

Tractatus by Maier
last. stan. stained at en)

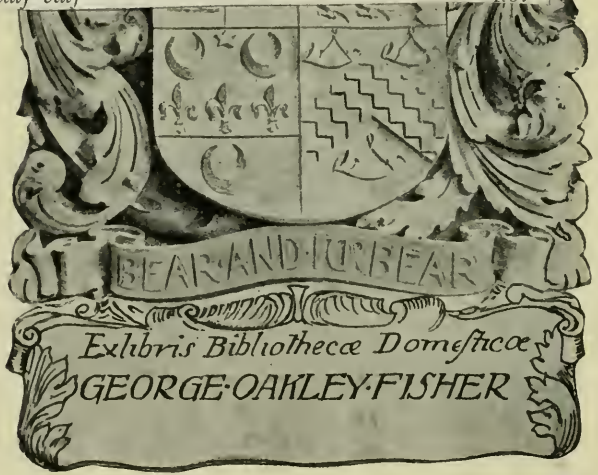
LIS.

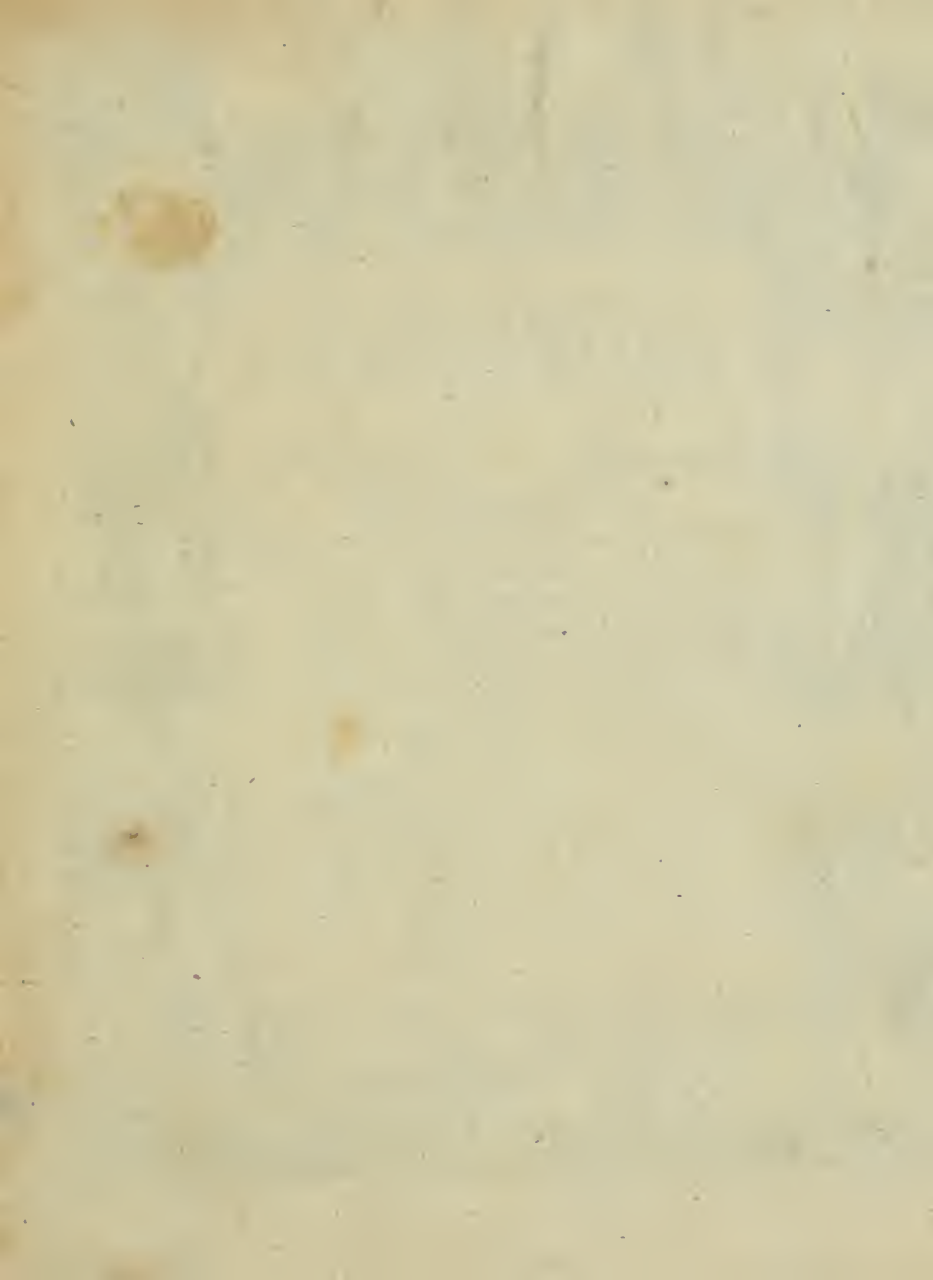
VULNERATUR NON VINCITUR

82 MAIER (MICHAEL) De Circulo Physico Quadrato: hoc est, Auro, *Oppenheim*, 1616; Viatorium, hoc est, De montibus planetarum septem seu metalloram, *title within engraved border, plates, ib.* 1618; Symbola Aureae Mensae Duodecim Nationum, *title within engraved border, portrait and plates, date altered with a pen, Frankfort*, 1617; Jocus Severus, *vignette on title, ib.* 1617; Norton (Thomas) and others. Tripus Aureus, hoc est, Tres Tractatus Chymici, *plates, a few leaves water-stained, ib.* 1618; ALL FIRST EDITIONS, in 1 vol., half calf 4to.

Exume n fucorum
1617

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
Research Library, The Getty Research Institute

<http://www.archive.org/details/symbolaavreaemen00maie>

SYMBOLA AVREÆ
MENSÆ DVODECIM
NATIONVM.

HOC EST,
HERMÆA SEU MERCVRII FESTA
*ab Heroibus duodenu selectis, artis Chymice vsu, sa-
pientia & auctoritate PARI.BYs celebrata, ad Pyrgo-
polynicen seu Aduersarium illum tot annis
iactabundum, virgini*

CHEMIÆ

Iniuriam argumentis tam vitiosis, quàm conuitiis argu-
tis inferentem, confundendum & exarmandum, Ar-
tifices verò optimè de ea meritis suo honori & famæ
restituendum,

Vbi & artis continuatio & veritas inuesta 36. rationibus,
& experientia librisque authorum plus quam trecen-
tis demonstratur,

Opus, vt Chemicæ, sic omnibus aliis Antiquitatis & re-
rum seitu dignissimarum pœcupidis, vtilissimum,
12. libris explicatum & traditum, figuris cupro incisiss
passim adiectis,

AVTHORE
MICHAELE MAIERO COMITE
*Imperialis Consistorii, Nobili, Exempto, Med.
Doct. P. C. olim Aulico Cas.*

FRANCOFVRTI

Typis Antonij Hummij, impensis Lucae
Iennis: M. DCXXXVI.

ILLVSTRISSIMO

ET GENEROSISSIMO S. R.

IMP. COMITI AC DOMINO

DN. ERNESTO,

COMITI HOLSATIÆ, SCHAVM-

BYRGI AC STERNBERK, DOMINO

in Gehmen &c.

D. D. D.

MICHAEL MAIERS, COMES PALATII

Cæsar. Nobil. Exemptus, Phil. ac Med. D. P. C.

OCRATES Philosophus, Comes illu-
strissime, iudicio oraculi Delphici, totiusq;
Graciæ sapientissimus habitus, hoc vnicum
se scire profitebatur, Quod nihil sciret:
Et Heracletus veritatem in subterraneis
sepultam claustris detineri aiebat, vnde valdè difficile sit
eam emergere, nisi à patre, hoc est, Tempore tandem re-
ssetetur et eruatur: Qui duo excellentissimi viri, quam-

wis in ceteris iuxta doctrinæ theorematis minimè conueni-
 rint, tamen hac parte diuersis dictis, at iisdem sententiis
 valde sunt vnanimes; Nempe humanæ mentis imbecillita-
 tem esse tantam, vt ad vera Entia, prout sunt, non nisi ra-
 rissimè penetrare valeat, at plerumque vmbra pro solido
 corpore, instar Æsopici canis, captet & circumgestet: Hinc
 illæ in vnâ eademq; re animorum sententiarumq; diuersi-
 tates: Hinc tot secta in omnibus disciplinis, quæ iterum in
 infinitas opiniones discinduntur & ab inuicem à Verita-
 tis vnitatis separantur: Hinc tot somnia vigilantium &
 phantasmata scripturientium: Quicquid vnus pro indu-
 bitato statuit, id alter eludit, et e contra: Quæ huic veri-
 tas ipsa nuda et plana credita est, vix alteri vestigi-
 um veritatis, nedum faciem, referre videtur: Horum o-
 mnium causam vt alter philosophorum dictorum optime
 expressit, sic primus effectum in se ingenue agnouit. Accedit
 ad rerum ipsarum obscuritatē et vestem tenebrosam, qua
 veritas tegitur, glaucoma oculorum mentis et linguæ va-
 rietas: Hæc n. duo cum secundū soli ac poli depressionē aut
 elevationē pertotum terrarum orbem lōge inter se differāt,
 hinc factum, vt oculis vel nimis crassis vel alio colore im-
 butis, in tenebris latentem veritatem non videant, at vi-
 dere se existiment, quemadmodum senes quidā hoc vitio la-
 borantes quid pro quo accipiunt, Aut linguæ alienæ igno-
 rantia, alterum aliter, quā ille vult, intelligat: Inde accidit
 vt instar sagittariorum feram in densis dumetis latentem

DEDICATORIA.

Scientium, at non quo puncto loci, ab omnibus lateribus sagittis impetant, rarissimi autem stringant aut vulnerent. Vnicum vero in his sublunariis sese offert, quod cum omnibus omnium etatum & locorum philosophantibus abstrusissimum & quasi non ens, videatur, indignumq; indagatione, tamen si bene consideretur, ab innumeris, non in superficie herentibus, sed in profundum rei penetrantibus, veluti punctum aliquod immobile, notatū oculis, perceptum mente, & linguæ idiomatis diuersissimis, quamuis sub tropis & figuris, plus millies expressum; idq; SVBIECTVM CHEMIÆ habetur. In hoc enim, omnibus alijs ignorantibus exclusis concordant omnium etatum, etiam antiquissimi, philosophi, & in præcipuis suis allegorijs & fictionibus primi poeta; Omnium nationum populi differentes ingenijs, linguis, moribus, religione, legibus & alijs vitæ institutis; Imo omnium locorum sapientes, non solum tot regnorum Europæ, sed & Africa & Asiæ: Quod cum perpenderim, atque hinc, circa Chemicam veritatem, omnium, quotquot extant scientiarum cupidi, capaces aut rudes, vota in binas sententias diuidi animaduertentim, ab vna parte Chemiæ deditos et fauentes præcipuarum nationum duodecim, quæ fuerunt in promptu, tanquam APOLLINEM quendā; ab altera eidem contradicentes, quorum est promiscua et maior multitudo, veluti PANA, constituit. A quo cum Apollo toties ad certamen cantus prouocatus sit, hoc est, Chemia, eiq; adducti ab ignaris et stolidis, Pa-

ni, hirsuto, brutusque pedibus & capite cornuto, non dissimilibus, contumelijs & dicitarijs agitati, non potui praterire, quin tandem eos ab vtraq; parte committerem, vt de victoria non tam dulcedinis cantus, quam Veritatis exprimendæ gratia, dimicarent. Hæc instituti mei ratio cum nulli ingenuo nõ laudabilis esse possit, siquidem dici solet: Amicus Socrates, Amicus Plato, veritas magis amica, in eam redegi formam, quæ tot nationibus earumq; decretis ordine producendis, in primis conueniret, nempe vt ad Mensam, ob philosophorum dignitatem & artem vocitatum Auream, collocarentur, ac singuli cum suis gentilibus stipati Aduersarium, nempe Pyrgopolynicen, à prædictis omnibus subdelegatum, expectarent & exciperent pugnantem, rationibusq; firmis conuincerent. Cum itaq; Illustrissime Comes, in primis necessarium sit, vt in tam insigni & hæctenus inaudito Philosophorum omnium ætatum & nationum conuentu velitationeq; Arbiter aliquis præclarus, splendore generis, iustitia, iudicio & ingenio à Musis non auerso, quem vtræque partes non reformident, sed lubentes agnoscant, eique se subijciant, statuatur, hoc consilio, nullum equidem Tua Celsitudine digniorem, illustriorem, ac omnib. virtutibus ac dotib. animi, corporis, fortunæq; magis insignitum, reperire potui; Quippe quæ in Sacro Rom. Imper. inter antiquiores domus illustrissimas locum amplissimum, nec non ditæonem, obtineat; Deinde cum iã ante paucos annos in Cels. Tue regione essem,

DEDICATORIA.

*Sem, eiq; mea seruitia qualiacunq;, data occasione, tanquã
in transitu, coram D. D. Cancellarijs, Medicoque, vigilan-
tissimis Bockelburgi offerrem, quæ nec ingrata eidem fuisse
intellexi, hinc non præterire potui, quin hæc Symbola aurea
Mense 12. nationum, opus licet sub manu languida mihi
natum, tamen multis perutile & acceptum futurum, Cels.
Tuæ, (cui, prout politissimis & preciosissimis quibusq; reb.
præ omnibus delectatur, utinam sat comptum & politum
videretur) dedicarem, transmitterem & insinuarem. Ma-
gna est insuper Cels. Tuæ in literatorum ordinem lite-
rasq; propensio, vt non iniuria Chemiæ propugnatores
philosophi talem & tantum sibi Tutorem, præ vi & in-
iuria quacunque sese defensurum, gratulentur. Nec vero
laborem hunc meum tanti æstimo, quasi dignus sit, vt tan-
to Comiti merito offerri debeat, at quia Celsitudini Tuæ
ea est innata Clementia, inque studia fauor propitius, vt
minutiora et iam literatorum schediasmata non negligat,
sed vultu manuque beneuola recipiat, oculis menteq; cu-
riosa perlustræt et euoluat, hinc audaculus Tuæ Celsitu-
dinis nomen præscripsi meis pagellis: Quod vt clementi
accipiat animo, precibus, quæis possum contendo maxi-
mis. Celsitudo Tua me semper sibi adseruitia paratissi-
mum habebit, quam Deo Opt. Max. Commendatam ve-
lim. Dabam Francofurti cis Mœnum, mense Decembri.
Anno 1616.*

ÆTATIS
5VA. 49
A. 16. 17.

TRES SCHOLA, TRES COESAR TITVLOS DE:
DIT; HÆC MIHI RESTANT,
POSSE BENE IN CHRISTO VIVERE. POSSE MORI.
MICHAEL MAIERVS COMES IMPERIALIS CON:
SISTORII etc. PHILOSOPH: ET MEDICINARVM
DOCTOR. P. C. C. NOBIL: EXEMPTVS FOR. OLIM
MEDICVS CÆS: etc:

IN
INSIGNIA ET TI-
TVLOS MAGNIFICI ET NO-
BILISSIMI VIRI, DOMINI
MICHAELIS MAIERI
COMITIS PALATINI, EQVITIS,
EXEMPTI, PHIL. ET MED. DOCTORIS,
P. L. & Cæsar. Maieſt. quondam
Medici.

*Scilicet, Maiere, suos tibi cum Natura recessus
Pandat, & immersum gurgite, quicquid habet.
Cum tibi Pegæsides faueant, dederitq; medendi
Et reliquas artes Delius ipse suas.
Quid mirum Diui fueris quod cura Rudolphi,
Sis in amore Ducum, Dux sacer Aonidum?*

*Perge velut magni Iouis armiger ales, inertem
Bufonem gelida tollere victor humo.
Sic ea, qua clypeum decoratq; premitq; patentem
Frons galeam, æterno flore superstes erit.*

Petrus Finxius Med.D.

Ad eiusdem Insignia.

Quid Iouis est ales, Maier, per aethera tranans?

Num sic mente cluis, num cluis ingenio?

Altiolans patulo Rex est Aquila orbe voltherans:

Sic tu mente cluis: sic cluis ingenio?

Bufo quid in terra repens cum torque figurat?

Ad mentem informas corpus & ingenium:

Arte vires, sermoq; gradu decoraris ab arte:

Hinc LAURVS TRIPLE X, hinc Diadema duplex.

Atro felle caret, nec rostro ledit adanco.

Turtur, ab augurio qui tuus, extat auis.

Hac sunt Maieri laudata insignia, viaæ

Nobilitat virtus & bona fama virum.

M. Petrus Ailberus Olfnitio-Variscus P. L. Cæsar.

Aliad in eadem insignia.

Quid sibi vult Aquila & Bufo? illa volans superastra,

Ille at humi repens? Virtutem ad Numina euntem

Vult illa humana spernantem pondera fecis.

Bufo homini simile est bruto, terramq; tenenti,

Qui ratione carens supra locat infera cælum,

Alite ni vectus Iouis aethera tendit ad aureum,

Vt, Maier, vehit te trans cælestia virtus

Omnia turtureo & te Diui pectore donant.

Nomen & in terris vernat ceu splendida laurus,

Dò nec celsa petat cæli laquearia laurus.

Hinc geminis clares galeis Diuûmq; hominumq;

Armis, corda etiam Diuûmq; hominumq; mereris.

M. Samuel Rulingius P. L. C.

In eadem insignia.

O Maier inter Comites es nomen adeptus;

Aula Palatinum te Laterana vocat.

Quippe quod insigni (mirum) virtute corasces,
Ac similem possis vix bene habere tui:
Ecce tibi Caesar donavit splendida signa,
Quae quicquam arcani conuenienter habent.
Nam velut ad solem volitat pernix Iouis ales
Inspicit in radios luminis atq. acie:
Haud aliter mentis scrutaris acumine pernix
Mystica natura, quae latuere diu.
Sicut & in bufone vides telluris amante,
Qui nisi tollatur, repit, ut ante, solo:
Sic nisi quem virtus tollat, mortalia curat
Ac terrena solet quarere baso velut.
Quid gemina Galea? claris virtutibus orta,
Tu siquidem duplici nobilitate micat.
Quod superest istis insignibus utere felix,
Lauriger ac titulum nobilitatis habe.

Iohannes Cnorrius Mittenwaldensis P.L.C.

EPIGRAMMA AVTHORIS.

V Num opus, unanimes primauo tempore gentes
Dicitur in varios distribuisse sonos:
Scilicet hoc fuerat, Babylonica vertice turris
Dum foret aetherijs equiparanda polis.
Mentis ut in sarca lueret pro crimine lingua,
Hei mihi, diuersos quam tulit illa modos.
Non audita prius gens hic idiomatica fudit,
Frater & hic fratri barbara verba dedit.
Non lapis hic lapis est, liceat res una videri
Possit, at ambiguas cepit habere notas.
Nulla fuit populi concordia mentis & oris,
Sensa animi quiuis non potuere loqui.

Intellexit enim, quod noluit alter, & vnus
 Quod voluit dicens, alter id esse negat.
 Vnum opus en priſcis hac vsq; ad tempora ſeculis
 Conſona diffuſis gentibus ora dedit.
 Hoc equidem fierat, Moleſ ad ſydera cœli
 Chemia varijs adificata ſophis:
 Mentis vt arguta caperet dictamina lingua,
 Sit licet alternis hac variata ſonis.
 Hic populi incipiunt ſe intellexiſſe loquendo,
 Quamuis non vno dent ſua verba modo.
 Hic lapis huic lapis eſt, liceat nil tale feratur,
 Vnanimis rebus ſunt & amore pares.
 Omnis in hoc toti redijt concordia mundo,
 Alterius mentem quilibet vt capiat.
 Vna equidem res eſt, milleno nomine quamuis
 Dicatur, varijs ſitq; coquenda focis.
 Singuli in hac vna Graci, Mauriq; & Hebrai
 Conueniunt, miris ſe ſociantq; tropis.
ARCIS in excelſo tanta ſe culmine **VIRGO**
 Abdidit, **AEgypti** **CHEMIA** diues opum.
 Filia qua fertur Sapientiam nata cerebro,
 Edita ceu Pallas creditur eſſe Ioui:
 Dexteræ cuius habet medicamina certa ſalutis,
 Diuitias numeris abſq; ſiniſtra gerit.
 Cui non pro tantâ ſit amor bella horrida, bella,
 Virgine Regina dite ciere manu?
 Cui non ſit volupe in patrijs occumbere campis,
 Si quod amet, tanta dote ſuperſtes erit?
 Crede mihi, non eſt vir, at imbelliſſimus ille,
 Fœmineo qui non pro grege bella ſubit.
 Ergo animis aude validis Heroica turba,
 Pro te pugnat amor, caſtaq; virgo tibi.

Aliud eiusdem.

A Vrea Saturno sub Rege peracta feruntur
Secula, si meruit fabula prisca fidem.
Tum Pax orbe fuit toto celebrata, nec ullus
Martis honos, degit tum lupus inter oves:
Nec gladiis, nec vomeribus fuit usus aduncis,
Omnia cum tellus semina sponte daret.
Singula quin flauo fulserunt arua metallo,
Est q₂ fauissa cauis crebra reperta locis.
Tum quoque vixerunt clari pietate senatus
Turba virum sequitur quos schola docta Sophos.
Omnibus una fuit reuerentia Numinis, at non
Lingua, nec unius gens genuina soli.
Arte super terris noti, scriptis q₂ per orbem
Scilicet aeternum promeruerunt decus:
Illorum nullis obliuio nomina seclis
Deleat, omniuorâ qua sine morte virent.
Inde mihi sancta cum religione colantur,
Et vigeant fastis intemerata meis.
Saluete Heroes, Hermetica corda, per auum
Palladiâ illustres arte valete senes.

Præfatio ad Lectorem.

Votiescāq; candidè lector, illius Maiorici Philoſophi, acerrimi naturæ indagatoris, cōſiderārim ſententiā, quam Theorica Teſtamenti pro conſuſione refert in hunc modum : QVI AD TALE TEMPERAMENTVM VENERIT, dignuſerit vt ad MENSAM DVODECIM

PARIVM collocetur, recordatus ſum antiqua conſuetudinis, quā viri Martiā virtute, bellicāq; gloriā inſignes & veluti pares, ad Menſam Auream, hoc eſt, aureis vt enſilibus, poculis & patinis magnificentiſſimè inſtructam ſoliti ſunt diſcumbere, quemadmodum antiquitus apud Romanos L. Verus ē Syria reuerſus Romam, cœlebrauit cœnam ad quam duodecim tantum conuiuæ admiſſi ſunt, & impēſa centum & quinquaginta millia coronatorum : Donauit enim cōuiuiſ omnes famulos cœnæ inferuientes, vaſa aurea & argentea, lectos, perſtromata & reliquum conuiuij apparatus: Paulo autem ante noſtram ætatem tale quid ſapiffimè (in ceteras gentes taceam) in Germanorum Torneamentis & proauorum memoriā in Boruſſia à quodam Teutonicæ ordinis magiſtro honorificentiſſimè factitatum animaduertimus. Hoc enim veluti brabeion virtutis & paludamentum honoris Martialis, vt omni æuo ſemper laudabile extitit ita huic nationi imprimis vtile inuentum fuit, cum nobilitatem armis deditam in virtuoſis factis & præclaris facinoribus ad eò animarit, vt quamplurimi vitam ſibi acerbam putarent, ſe

L. Veri Ro
mani men-
ſa.

Vlricus à
Jungingen.
A. C. 1410.

AD LECTOREM.

non rebus magnifice gestis, spreto omni periculo incumberent, quò a-
 liquando ad tantam virtutis mensam, veluti apicem dignitatis sum-
 mum, aspirarent. Idem in Græcorum ludis Variis, Olympicis,
 Pythiis, Isthmiis & Nemeis propositum fuisse apparet, ad quos o-
 lim iuventus Græcia confluit tanto studio, ut non absq; causâ Xer-
 xes admiratus fuerit, tantum operæ & laboris pro quæneâ vel popu-
 læ fronde impensum, quantum fortè pro diademate aureo. Nec n. vi-
 ctori Olympico portæ captendo sat ampla fuerunt, quippe qui per diru-
 tos muros in patriam, ab omnibus honorificentissimè acceptus, ingre-
 deretur. Vt Romanorū coronas Triūphales, Aurales, Nauticas, Civi-
 cas & alias hic prætereamus, quib: illi ad tantū Imperij fastigiū, dum
 virtuti præmium, vitio pœnam statuerint, euecti sunt: Quicquid n. à
 laudabili b. laudatur, id augeri, quod cōtēnitur, id decrementum pati
 solet: Vt itaq; virtus quotidie accrescat, encomium sui postulat scelerū
 verò ut extirpentur, infamiā meruerunt Quod si verò contrarium
 eueniat, tū ut virtus ferè omnis extinguatur, vitiūq; effl. rescat, ne-
 cessum est. Huic nō absimile nostro seculo cōtingere nō solum in mili-
 tia & castris Martialibus, sed etiā Palladijs & humaniorib. artibus,
 maxime dolendū est: Inter has nil arcanius, sublimius & laudabilius
 Chemiā, utpote, qua de prophanis loquēdo, sit ars artū & sciētia sciē-
 tiarū, quæ admodum nō ex vulgo deceptorum Alchymistarū qui ne li-
 terā eius capiunt, sed ex lōga omnis seculi doctissimorum, inq; reliq;
 sciētis alias clarissimorū virorū serie cōstat, qui eā lōgo tēpore inue-
 stigarūt, inuestigatā tandē obtinuerunt obtentā scriptis suis partim,
 partim manū labore, posteris attestatā reliquerūt: Nihilominus in-
 uētī sunt quā plurimi, qui artem ipsā, nō artē, eiusq; artifices, homines
 leuissimos, vanos & subdolos proclamēt, nō aliā ob causam, quā quod
 ipsi arbitri non videant aut intelligant, quomodo ea ars vera esse, h. e.
 quod nō perspiciāt quomodo per artē naturale opus, aut per naturam
 artificiale promoueri, possit: Verum his immaturis Donorum Dei a-
 stimatoribus virgulam censoriam nimis præcocis iudicij ademp-
 tiam velim: Non enim discuntur artes occultæ conuitiis, iniuriis

Romanorū
corona.

Artū Chy-
mica digni-
ssim.

Chemia da-
rectores.

Artifices
Chymici
laudibus &
honoribus
digni, cur.

& calumniis in artifices congestis, sed laboribus, sumptibus & studiis diu noctuque continuatis, quibus tamen nisi gratuita summi largitonis benignitas affluat, nec vi, nec audacia, nec ingenij calliditate quicquam opera precio dignum acquiritur: Si sane, prout meritus quis est de Repub. aut literatura, praemium recipere debeat, non illi tot & tanti viri calumniis aut dictariis, sed encomiis & honorificis titulis prosequedi sunt, qui quae ipsi pro se solis inuenerint & elaborarint, posteritati tamen non incognita esse voluerint, licet non tam indignis, indoctis & durae cervicis, quam intelligentibus *Ada filius & docilibus*. Quod si vero quam plurimi illorum scriptis ad literam vel sensum a natura alienum detortis, decipiuntur, ipsi suimet erroris causa fuerunt, cum sapius inculcari ab artificibus audiant, non nisi doctissimos, acuti ingenij, optima intelligentiae, constantis voluntatis, patientes laborum, vigiliarum & studiorum, verè philosophos, non idiotas aut vulgariter doctos, sat diuites, non extreme pauperes, ad epulas *Mensæ philosophicae* inuitari; praeter quos si alius adcurrerit & non de appositis quid gustauerit, id ipsius temeritati ascribendum fore: Interim meam in credendo facilitatem ut excusare nequeo qui cum innumeris alijs, tam doctis quam indoctis, idoneis, quam inidoneis, viam communium errorum, in nullo mihi diffidens ingressus, sic nec experientiam in hisce tam raris attestari cupio: tantum mihi inter cetera qua tractavi, experientiae accessit, ut de illis, quae sunt extra *Aulam Chymicæ* liberius dijudicare praesumam, qualia sunt, quae hoc tractatu continentur. Quae intra *Ilij muros* geruntur, de his mortui iudicantur consiliarij, ut pote omni exceptione maiores testes, fidiissimi & oculati, quorum vnus plus valet, ut *Comicus* ait quam auriti decem: Hi et si sua innocentia & vitæ puritate freti, cum iam humanum gloriola & lucelli, qui viuos plerumque excruciat, affectum exuerint, & ad locum omnibus mortalibus communem concesserint, alienis nec vituperijs supprimiti, nec laudibus euehi valeant, ita ut detractatorum minas & calumnias floccifaciant, nostram verò commendationem & quasi in integrum restitu-

tionem

tionem vix desiderent, tamen, ne velut ingrati muli matrem, quae lacte sapientia nos enutriuit, calcitrando petamus, aut ab aliis peti admittamus, in didactri vicem hanc gratiam illis referimus, uti, quantum in nobis fuerit, à canum latratibus, viperarum linguis & nequissimorum hominum manibus manes illorum liberemus & defendamus, quod hoc scripti genere nos assecuturos speramus; quo quatuor, nisi fallor, una fidelia parietes tingemus: Primo enim Chymia veræ antiquitatem, nec non auctoritatem & continuam seriem perque tot secula, nationes, gentes & linguas propagationem hic insinuabimus, quo aduersarij, si modo non omni iudicio destituantur facile eneruari & conuinci, aut ad minus, emolliri poterunt, ut mitiorem (non adeò capitalem de re Chymica eiusque auctoribus forte dicturi sint. Secundo, Authores ipsos legitimos & veros Chymiam antiquos quàm recentiores cum suis suffraganeis à calumnijs maledicorum & sugillationibus inuidorum eripiemus & optima sua fama gloriae & honori restituemus quod inprimis fieri decuit. Tertio, aduersariorum spicula plumbea & nixis obtusa in ipsorum cernices retorquebimus hoc est, fallacias eorum & argutias in ratiocinando illegitimas domum ipsis reportandas indicabimus.

Quarto affirmatiuam pro Chymica veritate partem, quantum licet & sufficit, defendendam nobis sumemus, ne scilicet frustra ab illis irritati videamur, chalybeari, aut certe minitantes ictus, aciem inferendo. Ex quibus apparebit illis emeritis veteranis aut potius veteratoribus & veterinarijs, qui adeò ante pugnam victoriam, ante hostem visum, triumphum tecinerunt, nondum esse Chymiam virginem illam puram & innocuam, in Arce sua munitionissima latentem, prostratam, pessumdatam aut penitus è medio sublatam, ita ut nunquam (veluti iactant) vires recuperare possit, sed potius ridendam fore bis senum vesaniam, quicum ex bello Chymico profugi, dum in fuga sunt, se hostem prostrasse gloriantur, risu omnium dignissimi: E contra vero Chymiam, qua va-

Quae causa
motiua bu-
im scripiti.

Quatuor
hoc scripti
genere obtri-
neri.

1.

2.

3.

4.

Chymiam
nondum de-
b. ll. atam,
aut pessum-
datam.

Chymiam
Reginam
esse artium.

Pyrgopolynices com-
muni ho-
stis Chemi-
aliorum
subdelega-
tus.

na habita est illis, verissimam, qua vilis, nobilissimam, qua prosti-
bulum vulgi; castissimam, qua abiecta, Reginam omnium artium
reuera existere; ante cuius aulae vestibulum hanc Mentam
Auream duodecim Paribus paratam, & ab ijs cum ho-
ste Pyrgopolynice (qui vno eodemque tempore; vt ex Plantina
Comædia patet, omnes artifices Chemicos ante ter mille annos in
Europa, Asia & Africa huc vsque viuentes, in centenis diuersis pro-
uincijs, tantis à se inuicem temporis & loci spacijs remotos, vno, se-
djs placet, ictu, capite truncavit) velitationem institutam fuisse pra-
supponimus, eam ob causam, quod hosti adita Chemia intrare, vt
nec peregrino, liceat. Cum optimus ille Bonus Ferrariensis probet;
quod ars Chymica neque rationibus satis probari, neque etiam dis-
putationibus labefactari possit, Et quod argumenta ferè omnia qua
contra eam adducuntur, non aliunde procedant, quam ex ignoran-

Aduersarii
conicia.

tia eorum, qua in arte fiunt: Aduersarius virginem negat, hi de-
monstrant: ille omnibus vitijs natura & morum maculatam, hi
puram & castam asserunt: Ille pauperem, hi diuitem declarant: Ille
inermem; impotentem & fallacem, hi contra dicunt: Quid mul-
tis? Lis utrobique agitur anceps & varia, non gladijs, at linguis;
non pugione, sed ratione; Nec Arbitrarius, qui dirimat, interuenit:
Aduersarius prouocat ad ad oculatam manifestationem, vt sese
qualis & quanta sit Chemia, publice ostendat, nudam palpan-
dam omnibus praebeat, potentiam & diuitias aliasque dotes edoceat
modum, quo hac obtinuit & possideat, non abscondat; sed singula
sua bona & dona reuelat: Et sane hac esset commodissima via Pyr-
gopolynici rostrum (vt olim Lullio ab Arnolddo accidit) obstruen-

Causa, cur
Chemia
virgo non
palam con-
uenienda,
aut prosti-
tuenda ad-
uersariis.

di; Experientia facta manuali sepius repetita & additis ratio-
nibus tanta operationis clarissimis, nisi causa essent grauissima,
qua prohibeant virginem Chemiam sese vulgo propalare & pro-
stituere. Nam primo parcendum est sexus imbecillitati, virgi-
neaq; castitati: Secundo non est sat tutum, Reginae ex acre sua alias inac-
cessa

cessa prodire, seseq. nudam & capiendam aduersario obferre: quod saepe usu venisse obseruatum est, nisi cautiſſime in his prospiciatur aquis obsidibus. At qui obsides Regina tanta aequiuale re possent? Tertio tantus spectatorum & otiosorum concursus coningeret, ut hinc vita periculum si non immineret virgini, tamen damna quam plurima impendere viderentur, quæ rationalis quicumque facile ex seipso perspiciet. Vnde tutius existimatum est, unum Pyrigopolynicen aduersariam & incredulum, aut ex ignorantia aut inuidia manere, quam tantam Reginarum suis bonis exui aut spoliari, cum ipsius credulitate. Quam enim facile est, demonstrare problema aliquod geometricum (exempli gratia, omnem angulum acutum supra lineam rectam cum suo vicino obtuso, esse duobus rectis aequalem) tam procliuē esset, Veritatem Chemiæ contra hostes & osores eius demonstrare, patefactis omnibus illius arcanis, sed quia hac aperire omnibus nefas & sacrilegium sit, nisi per ambages anfractus & varios gyros, ut nautæ aliquando sinuant vela contra ventum oblique arnitendo eo, quo volunt, hinc Chemia virgo illibata hucusque permansit. Nec vero quis mirabitur, cur arma inter epulas, ceu musicam in luctu, miscemus, qui considerabit in antiquorum conuiujs inter epulandum gladiatores sepe numero commissos fuisse apud Romanos ut in Saturnalibus, quæ eadem sunt cum Mercurialibus inſtitutione prima & origine, apud Athenienses vero in Mineruæ festis, ubi varijs armorum ludis ac telis dimicabatur: Ad hæc nostra spicula non sunt cruenta, ut conuiujs epularum fastidium creent, sed Platonica potius rationis & orationis fercula, quæ quem vulnerant, instar Pelix Achilles hasta, eundem sanent, quem reficiunt pridie, postridie quoq. afficiant: Ad quæ seu fercula seu spicula, prout quilibet ergo hanc Virginem animatus (dum illa, ut candida, amicitiam & inimicitiam in fronte prompta gerit) omnes quotquot sunt arbitri huius seu cæna seu pugna, inuitamus & remittimus, ad illa nimirum beneuolos puella huius procos, ad hæc malenolos eiusdem osores, ut utrique ad Dei omnipotentis laudem, Reipublicæ utilita-

Aduersaria sit incredula.

Chemia veritatem argumento unico demonstrari posse.

Cur arma inter epulas trahebantur.

PRAEFATIO AD LECTOREM.

*utilitatem, proximi bonum prouehendum unanimes conspirent,
quod faxit ille, à quo, tanquam Patre Luminum, omnia bo-
na & dona descendunt perfecta.
Amen.*

SYM-

SYMBOLA AVREÆ

MENSÆ DVODECIM NA-
TIONVM.

LIBER PRIMVS.

Post horribiles minas & grauissimas debac- Qua causa
& occasio
huius con-
uentus Phi-
losophici.
chationes, quas Pyrgopolynices in CHE-
MIAM Virginem, orphanam, & ab om-
nibus derelictam, iam pridem effuderat
(proclamans illam spuriam, meretricem, adulteram, deformem, imbellem, impotentem, mendacem, mendicam, inhonestam, imò omnium scelestissimam, sacrilegam, relegandam aut morte pessima delendam) hac præ dolore animi impatiens Comitia indixit omnibus, quotquot sese DOMINAM agnoscerent, præsertim SENIORIBVS, qui effrenatæ illius insanix responderent, seseq; pro virili castam & intactam defenderent. Conuentu itaque habito ex præcipuis nostri Orbis nationibus, duodecim in primis comparuerunt, singulæ in suas TRIBVS diuisæ,

A

uisæ,

Nationes
quæ conue-
nerint.

uisæ; quarum omnium quasi REX & antesignanus HERMES ille Ægyptius cum suis popularibus & confinibus extitit: Post hunc *Hebræi*, mox *Græci*, deinde *Romani*, quinto *Arabes*, sexto *Germani*, septimo *Galli*, octauo *Itali*, nono *Hispani*, decimo *Angli*, undecimo *Vngari*, yltimo *Sarmatæ*, ordine incesse-
runt: Singulæ autem ex his gentibus primatem sibi elegerunt; qui vnus pro omnibus sue TRIBVS cal-
culum ferret, quemadmodum aliàs in magnis eius-
modi concilijs seu comitijs fieri solet, vbi pluri-
morum nutus & suffragia ad vota paucorum ele-
ctorum contrahuntur. Ducum verò seu Capita-

Capitanes
qui singula-
rum nationum.

neorum hæc fuerunt nomina: Post *Hermetem dictum*: Ægyptium, *Maria* *Hebræa*, *Democritus* *Græcus*, *Morie-
nus* *Romanus*, *Auicenna* *Arabs*, *Albertus* *Magnus* *Ger-
manus*, *Arnoldus de villa noua* *Gallus*, *Thomas* *Aquinas* *Italus*, *Raimundus Lullius* *Hispanus*, *Rocherius* *Bacon* *Anglus*, *Melchior Cibimensis* *Vngarus*, *Anonymus* *Sarma-
ta*: Hi omnes cum suis gregarijs coniuncti haud a-
spernandam Triariorum phalangem cõstituerunt
in pomærijs ARCI S. CHEMIÆ: Quos cum Her-

Hermeti o
ratio ad
nationum
capitanes.

mes ad nutum Reginae præsentem vidisset, iustra-
tionemq; singulorum diligentius instituisset, EN,
inquit, hæc est lux illa, quæ nobis decertandum est omni-
bus cum Aduersario Reginae acerrimo, qui vt illi iniurio-
sus & maledicus hucusque extitit, sic nobis dedolendus

& armis, quibus aded tumidus sese effert, exuendus erit:
 Verum ut singuli suos in hostem ictus validiores animare
 possint, MENSÆ AVREÆ à Regina nobis, honoris gra-
 tiâ, instructæ accumbentes, Symbola conferemus, qui-
 bus festa hæc, à nobis HERMÆA appellata, solenniter
 celebrabimus: His dictis, confedere pro suo quisque
 ordine & loco, omnesque in HERMETEM, veluti
 Regem, intenti vultum mentemq; humanissime
 direxerunt: Erat autem mensa hæc instar Orbis ro-
 tunda, ex duabus Hemicyclijs compacta, quarum
 una ruberrimi coloris, altera niuei visa est; nullam
 aliam ob causam, quam ut hoc quasi Hieroglyphi-
 co Conuiuæ assidentes admonerentur, hos in pri-
 mis colores esse veros & legitimos, Lunæ & Solis
 proprios, quos Chamæleon versipellis nullo modo
 imitari aut exprimere possit: Cum enim veritas
 simplex hisce coloribus denotetur, hinc falsarij cæ-
 teros omnes induunt, hos non item. Sed ut in recen-
 sendis & colligendis HERMETIS aliorumq; Sym-
 bolis, hoc est, argumētis pro Chemia aduersus ho-
 stem adductis, ordinem obseruemus, Primo cuiusq;
 PRIMATIS gentem, patriam, vitam, res gestas, o-
 pera & alia huc spectantia, quatenus illa in nostram
 cognitionem deuenerint, enarrabimus: Demde cō-
 terraneos cuique suos itidem Chemiæ addictos ad-
 iiciemus: Hinc aduersarij momenta & tela Chemiā

Symbola
 conferenda
 ad auream
 mensam.

Mensa phi-
 losophica
 quæ est so-
 bla.

Ordo quo
 obseruan-
 dus in sin-
 gulis.

4. oppugnantia ponderabimus : *Demum* responsa,
 5. tanquam scuta valida, singulis opponemus: *Ac de-*
nique grauis armaturę manus solidissimas hosti im-
 mitemus, hoc est, Syllogisticas lanceas & frameas
 in iugulum eius adaptabimus, quibus etiamsi non
 omninò enecetur aduersarius, (nec enim sangui-
 nem profundere est huic confessui solenne) tamen
 sese petitum, strictum & superatum (etiamsi
 id perneget linguâ) mente fa-
tebitur.

I. HERMETIS ÆGY-
PTIORVM REGIS ET AN-
TESIGNANI SYMBOLVM.

SOL EST EIVS CONIUGII PATER ET
*alba Luna Mater, tertius succedit, vt
gubernator Ionis.*

P

Rimarium apud Auream Mensam locum
HERMETI ÆGYPTIO, tanquam proregi
& Vicario suo Regia virgo CHEMIA depu-
tauit & attribuit, vt iam antè commemora-
uimus,

*Hermetem
non esse per-
sonam ficti-
tiam.*

uimus, qui mox Feciales suos ad bellum hosti Pyrgopolynici indicendum emisit: At cum hic fortè in Germania siue Lotharingia, vel etiam Gallia aut Italia, aliisuiè locis vagaretur, nonnihil temporis intercessit, antequam conueniri potuit. Interim dum ipse aderet, nos de Hermete. eiusque sequacibus nonnulla consideratione dignissima in medium producemus: HERMETEM non esse personam fictitiam, aut, ut quidam perperam existimant, ex Arabum illorum, qui Hispaniam aliquot abhinc retro seculis incoluerunt, familiâ quendam obscuræ originis ac famæ extitisse, qui vt deceptus sit ab aliis; sic vicissim alios decipere voluerit, prout aliqui calumniantur, sed Ægyptium antiquissimum Philosophum, Trismegistum à Græcis dictum ex indiciis & circumstantiis innumeris constat: Huius enim fit sapissimè mentio in Græcorum libris longè ante illa tempora, cum primum Mahomerani Hispaniam obtinuerunt, imò ante ipsum Mahometem natum, vt patet ex variis locis librorum Augustini de ciuitate Dei, Apuleio Madaurense Philosopho, Iamblichō, (quorum, vtpote Ethnicorum, hic fuit Pythagoricus, ille vero Platonius) Suida, Fulgosiō & quamplurimis aliis: Quando autem Hermes apud Ægyptios vixerit, præcisè determinari non potest, cum superet omnem ætatē temporis apud Historicos, nec quicquam ad nos de eo peruenerit, nisi ex Græcorum monumentis, qui longo post ipsum vixerunt intervallo: Nihilominus iudicio omnium optimè sentientium patet, ipsum ante Pharaonum, Ægypti regum, tempora vixisse, circiter annum Mundi 1956. hoc est à diluuiō 300. ante natum Christum 2007. Vnde Abrahâmi (qui Pharaoni cuidam in Ægypto adfuit) euocationem ex Charan vrbe Mesopotamiæ 44. fere annis antecessit: Hoc autem tempus coincidit cum eâ ætate, quâ Oceanus, Osiris &

*Hermes
quando vi-
xisse credi-
tur.*

Isis Dii Ægyptii primi (licet fabulosè) regnasse præsupponuntur, nempe ante Dynastiam Ægyptiorum, quâ pastores regno præesse inceperunt, secundum Eusebii traditionem Anno mundi 2139. De parentibus Hermetis æquè obscura fama spargitur; nisi quod ipse patrem sibi Hermetem alium nominet, cui in primis credendum erit: Nullo modo itaque verum videtur, quod C. Agrippa in quadam Epistola narrat, Hermetem fuisse nepotem Abrahami ex Ismaele aut aliis, ex concubinis susceptis, filiis, de quibus post sub Indicis Philosophis Brachmanis dicturum sumus. Abrahamus quidem à Chaldæis per traditionem patrum diuersas hominiquè vtilissimas artes acceperat, inter quas rerum naturalium scientia & astrologica fuit doctrina, cuius arcana non vulgaria absque dubio Regem Ægyptium Pharaonem docuit, cum ipsi adesset. Nec verò credibile est, Ægyptios ex sese tot artes, quibus post celeberrimi fuerunt, primos inuenisse, sed vel Hermetem, vel eius prædecessores à Chaldæis, ipsisque Senioribus à SEM filio Nohe descendentes, quasi per manus traditas accepisse: Magiã enim naturali (quæ rebus naturalibus vtitur, ex quarum virtute, compositione & temperaturâ mirifici effectus proficiunt, cum nihil aliud sit, quam Physica Practica) excelluerunt Babylonii & Chaldæi; ac Magi, teste Aristotele lib. 1. de philosophia, antiquiores fuerunt Ægyptiis sapientibus: Serenus Abbas apud Cassianum collat. 8. cap. 22. dicit doctrinam à Deo traditam de cælestibus & sublunaribus rebus Adamum cõmunicasse filio suo Seth (quæ erat vera Theologia, Astronomia, Physica & cognitio rerum omnium proprietatum & naturarum) qui eam conseruauit incorruptam, donec filii Dei (vt ait scriptura) mixti sunt cum filiabus hominum, hoc est, cum posteris Cain: Tunc ex iis orta propago sacrilega, quæ iam à Deo

Hermetem
 Pater.

Hermes uno
 de artes
 primus
 accepit.

defecerat, instinctu Dæmonum salubrem hanc doctrinam in superstitiones Magicas & artes noxias conuertit, successuque temporis vique adeò accreuit in peius, vt omnis scopus huius artis (Magiæ scilicet naturalis) remotissimus esset à cultu diuino. Cham autem (qui Zoroastres Bactrianorum rex creditur) cum patre Noa & fratribus diluuiò seruatus, antè inundationem Magiæ artem, & septem alias liberales artes quatuordecim columnis inscripsit, septem æneis & septem lateritiis, contra duplex orbis excidium, quod præuiderat, vnum per aquas, alterum per ignem, atque ita seminium tam malarum, quam bonarum scientiarum transmisit ad posteros. Idem Zoroastres, vt tradit author Scholasticæ historiæ, scripsit vices centum millia versuum, in quos Hermippus commentatus est, at quos Ninus maiori ex parte combussit, vt pote de Magica illicita scriptos: Sic Magicas artes tam illicitas, quam licitas, quoque ante diluuium viguisse idem Serenus Abbas antedicto loco testatur. Vnde percipitur Aegyptios, qui gloriantur sese per 20. millia annorum astronomiæ notitiam habuisse, maximè falli suis persuasionibus, cum primitus eam ab Abrahamo, aut Nohæ nepotibus, vt fortè plerasque alias artes sub Magia Naturali seu physica comprehensas, acceperint. *Bernhardus comes, vir grauis, ex aliorum coniecturis Hermetem coæuum Mosi & Aaroni facit, dum inquit: Vixisse fertur ante legem & post, quo tempore multi sapientes viri vixerunt.*

Quod Her-
mes longe
ante Moysen
atatem vi-
xerit.

Verùm nos Hermetem his longè antiquiorem statui-
mus: Quia Mosi æuo Aegyptus iam diu florerat his arti-
bus, quod patet ex diuitiis & luxuria Regum, qui Pyrami-
des iam ante extruxerant, aliaq; stupenda opera, quorum
meminimus lib. i. Hieroglyph. Aegyptio-Græcor: perfecerant,
ad quæ Israelitarum seruili opera utebantur, vt notum est

ex sacra historia. Ad hæc Apim, Osirim, Isim & reliqua numina tunc ante multa secula coluerant: Vnde Israelitæ in absentia Mosis, cum in deserto viuerent, ad hunc Apidis colendi ritum, quem in Ægypto viderant & obseruârunt, Aaronis concessu reuertebantur, factò idolo aurei vituli seu Apidis (Apis enim linguâ Ægyptiâ bouem significat) quod deinde Moses reuersus ex monte Sinai confregit & combussit in cineres, quos populo Israelitico in potu bibendos propinauit.

Cum vero demonstrauerimus in dictis Hieroglyphicis, cultum Ægyptiorum sacrorum cum arte Chymica, quæ in templo Vulcani (vbi Apis alebatur in aureis cubilibus,) exercebatur, semper coniunctum fuisse, imo in eius artis occultissimæ gratiam introductum, inde patet, quod causa, vtpote Chemiæ tractatio, & hinc proueniens Medicina arcanissima, prior fuerit suo effecto seu consequente, hoc est, Religione ac operibus Ægyptiis hinc dependentibus. *Palephatus lib. II.* Mercurio seu Hermeti patrem Philonem ascribit, qui ex Proserpina filiâ, quam in balneo conspexerat, genuit hunc filium, eumque cum exponere vellet propter incesti dedecus, cõsuluit Mathematicum quendam, qui eo tempore famâ erat celebris propter Astronomicas prædictiones & vaticinia: Is Philoni patri respondit, puerum, qui ex eius filia natus erat, fore maximum & doctissimum rerum diuinarum interpretem, obtenturumque inter homines magnam authoritatem & potentiam: id illi ex astris promitti euentu certissimo: Pater hoc vatis responso motus puerum seruauit & educavit, curauitque bonis literis & liberalibus omnibus disciplinis institui, ita vt cum tempore miraculo omnibus factus sit, propter doctrinam & ingenii acumen. Sed hæc fabulosa esse & Hermeti, exemplo Mahometis, afficta nemo non videt: Nec vero opus

*Hermesia
L. vii.*

est illi alium patrem quærere, cum ipse, vt dictum, Hermetem patrem agnoscat, non Philonem: Libros Hermetem scripsisse quam plurimos recenset *Iamblichus in libro de mysteriis*, vbi **C O L V M N A R V M M E R C V R I I** mentionem fecerat in hunc modum: *Principia quidem*, inquit, *tota vniuersaliauè, vt narrat Seleucus, Mercurius ipse tradit viginti millibus voluminibus, vel sicut Meneteus recenset, tradidit voluminibus triginta millibus, itemque sex millibus & quingentis, atque viginti quinque, & in eis perfectè omnia demonstrauit.* Idem dicit, *Mercurium de Dijs AEthereis, Empyræis & caelestibus scripsisse, ac de Empyræis libros centum, totidemque de AEthereis, mille de caelestibus composuisse: quorum permultos in Græcum Sermone[m] translatos tradit his verbis: Qui enim libri sub Mercurij titulo circumferuntur, opiniones Mercuriales continent, et si sæpè Philosophorum Græcorum stylo loquuntur: sunt enim ex lingua Aegyptia in Græcam translati à viris philosophiæ non imperitis.* Incredibile verò & supra fidem omnem positum videri possit, ab vno homine tot scripta edita esse, quæ vel sola toti mundo in philosophicis sufficerent: Sed considerandum est, virum illum omnibus numeris absolutissimum hæc velut oris sui sacrificia Deo Creatori consecrâsse, hymnis & laudibus diuinis innumeris repleta, eumque absque dubio de singulis creatis singulos libros, tanquam Vniuersi paginas, conscripsisse. Ex libris eius paucissimi adhuc superunt & ad nostram ætatem peruenerunt, nempe *Pimander, Asclepius, Tractatus 7. capitulorum, & Tabula vocata Smaragdina.* Asclepium Apuleius ante sesquimille annos & amplius, Latinum reddidit, Pimandrum Marsilius Ficinus: **H E R M E S** vocatur Græcis, quia interpretem Dei quasi egerit apud homines: **T R I S M E G I S T V S**, quia & Philosophus & Sacerdos, & Rex maximus fuerit, primusque inuentor & institutor legum Aegyptiarum, ynde consultor Isidi re-

*Ex Hermes
in libris qui
extant.*

*Hermes cur
dicitur Trif.
megistus.*

liētus dicitur ab Osiride in Indias expeditionem susceptu-
ro: Sed alii, inter quos Suidas est, potius eum Trismegistum
dictum volunt, quia primus ex Dei Opt. Max. revelatione

MYSTERIVM TRINITATIS DIVINÆ inter Eth-
nicos tradidit tam clarè, vt vix clariùs alicubi inuenia-
tur: DEVM VNVM & solum esse docet PATREM, &

*Hermes
mysterium
Trinitatis
tradidit.*

ἀνάυμου: Quia cum vnus sit & solus, nomine non eget, vt ab-
aliis discernatur: Et hunc Deum, qui solus est & Deum a-
lium neminem suæ Diuinitatis socium admittit, fatetur
esse conditorem hominis. Atque DEI huius summi FI-
LIVM vocat Δουμμεγρόν, quod per eum facta sint omnia, quæ,
in hoc mundo creata sunt: Et huius FILII nomen ait in-
cognitum esse omnibus hominibus, ipsis etiam Angelis,
qui DEO assistunt & eius voluntatem iussaque prom-
ptitudine mirabili exequuntur; Mystrium tamen ge-
nerationis huius filii admirantur & suspiciunt, cuius
nomen ore non potest exprimi: Idem Trismegistus (vt
citatur Lactantius libr. 4. de vera sapientia) fatetur DEI
Summi FILIVM venturum in carne, vt legitur eoli-
bro, qui inscribitur λόγος τέλειος: Hunc quoque Dei filium,
testatur Hermes venturum vltimis seculis ad libera-
tionem & salutem piorum. De Trinitate loquens Her-
mes, vt citatur eum Suidas, in ea vnam esse Deitatem in-
quit his verbis: FVIT LVMEN INTELLIGENS,
*ante Lumen intelligens, & fuit semper MENS MEN-
TIS lucida: Et nihil aliud fuit huius VERITAS, &
SPIRITVS omnia continens: Extra hunc non est DEVS,
non Angelus; non essentia vlla alia: Omnium enim DOMI-
NVS est & PATER & DEVS, omnia sub ipso & in ipso
sunt. Obtestor te Cælum Magni DEI sapiens opus, Obtestor te,
VOCEM PATRIS, quam locutus est primùm, cum om-
nem Mundum formauit, obtestor te per VNIGENITVM,*

SERMONEM. & PATREM omnia continentem, propitius propitius mihi esto: Hermetis hymnos miræ pietatis circa finem huius tractatus audiemus: Ex quibus constat, Hermeti nomen Trismegisti non absque causa datum siue ob multiplicem rerum diuinarum humanarumque scientiâ, quâ Ethnicos philosophos omnes antecelluit, siue ob Trinitatis mysteria, quæ ex singulari Dei inspiratione omnium primus explicauit: Huius profunda in diuinis sapientia primitus ex intentione illius artis, quæ in TABULA Smaragdina & in libro illo 7: capitum explicatur; sine dubio originem duxit, cum hæc à terrestribus ad caelestia sensim ascendat & intellectum aperiat, vulgoque magis admirabilis existat, quam vlla alia ex speculatiuis scientiis seu Metaphysicis seu Mathematicis, quarum sensibilis effectus ita non animaduertatur: Etsi vero plerique, qui Trismegisti vitam aut scriptâ euoluunt, Chemiæ vix vllâ mentionem faciant, omniaque ad aliam intentionem interpretentur: tamen satis patet, eum esse verè Chemiæ, si non primum inuentorem, tamen instauratorem; secundum quâ, vt dictum, Ægypti regnum reformauit & nouas leges instituit. In Asclepio Chymicorum Deorum, hoc est, terrenorum, post caelestium considerationem, mentionem facit, prout manifestum fiet, si paulo acutiùs introspiciatur: Vbi cap. 8. Causam exponit, cur solis hominibus intelligentiam & disciplinam suam DIVINITAS sit impartiri dignata, dum inquit: *Hominem ex animalibus cunctis de solaratione disciplinaque agnoscens, per quæ vitia corporum homines auertere atque abalienare potuissent, ipsos ad intentionem spemq; immortalitatis prætendit: Denique & bonum hominem, qui posset immortalis esse, ex vtraque natura composuit, diuina atque mortali: Et sic compositum per voluntatem Dei hominem etiam constitutum esse meliorem Dijs, qui sunt ex sola immortalis natura formati, & omnibus*

Vnde Hermetu sapiensia.

Hermetem fuisse Chemiæ artificem & instauratorem. Hermes secundum Chemiam Ægypti leges instituit.

bus mortalibus, propter quod homo diis cognatione coniunctus, ipsos religione & sancta mente veneratur, dijs etiam pro affectu humana omnia respiciunt atque custodiunt: sed de hominibus paucis istud dictum est, pia mente præditis, de vitiosis verò nihil dicendum est, ne sanctissimus sermo eorum contemplatione violetur. Post sequenti capite tractat de diis terrenis in hunc modum: Et quoniam, inquit, de cognatione & consortio hominum deorumque sermo nobis indicitur, potestatem hominis, ô Asclepi, vimque cognosce: Dominus & Pater, vel (quod est summum) DEVS, ut effector est deorum cælestium, ita homo effector est deorum, qui in templis sunt, humana proximitate contenti, & non solum illuminantur, verum etiam illuminant, nec solum ad eum proficit, verum etiam confirmat Deos, Miraris ô Asclepi, an nunquid diffidis, ut multi: Asclep. Confundor ô Trismegiste, sed tuis verbis libenter assensus, felicissimum hominem iudico, qui sit tantam felicitatem consecutus: Ac deinde, postquam statuas se intelligere ac religionem interituram demonstrasset; addit: O AEGYPTE, AEGYPTE, religionum tuarum sole supererunt fabule, & a quæ incredibiles posteris tuis, solaque supererunt verba lapidibus incisa, tua pia facta narrantibus. Postea cap. 13. Omnium mirabilium vincit admirationem; quod homo diuinam potuit inuenire naturam, eamque efficere; quoniam ergo proavi nostri multum errabant circa deorum rationem increduli & non animaduertentes ad cultum, religionemque diuinam, inuenerunt artem, quâ deos efficerent; cui inuentæ adiunxerunt virtutem de mundi natura conuenientem, eamque miscntes: Et quoniam animas facere non poterant; euocantes animas demonum vel angelorum; eas indiderunt imaginibus sanctis, diuinisque mysterijs, per quas solas idola & benefaciendi & malefaciendi vires habere potuissent: Et mox: Isin vero uxorem Osiris quam multa præstare propitiâ, quantis obesse scimus iratam? Terrenis etenim dijs atque mundanis facile est irasci, ut pote; qui sunt ab hominibus, extraque naturam facti atque compositi: Vnde contingit, ab AEGYPTIJS hæc sancta ani-

Dii terreni
qui Herma-
ti.

Isin & Osiris
viri esse ter-
renos deos.

malia nuncupari, coliq; per singulas ciuitates eorum animas, qui ea consecrânere viuentes, ita vt eorum legibus incolantur & eorum nominibus nuncupentur &c. Ac paulò post: *Ascl. Et horum, ô Trimegiste, deorum, qui terreni habentur, cuiusmodi est qualitas?* **TRISM.** *Constat ô Asclepi de herbis, de lapidibus, de aromatibus, vim diuinitatis naturalem in se habentibus: Ac deinde: Sic deorum fictor est homo, & ne putes, fortuitos effectus esse terrenorum deorum, ô Asclepi, dij cælestes inhabitant summa cælestia, vnusquisque ordinem, quem accepit complens atq; custodiens.* Hactenus Hermetis verba; quæ Diuus Augustinus & alii, prout sonant, accipientes non iniuria pro idololatria horrenda detestantur & reiciunt; quibus nos hac in parte assentimur, cum constet Ægyptum idolis abundasse, ideoque Deum per Ezechielem prophetam suæ genti dicere: *In idolis Ægypti nolite pollui. Ego Dominus Deus vester.* Vbi & de Idolum cessatione & eiectione, *Disperdam, inquit, simulachra & cessare faciam Idola de Memphi, & dux non erit amplius de terra Ægypti:* Verùm cum nonnullos videamus Hermetis verba analogicè accipere, vt certum est de Lazarelo (qui facit idola Apostolos, fictorem hominem Christum, virtutem inditam, Spiritum Sâctum &c.) nos illa similiter eodem sensu, sed ad philosophiam potius, quam theologiam, hoc est, Chemiam interpreta- bimur; idque meo iudicio longè rectius. De Christo enim & Apostolis Hermetem illa intellexisse nullò modo est verisimile, quamuis nos ita à posteriori intelligere possimus; sed hoc modo non esset difficile plæraque dicta & figmenta poetarum, aliorumque apud Ethnicos scriptorum, ad Christum detorquere; quod contra veritatem fieri neutiquam debet. Hermetem Ethnicum fuisse & Ægyptium in tenebris gentium educatum non inficiamur, nihilominus ex scriptis eius satis apparet illum à Deo singulari-

Terrenos
Deos con-
stare herbis
& lapidi-
bus.

singulariter illuminatum fuisse, ut illa prophetico spiritu seu instinctu diuino de DEO VNO, hominum, Angelorum & omnium creatore, PATRE, LOGO & SPIRITU æterno, aperteque de FILIO DEI scripserit. Unde Socrates & Plato in Ægypto versati hæc dogmata de Deo libris suis passim inseruerunt, cum fide Christiana eo respectu valde conuenientia. Certum enim est magnum illum Regem, sacerdotem & philosophum mente coniectasse multa de Omnipotenti & Æterna Dei substantia, quæ suæ diuinitatis nullum participem vel socium admittit, cum solus sit omnium conditor; omnesque creaturæ cum cælesti Maiestate collatæ, minus sint, quam nihil. Quapropter rigidi illi censores non audiendi sunt, qui philosophorum antiquorum laudem ita imminuunt, ut nihil illis relinquunt, quam politicas quasdam virtutes, quæ ab omni pietate sint alienæ. Sanè tantum gloriæ, siquidem cum veritate coniuncta sit, summis illis viris non est inuidendum. Ignaros quidem fateor illos fuisse aduentus Christi seruatoris, per quem solum salus mundo parata est, at nihilominus, non dubito, eos mente concepisse vnum Deum, qui solus coli vellet ac deberet. Reliquos Gentium Deos crediderunt esse Genios, Assessores illius summæ diuinitatis, à quâ, communicatione quadam, multum potentiæ in humanas creaturas accipiebant, ut illis in necessitatibus opiculari possent, morbis succurrere, alimoniam præbere, telluris vbertatē promouere & reliqua eiusmodi procurare, quæ ad ornatū & necessitatē facerēt, idēō quasi secundū honorē Geniis illis tribuerūt, quatenus per eos sumus ille Deus tā excellētes virtutes operaretur. Philosophia verò, fundata in opinibus humanis, ideoque maximos in se continens errores, postea ansā præbuit cultus Idolorū & mortuorū, qui postquā introductus est, paulatim excirpauit.

*Hermetem
de diuinitate
re multa
piè tradidit
se.*

*Philosophia
ansam præ-
buit idola-
latriæ.*

*Socrates cur
excusam
bibit.*

*Quid Her-
mes per sta-
tuas intel-
lexerit.*

*Hermetio-
pus non
magicum.*

extirpauit omnem reuerentiam, quæ Deo summo debe-
batur: Neque in potestate fuit posterorum eradicare è
mentibus hominum conceptam hanc de pluralitate Deo-
rum opinionem, quam vulgus obstinaciter retinuit &
principes supersticiosi, edictis seuerissimis, seruari præ-
ceperunt. Hinc videmus Socratem potâ, cicutâ mortem
vltrò subiisse, quod vnum Deum conditorem rerum om-
nium coli debere doceret, Platonem, Theophrastum,
aliosque plurimos hanc opinionem, iuxta Hermetis, Aeg-
yptiorumque doctissimorum doctrinam, secutos de vitâ
periclitasse. Qui si scriptores habuissent idoneos suarum
opinionum de Deo promulgatores, fortassis legeremus
insignia pietatis illorum testimonia: Metus illos coercuit,
ne auderent propalare, quod animo sentirent. Mitio-
rem igitur pro Hermete interpretationem nos amplectemur,
& dicemus ipsum per statuas, quibus animæ includeren-
tur, longè aliud intellexisse quam marmora & lapides in
statuas formatos, nempe subiectum Chymicum. Nam
hoc velut statua quædam est lapidea, cui infunditur, a-
nima sua spiritualis natura, & sic statuæ illæ animatæ cer-
nuntur, & multa edunt mirabilia: Deum summum vocat
creatorem cælestium deorum, hominem fictorem terre-
strium: quales autem dii illi terrestres sint, ipse exponit,
cum inquit, *eos ex herbis, lapidibus & aromatibus, vim naturalem*
habentibus, constare: Vnde apparet Hermetis opus esse natu-
rale omnino & non magicum aut illicitum, multo minus
diabolicum, cū in omnibus scriptis à diabolo abhorreat:
Et si, vt res est, fateri velimus, per Deos, qui in templis lo-
cantur, quorum homo effictor est, Deos aureos intelligit
seu Idola Osiridis aut Isis ex solido auro facta; in quibus
cum religio omnis Aegyptiorum fundata erat, ideo addit,
eius solas fabulas superstites mansuras, quæ posteris incredibiles erunt,

sed verba lapidibus incisa Ægypti pia facta narratura: Atque sic de artis Chymicæ, qua dii eiusmodi terrestres fieri possent, amissione, quæ subsequuta esset, conqueritur: Quomodo autem hæc cum veritate ipsa conuenerint, experientia demonstrauit: Omnis religio, cultus ceremoniarum, leges, agrorum distributiones à Mercurio institutæ erant, Mercurius vero à Vulcano (cui maxima Ægypti templa dicantur) eruditus & institutus; quibus nihil aliud innuitur (consentientibus sexcentis aliis circumstantiis in *lib. I. Hieroglyph. relatis*), nisi Chimiæ artem, quæ per Vulcanum proprie exercetur & Mercurio in manus traditur, Ægyptiis multa obseruanda præscripsisse: vt nimirum hæc præ ignaris occultaretur, adeo, ne cuiquam ex vulgo cognitum esset, tale quid in rerum natura existere, multo minus, apud Ægyptios sacerdotes aut reges exerceri: Duplici autem modo vsi sunt veteres illi huius artis inuentores & propagatores, nempe scriptione Hieroglyphica animalium in pyramidibus & lapidibus facta, & allegorica seu fabulosa de diis factis, eorumque monstrosis rebus gestis narratione; Cum itaque successu temporis Ægyptus ab exteris petita fuisset & expeditiones à regibus Chaldæis, Persicis & Græcis in eam sæpius tentatæ, sacerdotes eius scientiæ veritatem agnoscentes paulatim obierunt, ita vt paucissimis lux eiusdem remanserit, præter fabulas & de diis fictis opiniones monstrosas, si ad literam accipiantur, quales sunt, quod Typho Osiridem interemerit & in multas partes diuiserit, quæ ab Osiridis matre, eademque coniuge & sorore Iside recollecta, composita & diuinis honoribus culta sint, membro virili absente: Hæc & his similia de diis figmenta, ab ignaris, vt sonant, accepta, omnem deorum gentilium vanitatem, errores & opiniones vbicunque multiplicarunt, ex mille millibus vix vno superstite, qui

*Vulcano
Ægypti
maxima tē
pla dicantur.
Mercurius
à Vulcano
eruditus.*

*Duplex mo-
dus Ægy-
ptiorum ar-
tem Chy-
micam te-
gendi.*

*Fabula de
dii fictis
Ægyptio-
rum.*

causas & originem huiusmodi cultus verissime respicere: Isis, uxorem Osiridis inter Idola quoque ab hominibus facta reconset; quia esse eam ex terrenis diis & mundanis, qui facile irascantur & hominum manibus facti sint, ipsemet fatetur.

Isis & Osiridis non esse deos cœlestes.

Quibus satis demonstrat, quod hic non cœlestes deos intelligat, & quod tales non fuerint Isis aut Osiris, vt posteriores ex Ethnicis scriptoribus arbitrati sunt, eosque Poetæ secuti, sed terrenos hominum manibus factos. Hæc nostra interpretatio non est violenta, sed conuenit cum ipsis circumstantiis ab Hermete præscriptis. Etsi vero quamplurimi in hoc mundo A V R V M terrenum Deum non appellent voce, tamen re ipsa habent & venerantur, mente & oculis gestant, eique ad nutum loquuntur, tacent, currunt, stant, & nihil non faciunt: Imo plerique Deus cœli in ore, terræ in pectore, voto & suspirio:

Aurum pro terreno Deo habetur mundanis.

Quantos labores, vigilias, vitæ pericula, per fas, nefas, a quas, terras, imo infamiam, exilium, capitis poenam & crucem plerique subeant & sustineant, pro hoc terreno bono, auro, obtinendo, cuiuslibet notorium est: Hinc Poeta: *Pauperiem fugiens currit mercator ad Indos: Et, ô ciues, ciues, quarenda pecunia primum, Virtus post nummos: At si dicatur, Hermetem de statuis loqui, quæ de Chymicis nullo modo accipi possunt; cum in Chymia statuarum nec mentio nec vsus sit: Fateor, statuas per se nihil facere ad Chymiam; at si sint ex herbis, lapidibus & aromatibus, vt Hermes dicit, maxime eo respiciunt & sunt Chymix propriæ: Quod cum nonnulli recentiorum scriptorum intellexerint, harum statuarum non semel diuersis locis minerunt: Senior in allegoria seu typo Venationis Leonis: Deinde caput, inquit, manus & pedes colligo & calefacio eis aquam extractam à cordibus statuarum ex lapidibus albis & citri-*

Statua ex herbis & lapidibus Chymica.

nis, quæ cadit de cælo tempore pluuia & colligimus eam & reserua-
 mus ad decoctionem capitis, manuum ac pedum Leonis huius: I-
 dem meminit statuæ sub figura sapientis, cum inquit:
 Aperiam tibi manifeste, quæ celauit ille sapiens, qui fecit sta-
 tuam illam in domo illa, in qua descripsit totam illam scientiam
 quasi in figura sua & docuit sapientiam suam in lapide suo & ma-
 nifestauit eam intelligentibus: Sciri quod ista statua est in figura
 sapientis &c. Illa enim est statua eadem, ex cuius corde
 aqua extrahitur, cuius & meminit Raymundus Lullius,
 qui in codicill. cap. 47. Et ideo, inquit, per abluitionem aquæ
 & desiccationem ignis semper extrahis Deum à cordibus statua-
 rum: Propter antedicta & innumera alia merita tra-
 dunt Hermetem non solum viuum summa reuerentia
 ab Ægyptiis cultum, & Theut quasi diuino Mercurii
 nomine appellatum, sed quoque in eius mortui hono-
 rem Hermopolin ciuitatem conditam, & primum anni
 mensem, qui apud Ægyptios September est, denomi-
 natum fuisse: Ad hæc eundem non solum in Ægypto
 sed per totum orbem terrarum diuinis honoribus post
 obitum affectum, templis illi arisque & sacrificiis dicatis:
 Ac inter cæteras eius statuas vna fuit lapidea in Achaia
 Pharis, quæ oracula reddebat: Ad eam enim sub vespe-
 ram thus incendebatur in ara, lucernæ replebantur o-
 leo, & ad dextram simulacri manum reponebatur num-
 mus aheneus, precesque auribus Dei obmurmuraban-
 tur, quibus rite peractis sciscitantes discedebant è tem-
 plo domum obturatis auribus, egressique in forum,
 quam primo vocem apertis auribus excipiebant, respon-
 si loco interpretabantur, tanquam à Mercurio emis-
 sam. At hæc superstitioni hominum imputanda, qui
 huius viri excellentissimi posthuma memoria ita abusi
 sunt: Eodem modo fabulosa arbitramur, quæ Hermeti

*Hermes
 cultus post
 mortem ab
 Ægyptiis.*

*Hermesi
 statua di-
 cata post
 mortem.*

*Superstitio
 in Hermetis
 honorem
 orta.*

affcribuntur magica ludicra tanto viro, tam graui pioque indigniffima.

*Abeli falso
affcripta.*

Veluti *S. Thomas* in libro, quem edidit de ente & essentia, tradit Abelem Adami filium conscripsisse quædam de virtutibus & proprietatibus planetarum, cumque cognosceret mundum periturum diluuii generali, characteribus certis id designauit, signatumque secretum lapidi inclusit, ne quid damni ex inundatione Cataclysmi scripta acciperet: Multis post diluuium seculis scripta hæc peruenerunt in manus *MERCVRII TRISMEGISTI*, ex quibus de multis edoctus, quæ omnia in suum conuertit, nempe modum consecrationum & arcana plurima ad Magiam naturalem pertinentia: Eadem scripta per manus tradita ab illa antiquitate tandem deueniunt ad *S. Thomam*, ex quibus didicit confectionem quarundam imaguncularum, quæ consecratæ ad certos planetarum influxus & coeli positionem, auertunt occursum noxiorum animalium, impositæque fontibus efficiunt, vt vrnæ frangantur, ad aquarum contactum. Hæc sint, vt velint, quod affcribantur Patriarchæ Abeli ab omni ratione alienissimum est. Ad quid enim illi hæc contulissent, qui non hisce nugis magicis, sed vera pietate & cultu diuino, nempe precibus assiduis ad Deum fufis, gratiarum actione pro muneribus acceptis sæpissime instituta, fiducia in filium Dei venturum in carnem iuxta promissionem Euangelicam Adamo post lapsum datam, *Semen mulieris conteret caput serpentis*, & his similibus religiosis institutis, meruerit, vt *DEO* gratus, Caino inuisus & occisus fuerit, primusque sanguinem suum terre bibendum, animam cælo, vnde exorta fuerat, obtulerit: Quis pro certo affirmarit Abeli aliquod literarum genus cognitum fuisse, quo quid memoriæ mandare potuerit: verum quod alii de Setho, hi de Abele referunt.

*Abel Patriarcha
quibus oc-
cupat me.*

*Abel an
scribere po-
tuerit, igno-
rum.*

Simili

Simili modo vanitatis coarguendi sunt, qui artis Chymicę atque inde petitę præclarissimę medicinę initium & vsum ad Adamum aliosue Patriarchas, qui ante diluuium ad vitę longæuitatem hoc DEI DONO vsi fuerint, transferunt; tanquam impossibile foret Deo absque hoc medio eorum produxisse vitam ad octingentos aut noningentos annos, ita vt etiam post aliquotcentenos annos filios filiasque progenerarint: Nam causa ea in medicina humana non est sufficiens nec propria ad producendam vitam ad tantum temporis, cum absque Dei nutu ne ad annum, diem aut horam, ætatem hominis prolongare possit, cum hæc sit in solius Dei manu: Causa autem naturalis longæuitatis Patriarcharum ante diluuium hæc traditur, quia illi simplici victus ratione semper vsi, nec luxurię, gulęue dediti, nec otio indulgentes nimio vt nec immodico labori, vigiliis aut curis propter diuitias immensas, vestes preciosas, honoris aut regni ambitus, epulas delicatas, quia hæc & his similia non æstimabantur; multo minus propter fundos & bona filiis relinquenda pro hæreditate; quia hæc illis erant ampliora, quam coli potuerunt. Præcipua autem naturalis causa fuit virtus infusa semini humano in summo suo vigore & efficacia, vnde factum, quod robusti & longæui parentes, tales genuerint filios: Præter has vero omnes, benedictio diuina adfuit, quę ex singulari sua prouidentia primos patres donauit tanta longæuitate generandique potentia ad multiplicandum genus humanum, mundumque adhuc vacuum incolis ornandum & propagandum. Quibus causę oppositę oppositos effectus produxerunt, nempe vitę abbreviationem sensim post diluuium ad hoc vsque tempus: Luxuria enim, gula, curis inanibus & cæteris vitiis præualere incipientibus, hinc ex parentibus morbosus morbosus foetus, nec tam vali-

Chymia initium vanitatis ad Adamum esse vsus filios referri.

Causa naturalis longæuitatis patrum ante diluuium.

*Adamum
sciuisse mul-
tas artes:
vide Hiero-
glyph. l. 1. p.
48.*

diac longæui, vt prius, sunt editi: Crescentibus enim deli-
ctis, creuerunt poenæ, at vitæ anni deereuerunt ex iusto Dei
iudicio: Si itaque Patres illi ad Medicinam conficiendam
non opus habuerunt artis Chymicæ exercitio, multo mi-
nus ad diuitias: Aurum enim apud eos non in tanta æstima-
tione fuit, vt nunc, imo vix in aliquo pretio: cum notum sit
nostris sæculis apud Aethiopas, Indos & plurimos Insula-
nos Orientales, id in nullo respectu extitisse, plurimisque
ferrum ad arma & cultros expetitur præ auro: Apud
quosdam Aethiopes aurum in nullo vsu fuisse traditur, ni-
si pro catenis ad detinendos fontes & captiuos: Quod si
Adamus eiusque nepotes proximi veram auri naturam &
prærogatiuam essentialem perspexissent, propter quam id

*Adamum
non eguisse
Chemia.*

*Tabulcain
inuentor
fabrilium
artium.*

esset maxime appetibile, eius copiam ex fluuiis, qui tum
quoque temporis auriferi fuerunt, habere potuissent, ne
opus fuerit Vulcani opem & artem implorare, aut per infi-
nita conamina & exercitia nouum artificium Chymicum
idque verissimum, inuenire: Interim de Tubalcain non
negandum est, attestantibus sacris literis, quod omne ge-
nus artium metallicarum, aut circa metalla versantium,
inuenerit & tractarit, cui si Chemiæ primus vsus (vt à mul-
tis fit) ascribatur, non absq; ratione forte videbitur: Hoc
certum arbitror, Patriarchas ante hunc, si sciuerint ex Dei
dono Chemiam speculatiuè, non tamen exercuisse eius
practicam. Nec vero hic præterire possum quorundam
inoportunam curiositatem, qui Marfilii Ficini opinionem

*Cui ascribi
posset Che-
mia primus
usus.*

*Opinio fal-
sa Ficini re-
futata, Mo-
sen quid
hauisse ex
scriptis Trif-
magisti.*

sequuti, adfirmant, Mercurium hunc Trismegistum con-
scripsisse libros de origine mundi, à Deo omnipotente, sa-
piente & bono conditi, ex quo Moses bonam suæ Genesis
partem desumpsisse probetur, quod iisdem verbis vtatur,
quib. Hermes in prima creatione, *Et ferebatur spiritus Domi-
ni super aquas.* At horum opinio manifeste absurda & falsa in-
ueni-

ueni-

uenitur. Nam sit *Hermes* habuit creationem mūdi ex patribus *Chaldæis* & *Semi* posteris, Annon inde *Moses* per lineam *Abrahami*, qui à tempore *Hermetis*, vt supra dictum, non longe abfuit, & arcana plurima à patribus traditione cognouerat, habere potuit? Imo longe certius & perfectius; quia *Abrahamus* Deo charus & electus fuit ex omninūmero *Chaldæorum*, ex cuius posteris *Mosen* historiam mundi conscribere voluit. Si vero *Hermes* prophético spiritu illa ante dicta scripserit. An hic ipse spiritus diuinus *Mosi* non adfuit, qui eo, vt propheta, & propugnator *Israelitarum*, motus & animatus tanta edidit miracula coram *Pharaone*, non vi magica, sed *Dei Omnipotentis* iussu & manu ad confusionem magorum omnium *Ægypti*? Tercio *Moses* hoc priuilegium habuit non solum præ *Hermete* *Ægyptio*, adhuc *Ethnico*, sed etiam præ hominibus omnibus, prophetis & sanctis quibuscunq; : *Quod cum DEO VIVO & VERO locutus sit de facie ad faciem.* Vnde non opus habuit testimonio hominum, quantumuis excellentium in omni genere doctrinæ, cum à *FONTE LUMINVM* & *omnis Sapientia* poterit haurire ea omnia, quæ ad sua historia certitudinem facerent. Quod si *Mercurius* & quidam alij consentanea multa publicarunt cum eis, quæ in sacris continentur voluminibus, non dubium est, quin ea didicerint à *Chaldæis*, aut ab *Israelitis* & *Ægyptiis*, qui eam doctrinā à primis patribus quasi per manus acceptam & diu in sua puritate conseruatam retinuerunt; quæ successu tēporis, *Dæmonum* astu & populorum in superstitiones & idololatriam procliuum violentia, paulatim in mentibus hominum refrixit, obscurata est & extincta. Huic errori non ab simile est, quod quidam scribunt, se magnam partem inity *Euangelij Iohannis Euangelista* inuenisse in *Platonis operibus*, quasi *Diuus Iohannes* à *Platone Ethnico* *Euangelij sui*

1.

2.

3.

*Alia opinio
improbanda.*

sui

Plato unde
diuina sua
habeat.

Quorūdam
Christiano-
rum falsa
opinionēs de
Chymicis.

Tabula
Smaragdi
na Hermi-
tis.
Alexander
Magnus in-
uenit Her-
metis sepul-
chrum.

sui arcana summa mutuatus sit: Qui ita iudicant, Ethnicismo propinqui sunt & pessime falluntur: De Platone, quod Ægyptiis aliquandiu conuixerit & doctrinas multas secretissimas ab iis didicerit iam ante demonstratum est. Legisse quoque eum Hermetis libros, quos nos citauimus, & multos alios, qui nunc interciderunt, in Ægypto credibile est, vnde tanta mysteria hausta suis scriptis accommodarit. Quid iam dicemus de iis, qui hoc nostro tempore Creationem mundi, natiuitatem, passionem, mortem, resurrectionem & ascensionem Christi, imo ferè omnes articulos fidei, sacrilege & impiissime ad Chymicam artem transferre conantur? Annon hi delirant impudentissime, vt saltem aliquid noui in medium suæ inuentionis producant? Tales Ethnicis iam dictis neutiquam sunt æquiparandi, quia illi diuina & humana, cœlestia & terrena non confundunt, at semper ab inuicē distinguūt, hi vero, quasi Christiani, omnes pietatis metas trāsiliunt, verecundiæ fines perumpunt, Veritatis falsitatisq; mixtionē procurare attentant; de quibus aliàs. Nunc ad Chymicos Hermetis libros nos cōferemus, inter quos admodū breuis quidā sub nomine Tabulæ Smaragdinæ extat & ad nostram ætatem peruenit; de qua Albertus Magnus in libro de secretis Chymicis tradit, Alexandrum Magnum in suis itinerib. inuenisse sepulchrū Hermetis, patris omnium philosophorum, plenum omnib. thesauris, non metallicis, sed literis aureis scriptis in Tabula Zaradi, quam alias Smaragdinā vocant. Quod si ita est, non in Indica expeditione id contigit sed in Ægypto, cum ad Hammonis oraculum proficisceretur, de quo tamen Curtius, aliiq;, quod sciam, rerum ab Alexandro Magno gestarum scriptores, non faciunt mentionem. At nullum est dubium hāc Tabulam, aut eius inscriptionem longè ante Alexandri tempora apud Ægyptios

ptios sacerdotes cognitam fuisse, licet literis Hieroglyphicis notatam, ne vulgaribus legi aut intelligi posset: Tatum Alexander Magnus ex conuersatione cum *Sacerdote Leone* pro arcano nulli reuelando accepit, *Deos, Iouem, Martem, Iunonem, Osirim, Isin,* & reliquos omnes; tum indubitate pro diis receptos & per maximam orbis cogniti partem cultos, non esse, nec fuisse deos, sed homines; quod *Alexander* ad matrem *Olympiadem* perscripsit, iussitq; Epistolam lectam in ignem conici. Quid si nec homines, vt reuera non fuerunt, quid itaque? Non sanè omnino nihil, at dii chymici, hieroglyphici, quibus vsi sunt tanquam literariis Elementis aut sententiis axiomaticis, ad declaranda sibi inuicem animi sui sensa ab antiquissimis inuenti & introducti, vt alii videntes eas figuras, non legere, legentes autem minimè intelligere possent; quemadmodum hæc copiosius in hieroglyphicis nostris demonstraui. *Tabula Smaragdina*, vt dictum, inuentâ, aut quocunque modo publicata, innumeri fuerunt, qui eius breuitatem cum obscuritate coniunctam inspicientes magni aliquid mysterii in ea absconditò sine causa imaginati sunt. Imò nullū fuit dubiū quin de magisterio philosopho seu chymico artificio, cui⁹ *Hermes* auctor extiterit, explicari deberet. *Moriennus* (qui *Hermetis* mentem diuinam ait omnes philosophiæ partes plenariè attigisse) tradit post obitum *Hermetis* discipulos eius in huius libri præceptis per multa tempora studuisse, donec effectum consecuti essent; qui deinde innumerabilia dedere præcepta ex inuidia, ne & alii post eos ad artem, propter obscuritatem & difficultatem eius; peruenirent: *Bernhardus Comes* inquit eo libello totum opus contineri, cuius hæc ponit summam. VERVM EST CERTVM

Alexander M. à Leone sacerdote Ægypti quid resecuerit.

Dii Ægyptionè chymici fuerūt illis in vsu, vt literariis elementa.

Ex Tabula Smaragdina multi Chymicorum artificio cognouerūt.

Tab. Smaragdina Summa.

SOL est eius coniugij pater & alba luna mater, tertius succedit, & gubernator, ignis. Crassum fac subtile & hoc spissum reddito: ad hunc modum gloriam habebis huius mundi. Cui exiguo libello hoc inprimis accidit, quod poeta canit: *Breuis esse laboro, obscurus*

Tabula
Smaragdina.
Interpretationes
varia.

fio. Alii enim hæc verba ad diuersissimas intentiones interpretati sunt, vt patet ex multorum libris; quidam ad automata sua quasi motus perennis, alii ad medica, nonnulli ad physica aut astronõmica: quam plurimi verò ad artificium chymicum, quò rectissimè quoque referri debere omnes authores chymici & res ipsæ vnanimiter satis conuincunt: Huius quoque *Tabula*, vt cæteros præteream, meminit *Iohannes Pontanus*, recentior author, testaturque se annis tribus continuis in philosophorum libris studuisse (nempe post multorum annorum errores præmissos) in solo præsertim *Hermete*, cuius verba, inquit, *breuiora totum comprehendunt lapidem, licet obscure loquitur de superiore & inferiore, de cælo*

Tab. Smaragd. omnibus ætatibus admirabilis.

& terra. Ita omnibus ætatibus *Tabula illa Smaragdina* in admiratione doctissimorum virorum meritò habitata est, tum ob authoris summam excellentiam & celebritatem, tum ob contentorum in ea dignitatem, cum multis viam veritatis aperuerit. Præterea est *Tractatus quidam septem capitulorum verè Hermeticus & Chymicus*, quem æquè omnium ætatum Chymici pro authentico agnouerunt & receperunt hucusque. In quo, quæ in *Tabula* antè dictâ obscurius & breuius tradita sunt, clarius & latius euoluuntur.

Tractatum
7. capitulorum esse
Hic motu.

Hunc nonnulli esse Arabis cuiusdam Anonymi existimant, cum ex Arabico in latinum sit translatus, quod manifestè ex translatione apparet. Verum hic considerandum erit, Ægyptiorum libros partim à finitimis Græcis, partim ab Arabibus, qui Ægyptiis vicinissimi sunt & aliquando subiecti fuerunt, in suas linguas translatos esse; ex quibus longè lateque vsitatis idiomatis tandem in La-

tinum

tinum conuersi sint. Hinc *Asclepius & Pimander* græcorum videntur authorum, Tractatus vero hic 7. capitum, *Arabii seu Mahometani*, cum hæ nationes chymicis operibus diu ante alias, nobis vicinas, inclaruerint, vt post patebit. Quod si quis verò præ mentis ignorantia aut ingenii tarditate ex hæctenus dictis scriptisque philosophicis nondum lucem veritatis perspicere possit, vt animaduertat Hermetem in arte chymica apud Ægyptios, & in vniuersum, Instauratorem & antesignanum esse, eamque artem in Ægypto, inde à multis seculis exercitatum & quasi vernaculam extitisse, ille credat, quid velit, ac sibi persuadeat, quid placeat, interim rei veritati nullam vim faciet, nec essentias veras suâ opinione iis contrariâ, subuertet: Libera vt sint hominum ingenia oporteat, sed ita, ne intellectus, qui diuinæ est originis, ab imaginatione vel phantasia, quæ brutis communis est, subiugetur aut captiuus ducatur. Aliis, qui sunt veræ chymicæ amantes, historiam de Ægypti aurificio, præter antedicta, certissimam & irrefragabilem testimonio infallibili producemus, & quidem ipsissimis authorum verbis. *Paulus Diaconus in vita Diocletiani Caesaris*; Postquam, inquit, *Achillem Ægyptiorum Ducem octomenses in Alexandria Ægypti obsessum prostigasset Diocletianus omnes chymica artis libros diligenti studio requisitos conflagrauit, ne reparatis opibus Romanis repugnarent. Idem testatur Orosius lib. 17. capit. 16. Et Suidas in verbo, CHEMIA*. Chymia est, inquit, auri & argenti confectio, cuius libros Diocletianus perquisitos exussit, eò quod Ægyptij res nouas contra Diocletianum moliti fuerant, duriter atque hostiliter eos tractauit. Quo tempore etiam libros de chymia auri & argenti à veteribus conscriptos conquisiuit & exussit, ne deinceps Ægyptiis diuitia ex arte illa cõtingerët, neue pecuniarû affluentia cõfisi in posterû Romanis rebellarent. Hæc ille. Quod circiter annû Christi ducetessimû

Historia de Ægypti verissimo aurificio.

Circiter annum Christi 296.

nonagesimum sextum contigisse tradunt. A quo tempore ille Alexandrinus, Ægyptius, Morieni præceptor, non multum abfuit. Huius hystoriæ alii complures quoq; meminere, tanquam rei semel factæ, quæ cum infecta fieri nequeat, etiam si à multis chymicæ veritas non creditur, contra ipsos artis & rationis vacuos protestabitur. Si hæc

*Verba non
delenda ab
aduersariis.*

delere ex hystoricis verba possint, per nos licebit. *Διὰ τὰς νεωτέρας δόξεις. Αἰσθητικὸς πρὸς τὸ πλεῖστον ἐκείνοις ἐν τῆς τοιαύτης πρὸς γίνεσθαι τέχνης.* Sunt; qui hæc evidentissima hystoriarum testimonia scientes dementesque prætereant, extenuerunt & floccificiunt; dum ex suâ imaginatione probare conentur, Chymicâ ante sexcentos abhinc annos ex Arabum Mahumetanorum schola primum prodiisse, nec ante id temporis quicquam de ea arte fallaci, vt perhibent, scriptum aut scitum fuisse: Hi præbiletument contra iam dictos authores, quod au si sint suæ imaginationi quid contrarium adferre & Chymicæ antiquitatem veritatemque aliquo modo stabilire & confirmare. Vno oculo se orbos gestirent, si Chymicos cæcos monoculi viderent. Quid *Paulo Diacono, Orosio & Suida* cum chymicis? Annon, vt hystorici, rem veram narrant? quam fortè subticere ipsos decuisset; si de incredulitate quorundam post tot centenos annos futurum certi fuissent. Si ex hystoriis à viris grauibus, non adulatoribus, aut alicui genti infestis, conscriptis, aliorumque testimonio confirmatis, delere liceat, quid libeat, nescio quid veritatis remanebit? Gens in gentis gratiam aut odium quid scribere poterit, ob gloriam alienæ laudis ad se transferendam; (vt videmus sæpe ab Italis fieri, aliisque finitimis pro sese aduersus nationem Germanicam, quæ propria illorum laudes sordet & vituperationes aliis affictæ, vt inuidorum canum latratus floccifiunt) verum nulla causa est, cur viri in aliis fide dignissimi, propter res, quas ignorât & fortè nō esse in rerū

naturali

natura putant, nempe Chymiam, eiusque aurificium; se suspectos faciant, falsitatem & mendaciã referendo: De eo nullum est dubium, quod antedicti historici, ex aliis authoribus id narrarint; nec ex sese primitus hauserint: Quales verò illi fuerint, qui Diocletiani tempore vixerint, non occurrit; cum vel omnino tanta temporis mora perierint, vel in manuscriptis hactenus latuerint.

Quod si quis non minus evidens eadem de re testimonium; at sub allegoria aliqua occultatum, legere desideret, apud *Cornelium Tacitum* nõ dubiæ authoritatis scriptorem *lib. 6. Annalium*, id perlustret; ubi narrat sub imperio Tiberii circiter annum eius regni decimum, *ab vrbe condita 787. à nato Christo fortè 27. Auem Phanicem in Ægyptum venisse præbuisseque materiem doctissimis Ægyptiorum & Græcorum multa super eo miraculo differendi*: Et mox dicit, se *Softride* primum Røge; post *Amasidè* dominante; deinde *Ptolemæo* ex *Macedonibus* tertio; in civitatem, cui *Heliopolis* (quæ *Thebæ Ægyptiæ*) *sen. Siliis* vrbs; nomen, eum aduolasse, multo caterarum volucrum commitatu, novam faciem mirantium: Addit autem qualis sit avis, quoties & quando redeat & quid in Solis vrbe faciat: De forma, *Sacrum Soli*, inquit *id animal & ore ac distinctu pinnarum à cæteris aibus diuersum, consentiunt; qui formam eius definiere: De numero annorũ varia traduntur; ait: maximè vulgatum, quingentorum spacium; sunt: qui adseuerent 1461. interijci, prioresque alites*: At quia hæc in distantia temporis & interuallo annorum (quod inter *Sefostridem*, *Am. sidem*, *Ptolemæum* 3. & *Tiberium* intercedit) non conueniunt; *Vndè nonnulli, inquit, falsum hunc Phanicem; neque Arabum è terris credidere, nihilque usurpauisse ex his, quæ vetus memoria firmavit*: Quid faciat, sic narrat: *Confecto quippe annorum numero, ubi mors propinquet, suis in terris struere nidum, eique vim genitalem affundere, ex qua fetum oriri, & primam adultõ curam sepeliendi patris, neg.*

id temerè, sed sublato myrrhae pondere, tentatoque per longum iter, ubi par oneri, par meatui sit, subire patrium corpus, inque SOLIS aram perferre atq; adolere. Hac incerta & fabulosis aucta: Caterum aspici in Aegypto eam volucrem, non ambigitur. Hac Tacitus: Tã

*Ægyptios
per Phani-
cem intelli-
x. ff. Tinctu-
ram aureã.*

certum, quam quod certissimum est, Ægyptios per auem Phœnicem intellexisse tincturam auream, atq; Taciti tempore, vt nec ante vnquam, nec post, nisi ætate Morieni sub initio Christianismi huc vsque, nulli gentium, ne quidem doctissimo, cognitũ fuisse scripto vel relatione aperta, aut in mentẽ venisse, esse artem tanti effectus, nempe aurificii, verissimam causam. Hinc AÆgyptiorum tot allegoriã, nec non Græcorum figmenta de personis, rebus, locis & temporibus, quibus hæc contigerint; cum omnia debeant intelligi de re vna, quæ tot Deorum nominib⁹ appellatur: Eadem res est Phœnix, auis, quæ post certum annorum numerum redit in AÆgypti urbem, Solis dictam, ibiq; se Solis

*Veteres cre-
didere Phæ-
nicem reue-
ra esse auẽ
ex constan-
tissima.*

auem cremat, ex quo cinere nouus Phœnix enascitur: Veteres hoc propter famæ constantiam & doctorum hominum, qui aliquid ea de re olfecissent, in scriptis allegoricis concordantiã, credere nolentes volentes quasi coacti sunt, cum aliam viã aut rationẽ non intellexerint; quæ id esse, aut non esse possit: At nobis talia velle persuadere, esset *Aethiopen dealbare*, qui scimus ex innnumeris argumentis pleraque antiquorum fabulosa de Diis, Deabus, heroibus, animalibus, festis, ludis & institutis, scripta & cantata, Chymicis occultissimè esse velamenta, imprudentibus ob oculos obtẽsa, vt videant lucem solis non nisi per vmbas: Prudentioribus vero iisdem data fuit occasio indagandi & inquirendi apud alios scientes, qualia sint ea arcana, quæ ibi delitescant. Hæc fuit causa, cur tot perspicacissimi viri ex Græcis aliisq; populis Aegyptum, aliaque remotissima loca perlustrãrunt, vt nimirum solẽ viderent absq; vmbis, hoc est, rẽ

*Quæ causa
moti pere-
grini Ægy-
ptum adie-
runt.*

ipsam

ipsam absq; allegoriis: Imo eadē fuit causa, cur AEGYPTUM nulli peregrino adire liceret, nisi cum contumelia vellet arceri & in fines regni deportari; quia scilicet *Phoenix* tum forte patrem suum sepeliuit in *ARA Solis*, ne forte cineres eius ad peregrinos dispergerentur, quod & factum est sequentibus tēporibus, cum mitiores regnarēt Reges: Hinc *Graci Busiridis* sæuitiam famosis scriptis detestati sunt, quasi ille peregrinos mactaret Ioui, cum reuera Rex præclarus aliàs & philosophus in his arcanis expertissimus fuerit, qui tamē aduenas in regnum non admiserit propter certas causas, cum scilicet nec mercibus nec bonis AEGYPTII indigerent alienis: De quibus omnibus & huc spectantibus aliis videantur *Hieroglyph. nostra AEGYPTIO GRACA*, quæ ea intentione & fine, vt artis Chymicæ veritas in allegoriis latens aperitissime demonstraretur, scripta & edita sunt.

Nunc ad Hermetis Sequaces & Gregarios nos conuertemus, qui omnes eius latera stipant & vestigia sectantur; ^{Hermetis} sequaces. Atque hi sunt trium ordinum.

I. HERMETIS CONGENTILES

Ægyptij.

M*Ena*, Rex Aegypti, qui leges quasdam, Mercurii præcepto tanquam magnorum bonorum causam futuras, promulgauit.

Busiris, qui Heliopolin, Solis urbem, seu Thebas AEGYPTI condidit, quæ quanta fuerit & quam magnifica, videatur Diodorus Siculus: Cōdidit & Busirim & in ea magnum Ifidis templum.

Simandius: cuius Epitaphium; *Rex regum Simandius sum, si quis qualis fuerim, & ubi iaceam, nosse velit, meorum aliquid operum exuperet: vide Hieroglyph. nostr. l. 1. p. 23.*

Sesostris: Hic Memphi in Vulcani tēplo statuas sumptuosissimas

fissimas posuit, suam & uxoris, vnius lapidis, altitudine cubitorum 30, filiorum verò 20. Cuius patri post natum Seso-
stem in somnis *Vulcanum* prædixisse scribunt; infantem
genitum toti orbi imperaturum: Vbi notandum ab omni-
bus despectum & deiectum *Vulcanum* hic in Aegypto ma-
ximum esse Deum, (scilicet Chymicorum) oracula redde-
re, admirandi artificii templum habere: At cur hoc, non vt
coquere cibos, sed Medicinas; corpori humano, æquè,
vt illos, necessarias. Quatuor regibus ante currum vicee-
quorum iunctis dicitur in summis festis vsus, dum in *Vul-*
cani templum tenderet.

Miris, qui Labyrinthum condidit.

Chemnis, qui Pyramidum maximam exstruxit.

Amasis, qui Secundam: sub quo Phæntæ in Aegyptum
rediit.

A. Mundi

3228.

Sethon, qui & Rex & *Vulcani* Sacerdos simul extitit: de qui-
bus summis muniis, quomodo conueniant; iudicent alii:
Non absque dubio *Sethon* *Vulcano* litauit, tanquam inter
Deos vltimo, sed primario, qui nempe *Mercurium* erudierat,
vt *Mercurius* leges populo præscriberet, ex *Isidis* decreto.

Adfar Alexandrinus, qui Morienum artem docuit.

A. Christi

703.

Calid Rex Aegypti Saracenus, qui a Morieno doctus est.
Hos verè fuisse Chymia peritos, partim ex operibus eo-
rum stupendis & hieroglyphicis inscriptionibus longissi-
mo tempore post se relictis luce meridiana clarius patescit,
vt alibi relatatum est, partim ex libris, de ipsis vel ab ipsis scri-
ptis: quamuis ad nostram memoriã paucissimi peruene-
rint; quia ipsi, vt incogniti, permanere optarunt etiam suis
conterraneis eo tempore, quo vixerunt, ita contigit; mul-
tò magis nobis, ab ipsis adeò temporum & loco-
rum spatio remotissi-

mis.

2. ÆGYPTIORVM COLONIÆ

Chymicæ.

Colonia à variis gentibus in diuerfas orbis partes sunt
 sæpissimè ductæ propter certas causas vulgò notas &
 politicas : At nos suspicamur præter has , Ægyptiorum
 quosdam quasi priuatos homines. relicta patria in alias re-
 giones longinquas migrasse , ibique vel ciuitatem vel re-
 gnum suis sumptibus instituisse ; & eiusmodi plerumque
 fuisse ex sacerdotibus oriundos ; propter opera Hierogly-
 phica ab ipsis in Deorum aut sui honorem posita , artis il-
 lius Chymicæ , quæ in *Vulcani* templo , *Memphi* , honorata
 & tractata fuit , non inexpertos : *Ex his Phænices* , aut quos- Phænices.
 dam eorum Principes esse primarios iam antè alibi de-
 monstrauimus : *Cadmi* fratrem *Phænices* , sororem *Europam* ,
 patrem *Agenorem* , auum *Belum* fuisse tradunt : *Cadmum*
 vero à patre emissum ad sororem (quam *Iupiter* sub forma Cadmus
 bouis in terræ partem , iam inde dictam *Europam* comporta- conditor
 rat) quærendam condidisse *Thebas* in *Beotia* ad fontem , v- Thebarum
 bi socii eius à Dracone horribili alii post alios interempti Beotia.
 essent : At hic , *Typhonis* & *Echidnae* filius , à *Cadmo* trucidatus Draco Ty-
 est , eiusque dentes pro seminio terræ inspersi , mox phonis &
 protulerunt *Terrigenas* armatos in *Cadmum* irruentes , quo- Echidnae fi-
 rum vnum cum lapide percussisset , aliis inde ciuile bellum lius à Cado-
 mouentibus sibi que mutuas manus inferentibus , ad v- mo inter-
 num omnes cæsi & extincti sunt : Hanc esse allegoriam , emptus,
 & non historiam ; nemo non videt : *Cadmum* fuisse virum chymia sub
 artis auri metallorumque fusionis peritum , aperte tradunt : quæ iectum.
 nihil aliud est , quam Chemiæ descriptio , qua *Cadmus* Cadmus
 valde excelluit , & , ex patria institutione , immensas di- peritus ar-
 uitias comparauit : *Thebas* in *Beotia* ex bouis quasi indica- ti metallo-
 rum.

Cadmi allegoria quid significet.

tionem condidit, iam amissis sociis, nempe à Dracone deuoratis: Quæ omnia modum artificii, quod calluit, demonstrant; Quis sit Draco ille, *Typhonis & Echidnae filius*, quid per dentes ipsi extractos & seminatos, indeque armatam viro- rum repentinam segetem exortam intelligatur *lib. 2. Hieroglyph. sub explicatione allegoria de aureo vellere*, sat abundè declarauimus. Quod *Europa* eius soror à *Ioue* in Taurum conuerso auecta sit, eiusdem generis est fictio, vt ibidem patet: Eius filia *Semele* ex *Ioue* *Dionysum* fingitur peperisse; authore *Orpheo*, at *Ionis* fulmine matre combusta, ipsum *Iouem* suo femori immaturum inseruisse factum ad maturitatem vsq; qui post *Bimater* dictus: vt sub *Bacchi* seu *Dionysij* fabula retulimus: De *Cadmi* nuptiis cum *Harmonia*, *Martis* & *Veneris* filia celebratis, quibus omnes Dii sua dona contulerunt non iniuria multa scribunt: At quod tandem cum uxore in serpentem mutatus sit, id *Cadmeæ* infelicitati imputat: Sed nos scimus ita rationem suadere, vt ex duobus matrimonio vero coniunctis genus vnum fiat *Mercuriale* & in igne currens, serpentis instar: Notatu dignissimum est quod in *Insula Rhodo* sacerdotes, qui præessent sacris, instituerit & reliquerit, *ibiq; Mineruam Lindiam* donis ornarit, inter quæ antiqui operis olla fuit ærea, hisce Phœnicæ literis inscripta: TERRA RHODVS A SERPENTIBVS VASTABITVR: Quæ verba merè sunt Chymica licet nec ab historia aliena. Fratrem *Cadmi Phœnicem*, apud *Phœnices* ab eo sic denominatos, regnasse tradit, quos primos nauigiis exteras petiuisse oras *Hispaniæ*, aliarumq; regionum, vt mineras auri scrutarentur & colligerent, inquilinis adhuc non cognitæ aut æstimatæ, ex hiltoriarum monumentis patet: Post hunc *Tyrj principes* arte Chymica celeberrimi fuerunt, cōtra quos *Ezechielis* comminatio grauissima extet, dum sub persona Dei diceret ad eos: M V L T I P L I C A V I I S A R -

Cadmi nuptia cum Harmonia memorabiles.

Rhodus Opheus dicta propter serpentium multitudinem.

Tyrj Principes.

CENTVM, ET IPSI FECERVNT IDOLO SVO AV-
 RVM: In cuius Prophetæ explicatione *Rabbini* apud Iu-
 daeos testantur, *Principem Tyri Chymiam exercuisse, ideoq; Pro-* *Rabbini Iu-*
phetam illi exprobrare, quod eius artis fiducia Deus sibi esse videre- *dacrum tes-*
tur. Nam Prophetæ, ut ipsi aiunt, narrat, quod aurum & ar- *stantur*
gentum, quod in thesauris suis haberet, non è terra effodisset; non è *principes*
subditis exegisset, nec hostibus eripuisset, sed sibi ipse fecisset, hac sci- *Tyri fuisse*
licet arte fretus, ideoque Daniele sapientio rem esse & omnia secreta *Chymici.*
natura perlustrasse. Ex Phœnicia quoque Beli filia Dido in Ly-
biam seu Africæ oram maritimam nauigasse traditur, ibi-
que urbem Carthaginem condidisse, regnumq; nouum e-
rexisse, cui fabulas Poetæ aspergunt. De Colchis Ammianus *Colchi;*
 l. 22. narrat, quod sint antiqua Aegyptiorum soboles, Diodorus eos
 Aegyptiorum Colonias vocat, qui in Ponto habitant, fodi-
 nas metallorum secuti: Hinc aurea illa allegoria de aureo
 vellere Colchis ascripta est eam ob causam, quod illa re-
 gio metallis & illis mineris abundauit, quæ ad Chymicæ ar-
 tem requiruntur: Solis filius in luco Martis pellem ouillam à
 Mercurio deauratam exposuit variis artificibus, quam tan-
 dè Iason, id est, medicus subtili strategemate, ex Medea, hoc
 est, Rationis Theoreticæ consilio, obtinuit: Primo Draco *Tri a pera-*
 dentibus spoliandus erat (qui sunt materia artis purifica-
 ta) per ossam soporiferam, quæ satis nota est herba colligē-
 da sole ingrediēte in capricornū, cū eo tempore radix eius
 sit maxime efficax: Secundo hi dentes in terrā propriā spar-
 gēdi sunt, q̄ terra Aquario sit subiecta, hoc est, aquosa vel a-
 qs abundās: Tertio tauris terra subuertēda & supra semini
 spargenda: Hinc tumultus bellicus virorū mox crescentiū
 & per se pereuntiū, Atq; hic est meta pellis aureæ obtinen-
 dæ. Si qui hæc ad alia exponant, quā natura rei & circum-
 stantiæ admittunt, eos nodū in scirpo quarere sinimus & exa-
 pertaveritate sibi, nescio quas, fabulas fingere. Phrygiā quoq; *Phrygas,*

metalliferam fuisse & poetarum carminibus celebratam, constat ex Troiæ deuastatione, de qua hic nihil adiciemus, cum in *hieroglyph. toto libro 6.* de ea egerimus: *Ganymedis* raptus, & *Midas* votum conuincunt (qui ambo Phryges fuerunt) artis Chymicæ scientiam hisce locis non fuisse omnino ignotam: Hinc fingitur *Iuppiter Ganymedem* sub forma aquilæ subuehere in cælum; Et *Midas*, quicquid contigerit, voto obtinuisse, vt id in aurum verteretur, nempe ex indulgentia Bacchi, Dei Chymici, quem hospitio excepisset. *Diodorus Siculus Danaum* quoque Ægyptium fuisse narrat, qui cum filiabus profectus in *Graciam, Argos*, antiquissimam Ciuitatem, condiderit. Sic *Belus* tradit in *Babyloniam* colonos traduxisse, ibique sacerdotes, quos *Babylonij Chaldaeos* vocant, more Ægyptiorum astra obseruantes, *Physicos & Astrologiæ* deditos, instituisse; Hos autē duos Chymicos fuisse constat ex *Belidibus*, aliisque allegoriis, nec non ex monumentis in eorum honorem erectis, quæ suo videantur loco: *Dipetes* quoque *Atheniensis Mnethi* pater, Ægyptius origine, Atheniensium ciuis & post Rex factus est cui diuitiæ potentiam & authoritatem, hæc regnū conciliarunt; Similiter & *Erichtheus* genere fuit Ægyptius, qui, vt vulgo creditur, propter frumentum ex *Ægypto Atheniensibus* allatum, regnum apud eisdem obtinuit: Hic rex factus *mysteria Cereris Eleusina* ab Ægyptijs translata instituit; de quibus postagemus.

Eumolpidis.

Eumolpides insuper, vt *Diodorus* ait, ab Ægyptijs sacerdotibus traducti sunt, *Eleusinijs* præfecti. Hinc *Athenienses* soli ex *Gracis* per *Isidem* iurare, forma moribusque Ægyptiis similes eorum; quam plurima affectare, eodem teste, prohibentur, verum hæc sub *Græcorum* tribu.

copiosius euoluentur.

3. ÆGYPTIIS CONFINES.

PERmulti audientes nostram verissimam de continua-
 tione artis chymicæ assertionem. *Quis sit, inquit, Cur*
hæc ars, si semel fuit in hominum usu & exercitio, non facta sit ali-
cui genti, Regi aut civitati hæreditaria adeò vt in perpetuum
 perduret, nec semper opus sit de nouo eam tot sumptuum
 temporis & laboris interpositione indagare? Verùm illi
 sciant. Vt nemo in hac vita à Deo præteritur aut negligi-
 tur, quin mortem suam obeat aut citius aut tardius, ex
 Dei dono, ita nec hoc tam præclarum Munus in alicuius ma-
 nus peruenit ignorantæ Deo, imo volente, vidente & cõce-
 dente. Si hoc verum, nemo hoc vnquã ex manu diuina accepit
 nisi qui Deo dignus visus sit. Et si indignus non nihil ipsius
 Medicinæ acceperit per fas & nefas, scientiam tamen ipsi-
 us nequaquam habuit. Hæc est causa, cur illi, qui hoc Dei
 Dono gauisi sint, siue reges & publicæ personæ fuerint; seu
 priuatae, semper ipsam artem celauerint & sub vmbri-
 sermonum obscuriorum velauerint, adeò vt de quo sub-
 iectio eiusmodi allegoriæ, fictiones aut fabulæ siue anima-
 lium characteres & notæ introductæ; vulgo nõ cognitum
 fuerit. Inde iuramentis strictissimis artifices inter se con-
 uincti & legati fuerunt, ne quisquam quid alteri voce, scri-
 pto, nutu aut alio quocunque modo de suis secretis aperiret.
 Eam quoque ob causam, si quando sacerdotes Isiacæ
 sacra (quæ fiebant à sacerdotibus mitratis, rasis capitibus
 & omnibus corporis partibus, albâ talarique & lineâ veste
 amictis) celebrarent, eorum mysteria recta & plebi inco-
 gnita, verbis exprimi non permiserunt, sed silentio sacro
 texerunt. Ideo SILENTII statua (quæ Sigalion dicebatur)
 in altaris principio erigebatur, fauerelinguis iubebantur

Obiecto
 quorumdã

Chymicæ
 donum sal-
 tem deo vo-
 lente alicui
 conceditur.

Cur artem
 celauerint
 eius po-
 ruit.

Silentii sta-
 tua: sacræ
 Ægyptus
 adhibetur.

*Sphynx obcuritate non inquirendam de-
narrante.*

affistentes & oculos ad eam imaginem conuertere. Hinc quoque Sphynxum simulacra ad altaris angulos addebant, quæ abtufatum rerum sacratarum reconditam & profundam scientiam denotabant. Vt enim Sphynxænigmata Thebanis proposuisse narratur omnibus ferè inexplorata, sic hoc loco arcanam artis Chymicæ, sacrae habitæ, cognitionem significat. His non obstantibus, inuenti sunt viri sapientes in diuersis nationibus, qui semel naturæ aperto & lustrato sinu, cum non omni ex parte recludi passi sint, sed cum paucis quibusdam sapientissimis viris communicato consilio COLLEGIVM PHILOSOPHICVM instituerunt. Quotquot horum ad nostram memoriam, ex diligenti indagatione, peruenerint, utpote Ægyptiis confinia, hic proponemus.

Quosdam Chymicos collegia fecisse.

Collegium Gymnosophistarum: quo tempore floruerit apud Æthiopas. Anno à Christo nato 60.

1. COLLEGIVM GYMNOSOPHISTARUM apud Æthiopas.

Nilus gymnosophista.

Circa annum Christi 60. imperante Nerone, Apollonius Tyanæus philosophus admirabilis vitæ & doctrinæ, postquam ex peregrinatione Indica reuersus fuisset, quoque ad *Gymnosophistas Æthiopas* transiit; qui ex Ægypto profectus ad *Memnonis* regionem, perlustrato *Memnonis* templo, Camelis vectus in Æthiopiam penetrauit. Erat inter *Gymnosophistas Nilus* quidam vir grauis & prudens, cuius consilio atque hortatu reliqui sapientes Apollonium (qui illis suspectus inuidia Euphratis iam ante factus fuerat) admisserunt.

Thespion præficus gymnosophistarum. Arbor ulmus uocem edens.

Venit igitur in eminentiorem collem, ubi *Thespion Gymnosophistarum natu senior* præsidebat, sedens sub ulmo arbore, qua (arbor) uoce tenui & articula salutauit Apollonium proprio nomine: Tum communicatis inter se per aliquot dies colloctionibus, multa disputarunt utrinque de rerum natura de sa-

de sacris & Magia: Nilus in Apollonij sententiã desuit, relictoque *Gymnosophistarum* collegio illum postea secutus est. *Philostratus* & *Fulgosius* l. 8. c. 11. narrant, quod *Apollonius* adfirmavit, se vidisse in Æthiopia *Gymnosophistas*, qui efficerent, ut arbores sese inclinarent & loquerentur. Sic & *Volaterranus* l. 13. c. 8. recenset, quod *Thestion* præceperit arbori, ut Apollonium salutaret, quod inclinato præstitit cacumine, voce distincta, sed gracili & foeminea. Tantum de *Gymnosophystis*, qui cum Chemia rerum naturalium scientiam, seu magiam naturalem exercuerunt: Quod verò ad supernaturalia quoq; , vti sunt *vocales* reddere arbores diaboli opera, declinaverint, id non est mirum, cum Ethnici fuerint, nec perfectam DEI VERI cognitionem habuerint.

Arbores se
inclinantes

2. COLLEGIVM MAGORVM

Apud Persas.

Magia nomen adeò in despectum venit, ut nostro tempore non nisi de arte illicita, *Negromantia*, quæ damonum malorum imploratione ad res quasdam perficiendas vitur, cum antiquitus apud *Persas* pro sapientiã & rerum naturalium perfectissima cognitione, accepta sit. Cuius tanta fuit olim commendatio, ut teste *Cicerone*, lib. de *Divinatione*, nemo apud *Persas* ad regni moderamen admitteretur, qui *artem Magicam* non didicisset. Et *Possidonius* ex *Strabone* refert, apud *Parthos* consilium esse duplex, unum nobilem, alienum magorum. Et ex utroq; reges eligi solitos. *Cælius Rhod.* l. 9. c. 23. *Plinius* lib. 30. vult *Osthanē*, qui *Xerxē* ad bellū contra *Græcos* comitatus est, primò in *Græciã* attulisse *Magiæ* cognitionem, vbi ait: *Osthanes* ad *rabie*, non auditatem modo, scientiã eius *Græcorū* populos egit. Certè *Pythagoras*, *Empedocles*, *Democritus*, *Plato* ad hanc discendã nauigauere, exiliis verius quã peregrinationibus susceptis.

Colligium
Magorum
apud Per-
sas.

Magia
quid nunc
Solimfig-
gnificet.

Ex magis
rex electus
apud Persas
& Medos.

Osthanes
Persa ma-
gus.

Philosophi
Græci ad
exercens ma-
gia gratia
professi, nẽ-
pe na. ura-
la.

Hanc

Hanc reuersi prædicauère, hanc in arcanis habuère. Et paulo post. Non leuem & Alexandri Magni temporibus auctoritatem addidit professioni secundus Osthanes comitatus eius exornatus. Osthane apud Persas scripsisse quoque chymica memorant. De Magia naturali, quæ rebus naturalibus utitur, ex quarum virtute, compositione & temperatura mirifici effectus proficiscuntur, tractat Aristoteles libro de admirandis aut. Plinius l. 30. c. 1. 2. 3. Proctus lib. de sacrificio & magia. Augustin. l. 2. de ciu. Dei, c. 4. & 5. Albertus Magnus l. 2. mineralium. c. 1. 2. & 17. Fracastorius lib. de sympathia. Ficinus l. 4. Theologiæ Platonis c. 1. Cardanus lib. de subtilitate. Baptista Porta & alij. Ad hanc naturalem Magiam referuntur Mathematica scientia, Physica & Medicina. Physica complectitur Chymiam, quæ cum medicina laudanda est quia naturalium rerum arcana docet & ex iis elicit infinita, remedia ad conseruationem vitæ mortalium pertinentiâ, quæ Dei munera sunt non contemnenda. Atque hæc Magia naturalis non omnibus magnis viris & piis improbaretur, si esset sine abusu. Sed quia raro accidit, vt hæc secreta naturæ tractentur sine communicatione cum Dæmonibus & Geniis aeriis, qui ea docent homines, & vt mali sunt, ita salutem nostram insidiantur, hacque curiosâ & inutili rerum abstrusarum indagacione quasi per gradus adducunt deceptos homines ad inquisitionem rerum malorum, ad vaticiniâ & responsa danda de futuris, ad curacionem morborum per incantaciones, ligaturas, characteres & verba monstrosa à dæmonibus indicata, inde hæc Magia non est necessaria, nec utilis humano generi, imò Christianis vitanda & detestanda. Quod etiam asserit Philo l. 2. v. bi ait. Deprauata est & adulterata a vera Magia & ex eius corruptione descenderunt, quas proprio vocabulo malas artes dicimus, Circulatorum, Ariolorumq; studia, mulierum, nequissimorumq; mancipiorum expiationes & lustrationes, profitentium mutationes amoris

*osthanes
Chymicus.* Persas scripsisse quoque chymica memorant. De Magia naturali, quæ rebus naturalibus utitur, ex quarum virtute, compositione & temperatura mirifici effectus proficiscuntur, tractat Aristoteles libro de admirandis aut. Plinius l. 30. c. 1. 2. 3. Proctus lib. de sacrificio & magia. Augustin. l. 2. de ciu. Dei, c. 4. & 5. Albertus Magnus l. 2. mineralium. c. 1. 2. & 17. Fracastorius lib. de sympathia. Ficinus l. 4. Theologiæ Platonis c. 1. Cardanus lib. de subtilitate. Baptista Porta & alij. Ad hanc naturalem Magiam referuntur Mathematica scientia, Physica & Medicina. Physica complectitur Chymiam, quæ cum medicina laudanda est quia naturalium rerum arcana docet & ex iis elicit infinita, remedia ad conseruationem vitæ mortalium pertinentiâ, quæ Dei munera sunt non contemnenda. Atque hæc Magia naturalis non omnibus magnis viris & piis improbaretur, si esset sine abusu. Sed quia raro accidit, vt hæc secreta naturæ tractentur sine communicatione cum Dæmonibus & Geniis aeriis, qui ea docent homines, & vt mali sunt, ita salutem nostram insidiantur, hacque curiosâ & inutili rerum abstrusarum indagacione quasi per gradus adducunt deceptos homines ad inquisitionem rerum malorum, ad vaticiniâ & responsa danda de futuris, ad curacionem morborum per incantaciones, ligaturas, characteres & verba monstrosa à dæmonibus indicata, inde hæc Magia non est necessaria, nec utilis humano generi, imò Christianis vitanda & detestanda. Quod etiam asserit Philo l. 2. v. bi ait. Deprauata est & adulterata a vera Magia & ex eius corruptione descenderunt, quas proprio vocabulo malas artes dicimus, Circulatorum, Ariolorumq; studia, mulierum, nequissimorumq; mancipiorum expiationes & lustrationes, profitentium mutationes amoris

Magia naturalis specus.

Magia naturalis magnis viris probata.

Abusus eius

Magia deprauata quid efficiat.

in odium

in odium, aut ex diuerso odij in amorem; per quasdam passiones amatorias & incantamenta idonea. Atque his dolis circumueniunt homines & ingentium malorum atque ruinarum sunt causa non priuatis modo hominibus aut familiis, sed ciuitatibus; regnis & prouincijs. Quamobrem huiusmodi artes merito lege Mosaicâ grauissimis propositis penis prohibentur. Hæc ille. Plinius l. 30. c. 1. Magiam primum à medicina fuisse natam affirmat, ac specie salutari irrepisse, velut altiorem sanctioremque, quam medicinam: ita blandissimis desideratissimisque addidisse vires religionis, ad quas maximè etiamnum caligat humanum genus. Atque vt hoc quoque suggesserit; miscuisse artes mathematicas, nullo non auido futura de sese sciendi, atque ea è cælo verissimè peti credente. Ita possessis hominum sensibus triplici vinculo, in tantum fastigii adoleuit, vt hodie etiam in magna parte gentium præualeat & in Oriente regum regibus imperet. Verùm quò quæ res preciosior & vtilior in vero suo vsu, eò perniciosior & futillior in abusu: Nos nõ dubitamus Chymiã sub hac rerũ naturalium tractatione præcipuã fuisse, sine qua illa nõ fuisset perfecta, imò nihili æstimata. Quia hæc authoritatem & neruos sapientiæ ministrat, sine qua verbosa saltem iactantia sine effectu videretur, & quæ aliorum auxilijs & stipendijs potius egeret, quam quod alijs succurrere posset. *Causa*, cur vulgo non innotuerit in eiusmodi collegijs Chymica tractari, iam ante demonstrata est. *Magorum* itaque nomen vt & *Gymnosophistarum* antè dictorum, ideò percrebuisse per totum terrarum orbem existimamus, quia Chymica arte, vt & *Ægyptij*, secretissimè vsi fuerint, vnde Regum fauorem, omniumque admirationem meruerint, potius, quam propter ludicra quædam magica, quæ nec multum proficua nec expetibilia cuiquam existerent. Hoc quoque patet ex discipulis illorum, vt Apollonio,

Magiam
sub specu
medicina
malam quo
que latere
nec non sub
religione &
astrologia.

Chymiã
sub tradi
tione rerum
naturalium
præcipuã
fuisse.

lonio, *Pithagora, Democrito* & multis aliis, qui omnes Chymici perfecti fuisse demonstrabuntur.

*Collegium
Brachma-
num Indo-
rum.*

3. COLLEGIVM BRACHMANVM
apud Indos.

A C. 59.

*Vrbs sapien-
tum Brach-
manum.*

*Iarchas
præses Bra-
chmanum.*

*Puteus Bra-
chmanum.
Crater igne
plenus Bra-
chmanum.
Dolia 2 sic-
citatibus &
humiditas
apud bra-
chmanas.*

*Hiarchas
Brachma-
na vates.*

EX eiusdem antedicti *Apollonij Tyanæi* peregrinatione in Indiam suscepta circa idem ferè tempus à natiuitate Christi, constat, vltra fluuium *Hypasin in India* quatruidi itinere fuisse VRBEM *Sapientum Brachmanorum*, qui caduceatorem iuuenem, dextrâ anchoram tenentem miserunt ad *Apollonium*, vt ad sese solus sine comitibus veniret in tumulum eminentiorem, in quo *sapientes* habitabant 18. numero. His præsidebat *Iarchas* senior sedens in alto folio ex ære confecto, & circa eum 18. illi pari metallo factis subselliis. Quo loco *Apollonius* puteum animaduertit latitudine passuum quatuor, per cuius numen inuiolabili sacramento iurare solent Indi. Iuxta puteum Crater amplæ capacitatis igne plenus erectus erat, cuius flamma plumbei coloris sine fumo non excedebat oras Crateris. Vtrinque duo attollebantur dolia, vnum ventorum, aliud imbrium. Ex primo quoties siccitas regioni sterilitatem inducebat, dum aperiebatur, emanabant nebulae, quæ aerem humectantes, pluias mouebant ad irrigandam tellurem. Clauso verò dolio serenitas caelo restituebatur. Quod si lues aliqua vel mala temperies aerem infectasset, si aliud dolium aperiretur, efflabat venti magno impetu, qui loca circumquaque replentes, omne noxium auertebant & expurgabant: iidemque flatus clauso dolio continebantur, ne spirarent. *Hiarchas* nominatim salutatum *Apollonium* manu apprehensum sibi assidere præcepit, illique verbis ordine explicuit itineris suscepti causam, quibus esset parentibus

rentibus ortus, quid in via gessisset, quæcunque illi euenerant, non secus ac si illi semper itineris comes extitisset: *Metaphycosin Brachmani* crediderunt, à quibus Pythagoras eam didicit: de qua dum inter se differerent, rumor magnus ante fores exauditus est: Aduenerat enim *Medorum Rex* gemmis auroque exornatus, & magna clientum aulicorumque turba stipatus: Is cum *Tarcha* de regni administratione multa contulit; Post cuius discessum *Apollonius* plurima cum sapientibus *Brachmanis* differuit, in primis de mundi generatione, quem sapientes asserebant constare ex elementis quinque, Æthere, Igne, aere, aqua & terra: Ex quatuor postremis generatas esse corruptibiles creaturas: ex Æthere diuina numina & Genios cælestes: Mundum esse animal tam marem, quàm fæminam, quod sibi ipsi mixtum omnia gignat & producat: Multa quoque miracula sapientes ediderunt *Apollonio* præsentem: vt de abactio Dæmone, qui adolescentem occupauerat, de sanato claudo, lusco & muliere abortiente: Ab *Tarcha* quoque multa edoctus est *Apollonius de astrologia*, de sacrificiorum ritibus, de inuocatione Dæmonū & ab eodem septem annulos recepit septē Planetarum notis insignitos, quorū characteres admirandarum rerū effectus docebant. De multis quoque aliis *Brachmana* cum *Apollonio* contulerunt, tam Magicis arcanis & sacrificiis, quam DE QVADAM MENTICOSA BELVA, qua capite erat humano, reliquo corpore Leonino, DE AVRI, De Lapide, qui Magnetem imitatur, vocaturque Pantaurea, De PHOENICE, De Medicina, Physica, aliisque Natura arcanis: Quæ omnia manifestissimè arguunt, præcipua *Brachmanum* arcana fuisse Chymica, cum iam dicta de nullo alio subiecto, quam Chymico, ac de Tinctura Philosophica intelligi debeant: Mentico-
sa illa belua an non est materia philosophica, quæ

Metaphycosin Brachmani credunt.

Brachmanum doctrina Physica.

Brachmanes quæ miracula ediderint.

De quibus natura arcanis & veru Chymicis Brachmana disseuerint.

*Brachmanum arcana fuisse Chymica. Mentico-
sa illa belua quid*

diuersis naturis donata, nempe magis coctâ & maturâ, caput humanum representante, & immaturiori, tanquam corpore beluæ leonino? AQUA AVRI quid sibi velit, ipsum nomen ostendit. Quis vnquam de aqua auri præter veros Chymicos sollicitus fuit? Hac enim cognita & habita præcipuum artis requisitum habetur. Lapis magnetica virtutis, PANTAVREA dictus an non est totus aureus, seu *Chymia la- Tinctura Aurea?* Sic quid per *Phœnicem* intelligi debeat, nempe nihil aliud quam *Tinctura philosophica*; superius demonstrauimus. Ex quibus apparet *Brachmanes* illos artem chymicam naturalibus quibusdam & præternaturalibus seu magicis, operationibus tectam & quasi vestitam sibi pro arcanis nulli communicabilibus referuasse; & si qui ex sapientioribus per multas & diurnas investigationes olfecissent tale artificium in istis locis extare peregrinatione eò vsque continuatâ, illis *Brachmanes* plurimum de suis secretis scientiis communicasse absque invidia. Erat quoque in Collegio *Brachmanarum* statua *Tantali* erecta cubitorum quatuor alta, annum præ se ferens quinquagesimum ornata more Argolico, chlamide demissa, sicut *Thessali*; eaque est tanquam propinanti phialam similis, quæ vsque ad oram plena sitienti potum abundè sufficit. Ex ea humor *incorruptibilis potionis perennis* distillat, quæ tamen phialæ mensuram nunquam excedit. Ex hac *Tantali* phiala *Apollonius* dictus est bibifese: Solebant enim *Brachmanæ Indi* sapientes firmandæ amicitia causa sibi inuicem aliisque in communionem artis susceptis ex hac *phiala* propinare: quod ignari explicant de vi eloquentiæ, tanquam idem sit ex *Tantali phiala* bibifese, quam *Eloquentiæ* fluuium acquisuisse, ideoq; dicunt *Tantalum* fuisse virum eloquentissimū. At qui ita iudicant, superficialiter saltem res & personas considerant. *Tantalum* fuisse

Aqua auri
quid sit.

Pantavrea
Chymia la-
pu.

Phœnix.
Chymia
proprium.

Brachma-
nes philolo-
phi non in-
nidi.

Tantali
statua.

Phiala Tã-
talicum
humore in-
corruptibili.

Philothessi-
on, propina-
rum in si-
lentii sym-
bolam sub
pœna Tan-
tali.

Vide lib. 3.
inferius sub
Pelopida de
Tantalo
amplius.

fuisse

fuisse hominem non solum eloquentem statuo, sed & *Chymia* scientissimum; quod non solum apparet ex horum *Brachmanum* instituto, qui cum honore statuæ dignati sint, sed ex multis aliis indiciis: *Regem Phrygiæ* eum fuisseasserunt; qui cum Deos conuiuio suscepisset, Pelopem filium membratim discerptum, coctumque illis apposuit comedendum: A quo cum cæteri dii abhorrerent, sola Ceres, propter filiam Proserpinam amissam curis prægrauata, comedit humerum: At dii, relictis in vnum membris, puerum in formam pristinam reducere, eique vitam, reuocata per Mercurium anima, restituere; Cumque ei humerus deesset, loco consumpti, eburneum refecere, Tantalumque, vt Poetæ fabulantur, ad inferos detrusum perpetua famè sitique torqueri voluerunt: Quod tormenti genus il-

*Tantalum
Chymicus.*

*Tantali
allegoria.*

li inditum esse referunt, quod *Deorum secreta mortalibus reuelauerit*: Qui hæc omnia, vt légerunt apud Ethnicos, accipiunt pro historia, statuentes tot Deos vixisse antiquitatis & reuera tanta miracula præstitisse, vt verba sonant, illi brutis ipsis non plus ratione sua imaginari possunt: Quid multis? Allegoria est tota *Chymica* in *Tantali* personam efficta, quam in *Hieroglyph. l. 6. pag. 273.* sub Pelope fati explicauimus: Quæ porro de *Pelopidis*; *Tantali* nepotibus referuntur eodem loco; post sub Græcorum familia repetemus: *Tantum de collegijs Ægypto consiniibus*: His omnibus vndiquaque stipatus Hermes hostem iam diu expectatum adesse animaduertit, qui cum sese in insidiis, vt improvidis vim inferret, collocasset, *Quidni prodis*, inquit; *in apricum & à fraude abstines? non tibi retiario cum mirmillonibus res erit, at cum Pancratiastis in hoc genere armorum & campo non in exercitatis*: Hæc lex pugnae esto utrinque obseruanda: *Quilibet ingenue & candidè manum conserat, singuli ex nostris, vnus post alium tuos cõflictus ternos expectent, responsionemque per vices toties illis oppo-*

*Tantalus
adiferet
detrusus,
quod Deorum
secreta, certe
Chymica,
mortalibus;
seu filius re-
uelaurrit.*

*Lex pugnae
ab Hermone
trapezia.*

*Praecipua-
tio Hermi-
tis cur inter
epulandum
pugna fiat.*

*nant: Post ijdem tot in te Rationis speculator queant, ex Talionis lege:
In qua ab Hermete praemissa cum ab vtraque parte con-
sensum esset, interim nolo, inquit Hermes, quenquam nobis suc-
censere, quod conuiuia celebrantes, mensaeque accumbentes, pu-
gnas tractemus, cum non nouum sit apud Romanos aliosque popu-
los, inter commessandum gladiatorum cruenta spectare vulnera:
Adhac nostra velitationes sanguinolenta non erunt, ut ista, si-
quidem prostratum esse alterum ab altero sufficiat, nullo modo vul-
neratum.*

PYRGOPOLYNICES ADVERSARIVS CHEMIAE & Chymicorum.

*Pyrgopoly-
nicis sta-
stantia.*

IAmque hostis in medio constitit, qui praebile feruidus, falsaque animi persuasione tumidus & iactabundus omnes, quotquot adessent, praese contempsit, dictitans sese vnum sexcentos illos vel leuiculo flatu dissipaturum, humique straturum: Et mox, *En*, inquit, *in te primum, utpote reliquorum antesignanum, qui Chemiam illam virgunculam omnibus modis mihi inuisam & execrandam, vnà cum socijs, defendere & propugnare satagis, virtutis meae specimen statuam, quod huiusmodi est:*

*I. Argumē-
tum negan-
tium.*

I. Argumentum Chemiae veritatem negantium.

Nulla species est mutabilis in aliam speciem.

Sed plumbum, cuprum & his similia metalla sunt species per se, & aurum per se.

Ergo nec plumbum, cuprum, hisque similia metalla sunt mutabilia in aurum.

Hermetis Responsio.

Maior propositio est falsa, quomocunque intelligatur: Nā & species quædam totæ transeunt in alias diuerfas species; aut indiuidua quarundam specierum migrant in indiuidua aliarum specierum, vt oua, legumina, semina, sunt species in suo quæq; genere: glans nō est quercus, nec nuxiuglans est arbor: Hæ tamen ex illis fiunt: sic semina bombycum hyeme remanent, cum species animalculi perierit, & inde mox eruca nascitur; quæ differt à semine, ex eruca fit bōbyx seu papilio alatus, qui differt ab eruca specie. Imo tota hæc rerum natura nihil aliud ostendit quotidiana sui mutatione seu naturali seu artificiali, quam falsitatem huius maioris propositionis, vt nō opus sit exemplis aliis particularibus: *Nihilominus eam, veluti basin, huius Syllogismi, hoc ARIETE subuertam.*

Si species in speciem non mutaretur, nec indiuiduum vnus speciei in indiuiduum alterius, tunc ex plumbo non generaretur naturaliter argentum, nec ex argento aurum.

Sed hoc fieri (licet non tam cito, vt oua gallinacea excluduntur & mutantur in pullos) discendum est a metallariis & quotidiana experiētia. Ergo &c.

Ad maiorem respondeo, quod plumbum, cuprum & his similia metalla sint quidem species, vt & aurum, per se, sed quod alia sit post aliam, vt gallina post ouum, vel singula per se in sua perfectione: Ouum enim, fabæ, triticum & eiusmodi alia perficiuntur amplius, aut non: illius, quando propagantur in nouam speciem; hoc, quando ad vsum hominum conuertuntur.

2. Argumē-
tum negan-
tium.

2. *Argumentum Chemicam oppugnantium.*

A priuatione formæ non potest regressus fieri in habitum.

At si ex plumbo, cupro &c. fieret aurum, sua priori forma priuari deberent, & deinde regressus fieri ad formam auri.

Ergo ex plumbo, cupro &c. non potest fieri aurum.

Maïor patet ex axioma te recepto: A priuatione ad habitum non datur regressus, aut quod morte deletum, non potest nec arte nec natura reduci in vitam.

Hermetis Responſio.

Maior vera est de forma eiusdem speciei, non de alia: Nam si priuatio sit formæ alicuius rei facta, nõ eadem forma iterum inducitur à natura, sed alia vel nobilior vel ignobilior, vt apparet in omnibus mutationibus: Si enim mox eadem forma induceretur, nõ esset mutatio; sed permanentia formæ; vt videmus in igne semper nouo atq; nouo succedente eiusdem formæ: Nec vero est quis Chymicorum, qui dixerit, metallum transmurtandum in aurum, debere ita destrui, vt nullam habeat formam, antequam formam auri suscipiat: Hoc enim non fit in aliis rebus mutabilibus, veluti in homine manifeste cernitur, qui primo vititur vita plantæ vegetabili, nempe Embryo in vtero; de-
hinc

Hinc animal; demum rationali animâ donatur, quæ ita succedit cæteris formis, vt pentagonus tetragono, & tetragonus trigono, quorum perfectior imperfectiorem & posterior priorem continet. Verum distinguendum inter priuationes formarum: Aliæ formæ pereunt omnino per corruptionem & resolutionem in sua elementa, sic ouum, quod proiicitur in simum, ibi corrumpitur in sua elementa, ex quibus compositum fuit, quia eius forma corrupta, non potest arte vel natura eidem rei iterum immitti: Aliæ formæ tolluntur non omnino per corruptionem & in sua elementa resolutionem, sed per successiuam nobilitationem, aut mutationem, vt cum oui forma suscipit formam perfectiorem pulli in se, vt trigonus tetragoni: De prima illa corruptione loquitur maior, at non de secunda, de qua minor intelligitur.

Ad minorem dico, quod falsum sit, regressum fieri ad aurum à priuatione formæ plumbi aut cupri; cum sit vnus progressus à minus perfecto ad magis perfectum, veluti de ouo dictum est: In successione formarum magna differentia est; In corruptione in elementa aut materiam primam succedit alia forma simplex elementalis; In maturatione autem vel nobilitatione nõ succedit noua forma Compositi materiæ primæ, omni forma nudatæ, sed formæ rudiori, eamq; perficit in momento. Ad huius Argumenti minorem deiiciendam ei hanc Ballistam opponam.

Forma perficiens rem, non tollit omninò rei perficiendæ formam, sed magis eam perficit, idque in momento.

Sed forma auri, quæ superuenit metallis, plumbo, cupro & similibus, est ea perficiens,

Ergo forma auri non tollit metallorū perficiendorum formas omnino, sed eas perficit in momento.

Maior huius Syllogismi nullo exemplo contrario redargui potest nec in naturalibus, nec artificialibus. Ipsi aduersarii fatentur, cum formica fit alata, aut ex verme musca, quod ibi fiat nobilitatio, forma priori non abeunte omnino, sed mutata in melius: at nihilominus est ibi speciei in speciem migratio, hoc est, ex reptili facto volatili, quod ipsi negant: Ex ædili Prætor, ex prætore Consul, vel ex Nobili Baro, ex Barone Comes, ex Comite Princeps si fiat, an fit destructio prioris formæ, an vero nobilitatio? Ut lumen maius non tollit, sed obscurat minus, sic forma nobilior ignobiliorem: *Minor* ab experientia aut hypothesi vera est.

3. Argumē-
tum negan-
tium.

3. Argumentum Chemicæ contradicentium.

Si ex metallo corrupto generaretur metallum, daretur circularis generatio.

At hæc non datur.

Ergo ex metallo corrupto non generatur metallum.

Hermetis Responsio.

Propositionis maioris connexio nulla est: Nec verò Chymici dicunt, quod ex metallo corrupto fiat metallum, sed quod metallum minus perfectum superaddita nobiliori forma transeat in perfectius ac nobilius: Hoc non est ex
corru.

corrupto metallo fieri aliud : Si corruptio formæ plumbi, cupri & similibus deberet fieri vsque ad materiam primam, aut in elementa quatuor, tum primum eius membrum procederet : *Sed nec ita connexio sequeretur ; quia propterea non esset generatio Circularis ; vt ex cane fit vermis, ex verme eodem musca, hæc si carni insideat, vermiculos infeminat, atque hinc iterum, si adolescant, muscæ fiunt ; Et sic est mutatio vnus animalculi in aliud : sed propterea tamen non est exactè Circularis dicenda. Ex vno enim in aliud, seu ex imperfectiori in perfectius non fit circulus, cum perfectius in imperfectius hic non retrogradatur.*

Ad minorem dico: Non dari circulearem generationem, quatenus nobis ea nota est exactè ; sed tamen hinc transformationes similes in natura concedi, vt iam de musca ex verme & verme ex cane diximus : Quid si argentum viuum in plumbum, hoc in argentum, argentum in aurum, aurum in argentum retrogradè, argentum in cuprum aut plumbum transeat, annon hæc esset in natura Circularis generatio ? quæ tamen ita se habere conceditur, ex incremento & decremento metallorum, veluti *And. Solea de-*
monstrat, in his rebus artifex peritissimus : Verum hoc non est opus in arte Chymica, cuius est perficere naturam seu iuuare ad perfectionem acquirendam, non à perfectione ad imperfectionem reducere : Quamuis reuera consistet, omnia metalla & ipsum aurum, posse reduci in argentum viuum currens, ex quo originem duxerunt ; At hoc non fit per retrogradationem cœcti in crudum, sed potius per separationem magis cocti & tincti à crudo & non tincto, quadam naturarum separatione : Possunt & aliæ generationes circulares inueniri, si quærantur : Annon ex aqua aer, ex aere aqua, & ite-

And. Solea de metallis dicit scripsit Septem rias.

rum ex aqua aer quotidiè generatur circulari motu continuo?

Sed nunc RATIONES pro Chemia affirmatiuas ternas, ut promissum, contra tetraosq; conatus adducam.

Ratio 1. affirmatiua.

I. Ratio affirmatiua Hermetis pro CHE-

MIA.

Si naturaliter ex plumbò argentum; & ex argento aurum generatur, nihil est, quod prohibeat, quò minus & arte (licet non eadem via aut modo, sed ratione possibilitatis & potentia) inde fieri possit.

At primum verum.

Ergo & secundum.

Assumptio huius Syllogismi verissima est & alibi satis ad oculum à nobis & aliis demonstrata: Præ reliquis autem hæc propositio affirmatiua à *Clar. Joh. Mathesio* clarissime euincitur.

In Scripta-
sua, in qua
omnium
vna: aliorū
naturas ve-
rissimè tra-
dit.

Conuexio maioris propositionis nulla disunctione separari potest, etiamsi non monstret modum necessitatis: Satis est, patere, quandam esse potentiam naturalem inter hæc metalla, quâ vnum in aliud transeat, vt ouum in gallinam, aut imperfectius in perfectius.

Ratio 1. affirmatiua.

2. Ratio affirmatiua Hermetis.

Quod est in motu perfectionis formæ, perfici potest tam arte, quam natura.

At metalla, plumbum, cuprum &c. quæ ideo imper-

imperfecta dicimus, sunt in motu perfectionis formæ.

Ergo eadem perfici possunt tam arte, quam natura.

*Maior constat in genere vegetabili & animali, nempe in-
fitione diuersarum arborum, vnius in aliam; productione
florum & foliorum ex surculis hyberno tempore in hypo-
caustis; exclusione pullorum ex ouis artificiali &c. In mi-
nerali quoque, chalybs fit ex ferro &c.*

*Minor dubia videtur aduersario; sed non iis, qui experti
sunt; in omni imperfecto perfecti quid latere; eoque plus,
quo meridiano soli magis locus sit expositus, etiam in eo-
dem monte minerarum ferace: Et nisi tempus esset adeo
longum, ac tantum in vno die; quantum nunc centum an-
nis mouerentur ad formæ perfectionem; metalla imperfe-
cta tam cito in aurum mutarentur, quam ouum in pullum;
tum quilibet ita præ oculis haberet metallorum perfectio-
nem, vti nunc ouorum exclusionem: Quod cum non fiat,
in tota ætate hominis nulla sensibilis mutatio metallorum
animaduertitur: Huc spectat, quod *Albertus Magnus* nar-
rat & alii ex eo, suo tempore in Sclauonia contigisse; ubi cum me-
tallarij incidissent in metallum minus perfectum; occlusisse fodinas
per 30. vel plures annos, vt maior maturatio fieret: Ex his patet,
moueri metalla imperfecta motu continuo ad nobiliorem
formam occupandam, quæ est argentea primò; deinde
aurea; quæ habitâ, acquiescunt, nisi quid mali superueniat
Probat enim idem ante citatus. *Mathesius*, metalla si ad ac-
mè suam seu perfectionem peruenierint, casu aliquo superueni-
te consumi iterum posse & quasi comburi; vnde tum me-
tallarii dicunt, sese nimis serò venisse: Idem *Andreas Solea* in
tractatu suo de incremento & decremento metallorum attestatur.*

*Dionys Za-
charus.
Metalla im-
perfecta in-
perfectius
semper no-
bilitari.*

*Metalla
perfecta co-
sumi posse.*

3. *Ratio Hermetis pro Chemia.*3 Ratio af-
firmatiua.

SI ex gramine, artiplice, chrysanthemo & aliis vegetabilibus corruptis, item ex muribus in Ægypto, anguillis, pulicibus & aliis animalibus putrefactis & in atomos reductis, hæc eadem generentur, si quoque ex ferro in aquâ vitriolatâ corrupto fiat cuprum, & ex aliis metallis argentum viuum, Quidni generaretur metallum ex metallo corrupto, & sic circularis generatio detur.

At omnia priora vera sunt.

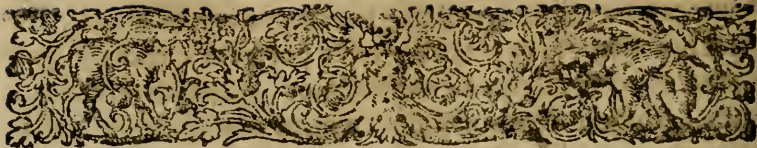
Ergo & posteriora.

Connexio antecedentis inde patet. Quod si fiat id in omni triplici genere, tum possibile est, vt fiat etiam in vno ex iis eo modo. Est autem magis mirabile, quod animalculum cum diuersis partibus organicis, aut vegetabile aliquod ex sese putrefacto & corrupto regeneretur, quàm metallum homogeneum.

Assumptionis veritas patet ab experientia. Nam gramen putrefactum in fimum vel combustum in cinerem si mittatur supra agrum vel terram omni cespite nudatam, nox regenerabitur. Ita chrysanthemum, vt agricolæ tenantur, etiam si à bobus depascatur & in fimum vertatur, tamen ex sese nouam progeniem agris, quibus fimum ille infertur, summè noxiam (cum segetes supprimat seseque semper multiplicet) immittit: *De muribus Ægypti* ex limo immediatè progenitis, videantur historici, in primis *Diodorus Siculus*. De ferro in cuprum conuerso consulantur *fodidinae Zepusenses, Goslarienses, Cuticenses, Erkerus* & alii cum quotidianâ experientiâ. Chymici verò testantur se omnia metalla in argentum viuum currens redigere posse, idque multis modis, quibus hac in parte assentiendum erit. Verùm, vt antè dictum, nos non intendimus cor-
rumpere

sumpere metallum vnum, vt inde generetur aliud : Et licet hoc fieret, non tamen esset perfecta circularis generatio. Plus itaque conclusimus, quàm nobis sumimus : Sufficit demonstrasse, vnum metallum in aliud verè & naturaliter & artificialiter transire posse, etiam si non interueniat prioris corruptio seu putrefactio, quæ in minimos atomos seu prima elementa contingit. Quibus te satis à Nobis conuictum apertè protestemur.

2. M A R I Æ H E B R Æ Æ S Y M B O L V M.

LIBER SECVNDVS.

Cum Hermes Ægyptius ratiocinationi suæ, prout lex erat, finem imposuisset, Pyrgopolynices suæ virtutis plus quàm gignantæ, toties ostentatæ, nunc immemor, velut rubore suffusus stetit, litans Harpocrati, siquidem nihil haberet, quod opponeret. Ad Mariam itaq; Hebræam, Hermeti proximam, accessit ordo; quæ licet sexus imbecillioris & ad pugnandum cum hoste acerrimo inhabilis videretur, tanquam virgo, vt hinc priuilegio fragilitatis & pudoris non immerito frui potuisset, atamen cum pro VIRGINE CHEMIA decertandum sit, ipsa animo velut Amazonio ac planè virili prædita, sese aduersarium neuiquam reformidare professæ est; qui, vt vires recolligeret, aliquandiu meditabundus à pugna cessauit. *Interim nos huius animosæ viraginis vitam, scripta, nec non alia ad eius gentem & adiunctos spectantia perlustrabimus:*

FVMVS COMPLECTITVR FVMVM

☉ herba alba crescens super monticulis
capit utrumq̄.

Magna est controuersia de hac Maria, an sit *Mariam*
fictitia vel supposititia omnino; si non, an *hanc non es-*
fuerit soror Moysis, an alia Iudaicæ gentis *se fictitiam,*
fæmina. Fictitiam non esse conuincit con-
sensus omnium ætatum Chymicorum &
præter illos aliorum doctissimorum virorum. Adhæc
liber ipsi adscriptus nomen non videtur mentiri sed om-
H nibus

nibus circumstantiis attestari, quem ex Hebraico in latino fuisse conuersum & authores adfirmant, & phrasibus hebraica in latino retenta designat: Quod verò in hebraeo vix vlla apud nos exemplaria extent, in causa est, eius linguae apud nostrates imperitia; cuius etiam si nonnulli cognitionem non vulgarem habeant, Theologicis tamen solis, vt par est, intenti, prophana negligunt. Nec vero credibile est apud modernos Iudaeos scripta chymica reperiri, nisi fortè in magnis principum aut ciuitatum bibliothecis; quia eiusmodi studia solos ingenuos & liberaliter educatos, non mancipia aut seruituti perpetuae subiectos Iudaeos, decent & ornant: Vnde & iis interdicta videntur à *Rabbinis Thalmudicis* authoribus. Quod hæc fuerit *Mosis & Aronis* soror pro certo non adfirmauero, at si coniecturis locus esse debeat, apparet. Percussam fuisse *Mariam Mosis* sororem lepra, quod contradixisset fratri

Scripta chymica vana apud Hebraeos modernos.

An Maria hæc sit Mosis soror, incertum. An vates.

Aroni summo sacerdoti à Deo instituto, sacrae testantur literae; quod prophético spiritu autem quid vaticinata sit, de eonihil constat. Propterea tamen id abnegare nolim, qui sciam multis apud Ethnicos antiquos mulieribus vatum seu Sybillarum nomina attributa fuisse, quia de rebus futuris fatidico spiritu repletæ plurima, certissimo subsequente euentu, prædixerint, quales à *Boissardo* diuersæ proponuntur & multis coaceruatis authorum testimoniis declarantur. Nec mirum est, si frater vnus fuerit maximus propheta, alter summus sacerdos, hanc à Deo prophético spiritu donatam fuisse, cum prophetarum filii, (aliquando & serui, ut in *Elisa* apparet) patrum suorum donis sæpe gauisi sint. Verum etiam si quidam prophetissam *Mariam* concesserint, tamen chymiae gnaram neutiquam audient. *Quid* inquit,

Obiectio aduersarium.

ent,

ent, mulier, soror. sanctorum virorum fecisset cum hisce nugis, distillationibus & vexationibus? Fuitne aliud negotium illi sexui & ævo magis accommodum, quando Chemia ne nomine nota fuit? At hi sciant, verum esse, quod chemia eo tempore ne nomine innotuerit, quamvis reuera per mille & amplius annos in usu & exercitio extiterit apud Ægyptios aliasque gentes: Et si ars vera est (vt est) rerum est omnium mundanarum preciosissima non tam propter spem diuitiarum inexhaustam, quam virtutem medicinalem ac Diuinæ omnipotentiae exinde contemplationem. Quidni igitur Maria huic se dedidisset, eiusque operationi vacasset? Vnde autem hæc cognitio ad ingenium muliebri peruenerit, quærent alii, quibus respondeo, triplici viâ; aut communicatione cum Ægyptiis huius artis non ignaris, aut ex inspiratione ipsius Dei; quemadmodum plurimi artificum testantur, sese ex sola inspiratione diuina & profunda rerum naturalium meditatione potius habere, quam ex librorum lectione; aut denique ex doctrina Mosis: De primis duobus huiusce artis adipiscendæ modis hic nihil statuum aut definiam certi, sed suam cuique sententiam libere relinquam; at de ultimo videntur documenta haud pauca dari posse; nempe Mosen Chemiæ rudem non fuisse sed peritissimum. Quæ sententia etsi mihi non sit approprianda, qui in hisce dubiis malim euidentiora amplecti, tamen cum aliis arrideat etiam nonnullis doctioribus, non videtur omnino absque consideratione aliqua reiicienda. Mosen fuisse prophetam, legislatorem & Ducem à Deo electum ad liberandos è captiuitate Ægyptia Israelitas; indubitatum est; Quod si ad-

*Chemia
ars preciosissima.*

Vnde mulier Chemiam habeat; cognitam quaestio.

Mosen Chemiæ rudem non fuisse ex coniecturis quidam eliciunt.

fraddamus, fuisse, quoque Chymicum, quid hoc sanctitati
 aut dignitati eius detrahet, si verum sit? Annon omni-
 tatis reges & Imperatores sapientiores hoc nomen deside-
 rarint reuera obtinere? cuius non puidit tot Aegypti Re-
 ges, vt etiam *Vulcani Sacerdotes* audirent. Hæc enim ars pul-
 chra & iucunda fuisset Mosis cognitu, & adhuc magis ne-
 cessaria & vtilis ipsa praxi, sine qua tamen Deus eadem mi-
 racula in eductione populi, omnipotentemque manum
 ostendere potuit, vt arte naturali minimè opus fuerit: sunt
 quidam ex Chymicis, qui adfirmant quibusdam Israelitis
 hanc artem à Deo reuelatam, ad arcam Domini auro de-
 corandam. Quod etsi non inueniatur in sacris literis, vt ab
 omnibus percipiatur, tamen propterea falsitatis coargui
 non poterit, quia non fuit de intentione sacræ scripturæ
 hæc inculcare, quæ omnes sapientes inuolucris densissi-
 mis occultarunt. Artificium fabrile *Mosis*, quod semel
 tanquam specimen suæ artis præstitit, tale est, vt ex
 vnguibus leo agnosci queat, hoc est, *Mosen* in tra-
 ctando auro, quod tam facile combusserit & pulue-
 rem Israelitis cum potu bibendum iniunxerit, fuisse
 exercitatissimum. Quid aurifabri, qui aurum toties
 in igne vrunt, cementant, purgant, liquefaciunt &
 macerant, ad hoc dicent? Quid alii, qui in vitra-
 riis furnis per aliquot menses liquefactum stare permi-
 serunt & absque notabili diminutione aut mutatione
 suæ substantiæ post exemptum inuenerunt? Sanè his
 omnibus non leue artificium videbitur. Nam au-
 rum ad ignem non satis magnum remanet in mas-
 sa & non fluit, vt plumbum aut aqua, sicque per
 annum & amplius torrerit poterit absque eo, quod
 in puluerem redigatur. Ad vehementer verò ignem
 dum

*Bernb. Co-
mes ex aliis*

*Artificium
fabrile Mo-
sis quid de-
monstret.*

*Aurum nõ
facile com-
buritur in
puluerem.*

dum fluit, & sic manet homogeneous & liquor quasi perennis durationis: Quibus igitur mediis aurum in pulverem redegit *Moses*? Non aquis acribus, nec additamentis aliis, *sed igne, aut scriptura*: Hoc igitur artificium nostrates ignorant Aurifabri, sed soli exercitati in his Chymici: Quo argumento demonstratio convinci debeat, *Mosen fuisse verum Chymicum, aut reddi evidens ratio, quomodo absque Chymicæ cognitione tam subito aurum comburere potuit: Si quis respondeat, ex Dei inspiratione aut indicatione*: Concedo, at cur non hinc totius Chemicæ scientiam obtinuit? Cum Dei dona sint perfecta, rotunda & omnibus numeris absoluta, hæc autem combustio auri saltem pars Chemicæ imperfectior: Imo credibile est, si cui humano semine nato, à Deo perfecta contigerint dona, tanquam à patre Luminum, in primis hæc *Mosis, qui Deum vidit, cumque eo locutus est, de facie ad faciem, collata esse; qui ad regendum tantum populum, tam rebellem & duræ cervicis singulari prudentia; consilioque diuino, opus habuit; At concedamus, Mosen artis Chemicæ cognitionem non habuisse immediatè ex Deo; Annon ipse ex studiis & meditationibus assiduis, ut multi alii, eam obtinere potuit; Aut quod plus, ex institutione Ægyptiaca, cum à Regia familia in omni doctrina Ægyptiorum eruditus & educatus fuerit: Nemo hic dixerit, eum in Magicis Ægyptiis institutum esse; Nam illæ artes dum absque dubio, ut nunc, fuerunt abiectæ & illicitæ habitæ; exceptâ magiâ naturali, quæ Physicæ est praxis occultissima, cuius pars est *Chemia*, omnium præclarissima & excellentissima. Sunt alii, qui *Mosen, atque hinc Mariam sororem eius, ex traditionibus prædecessorum, ut pote Iosephi aut Abrahami, (quorum alterutrum Hermetem faciunt) hanc artem accepisse æstimant: Quod Hermes ætatem utriusque antecesserit, supe-**

*Scientia
Mosis mirificam comburen. o auro.*

Dona Dei perfecta & non particularia.

Moses si à Deo non habuisset Chemicam, tamen alio modo habuisset potuit.

Iosephus nō rarius demonstratum est: *Iosephum* autem non opibus vel auro, sed sola prudentia, diuinitus ipsi concessa, ad fastigium tantæ dignitatis apud Ægyptios euectum constat; quod si in tanto officio regio constitutus quid à sacerdotibus rescuerit, inexploratum mansit: Mihi non fit verisimile cum Chymicis imbutum fuisse, qui tot regni negotia peragenda habuerit, vt ne tantillum alteri rei vacare potuerit: De *Abrahamo* iam ante diximus, illum astrorum obseruationem docuisse regem Ægypti, quam cum secum ex Chaldæorum regione attulerit, nullum est dubiū, quin plures eiusmodi artes sciuerit, quas nepotibus longa serie descendentibus reliquerit: *Abrahamum* potentem & diuitem fuisse oportuit, qui quatuor reges vno prælio exuperasse scribitur, à quo redeunti *Melchisedech* offert PANEM cum VINO: Ac qui cum potentissimo rege Ægypti ausus fit inire fædus: Deum illi benedixisse præ cæteris fatemur, at annon quoque medio artis naturalis, quam forte ex Vr Chaldæorum traduxerat, quis pro certo adfirmabit?

Abraham
an Chymia
gnarus.

Maria Iudaica gentis
fœminam vobis
re Chymica

Verum etiam si nec *Abrahamus*, *Iosephus* aut *Moses* quid Chymicæ artis cognouissent, nec *sororem* *Mosis* prophetisam, tamen *MARIAM Iudaica gentis fœminam*, cuius dictus liber circumfertur, habuisse Chymicæ cognitionem perfectam nobis hoc loco sufficiat; ne aliis contradicendi aut litigandi an sam aliquam præbeamus: Concedimus honoris gratia, in isto libello, qui incipit, *Conuenit Aros philosophus cum Maria prophetissa, sorore Mosis &c.* factam esse mentionem *Mariae prophetissæ*, sororis *Mosis* & *Aronis*, eumque esse alterius authoris antiquissimi; tamen *Hebræi* esse ordinis & Symboli ex antedictis satis perspicuum est: Imo & mulieris, quo ad sexum, cum vix viri aliquis nomen fœminæ mentiretur absque causa: *Mariæ huius prophetissæ* seu *Hebrææ*

Hebrææ meminerunt diuersi authores Chymici, quod ex eius libro multum profectus fecerint: Prima enim hæc absque dubio exitit, quæ post Hermetem, omissis omnibus hieroglyphicis, allegoriis, fabulis & figmentis poeticis, de diis, deabus & heroibus, rem omnem alio orationis genere expresserit, nempe nec idololatriæ, nec nimis aperto, ne scilicet per gentium commemoratos, fictitios deos, scandalum erga populum & peccatum in Deum committeret, aut indignis arcana omnia prostitueret, verum quod absque ratione & non minori cum damno coniunctum foret: Hinc loquitur de duobus gummis, albo & rubeo, eorumque matrimonio; Item de duobus fumis, herba alba & clara crescente super monticulis: At totum arcanum dicit esse in scientia Vasis Hermetis; quia illud sit diuinum & de sapientia DOMINI gentibus occultatum; Et illi, qui illud ignorant, nesciunt regimen Veritatis, propter Vasis Hermetis ignorantiam: Quæ eius verba etsi ignorantibus sint valde obscura, attamen longa experientia edoctis & per septem Mundi montes diu noctuque bene versatis clariora apparent: Vas est illud Indicum Philosophorum Brachmanum, quo illi vtuntur æstiuis siccitatibus moderandis, aut illi non absimile, ab Hermete primitus acceptum: *Illud autem vas*, inquit Maria, *quod Stoici occultauerunt, non est vas nigromanticum, sed est mensura ignis tui*: Ideo in Cratere ignis, cuius flamma plumbei coloris, moderabatur sibi contrarium elementum, nec excessit vnquam Crateris oras: Hæc si quis rite intelligat, MARIÆ mentem verissimam perspiciet, eamque illa aperuisse arcana Chemiæ, quæ omnes fere vmbroso silentio inuoluunt, Tantum de libello & doctrina MARIÆ; nunc comitatum eius perpendemus,

Alorienus huius quoque meminit.

Maria non vasa est allegoriis Ethnicorum.

Symbola Maria.

Vas Hermetis quale.

mus, qui valdè exiguus est, partim constans ex fæminis, partim viris: *Hermolaus Barbarus Scriptor* magnæ authoritatis, quamvis non Chymicus; *Corollar. in Dioscorid. l. 5. c. 115.* narrat tres fæminas lapidem philosophicum composuisse, *Cleopatra, Taphuntiam & Iudæa gentis Mariam*, cuius liber passim circumfertur; His & quarta annumeranda est, *Medera*, cuius meminit *Bernhardus Comes*, cum dicit, quod *AROS* docuit eam artem *Nephandi* fratrem suum, & *Saturnus Luncabur*, atque sororem eius *Mederam*.

Quæ fæminæ etsi forte ad aliam gentem referendæ essent tamen ne *Maria Hebræa* sola relinquatur, illi progynæceo ab authoribus ascribuntur: Nec enim decet castas matronas aut virgines solas in conspectu tot virorum apparere: Sed antequam reliquos eius gregarios recenseamus, quæstionem; quæ hic suboritur, primum decidamus, prout possumus: Permulti *Salomonem Regem Israelis, filium Davidis, Chæmiæ* perfectam scientiam habuisse dicitur, plures id pernegant: Affirmantes videntur vti hisce iudiciis: *Primo*, quia à Deo sapientiam petiuerit & obtinuerit: Quocirca sapientissimus omnium hominum euasit: Eius autem sapientiam non ita perfectam fuisse absque *Chæmiæ*, artium Regine, cognitione, quam si eam adiunxisset: Cum itaque *Salomoni* data sit perfecta sapientia, quam non alii artifices Chymici suis operationibus superare potuerint, inde constat eum æquè *Chæmiæ* peritum fuisse, ac quemcunque alium: *Secundo* quia non solum sapientissimus, sed & ditissimus regum omnium celebratur; Nam cum prædiuitiis sapientiam elegerit, patet eum sapientem iam redditum, diuitem quoque factum, quasi diuitiæ ex *Sapientia* enatæ sint, quod verissimum axioma est: Quod si diuitias pro voto elegisset, diues, at *Midas* aliis visus fuisset, qui præiudicii imbecillitate *Pani*, syluestri & inculta cicuta perstre-

Quæstio de Salomone, an haberit Chæmiæ cognitionem, an non: Affirmatiue ratio, i. quia Salomon sapientissimus.

2. Quia ex sapientissimo distissimus.

perstreptenti, cantus victoriam, præ Apolline omnis musicæ authore, adiudicavit.

Verum (vt Rosar. Philos. adducit) Salomon (Sap: 7.) hanc scientiam pro luce habere proposuit & omnem pulchritudinem & salutem. In comparatione illius lapidis preciosi non comparavit illum: Quoniam omne aurum tanquam arena exigua est, veluti lulum estimabitur argentum in conspectu illius: Melior est enim acquisitio eius negotiatione argenti & auri purissimi: Fructus illius preciosior est cunctis opibus huius mundi & omnia, quæ in mundo desiderantur, huic non valent comparari: Longitudo dierum & sanitas in dextera eius, In sinistra vero eius gloria & diuitiæ infinita: Viæ eius operationes pulchræ & laudabiles, non despectæ & semitæ eius moderatæ & non festinæ, sed cum laboris diuini instantia: Lignum vitæ est his, qui apprehendunt eam & lumen indeficiens: Beati, qui tenuerint eam, quia scientia DEI nunquam peribit, vt Alphidius testatur: Qui hanc scientiam inuenerit, cibus eius legitimus erit & sempiternus. Ex sapientia itaque diuitias immensas Salomon acquisiuit; vt omnes testantur historiæ: At quomodo? An exactionibus à subditis, vectigalibus, oneribus in singula capita aut res impositis, An verò ex prouentibus agrorum? Sane omnia hæc Regnum eius non auro & argento repleuissent, sed potius inaniuissent; Quantum enim fiscus principis accrescit hac ratione, & fit ditior, tantum subiecti decrescunt & fiunt pauperiores; Vnde quidam non inconcinne fiscum comparauit leni corporis humani, quo intumescente totum corpus contabescit: Imò & hæc via ditescendi est extraordinaria; nec videtur profecta ex vera Dei sapientia, quam Salomon obtinuerat: Tyrannum agere non est Regis sapientis aut ratione præditi, quid dicam, sapientissimi; Ille enim non est, vt Homerus Regem vocat, Pastor populi, sed lupus, cuius est, pecus deglubere; illius tondere:

Hæc verba d. Chemia reuera intel-
ligit, ab Ele-
store Prin-
cipe Imp.
illustr. Er.
Ar. Col mi-
hi in hono-
rem Che-
mia recita-
ta sunt.

Salomonis
diuitiæ vn-
de.

Tiberii
Imp. dictæ.
rium.

Non ergo hac via diuitiæ Salomoni per sapientiam obue-
nerunt.

*Quæ a uisæ
reddantur
diuitiarum
Salomonis.*

Alij respondent, quod à patre Dauide magnam sum-
mam auri ex hæreditate acceperit, deinde reditus tanti re-
gni habuerit fortè duplicatos; *Adhæc* magna dona ab
exteris Regibus acceperit: Denique naues suas in Indiam
ablegarit singulis tribus annis, quæ inde auri & argenti
copiam attulerint: Verum his facile succurrendum; sum-
mam auri & argenti quam à patre acceperat, in ædificatio-
nem *templi Domini*, suæque arcis regię preciosissimæ faci-
lè impendit, nec non regni reditus annuos, quibus se quo-
que magnificētissimum Regem præbuit magis, quam pa-
ter eius fecerat: Dona accepta ab exteris, donis recom-
pensantur æquiualentibus: *Restant naues Indicæ*, quæ mul-
tum quidem auri & argenti apportarunt, sed iter fuit diu-
turnum, multis expensis, interdum & nauium, hominum
& bonorum amissione, continuandum; ideoque hæc nau-
igatio non adeo lucrosa existimanda est, vt putatur: De-
inde fuit communis *Regi Tyrio Hyramo*, qui communem a-
leam iecit cum Salomone, & fortè primus inuentor eius
nauigationis, siquidem *Phænices* omnes orbis partes om-
nium hominum primi nauigiis adierint & perlustrarint,
præsertim Tyrii, qui quoque dimisso sodalitatatis commer-
cio, quod cum Salomone ad tempus habuerant, soli eo-
dem post nauigarunt, vt ante: Si igitur ex hac Indica nau-
igatione immensæ diuitiæ, illæ fuerunt communes Re-
gi Tyri, & fortè maiores, quia Rex Tyri nauibus abunda-
bat & omnibus ad eas instruendas necessariis, quibus Rex
Salomon non solum non abundauit, sed magna ex parte
eguit, ita vt à Tyrio multa in eum usum acceperit: Portus
quoque commoditas, rei nauticæ peritia & innumera
Hyramo inseruit, non Salomoni, cuius regnum potius
medi-

*Hyramus
Rex Tyri in
nauigatione
Indicæ
Salomoni
sodalis.*

*Tyriorum
commodi-
tas ad nauis
gandum.*

mediterraneum, quam maritimum, nisi ab exiguo latere, fuit.

Si quoque hæc nauigatio fuit effectus sapientiæ Salomonis, qua diuitias inuenit, tum Hiram longe sapientior eo, & mercatores aliarum nationum, qui ad suum commodum augendum merces alias exportant in longinquas regiones & alias, seu aurum, reportant cum maximo lucro, huius sapientiæ essent participes, quod tamē minime credendum est: Etsi enim ipsi vulgato loquendi modo sapientem vocēt, qui bene rei suæ familiari præsit, vt eam augeat quocunque modo per extractionem, falsa promissa, mendacia, fucum, mangonia, vsuras, & similes nō licitos acquirendi modos, æque ac laudabiles, tamen eiusmodi longissimè à vera sapientia, de qua hic sermo, abest: quia eius sapientia potius vafrities, versutia & auaritia dicenda est, quam alio honestanda nomine.

Ex quibus apparet, Salomonem omnium hominum sapientissimum longe alia sapientia à Deo præditum fuisse, ex qua quoque ipsi diuitiæ acquisite sint tantæ; vt historia sacra in binis diuersis locis affirmet, Salomonem fecisse, vt in Ierusalem tantum auri esset, quantum tegularum in tectis, & tantum argenti, quantum stercoreis in plateis: Quod non aliunde, quam ex Chemia, quæ sapientiæ humanæ, quam Magiam naturalem vocant, potior pars est, prouenisse potuit.

Salomon itaque Chemiæ peritissimus statuitur; quia sapientissimus, ditissimus & tantum auri & argenti copiam extraordinarie abundare fecerit in Ierusalem: His quarta ratio antedicta astipulatur, vbi Sapiens describit veram sapientiam in dextera gestantem sanitatem, in sinistra diuitias; quæ descriptio vt ab omnibus

Salomonis
a'ia sapientia, quam vulgi.

3.
Copia auri
& argenti
in Ierusalē,
ex Chemia.

4.
Descriptio
7. sapientia.

Chymicis applicatur Chemiæ, sic à nullis verè doctis, nisi pertinaciter repugnantibus veritati, alteri rei accommo-
 dari potest: Præterea problemata & ænigmata inter *Salomonem* & *Hiramum* Regem Tyri absque dubio fuerunt de occultissimis naturæ thesauris, hoc est, de rebus in natura latentibus magni precii, quas non vtile est in vulgum spargi; Inde factum; quod de ænigmatibus eiusmodi, qualia inter *Salomonem* & *Hiramum* vtrinque proposita aut soluta fuerint; nulla vulgo innotuerint, vtiliteris mandari potuerint; quemadmodum de *Sampsonis* ænigmate constat.

Disputasse insuper *Salomonem* de omnibus terræ vegetabilibus, à Cedro Libani vsque ad rutam crescentem in muris, scriptura testatur: Botanicum itaque experientissimum ipsum fuisse demonstratur, qui nisi & animalium & subterraneorum naturas, vnà cum meteoris, illi cognitioni adiunxisset, rerum à DEO creatarum non perfectam, sed mancam & diminutam notitiam habuisset, quod fateri ab omni ratione alienissimum est: De eo-

dem Salomone rege *Boissardus* pag. 347. sic scribit; In *Magia naturali* perfectissimum fuisse *Salomonem* fama refert, de quo *3. Regum 2.* scribitur, illum exactissime rerum naturalium scientia fuisse instructum: De eo *Iosephus* libr. *Iudaicar. antiquit. 8. Incarnationes*, inquit, *Salomon* composuit, quibus morbi pelluntur, coniurationum modos scriptos reliquit, quibus ita fugantur Demones; ut deinceps nunquam reuerti audeant: Atque id sanationis genus etiam suo tempore apud Iudæos in usu fuisse testatur *Iosephus*: Vidisse se, dicit, *Eleasarum* quendam præsentem *Vespasiano*, aliisque Principibus, multos à demonibus vexatos hac ratione liberasse: Modus curationis erat hic: Admoto naribus demoniaci annulo, sub cuius sigillo inclusa erat species cuiusdam radice à *Salomone* indicata: Ad cuius olfactum per nasum contrabebatur demonium, & collapsò mox:

5.
 Ænigmata
 Salomonis
 de natura
 arcanis non
 reuelandis.

6.
 Salomon
 Botanicus
 optimus.

Salomon in
 magia na-
 turali per-
 fectus.

Modus cu-
 rationis ob-
 fessorum à
 dæmone.

homi-

homine adiurabatur demonium, ne amplius rediret, Salomonis mentione factâ & incantationibus eius recitatis: Discessus autem demonis ab homine illuderat indicium, quod iussu Eleazari egrediens, vas plenum aquâ ibi positum inuisibiliter euertebat. Idem Ioseph. l. 8. c. 2. dicit Salomonem exorcismis abegisse Dæmonas, qui humana corpora obsidebant, & illa morbis variis torquebant, DEO illi virtutem tribuente ad has pestes aduertendas Nicetus lib. 4. mentionem facit clauiculæ Salomonis, quam vocat librum Salomonium. Hunc Aaron magus apud Manuelem Commenum Imperatorem Constantinopolitanum legens, Dæmonum legiones adducebat subinde interrogantium; cur accersiti essent, offerentes sese, vt alacriter iussa exequerentur. Quæ vltima humanæ sapientiæ fines videntur transcendere & ab homine Christiano extremè detestanda: An Salomoni conuenierint, qui amore millenarum pellicum fasciatus, vnâ legitimâ vxore non contentus, & quod omnium pessimum, Idololâtria horribili, cui eiusmodi Magia Dæmoniaca semper coniuncta, contaminatus fuit, non meum est iudicare: De annulis odii & amoris similiter à Salomone compositis scribunt alii: Et in iam dicta clauicula Salomonis, ad mouendos in animis hominum amores sacrilegè baptizatur lapis calamita, cumq; suis applicatur incantationibus, quibus vsus Aaronem Iudæum ferunt. At Magiam hanc à Chemia longissimo distare interuallo profitemur, hanc amplectendo, illam ex medio hominum tollendo & cum authoribus suis relegando: Quatenus Magiam illicitam Salomon exercuerit, eius sapientiam summam non admiramur, quatenus licitam & cum ea Chemiam, vt merito, suspicimus & veneramur. Nec verò existimandum est, Salomonis sapientiam ob nugas quasdam præstigiatorias: adeò per scripta celebratam fuisse, sed sanè ob profundis-

Salomon
exorcismu
vsus contra
dæmones.

Salomonis
clauicula,
liber negro-
manticus.

Salomonis
vita.

Salomonis
annuli.

Magia illi-
cita extre-
mè dicitur
chemia.

Salomonis
; sapientiam
naturæ ar-
canis.

simæ considerationis arcana, non Magis aut aliis ex vulgo cognita, qualia sunt, quæ in abdito naturæ gremio de metallis eorumque generatione continentur: Quod constat inde, quia principes Tyri, vt supra memoratum, Idolo suo fecerint aurum, vt propheta Ezechiel illis exprobrauit. Deinde quod Hiram rex Tyri quæstiones omnes à Salomone propositas soluere non potuerit, nisi opera iuuenis cuiusdam Tyrii in illis rebus experti: Hanc ob causam Regina quoque Austri, quæ & Saba dicitur, ad Salomonem longis itineribus contendit, vt Sapientiam eius audiret: De hac Saba Glycas annalium part. 2. ita scribit: Cæterum Sabæi natio sunt Æthiopica: Eorum regina fuit illa admiranda Sibylla: Quippe cum legem ignoraret, nec vates audiuisset, per Salomonem Sapientia subministratorem Deum prædicauit: *Celebretur*, ait, *Dominus Deus ille tuus, qui tibi sic fauerit, vt te Israelitarum solio regem imponeret.* Eius historia recitatur primo Regum capite decimo. Item secundo Chronicorum capite nono, vbi distinctè tractatur, quomodo illa cum summo apparatu hominum & camelorum portantium dona, aurum, gemmas, & aromata preciosissima venerit Hierosolymas ad Salomonem Israelitarum regem, vt præfens disceret & exploraret, an eius sapientia famæ de eo publicatæ per totum orbem terrarum, responderet.

Regina au-
stri ad Salo-
monem ve-
nit.

Quæ postquam diuersis quæstionibus & ænigmatibus regem tentasset, essetque à rege de aliis interrogata, in admirationem tantæ sapientia rapta, considerans Salomonis opulentiam, ornatum, seruos, vestimenta, cibos & sacrificia quotidiana, exclamauit: *Beatus es, ô Rex, beati serui tui, & populus tuus, qui assidue tibi assistunt: Benedictus Dominus Deus tuus, qui te constituit in Throno re-*

Regina Sa-
ba quæstio-
nes ad Sa-
lomonem.

gio:

gio: Cumque donasset Salomoni centum & viginti talenta auri, multasque gemmas & aromata preciosissima, reuerſa eſt in ſuam dictionem: Sibyllam hanc dictam fuiſſe, teſtatur quoq; Georgius Cedrenus; qui, *Regina Saba*, inquit, *quæ à Græcis Sibylla dicta fuit; audita Salomonis fama, Hieroſolymam venit, ut propoſita quaſtione de ſapientia eius periculum faceret: Nam & ipſa Sibylla ob ingenij promptitudinem, ſapientiamque & rerum multarum peritiam magnæ erat nominis: De hac etiam Dominus dixit, ab extremis terræ finibus Auſtrinam veniſſe Reginam, ut ſapientiam Salomonis cerneret: Hæc ille. Quod ſi qui negatiuam partem defendant, Salomonem non fuiſſe Chymicum, illis non eronimis contrarius, cum hætenus dicta ſaltem ex aliorum opinione, quæ videtur non eſſe rationibus vacua, produxerim.*

*Dona Saba
Salomoni
oblata.*

*Regina Saba
fuit Sibylla.*

CONGENTILES HEBRÆI.

Calid filius Iazichi, fuit Chemiæ artifex perfectiſſimus, cuius liber Secretorum Alchemiæ dictus, ex Hebræo in Arabicum & ex Arabico in Latinum verſus adhuc extat & omnium manibus teritur: Quam piè & circumſpectè hic author procedat in hoc tractatu, quilibet ipſe diiudicet: *Scias*, inquit, *frater, quod hoc noſtrum magiſterium de lapide ſecreto, & officium honoratum, eſt ſecretum ſecretorum Dei, quod celauit ſuo populo, nec voluit ullis reuelare, niſi illis, qui ſideliter tanquam filij meruerunt, & qui eius bonitatem & magnitudinem cognouerunt: Qui enim ſecretum Dei poſtulat, neceſſe eſt ei hoc ſecretum magiſterij plus, quam aliud. Et cap. decimo quarto. Et dixit quidam ſapiens: Non eſt tibi datum à Deo hoc magiſterium ſolū pro tua ciuidacia, fortitudine*

Calid.

& cal-

& calliditate. sine omni labore. Nam laborant homines & Deus tribuit fortunam hominibus: Adora ergo Deum creatorem, qui tibi tantam gratiam suis operibus benedictis voluit exhibere.

Musa Ca.
lida discipulus.

Musa, Calidis discipulus honorabilior omnibus, qui diu studens in libris philosophorum, eorumque operationibus laborans, artem non comprehendit; qui cum finem operis inuenire non posset, supplex ad Calidem rediit, sed ad lectionem philosophorum relegatus, legit plures, quàm centum libros nihilque inuenit: vnde stupefactus, per annum, quasi extra mentem positus, mansit, donec præceptoris gratiam impetrasset, perfecti nemque artis opere comprobasset.

Hamech.

Hamech quoque Hebræus artem hebraicè tradidisse perhibetur.

Isaac.

Isaac Iudæus de Moiros.

Jacob.

Jacob Albartarne Iudæus: Hi duo inter artifices ab Auicenna numerantur.

Iohannes E.
uangelista
inter chymicos
numerus.

IOHANNES quoque *Euange* ista a eodem Auicenna primus inter Christianos Chemiæ peritus recensetur: Dict. 1. ad fin. cap. 7. de anima. Imò & à Viacento monacho in speculo Naturali. His astipulari videntur illi, qui Profam ecclesiæ veteris Decemb. die 27. Diuio Iohanni Euangelistæ sacro cantari solitam composuerunt, quæ sic habet: *Initium est. Gratulemur ad festiuum & c. Cum gemmarum partes solidasset, Has distractas tribuit pauperibus, In exhaustum fert thesaurum; Qui de virgis fecit aurum, gemmas de lapidibus.* Hoc etsi multis non solum incredibile, sed fortè & impium videri possit, tamen nos authorum dictorum testimoniis, quod contra dicamus, vix inuenimus: Dona Dei non sunt impia dicenda, at diaboli opera, quæ impietatem procurant: Quod si Christus, vt homo verus, sic Deus omnipotens, Iohanni Euangelistæ, com sobriano suo, Matrisque tutori, quem

quem præ cæteris amavit & in cœna sinu sapientiæ Divinæ fouit, ac ne martyrio interiret, longævusque superesset, voluit, viaticum quoque eiusmodi attribuere. constituisset, ut egenis & pauperibus, ipsisque novis Christianis iam tum incipientis ecclesiæ, exilio aliisque damnis afflictis, subveniret in summa necessitate; annon hoc singulare & oportunum munus, eleemosinaque optime collocata fuisset? At ut omnibus satisfaciamus, potius demus S. Iohannem Evang. si quando tale quid fecerit ex virgibus aut lapidibus (quæ materiæ ad Tincturam suscipiendam philosophicam sunt plane ineptæ) miraculoso, quam artificiali aut naturali modo usum esse: quemadmodum ipse Christus, ut vectigal daret, Petrum capere piscem iubet & capti ventrem aperire, vnde navissima de promptum est pro vectigali sufficiens: Sunt, qui eum expresse Tincturæ philosophicæ mentionem fecisse adfirmant in Apocalypsi, ubi dicit novam cælestemque Hierusalem post futuram esse instar auri purissimi, ad modum vitri pellucis, vnde iidem colligunt; tale aurum non esse in rerum natura, at eiusmodi Tincturam philosophicam haberi: Cum itaq; Divus Iohannes non à re, quæ non est, desumpserit similitudinem, sed ab ea, quæ est, quapropter à Tinctura philosophica ea verba translata arguunt; Et per consequens, Divum Iohannem eius cognitionem habuisse: At respondebunt alii; mentionem facere Tincturæ, non esse eam habere aut usurpare: Deinde meminit saltem auri puri & vitri pellucidi, quæ duo non sunt Tinctura: quemadmodum Christus iubet, quod simus, simplices ceu columbæ & prudentes sicut serpentes, nolens interim quod simul simus serpens & columba in substantia vel essentia, at saltem secundum accidens simplicitatis & prudentiæ, quod in singulis prævalet: Ita Hierusalem non erit

*Iohanne
Evangelii
ista potius
miraculose
quam per
arsẽ ea
fecit.*

*Tinctura
philosophi-
ca mentis
in Apocaly-
psi.*

ipsum aurum, sed purum vt aurum, nec ipsum vitrum, sed pellucens, vt vitrum;

Chaldaicè de Chemia scriptisfe traduntur.

Haly Chal. *Haly, Chaldeus.*
Thebit. *Thebit, Chald.*
Chald.

Finitimi Hebræis.

Syri.

Sunt Syri, qui licet artifices certos nobis non ministrant, eorum tamen religionem à Chymicis allegoriis & obscuris fabulis originem duxisse, veritatì consentaneum est: Ipsi enim ab antiquis temporibus Adonidem ab apro interemptum luxerunt, eique tanquam vita defuncto, inferias cum eiulatu & planctu fecerunt, quem altero die viuere dixerunt, & in cœlum miserunt:

Adonis apud syros cultus.

Apiculum apud Ægyptios.

Non aliter, quam Ægyptii Apim suum aquis submersum lachrymis & luctu horribili planxerunt, donec inuenirent alium, quem inuentum cum gaudiis & tripudis domum, hoc est, Memphim, naue pomposissima reduxerunt inque *Vulcani Templum*, vbi aurea cubilia & cellas habuit, collocarunt, eumque, vt priorem, diuinis honoribus coluerunt. Vt verò Ægyptii per Apim

Apis subiectum philosophicum intellexerunt, vt alibi copiosè demonstratum est, sic Syri per Adonidem eiusdem solem Philosophicum indigetarunt, qui amatur à Venere, hoc est, Luna philosophica; qui duo sunt, vt Osiris & Isis, maritus & vxor, frater & soror, filius & mater, aliisque innumeris nominibus gaudent: Aper Adonidem interimit, accurrit Venus; Typho Osiris, accurrit Isis: Hæc membra eius colligit, illa vulneratum

Venus rosas alias rubeas sinxit.

tum

tum inter lactucas disponit : Venus pedem vulnerans roseti spinis , tinxit rosas niueas cruore purpureas. Hæc fieri in vasculis Chymicis verissimum est : Et qui existimat aut ita historice facta , aut à re , quæ non sit omnino , aut nullius precii , desumpta , errat cum pueris anicularum fabulis fidem adhibentibus : Vnde miror quam plurimos doctos viros , versantes in Ethnicorum allegoriis , eas vt veras accipere ac deinde exiis quasi veris (at falsis) multa alia deducere & ex his adhuc alia , quæ cum in fundamento , mediis & extremis fabulosa sint , nil nisi fabulas , hoc est , nugas concludunt : Exemplis eiusmodi sunt multorum libri suffarcinati & repleti : Deus vnus verus vt nunc est , ita semper fuit , & dii reliqui , deæ , & Heroes à diis oriundi nihil aliud sunt , quam dii Chymici in *Vulcani* TEMPLE MEMPHITICO fabricati , facti & ficti , quorum scintillæ igneæ per finitimas regiones primo sparsæ , mox per alias atq; alias , donec totum ferè mundum *Vulcanus* suis flammis illuminarit , ne dicam , incenderit : Si iam hæc superuacanea tollantur ex multorum scriptionibus aut potius centonibus (in quibus præter ætatem , parentes , facta , patrias & similes circumstantias deorum , dearum & heroum ab illis natorum , vix quicquam inuenias notatu dignum) plurimum verborum de paucissimis rebus factum iudicabis : Si fuerunt tales dii , vt scribunt & imaginati sunt Ethnicis , colantur , & omnia eorum facta celebrentur & propagentur : At non fuerunt nec dii , nec homines , (quod sanè non licuit vni ex Ethnicis dicere aut scribere sub capitali pæna , vnde factum , quod viri prudentiores coacti sunt eâ de retacere , at saltem eandem cantilenam canere) vt patet ex

Dii, deæ & heroes, ad chymiam spectant.

Vulcanus mundum incendit suis flammis.

infi-

in infinitis circumstantiis, in Hieroglyphicis nostris passim inculcatis, & cuilibet sanæ mentis per se. Quid igitur inquirimus frustra umbrarum lucem, aut pumicis aquam, dum cumulamus omnia eorum facinora, dicta & alia memorabilia, quæ tantum habent veritatis, quantum culex

Xenophanus monitus ad Aegyptios.

nophanes physicus cum Aegyptios sese conuerberantes pro sacrorum more atque lugentes esset intuius; submonuit clementer, ne lugere pergerent, si crederent deos; quod si fuisse homines comertum foret, ne sacrificarent. Sed pro Syrorum antiqua reli-

Adonis cuius filius.

gione posset quis respondere, Adonim fuisse Cynaræ Regis Cypri filium, ex propria eius filia Myrrha, vt testantur historiæ, natum, qui cum formosus esset, à Venere, quæ est Cypria, adamat, Martis autem Zelotypia apro in eum venantem immisso è medio sublatus fuit. Verum, qui vident hæc scripta ab aliis atque aliis, atq; ideo vera existimant, probent primò Martem & Venerem tum deos fuisse,

Cypriæ celebre, quod est Venus.

quod non facient, nisi quod Cyprus antiquitus optimum æs, quod inde Cyprum, & Cuprum vocatur, vt & vitriolum, dederit. Æs autem Venus ab antiquis temporibus dicta est: Nullæ veræ historiæ, nisi fictiones poeticæ de hoc Cynara quicquam attestabuntur, quo ad concubitum cum filia Myrrha. At in philosophia chymica, ex patre & filia nascitur filius, aut ex matre & filio, vt sæpius à nobis probatum. Si concedamus, fuisse eiusmodi incestum commissum in Cypro, an ideo totus mundus haberet, cur ex incestu nati mortem defleret, aut vicem Veneris, quæ nulla est, doleret? Quid sit mortuus, quomodo reuiuiscet? Annon detestandus pater cum filia & filio-nepote? Quod leges humanæ prohibent pro delicto grauissimo, hoc non legibus diuinis seu theologiæ initium præbere poterit. Nonnulli hanc rem seu narrationem de Adonide ad longe

ad longe alium sensum detorquent; nempe Venerem pro luxuria & desiderio coeundi, Adonim pro Sole cælesti; hoc est, sine vi Solis nullam esse Venerem: apud Proserpinam manere per 6. menses, & alios 6. apud Venerem, quod intelligunt de solis à vertice nostro recessu & ad eum accessu: Aprum pro hyeme habent, veluti fera, hirsuta & aspera, quæ Adonim ferit, hoc est solem submergit & viribus spoliat. Sed hi nugantur; quemadmodum & illi, qui Adonim pro tritici semine habent, quod 6. menses degit sub terra apud Proserpinam, sex menses apud Venerem in aeris temperie, ex quo illud messores colligunt, quibus Mythologus Nat. his verbis accinit: *Ita sub his fabularum figmentis universas prope res naturæ declararunt, non minus sapienter, quam Platónici aut Peripathetici.* Verumenimvero si nihil aliud sub his magnificis inuolucris contineatur, quam tale quid rusticum, pueris & vilissimis ex idiotis notissimum, isti qui hoc texerunt certe fatui fuerunt, aut qui detegere voluerunt existimantes castaneæ nucleum insutum absq; futura corio mirabili; quasi vero nihil mysterii sub his allegoriis foret reconditum, nisi ruralia opera, quæ causam præbuissent gentibus magnis & variis, vt ceremonias de iis novas, religionemque instituerint; quod nullo modo est credibile: sed omnium horum longe alia fuit intentio, quam vulgo visa est; quemadmodum satis demonstrauimus: Cum enim Syri & Palæstini, vt Hieronymus author est, semper confueverint parabolis vti, illorum sapientiores Adonidis allegoriam longe aliter interpretati sunt, quàm Idiotæ, nempe absque dubio ad occultam Chemiæ veritatem, cuius quidam forte participes fuere.

*Sub allegoriis anti-
quis nõ sunt
rescondita
vulgaria.*

Iamque aduersarius se pugna præpararat, quam auidè expectans in hunc inceperat modum.

4. Argumē-
tum negan-
tium.

4. *Argumentum contra Chemicam,*

Si metalla appetitu naturali feruntur ad optimum suæ speciei, inq; eo acquisito conquiescunt, conseruariq; gaudent, tum nulla potest esse transmutatio inferiorum metallorum in aurum.

Sed primum est verum.

Ergo & secundum.

*Mariae Hebrae Responsio ad 4. Argu-
mentum.*

H*Vius Argumenti* hic sensus est: Si metalla imperfecta per naturam non transmutentur in perfecta, sed manent in suo statu, tum nec per artem.

Sed primum verum: Ergo &c.

*Multa fiunt
per artem,
qua non per
naturam.*

At nulla est connexio antecedentis: Quod non fit per naturam, id neque per artem fieri potest: Quia videmus multa fieri per artem, quæ per solam naturam non fiunt: Vt, natura non reponit luxata, ars sola reponit: Natura non distillat spiritum vini, sed ars: natura non facit caseum, panem, vitrum, sed ars: Ita natura non facit Tincturas agentes abstractas à materia patiente, licet concretas cum materia faciat, ac materias præparet, ex quibus Tincturæ fiunt: Vt iam de infusione arborum & aliis eiusmodi naturæ adiumentis ab arte præstitis nihil dicamus.

Sed ad assumptionem, omnino negando: Nam metalla imperfecta apud Naturam non manent in suo statu, sed sem-

per

per tendunt ad perfectionem, dum sunt in mineris, nisi impediuntur à negato calore aut alio requisito : Quæ causa quoque est, quod, vt *Erkerus* demonstrat, vix detur aurum ita purum & purgatum ab omni argento, vt ne tantillum contineat : quia semper aliquid matris remanet apud filium : Et sic statuit de argento & plumbo : Sunt enim hæc naturali vinculo ad eò ligata, vt ab inuicem non omnino separari se patiantur, licet ad sensum satis purgata videantur, si suis examinibus solitis subiiciantur.

5. *Argumentum Aduersarij contra Chemicam.*

5. Argumē-
tum negat.
21472.

Perfecto nihil potest addi.

Inferiora metalla, plumbum, æs, ferrum, stannum, sunt perfecta.

Ergo eis nihil potest addi.

Propositionem probo : quia si posset perfecto quid addi, non foret in summo suo essendi statu.

Assumptum probo : 1. Quia illa species sunt : Quælibet autem species perfecta.

2. *Optimus* fecit optimum : non autem fecisset optimum, si imperfectum fecisset.

3. Si species non esset perfecta, continue ea adspiraret ad speciem perfectiorem, nec quiesceret in vili ; si que tenderet semper ulterius, esset tandem vna species.

Respon-

*Responſio Mariae ad 5. Argumentum Ad-
uerſarij.*

Refpondeo ad propoſitionem ; Quod eſt in ſummo ſuo ſtatu eſſendi naturali, illi nihil ſuperaddi poteſt : Si hic intelligis artem, falleris: Quia ars ſæpenumero addit naturæ quid, vt illa perficiatur ad finem vltimum ; veluti videmus in panificio; Natura fecit triticum, vt homines eo veſcantur, ſed ars perficit ad hunc finem, non natura ; Sic meſpila maturantur arte : Inſitione arborum fructus agreſtes mitiſcunt & generoſiores fiunt ; quæ omnia ſuperadduntur naturæ generatis ab arte ; Antiquitus quoque vnum aurum altero longè nobilius cenſebatur, vt Arabicum, O-
brizum, Indicum Vngarico, Vngaricum Rhenano. Quia ars neſciuit modum ſeparationis argenti ab auro, quem cum inuenerit, nunc omne aurum æquat, & ad vnam perfectionem, ſeparato argento, reducit. Si itaque aurum non vbiuis locorum eiùſdem pretii, coloris aut gradus prouenit, ſed neceſſum eſt, vt arte ſeparatoria reducatur ad illum ſtatum, hinc patet ; quod eius naturali perfectioni aliquid addatur, hoc eſt, ſubtráctis immaturis partibus, veluti in pyris & meſpilis duris ; diſperſis per aera partibus incoctis, ea matureſcunt arte. Sic omnis coctio eſt cruditatis diſperſio & caliditatis congregatio. Quomòdocunq; igitur conſideretur aurum, illi à natura vel arte ſemper perfectio additur coctione & crudi ſeparatione, calidique augmenta-
tione.

Ad Aſſumptum eiùſque probationes refero.

*Ad 1. ſpecies
eſſe perfe-
ctas.*

Quod illa metalla ſint perfecta non ad vltimum finem, ſed intermedium, qui poteſt eſſe varius: Sic ex vuis im-
maturis

maturis facimus acetum, ex nucibus iuglandis immaturis conditis corroborantium stomachi, ex oliuis immaturis omphacinum oleum, & condimus easdem ad suum usum: Ex rosis immaturis Cōseruam rosarum, cucumeres quoque non maturos condimus: Quæ omnia & his similia habent duplicem usum; vnum intermedium, qualem narrauimus, alterum finalem, quando hæc singula maturuerunt: sic fructus arantiorum iuniores, item animalia quæcunque & vegetabilia & mineralia, antequam ad suam maturitatē perueniant, vsurpantur. An forte non licet carne vitulina, agnina, hædina, pullorum, pipionum & similibus vesci, antequam finem perfectum contigerint? Annō licet granum illud argenti, quod in omnibus imperfectis, tanquam embryo in vtero suæ matris delitescit, inde eruere, antequam illa imperfecta maturuerint omnino, tum certe non tantum argenti in Germania hisce ducentis proximis annis ex mineris terræ extractum fuisset? Idem dicendum de auro latente in argento: Annon liceat ouis vesci, cum non semper adsint gallinæ mature? Patet itaque & hæc singulas esse species, licet ad summam perfectionem nondum peruenerint, & tamen suos habere peculiare usus.

Optimus itaque ordinauit ad optimum seu vltimum finem omnia, sed non simul & semel: Voluit quoque homines frui intermediis finibus rerum; vt præsertim patet in metallis vilioribus; quæ sunt innumerarum utilitatum, etiam si ad argentam & aurum quædam illorum indiuidua non perueniant: Plumbum ad tecta & alia utensilia aquis seruandis apta: stannum ad patinas & vascula diuersa, ferrum ad robur & vim omnem sustinendum ac inferendum vt in bellis, cuprum ad promiscua opera vsurpamus: Quicquid vero ex his metallis vilioribus sub terra per naturam, vel supra terram per artem in argentum & aurum mutatum

Ad 2. Non esse optimū factum, si imperfectū.

fit, id ad alios & preciosiores vsus referuatur & cautiùs custoditur: sic ex seruo fit Dominus, ex figulo Rex, vt in Agatocle & multis aliis euenit.

*Ad 3 speciem
futuram v-
nam, si ad
perfecti onē
metalla
contenderēt.
speciem.*

Non est autem, cur verearis, si imperfecta transeant in aurum, saltem vnam esse speciem metallicam; & omnia in aurum tandem abitura: Esse diuersas formas metallorum videmus & ex vsibus eorum diuersis cognoscimus: Et quæ semel ex terra in vsum humanum deprompta sunt, illa non redibunt in terram ac mineras, vt redeant in argentum & aurum: Atque hæc est prima causa, cur non tibi verendum erit: Secunda est, quia in quibusdam tanta est heterogeneorum admixtio, vt etiamsi decies mille annos manerent sub terra, ad summam perfectionem non redirent, vt sunt cuprum, ferrum; Tertia causa est, quia immatura metalla, vt plumbum, stannum, argentum viuum & ipsum argentum non possunt in his locis frigidioribus ita ad perfectionem properare, vt in India, Arabia & aliis calidissimis regionibus, quia frigus per accidens impedit: Hinc apud nos potius hæc immatura metalla inueniuntur, quam aurum & argentum, vt potematuriora: atque hæc cum multis partibus crudiorum metallorum permixta: Apud illos vero aurum & argentum in maiori copia, & rarius immatura: Vnde Indis argentum maxime appetitur & plumbum, quia ibi sunt rariora hæc metalla: Et hæc ad illos nos deferimus, illorum aurum à Salomonis temporibus inde exportantes: Propter has tres causas manent differentes formæ metallorum, vt semper fuerunt ab initio ad finem mundi; atque ita etiam à Creatore ordinatæ sunt, licet vnum in aliud per naturam & artem mutari possit: sic non est verendum, quod omnes homines simul & semel emoriatur, mundo relicto vacuo & nulla generatione hominum

num procedente, quamuis singula indiuidua hominum mori necesse sit; quia non omnes simul oriuntur, nec moriuntur, sed vnus ante & post alium: Idem de metallis imperfectis in aurum mutandis per naturam statuendum est, ad quod minima pars peruenit, atque hoc non simul & semel, sed longo tempore intermedio. Si quis hominum esset *Lynceus* oculis & *Mathusalem* ætate, ac posset visu penetrare ad intima terræ (veluti *Lynceus* fecisse fingitur) vt videret primum concubitus metallicorum fumorum, & federet semper hæc contemplans per tot centenos annos, ille fortè puerilem ætatem, vt ita loquar, & infantiam metallorum attingeret, non acmen, nec virile robur: Est autem, vt eorum infantia plumbum, sic virilis ætas aurum: Sed cum hoc contingere nequeat, hinc nemo ex sensu potest iudicare de his abditis & terræ infossis muneribus. Mirandum est, te, tuique similes Chemicæ aduersarios, rerum metallicarum imperitos, non adhibere fidem aliis magis expertis, nempe metallicis, & his operam suam dantibus: In Astronomicis doctrinis obseruati sunt motus planetarum & stellarum trepidationis, item axium seu apogæorum promotiones, quæ omnia longissimo tempore contingunt, ita vt vnus homo ne minimum obseruare potuisset sua ætate aut vita totus huic rei deditus: At quia alii atque alii artifices suas operas & obseruationes contulerunt, hinc veros cælestium corporum motus locales præcise cognouerunt: Idem factum fuit in subterraneis, at suo modo: Illa superius videntur semper & permanent, vt indiuidua: Hæc inferius absconduntur, & si videntur, mutant locum & naturam, nec indiuidua, quæ obseruata sunt, permanent, at destruuntur, vt hinc iudicium de motu naturali seu generatione horum sit longe difficilius illo de cælestibus:

Nihilominus hominum industria cognitum est, quod hæc maneat in suis locis metalla imperfecta, sensim perficiantur, calore accedente requisito & impuritate loci non prohibente.

6. Argumē-
tum negan-
tium.

6. *Argumentum contra Chemicam.*

Si natura per se vel arte adiuta non potest facere permutationes in substantiis rerum, sed tantummodo in accidentibus, hinc metallorum mutationes non sunt veræ.

At primum verum.

Ergo & secundum.

Responsio Mariæ ad 6. Argumentum.

NEgo propositionis connexionem: quia etiam si natura nullas faceret transmutationes, nemo tamen id artica de causa negare potest, quæ sæpe transcendit & superat, non solum emendat & perficit naturam, vt ex multis exemplis sæpe adductis patet, in luxationibus restituendis, panificio & similibus.

Verum assumptionem manifestè falsam asseueramus: Quid enim in mundo frequentius, quam videre mutationes rerum, quæ corrumpuntur & generantur? At respondes, esse saltem accidentia, & non essentiam, quam mutet natura, quem delirare puto si ita loquendum; erit saltem vnum corpus & indiuiduum in toto mundo, nempe materia prima, quæ diuersa accidentia & formas accidentales in se secundum partes receperit: sed nugaris: Quid dicēs de Apuleio

puleio in asinum conuerso, aut de lycanthropis, seu hominibus in lupinos artus & rabiem transformatis? Hic respōdēbis, saltem in iis esse accidentia visibilia & tāgibilia mutata: Nec non illa diabolica esse; hic de naturæ operibus sermonem haberi: Concedo id equidem, At interim non negabis naturæ permutationes, quales sunt innumeræ ante oculos: Vna musca te conuincet; quæ fuit repens vermiculus, & postea mutat corporis formam & fit musca subviridis, quæ propagat se per vermiculos carnibus aut piscibus aspersos: In illa non solum est accidentium mutatio, sed tota natura vnus mutatur in aliam, adeò etiam, vt vix millesimus agnoscat, hanc muscam fuisse vermem talem, nisi ratione id colligat, & post experiētiā obseruet. Cætera exempla hic omitimus: An corpus canis, vermes repentes & muscæ volantes, habent vnā essentiam? Quare non dico ad muscam eiusmodi volantem, *CAVE canem*, aut ad canem, *Vide muscam*? An ouum saltem accidentibus differt à gallo gallinaceo? An semen hominis vel animalis, vel vegetabilis cuiusuis saltem distat accidentibus ab homine, animali; aut vegetabili suæ speciei; cum illa in hæc mutantur? Sic nos non dicimus, plumbum, cuprum & reliqua viliora metallā saltem accidentibus differre ab auro & argento; sed quæque habere suas formas essentiales eodē modo, vt ouum habet suam formam propriam subordinatam; in quam pulli supertueniat; Et vermis habet formam suam, cui muscæ forma additur ad perfectionem. At notandum, hæc naturæ exempla, si non extarent; veluti non propterea refelli possent metallicæ mutationes inter se; ita nunc cum extent; etiam si non probent, quomodo fiant illæ, tamen ostendunt tale quid in natura non esse inconueniens aut insolitum.

litum.

Nunc Rationes meas pro Chemia producā, quarum prior, at numero quarta est, vt sequitur.

4. Ratio pro
Chemia.

S*I metalla inferiora seu imperfectiora naturali impetu tendunt ad apicem metallicæ perfectionis, quod est aurum, tum possibile est, quod quoq; subtili artificio in aurum transmutari possint.*

At primum verum.

Ergo & secundum,

Antecedentis propositionis connexio consistit in eo, quod nisi in natura esset illa consanguinitas & affinitas metallorum imperfectiorum & perfectorum, tum videretur hæc potentia transmutandi magis esse violenta, quam naturalis; nec tamen propterea impossibilis; quia etiam illæ res transmutantur apud naturam, quæ non conueniunt, vt ligna, coria & eiusmodi alia quibusdam aquis in lapidem: Iam verò metalla inter se sunt homogenea, nec heterogenea, vt illa: Et natura horum mutationem amico quodam appetitu perficit, nempe quadam circulatione & æquatione qualitatum, donec longo tempore perfectionem summam acquirant.

Assumptio verissima est ab ipsa experientia, quæ est optima rerum naturalium magistra, & traditione metallicorum magistrorum, vt iam antè demonstrauimus: Hoc argumentum vel vnicum conuincere deberet Antagonistas & ad contrariam mentem reducere: Verùm cum non videant ipsi hæc transmutationem in naturâ veluti ouorum in pullos, nec sustineant labores, vt le-

gant

gantiorum hæc de re veridicos libros, veleant ad loca, ubi audiant ab ipsis metallicis & cernant viua experimenta, ideò veluti pueri, præ ignorantia & inexperientia, id negant: quod illis condonandum foret, si ipsi soli sese sua imperitia oblectarent; at quod ipsi ignorant, cum dicant id esse non posse, & haberi pro dolis & mendaciis aliorum attestaciones, sunt nimis ridiculi & cum pusionibus ad scholam remittendi; in qua licet artes & linguas quasdam didicerint & quasi summum locum obtinuerint, in subterraneis tamen illis naturæ scholis vix priores ternas literas nouerunt, ad quas illos relegamus.

5. *Ratio Mariæ adfirmatiua pro Chemia.*

Cicumque metallo per naturam imperfecto & crudiori additur concoctio & maturatio calore sufficienti, id perficitur tandem in aurum.

5. Ratio adfirmatiua.

At omnibus illis quatuor, plumbo, stanno, &c. Concoctio à natura per calorem sufficientem additur.

Ergo ea perficiuntur in aurum.

Maior constat: quia calore perficiuntur metalla & adhuc crescunt in mineris, vt omnes metallici testantur & *Mathesius in Sarepta* sua multis argumentis demonstrat, nec, vt aliquis perperam aestimare possit, ab initio mundi, ita, vt nunc sunt, condita fuerunt omnia simul & semel; Quod si quis existimet, sua opinione fallitur; quamuis non negemus, aurum quoq; in fluuiis Paradisi tum inuentum, sicut craterum literarum testimonio, & fortè etiam in montibus; quæ admodum homo & reliquæ creature omnes tum inceperunt, non per naturam, sed *Manum diuinam*: At postquam benedictio omni

omni creaturæ facta est à Deo, tum singulæ propagari inceperunt suo modo, quædam ex femine, quædam aliter: Tum quoque ex vaporibus metalla sunt generata, quorum primus inventor fuit *Tubalcain* ante diluuium, ad cuius ætatem à principio mundi sunt aliquot secula; quo intermedio temporis spacio metalla, vt æs & ferrum apparuerunt: At nondum quid de auro ex mineris eruto legitur: Fortè hoc longiori tempore indiguit, vt generaretur, aut maiori diligentia, vt inueniretur: Si itaque crescunt ex mineris metalla, aut in momento ex quatuor elementis ad suas formas, in quibus offenduntur, perueniunt, aut successiue; Non in momento; Id enim miraculosum esset, vt aurum ex quatuor elementis statim perfectum appareret: & sic de aliis intelligendum: Ergo successiue: Tempus illud successiuum est in coctione seu maturatione positum, nempe imperfecti in perfectum, crudi in maturum: Imperfecta sunt illa 4. vel etiam cruda: Perfecta & matura, vnum altero magis, Aurum & argentum: Ex quibus, vt etiam ante adductis, minoris probatio satis constat, vt non opus sit eam vltèrius demonstrare.

6. Ratio affirmatiua.

6. *Ratio affirmatiua pro Chemia.*

SInatura per se facit omnis generis mutationes, multo magis arte adiuta.

At primum:

Ergo & secundum verum est.

Connexio propositionis est vera: Quia ars, vt innumeris exemplis conuinci potest, naturam emendat & perficit: Natura 10. vel 20. oua in vno nido, gallinâ incubante, excludit

excludit & pullos inde producit: Ars autem totidem mil-
lia, vno furno, eodem tempore educit, atque in hoc natu-
ram millies superat. Natura facit ex lignis cineres, ars ex
cineribus vitrum: Idem dicendum de pane, spiritu vini,
de musto expomis & pyris, de vino ipso, cereuisia, aceto,
butyro & similibus; quæ omnia fiunt ex naturalibus ope-
ribus per artem & non per naturam: Natura quidem dis-
ponit omnia hæc in sua materia, sed inde formam non e-
licit in actum, nisi ars accedat & mutationes hæc cause-
tur.

*Cari in
Egypto in-
de ab an-
tiquis tem-
poribus.*

*Assumptum non eget probatione, nisi cæco in naturæ ope-
ribus: Atque his acquiescere poteris.*

M

3. DEMOCRITI

GRÆCI SYMBOLVM.

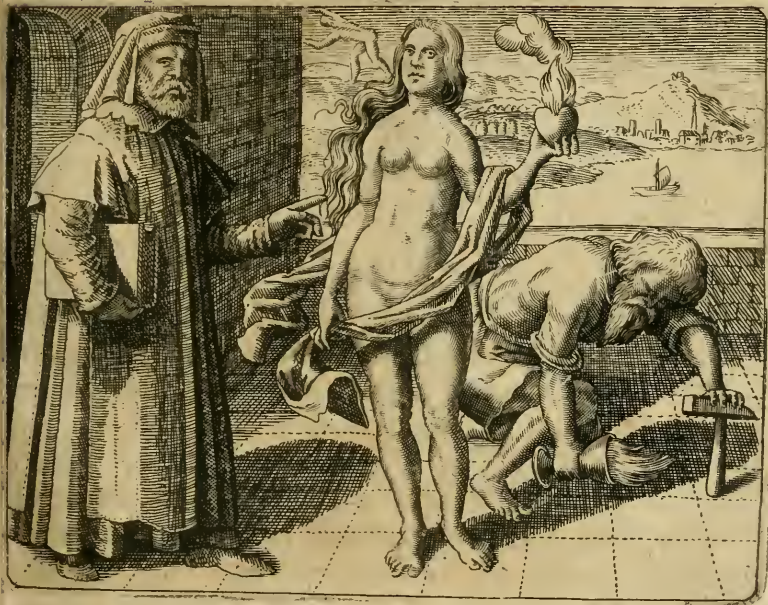
LIBER TERTIVS.

DEMOCRITVS, *qui tertius in ordine ad Mensam Honoris confederat, videns in sese aduersarii aciem dirigi, eius ignorantiam cum audacia coniunctam, hoc est Philautiam inanem, antequam aliquid in medium proferretur, cachinno solito clusit, ipsumque caput sine cerebro, hoc quasi indicio, præmonstravit, qui audeat VIRGINEM intactam CHEMIAM, quam ne per transennam salutavit, aut oculis vnquam notare dignus sit habitus, contumeliose excipere, iniuriis afficere & omni conuictiorum genere onerare: Nos dum ille pulmones risu exercet, nonnulla ad eius vitam, doctrinam & gentem spectantia peruoluemus.*

PHAR-

PHARMACO IGNITO SPOLIANDA
densi est corporis umbra.

*D*ic Philosopho quamvis ardor discendi, natura-
 rumque arcana indagandi extiterit,
 hinc patet, quod non contentus pa-
 triæ suæ; siue totius Græciæ sapien-
 tum doctrinis, ad exterarum regionum
 profectus sit: Nam non solum in Æ-
 gyptum eam ob causam, veluti sci-
 entiarum omnium matrem & nutricem, sed quoque

*Democriti
 peregrina-
 tionem Ægy-
 ptum de In-
 diam.*

in Orientem longis & periculosis peregrinationibus, vbi à Persis & ab ipsis Indis multa didicit, sese contulit. Vnde propter admirabilem eius doctrinam, vt Iohann. Francisc. Mirand. l. 2. cap. 2. de auro, annotat, Hippocrates illum veneratus est; vt sapientissimum virum, Thimo- laudauit, Plato non est ausus inceslere, Celsus magni nominis philosophum appellat: Vix vllus inter antiquos hanc auctoritatem obtinuit, vt & in vita & post mortem à tot magnis & laudatis viris magnus prædicari & laudari meruerit: Causa hæc fuit, quod in scriptis, licet ad literam obscuris, quid diuinum & abditum, omnibus exoptandum, spirarit & præ se tulerit: Patrem habuit adeo diuitem, vt exercitui *Xerxis*, hoc est, septies centenis, octuaginta millibus hominum (quod & *Pythius* ille *Bithynus* fecisse dicitur, qui quoque platanum auream, vitamq; nobilem illam *Dario* regi donauit & insuper stipendium quinque mensium, frumentumque *Xerxi* pollicitus est, vt è quinque liberis senectuti suæ in delectu vnus saltem cõcederetur; at barbarus & inhumanus Rex selectum eius filium occidi iussit, *Plinius* l. 33. c. 10.) epulum dare potuerit: Hinc fortunæ bonis liberaliter adiutus eò commodius animi cultum promouere valuit: In *Ægyptum* vbi venerat, ibi quinque annis moratus in intimam sacerdotum quorundam familiaritatem incidisse traditur, à quibus arcanissima quæque acceperit: Addunt nonnulli, quod ibidem Sacerdotis alicuius, *DARDANI* dicti, sepulchrum aperuerit, atque librum inde cum secreto philosophico eruerit, qui ipsi ad perfectam artis cognitionem consequendam multum contulerit. Quod vir hic tantus in omnium admiratione existens, Chymica scripserit & tractarit, nemo negare audeat; cum multa in hodiernum diem extent ex eius libris collecta; cuius inter

Democriti
auctoritas.

Democri-
tus diues ex
patrimonio

Democri-
tus librum
ex sepul-
chro *Dar-
dani* acce-
pit.

Democriti
Chymica
scripsisse.

inter Aristotelis interpretes Michael Pfellus non solum meminit, sed à se reuelata scribit eius arcana: A D E M O C R I T O Democritia secta, quæ & Abdoritica nuncupata est, originem duxit: Imo, quotquot fuere Græci recentiores post eum, qui Chymica tractarunt, ex Democriti libris sua dogmata hauserunt: Cum vero Democritus propter materiæ raritatem & nobilitatem coactus sit semper indere noua rebus nomina ac uti figuratis locutionibus, & illis, qui secundum literæ sonum intelligerent, plerumque impossibilibus visis & manifestè falsis, hinc à Cicerone & aliis quibusdam, qui in verborum superficie saltem hæserunt, nec mentem eius aut res introspexerunt, mendacii & vanitatis redargutus est: idem Mirandulanus de eo sic scribit: *Supra centum vixit annos, multa deprehendit, quæ literatorum vulgus latere: Scribebat autem subobscurè præcepta, non quidem earatione, ut videri nollet Chemicæ sciens, verum ut ea præcepta consectaneis essent amicisque tantummodo nota, & ignota vulgo, proptereaque nouabat nomina, ut ab ipsis duntaxat, qui rem alioqui tenuissent, deprehenderetur: Atque hinc non possum non mirari, Hermolaum Barbarum, virum alioqui de literis bene meritum, hoc scribendi genus in Democritia schola solum damnasse & vel malignitati vel arrogantia retulisse acceptum: Neminisse poterat antiquitus, usque ab Homero, diuersa rebus vnis indita nomina, & alijs superos, alijs imos dictionibus uti consueuisse, & gentium Antistites non eisdem, quibus vulgus uti solere vocabulis; nec non facile fuerat, uti recordaretur, qui certè legisse illum minime dubito, laudatissimum & precipuum fuisse in omni secta, quæ inter alios apud philosophos præcellentior haberetur, ut occultarent sua dogmata, apud Pythagoricos maximè, & Heraclitios: Nam illi silentio & symbolis utebantur, hi, ut Plato scribit, enigmatibus, & eis, qui declarationem quererent enigmatum enigmatibus alijs respondébant: Hæc ille pro Democrito: Duo*

Democritia secta.

Democritus curobus.

Disso genera
scriptorum
Chymico-
rum.

In Chymicis semper scriptorum genera fuisse constat, poeticum, idque antiquissimum, & philosophicum, idque eo paulo recentius. Poeticum fabulis & allegoriis contextum, mutauit non verba, sed sententiam, seu totum sensum orationis, quo vsi sunt antiqui Poetæ; inter Græcos primi vates & Theologi: Philosophicum, dictis metaphoricis & translatis à communi significatione in alienam, sæpe renouatis seu eum aliis commutatis; Hoc vsi sunt philosophi, in primis Democritus; quo nomine nimix obscuritatis à causam ignorantibus accusatur: Hic Cicero alicubi de eo adfirmat, *se se non audiuisset virum maiori autoritate maiores nugæ dixisse*: Ex quibus forte hoc ipsi visum est, quod Democritus perhibetur tradere, esse quædam aues, ex quarum sanguine commisto nascatur serpentis aliquod genus, quo comesto, auium voces alicui non ignotas fore: Ex hac figurata loquendi ratione alii hoc deduxerunt, Democritum ex sanguine quarundam auium potum suum diluisse, adhibitis aliis herbarum succis, vnde sensu arcano perceperit & intellexerit auium garricum & cum eis communicarit: Quamuis verò quamplurimis aliis eadem facultas ascribatur, vt *Thyadama, Melampodi, Apollonio Tyaneo*, tamen vix credidero Democritum eo loco intelligi debere, vt verba sonant, sed eum per serpentem & aues longe aliud denotasse, nempe id, quod Chymici sexcenties serpentis nomine proclamant: Vix enim allegoria quædam Chymica inuenitur, in qua non fiat mentio serpentis, tanquam primarii requisiti: Hinc serpens geminus appingitur caduceo *Mercurij, Aesculapio, Iasonis* laboribus, item *Herculis, Cadmi*, & innumeris aliis, Aues, seu volatilia, sunt eadem quæ Chymici volatilia nominant, hoc est, non fixa, seu corpora, seu spiritus, quæ per

Qui auium
voces intel-
lisse di-
cuntur.

Vide Hiero-
gl. l. 3. p. 126.

serpen-

serpentis illius capturam & maturationem intelliguntur, hoc est capti humano habilia, seu non fugientia sunt. Quam ex eius scriptis collectanea seu sparsim excerpta, extant, apud Flamellum videantur, eaque mere sunt Chymica: Psellus eius pleraque scripta legit, quæ enaurifera esse omnino prædicat: Fertur Theologiam ac Astrologiam didicisse à Magis & Chaldæis: Congressus quoque est cum Gymnosophistis in Æthiopia, à quibus & plurima arcana habuit: Hinc in omni philosophia genere adeo profecit ut Encyclopædiam absoluisse & non immerito Pentathlōs seu Quinquentio videretur: Nam naturalia, moralia, mathematica, liberales disciplinas, artiumque omnium peritiam callebat: Ideo *Plinius* ipsum virum sagacem & vitæ vilissimum fuisse refert, sed nimio iuvandi mortales studio prolapsum. A peregrinatione sua diuturna domum in patriam reuersus, magnam patrimonii sui reliqui partem ciuibus suis Abderitanis distribuit, ipse concedens in hortum suburbanum, in quo contemplationibus naturæ sedulus operam impendit: Nec enim ei solum minera- lia & vegetabilia cognoscere, eorumque proprietates rimari curæ fuit, sed quoque animalium anatomiam exercere: Quocirca curauit sibi omnis generis animalia apportari, quæ ipse dissecauit, eorumque viscera, venas & fibras scrutatus est: quam ob rem cum Abderitani ciues, quibus percharus erat, ad eum concurrerent, idque factum, ut inauditum & insolitum, denientis hominis esse putarent, ad Hippocratem medicum, tum temporis celeberrimum, miserunt, orantes eum ut ad sese e vestigio veniret curatum suis diuinis remediis Democritum insanientem: Hippocrates accedens à ciuibus eiulantibus & plangentibus, sibi obuiam factis,

rem,

*Democri-
tus varias
aries adhi-
cit.*

*A Democri-
tus suis ciui-
bus dat ma-
gnam partē
patrimonii.*

*Se dedit
conempla-
tionem rerū.*

*Democri-
tus utriusque
astimatus,
cum esset o-
mnium sa-
pientissim-
us.*

rem, vt sese haberet cum Democrito, edoctus ad ipsum adductus est.

Verum cum diuinus hic philosophus Hippocratis accessus causam intellexisset, isto sermonis & rationis genere erga eum vsus est, vt Hippocrates obstupefactus in sanos Abderitas grauissime increparit, quod sese ad istum virum à delirio vel mania curandum ablegarint, qui esset omnium sapientum sapientissimus, & à quo merito ipse in vera sapientia erudiri deberet: Causam verò sciscitanti Hippocrati, cur ita animalia dissecasset Democritus, reddidit, quia quæreret causam hominum stultitiæ, diuersi & contrarii appetitus, cur in vanitates & nugacissimas res adeò proni essent, & à virtute; verisque bonis auersi: quæ cum ab humoribus, contentis in venis vel visceribus, vel aliunde proueniat, se illam inquirere per anatomiam brutorum, cum per hominum nefas sit:

*Democriti
visus causa.*

De quâ hominum vanitate & quocunque fortunæ casu mutabilibus rebus si quando audiret aut cogitaret, in risum soluebatur (sicut Heracletus eandem ob causam in fletum) vnde Gelasius nominatus est: Totam hanc historiam ipse Hippocrates singulari libro seu epistola satis prælixè memoriæ prodidit, quæ inter opera eius lustrari poterit: Quod quidam dicant, illum cum summa inopia in hortulo iuxta suæ vrbs muros vixisse, secundum quid intelligi debet: Nam non vixit, vt potuit, si voluisset, seu tam delicate; Aliàs Abderitanis bona sua non dedisset, vt ipse extreme egenus remaneret: Nec vero id sapientis est: Absque dubio satis bonorum, non ex patrimonio, sed studio, sibi reliquum retinuit, quo opus habuit ad istas contemplationes & anatomias animalium perficiendas; & aliàs per totam vitam, quam ad centesimum

resimum nonum perduxisse scribitur : Mundo se abdica-
 uit ob inanitates & notas stultitiæ ac malitiæ ; Ideo in loco
 solitario vixit vere vt philosophus : Mundum ex atomis fa-
 ctum, hoc est, elementa mundi ex indiuisibilibus substan-
 tiis constare, docuit ; cui sententiæ, nisi nimis absurda ab
 Aristotele & Peripatheticis proclamata esset, fortè & sui
 forent suffraganei & asseclæ : Fernelius in præfatione in
 vb. de abd. rerum causis illi maximè fauet & fortè cum ex-
 perientia multarum rerum optime conuenire arbitratur :
 Quod plures mundos eosque corruptibiles fuisse ac futu-
 ros dixerit, id pro ingenii magnitudine & libertate illi con-
 donandum erit : Nos Christiani præter hunc mundum, a-
 lios ignoramus, nisi Microcosmum hominem, aut mun-
 dum post hanc mortalitatis vitam omnibus transactam,
 intelligibilem : Cicero libr. 5. Tusculan. narrat Democri-
 tum se occæcasse vt naturæ secreta subtilius rimaretur :
 Quæ causa an sit sufficiens & philosopho digna, non vi-
 deo : Noluit solem, cælum & terram intueri ? Annon ab his
 post Deum omne bonum habuit ? Alii causam paulò pro-
 babiliorem adferunt, quod nimirum aureo speculo poli-
 tissimo ad radios solis posito sibi præstrinxerit aciem ocu-
 lorum : Forte ipsa longæuitas & continua lectio, sensum o-
 culorum, vt fieri solet, omnium primò sustulit : Vidimus e-
 nim Vetulam Gedani in Borussia (quæ in Liuonia vixerat,
 licet in Misnia nata) centum triginta aut circiter anno-
 rum ; Hæc oculis sensim euanescentibus supra triginta an-
 nos lucem non viderat ; vix enim lacunæ oculorum anim-
 aduerti potuerunt, cute solida & plana iis obductis ; Nec
 totidem aut pluribus annis pedibus vsa fuerat, qui quo-
 que (mirabile dictu) decrementum adeo passi fuerant, vt
 vix pedibus humanis similes essent, quamuis ipsa mulier o-
 ptima vt bebatur ratione & voce expedita tanquam 40. fuis-

*Democri-
 atas.*

*Democri-
 opinio de
 atomis.*

*Democri-
 tum plures
 mundos sta-
 zuit.*

*Democri-
 tum dicitur
 se occæcasse.*

*Quod lon-
 gæuitas per
 se quibusdam
 primo vi-
 sum adim-
 mat.*

set annorum: Cum vero de tanta longevitate eius (quæ à duabus mulieribus portata ostiatiim sitipem quærebat) dubium esset, quæ sui de quibusdam historiis ante centum annos, quod scirem, à Magistris Crucigeris in Liuvia celebratis, quas illa ordine cum omnibus circumstantiis enarravit, cum ibi locorum tum degisset: In aetate igitur tam grandi non videtur opus esse, visum eliminare, cum senium vel oculos densos reddat, vel omnino tollat: Præterea & hoc admirabile est in eo, quod, cum huius vitæ, veluti sator, tædium cæpisset, seque inedia ad mortem visque macerare instituisset, sororis precibus sollicitatus, non sua morte, filiæ mox nuptum elocandæ gaudia nuptialia in nœnias funerales conuerteret, totamque familiam cognatorum perturbaret, ipse morigerus, panis recentis halitu naribus admoto spiritus vitales aliquamdiu restituit, nec cibo nec potu aliquo assumpto, donec nuptiale tempus transisset, quo præterito, panis halitu remoto, mox expiravit: In cuius præclari viri morte & vita id dictum verissimum comprobatur, quod ex hac vita tanquam ex scena seu cœna abeundum: Cum enim spectatores fuerimus Comœdorum, diuersas res & personas, reges, stultos, mulieres, diabolos, regna, bella, gaudia, iocos, cantus & eiusmodi innumera alia producentium, tandem post paucas horas ad eò defatigati & satiati istis simulatis laruis & fictis factis videmur, vt theatro egredi voluptati sit: Eodem modo cum in cœna optimis cibus refecti sumus, & benè potu repleti, omnis ciborum gratia perit, appetitus disparèt, & tandem abeundi desiderium cuiquam obuenit: Qui igitur ad tam decrepitam aetatem perueniunt, absque dubio mundo valedicere, seseque abdicare in votis habent.

*Democri-
tus inedia,
vita sator,
mundo va-
bedixit.*

*Vita huma-
na cuires
similis.*

Vnde Cato maior apud Tullium, *Quod si, inquit, mihi à dijs immortalibus detur ut repuerascam & in cunis vagiam, valde recusem: Nec vero velim, quasi decurso spatio à metâ ad carceres redire:* Apud Abderam templum fuisse Iasoni Heroi sacrum, qui vellus aureum domum reportarit, (vti tradunt) nihil aliud denotat, quam viros sapientes & diuites benè intellexisse, quid sibi vellet Aureum vellus, nempe à doctrina Democritica non alienum: Cuius templi an DEMOCRITVS fundator fuerit, an alius pro certo non asserere possumus.

*Templum
Iasoni dica-
tum apud
Abderitas.*

TRIBVS GRÆCORVM.

DEMOCRITO *Græcorum* Primati Abderitano ex Thracia orjundo ORPHEVS, itidem Thrax, proxime adiungendus venit, non tam propter communem patriam, quam quod hic Græcorum omnium primus doctrinam Chymicam, cum multis aliis scientiis, ex Ægypto in Græciam attulerit, quasi primus Antistes, Sacerdos, Theologus, Vates, Legislator & Doctor totius Græcorum nationis: Ipsum in Ægyptum migrasse eo tempore, cum reges mitiores aduenas desinerent contumeliose tractare aut ex finibus sui regni relegare, circiter annum mundi 3278. cum Psammitichus regnare cepit, aut, quod verisimilius est, Cheopis tempore, circiter annum Mundi 3060. rationabiliter concludi potest; Nam longe ante *Pythagoram* (qui *Amasis* tempore & *Polycratis* Samii tyranni, circiter A. M. 3390 ex Ægypto rediit) & *Olympiadum* initium (quod incidit in A. M. 3189.) Orpheum petiisse Ægyptum ea ratione constat, quod Græci nec festa,

*Orpheus,
primus Chy-
miam cum
religione ex
Ægypto in
Græciam
attulit.*

A. M. 3060

necludos vlllos ante Dionysiaca ab eo instituta habuerint: In tempore et si sit aliqua differentia, tamen heroico seculo, cum nulla æra definita esset annorum subsequantium apud Græcos numerandorum, id contigisse certissimum est: Quæ vero in Ægypto didicerit & secum in Græciam apportarit, nos in Hieroglyphicis multis in locis copiose demonstrauius; vnde huc potiora saltem & ad rem spectantia producemus. Diodorus Siculus libr. 2. cap. 6. Nunc, inquit, qui Græci sapientia & doctrina pradii, in Ægyptum priscis temporibus transierint, vt leges & doctrinam illorum perciperent, recensēbimus: Scribunt eorum Sacerdotes in sacris contineri libris, transisse primum ad Ægyptios ORPHEVM, Musæum, Melampodem, Dædalum, Homerum Poëtam, & Spartanum Lycurgum: Deinceps Solonem Atheniensem, Platonem Philosophum ac Samium Pythagoram: Eudoxum quoque Mathematicum, ac DEMOCRITVM Abderitem, & Inopidem Chium: Omnium vero monstrantur vestigia, quorumdam imagines, nonnullorum loca, tum ab eis, tum à doctrina, quam secuti sunt, denominata: In Ægypto certe perceperunt omnia, quæ illos apud Græcos admirabiles fecere: Nam Orpheum hymnos deorum plurimos, orgia & inferorum fictionem attulisse tradunt, Osiridis sane ceremonias & Dionysij easdem esse, similesque esse Isidis Cererisque, nominibus tantum differre: Impiorum vero panas & campos Elysios & statuarum vsum ab Ægyptiorum sepulchris sumpta introduxit: Mercurium quoque secundum antiquos desinantem finxit mortuorum animas. Erat proos Ægyptijs Apis corpus reducens aliquid prope adstanti Cerbero abscissum porrigere: His ab Orpheo ad Græcos traductis, Homerus Orpheum imitatus idem in suo poemate scribens ait, Mercurium Cyllenium animas Heroum euocare, habentem virgam in manibus, Hæc Diodorus, qui ante natum Christum anno 55. aut circiter Ægyptum perlustrauit: De parētibus Orphei ambi-

Qui Græci
in Ægyptū
doctrina
gratia mi-
grarint.

ambigitur, aliis illum Calliopes & Apollinis (qui nunquā in rerū natura fuerūt, nisi fictione philosophica) filium statuentibus, aliis Oeagri. At propter canendi aut rerum variarum scientiam, carminumque dulcedinem sequentes poetæ his eum donarunt parentibus; vnde & à Mercurio illi lyram administratam dicunt, at alii à patre Apolline, qua ipse feras, saxa, arbores, volucres attraxerit, fluuios in cursu firmarit, inæros adierit ad Eurydicen vxorem inde reducendam, redieritque: Ipse primus de Vellere aureo allegoriam pulcherrimam descripsit, vbi nempe in Argonautis; *Cætera, inquit, narraui, quæ vidi, ut Tænura adiuui*

*Orpheus par-
rentes.*

*Orpheus de
vellere au-
reo scripsit.*

Vmbrosas Dirisque domos & tristia regna

Confisus cithara, vxorisq; coactus amore.

Quid verò per aureum vellus intelligi voluerit, iam cui libet notum ex hieroglyp. libro secundo, & iis, quæ superius dicta sunt: Bacchi sacra seu Dionysiaca, & quæ Orphica ab illo dicuntur, Thebis primus instituit pro cultu quodam religionis; vti omnes scriptores de eo attestantur, & inter cæteros Lucianus Dialogo de astrologia: qui, *Orpheus, inquit, Calliopes & Oeagri filius prior omnibus Bacchi sacra in Græciam introduxit, primusq; in monte Beotia Thebis sacra illa, quæ Orphica vocata fuerunt, instituit: Quod in his sacris à mulieribus discerptus sit, eiusque membra per agros sparsa, vt à canibus deuorarentur, fabulosum est à poeta quodam illi inimico afflictum: cum alii aliam mortis causam, vt mox dicemus, ei assignent: De sacriis Dionysiacis, quod omnino sint chymici instituti, abundè libro quarto hierog. demonstrauimus: Pausanias in Bæoticis de Orpheo testatur, quòd multa humana politicaque vitæ utilia inuenerit: N. m. & Deorum initia & vniuersam Theologiam primus aperuit, & nefariorum facinorum expiationes excogitauit, nec non mul-*

*Orpheus
Bacchi sa-
cra instituit
Thebis.*

*Sacra D.
nysiaca
chymica.*

ta morborum remedia adiunxit, vt ipse Argonauticis de se se scribit his verbis;

*Dicere fert animus, quæ nunquam tempore lapsò
Dixi, cum Bacchi, cum Regis Apollinis actus
Sum stimulo, horrenda vt narrarem spicula, & idem
Fœdera cum superis mortalibus atq; medelas.*

Orphei Me-
dicina.

Quibus versibus te ceterè innuit, quod Medicinam quãdam Apollineam habeat. (cum Apollo reuera sit Medicinæ chymicæ author) qua mortalibus in morbis succurrat: Preterea ipse, se rerum chymicarum & naturalium fuisse scientissimum, declarat libris physicis à se scriptis, quos recē-

Orphei libri
de rebus na-
turalibus.

set in initio Argonauticorum: nempe *de elementorum inter se generatione, nutua, de vi amoris in rebus naturalibus, de lapillis,* vt reliquos prætereamus: In quo ultimo libro ipse satis exprimit non consideratis cæteris omnibus eius scriptis alle-

Orpheus ad
Mercurii
antræ ad-
hortatur
homines.

goricis & festis institutis, quæ sit eius mens de MERCURIO; Nam dum homines ad studia adhortatur, eos ad Mercurii speluncam ablegat, omnium bonorum & commodorum plenam his carminibus.

Ὅν δὲ κεν ἀνθρώπων πεπιυρόν ἤ τις αἰώξει
Ἐς πολυήροτον ἀντρον ἐπιλθίδου Ἐρμείαο,
Ἐν δ' ὄρε παντίων ἀραδῶν κατέθηκεν ὄμιλον
Αἰψὰ κεν ἀμφοτέρησιν ὀνείαται ποδᾶ καμίζων
Οἶκον δ' ἄποσει χεῖ, περφυρῶν πολύδακρον οἶζιν.

Hoc est,

*At quemcunq; virum ducit prudentia cordis,
Mercurij ingredier speluncam, plurima vbi ille
Deposuit bona, stat. quorum prægrandis aceruus:
Ambabus valet hic manibus sibi sumere & ista
Ferre domum: valet hic vitare incommoda cuncta.*

Quæ

Quæ carmina satis conuincunt quare Orpheus scripserit de Vellere aureo opus Argonauticum, omniaque alia peregerit: Qui enim velit particeps fieri multorum bonorum, antrum *Mercurij* adeat, hoc est *Tenara*, *Inferos*, *Plutonia* regna (subterranea enim & metallorum diuitias Pluto sibi vendicat, vt *Nepitunus* mare & *Iupiter* cœlum ex diuisione mundi) & quod inde apportabit ambabus manibus, Chymici operis erit in itum ac subiectum, quo preparato, valebit & morbos curare & alia fortunæ incommoda vitare: Non opus erit huic Orphei clarissimum locum dilucidius explicare, cum per se satis resplendeat, chemiæque vt verisimilæ, sic antiquissimæ lucem longè latèque præbeat: De obitū Orphei, (præter opinionem ante dictam) sunt qui cum fulmine ictum concidisse tradant: Verum Pausanias in *Bæoticis* & *Cæl. Rhod. lib. 18. cap. 22.* longe aliter de eius morte scribunt; nempe in hunc modum: *Orpheus sepulchrum habuit in Olympo monte Magnesia in Asia, non procul à Libethra urbe: Libethriis olim responsum datum est oraculo Liberi patris, quod erat in Thracia; illorum urbem subuersam iri eos, à sue, quando Orphei ossa solem inspexissent: Erant enim Orphei reliquæ conditæ in columna quadam, qua imminet bar via ducenti à Dios Hiero (quod est oppidum Ionicum inter Lebedum & Colophonem; teste Stephano) in Olympam: Accidit aliquando, vt pastor quidam ad Orphei tumultum recubans dormiret, atque in somnis versus cantaret suauissime: Eius vocis dulcedine & harmoniâ capti rustici, qui in vicinia colebant agros, relictis stiliis & operibus agrariis magnâ contentione ad cantorem concurrerunt, qui cum inter se certarent, qui propius accederet ad pastorem, dum sese mutuo compellunt & tridunt, columna illa pulsibus crebris agitata corruit, vnaque illi imposta, qua Orphei continebantur ossa, fracta est: Et reliquæ sepulti sunt humi sparse, nudatæ, & Soli expositæ. Nocte sequente visus, sus, torrens ex Olympo fluens:*

Hoc loco
Orpheus em-
nes suas al-
legorias ex-
plicat.

Orphei obi-
tus & se-
pultura, in
olympo.

fluens tantâ aquarum violentiâ abundauit & deuolutus est tanto impetu in subiacentem agrum, ut Libethriorum mœnia deiecerit, domosq; subuerterit, & habitatores omnes submerferit. Macedones euersa Libethra Orphei ossa diligenter conquisita & intenta Dion transportarunt & illic honorifico sepulchro tumulauerunt.

LINVS.

Linus à quibusdam Orphei præceptor traditur, ut & Thamira & Hercûlis, Apollinis & Terpsichores filius, aut ut alii dicunt, Mercurij & Vrania Musæ, Lyricæ poeticæ peritissimus: Huius & Orphei meminit Virgil. Ecl. 4.

*Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
Nec Linus huic mater quamuis, atq; huic pater adsit,
Orphei Calliopeia, Lino formosus Apollo:*

Verum hi parentes, ut Orpheo, sic Lino attribuuntur à poetis posteris, eandem & dictam ob causam: Fuit autem Linus poeta antiquissimus, qui fertur primus à Phœnicæ ad Græcos literas attulisse: Alii narrant eum Thebis genitum, scripsisseq; de mundi generatione: Itē de solis & lunæ cursu, animalūq; & fructuū generatione, qui in principio omnia simul nata dixit. Hunc quoque rerum naturalium perfectam cognitionem habuisse, ex omnibus circumstantiis elicimus, hoc est, parem in arte fuisse Orpheo, cuius præceptor esse videtur.

Lini scripta

Musæus.

Musæus, antiquissimus quoque poeta fuit, qui non, ut alii fingunt, Argonautas comitatus est reuera, sed ut ipse Orpheus, allegoricè intelligendo: Quia vnus fuit ex iis, qui in Ægyptum doctrinæ gratia migrârat, indeq; eadem arcana, quæ Orpheus secum attulerat: De eo, qui Orphei tempore vixerit, nobis sermo est, non de aliis eiusdem nominis poetis: Is ab aliquibus Eumolpi filius traditur, patriâ Atheniensis, ab aliis pater: De genealogiâ eius & Eumolpidarum paulò post: Hic sufficiat nobis retulisse, eum virum fuisse omni doctrinarum (quas ex Ægypto vna

vna cum chemia hauserat) genere instructissimum, qui meruerit inter primos Græciæ Heroas, Orphei sequaces, numerari.

HOMERVS ; poetarum ingeniosissimus, qui omnium prædecessorum suorum fictiones & allegorias duplici sui poematis volumine, *Iliade & Odyssea* longè superauit: Cum enim, vt ante dictum, apud *Aegyptios* aliquandiu vixisset, quam plurima de Diis *Ægyptiorum* Hieroglyphicis, deque heroibus, legibus & institutis mutuatus operi suo inseruit: quod cum in hieroglyph. nostris l. 6. ad chymicam veritatem reduxerimus, nihil hic de eius vita aut laboribus tradituri sumus, quò lectorem candidum ablegatum volumus.

Solennitatum apud Græcos in honorem Dei & memoriam Chymie institutarum ab Authoribus chymicis enarratio.

ELVSINIA SACRA ex his sunt omnium magis conspicua: quæ in Eleusio oppido, Atticæ ditionis, non procul ab Athenis sito, instituta fuerunt; Thesmophoria quòque dicta in Cereris & Proserpinæ honorem: Herodotus non à Græcis sed ab *Ægyptiis* originem ducere scribit: Diodorus quoq; *Sacra*, inquit, *& mysteria eius Deæ* (Cereris) *tunc in Eleusina suscepta, quæ eadem & penes Aegyptios celebrantur*: De primis authoribus & causis huius solennitatis scriptores non conueniunt: Communior sententia est, quod *Ceres* iuuerit *Athenienses* frumento in magna annonæ caritate, *Erichtheo* regnante, à quo illi deæ hic honos habitus sit: Aliorum opinio est, in *Eleusi* regante *Eleusto* *Cererem* ab eo hospitio susceptam pro munere ipsi ostendisse omne genus agriculturæ, & *Triptolemum* recens natum, interdum la-

Eleusinia sacra.

Diversa opinionis de institutione Eleusiniarum.

cte diuino nutriuisse, noctu sub igne fouisse, vnde optimè incrementum sumpserit; at Eleusio interueniente noctu eã aufugisse, & Triptolemo currum, quem serpentes alati traherent, dedisse, quo ille vectus per totum terrarũ orbẽ frumentorum vsum hominibus indicaret. Herodotus vult à Danei filiabus in Græciam hæc festa translata fuisse. Quæ omnia cum allegorica reuera sint, simul vera esse possunt, si historica, nullo modo. Ipsi sacerdotes & Ceremoniæ satis conuincunt primos authores & causas institutionis. Omnes sacerdotes, qui præerant illis sacris E-

*Eumolpide
Sacerdotes
perpetui E-
leusiorum
sacrorum.*

MOLPIDE erant ab vno descendentes. Androtio l. 2. de Sacrificiis. *Nam Eumolpum, inquit, fuisse præconẽ, ex quo nascitur Eumolpus, ex hoc Antiphemus, ex hoc Musæus poeta, (cuius ante meminimus) Ex hoc Eumolpus, QVIRITVM Sacrorum demonstrauit, atque functus fuit Sacerdotio.* Hæc ille: Eumolpidanum horum sacrorum præsidum meminit *Aeschines* in oratione contra Ctesiphontem, quos *Ægyptii* generis fuisse *Diadorus* refert, vt supra quoque insinuauimus.

*Cum Au-
rea clauis in
lingua Eumolpida.*

Quod verò ista fuerit consuetudo, vt soli *Eumolpida* sacris Cereris initiarentur, essentque eorum sacrorum sacerdotes, testatur *Sophocles* in *Oedipode*, in colono, his verbis:

ἄν καὶ χρυσίος
Κληῖς ἐπὶ γλώσσῃ βίβρακον
περὶ πόλων εὐμολπιδῶν.

Hoc est,

*Quorum & aurea Clauis in lingua constitit
Sacerdotum Eumolpidarum.*

Eusebius ex *Clemente* obscurè quædam docet, quæ in Eleusiniis arcanissimis continerentur. *Quidam*, inquit, aiunt *Melampodem Amythannis filium ab Ægypto in Græciam luctum Cereris solemniter celebratum reportasse: Ceres peperit, educatur puella: Perephatten nonnulli appellant, cui Iupiter, qui genuit, Draco factus coniungitur. Et mox: Peperit & Perephatte Tauri formem filium*

*Nota con-
tra: ia chy-
morum*

lium. Unde poetæ quidam Taurum laudant Draconis patrē, & Draconem rursus Tauri patrem, & in montem arcana hæc facta, ducentes pastoralem stimulum celebrabant, &c. Strabol. 10. & Scruius 4. Aencid. omnia fere sacra Orgia esse à Græcis dicta perhibent: *Imagines in illis sacris deorum hæc fuerunt:*

CREATORIS, quam gestabat Antistes Hierophantes:

SOLIS, quam Facifer;

LVNAE, quam minister ad aram,

MERCVRII, quam præco sacrorum.

Imagines in Eleusinia usitate, res sunt Chymica.

Ex hisce quilibet rationalis facile colliget Eleusinia sacra à Chymicis instituta primitus, & postea longa serie per multa secula continuata à summa castitate corporis, animique puritate notis, nec enormi vicio maculatis esse celebrata, ut historiæ demōstrât, & l. 4. Hierogl. copiosissime apparet.

SAMOTHRACIA Solemnia Chymicæ quoque institutionis fuisse verisimile est, quibus si quis initiatus fuerat, cre-

Samothracia solennia

debatur inter turbulentissimas tempestates omnino seruari: Erat autem mos initiandi in Cabiris, atq; deorum nomina, quos nominare nefas erat, ista fuerunt: AXIOERVS, AXIOCERSA, AXIOCERSVS: Erat autem Axioerus Ceres,

Deorum nomina, quos nominare nefas esset.

Axiocersa Proserpina, Axiocersus Pluto, quibus quartus accedebat CASMILVS, qui erat Mercurius, ut scripsit Dionysiodorus. Inter cæteros deos, Cabiris quoq; Samothracibus Alexander Magnus in India ad Hypasin fluuium inscriptionem in marmore reliquit, quæ ad Apellonii Tyanæi ætatem ibi perdurauerat: Dicitur autem Cætera fuisse

Cabera qua.

Proteifilia; quæ ex Vulcano tres Caberos genuit, totidemque nymphas Caberides, quibus omnibus dicata fuisse templa, Author est Strabo. lib. 10. Hos omnes Deos de antiquorum Chymicorum fuisse artis requisita ex ante, & alibi dictis iam satis est exploratum: Eadem itaque causa fuit, cur nefas foret hos quatuor deos nomi-

nare aut alicui indicare, quæ Eleusiniæ solennitatis, Ægyptiorumque arcanorum, silentio perpetuo tegendorum habebatur. Non mirum *Vulcanum* genuisse filias tam honorandas, ut illos prophanis nominare nefas fuerit: An *Vulcani filii*, si quis preces & solennitates debitas illis fecisset, homines inter turbulentissimas tempestates seruare potuerint? Sane idem hic honos *Vulcano* præstatur, qui ab Ægyptiis, ipsi preciosissimum & præcipuum totius Ægypti templum, nec non Reges sacerdotes, dicantibus.

Vulcanus honoratus in filiis.

Vulcano communis *ARA* fuit *Athenis* in Academia cum *Promethæo* & *Pallade*; certè sapientiæ habitis diis; quam mysticam causam esse tradunt.

Lampadophoria.

Lampadophoria in horum trium deorum, *Vulcani*, *Minervæ* & *Promethæi* gratiam primitiis instituta fuisse *Athenis* ab artifice chymico tam certum est, quam quod certissimum: *Vulcanus* quis sit, cuilibet ex lectione aucthorum vel superficiali notum est, sic & *Pallas*; Hæc ex cerebro *Iouis* nata, *Vulcani* securi obstetrice, narratur: Ille, licet deformis & claudus, *Ioue* tamen & *Iunone* parentibus progeneratus: Hæc sapientiæ & ingenii subtilitati præest, ille artibus fabrilibus, ipsique igni, pro quo sæpe intelligitur & sumitur: *Promethæus* vero est quasi mentis præmeditatio qui Deus fabrilibus artibus & igni quoque sese immiscet; Nam ignis inuentio nunc ipsi, nunc *Vulcano* attribuitur Deo sic *Æschylus*: *Quid proferam*, inquit *Promethæus*, quot commoda e ducta per me sunt humi latentia: *Ferrum, vel argentum vel aurum, vel quis as, ni mentiatur, repperit, quis me prior? Nemo profecto, ni velit mentirier: Artes reperta quæque sunt Promethæi.* *Lampadophoria* quæ fuerint & quo ritu obseruata vel vni eo illo prouerbio innotescit: *Lampada tibi in cursu trado.*

Promethæus quis.

OLYMPICA *Certamina* quibus generibus ludorum, *Olympica certamina.*
 temporibus, iudicibus, pancratiastis, victoribus, aut in
 quem usum publicum olim, non procul à monte Olympo,
 prope Pisam ciuitatē in Eliensium regione celebrata sint,
 de eo nobis hic nulla quæstio agitur, siquidem hoc aliun-
 de inquirendum erit. Verum quod ab Authoribus philo- *Olympica in Chonia memorata instituta.*
 sophus, Chemiæ peritissimis, leui quasi principio, in hono-
 rem Creatoris, artisque, ab eo concessæ, mentionem in-
 choata & ordinata fuerint, id nobis persuasum habemus
 diuersis ex circumstantiis, quas licet alibi copiose conside-
 rauimus, nempe lib. hierogl. 4. tamen hic succinctè produ-
 cemus: Quatuor sunt opiniones de authoribus horum lu-
 dorum institutionis; ex quibus duas utpote nullo funda-
 mento innixas reiciimus, nempe à Dactylis Idæis aut Iphi-
 clo eos incepisse, quas iam alibi refutauimus: At quod alii
 dicunt, ipsum Iouem hæc certamina instituisse deuictis
 Titanibus, in quibus Apollo Mercurium cursu superaue- *Apollo superauit Mercurium cursu.*
 rit & Mars vicerit pugillatu, veritati magis consentaneum,
 dummodo allegoricè intelligatur, videtur: Aut, quod Her-
 cules Alcmenæ filius post debellatum Augiam Elidis re-
 gem, qui Solis & Iphiboæ filius dicebatur, quoniam sibi
 promissam mercedem ob fimi bouum purgationem, non
 accepisset, ex Elidis populationibus & prædâ certamen
 hoc Ioui Olympio, instituerit, vnde Olympicum nomine-
 tur, probabile est: At cum Iouis certamen cum Titanibus, *Iouis certamen cum Titanibus quid sit.*
 vbi Dionysius discerptus fuit & Pallas cor eius palpitans
 ad Iouem detulit, nihil aliud sit, quam materiarum con-
 iunctarum in se mutua actio & commotio, de Chymico
 subiecto duntaxat id accipimus: De Apolline & Mercurio,
 quales sint dii, nempe Chymicis proprii, ad nauisam à no-
 bis & aliis demonstratum est: Si Apollo Mercurium cursu
 vicerit, solutio operis rite facta est, Titanesque cum Ioue

*Hercules
quis.
Herculis 8.
præceptores.*

*Herculis
libres
quid.*

*Hercules
et Iason
Chironis
discipuli.*

confligent, & finis belli & operis, profligatis Titanibus, mox apparebit: Sic si ad aliam intentionem respiciamus, & illa Chemiæ propria est: Hercules enim ut est ipse Artifex, corpore animoque vegetus (cuius diuersi præceptores fuerunt, Chiron in Astronomicis, Castor, Autolycus, Harpalycus, Eumolpus in musicis, Linus in literis, Rhadamantus & Amphytrio) sic eius varii labores sunt conatus multiplices & exercitia innumera, quibus irretitur & implicatur ille, qui cum Hercule tandem clauam, fœlicis euentus gratia, Mercurio dicare & offerre, hoc est, optatum operis finem consequi, velit, Cætera, ut nimis longa præteream, non absque causa Herculi purgatio Augiæ stabuli à fimeto trium millium bouum spacio vnus diei imponitur; quippe quod eiusmodi labor nulli, nisi Herculeis viribus, conuenerit. Boues Augias Solis filius ex patrimonio acceperat: Solem enim perhibent Augiam & Aëtam habuisse filios, Ex quibus vnus Vellus aureum Iasoni, superatis periculis, obtinendum exposuit, alter boues aut eorum decimam partem, nempe 300. peracto labore, Herculi promisit: Ita Solis filii cum Chironis discipulis semper habent, quod agant propter oues & boues: Ille laboriosus artifex, alter medicus (Iason enim nil nisi medicus), vterque Chymicus est: At puto neminem adeò fatuæ mentis fore, ut credat vel minimam partem dictorum historica fide niti, quamuis Ethnici omnia illa lubentes suæ religioni consentanea pro indubitatis acceperint. Sol equidem nihil aliud est, quam Chymiæ subiectum, Apollo aliàs dictus, qui cursu victor præ Mercurio euasit; Et quicquid ibi per vellus aureum arietis denotatur, idem hic per boues à fimeto, hoc est, heterogeneis purgandos,

dos, (subintelligitur : In hoc sterquilinio nostrā materia reperitur ; Hic est fœmus noster, quem vide, ut bene agnoscas, antequam abiicias, hoc est, ut boues bene pascas in stabulis ; antequam de Herculis hoc labore cogites.

Pythia à *Pythone*, seu *Typhone*, ab Apolline sagittis interempto, ut contabuerit, denominata, satis declarant quid ipsa sibi velint, seu à quo & in quem finem instituta sint : Ne vero quis existimet, *Pythonem* fuisse aut draconem ingentem & noxium isti regioni, aut latronem horribilem : Hæc enim non sunt eo laboris aut honoris precio digna : Serpens ille est ingens seu Draco, quem Apollo Chymicus suis sagittis, calore putrido operante, figere, interficere & ad putredinem usque, quæ in nigro colore apparet, redigere debet : Quos ludos cum artifex quidam ad exemplum Olympicorum instituisset, postea continua serie à sequentibus stans temporibus, & locis celebrati sunt : Cæteris, utpote Isthmiis & Nemeis, sic præteritis.

PELOPIDÆ, *Pelopsis filij*, *Atreus & Thyestes*, in *Pelopidæ* historiis & poetis passim commemorantur, tum propter propria ipsorum facta, tum patris & aui : Quamvis autem pleraque fabulosa iis adfecta sint, (uti Orpheo & aliis, quo ad parentes & obitum) tamen subesse iis quandam historiam veritatem ex multis indiciis colligimus, Tantalus, qui pater Pelopis est, filius Iouis ex Plote nymphea existimatur, at fictione Poetarum : Pater TANTALI verus etiamsi ignotus maneat, hoc ipsi rei & personæ detrahere nihil debet ; Superioribus lib. I. sub Brachmanum Indorum collegio, TANTALI eius.

Tantali
phiale.

eiusque phialæ mentio facta est : Quocirca illum profa-
pientissimo viro, Chemiæ perito, habuimus: Nunc Pelopi-
das, hoc est, eius filium & nepotes ab eo. eandem scientiam
in agni pelle exaratam quasi hæreditariò accepisse subo-
dorati sumus.

Qui cocti
iuuentu
restituti fin-
gantur.

Si quis ipsius Tantali, deos conuiuio excipientis, filium-
que Pelopem membratim concisum pro carne alia appon-
entis, historiam allegoricam consideret, primo aspectu
Chymica subesse arcana videbit; cum tale quid in anti-
quorum monumentis, quæ Chymica esse demonstraui-
mus, sæpenumerò occurrat; vt quomodo Osiris ab Iside,
*Bacchus seu Dionysius à Nymphis, Iason à Bacchi nutricibus, AE-
son à Medea cocti* dicuntur & iterum iuuenes redditi : At
cum hæc alibi copiose sint tradita, saltem vnus Francisci
Pici Mirand. verba de Pelopæ & Pelopidis, quæ l. 2. c. 2. de
auro habet, proferemus: Sic, inquam, *nonnulli interpretantur
Atrei nuncupandum agnum, arietem uè, vt descriptam auri faciendi
potestatem lectoribus insinuent. Nam Atrei & Pelopis opes ex me-
tallis fuisse, scriptum reliquit Callisthenes Olynthius, Aristotelis &
discipulus & consanguineus.*

Tantali di-
uitia ex
Chymia.

Et lib. 3. c. 1. *Nec desuere, inquit, qui TANTALI quoque di-
uitias tulerint acceptas Chemicæ compositioni, descriptæ in pellibus
agni. Vnde sit & Pelopis filij, & Pelopidarum regnum longe lateque
propagatum, vt hinc absonum, visum non sit, quæssisse Thyestem na-
tu minorem Pelopis agnum, hoc est, in agni pelle faciendi auri compo-
sitionem exaratam, quam in arcanis habuerit, natu maior Atreus,
extorserit que Thyestes ab vxore fratris cognita stupro, ex quo & o-
dia & cruentissima Cæna Tragedia: Meminerunt huius rei quan-
quam obscuro velamento & antiquissimi poeta, & Cicero, Seneca &
Papyrius. Hæc ille.*

Quæ à Tantalò ad nepotes eius Atreum & Thyestem
allegorica referuntur, inde patet, non absque causa efficta
esse:

esse: At quæ sequuntur, de Ægyptho Thyestis, ex filia Pe-
lopeia filio, quomodo ipse patrum Atreum, eiusque fi-
lium Agamemnonem trucidarit, Clytemnestrâ Agamem-
nonis vxore ductâ, ipseque post ab Oreste vna cum Cly-
temnestra, matre Orestis, interfectus sit, poetarum licen-
tiæ ascribenda videntur; Nobis satisfaciat, demonstrasse

Pelopidas à Tantalò artis scientiam accepisse, vnde Tantalus Tantalus
punitus,
quod deorū
arcana a-
liis aperus-
sit.
dicitur punitus, quod deorum arcana aperuisset, apud
que inferos pœna perenni sitis famisque torqueri, cuius-
que nepotes in mutuas cædes & lanienas ruerunt, do-

nec breui omnes *Tantalida* interierint: Nam, vt vulgo
dicitur, *De male questis non gaudet tertius heres*: *Tantalus*
enim filio *Pelopi* dum arcanum communicauit, hic
quidem ad regnum promotus est, at nepotes non diu
id possederunt: Vnde coniciendum, quod veteres illi
Brachmani, iis, quos in artis societatem, amicitiamque
acceperint, ex *Tantali phiala* perpetuum liquorem pro-

pinarint, in symbolum, quasi præstito sacramento, per-
petui silentii; quod nisi purè fideliterque seruarent,
quod tum *Tantali* pœna garrulæ linguæ impendere de-
beat: Idem *Ægyptij* per *Harpocratis* simulachrum in
sacris *Isidis & Serapidis* exprimere voluerunt, quod
digito labris impresso, admonere videbatur, vt silentium
fieret.

PYTHAGORAS inter philosophos Græciæ primus
fuit, qui, vt erat discendi cupidus ac laboris inuicti, in Æ-
gyptum traiecit, *Amasidi* Regi commendatus à *Polycra-
te* Samio, vbi multa didicit, mores, ritus ac Theologiam
Ægyptiorum, quæ Chemiam sibi coniunctam habuit,
diligentissime perscrutans: Vnde *Babylonem* profectus
est, vt *Chaldæos* inuiseret, à quibus syderum cursus, eo-
rumque in genituris hominum effectus edoctus est.

Pythagoras anima migrationis auctor. mus τὴν μεταμύχουσαν, hoc est, transfusionis & migrationis animalium in alia corpora, auctor fuit, aut saltem hanc opinionem doctrina promulgauit: Ideo se Ætalidem, postea Euphorbum, postea Hermotimum, deinde Pyrrhum ac postremo Pythagoram fuisse asserbat: Quam opinionem illum à Brachmanibus Indis potius, quam Brachmanas à

Brachmanis & Gymnosophista cū Pythagore eum conueniunt.

Brachmanarum modernorum ritus.

Cap. 38. peregrinatio nuae.

Brachmanarum modernorum doctrina.

Pythagoricis accepisse, credibile est: Nam de ea similiter sentire sapientes illos Indos & Gymnosophistas Æthiopas, ex Apollonii relatione patet; qui omnes eodē victus genere & vestitu cum Pythagoricis vsi sunt. Sunt enim adhuc hodiè Brachmanæ isti Indi sapientes summo in honore apud Orientales reges, religioni Deorum addictissimi, sed Dæmonum tantum & supersticiosorum cultuum, cum exciderint ab illa sapientiâ, qua priscis seculis celebres habiti sunt. Horum historiam, habitus & formas refert *Iohannes Hugonius Lindsonius Herlemius*, qui ad extremas Indiæ regiones profectus diligentissimè singula notauit, quæ de iis comperit: *Brachmanas profectos esse ait sacerdotio Idoli Pagodes, totius Indiæ celeberrimi, poterique præcipuis dignitatibus in aula regia*: Ex horum nutu & disciplina omnem religionem tradi: Credunt illi, docentque vnum summum Deum esse æternum, omnipotentem, conditorem & conseruatorem mundi totius: sed animas iustorum post mortem cælo inferri & assistere summo Numini, hominumque intercessores esse inter Deum & mortale genus & inuocantes audire, illisque potestate à Deo accepta, opem ferre in necessitate: Ideo coli & venerari debere, sed sub forma, quantum exprimere possunt horribili, vt metuat populus & formidet illos offendere, cum possint obesse, quibus velint, sicut & prodesse. Reliquas defunctorum animas minus puras credunt migrare in alia animalia, siue ratione prædita, siue bruta, prout meritis sunt præstantiores, & minoribus peccatis

catis inquinatæ & in illis corporib. puniri & agitari, donec repurgatæ à vitiis mereantur reuerti in humana corpora. Sub cuius doctrinæ prætextu Diabolus subhorribili illa forma se colli impetrauit. Vixit Pythagoras Olympiade septuagesima Crotone in Italia, vbi leges incolis scripsit, & trecentis ferè discipulis, viris claris, floruit, qui ad eum noctu audiendum conueniebant, inter quos celebres fuerunt *Archytas Tarentinus, Zeleucus, Charondas, Alcmaon Crotoniata, Hippasus Metapontinus, & Philolaus Crotoniata*. Ipsiusque schola durauit vique ad nonā & decimam generationem: Pythagoræ discipuli facultates omnes in vnum conferrebant, vt omnibus essent communes; Quinquennium totum silebant, antequam ad præceptorem admitterentur. Scripsit tres libros, de institutione, de ciuilitate & de Natura, quos *Plato centum minis sibi emi curauit, que efficiunt mille coronatos aureos*: De variis præceptis & regulis eius doctrinæ hic non sumus solliciti, verum duas saltem quæstiones circa illum discutiemus; quarum prima erit, An Pythagoras Magus fuerit, & Magia diabolica vrus fuerit: Altera, an aurificii cognitionem habuerit, nec ne.

Quoad primam, dicitur aquilam supervolantem magico susurro ita incantasse, vt cicur ad eum venerit: Ferunt illum eodem die & hora visum fuisse & collocutum cum amicis familiaribus Crotone & Metaponti: Cumque aliquando vrsam feritate horribilem conspexisset, sola voce ad se venire iussit, quam manibus demulsit & domum abductam reddidit cicurem: Quam paulo post cum dimissurus esset, iureiurando tanquam verbis conceptis adegit, ne in posterum vlli animantium inferret damnum, quod præstitisse postea compertum est: Ita & hauris auribus quæpiam immurmurans, eum à fabis,

Pythagoras quando floruerit.

Pythagora discipuli qui.

Pythagora schola quæ diu durauit.

Pythagoricorum facultates communes.

Pythagoricorum silentium.

Pythagora libri, quos Plato emio magno pretio.

Pythagoræ an Magus an Chymicus.

Qua miranda fecerit Pythagoras

quas in agro lacerabat, abstinere & abire coegit: Aristoteles testatur Pythagoram solis verbis interemisse in Hetruria serpentem morsu noxium & grauiâ dârna inferentem:

*Pythagora
Indicrum:*

Ipsam quoque Pythagoram dicunt Pythagum, hoc est, ludicrum per speculum factitasse, vt quæ collibuisse, sanguine perscriberet in speculo, moxque literis ad lunam pleni orbis obuersis stantiâ tergo, vt in Lunæ disco exaratus cõmonstrauit: Quod refert Suidas in voce *θετλαδη γυνη*. Et Cæl. Rhod. l. 9. c. 23. Quin & tam certas de futuris prædictiones

*Pythagoras
vera prædi-
nis.*

sciscitantibus prænuñciauit, vt illi idcirco Pythagoræ nomen inditum multi asseuerent, quod æque certa responsa referret ac ipse Pythius Apollo. Timon in Sillis dicit: *Pythagoram arte Magica insignem fuisse*: Chaldæos enim frequentauerat, qui circa Astronomiæ rationes & prædictiones plurimum occupantur: Verum hæc ratio videtur parum inferre: *Plinius quoque asseuerat illum magicas artes exercuisse, vt & Democritum*: Nam vt erque herbarum Magicarum nomina quædam recenset. Vt Pythagoras nominat

*Herba magica
Pythæ-
gora nomi-
nata.*

Coresiam, Calliciam, Menaïdem, Corinthadem, & Aproxin: Primis duabus aquam subito glaciari & concrefcere fama est. Corinthadis decocto in aqua protinus sanari serpentû venenatorum morsus, si eo foueantur: Eundẽ succû effusum in herba si quis vestigio conterit, aut si eo forte respergatur, insanabilem perire. Democritus has connumerat herbas

*Herba magica
Democrito
nominata.*

veneficiis aptas *Chirocineta, Aglaophotin, Marmaritin, Achemeniden, Hippophauada & Adamantida*. *Marmaritide* vsos fuisse Magos asserit, dum vellēt euocare Deos & aeris Genios ac Dæmonas & eos elicere ad responsa fatidica reddenda: *Achemenidis* radices in pastillos redactas, si fontes & rei interdium cum vino potēt, per cruciatu noctu confitentur omnia, quæ commiserunt, quæ per tormenta extorqueri nõ poterant. Verũ non existimõ, ideo quem magum asseue

asseue

affeuerari posse, si herbis medicinalibus partim, partim
 Magis vsitatis vtatur, aut earum nomina in scriptis suis po-
 nat; Quod fecisse Democritum constat, qui vnam rem in-
 numeris nominibus, propter aliquam similitudinem, &
 sic quoque *Achemenidis* & *Marmaritudis* vocibus, appella-
 uit. De coniurationibus Pythagoræ, quas animalibus ad-
 hibuit, an illæ sint magicæ ac diabolicæ, iudicent alii. Ad
 alteram quæstionem, quæ propria est huic tractationi, ac-
 cedo: Scribunt Pythagoram in medicinæ præceptis &
 curatione morborum ad prime fuisse exercitatum, & scri-
 psisse librum de Natura; Ammianus refert illum aliquan-
 do cum in Olympia esset, adstantibus femur suum osten-
 disse, quod aureum erat; Et quamuis aurum in externo v-
 su & ornamentis prohibuerit, ipse tamen aliquando aurea
 coronam capiti imposita incessisse legitur; Aurea quoque il-
 lius carmina, quæ sunt quasi Regulæ vitæ suis discipulis
 præscriptæ, in hunc diem extant, in quibus mentionem
 facit consociationis animæ & spiritus cum corporibus,
 quam fieri in philosophia occulta manifestum est. Ad hæc
 referunt, Pythagora docente Crotonæ fuisse Messem au-
 ream. Deinde, quod Pythagoras in Ægypto, apudq; Gym-
 nosophistas & Chaldeos studuerit, maxime attestatur eius
 arti Chymicæ, quam alii antedicti inde reportarint. Cui &
 hæc duo subscribunt, quod tam strictè silentium suis disci-
 pulis imposuerit per quinquennale spatium, more Aegy-
 ptiorum & Brachmanum: ac animæ transmigrationem
 in alia corpora cum iisdem tradiderit. Cum enim anima
 quasi auri, hoc est, forma & tinctura in imperfecta mitti-
 tur corpora metallica, hæc est vera quædam *μετεμψυχωσις*.
 Sunt & ex Chymicis, qui Pythagoram Chymicæ occulte
 deditum fuisse affirmant. Hinc liber Turbæ philosopho-
 rum refert sententias sapientum in tertia synodo Pytha-
 gorica

*Pythagora
 coniuratio-
 nes an ma-
 gice.*

*Pythagoras
 morbos cu-
 rauit.*

*Pythagora
 aureum fe-
 mur.
 Corona au-
 rea.
 Carmina
 aurea.*

*Messis au-
 rea.*

*In projectio-
 ne in æura
 seu auri ani-
 ma esse tras-
 migratione
 animæ.
 Pythagori-
 ca synodus.*

*Pythagoras
magister
Chymicorū
declamatus.*

gorica collectas esse, Et Pythagoram philosophum & magistrum introductum; cuius hæc ibidem verba sunt tanquam præsidis. *Bene aptastis, ô filij doctrinæ, harum naturarum descriptiones, ex quibus Deus omnia creauit; Persequimini ergo. Atque sic in toto illo libro Pythagoras primas tenet, tanquam eius artificii magister, cæteri que philosophi illius discipuli. Non dubium itaque est Pythagoram in hoc doctrinæ genere fuisse expertissimum & verè magistrum, cum antiqui chymici, qui fortè eius scripta & vitam ex aliis indiciis exploratam habuerunt, id vnanimiter statuunt: Imò nonnulli ex recentioribus chymicæ amantibus de faba Pythagorica, inter quos Iohan. Chryf. Fan. hunc in modum scribunt. Aristoteles, inquit, ipse libro de secretis secretorum (si modo is liber Aristotelis est) lapidem animale, vegetalem & metallicum, ouum nominat, & hoc Pythagoras, si Marcello credimus, FABAM. Hæc ille. Si itaque Pythagoras ouum philosophicum per fabam intellexit, causam videtur habuisse, cur præceperit, *fabam ne comedas*. Abstinentium autem duxit à faba Ægyptia, quod crederet hanc esse sedem animæ: Colocasia hæc fabula dicitur, extus colore nigro, intus rubeo, quæ quasi Embryonem in vtero gestare cernitur. Luto mixta in aquam proiicitur, & sic excrescit in vegetabile ad multas res vtilissimum: quibus satis demonstrasse videmur Pythagoram potius chymicum quam magum extitisse.*

*Faba Pythagorica
quid.*

*Colocasia
quid.*

*Xamolxis
Pythagoræ
Comes.*

Xamolxis Pythagoræ in itinere comes fuit, qui iisdem cum eo præceptoribus vsus easdem doctrinas secum domum in Samothraciam retulit: Vnde nomen magni & diuini philosophi in patria sua obtinuit, qui religionem nouam & leges, quas se à Vesta (Dea ignibus præfecta) accepisse non tam finxit, quam allegorice affirmavit, vulgus imperitum docuit & multis vtilibus vitæ institutis erudit

*Leges à Dea
Vesta accep-
ta, hoc est
dea ignibus
præfecta.*

rudiiit. Sunt, qui auro preciosiora eius dogmata fuisse, tradiderint, ipsumque iustissimum, & Aureum, Semideum & Heroa appellarint.

Anaxagoras Clazomenius Ægyptum quoque adiens occultas inde scientias reportavit: Physicam secretiorem diligentissimè indagavit, prior lunam observans, eiusque solis ecclipses, non in morbum deorum illorum, sed in concursum duorum corporum lucentium referens. Lunam & solem non pro diis habuit, sed solem pro lapide rubeo, ardente, circumgyrante; unde in vitæ discrimen venit: Ex luna Leonem ab Hercule interemptum decidisse, statuit. Ex Aethere lapidem ingentis magnitudinis lapsurum prædixit, quod & evenit. Citatur sæpenumerò, ut chymicus, non solum in turba philosophorum, sed quoque ab aliis, ut à Bono Ferrar: & Zachario his verbis. *Verum id esse testatur Anaxagoras inquit: Sol noster est rubeus & ardens, qui coniunctus est animæ alba & natura luna, spiritus medio, quamvis totum sane nihil aliud sit, præter argentum viuum philosophicum.* Quod substantias corporeas ex similibus particulis deduxerit, absque dubio ad philosophiam occultam respexit, non ad vulgarem, in qua ab Aristotele, ut omnes alii, carpitur & taxatur.

Anaxagoras Ægypti quoque adit.

Anaxagoras primus Eclypsium causas docuit.

Quid prædixit.

Anaxagoras Chymici citatur.

Heraclitus philosophus clarus ob obscuritatem, quam scriptis suis adhibuit, perhibetur: Fletui, ut Democritus risui, indulgit eadem ob causas: Veritatem in abdito specu occultam & neglectam iacere deploravit: Secretam quoque seu scholam instituit, in qua inter reliqua dogmata, ignem pro principio omnium rerum habuit: Eius libri & Virgilius in Æthna, agens de metallis, meminit his versibus:

Heraclitus obscurus in scriptis.

Heraclitus qua dogmata.

*Cogitet obscuro verissima dicta libelli
Heracleti & ibi nihil in superabile gigni.*

Hunc & aureolum fuisse philosophum hinc constat, quod de metallicis, eorumque natura scripserit ita, ut tamen obscurior, non ab omnibus intelligi voluerit, quemadmodum & Democritus fecerit.

*Apollonius
Tyanaus,
vbi natus.*

APOLLONIUS *Tyanaus*, dictus, quod in Tyana vrbe Cappadociae natus sit. Patrem habuit Apollonium virum nobilem. Vitam, peregrinationes & facta eius omnia hic velle recensere, nimis longum foret. Quocirca, quae ad Chymiae eius cognitionem spectent, perlustrabimus; Et deinde quae miracula fecerit, an ea ex rerum naturali vi & proprietate, an Daemonum opera perpetrarit; Ac denique quod Christo saluatori nequaquam comparari debeat aut possit.

*Apollonium
fuisse chymicum
qua attestentur.*

De primo, Chymicum eum fuisse, demonstrant omnes eius peregrinationes susceptae ad ea loca etiam remotissima, vbi Chymia esset maximè in usu, nempe ad Magos & Chaldaeos, Brachmanes Indiae, Aegyptios & Gymnosophistas Aethiopas. Quibus de rebus praesertim apud Brachmanes Indos disseruerit, superius relatum est, nempe de *Aqua Auri, Phoenice, Paut aurea lapide qui magnetem imitatur* & aliis eiusmodi, Haec esse Chymica & nucleum totius chymiae nulli non cognitum est. Hinc ex Tantalii quoque Phiala bibisse dicitur, ne cuiquam aperiret arcana ab illis percepta, apud quos, nempe sapientes Indie per quadrimestre integrum familiariter versatus, ab iis in omni sapientia & doctrina de occultis Magiae & naturae secretis institutus fuit.

*Apollonius
de quibus
chymicis rebus
apud
Brachmanes
disseruerit.*

*Apollonius
ex Tantalii
phiala bibit.*

Post ab illis abiens iam in chymia & totius philosophiae arcanis perfectus ad reliquas regiones perrexit, tum ut plura addisceret, tum ut illorum mores & vite genus coram videret. Inter haec mirabile est, quod de eo narrant, Cum consuleretur a quodam, qua ratione thesaurum,

*Apollonius
liberalitat,*

quo

diteſceret, inuenire poſſet: Is duobus drachmarum milli-
 bus emit agellum in ſuburbano, quem conſultanti dono
 dedit, monuitque vt diligenter eum coleret. At is inter fo-
 diendum amphoram inuenit tribus millibus Daricorum
 auteorum plenam: His opibus locupletatus Apollonio,
 tanquam Deo alicui; venerabundus gratias egit, illumq;
 omnibus honoribus proſecutus eſt. De ſecundo; Epheli-
 dum eſſet, peſtem auertit hoc modo: Epheliſus amicis oſtē-
 dit ſenem quendam mendicum; ſordidum & veſtibus pā-
 noſis amiſtum, vultuque horrido. *Hunc, inquit, lapidibus*
obruite, idque ſtatim factum eſt, peſtilq; contagium ſedatum:
 Patulo autem poſt detracta lapidum congerie, caninum
 corpus inuentum eſt, quod Apollonius Dæmonem eſſe
 affirmabat, procuratorem eius luſi; factiſque ſacrificiis E-
 pheliſos expiauit & ſummo Numini reconciliauit. Athe-
 nis Hierophantæ ſacerdoti, qui Epidauria ſacra celebra-
 bat, prædixit mortem poſt quadriennium, quod tanquam
 incantator & dæmoniacus ab eo prohibitus ſit ſacris ini-
 tiari; ac ibidem ab adoleſcente molli & effœminato Dæ-
 monem eiecit. Menippum à Lamia ſeu Empuſa, quæ illi
 adoleſcenti formâ ſingulari nubere voluit, liberauit. Co-
 rinthi. Puellam nuptiarum die mortuam in uocatione nu-
 minis ad vitam reuocauit. Alexandria leonem ſibi ſuppli-
 cem dixit animam Amariſis habere, ideoque Leontopolim
 mittendum, ibique in templo alendum. In Æthiopia Sa-
 tyrum mulieribus infeſtum vini potu ſopitum vinxit; &
 he impoſterum vim inferret illi regioni cavit: Helleſpon-
 tiacas vrbes à terræ motuum concuſſione ſacris inſtitutis
 liberauit. Apud Tharſum iuuenem à cane rabioſo mor-
 ſum cane accito ſanauit. Romæ à Domitiano in carcerem
 coniectus fuit, Euphratiſis accuſatione, quod Epheliſi de pe-
 ſte reſponſa dedidiſſet, quod ſe Deum æſtimari pateretur,

*2. a Apol-
 l. n. us ad-
 miranda
 peſſeſſe.*

*Peſtem ab
 Epheliſis au-
 uertit.*

*Apollonius
 vt incanta-
 tor prohibi-
 tus à ſacris
 Epidauriis.*

*Dæmonem
 eiecit ab a-
 doleſcente.
 Ab Empu-
 ſa alium li-
 berauit*

*Puellam
 mortuam
 reſuſcitauit
 Satyrum
 vinxit.*

*Apollonius
 Roma ac-
 cuſatus &
 in carcerem
 coniectus,*

Q quod

quod euentus eorum prædiceret: quod multa in Imperato-
rem palàm & secretò fuisset locutus, quod puerum Arca-
dem immolasset in sacro Magico, quod cum Nerua con-
spirasset in Domitianum, quodque incantator, impostor,
præstigiator & Dæmonum euocator coargueretur: At
Æliani, ludicis fauore, Domitianus mitior redditus at-
que Apollonius ad diluenda obiecta crimina admissus est;
nempe se Dei cultorem esse, magiam malam non sectari,
incantationes & præstigias auerfari, se in templis assiduam
precibus vacare, deosque magos non admittere, sacra im-
pia nunquam fecisse, se fauere Neruæ, sicut cæteris bonis:
se innocentia vitæ fretum Romam venisse; vinculis itaque
dimissus (quæ voluntariè passus est, quia quoties voluit
compedes excussit & recepit) cum in prætorio multâ ho-
minum caterua stipatus foret, qui in eum intentos fixerant
oculos, ex omnium adstantium aspectu sublatus disparuit;
pauloque post Damidi, (qui ipsi comes itineris semper ad-
fuerat) quem Dicæarchiam ad Demetrium Philotophum
Romæ exulem, præmiserat, & Demetris sedentibus in
templo Nympharum ad mare prope urbem subito non
expectatus adfuit: Bizantiis ferocitatem eorum verbis
quibusdam obmurmuratis compescuit, vt nunquam mi-
tiores apparuissent, vt scribit Cedrenus: Constantinopoli
quoque Stichioses aliquot posuit & consecrauit rogatu-
cium, quæ adhuc in hodiernum diem perdurant ad au-
erruncandos morbos, & noxiorum animalium infesta-
tionem: Vna enim fuit statua erecta contra luem, quæ sæ-
pe in ea vrbe grassabatur: Quam cum Mahometis Amura-
this filius occupata Constantinopoli 29. Maii Anno salutis
1453. euertisset, tam sæua pestis urbem eo anno inuasit, vt
multa hominum millia eâ consumpta sunt: Aliam ibidem
Stichiosin contra serpentes, erexit, cui impositi serpentes

*Apollonius
obiecta cri-
mina dil-
uit.*

*Apollonius
ex oculis ad-
stantium
disparuit.*

*Ferocitas
eorum
compescuit.*

*Stichioses
Constanti-
nopoli ere-
cti.*

*Statua con-
tra pestem.*

*Statua con-
tra serpen-
tes.*

tripli-

triplices ex ære conflati & inter se nodis cohærentes: Hæc
 columna quoq; hodie extare in eiusdem vrbis Hippodro-
 mo, quod Armina vocatur, ex relatione aliorū, perhibe-
 tur: Antiochenſes à culicibus & ſcorpionibus hoc modo
 liberauit: Præcepit Antiochenſem populū calamos ge-
 ſtare & circumire mouendo calamos & exclamando: *Vacet*
vrbes culicibus, vacet vrbs ſcorpis: quo facto, ſubito euauerūt
 ſcorpīi culiceſq;: In Aegypto ad Nilū erexit ſtichioſin ad-
 uerſus Crocodilos: Cardanus l. 8. ſubtilitatum ſcribit Cro-
 codilos noxios eſſe ſupra Memphim, quæ Cairus hodie vo-
 catur, infra verò eſſe mitiores: Cauſam adducit hanc: *Ante*
annos ſeptingentos Mahometi cultores Aegyptum occuparunt, &
in euerſione templi cuiuſdam inuenerunt Crocodili ſtatua plumbeam
loco ſacro arcanoq; abſcondita, quam poſtquā eruiſſent & confregiſ-
ſet, Crocodili, qui in Nilo erāt, & reliquis Aegypti paludibus noxi &
infeſti ceperunt eſſe hominibus: Neq; dubiū eſt hæc conſecrati-
 onē ab Apollonio factam fuiſſe, ſicut & aliæ fuerunt: Mul-
 ta prædixit, quæ ita euenerūt: Domitiani mortē præuidit,
 diē, horam & momentum lōgè abſens indicauit: Dum n.
 Ephēſi eſſet & in Xyſtiluco meridie diſputaret Apolloni⁹,
 ſubito quaſi & repentino pauore percuſus vocem dimiſit:
 deinde conciſe magis, quam conſueuerat verba proferre
 cepit, poſtea tandem oblitus quæ diceret, obticuit: pauloq;
 progreſſus exclamauit: *Percute tyrannum, percute:* Dion in vi-
 ta Domitiani de hac re ita ſcribit: Apollonius aſcendens
 in lapidem elatiorem, conuocanſq; populū exclamauit,
 Καλοῖς Στέφανε, εὐγε Στέφανε, πᾶσι τὴν μαιφονον: ἐπληξας, ἕτεροβουος, ἀπίκτεινας.
Benè Stephane, euge Stephane, percute homicidam & ty-
rannum: Tu percuffiſti, vulneraſti, occidiſti: Ad eius verba
cum ſtuperent E. Ieſū, conſidite, inquit, Tyrannus occiſus eſt
hoc momēto, quo me conticentē vidisti. Idq; ſic reuera ſe habuit.
 De morte eius varia tradunt (quæ tamen fabuloſa arbitra-

*Contra cu-
 lices & ſcor-
 pios quid
 fecerit.*

*Adueſus
 Crocodilos.*

*Apolloni⁹
 prædictio:
 nes certa.
 Domitiani
 mortem præ-
 uidit & mo-
 mentum E-
 phēſi indi-
 cauit.*

mur) nempe in templū Apollonium in Lyndo Rhodi i-
uiffe, valuis se aperientibus noctu, atque iterum clauden-
tibus: Tum quosdam ad ostii commissuras applicantes
aures audiuisse & vidisse medio lumine cantum, tanquam
virginum suauiter modulantium. Et emissam vocem: *Veni
de terra, veni; ascende in cælum; sicuti de super in terram venisti.*
Hæc postquam pronunciata essent, patuere subito fores &
Apollonius repente ex oculis spectantium abreptus dispa-
ruit. Verum magni eiusmodi philosophi affectarunt post
mortem tanquam dii celebrari, vt apparet in Pythagora,
Empedocle, & hoc Apollonio; qui propterea dicitur sem-
per in ore habuisse hanc sententiam. *Late dum vixeris, sin-*

*Apollonius
disparuit ex
templo: &
postea nus-
quam visus.*

*Apollonius
data opera
mortem su-
am celauit.*

*Post mortē
vt Deus
cultus Ty-
anæi.*

*De Apollo-
ni miracu-
lis iudicia
aliorum.*

*Manethon
Magus
Apolloniū
irrisit.*

minus id potes; late cum è vita sis discessurus. At Apollonius in vi-
ta non latuit, sed omnibus sese honorandum præbuit. In
morte verò latuit; Ideo dicitur Dàmidem (alias indiuiduū
sibi comitem) data opera ablegasse, ne suæ mortis illum
haberet testem. Post mortem, vti Deus gentilitius à Tya-
næis cultus est; at nullum illi sepulchrum constituerunt,
cum eius corpus nusquam postea visum aut inuentum sit,
sed statuis sacrisque ceremoniis venerati sunt. DE APOL-
LONII Miraculis aliorum iudicia; Anastasius Theopolis
Episcopus: *Quibusdam locis, inquit, adhuc vsque diem Apol-
lonij Tyanaei stant opera & suam habent efficaciam: alia quadrupedi-
bus & volucris damnosis auertendis: alia ad inordinatos animorū
excursus inhibendos: alia aliis rebus, que hominibus detrimētum af-
ferrent, arcendis. Neq; eo tantum viuo demones per ipsū tot & ta-
lia egerunt, sed ipsa etiam mortuo ad monumentum eius perseuera-
runt: Atq; ipsius nomine miracula quedam ediderunt ad decipien-
dum miseros homines, qui facile huiusmodi rebus se à diabolo in frau-
dem adduci patiuntur. Quid dicam de Manethonis magicis operibus
qui tantus fuit istarum imposturarum artifex; vt semper palam A-
pollonium irriserit, vt non perfecta eius doctrina peritia instructū:*

Oporte-

oportebat enim, aiebat, eum, sicuti ego soleo, solis verbis
 perficere que vellet, non operum effectioibus ad ea uti. Iustinus
 in quæstionibus ad Orthodoxas quæst. 24. de eo hoc mo- Iustini iudei
suum de A.
pollonio.
 do loquitur: Apollonius, ut vir naturalium potentiarum &
 dissensionum atque consensionum earum peritus, ex hac scientia
 mira faciebat, non auctoritate diuina. Hanc ob rem indignit
 assumptione materiarum idonearum, que eum adiuuarent ad id
 persiciendum, quod efficiebatur: Et Apollonij quidem opera, Apollonii
opera cur
Deum non
euerit.
 quoniam facta sunt ex scientia rerum naturalium ad corporalem
 actionem hominum, propterea ea non euerit. DEVS. Sui-
 das, cum Magiæ species declarat, ait: Magia est inuoca-
 tio demonum beneficorum ad aliquod bonum conficiendum; cu- Philippi Be-
roaldi de
Apollonio
iudicium.
 iusmodi Apollonij Tyanæi prædictiones fuerunt. Philippus Be-
 roaldus de Apollonio loquens, ita ait: Apollonius pere-
 grinatione multiuia non parum multa percepit, ad animum for-
 mandum, vitamque instruendam mirè congruentia: Caucasum
 transcendit, Indiam penitissimam penetravit: Brachmanis phi-
 losophiæ consultissimos adiit, & una cum illis ex Tantali phia-
 la potavit: Memphiticos vates accessit: Æthiopum Gymno-
 sophistas exploravit, & mensam SOLIS vidit in Sabulo:
 Instar Herculis, lustrator Orbis, purgator animorum, domi-
 tor vitiorum, sititor scientia, spreter pecunia, amicus Deo-
 rum: Tanta sanctitate præpollens fuisse memoratur, ut pro Deo
 coleretur: Hic est Il. Tyanæus, quem mortuis vitam reddi-
 disse, quem in Domitiani confistorio nusquam comparuisse, quem
 non minora, quam DEVM, miracula fecisse prodiderunt:
 Et paulo post: Quem inter temulentos abstemium, inter pur-
 puratos linteatum, inter unguentatos horridum, inter luxurio-
 sos frugalissimum, inter tiaratos, coccinatos, pumicatos, ve- Apollonii
facta plera-
que: ex cogni-
tionis rerum
naturalis.
 nerabili squalore fuisse credidit antiquitas. Quantum ad
 nos, uti Apollonium non omnino à suspitione Magiæ li-
 berare poterimus; ita tamen pleraque eius facta, ad
 homi-

hominum vilitatem spectantia, ex cognitione naturalium proprietatum in rebus latentium profecta esse cum antè dicto Iustino non dubitamus: Cognouisse enim illud rerum sympathias & antipathias nullum est dubium.

Apollonius fuit et signis physicis & astronomis eius libri.

Ad hæc Astronomus fuit insignis, cuius, inter cætera opera, numeratur liber nobilis de conicis figuris; quem Raphael Maffæus Vولاتerranus l. 13. c. 3. Antrop. scribit adhuc seruari Romæ in Bibliotheca Vaticana; Philostratus quoque (qui Apollonii vitam descripsit ex quo hæc decerpta) testatur illum scripsisse libros quatuor de astrologica diuinatione; Astrologiæ itaque peritissimus, Chaldæorum & Aegyptiorum more, multa hinc prædicere & ad certas constellationes perficere potuit: Excusandus verò videtur in

Apollonius scripsit de astrologia.

multis superstitionis, quia Ethnicus fuerit; An verò diuinum aliquem virum, veluti prophetam, miraculis clarum, Deus aliquando Ethnicis miserit, an verò daemon malus eiusmodi subornare possit ad iuuandos, & simul decipiendos homines sub sanctitatis specie, in medio relinquimus: Pro

Apollonius in minimis Christo comparandus.

tertio itaque dicimus, Christum mundi Saluatorem cum Apollonio neutiquam comparari debere: Nam Christus quæ fecit, non ex naturali rerum proprietate, nec astrologicis stellarum positionibus, nec aliena angeli aut demonis virtute, Magicave vi miracula edidit, sed propria & diuina potentia, qua ægrotos sanos, cæcos videntes, claudos ambulantes, surdos audientes, mortuos viuos reddidit, seque ipsum, quod omnium maximum est, è morte eripuit; qui neque se clanculum alicubi abdidit, vt inde ad superos migrasse æstimaretur, sed visibiliter spectantibus innumeris hominibus in cælum ascendit: Demus Apollonium imaginibus eiusmodi positis quid effecisse miraculorum, at sane hoc vel ex certis constellationibus obseruatis ad

Christi miracula.

certum

certum tempus, cum eæ imagines factæ sunt, vel ex demonum cooperantium ope & virtutē contigit: Idem dicendum de prædictionibus seu vaticiniis eius: Quæ ex Magica naturali & licita perfecit, improbanda non erunt; Quod ^{Apollonius puellam suffocatum ex utero pro mortua vitare fecit.} puellam, nuptiarum die mortuam, vitæ restituerit, ab eius laudis ebuccinatoribus fortè amplius, quàm fas est, aut veritas patitur, prædicatur: Solent enim eiusmodi puellæ præsertim proæterioris & nubilæ ætatis præfocatione vteri seu strangulatu decidere; tanquam mortuæ, absque sensibili pulsus aut respirationis motu; vnde sæpe cognitum est, tales præfocatas, corde à venenosis fumis ex matrice euaporantibus circumcluso, pro mortuis elatas fuisse ac post per se reuixisse; aut potius meliusculè habuisse; Talem itaque virginem, quasi mortuam (quia mortuæ omninò similis fuit) Apollonium adhibitis quibusdam bonis remediis, quæ ipsi ad manum fuere, motui & loquelæ restituisse, verisimile est; precibus ad Deum nihilominus fuis; Quod si virum aut iuuenem verè mortuum resuscitasset, tum illum hoc non Magica vi, sed diuina virtute; sibi à Deo concessa, non propria fecisse arbitramur.

Nec verò hunc virum Diabolicæ Magiæ nimis deditum fuisse, demonstrant eius bona opéra & commoda, quæ fecit in vtilitatem semper, nunquam in damna hominum. Secundo quod ad eò in vita, virtutis, abstinentiæ & castitatis obseruator & admonitor, vitiorum autem omnium, impietatisque extirpator extiterit; Tertiò, quod euentus aut mors eius non aliter quam virum bonum eum conuincant, cum propter illicitam Magiam non punitus inueniatur, licet accusatus; cum semper velut insons euaserit.

MICHAEL PSELLVS ex Græcis recentioribus fuit, philo-
^{Apollonius} Magia diabolica deditum fuisse vult esse dubitabile.
^{Michael} Psellus chymicus præclarus.

philosophu. non solum Democritiæ scientiæ, hoc est, Chemiæ deditus, sed quoque in aliis philosophiæ partibus ad prime versatus, tanquam Aristotelicus excellentissimus: Scripsit enim non solum *Rhetorica, Historica, Mathematica, sed & Physica, Medica & Chemica*; vt ex collectaneis Flamelli & propriis eius operibus apparet: vbi cum *Xiphilino Patriarcha Constantinopolitano* inter alia colloquium habet, dicens, se illi sibi concredita subterranea monstraturum, si in cœlestibus ab eo vicissim instituatur; eius

Democriti
sapiencia
Chymica à
Psello præ-
dicatur.

verba hæc sunt: *Quidnam tibi igitur totam Democriti Abderita sapienciam breuiter reuelabimus, nihil intus in aditis relinquemus? Et mox: Tibi enim præstantiora concredita sunt, ac tu de cœlo Deum deducis & euehis animam & mentem, quæ in materia est, & applicas rei exempta à materia: Ego vero humi iaceo, ac natura contemplator sum, nec dum retuli me ad rerum non asse-*

Pselli collo-
quium cum
Xiphilino.

Et abiliu speculationem: Quoniam nondum mihi acutius lumen factum est: Nosti igitur, quid faciemus, inquit, Mihi quidem terra adita concredita sunt; Tu verò illa cœlestia es consecutus: Impertiamus ergo inuicem res, quas habemus: Tu mihi egregia spectacula: Ego verò tibi naturales effectus: Sed viden' Quid ego tibi fecerim: Cum enim auri fontes aperuerim, nec Athò concussi, nec Pangeum commouui, nec venas quasdam subterraneas reclusi, sed lapides inter se conterens, & herbas quasdam miscens, ingenue tibi ac utiliter aurum valde preciosum elaborari, &c. De eodem Psello Picus Mirandulanus libr. 2. cap. 8. sic refert: Idem paucis schedulis artem scribens, quam sub trutina philosophiæ prius examinandam susceperat, recipi miratur præditam à Strabone naturalem vim quandam fontis transmutantem, non recipi metallorum versas in alterutrum artis beneficio formas, quarum multas ille commemorat. Præter iam dictos ex Græcis Chymici sunt sequentes.

Olym-

Olympiodorus Alexandreus Plonicus & Aristoteles interpretes, qui Chemica quoque scripsit. *Olympiodorus.*

Heliodorus, qui ad Theodosium Imperatorem de Chymicis scripsit. *Heliodorus.*

Stephanus, ad Heraclium Cæsarem, librum edidit de magna & sacra scientia, nempe Chemia. *Stephanus.*

Zosimus scripsit de secreta arte & compositione aquarum ad *χρυσοποιαν.* *Zosimus.*

Isaac, monachus, qui scripsit *ἀγγλῶν μέθοδος*: *Isaac.*
Blemidas, qui scripsit *περὶ χρυσοποιίας*: qui tres ultimi auctores dicuntur extare in regia Galliarum bibliotheca. *Blemidas.*

Deinde sunt, *Pelagius*, *Africanus*, *Synesius*, *Theophilus*, *Ptolomæus*, *Euclides*, *Dardanus*, *Demetrius*, *Abugazal* præceptor Platonicis, *Plato iunior*, *Hamech*, *Seneca*. *Chymici alii Græci.*

Pyrgopolynices *Democrito* intentus hucusque, à quo risu Sardonio tanquam velitatione digna irritatus erat, iam pugna se se accingit, ac protinus huiusmodi spiculum in eum mittit:

7. *Argumentum Aduersarij contra Chymiam.*

7. *Argumentum negantium.*

Si ex inferioribus metallis fieret arte aurum, species diuersæ miscerentur,

At species non miscerentur,

Ergo nec aurum ex inferioribus metallis fit arte.

Assumptum probatur: Quia Aristotele teste 1. *Metaphys.* cap. ultimo, species vna ex multis speciebus fieri nequit.

Democriti Responſio ad 7. Argumentum.

Respondeo, *propositionis connexionem* non conuenire rei veritati: Nam quod vereris, species misceri, ac deinde dicis in assumpto species non misceri, id considerandum est: Si per species intelligis, omnia indiuidua alicuius speciei, cum indiuiduis alterius speciei misceri, hoc aperte falsum est in propositione: Si autem per easdem species intelligis vnum indiuiduum vnius speciei non misceri cum indiuiduo alterius, & fieri vnum quid, tum aperte falsum est assumptum: si de alterutro vtrobi- que intelligatur, tum falsa est ratiocinatio: quia non omnia, sed quaedam indiuidua miscentur inter se & fiunt vnum actu: Annon natura ex spiritu vini, aqua humiditate & tartari terrea substantia produxit vinum, quæ si per artem separari possunt, annon sunt substantiæ diuersæ actu? nihilominus fuerunt vna substantia per naturam composita: Imo considera ipsum vinum seu mustum & vvas, ex quibus illud expressum est, annon illa fuerunt vnum? Ita de lacte sentiendum, in quo sunt tres substantiæ diuersæ, caseosa, ferosa & butyroſa, quæ separantur ab inuicem & quælibet, vt species tractantur: At tu dices, hæc fuisse vnum: scio, sed post separationem non sunt: Ergo vides, quod ante separationem sint coniunctæ, & quod natura vnum corpus ex ipsis fecerit: Idem dicendum de quatuor humoribus in massa sanguinea, qui sunt confusi à natura & tamen discernuntur ab eadem per renes, lienem & vesiculam fellis: Si vis adhuc aliud, en habes duorum animalium semina, vt asini & equæ in mulum, Pardi &

Leænæ in Leopardum , Gallinæ & Phasiani in mixtum genus transeuntia : Sed dices hæc esse semina , sed & semina sunt species in suo genere , quæ cum diversarum specierum in vnam substantiam coalescunt , fit inde noua species à natura primitiùs non creata : Idem est in vegetabilibus , vbi vides vnus arboris furculum cum trunco alterius speciei coalescere & fieri vnum quid . Et sic satis habes exemplorum : Attamen hæc omnia nondum satis explicarunt , quomodo plumbum in aurum transeat : Nam plumbum & aurum , illa duo non debent coire in vnam speciem , nec plumbum , propriè dicendo , fit aurum , hoc est , hoc plumbum , quod habeo in sinistra manu , non conuertetur in illud aurum , quod habeo in dextra manu , quemadmodum promittunt gesticulatores , vnam rem actu existentem debere transubstantiari in aliam rem actu similiter ante existentem : si propterea nobis has tuas species tam sæpe adducis , affirmans , esse impossibile , quod vna species , hoc est plumbum sinistrae manus , possit mutari in aliam speciem , hoc est , aurum dextrae manus , tum vel Chymicos insanos dicas , quod ita sentient , aut sanè te ineptissimum & omnium hominum stultissimum , si ita interpretaris : At Chymici ita nunquam senserunt : Sed vt breuiter eorum sententiam intelligas , sic accipe : Dicunt in hoc plũbo esse substantiam duplicem , vnam argenti viui , eamque maiori ex parte , alteram sulfuris combustibilis exigua eius parte : si nunc habeatur substantia quædam argenti viui , rubea , purissima , constans in omni igne , permiscibilis (quæ dicitur & est

*Tinctura
quid sit.*

*Aurũ quo-
modo fiat.*

tinctura vera) atque hæc misceatur cum plumbo illo dicto , tum agente igne separabit à plumbo illam substantiam sulfuream combustibile , & se in eius locũ substituet ; sicque fiet ex his duabus substantiis mercurialibus , vna

quæ dicitur Aurum: quæ est purissima, flaua, constantissima in igne: Ex his patet, quod non species miscentur, vt plumbum & aurum, quia sunt diuersæ; sed duo argenta viuæ, vt duæ aquæ, & quod ex duobus fiat vnum argentum viuum, quod est aurum. Cum autem argentum viuum argento viuo miscetur, aut aqua aquæ, ibi non fit diuersarum specierum commixtio; sed illa commixtio est identitatis, duorum quasi sexuum seminalis complexio, aut si quid propinquius esse possit. Annon in homine est admirabilis quædam compositio animæ rationalis & corporis elementaris, in quo nulla est specierum mixtio? Talis quoque est, inter tincturam auream in plumbum proiectam & argentum viuum ex plumbo separatum, cumque ea vnitum, complexio.

8. Argumentum negantium.

8. *Argumentum Aduersarij, Chemicæ oppositum.*

Ex duobus entibus per se, non potest vnum ens per se fieri.

At transmutatione metallorum asserta, exque tinctura & plumbo auro facto, fieret compositio ex duobus entibus per se.

Ergo hæc est impossibilis.

Responsio Democriti ad 8. Argumentum.

Propositio falsissima est, cum per artem & naturam ex duobus entibus quotidie vnū quid fiat, vt ex fermēto & pasta fermētanda, ex coagulo & lacte, & spiritu vini & aquea eius

eius substantia, ex duobus feminibus animalium, ex albimine & vitello. Quid dicā de domus partibus, parietibus, tecto & fundamento, an non ex iis entibus per se fit vna domus numero, licet quodlibet per se quid esse videatur? Ne quid adferam de aliis artificiosis operibus:

Verum ad assumptum dicimus, quod nihil periculi sit in rerum natura, si ex duobus entibus per se fiat vnum quid in transmutatione metallorum. Imagineris, esse argentum viuum coctum, tincturam, quæ si proiciatur in argentum viuum plumbi, vel separatim ex plumbo, vel in plumbum ad separandum inde argētum viuum, tum idem est, quàm si masculi semen misceatur foemi neo, aut coagulum lacti. Annon liceat ex his duobus entibus vnum fieri si possit, aut si liceat, annon possit? Nulla est difficultas, quæ hoc prohibeat, nec tua incredulitas aut ignorantia ei, quò minus fiat, obstat.

9. *Argumentum Pyrgopolynicis contra Chymiam.*

Si erucæ in bombycem & bombycis in papilionem mutatio non sit speciei in speciem, quam prætendunt Chymici, sed duntaxat accidentium, tum nulla ratione mutationem vnus metalli in aliud probare poterunt, & per consequens ars falsa est.

At primum: Ergo & secundum.

Responsio Democriti ad 9. Argumentum.

N*unc intelligo, Aduersarium esse absque vlla misericordia, qui ita Chymicorum subterfugia omnia inter-*
cludere:

eludere conetur, si possit, ut illi nesciant quò euadant. Nil chymicis spei nec rei supererit, si hæc columna, cui innitur aureola domus in aere ædificata, tam immani ballista subvertatur. Quocirca ut hanc ruinam, illis omnibus lethiferam, anteuertant, oportet eos cautos & prouidos esse. Connexio propositionis artificiosa est sanè, nec eget refutatione. Est enim fundata in eruca, bombyce & papilione, quæ tria sunt nomine, at duo, vel unum numero: Eruca enim & bombyx vnus sunt originis, sic & papilio. Eruca vescitur arboris mori foliis & telam circum se texit, ex qua tanquam vesicula, non eruca sed papilio prorepat quatuor alis insectum, bini sexus: Hic papilio masculus miscetur fæminæ & hæc semen post effundit, ex quo sequenti anno, aut quam primum calor lentus aliquot dierum accesserit iterum erucæ parua nascuntur, quasi generatione circulari: At heus tu, qui es calūniator Chymia, parum ad sis attentus, rem omnem tibi patefaciam.

Paracelsa.

Ex eruca fit papilio: Ex plumbo & tinctura fit aurum. Eruca mutatur in papilionem: Plumbum & tinctura in aurum: Eruca est reptile, papilio volatile: Differunt igitur inter se, ut in aere & super terram degentia: Plumbum & tinctura ab auro non differunt, si ex plumbo sulfur combustibile separetur, tum illa duo sunt argentum vivum & nihil præterea. Aurum est argentum vivum & nihil præterea. Imò nihil, nisi mixtione & exigua coctione hæc duo differunt ab auro: Quid nunc ad rem, si eruca mutata in papilionem non dicatur in essentia, sed saltem accidentibus mutari; cum illa duo in aurum facilius coeant, & absque vlla difficultate, imo sint aurum, si saltem mixtio in igne accedat: Quid igitur Chymico cum eruca & papilione, nisi quod huiusmodi animalcula ad Aduersarii placitum & captum sint

sint aliquando producenda? At non est absq; causa, quod hæc duo, aurum ex tinctura & papilio ex eruca, tam mirabiles & similes habeant generationes, quæ vulgo sint incredibiles, licet eorum effectus maximè honorabiles. Hæc duo, qui mundo velit subtrahere, non solum Chymicos, sed omnes purpuratos, sericeos, auratos, loco mouere conabitur; idque frustra, cum veluti aurea cathena inter se mundo sint alligata & connexa: Quid si hæc insecta, tantus, quantus Pyrgopolynices, expugnes, an non supersunt Chymicis adhuc varia genera insectorum, vt formicarum, quæ in senectute alas recipiunt, vermium alborum sub terra delitescentium, Enger dictorum, qui in bruchos volatiles, fructus & folia arborum depascentes, transeunt; vermium sub aqua degentium multipedum, qui in nymphas maiusculas cum quatuor alis mutantur; erucarum communium, quæ in papiliones omnium colorum abeunt: sunt & muscæ ex vermibus cadauerum canis & scarabæi ex equorum, crabrones ex asinorum, apes ex iuuenorum cadaueribus progeneratæ: Ne adducamus, tanquam triarios, pulices, pediculos, scorpios, ranas & serpentes: Pugnes cum his omnibus, & euincas, si potes, artem tamen chemicam non deuasabis: An sunt in illis singulis ex vna specie in aliam transmutatis saltem accidentia conuersa, & non substantiæ? Quid si concederemus hoc, vt nullo modo facimus, quo ea animalia in provinciteneamus pro chymicis pugnantia, an propterea in transmutatione metallorum, substantiæ & non accidentia saltem converterentur? Quid si amplius progrediamur non coacti, at liberè, vt videas saltem, quantum à veritate aberres, & dicamus perinde esse, siue substantiæ, siue accidentia statuuntur in chymicis operibus

Auri & papilionis generatio- nes mirabiles.

Insecta que transmutantur.

operibus mutari. Hoc vnum constat, quod chymica subiecta alienis coloribus non indigeant, & satis sit, si saltem sub peculiari modo agere & pati, in vnum coire & vnum fieri diuersa credantur. Quid si tibi narrarem magis incredibilia, quod nimirum in Orcadicis insulis anseres in arboribus aut lignis nascantur, sine patre & matre, aut semine paterno præexistente, annon omnia argumenta ex Aristotele sis adducturus, vt hanc expugnares auem? Sed sunt inscitæ tuæ potius condonanda, quàm rationibus prolixis demonstranda.

R.A.T.I.O.N.E.S. D.E.M.O.C.R.I.T.I.
P.R.O. C.H.E.M.I.A.

7. Ratio
affirmatiua

7. R.A.T.I.O. Democriti pro Chemia.

SI mel liquidum & mel ad duritiem coctum, pix, resina, gummi, lac & eiusmodi alia, non differunt specie à se ipsis, quibus iuncta vnum quid numero & indiuisibile faciant; Tum nec tinctura philosophica, quæ est argentum viuum coctum, differt ab alio argento viuo crudo in metallis existente, sed est vnum quid specie, cum eo iuncta.

At primum verum, Ergo & secundum.

Causa connexionis in propositione est conspicua: quia mel coctum & mel crudum non differunt specie: Ac argentum viuum coctum & crudum non differunt specie. Vnde si argentum viuum coctum crudo iungatur, fiet inde substantia media, quæ est aurum,

Assumptum

Assumptum ex iam dictis & sua natura patet; nec eget ulteriori probatione. Quod argumentum etsi non sit ex inducentibus necessitatem rei, est tamen ex maximè assimilantibus veritati & propinquissimis: unde possibilitas tincturæ philosophicæ & ratiuncularum contra eam directarum enormitas satis conspicitur.

8. *Ratio pro Chemicæ veritate.*

8. Ratio affirmativa.

Si ex duobus entibus per se homogeneis & miscibilibus, quorum vnum maturatione differat saltem ab alio, potest fieri quid vnum per se, Tum ex tinctura & plumbo, quoque potest fieri vnum, quod est aurum.

At primum verum. Secundum igitur.

Connexio propositionis inde patet, vt & assumptum. Quia illa duo entia, quæ sunt homogenea & miscibilia inter se, ac differunt saltem maturatione ab inuicem, sunt quasi vnum natura, licet a cōtione & passione dilata, qualia sunt tinctura & plumbum. Et quamuis plumbum ante coniunctionem cum ea, differat à tincturâ; sulfure combustibili & nigredine, tamen hæc heterogenea post coniunctionem separantur, & agens coniungitur patienti inseparabiliter in vna homogeneitate.

9. *Ratio Democriti pro Chemicæ.*

9. Ratio affirmativa.

Si multa sint in rerum natura, quæ singulari ortu & reconditis proprietatibus polleant, quorum

rum causas non ad communes naturæ modos referre licet, quidni & generatio auri per projectionem Tincturæ aurificæ possibilis sit; licet causæ eius sint vulgo incognitæ.

At primum verum. Secundum igitur.

Connexio propositionis ex eo pender, quod quilibet præsupponat, se posse scire, si esset, quomodo esset, artificialis auri generatio; cum vero nesciat, quod non sit, aliis inculcare velit: At ille ipso animaduertat, esse innumeras res etiam nobis quotidie ante oculos, quarum veram rationem nemo hactenus reddere potuerit; aut si aliquo modo conceperit, tamen reuera, quid sit, exprimere nequit; ut quomodo fiat visio, & species visiva extendatur per aerem illuminatum & deferatur ad oculum: quomodo auditus & intellectus fiant: vnde vis magnetis ad polum se vertentis, ferrumque attrahentis, & his similia infinita: Tot sunt etiam naturæ miracula, ut potius sagacissimum in stuporem & admirationem, quam ad enucleationem singulorum alliciant, audacissimum quemvis excludant & eludant. Non itaque mirum, si circa generationem auri idem contingat, ut qui rimari suo ingenio incipiat, quomodo sit, aut non, facile se falsum sentiat, potius quam alios qui attestantur, se intellexisse, fecisse, vidisse & tetigisse, ingenio, arte, oculis & manibus. Quæ pro me
sufficiant.

* *
**

I. V. MO

IV. MORIENI RO-

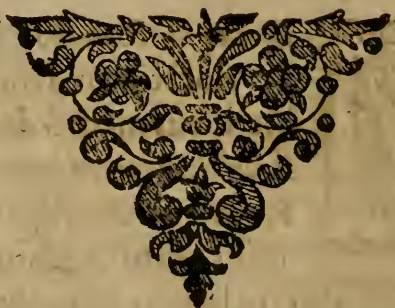
MANI SYMBOLVM.

LIBER QVARTVS.

Orieno illi Romano Philosopho etate,
 & doctrina maxime Venerabili
 hic locus meritò debetur, etiam-
 si vel solitarius accesserit vix vlla
 Romanorum stipatus corona: I-
 psius enim Authoritas præpon-
 derat multis aliis de leuiori sorte ignotis: Hunc
 postquam adeo senem Aduersarius conspexit,
 putauit ipsum vel primo rationis istu eneruare
 ac prostrernere; At meminisse deberet, ibi rem
 decenter agi seu publicam seu priuatam, vbi
 iuuenes hastis, senes consiliis præualeant: Nos,
 vt aduersario furor remittatur paululum, ipsum
 præstolari volumus, donec huius senis vitam,
 doctrinam, patriam magnificam potius Marti,

quam Mercurio, potius Eloquentiæ, quam oc-
cultæ sapientiæ deditam, & quæ Religionis mo-
numenta a Græcis cum Chemia. communican-
tia antiqua ROMA accepit, aliaque ad diuitias
& luxum eius spectantia, ac quæ res aut personæ
Chemiæ vestigia subindigent, describerimus &
pertractauerimus.

HOC ACCIPE, QVOD IN STERQVILINIIS SVIS
 calcatur: si non, absque scala ascensurus cades
 in caput

Ita huius Philosophi vere Christiani re spon-
 dit ipsius religioni & arti : Isto enim Chri-
 stianismi incipientis tempore quampluri-
 mi deuoti corde piique homines vanitati
 huius mundanæ scenæ valedicentes, extra
 mundum quasi, hoc est, in eremo viuere
 desiderarunt, non curantes delicias ciborum, aliaque ista
 varia, quibus diuites diem impertiunt, seruorum officia di-
 cant, seque ipsos totos, tanquam iis rebus nati, deuouent

Morienus
 ver. Chri-
 stianus phi-
 losophus.

Morienus
se mundo
abdicat.
V. x. i. in
terra san-
cta Eremi-
ta.

Morienus
pie instru-
ctioes in
libro Chy-
rico.

& consecrant : Multorum enim ex his viuere, non est nisi bibere, cum videantur viuere, vt bibant & edant, non vice versa : Eodem modo Morienus, qui iam mundum ex vsu mundum, vt bellum bellū, cognouerat, pietati, religioni & precibus sese mancipauit. Elegit autem ad hoc deuotionis munus præstandum terram sanctam, inq; ea non procul à Hierosolymis, eremum; hoc quidem consilio, vt cogitationes suas, sensu oculorum instigante mentem, si quando circum se respiceret, ad Saluatoris miracula, res gestas, natiuitatem, passionem & reliqua omnia historiae sacrae mysteria, ardētiores dirigeret. Qua ratione & religionis Christianae professioni & arti nobilissimae, quae non in peccatis & luxuriae corporis impendi debet, satisfecit: Ipsius verba de hac scientia sunt conspicua, quae habentur libri eius initio: *Hac enim res (inquit ad Calidem Aegypti regem de arte inquirentem) quam iam diu quaesuisi, per vim aut iram non accipitur, nec perpetratur. Accipitur enim per patientiam & humilitatem, & amorem certum ac perfectissimum. Confert enim Deus hanc diuinam & puram scientiam suis fidelibus & seruis, illis scilicet, quibus eam à primaua rerum natura conferre disposuit, sua mirabili fortitudine: Qua cum alicui ex suis fidelibus collata fuerit, decet ipsum prius praeuidere, cui postea eam committat & detegat: Nam haec res nihil nisi donum Dei altissimi potest, qui prout vult, & etiā, cui vult, ex suis seruis & fidelibus illud committit & monstrat: Decet igitur Omnipotenti Deo esse in omnibus humiles & omnino subiectos: Et paulo post: Omnipotens Dominus & omnium Creator ex omnipotentia sua homines creauit: Quoniam ipsi nequeunt eius ordinem transmutare, id est, nequeunt postponere ea, quae ipse praeponit, aut praeponere ea, quae ipse postponit, Nec est aliquid scire possibile illis, nisi per illius demonstrationem, nec etiam aliquid consequi poterunt, nisi ille eos consequi illud praeiudicauerit: Nec quicquam retinere valebunt, nisi per fortitudinem à summo DEO sibi diuinitus colla-*

tum, sed & (unde magis est admirandum) animos suos etiam ipsi regere non possunt diutius, nisi usque ad terminum, qui à Deo super eos constitutus est: Præponit enim DOMINVS ex servis suis, quos vult & eligit, ut hanc scientiam diuinam homini celatam querant & quasitam secum retineant. Hæc enim scientia est, qua Dominum suum abstrahit ab huius mundi miseria & ad scientiam bonorum futurorum reducit. Hactenus diuinus magis quam humanus, aut potius Theologus quam Philo-
 sophus Morienus senex: Quibus sane verbis nihil ad prouidentiam Dei omnipotentis demonstrandam, accommodatiùs dici aut cogitari potest. Quemadmodum enim bonus paterfamilias solet non nihil sibi reseruare de opibus in filios distribuendis, ut inordinate, vrgente necessitate, charissimo sibi, aliquando suppetias ferre & succurre possit, ita PATER cælestis, cuius semper inexhausta manus, præter infinita alia dona, quæ ex nihilo creauit & per naturam indies ex vberrimo Gazophylacio Cæli & terra producit & reducit, habet hoc peculiare, quo donat sibi electos & probatos, non ut eo vtantur ad exercendam nequitiam aut indulgendum omni vitiorum generi (aliàs scrutator cordium & renum hisce non contulisset) sed potius ad seruiendum Deo, maximo pietatis zelo, bonaque circa pauperes miserabilesque homines aliosque quoscunque præstanda opera. Ideo Morienus dicit, quod hæc scientia abstrahat hominem ab huius mundi calamitate & ad cognitionem aliorum bonorum, quæ post hanc vitam speranda sunt, mentem eius reducit.

Deus donū
 Chemia pro
 dilectis res
 seruaust.

Quod quomodo fiat, operæ præcium erit considerare. Nam primo qui à Deo his sacris initiatus est, omnes illas curas inanes victus & amictus abiicit; atque sic quasi de nouo natus sibi videtur; Quæ propter hæc

cadu-
 ad cælestia.

Primo vita mundicam vnam vacuam. caduca bona, at homini in hac vita necessaria, peccata cumulentur, fraudes excogitentur; facinora perpetrentur, mendacia, furta, sacrilegia, periuria, latrocinia, cædes, lites, inimicitia & quicquid est reliquorum enormium vitiorum, committantur & fiant, totus hic mundus clamat, omnes anguli sunt testes & cuiuslibet conscientia in pectore annotatum gerit: Vt non frustra Democritus risu, Heraclitus fletu, Theologi vero pro concionibus, continuis admonitionibus, obtestationibus, execrationibus & detestationibus hanc in mundo versantium & multas vanitates præter necessaria quærentium, stultitiam & inanitatem persequantur, ex animisque hominum & usu abdicare & eiicere conentur. *Secundo* omnes neruos intendit, &

Secundo gratum se Deo præstare conatur.

huic curæ inprimis vacat, vt se Deo non ingratum, (quem si dixeris, omnia vitia dixeris) sed gratissimum opere, prece, moribus, actionibus; misericordia, elemosyna, aliisque piis; Deo placentibus, seruitiis præstet & exhibeat. Quæ huc spectant, cum innumera sint, quilibet ipse considerabit: *Tertio*, Ad seriam meditationem cælestium bonorum se accingit, hac occasione, quod omnipotentiam & præsentiam Dei viuæ ex effectu operis Chymici, suæ causa correspondente, aliisque circumstantijs, præter assiduam verbi diuini lectionem & repetitionem, sensibiliter intelligat & speculetur: Atque sic ex iis, quæ sunt ante oculos, recordatur eius, quem non videt corporaliter, nempe Deum à quo hoc munere in sui memoriâ & honorem donatum est: *Præsentaneam* insuper imaginem in hoc terreno speculo, Tinctura philosophica, animaduertit cælestium, nempe Diuinæ Trinitatis, Resurrectionis nostrorum corporum, animæque in ea reuersionem, & multorum aliorum de quibus philosophi, vt Bonus Ferrar. & alij meminerunt: *Dei* quoque Prouidentiam admirandam, qua sibi electi succur-

Chymia ad meditationem cælestium bonorum accendit artificem.

Imago cælestium in Tinctura.

est: *Præsentaneam* insuper imaginem in hoc terreno speculo, Tinctura philosophica, animaduertit cælestium, nempe Diuinæ Trinitatis, Resurrectionis nostrorum corporum, animæque in ea reuersionem, & multorum aliorum de quibus philosophi, vt Bonus Ferrar. & alij meminerunt: *Dei* quoque Prouidentiam admirandam, qua sibi electi succur-

succurrit, agnoscit, nec non quomodo illud arte produca-
tur, quod toti mundo impossibile videtur. Verè itaque di-
xit Morienus, *quod hæc ars hominem ad scientiam bonorum futu-
rorum reducat, & à vanitatibus mundi abstrahat*; quibus tanti
philosophi vita pia & verè Deo deuota in omnibus corre-
spondit.

Doctrina eius in Chymicis est constans & seuera, non fi-
ctionibus poetiis aut tropis ac vocabulis incognitis refer-
ta, sed qualis arti Chymicæ, non omnibus reuelandæ, nec
occultandæ omnino, conueniat: Quantæ virtutes in eius
colloquio cum Rege Calide emicuerint, testatur author
eius libri, Galip, dum dicit: *Placatus est igitur multum Rex su-*
per huius viri prudentiam & eius humilitatem & eius patientiam
& verecundiam ac venustatem. Non enim erat ille lingua verbosus
aut mente elatus. Erat autem humilis, prudens & beneuolus, ut talè
esse decebat: Ipse vero interrogatus à Rege cur in montibus
& solitudinibus potius, quam in conuentibus, qui Deum
orant in ecclesiis, viueret respondit, Bonū quod nunc habeo &
in futuro expecto, ex Deo est & in eius manu collocatum, ipse autem,
quod velit, faciat: Nec ego dubito, quin mihi inter conuentus & cœ-
tus maior inueniatur requies, & in solitudinibus & montibus, labor,
sed nemo metit, nisi qui seminat. & quod seminauerit, hoc etiā me-
tet: Spero itaq; quod diuinitatis bonitas in vita huius mundi me non
derelinquat: Nam requiei aditus nimis est coarctatus, neque ad illam
quisquam potest ingredi, nisi per anime afflictionem. De Constantia
& seueritate eius hæc restantur verba, quæ paulo post se-
quuntur: O rex, omnipotens Deus te ad melius conuertat: Nam ego
non sum, de quo multum debeas admirari Ex filijs Adæ vnus existo:
Omnes quidem ex vno processimus, & iterum ad vnum, licet diuer-
so tramite, reuertemur: Temporum quidem longa mutatio hominē
sub tempore constitutum confundit & mutat: Nec ego adhuc in tā-
tum sum mutatus, quod alij multi, qui ante me fuerunt magis non

Morienus
doctrina
qualis.

Morienus
virtutes &
mores.

Morienus
cur eremitus

Morienus
constantia
& seueritas.

mutentur. Vltimam autem mutationem mors dira subsequitur, qua videlicet nulla pœna deterior iudicatur. Nam ante corporis & animæ coniunctionem & post eorum dissolutionem pœna omni morte crudelior animam expectat: Sed & omnipotens creator, qui omnia ex seipso creat & format, semper sit in nostro auxilio. Et mox: Timorẽ autem, de quo paulo ante dicebas, non timeo, nec de te hæcenus despero. Omnis enim qui timuerit in veritate non est perfectus: Et maxime sapientem timere aliquid non decet: Nam si timuerit, cito desperabit: Quod si desperauerit, eius animus vacillabit, nec ullatenus sua intentionis consequetur effectum.

Morieni ingenitas in tradenda arte.
Cur nomina variata in arte.

In ipsa arte tradenda ingenuus & syncerus inuenitur Obscuritatis authorum causam reddit his verbis: Nostrum quidem antecessores huius magisterij nomina multiplicata & variata tradebant, grauissimis sophisticis circumtectæ, sed omnia tamen veridica & sæpius comprobata: Quod totum egisse arbitrabantur propter stultorum insipientiam; ut dicta sua non intelligerent nisi qui tali & tanto magisterio digni iudicaretur. Si quis ergo eori dicta inuenerit, in illis diligenter studeat, donec ea recto modo intelligat. Non enim decet quenuquam se ab hoc magisterio retrahere, sed debet suam fidem & suam spem in Deo altissimo firmiter configere & illum assidue hoc efflagitare, quatenus illud diuinum & admirabile opus possit perficere. Quod cum vna re incipiatur & finitur magisterium asserit, dum inquit: Huius rei prima & principalis substantia & materia est vna & de ea est vnum: & cum ea sine neque aliquid sibi additur vel minuitur. Et deinde: Multipliciter quidem sunt eius radices nomina, sed si ea, quæ supra dicta sunt, recto ordine inspexeris, vnã eius radicem & substantiam & materiam inuenies: Paulò post: Vna sola confectione vel specie sic materia mutatur, sed quanto magis ei ignis colorem innouat, tanto magis plurima nomina imponuntur: Vnde Datin Philosophus ait ad Eutem: Ego tibi ostendam, quod sapientes huius magisterij dispositiones vel confectiones alia de causa non multiplicauerunt, nisi ut sapientiam

Vna vniuersi
pi & finis
mag. st. riu.

pianti

pientes in hoc magisterio instruerent & insipientes penitus excæca-
 rent: Quoniam hoc magisterium unum nomen habet, & hoc pro-
 prium sibi deputatur, sic etiam unam habet dispositionem atque et-
 iam unam viam linearem, & hoc modo licet sapientes eius nomina
 & sua dicta mutarunt, tamen noluerunt, nisi rem unam intellige-
 re & unam dispositionem. Nam sapientes, qui ante nos fuerunt,
 multas nominauerunt confectiones & multa pondera & multos co-
 lores & sic super vulgus dicta sua allegorizauerunt: neque tamen
 sunt mentiti, sed locuti sunt, ut eis bonum videbatur, & ut ipsi ad
 inuicem intelligebant, ut etiam hoc alios lateret. De coloribus
 Lapidis testimonio Datin Philosophi, Noster, ait, Lato, quam-
 uis primum sit rubeus, tamen est inutilis: sed si post rubedinem in al-
 bum vertatur, multum valebit: Post hæc: Adarmath similiter sa-
 piens & philosophus ait, Quod omnia harum rerum nomina & ea-
 rum similitudines nulla alia de causa antiquis vocantur, neq̃ varian-
 tur, nisi ut vos intelligatis. quod huius rei principium super suum fi-
 nem testificatur, & suus finis super suum principium. Et ut sciatis,
 quod hoc totum non est nisi una res, quæ scilicet habet patrem & ma-
 trem, & eius pater & mater eam nutriunt atque pascunt, non quod
 ipsa à suo patre aut matre aliquo modo differre possit. De tactu la-
 pidis, inquit, mollis est, & maior mollities est in eo, quam in suo cor-
 pore: In pondere dicit multum graue, & in gustu dulcissi-
 mum: In odore ante confectionem nimis grauem & foeti-
 dum; & post confectionem esse eius odorem bonum, iu-
 xta hoc quod sapiens ait: *Ista quidem aqua à corpore mortuo &
 iam inanimato tollit odorem. Nam & eius odor est malus & odori
 sepulchrorum assimilatur. Quæ omnia hæctenus relata
 non solum Morieni in dicta arte summam experientiam
 ostendunt, sed quoque rarissimam sapientiam cum can-
 dore coniunctam, qui præcipua eius abditæ scientiæ pun-
 cta ita declaret, ut plus emolumenti & doctrinæ ex e-
 ius ynico scripto hauriri possit, quam ex pluribus aliis*

unum esse
 non en &
 dispositione
 huius ma-
 gisterii, li-
 c. t. plura
 nomina &
 plures con-
 f. & omis
 erudiderint

Lapidis co-
 lores.

Quod om-
 nia sint, va-
 num, licet
 plura vi-
 deantur.
 Lapidis
 pondus.
 Lapidis
 gustus.
 Lapidis
 odor.

Morienus a-
num, vel
tempus quo
vixerit, in-
certum,

tenebrosus & opacis: Annus vel ætate, qua vixerit Morienus, ex historiis præcise haberi nequit, nisi quod ipse narret, se iuvene existente Romæ totam Latinitatē sese Christianismo dedidisse: quod circiter quadringentesimū annū aut paulo post à Natiuitate Christi cōtigisse censeari posset, tempore *Theodosisij secundi*: Verum cum ipse testetur, se quarto anno post *Herculis* regis (Ægyptii) mortem, eremum ingressum, & postquam in eremo fuerat post multos annos Regem in Ægypto surrexisse nomine *Macyam*, qui genuit filium nomine *Gezid*, post mortem sui patris in Ægypto regnantem: *Gezid* autem genuisse filium nomine *Calid*, qui post mortem sui patris diu in Ægypto regnavit. Hic à Morieno iam sene in arte institutus est: quo tempore; non ita patet: Fuisse autem hunc *Calidem* non Christianum, at *Saracenum*, certissimum est: Accidit hoc igitur iam pridē profligata Christiana Religione ex Ægypto, eaq; occupata à Saracenis: De eo constat, *Calipham Saracenum Ægyptum* tenuisse circiter annū Christi 703 & sequentes Caliphas possedisse continua serie, vsque ad A. C. 1153: quo anno à *Saracone Sultano* eo regno spoliati sunt. Saraceni autem Mahometani primum regnare ceperunt *Heraclii* Imperatoris tempore; qui regnavit ab A. C. 611. ad A. 641. Ex quib⁹ sequitur Morienum hoc colloquium cum *Calide* habuisse circiter annum 800. aut paulo ante, *Carolo Magno* nondū Imperatore Romano facto: Ceperunt autē Christiani etā primum ab annis Natiuitatis Christi admodum serò; nempe *Heraclii* dicti Imperatoris ætate, sexcentis annis & amplius iam abactis; Vnde Romæ, Hierosolymis aut in Ægypto hic modus tempora designandi tum nondum ita in vsu exitit: Vnde excusandus erit Morienus, quod historiam suam non aliter; quam per Ægypti reges annotauerit: Absque dubio tū *Irene* imperatrix præfuit Imperio Orientali, quæ regna-

Christiani
quando ce-
perunt à
Nat: Chri-
sti annos nu-
merare.

regna-

regnavit ab A. C. 782 ad A. C. 803, de æ anno Leone quarto qui 5. annos & Costantino Copronimo, qui 35. imperarunt annos, ipsius prædecessoribus: Carolus Magnus autē A. C. 801. Imperator Romanus declaratus est. *Juuenis existens*, quā avidus doctrinæ ac præsertim huius abditiōnis fuerit, res ipsā declarat; quod philosophum *Alexandrinum Aegyptium*, qui libros chymicos ediderat, *Adfar*, percontari & inuestigare non destiterit, donec eum in Aegypto inuenisset senem rei chymicæ peritissimum, à quo tandem in artis hereditatem adoptatus est. *Quod* quoque senex iam factus invidia non laboraret respectu artis communicationis, inde pater, quod sua sponte non coactus ad regem Calidem primâ vice accesserit, propter Hermetis magisterium valde sollicitum, eique totum opus, in furno perfecit vasique ascriptis his verbis, OMNES QUI SECVM OMNIA HABENT, ALIENO AVXILIO NVLLATENVS INDIGENT, clamabiens reliquerit: Ac demum secunda vice ad eundem reuersus artis plenaria cognitione Regem beauerit. DE PATRIA Morieni, quod Roma fuerit antiqua illa dominatrix gentium & regnorum, iam antea diximus; in cuius honorem, cum Morieno, veluti magnæ nationis nomine, Romanorum Insignia attributa sint, prospiciendum erit nobis, an etiam plures ex Romanis ciuibus ferè immensi numeri existentibus per tam multa seculâ, quibus Roma floruit, inueniri possint, qui huic arcano philosophico intenti, eiusque participes facti fuerint.

Verum si res gestas Romanorum ab initio consideremus, ab eo tempore, quo *Tarquinius Superbus Lucumonis* filius, Romanorum rex septimus, & pater *Sexti*, qui *Lucretiam* vim intulit, *Capitolinam* arcem à capite humano vel equino, ibi inuentâ, sic dictam condidit, & ab *Aruspice Hetrusco*

*ni r. nrs
avidus do-
Erina ad
huc inuenit*

*Moriens
non inui-
dus ob ar-
tem.*

*Moriens
patria Ro-
ma.*

*An Roma-
ni antiqui
quoque ar-
ti Chymicæ
dediti fue-
rint.*

Romani v-
nice in hoc
incubuerūt,
vt imperiū
extenderēt.

Romanorū
floquentiam
potentia.

Romanorū
opes & vi-
res.

Oleno Caleno, quod id caput portendat summam monar-
chiam & imperium vrbi, cui totus terrarum orbis subiice-
retur, responsum accepit, animaduertemus, quod huic v-
nicæ rei Romani incubuerint, ne vates vanitatis coargui
posset: Inde (Deo sic disponente) initia bellorum apud Ro-
manos, quibus ferè à paruis vrbis incrementis progressi
regnum suum magis magisque ampliarunt in septingen-
tesimum ab vrbe cōdita annum aut circiter (706.) hoc est,
in tempus Iulii Cæsaris & Cn. Pompeii, cum Romani im-
perii potentia & opes in summo flore fuisse perhibentur:
Tum enim Romani, Appiano teste, possidebant in Africa
quicquid est inter columnas Herculis & Gaditanum O-
ceanum, vsque ad Æthiopiam Orientalem: In Asia ab Eu-
phrate & Caucaso monte, principium maioris Armeniæ &
Colchos circa Euxinum pontum, vt quicquid terrarum
est inter Euphratem & Phasin, id Romani esset imperii:
In Europa verò vsque ad Rhenum & Danubium: Plus
nempe à dimidia parte possederunt Romani, quam tres
primæ Monarchiæ simul: De Romanorum opibus idem
Appianus tractat in proœmio libri bellorum ciuiliū: *No-
stro*, inquit, *tempore* (nempe sub Adriano Imperatore circi-
ter A. C. 130. *mirabiles sunt Romanorum vires quæ tam pace quàm
bello stipendiis publicis retinentur: Ducenta enim habent peditum
millia, & quadraginta millia equitum: Trecentos elephantos, &
duo millia curruum armatorum: præter armamentarium publicum
instruētissimum, in quo omnis generis arma reseruantur, ad arma-
da trecenta millia militum: Classis maritima continet duo millia
navium onerariarum, minorumq; nauigiorum: Mille & quingen-
tas triremes & quinq; remes cum reliquo apparato, quo instrui du-
plo plura nauigia possunt: Octoginta naues maiores quarum proæ
rostratae sunt ex orichalco deaurato, puppesq; auleis distinctæ purpu-
reis, ad pompam & magnificentiam nostrorum Imperatorum: Pra-*

ter hac in arariis publicis servantur septuaginta quatuor Talentorum Ægyptiorum millia: (quæ hodie efficiunt octoginta milliones & octies centena millia coronatorum. Nam talentum Ægyptium vel Alexandrinum, teste Festo & Polluce, pendebat duo Talenta Attica, hoc est, mille & ducentos coronatos.) Huic itaque intentioni Martiali inde à pueris mancipati, imprimis belli armorumque exercitationi sese dediderunt: Et quamuis multi præclari poetæ & oratores istis seculis quoque inuenti sint, tamen hi potius propter lucrum, honores, opesque cumulas, illi vero ad delectandum & amplificandum nomen Romanum suis fabulosis inuentionibus, hæc genera studiorum tractarunt: Philosophi perpauci fuerunt, præter grammaticos: Cum enim Ægyptus, cæteraqueque provinciæ armis Romanis iam pridem essent oppressæ, nullus ex Romanis ad liberales, aut alias, tum nomine non cognitæ artes, hoc est, occultæ philosophiæ seu Chemiæ discendas in exteras oras, nisi Athenas proficisci potuit: Quæ autem studia Athenis in flore tum fuerint, ex scriptis antiquorum constat: Hinc omnis fama, non de aliqua quadam doctrina, quam Epicurea, Stoica, Peripathetica, Platonica seu Academica Athenis, Romæ aut alibi innotuit aut sparsa est: Imò vix ullus inuentus, qui vel per insomnium cogitarit, tale quid in naturæ potentiâ artificumque usu existere; Exceptis tamen paucissimis, quos postea enumerabimus: Quid Tacitus de Phœnice, aut Arabiæ, scripserit, quomodo in Ægyptum Tiberii tempore comitantibus multis volucris; ut in Solis vrbe sese arâ cõburat, vnde nouus Phœnix ex cinerè reuiuiscat, aduolârit, superius & alibi latius recensuimus: Hic solus fuit modus sapietioribus ad intellectum imaginè saltè artis Chemiæ referendi, ut inquireret, an sit secundum rationè possibile, quod auis quædã ex desertis Arabicis certo tempore sua spõte redeat in vrbe.

Romani à pueris Marti dedit.

Romani studiorum gratia Athenas vix alio confluxerunt.

Romani non cogitarunt de artificio Chamæ.

Phœnix celebratus à scriptoribus admirabilis est Romanis

Phoenici or-
tium eff: al-
legoriam
non histo-
riam,

Mars &
Venus à
Vulcano
solligati.

urbem populosam, ibidemque sese statuat in Ara; ac quod ipsa se cremare gaudeat, vt ex cinere noua auis resurgat; eiusdem speciei: Quilibet enim prudens & vel leuiter physicis doctrinis imbutus, hoc omni à ratione alienissimum diiudicet: Ad hæc si de veritate rei per experientiam inquirat, allegoriam & non historiam intelliget: Vnde occasio sumetur acius inuestigandi, ex qua re tantus rumor increbuerit, an illa sit ficta omnino, an sub alio prætextu? Per paucos verò apud Romanos, licet prudentiores, alteriores de hoc ipso cogitationes suscepisse apparet ex Tacito, qui vidit quidem multà fabulosa & incerta, quo ad circumstantias, huius Phoenici admixta, vnde de tota re dubitare meritò posset, at nihilominus concludit, certum esse, eam auem in Ægypto apparere, nempe persuasus doctorum scriptis, allusionibus, ac vulgi rumusculis, qui in ea opinione cōtinuè perseuerarunt. Quod poeta, licet inscius, canit, *Mulciberis capti Marsq; Venusq; dolis*, hoc totam illam fabulam de adulterio *Veneris* (quæ nupta erat *Vulcano*) & *Martis* comprehendit, ipsa autem allegoria Chemiam: Nam nihil aliud nisi *Veneris* & *Martis* copulatio, hoc est foeminae albæ & viri rubei coniunctio fieri debet in toto opere, idq; vinculis *Mulciberis* seu *Vulcani*: Hæc sententia eadem est cum innumeris aliis, vt *Ioue* & *Iunone*, *Ioue* & *Læda*, *Danae*, *Europa*, *Semele* & his similibus pellicibus, *Osiride* & *Iside*; Cum verò *Mars* pro Deo belli (quia vir rubeus est & ardens) *Venus* pro Dea amoris (quia candida & suavis est foemina) communiter à vulgo apud Ægyptios & hinc apud Græcos agniti sint, (siquidem impossibile fuerit imperitos aliter de his arcanis iudicasse, cum nemo supra ceptum suum sapiat) inde quoq; à Romanis eodem Numine & nomine reuerenter accepti fuerunt, viris *Marti*, foeminis *Veneri* in primis fauentibus: vt autem illa vulcania

coniun-

coniunctio permaneret indiuisa, Romæque tam magnæ futuræ, Regiæque terrarum omnium principium præberet, en poetæ & historiographi primo fundatori vrbis, Romulo parentes tam à Venere, quam Marte deducunt; nempe matrem Rheam Syluiam, ab Ænea (vt illi dicunt) Veneris & Anchisis filio oriundam, & patrem Martem ipsam: (si illis habenda est fides) Multis hæc videntur fabulosa, præsertim Christianis, at cum Roma toti orbi innotuerit, cum sub fundatore, ac tot Ethnicis scriptores id nobis persuadere conentur, quis contrà hiscere audeat? At ferè dixissem, quis id credere, nisi sit ipse Ethnicus, præsumat? Magna & blanda mendacia de magnis vel à magnis dicta magna incrementa sumunt nec facillè ex parietibus mundi, quibus ascripta sunt, delentur: Mars itaque & Venus Dii familiares fuerunt Ethnicis Romanis, quorum vtrique ab vtroque sexu bene litatum est: Templâ ibi Mars habuit vt & Venus amplissima: Nec solum ipsum Martem ac Venerem pro diis coluerunt propitiis & sibi inprimis fauentibus, sed quoque alium Deum Tutelarem sibi finxerunt, ab vtrisque originem ducentem, cuius nomen data opera occultabatur hanc scilicet ob causam: Verrius Flaccus ostendit in oppugnationibus vrbiû à Romanis sacerdotibus euocatos fuisse Deos, in quorum tutela esset oppidum, promissumque illis eundem aut ampliorem locum apud Romanos, cultumve: quod sacrum durabat adhuc Plinii tempore in pontificum disciplina, & ideo occultatum fuisse nomen Dei, in cuius tutela Roma esset, ne qui hostium simili modo agerent: Nomen autem eius Dei fuit ROMANESSVS; qui à Roma & Romulo dictus à Marte & Venere quasi semideus ortus fuit, vt ipsi opinantur. Præter Martem & Venerem, eorumque nepotem Romanessum, culta inprimis fuit Romæ Vesta dea ignis,

Romuli parentes Mars & Veneris at neptis Syluia.

Mars & Venus fauent Romanis, & his illis litant.

Deus Tutelaris Romanorum innominatus.

Deorum euocatio apud Romanos.

Romanessus Deus Romanorum.

Vesta Romanis culta. Dis 12. Ægyptiorum: gnis, quæ eiusdē intentionis est cum Vulcano, & ex Ægypto in Græciam, hinc Romam cum cæteris Diis translata est: Dii enim Ægyptiis præcipui fuere duodecim, quibus pro hieroglyphicis scripturis inque suis allegoriis præter alia utebantur, nempe, Iupiter, Neptunus, Mars, Mercurius, Vulcanus, Apollo, Iuno, Vesta, Ceres, Venus, Diana & Minerua: Horum sex sunt mares, & totidem fœminæ; Osiris & Isis sub dictis cōprehenduntur. Nunc enim Osiris Apollo est, nunc Iupiter, nunc Mars: Et Iuno, Ceres, Venus aut Diana Isis: Illi autem 12. dii, postquam sensim à Græcis ac post à Romanis recepti fuerant, honore summo colēbantur, dicebanturque DII magni magnarum gentium: Aliis enim, veluti plebeiis, fiebant simulachra è ligno & quavis materia antiquitatis, & nō sculpebantur ex auro vel argento vel ebore, nisi magni Dii: Vesta itaque ut & Vulcanus inter Deos Ægyptios fuit; cui dicatæ Virgines, Vestales dictæ, ignis inextincti custodes antiquissimam habuerunt originem: Dicunt enim hoc sacerdotium ab Ænea ad Albanos translatum esse, quod quomodo probent, ipsi videant: Numa id postea in nouam urbē recepit, ac templum virginibus extruxit, quæ numero erant quatuor: sed propter multitudinē sacrorum, qua indices illis committebantur, duæ illis adiunctæ sunt: Ha oportebat diligentissimā adhibere curā, ne ignis sacer, qui in penetralibus seruabatur, extingueretur. Per annos triginta puræ manebant à nuptiis, & primis decem annis instituebantur in iis, quæ ad religionem pertinebant; secundo decennio fungebantur sacerdotio: Tertio docebant iuniores: postea si vellent nubere, illis licebat quod paucis euenit, idque magno nuptiarum infortunio: si quæ interim pollutæ deprehenderentur, ad portam Collinam extra muros capulo insertæ efferebantur & v

Vesta & Vulcanus dii Ægyptii. Virginum Vestalium ritus & virtus.

Virgines Vestales

uæ sepeliebantur eo loco, qui sceleratus dicebatur. Si quis
 vel leuissimi criminis conuicta esset, flagris Pontificis pos-
 nas dabat; alioqui summus honos illis & reuerentia
 tam priuatim, quàm publicè ab omnibus Romanis defe-
 rebatur. Veram causam & originem horum sacrorum
 nemo adhuc explicauit, sed vnus scriptorum ab alio ac-
 cepit, ea Aeneæ Phrygio accepta referri debere: sed
 hæc dubia & multis difficultatibus inuoluta sunt: Eti-
 am si Numa (qui leges, quas dedit, finxit se à Vesta dea
 accepisse) vel Aeneas horum esset primus institutor aut
 introductor apud Italos aut Romanos, tamen de causa
 impulsua eius institutionis nihil certi affirmari potest,
 nisi quod ab Aegyptiis omnium primo sint desumpta:
 At neque hoc satis, cur Aegyptiis iis vsi? Vulcanus &
 Mercurius hic respondeat; quorum hic ab illo eruditus
 est, legesque dedit Aegyptiis, ille templum amplissi-
 mum & reges multos habuit sacerdotes: Apud Græcos
 Lapadiferorum solennitas ante dicta cum his sacris Vesta-
 libus apud Rom. vnus est intentionis: Interdum Romani
 Vestā pro terra; sæpius pro igne, ignisq; Numine interpre-
 zati sunt: Ouidius 6. de Fastis, Vestam apud Romanos nul-
 lam imaginem aut simulachrum habuisse; vt alia numina
 scribit, quia ignis in se non potest bene effigiari: Quo mo-
 docunque sit, Vestam apud Romanos tam sedulo cultam
 diligentissimus antiquitatis indagator nihil aliud reperiet,
 quam Deam Aegyptiam, Hieroglyphicam, igni dicatam,
 vt & Vulcanum. Quis dixerit, vnde Saturnalia apud Ro-
 manos instituta fuerint, in quibus Domini seruiébant
 seruis? Certe Mercurialia & Hermæa apud Græcos cum
 illis traduntur esse eadem; quamuis Saturnus longè
 differat à Mercurio, si vtriusque præsuppositam genealo-
 giam, vtriusque ætatem, mores, officia & alias circumstan-

*Vesta terra
 cur insula
 ra, igno. u.*

*Vesta ignis
 est.*

*Vestam esse
 Deam Aeg-
 yptiã Hier-
 oglyphicã.
 Saturnalia
 vnde apud
 Romanos.*

*Sapientes
tres qui.*

*In Saturni
libus libera-
lingua.*

*In aurea æ-
tate sub Sa-
turno nulla
seruitus.*

tias respiciamus: Fingitur enim Mercurius Iouis filius, & Iupiter Saturni: Ille itaque auus, hic nepos; Cœlus autem Saturni pater & Mercurii abauus censetur: Hermes Trismegistus testatur suo tempore tres omnino sapientes floruisse, nempe Cœlū, Saturnum & Mercurium: Quas tres personas esse Chymicæ proprias, nullum est dubium: Libera lingua seruorum fuit in Saturnalibus: Hinc ioci, scommata, dicteria, sales etiam dentati & impudici sparsi sunt herili non obstante imperio: Nam respiciebant absque dubio ad auream ætatem, quæ sub Saturno exacta dicitur, vbi nulla seruitus, omnesque in syluis degebant liberi absque curis & laboribus: quod sane aliquid veritatis complectitur, si ad primos parentes respiciamus; si verò ad Saturnum, Iouem, Venerem & Martem, qui dii successiue regnarint, ita vt primò fuerit seculum aureum, secundo argenteū tertio cupreū, deniq; ferreū, tū tota allegoria est tam moralis, quam chymica: Nam vt mores putantur hominum ab initio mutati, non in meliores, sed sensim peiores & ad vitia magis pronos ethicè exponendo, ita chymicè, primo regnat Saturnus in nigredine, deinde Iupiter in albedine, Venus in flauedine aut imperfecta rubedine, Mars denique in perfectissimo colore Tyrio.

*Cur serui-
domen-
tur dominii
chymica ef-
se proprie-
tatis.*

Seruilis autem dominii causâ occultior videtur; quia, attestantibus philosophis Chymicis, in hac arte Domini à seruis mutuuntur primam vestem prædominantibus, aut id quod patitur & subiectum esse debet ratione qualitatum & virium patientium; id in primâ solutione actionem ad se transfert, seu Dominium, donec Saturnina nigredo aduenerit: In huius rei memoriam Saturnalia à conscis artificibus primitiuis celebrata fuerunt: quem ritum, quasi politicum postea Roman sequuti strictissimè obseruarunt: Quidni enim serui semé

semel insanire licuerit in anno, alias seruituti pecuinæ mā-
 cipatis? Reliqua Romana sacra, vtpote à nostra mente a-
 liena, & per superstitionem hominum multiplicata hic nō
 moramur, qualia sunt Agonalia, Armilustra, Lupercalia,
 Nouendialia, Ambarualia, Vinalia, Latialia, Cocytia, Le-
 mūralia, Forticidia, Ordicalia, Laurentalia, Opalia, Quiri-
 nilia, Vertumnalia, Pālilia; Quinquātria, Ianualia, Luca-
 lia, Hyacinthia, Nyctiluca, Pastillaria, Palatialia; Popularia,
 Proterua, Solitaurilia, Rubigalia, Stata, Fontinalia, Or-
 mia, Parentalia, Consualia, Lampteria, Amburbia, Diapa-
 lia, Dialia, Hornea, Mythriaca, Palogygia, Farreatio, Da-
 psa, Hostia, Hecatōmbe, Inferiæ, & his similia: Cereris ve-
 rō, Dionysij, quæ Bacchanalia, Liberalia, & Trieterica di-
 cūtur, Isidis, Apidis, Anubis & reliquorum Ægyptiorum
 Deorum, solennitates Romanis quoque celebratas alibi
 exposuimus: Lucanus lib. 6. de Iside sic inquit. Nos in tem-
 pla tuam Romana recepimus Isin. Quæ satis insinuant, et si
 Morienus Romanus non multos congenites agnoscat,
 quibus sese vndiquaque cinctum & præmunitum ostendat,
 quod tamen Roma antiqua deos, sacra & solennitates
 multas habeat Ægyptiis aut Græcis vtitatas, ab ijsque mu-
 tuo acceptas, quas esse Chymicæ institutionis, negari non
 potest. Nunc magnificentiam ac sumptus seu redditus Ro-
 manæ vrbis paucis percurremus, non absq; causa demon-
 strantes, quomodo Martis vi potius, quam artis, ad summā
 diuitiarum copiam ac deniq; luxuriam admiratidam per-
 uenerit: Hoc enim non solum in Morieni Romani hono-
 rem, videtur necessarium recenseri, sed quoque in lectoris
 gratiam non inuicundum. Julio Cæsare à coniuratis, Bru-
 to, Cassio, Casta, alijsque interfecto, grauissimum bellum
 secutum est, M. Antonio & Octauio Augusto de prodito-
 ribus vltionem sumentibus; ac Cassio & Bruto se & Rem-

*Sacra Ro-
 mara fera
 innumera
 à superstitione
 ne ortia.*

*Romanis sa-
 cra Ægy-
 ptia rece-
 pisse.
 Magnificen-
 tia ac redi-
 tus Romanorum.*

Magnitudo exercitus Romanorū. pub. defendentibus: Hi dicuntur habuisse 80000. peditū & 10000. equitū: Illi non minores copias edaxerunt à quibus Cassius & Brutus tandem profligati fuerunt: Post Antonius contra Octauium dissensionē facta, habuit 100000. equitum, & 500. naues: Octauius vero 80000. peditum, totidemq; equitum, & 1000. naues: In quo cōflictu Octauius victor euasit: Hæc tã admiranda hominum multitudo, nō potuit sine infinitis sumptibus colligi, aliq; militibus stipendia solui, illisq; de reliquis ad militiã rebus pertinentibus prouideri: In quo apparet præter potentiam, quantę opes tunc fuerint Romani Imperij, quod tributa cogebat ex maiore totius orbis parte: Ex Africa sola quotidie septuaginta quinq; millia minorum mensurarum frumenti ab illis collecta fuerunt, quæ faciunt ferè singulis diebus septē millia coronatorū: Ita Africa pēdebat quotannis 1400000. coronatorum: Alexandria verò Ægypti, quę frumenti valde ferax fuit, huius summæ dimidiã partē dedit: Eo tempore, teste Strabone, Ægyptus cōtinebat septuaginta quinq; milliones hominum: quorum singuli si quotannis ex tributo penderent solidos quinq;, summa superius præscripta cōpleretur: Vnde colligi potest, quantum pecuniæ ex reliquis Prouincijs contrahi poterat, cū sola Ægyptus sex milliones solueret. Et eandē summã à suis paulo ante exigebat Ptolemeus Auletes Cleopatrá pater: Curiosi quidã & docti viri ex specialibus regnorum & principū Christiani Orbis redituum supputationibus, nec nō prouinciarum Turcæ subiectarum collectionibus, concludunt in hunc modum: Quod si Turcici Imperatoris reditibus annuis, qui efficiunt viginti milliones auri, addas alios viginti milliones, qui possidentur à regibus & principibus Christianis, summa toti⁹ erit, quadraginta milliones, qui colliguntur quotannis ex Prouincijs, quæ olim Romano Imperio subiectæ erant.

Redituum summa ex Romani Imperii Prouincijs nostro auro.

erant. De Antiquis Romanis certissimè alij statuunt, quod
 summā hac longè maiore corraferint ex subditis populis. *Romani*
 Cum omni occasione oblata, vel violētia, exactioib⁹, do- *quæ modo*
 narij sue, vel testamētis, quæcunq; potuerunt, extorserint, *corraferint*
 vt siue iure, siue iniuria ditari possent; q; tamē cōiguit, post- *pecunias.*
 quā Romani principes luxu & libidine diffluere cœperūt.
 Anno vrbs 690. Romani Imperii reditus; teste Plutarcho *Reditus*
 in vita Pompeii; nō excedebat quinque auri milliones. At *Romanorū*
 postquam sub Iulio Cæsare debellatæ sunt Galliæ, Ægy- *diuerso*
 ptusq; & Syria in prouincias redactæ, sub Augusto possedit *tempore.*
 quindecim milliones in annuō reditu. Appianus l. 2. bellor.
 ciuil. scribit, Cæsare post debellatos Pompeianos in trium-
 phis portasse sexaginta quinq; talentorum millia, quæ æsti-
 mantur ad triginta nouē milliones auri. Præterea duo mil-
 lia coronarum aurearum & octingentas, quæ marcas auri
 ponderabant ad tria millia, hoc est, duo auri milliones. Ex
 his quadraginta & vno millionibus vnicuiq; ciuium cōtu-
 lit quadringentos nummos vel minora sestertia, q̄ efficiunt
 10. coronatos, ita vt hoc cōgiarium accederet ad duos auri
 milliones; Nā Appianus scribit, post bella ciuilia fuisse Ro- *Romanorū*
 mæ ducenta & triginta millia ciuium. Cōiuijs, quæ Cæsar *ciuium nu-*
 celebrauit in suis triumphis, impedit millionē vnum. Do- *merus in-*
 nauit præterea veteranis militib⁹, vnicuiq; quingentos co- *gens.*
 ronatos, qui accedebant ad decē milliones; cum eo tēpore *Iulij Cæsa-*
 plus quā viginti millia veteranorū numerarentur. Itē duci- *ris liberali-*
 bus, tribunis & centurionib⁹, qui eius partēs fuerāt secuti, *tas miræ.*
 erogauit duos milliones, vt tradit Sueton. in eius vita, c. 38.
 Sumpt⁹ quinq; triumphorum, & q̄ impensa Ludis, Tragæ-
 dijs, Mimis, Athletis, Venationib⁹ Leonum & Virforum, ac
 dona, q̄ cōtulit in priuatos amicos, illa omnia estimata sunt
 ad quinq; auri milliones. Aug. C. q. Romā auxit & ornauit *Augusti*
 ædificijs publicis & priuatis, ideo solit⁹ est dicere, Lateritiā *Cæsari li-*
 aecepi, Marmoreā relinquo. Obtulit tēplo Iouis Capitoli- *beratiss.*

ni auri non cusi decies sexies centena millia coronatorum: Et duodecies centena millia in Margaritis & Smaragdis, alijsque gemmis: Nihilominus testamento reliquit populo Romano millionē vnum: Et vnicuique tribuum duo millia coronatorum & quingentos: Erant enim triginta quinque tribus: Summa donatiui erat octingenta septem millia & quingenti coronati. Cohortibus Prætorianis militibus singulis 25. Δ. & equitibus triplum: quæ efficiunt trecenta & octoginta millia: Cohortibus vigilum vr̄bis viginti millia: Item quadraginta quatuor Legionibus, quæ fines Imperii seruabant, vnicuique militum 7. Δ. cum dimidio: Centurionibus duplum, equitibus triplum: Legiones continebant singulæ quinque hominum millia: Omnes simul ducenta & viginti millia hominum. Donatiuum hoc ex testamento continebat millionem vnum, sexcenta & quinquaginta millia Δ. vnaquæq;: Legio habebat cohortes decem, cohors quingentos homines: Ita erant in singulis Legionibus 50. Centuriones: Et in 44. Legionibus duo Centurionum millia & ducenti: Quibus singulis legati fuerant 15. Δ. summa erat trecenta & triginta millia: Equitibus singulis dati sunt 22. coronati cum dimidio: (Erant enim in alijs singularum legionum sexcenti equites) summa igitur donatiui complectebatur circiter sexcenta millia Δ. Præter hæc, innumeram pecuniam legauit amicis & suis domesticis. Et pro suo funere curando millionem auri: Hæredibusque reliquit tres milliones septingenta & quinquaginta millia Δ. Et hæc omnia ex proprijs & priuatis facultatibus: Summa huius testamenti accedit ad octo milliones, sexcenta & septendecim millia coronatorum & quingentos.

*Claudii
sumptus
Et in aquæ
ductus &
montem ef-
fo diendum.*

Plinius lib. 36. c. 15. tradit in aquæductum fontium Curtii & Cœrulei erogata fuisse sestertia quingenta quinquaginta quinq; millia, hoc est, tredecim milliones, octingenta &

ta & septuaginta quinque millia coronatorum. Et ab eodē Claudio montem perfossum ad emittendum lacum Furinum (qui prope Albenses Marforum populos est,) in qua re, Suetonio teste, cap. 20. per annos vndecim sine intermissione occupata sunt triginta hominum millia; cum mons effodiendus esset & excindendus per spatium trium millium pedum. Impensæ superarunt decem milliones auri: Neque desit Claudius alia plura conficere, ac donatiua ingentia largiri amicis, inter quos fuit Pallas præfectus domus Imperatoriæ, cui donauit septem milliones & quinquaginta millia coronatorum, vt scribit Tacitus l. 12. Narcissum quoque ab epistolis auxit multo pluribus opibus. Sed Calistum maximè omnium, quem Plinius libr. 36. cap. 7. dicit libertorum Claudij potentissimum. Neque mirum videri debet, tantos sumptus fuisse factos à Principibus illis Romanis, cum ex vnaquaque re facerent quæstum. Dion tradit Iulium Cæsarem Senatus consulto cauisse, ne cuius testamentum efficax esset, nisi relicta bonorum parte Principi & eius fisco. Nero postea sanxit ingratorum in Principem testamenta ad fiscum referri, ingratos vocabat qui nihil Principi legassent, vt testatur Suetonius cap. 32. Et idem Suetonius in vita Augusti; Quamuis, inquit, viginti proximis annis quaterdecies millies ex testamentis amicorum percepisset, hoc est, centum milliones auri. Sed vt est apud Capitolinum, Pertinax hanc seueritatem lenijt, legemque talit, vt testamenta priora non prius essent irrita, quàm alia perfecta essent, neque ob hæc fisco aliquando succederet; ipseque professus est, nullius se aditurum hæreditatem, quæ aut adulatione alicuius delata esset, aut lite perplexa, vel vbi legitimi hæredes & necessarij priuarentur; Et in vita Domitiani: confiscabantur alienissimæ hæreditates, vel existente vno, qui diceret, audijse se ex

*Romanorum
quæstus ex
qualibet re.
Ærarij au-
ditio ex testi-
monio.*

defuncto, dum viueret, heredem sibi Cæsarem esse. Au-
 gebatur & ærarium Principibus & rebellibus & damnatis
 propter aliqua crimina Platarchus in vita M. Antonij scri-
 bit, post interfectum Iulium Cæsarem debellatosque in
 Pharsalia Brutum & Cassium, Antonium in Asiam traie-
 cisse, vt pecuniam colligeret ab ijs, qui hostium partes fue-
 rant secuti, corralisseq; vno anno ducenta talentorum mil-
 lia, hoc est, centum & viginti milliones auri. Quam enor-
 mem summam aliquantulum moderatur Appianus lib. 5.
 bellor. ciuil. Dicit enim Antonium multasse populos, qui
Cassij & *Bruti* factionem fuerant secuti, vt tributum decen-
 nale soluerent, quod efficiebat ducenta talentorum mil-
 lia; Præter infinitam pecuniæ summam, quam vndique
 exegit à Regibus, principibus & priuatis hominibus, quos
 cõperire potuit fauisse hostibus, vel suis facultatibus sup-
 petias tulisse, vel etiam opibus abundare. Nam tyranni sua-
 rum rapinarum modum nullum faciunt, leuissima quaque
 occasione, aut prætextu oblato. Nam *Gabinus* Syriæ præfe-
 ctus à *Memmio* accusatus est, q, vt *Ptolemeum* in regnum
 Ægypti reduceret, ab eo exegit sex auri milliones, vt testa-
 tur *Cicero* in oratione pro *Rabirio Posthumo*: Et *Verres* triennio
 corralit è Sicilia octies centena milia coronatorum. Ex fo-
 dinis auri & argenti reliquisque rebus metallicis, constat
Romanos collegisse quotannis admirabile pecuniæ summam.
Strabo lib. 3. tradit, *Scipionis* aurifodinas fuisse in Hispania
 prope Carthaginem nouam (quæ est hodie Andelusia) ex
 quibus ad Romanos quotidie redibat auri puri summa ad
 æstimationem duorum millium & quingentorum corona-
 torum. Et *Plinius* l. 33. c. 4. De auri fodinis Hispanicis, inquit:
Vicena millia pondo ad hunc modum annis singulis Asturiam atque
Galleciam & Lusitaniam præstare quidam tradiderunt, quæ summa
æquat duos auri milliones: Et hic prouentus ex vna sola Hispa-
nia:

Antonij
 auaritia?

Gabinus
 auaritia;

Verres auaritia.

Fodine au-
 rian in Hispa-
 niâ quântum
 dederint
 Romanis.

nia: Non est dubium in alijs Prouincijs multo plus lucri factum fuisse: Nam idem Plinius capite citato ait: *Italia partitum est vetere interdicto patrum: alioqui nulla fecundior metallorū quoq; erat tellus.* Extat lex Censoria Ictimulorum auri fodinæ, quæ in Vercellensi agro cauabatur, ne plus quinq; millia hominum in opere publicani haberent. Ut erant *Romani*, præter omnes totius orbis populos auri sitientissimi, sic omnem mouerunt lapidem, vt vndiq; opes accumularent, quibus suo luxui & delitijs possent satisfacere. Legimus enim à Romanis *Antiocho* venditam fuisse pacem nouem auri millionibus: Et *Clodius* procurauit, vt Cyprus adimeretur *Ptolemæo*, quod exiguo tempore distulisset ad eum mittere aliquam pecuniæ summam, quam pyratis, à quibus captus erat, soluere debebat. Sed considerandum est, quanta fuerit hominum priuatorum apud Romanos opulentia: Cum omnium *Quiritum* opulentissimus iudicatus sit *Craffus*, vt inquit *Cicero* paradox. vltim. *Cacilius Isidorus*, vt scribit *Plinius* lib. 33 cap. 10. C. *Asinio Gallo* & *M. Censorino Coss.* ad VI. Kalend. Februar. testamento suo edixit, quamuis multa ciuili bello perdidisset, tamen relinquere seruorum quatuor millia, centum & sedecim. Iuga bouum tria millia & sexcenta: reliqui pecoris CC. quinquaginta septem millia: In numerato H SDC. hoc est, sexcenta millia pondo: Funerari se iussit H S XI. hoc est, ad eius funus vt impenderentur ducenta sexaginta quinque millia coronatorum: Vbi *Viginarius* expendens precium singulorum, colligit luminam facultatum huius *Cacilij* æstimari posse ad sex milliones: Nam si singula mancipiorum vedita fuissent 20. coronatis, summa accederet ad octoginta millia: Bouum iuga singula etiam 20. A. summa esset septuaginta millium: Alia pecora singula vno coronato (vt *Festus* ait, proportio bouum cū ouibus erat decupla, boues centenis, oues denis

Romani auri sitientissimi.

A Romanis vendita pax Antiocho.

Priuatorū apud Romanos opulentia.

Craffus opulentissimus Quiritum.

Summa facultatum Cacilij.

assibus æstimantur) efficerent centum & viginti millia; reliqua consisterent in maioribus pecudibus, quæ si singulæ 3. vel 4. coronatis vedita essent, efficerent circiter quadringenta millia^A. Adde sexcenta millia pondo argenti, quæ efficiunt nongenta millia mai carum. Libra æstimata decem coronatis, summa harum summa cum esset sex auri millionum: Opes ingentes in homine priuato, qui etiã, teste *Plinio*, *Marco Crasso* fuit opulentior: licet *Crassus* cum diuitē esse negaret, nisi qui suo reditu annuo Legionem tueri posset.

Luculli facultates.

Luculli facultates etiam si ad amissim non exprimantur ab auctoribus, quales tamen fuerint, hinc colligi potest: *Pompeius* & *Cicero* illi sub vesperam occurrentes, rogarunt, vt illi conuiuæ essent in cœna, ea tamen conditione, ne quid illis proponeretur, nisi quod *Lucullus* sibi iã preparasset: Annuuit ille libens: Concedetis hoc tamen mihi, inquit, vt

Luculli cœna.

Oeconomus dicam, me in cœnaculo Apollinis canare velle: Quod postquã factum esset, conuiuium preparatum est precio quinq; millium aureorum; vt testis est *Plutarchus* in eius vita: Ita enim cõstitutum erat in eius ædibus, vt singulis cœnaculis precium impensarum præscriptum esset:

Luculli vestimenta pro Comœdia.

Et in eiusdem *Luculli* repositoriis, dum *Comœdi* quidam ab eo vestimenta mutuò caperent, inuenta sunt quinque millia togarum purpurearum: *Seneca* lib. benefactorum ca.

Lentuli opes.

27. scribit, *Cn. Lentulum Augusti* liberalitate possedisse decem milliones auri: Et hæc omnia illi ademisse *Tiberiū* cum vita, vt ne quo, nisi ipso, hærede moreretur. *Suetonius* c. 46. de eo inquit, hominē ita vexauit, vt manus sibi inferre cõctus sit

Lollia Paulina ornata sumptuosè.

Lolliam Paulinam, vt scribit *Plinius* l. 9. c. 35. quæ fuit *Caij* Principis matrona, mediocriū sponsaliū cœna, vidi margaritis smaragdisq; operatã, quæ summa quadringentis H-S. collegebat. Nec dona prodigique Principis fuerant, sed auitæ opes prouinciarum scilicet spoliis partæ: Ornatus capitis

sumptuo-

sumptuosus, qui precium decies centenorum millium aureorum æquabat. *Seneca* lib. de consolatione ad Albinam matrem c. 9. ait, *Caligulam* vno conuiuio impendisse ducenta & quinquaginta millia Coronatorum. *Plinius* lib. 8. c. 48. *Metellus* Scipio triclinaria *Babylonica* sestertium octingentis millibus vanisse iam tunc potuit in Capitonis criminibus; quæ *Neroni principi* quadragies sestertio nuper steterè: *Persistroma* vnum milione auri venditum quis non miretur? *L. Tattius Rufus* infimâ natalium humilitate, inquit *Plinius* lib. 18. c. 6. Consulatum militari industriâ meritis, antiquæ alias parsimonix, circiter H. S. liberalitate *Diui Augusti* congestum vsque ad deductionem hæredis exhaustit, quæ summa æstimatur ad duos miliones. & quingenta auri millia. *Nero* inuitatus à quodam amico est ad cœnam, cui bellaria sola apposita sunt precio centum millium coronatorum: vt scribit *Suetonius* in *Nerone* c. 27. *Caius Iulius Cæsar* adhuc priuatus erat in ære alieno ad septingenta & octoginta millia coronatorum, quæ non solum persoluit post acceptas Gallias, sed stipendia sui exercitus ex maiori parte soluit; Et *Paulo* Consuli, ne illi contrarius esset, non-genta millia aureorum donauit: *Curioni*, Tribuno plebis, vt illius partes sequeretur, quingenta millia: *Vnionem* enim centum & quinquaginta millibus coronatorum, quem donauit *Serulia* matri *Bruti*, quam amabat. *Publius Clodius*, quem *Milo* occidit, sestertium centies & quadragies octies domo emptâ habitauit, hoc est, trecentis septuaginta millibus coronatorum, vt narrat *Plinius* l. 36. c. 15. Idem *Plinius* l. 10. c. 51. *Maximè*, inquit, insignis est in hac memoria *Clodij AEsopi* Tragici *Histrionis* patina, sexcentis H. S. taxata, in qua posuit aues cantu aliquo, aut humano sermone vocales, nummis sex millibus singulas coemptas: Hæc summa efficit quindecies cœtena millia coronatorû. Et *Clodius* huius *Aegypti* filius, cum

Caligula
conuiuium
sumptuo-
sum.

Metell. Scipionis triclinaria *Babylonica*
Persistroma.

L. Tattius Rufus diuitia.

Bellaria
Neroni apposita quo precio.

C. Iulius Cæsar ex ære alieno ad diuitias summus peruenit.

Iulii Cæsaris vnio.

Publii Clodii.

Domus sumptuosa.

Clodij AEsopi *Histrionis* patina sumptuosa.

Clodii E-
f. filii ad
eo diues in
vñones in
conuiuio de
uorari pre-
cios.
Cleopatre
vñones,
quo precio
astimati.

Cleopatre
vñio reli-
ctus: disse-
ctus vñenis
auribus Ro-
mæ in Pan-
theo appli-
catus.
Donatium
Romanorū
principum
mira.
M. Aurelii
donatiana,
& L. Veri.
Adriani li-
beralitas in
donandō.

cum pater reliquerat patrimonium quingentorum milli-
um, in quodam conuiuio adponi iussit vniones summi pre-
cii, vt etiam cum *Antonio & Cleopatra* conferretur: quæ (vt
ait *Plinius* l. 9. c. 35.) sponſione facta cænaturam se esse cen-
ties H. S. asseuerabat; alterum ab aure detraxit vnionem,
quem aceto maceratum in tabem resoluit & ebibit. Pon-
dus huius vnionis erat dimidiæ vnciæ; hoc est, 8. ceratio-
rum, (vt loquuntur hodierni gemmarii) cuius precium e-
rat ducentorum & quinquaginta millium coronatorum:
Iniecit alteri manum *Lucius Plancus* iudex sponſionis eius,
eum quoque paranti simili modo absumere; vt dissectus
vñio relictus in duas partes adplicaretur vtrisque *Veneris* au-
ribus *Romain Pantheo*. At qui duo illi vniones singulare opus
naturæ per omne æuum *Cleopatre* obuenerant à regibus *O-*
rientis, quorum vnum luxuriosa mulier absorpsit, admiran-
te & irascente *Antonio*. De donatiuis principum *Romanorum*
mira referunt Authores: *M. Aurelius & L. Verus* post ele-
ctionem singulis Prætorianis donarunt vicena millia num-
mum: Horum Prætorianorum militum numerus erat cir-
citer octo millia, qui efficerent plus quam quatuor mil-
liones: cæteris militibus legionariis sex coronatos: Erant
autem eodem tēpore 30. legiones: Donatium hoc totum
superauit quindecim millones. Sed & *Adrianus* ante hoc
eadem liberalitate vsus erat erga populum, dum adopta-
tus esse *Commodus* ad imperium: *Spartianus* in uita illius,
Datum, inquit, populo congiarium eius adoptionis causa,
collatumque militibus H. S. ter millies: Hanc summam
nempe impendit in adoptione *Ælij Veri*; sed in *Commodi*
soluit decem millones; præter donatium, quod prius po-
pulo contulerat in sua electione, cum adhuc esset in Asia;
tum vnicuique ciuium elargitus est coronatos tres: Et paulo
alia donatiua fecit populo & legionibus, reliquos omnes

totius

totius mundi principes & reges liberalitate superans. *Commodus Marcus Aurelij* filius (vt scribit *Capitolinus* in vita eius) congiarium dedit populo, singulis denarios septingenos, vicens quinos; Denarius valebat asses decem & centū asses Coronatum Gallicum ita septingēti quinq; denarii efficiunt 72. coronatos: Et cum essent Romæ quadringenta millia ciuiū accessit ad triginta milliones auri: *Peritax*, qui post *Commodum* regnauit tres tantum mēses, cum imperio potitus esset, Prætorianis militibus, vnicuiq; donauit 150. coronatos & populo 10. quæ summa redit ad 4. milliones. *Septimius Seuerus*, ait *Spartianus*, militibus tantum stipēdium, quantum nemo principum dedit: Populo donatiua sepius ingentia largitus est: Vrbi prouidit de frumento, oleo & vino ad annos 7. Liberis suis thesauros maiores reliquit, quā ante eum princeps quispiā; licet *Suet.* scribat, *Tiberium* reliquisse 67. milliones auri: *Heliogabalus* mōstrum illud luxuriosum nunquā minoris coenauit, quam 2050. coronatis, & sæpius 75000. quod *Lampridius* in eius vita annotat: Hactenus dicta de Romanorum redditibus impensis & luxuria ex *Boissardo*, qui ea ex ipsis authoribus collegit, transtulimus, hac intentione, vt magnitudo incredibilis Romani imperii antiqui, eiusque principum & ciuium immensa opulentia, cum stupore cōsideretur, & quod illis seculis potius *Marti*, Deoque diuitiarum *Pluto*, litatum sit, quam *Vulcano* aut *Palladi*: *Ægyptii* dicebantur habere leges à *Mercurio* & *Vulcano* præscriptas, at Romani à *Marte* & *Pluto*: Illi domi manentes ex Vulcaniis operibus tātum habuerūt, quātum ex Martialibus: Illi carbones, hi sanguinem & sudorem humanum absumebant: Quantum verò iniuriæ, iniusticiæ, immisericordiæ, tyrannidis & immanitatis in innumeras personas longo tempore exercitum sit in tantis opibus Romanorum extorquendis, & congerendis vix cogitari, nedum dici, potest: Plurimi principum donatiuis

Roma quos
ciues.

Pertinaciū
donatiuum

Septimii Seueri donatiua
ingentia.

Tiberius
quantum
reliquit.
Heliogabali
coena sumptus.

Romani diuitiarum
studiosissimi.

Ægyptiorū
& Romano
rum comparatio.

Imperia im-
peria abud
Romanos.
illis liberalibus emerunt imperium à militibus & populo,
at inscii occasionem dederunt vendentibus, vt quamprimum plures eiusmodi emptores desiderarint, quorum donis successiuis ditescerent; Hinc tot sicariæ manus in principes illos armatæ fuere, quemadmodum constat perpaucos, ex Ethnicis illis Imperatoribus matura ætate ac sicca morte obiisse: Reliqui, præter principes, præfecturis suis ita functi sunt, quo perpetuis exactionibus subiectorum opes exhaurirent, ad gulam suam voluptatemque ferè momentaneam pascendam: Nulla hic fit mentio, qui sumptus in viros literatos alendos aut studia liberalium artium promouenda, vel qui reditus in bibliothecas eximias impensuri sint, cum Mars & Ars, non vnica saltem (vt in dictione) literarum, sed multis modis inter se differant; Ille inimicitiam, dissensiones, odia, lites & prælia; hæc amicitiam, concordiam, requiem & pacem, requirit, quibus vterque alitur. Verum

Romani nihil in litera
ros contulerunt.

Martis &
Arts differentia.

Mercurio dediti inter
Martiales auferunt.
Duo Chymica monumenta in
Italia inuenta.

Epitaphia
Bononia.

videamus an inter hos *Martiales*, quidam quoque *Mercurio* dediti licet secretissimè, antiquitus inuenti aut potius post mortem agniti sint; Et num poetæ quidam Latini quid obscura fama de Ægyptia philosophia olfecerint: Duo sanè quantum obseruari licuit, præclara monumenta in Italia inuenta narrant, quæ satis attestari possunt, apud Ethnicos illos antiquos artis Chymicæ quosdam peritos extitisse, vt ex cœnotaphiis ac sepulchris eorum apparet. Primum est *Bononia*, alterum inuentum fuit in agrò *Patauino*: *Bononia* quod extat in marmore hanc habet inscriptionem:

ÆLIA, LAELIA, CRISPIS, NEC VIR, NEC MULIER,
NEC ANDROGYNA, NEC PVELLA, NEC IUVENIS,
NEC ANVS, NEC MERETRIX, NEC PVDICA, SEL
OMNIA:

SUBLATA NEQVE FAME; NEC FERRO, NEC VENENO,
SED OMNIBVS:

NEC

NEC COELO, NEC AQVIS, NEC TERRIS, SED VBIQUE IACET.

LVCIVS AGATHO PRISCIVS, NEC MARITVS, NEC AMATOR, NEC NECESSARIVS, NEQVE MOERENS, NEQVE GAVDENS, NEQVE FLENS, HANC NEQVE MOLEM, NEC PYRAMIDEM, NEC SEPVLCHRVM, SED OMNIA:

SCIT ET NESCIT, QVID CVI POSVERIT.

HOC EST SEPVLCHRVM, INTVS CADAVER NON HABENS:

HOC EST CADAVER, SEPVLCHRVM EXTRA NON HABENS.

SED CADAVER IDEM EST ET SEPVLCHRVM SIBI.

Huius Cenotaphii mentem quam plurimi Chymicis occupati presenserunt, ideoque in illud commentarios suos ediderunt, ut sunt *Iohan. Turius Brugensis, Richardus Vitus & Nicolaus Barnaudus*: quibus viris doctis in suis opinionibus nihil detrahentes, idem succinctè quoque nos perlustrabimus: Nemo, nisi qui de Tinctura philosophica nihil unquam legerit, audiverit aut crediderit, aut valdè rudis ac rerum chymicarum imperitus sit, primo aspectu negare poterit, quin hoc monumentum ab artifice antiquo statutum sit in Dei honorem, & artis chymicæ commendatione; Et quod ut & alii coniectant, non nihil de perfecto opere secretis illius marmoris locis inclusum & reconditum habeat, quod fortè tam erit exiguæ quantitatis (utpote drachma aut minus, ad quid enim ibi magnum pondus reposuisset?) ut propterea Epitaphium deiici, locumque ad fundamentum usque; ut quidam instigant, subverti & perquiri non sit opere precium. Duæ hic nominantur personæ, *Ælia, & LAELIA*, in vno subiecto, quod *CRISPIS* dicitur, qui *crispos* quasi capillos

In Epitaphium Bononiense non qui commentati sint.

Epitaphium Bononiense curpositum

Cur non deiiciendum.

Ælia, Lælia non vir.

gestet redactum in subtilissimum puluerem : Si has binas personas ex vno corpore promicantes, dixeris virum, perperam dixeris; Quia vir dum est siue mas, vt agens intelligitur respectu foeminae: Hic autem illa differentia desuit, quae quidem adfuit in Tincturae confectione : Non est igitur *vir*, sed fuit: Similiter non est *mulier*, sed fuit; quia hic nulla potentia patiendi à viro: Nec *Androgyna*; Fuit quidem in initio, respectu viri & mulieris, coniunctorum, sed iam non est amplius: Nec *Puella*, haec enim intacta est; In opere vero philosophico virgo peperit & lactauit inf. ntem suo lacte; qua ratione mater dicitur & non puella, licet virgo manserit : quae tamen verba allegorica sunt & nihil ad partum virgineum, quo editus est saluator mundi, nisi similitudinariè spectant: Nec *Iuuenis* seu adolescens, quia in coniugio viuens ad acmen seu virilem aetatem per sui perfectionem accessit : Nec *Anus*, quia decrepita non est, aut viribus imbecilla: Nec *meretrix*, quia nulli alteri sese prostituit pecuniae aut lucri gratia, vt prostitula populi & meretrices facere consueuerunt: Nec *Pudica*: Si enim pudicitiam eternam, vt virgines *Vestales*, voluisset, non cum viro copulata inuenta olim fuisset: SED OMNIA, hoc est, secundum quid dictum: Est enim *vir*, quia viri actionem perēgit, est *mulier*, quia mulieris: Est *Androgyna*: quia copulati hi duo fuerunt, tanquam Hermaphrodytus vnus ex duobus: Est *puella*, quia aetatem, nisi iuuentae, nō attigit: Est *Iuuenis*, quia iuuenilis aetatis aut adolescentiae fructus, qui sunt sanguinis copia & bonitas, atque hinc optima corporis temperies, nondum amisit: Est *anis*, quia nunc per omnem aetatem perdurat & diutissime super fuit: Est *meretrix*, quia Beia est lasciuia, quae se prostituit Chabritio etiam ante verum cōiugium, quod fit in albedine : Toto tempore igitur nigredinis & antè meretrix dici potest: Est *pudica*: quia subsequente matrimonio, non impudica aestimabitur: Matrimonium enim quasi pallium

hoc quicquid est vitii, tegit & abscondit. Quæ verba si quis velit intermedio inter duo cōtraria nomine explicare, dūmodo cū re cōueniant, poterit, in modum *Ænigmatis illi*⁹ Platonicī, quod habet: *Vir, nō vir, vidēs, nō vidēs, in arbore, non in arbore, sed dētē nō sedētē, volucrē, nō volucrē, percussit, nō percussit, lapide, nō lapide*: quasi dicat, Eunuchus, monoculus ac luscus vidit, in frutice inclinātē, vel pertilionē, leviter strinxit, pumice: Ita hic dicere posset, si nec vir, nec mulier, nec Androgyna, est igitur Hermaphr. secundū masculinū sexū inclinans: nec puella, nec iuuenis, nec anus, si dicas quod sit mediæ ætatis, hæc verba saluātur, at vix eorū cōtradictoria, & puella & iuuenis & anus: nisi quis vnum medium pro vtriusque extremis affirmatiuè accipere velit: nec meretrix, nec pudica, & meretrix & pudica: hoc est, mediocritate, quæ est inter castitatē & impudiciā, cōtinetur: Quæ expositio nimis dura, nec rei cōueniēs, nec dilucida est: Quocirca a iis eā relinquimus: *Sublata neq, fame, nec ferro, nec veneno, sed omnibus* Fames est appetitus alimēti solidioris, quod nō ipsi seuera cōceditur nisi in propria viscera grassari velit; Hinc fame moritur, & ferro, quæ diminuitur & partes eius solidæ molliūtur & attenuātur: ac veneno, h. e. draconis Typhonis, vel Pythonis quæ re idē est: Python ab Apolline interēpt⁹ & Osyris à Typh. dicitur: Hui⁹ veneno putrido materia philosophica quoque succubuit, h. e. ad mortē vsq; putrefacta est: Trib. igitur mortis generib. simul, & nō vno solummodo sublata est: Ita & sequētia verba intelligenda, quod nec celo, h. e. aere visibili vsq; ad cælum extēso, nec aquis, seu elemēto aquæ, nec terris, elemēto terræ, in singulis per se, sed in omnib. simul, seu vbiq; iaceat: In sublunaribus enim omne quod est, in aliquo horū trium elemētorum visibiliū, si in nullo eorū, nusquā, si in omnib. vbiq; esse phibetur. Ignis cum non sit visibilis, nepe ille, qui supra aeris regionē

*Ænigma
Platonicū.*

*Expositio
nimis dura.*

*Materia
philosophica
ubi que
inuenitur,
id est in om-
nibus ele-
mentis.*

statuitur, & hic inferior non fit purus Elementalís; id-
 eo ignem sub aere & cœlo comprehendit: Diuiserunt e-
 nim antiqui totum mundum in tres partes iuxta nume-
 rum filiorum Saturni, in cœlum, quod Ioui, Oceanum, qui
 Neptuno, & terram quæ Plutoni sorte contigit: Ad hæc com-
 munis est loquendi ratio apud philosophos, quod lapis fit
 vbique, quia per omnia elementa fit dispersus & non per v-
 num solum: *Lucius*, id est, optimè lucens, Agatho, id est,
 bonæ naturæ, *Priscius* quasi senior, denotant periphra-
 sticos præcipuum requisitum ad artis perfectionem consequen-
 dam; cuius philosophi passim memiaerunt: Ille *Lucius* est
 amator *Ælia Lælia*, quia vt magnes ferrum, sic hæc *Luci-*
um ad se trahit, inque suam naturam primò disponit, quæ
 est nebulosa & nigra; Idem est *maritus*, quia agit in
 eam, vt mas in fœminam, at post draco fugit rimas,
 quas obseruabit: *Necessarius* est, quia necessario requiritur,
 & absque eo nihil fit: *Mærens, gaudens & flens*, Mæ-
 rens vultu nigredinis, gaudens, albedinis; fluës, quia absq;
 lachrymis, rore, margaritis, oculis piscium opus non per-
 ficitur; Hæc omnia de Lucio dici reuera possunt simul
 adfirmatiue, at non negatiue: Hanc & molem & Pyrami-
 dem & sepulchrum posuit: Vbi non intelligit marmoream
 molem aut visibilem cippum, sed *Æliam Læliam*, quæ ipsa
moles est hæc statui solet, cum res firmæ perdurare, immo-
 bilesque manere debent; *Pyramis*, monumentum in mo-
 dum flammæ ignis, assurgens pro æterna cuiusdam me-
 moria ponitur: Talis & ipsa est sibi *Pyramis*; *sepulchrum* quo-
 que *Lucius* ipsi fecit; Id verissimum est, quia *Lucius* in
 omni necessitate *Æliæ Læliæ* ad manum est, & omnia
 quæ debet, eius nomine peragit: Vnde est causa sine qua

Mundus in
 tres partes
 diuisus.

Lucius est
 herba alba
 crescens in
 monticulis.

Lucius cau-
 sa sine qua
 non Ælia.

non illa aliquid memorabile perficeret: *Lucius scit & ne-*
scit quid cui posuerit; scit quidem in initio, at post quasi igno-
 rat,

rat, quia ignoratur & abdicatur; unde gratiam vix ullam sentit pro præstito seruitio; Inde dicit, nescit, quid cui posuerit; Hoc est sepulchrum intus cadauer nō habens; Quæ verba non quoque ad marmoream externam tumbam referri debent, sed ad Æliam Læliam; Nam ipsa est cōtinens contentum in se conuertens, atque sic est sepulchrum seu continens, non habens in se cadauer seu contentum; Veluti *Lothi coniunx* ipsa sibi sepulchrum fuisse dicitur absque cadauere & cadauer absque sepulchro. Sepulchrum, quia lapidea facta erat; cadauer, quia formam hominis retinens tumulata non fuit; Hoc est cadauer sepulchrum extra non habens; quia continens seu sepulchrum, transijt in cōtentum seu cadauer, & illa duo vnum facta sunt: Sed cadauer idem est & sepulchrum sibi: Quæ verba rem totam satis declarant: Volatilis enim materia, quæ erat cōtinens & sepulchrum, cum fixa, quæ erat contentum & cadauer, vna res facta est absq; diuisione, vt aqua mixta aquæ, quia vnius erant generis & originis: quæ hoc loco sufficiant: *Alterum Monumentum*, quod in agro *Patauino* nostro seculo repertum est, fuit vrna fictilis cum inscriptione huius *Hexastichi*:

Continens contentum in se conuertens.

Lothi vxor ipsa sibi sepulchrum.

Alterum monumentum Italicum.

*Plutoni sacrum munus ne attingite fures,
 Ignotum est vobis hac quod in vrna latet.
 Namque elementa graui clausit digesta labore
 Vase sub hoc modico Maximus Olibius.
 Adsit facundo custos sibi copia cornu,
 Ne pretium tanti depereat laticis.*

Intra hanc vrnā erat altera vrnula cum inscriptione horum versuum:

*Abite hinc pessimi fures,
 Vos quid vultis cum vstris oculis emisistis?
 Abite hinc vstro cum Mercurio petasato caduceatoque:
 Maximus Maxumo Plutoni hoc sacrum facit.*

Rurfus intra vrnulam reperta est lucerna adhuc ardens
 intra duas ampullas, alteram ex auro, alteram ex argento,
 purissimo liquore quodam plenas, cuius virtute creditur
 per multos annos lucernam hanc arsisse, vt annotarunt in
 suis antiquarum inscriptiorum collectaneis *Petrus Apianus*,
Bartholomaeus Amantius & *Calius Rhodiginus*: Meminit quoq;
 huius rei *Hermolaus Barbarus* in corollario in *Dioscoridem*, vbi
 de aquis in commune agit: *Est & caelestis aqua*, inquit, *siue po-*
tius diuina Chymistarum quam & Democritus & Mercurius Tris-
megistus nouere, modo diuinam aquam, modo Scythicum laticẽ ap-
pellantes, modo pneuma, hoc est spiritum, ex aetheris natura & ef-
sentia rerum quinta. Vnde aurum poculentum & iactatus ille, nec dũ
inuentus Philosophorum lapis & sabulum constet Hinc & arti datũ
nomen, Psammurgicen, & Myslicen & Ammophysiam & Sacram
& Maximam vocando, ceu literas quasdam seclusas habeat & à qui-
bz prophanum vulgus arceri conueniat: Hoc genus laticis, vt arbi-
tror, significat Epigramma nuperrime in agro Patauino iuxta oppidũ
Atesta inuentum opere lateritio ac proinde fragili, per imprudentiã
que manus rustica proscindentis ibi terram, corrupto: cuius memoria
ne pereat, verba prætexitimus: Plutoni Sacrum & cetera, vt prius:
 Eiusmodi opera flammæ perpetuæ, quæ ad attactum aeris
 mox extincta sit, etiam alibi inuenta, vt in Germania, & ad
 huc aliquibus in locis reseruari, pro certo narrant: Circa
 quæ quæstio oritur, an ea sint Chymica, hoc est, Chymico
 artificio producta; & an ad Tincturam Philosophicam re-
 uera spectent? Cui respondendum ex proposito exemplo:
Pluco fingitur à poetis antiquis, at ab Ethnicis indubitatè
 recipitur, vt omnium diuitiarum, quæ ex terra & metallicis
 proueniunt, Deus & largitor; cui, si quid ex Chemia metal-
 lica aut metallis vtilitatis aut lucri alicui obtigisset, gratiè vt
 dicatè primo, sic post actæ fuerunt: Hac ratione hic Maxi-
 mus Olibius eidem offert primitias sui laboris, vt Deo pro-
 pitio

De scripto-
 res memi-
 nerunt & mo-
 nimenti
 Patauini.
 Coelestis a-
 qua Democ-
 riti & Mer-
 curii Tris-
 megisti
 Chymica.

Vbi hoc mo-
 numentum
 inuentum.

An flamma
 perpetua o-
 pus Chymi-
 cum.

Maximus
 Olibius Pli-
 noni cur
 manus di-
 cauit.

pitio, pro remuneracione, nempetria; ampullam auream, ac argenteam; liquore quodam plenas, qui flammam abique vlla sui consumptione inextinctam aluerit: Ampullas illas duras esse Chymica opera & effectus facile conijci licet. In illis enim elementa graui labore digesta sunt clausa, non in aqua, quæ facile exhalescit in aerem & consumitur, etiam si per 10. annos fuerit distillata & redistillata; ad sui fixationem seu perpetuitatem inducendam, nisi in aureum & sic perennem liquorem reducatur, quod an fieri possit, aquæ natura demonstrat & mediortum; quibus id fieri debeat, habilitas; Si Mercurialis fuerit, ad illam dignitatem promoueri poterit, alia nequaquam. Quid igitur loquantur illi de aqua incorruptibili & liquore diuino, præter Mercurialem fixam, videant ipsi; Mihi non fit in hoc verisimile: Similiter de flamma ignis, quæ ab hac aqua aliputatur, sentiendum: Ignis à nulla aqua, nisi sit spiritus vini, nutriri potest, at semper ab oleosis, pinguibus & sulfureis: Inde omnia cremabilia; quantum habent oleosæ substantiæ, tantum flammæ dant proportionabiliter & ecõtra: Deinde ignis cõmunis natura est, vt & terra & aere egeat, si permanere debeat, & vt aqua, tanquã inimicissima illi nõ appropinquet: Terrea substantia est ei tanquã sustentaculum & focus, in quo velut in firmiori & solido elemẽto, rarissimum & fugacissimũ sustineatur: Huius vice sunt fomites; Elychnia, tentæ, panniculi linei, & alia materiã corpulenta, at rara Oleosa, vt dictũ, instar pabuli: Sed aer circũstans instar vtilitatis & refrigerii, sine quo nullus ignis siue flãmẽ siue alius pmanet, etiã si satis olei & fomitis habeat, at mox extinguitur; q̃ cũ pateat in cryptis & cuniculis profundis subterraneis, quo aer liberior penetrare neq̃t, nisi factis ad hoc meatibus, aliarumq; rerũ experiẽtia, nõ opus erit hic demonstrare, quomodo igitur flãmã hæc in vasis firmiter occlusis, atq; his

Ampullas esse Chymica per, nõ aquam.

Mercurius in aurum reduci potest, alia aqua remanent. Spiritus vini sub aqua forma igneus.

Ignis eget aere & terra, alias extinguitur.

Ignis in cõtra nisi subterraneis profundis extinguitur.

in alia

Dubia cir-
ca flammã
perpetuam
monumenti
Patauini.
Aqua per
se collecta
in ampullis.

Flamma
sulfurea ap-
parens, ubi
sunt thesau-
ri abscondi-
ti.

in alia vrna, hacque iterum in alia posita, non extinguetur. Et cur ad aerem ingredientem extinguitur? cur contratio elemento, aqua, fouetur? Sane hæc omnia de flamma ignis & incorruptibili aqua dubiam mihi fidem faciunt: Præterea, si duæ eiusmodi ampullæ per centenos aliquot annos sibi inuicem applicatæ sub terra permaneant, etiamsi locus sit strictè cõclusus, tamen fumi subterranei penetrant per omnes rimas, seque in ampullas insinuant, quarum frigiditate fumi coagulati in aquam claram reducuntur, vt sic semper aliquid aquæ clarissimæ in eiusmodi vasis reperiri sit possibile: Idem dicendum de sulfureis halitibus, qui traduntur coaceruari in eo loco, vbi thesauri ex auro & argento absconduntur, ibiq; circa terræ superficiem sulfuream flammam conspici, q; ab experientia notissimum est: Quid si eiusmodi sulfurea flamma quoq; rusticis illis, qui monumentum aperuerunt, visa fuerit? Sed considerandi sunt versus *Olibij*: In primo Hexametro apertè testatur; se hoc donum vouisse *Plutoni*; In secundo, seu pentametro ostendit, in hac vrna corpus humanum non fuisse reconditum, vt solet in aliis vrnis, at quod tale opus, *Plutoni* sacrũ, vulgaribus ignotum sit: Tertius versus, quale opus & quis author eius sit, declarat: Nam elementorum digestio ibi facta fuit à Maximo *Olibio*, quæ omnino Chymica est, nec alterius intentionis, quam quæ Tincturam perficiat: Deinde dicit, copia custos adsit focundo cornu, quæ verba nihil aliud sonant, quam quod semper adsint diuitiæ & opes, quæ curam adhibeant, ne pretium tanti laticis depereat: Philosophi vsitatissimè vocant ipsam Tincturam, & eam requisitas substantias, aquas, vndas, lymphas, latices, nempe mercuriales: Per laticem itaque perennem aquam intellexit, quæ *Hermeti* & *Democrati* notissima fuit, qui de Tinctura intellexerunt: Qui enim nomen aquæ, serpentis, vi-

ni aut aceti in Chymicis audiat & existimet dicta ita communiter ibi intelligi, ille fallitur: Nullum enim verbum, inquit Rosinus, philosophi absq; falso immixto verum protulerunt, nisi hoc vnum; Nulla tinctura fit nisi ex lapide nostro rubeo. Postea *Olibius* ostendit se Chymicum, quia fastidit omnes, arcetque vt fures, qui vtuntur Mercurio petasato, caduceatoque, hoc est volatili: Scriptum & monumentum hoc videtur ex loquendi formulis sat antiquum, cum plautinis vtatur verbis, vt sunt voltis, vobis, vostro, Maxumo, *Plotoni*: At hæc præsupponunt, non probant eius antiquitatem; quæ authorem ethnicum, qui ante sesquimille annos, & eo amplius, vixerit, tamen satis conuincunt. Sequuntur alij apud *Romanos* antiquiores degentes, qui saltem aliquantulum de arcano philosophico gustarint, licet ad ipsas epulas non admissi fortè fuerint: Ex his maxime insignis est *Apuleius Madaurensis*, Philosophus *Platonicus*, qui licet patria non sit Romanus, at Afer, tamen Romæ vixit & Romano stylo delicatissimo, scripsit aureum suum asinum, seu *Metamorphoseon* librum verè aureolum, in quo allegorias diuersas iucundissimas aspersit, præterquam quod totus figuratus & tropicus sit: Vbi, inter alia argute ficta, *Psyche* describit, Draconi horribili in altissimo monte, deliciarum omnis generis, auri, argentique abundantissimo, habitanti desponsatam, quæ cum mariti, secum nocturno tempore saltem concumbentis, vultum, contra eius edictum & legem, ex fororum instinctu, contemplari vellet, & coram intueri, nocte silenti seu media, cum maritus profundo somno detineretur oppressus, (quem horribilem draconem nec quid humani habentem opinabatur) incensa lampade nouaculam habens in manu ad eum accessit, ea intentione, vt si Draconem animaduerneret, mox interimeret: Verum cum

Monumentum Patrum
num videretur
Plantarum
ab abatu.

Apuleius
Philosophus
Platonicus.

Psyche Draconi
vixit.

*Pytharon
Dionem,
Jed Cupidi-
nem sibi in-
venit mari-
tum*

*Cupido a-
no. au. t. à
Psyche.
Cupidini
Psycheiterū
coniuncti.*

*Psyche &
Cupido
quid in
Chymicū.*

*Cupido cur
nolit con-
spici.*

*Apuleius
Trismegisti
librum in
Latinum
tra. stulit.
Illard. No-
gemā. icus
in Catalo-
nia, demo-
nem d. v. r.
gil o perio
satm.*

præter opinionem iuuenem formosissimum, *Cupidinem* dictum, offendisset, admirabundaque eius pulchritudinem spectaret, nonnihil de oleo lampadis in tenellos eius artus insperlum, illum de somno excitauit; Qui videns *Psyche* armatam nouacula & flamma contra edictum sese de nocte aggredientem, multis querelis & lamentationibus effulsis, vxorem, subito auolans, reliquit: Illa autem per multos annos totum ferè mundum peruestigans eum insecuta est, cui tandem inuento copula indissolubili, immensis exantlatis laboribus & miserijs, iterum copulata & unita est. Quamuis *Platonici* alijque hoc ad mores explicare possint, quasi amor, qui *Cupido* est, animæ humanæ adiunctus sit, tamen id allegorijs tantis, aureisque non indiget, nec vllà est ratio fugæ *Cupidinis* & reditus; In *Chemia* est *Venus* & *Cupido*, est *Venus* & *Adonis*; sic quoque *Psyche* & *Cupido*: *Psyche* enim foemina, *Cupido* mas est, *Draco* existimatus, ac formosissimus iuuenis, vt *Adonis*, *Narcissus*, *Alexis*, *Daphnis* & *Hiacynthus*: Cur fugere dicatur, philosophi passim indicant: Hic est ille, qui non vult, nisi per clatratas fenestras, aut nocturnas umbras conspici aut tractari: Vt enim *Diana* se nudam videndam non admittit, sic nec *Cupido* philosophicus: Nam reuera si videatur, quam pulcher & admirabilis sit, necessum est, quod relinquat suam vxorem amabilem *Psyche*; siquidem ab igne violentia illi contingat: quamuis iterum eidem tandem coniungi possit: Hæc fuit verissima mens *Apuleij* illius, qui *Hermetis Trismegisti* librum ex Græco in Latinum transtulit. Sunt qui scribant quendam magum interrogasse dæmonem hanc questionem, an *Virgilius* habuerit lapidis cognitionem idque dæmonem affirmasse: At nos mendaciorum auctoris testimonio non contenti, in ipsa *Virgilij* scripta & opera inquiremus, & exijs, quid nobis videatur, concludemus

demus; Quidam *Virgiliomastix*, nuperus author Italus, qui in sua vernacula lingua scripsit tractatum de Minera auri, in eo hæc habet verba: Dicat Poeta *Mantuanus*, quod desiderium & fames auri sit sacra, seu abominanda & scelerata, quæ sæpe inducat id fieri, quod non debeat: verum quia ipse natus est pauper Andibus, hodie dictus *Pietoli*, & stipem querendo versibus, coactus fuit redire *Neapolim*, ubi minori sumptu degere potuit, comedendo panis frustula & bibendo aquam frigidam de *Formello*, quod *Rome*, ubi omnia cara, facere non potuit: Sed hæc sunt calumniose & falsissime dicta in *Virgilium*, *Latinum* quasi alterum *Homærum*; quorum neuter fuit mendicus, at viri in magno respectu habiti: An mendicus ille, qui ob paucos versus 6. *Æneid.* insertos, à *Marcelli* matre sex millibus coronatorum donatus sit? Qui *Augusto Cesari*, & *Mecænati* familiarissimus extiterit? *Augustus* enim *Cesar* aliquando *Virgilium* & *Horatium* penes se habuit, in quorum medio confedit, cumque interrogaretur, quid ageret, respondit; Hic se deo inter suspiria (quia *Virgilius* fuit suspiriosus) & lachrymas: (nam *Horatius* lippus traditur.) An tantus orbis victor familiaris adeo fuit mendico & pauperi, qui non haberet, unde viveret? Hoc non est credibile: Hic ipse *Virgilius* multis in locis ostendit, se quid de naturæ arcanis audivisse. Ut *Eglo. 6.* meminit malorum *Hesperidum*: Et *libr. 6. Æneid.* Duc nigras pecudes, ea prima piacula sunt: Et paulò post:

*Accipe quæ per agenda prius, latet arbore opaca
Aureus & folijs & lento vimine ramus,
Iunoni inferna dictus sacer, hunc tegit omnis
Lucus & obscuris claudunt in vallibus umbræ.
Sed non ante datur telluris aperta subire,
Auricomos nisi quis decerpserit arbore fætus:
Hoc sibi pulchra suam ferri Proserpinamunus*

*El. Girolam.
mus.*

*itali i. diot.
adnotatum
in a. c. u. de
Virgilio.*

*Virgilius &
Homærus
non mendici.
ci.*

*Virgilius
Augusto
Cæsari fa-
miliaris.*

*Aureus ramus
Virgilio.
li.*

Aureus ramus decerpit recreat.

*Aureus ramus non ui-
fid fatis acquiritur.*

Descensus ad inferos apud poetas quid.

Minera sub terra instar arborum super terram.

Rami aurei uel multiplicatio.

*Instituit, primo auulso, non deficit alter
Aureus, & similifrons cecit, uirga metallo.*

Ergo altè vestiga oculis & rite repertum

*Carpe manu: namque ipse uolens faciliq; sequetur,
Si te fata uocant, aliter non uiribus ullis
Vincere, nec duro poteris conuellere ferro.*

Antiqui poetæ, ut alibi ostendimus, per descensum ad infera loca, *Plutoni & Proserpinæ* dicata, nihil aliud intellexerunt, quam metallorum in mineris suis abditis fecisse lustrationem, ut patet in *Orpheo, Hercule, Theseo, Pythoo* & aliis: Sic *Virgilius* hic describens *Æneæ* descensum ad inferos, id imitatur, & metallicam allegoriâ illi adiungit; nempe quod in arbore opaca, hoc est mineris, instar arborum ramorum & radicum, sub terra dispersis (unde etiam quidam arborem subterraneam uocant uenas minerarum per terram instar arboris proiectarum) lateat aureus ramus, qui & folijs & lento uimine aureolus sit: Quod latet, omnibus non uidetur; illius arboris mineralis hic ramus est aureus per se & in folijs, & quia lento est uimine, flexibilis est, non frangibilis: Hunc tegit omnis lucus &c. quia semper umbrosa nemora præcingunt loca, minerarum feracia, nisi excisa fuerint: Aut intelligit in umbris quasi syluarum, ne facile reperiri possit, eum abscondi etiam sub terra: sed non ante datur &c. dicit, quod nemo in terræ intima loca accedere possit, nisi decerpserit hanc aureum ramum, qui pro munere *Proserpinæ* ad ferri debet: Primo auulso &c. Hic multiplicatio in infinitum insinuatur, quæ ad Chemicam artem maxime respicit: Ergo altè vestiga oculis &c. dicit quod in alto loco arboris sit inuestigandus, idque quidem uerissime; *In cacumine enim montium quiescit:* Et rite repertum carpe manu: In decerpendo quoque certus modus obseruandus, facilis sequetur, hoc est, facile inuenies,

uenies, si te fata vocant, aut Deus tibi annuat sua gratia, a-
has nunquam. Idem in lib. de Æthna.

*Densissima, inquit, corpora sæpe
Et solido vicina tamen compescimus igne
Non animos aris flammis succumbere cernis,
Lentitiem plumbi non exiit ipsaq; ferri
Materies prædura tamen subuertitur igni,
Spissaq; suspensis fornacibus aurea saxa
Exudant pretium. Quedam fortasse profundo
Incomperta iacent, similiq; obnoxia sorti,
Nec locus ingenio est, oculi te iudicæ vincent.*

His versibus arcani quid insinuare videtur ad metallica spectans, de quo tamen multa dicere subterfugit: Sunt alii, qui eum omnino Negromanticum statuunt, nempe ex egloga Pharmaceutria, & alijs locis sumentes indicia; At hæc non sunt sufficientia: Quia eglogam illam scripsit, vt & alia eiusmodi, non vt actu magicam malam exercere aut docere vellet, sed lusus & animi, ostentandiq; ingenii gratia.

Alanus in lib. 4. exposit. prophet. Merlini, commemorat à Virgilio, tempore Augusti Cæsaris, balnea Mechanica arte facta fuisse apud Neapolim Campaniæ ciuitatē, multis mortalium morbis vtilia; quas, inquit, iam dudum friguissè asserunt, qui viderunt & nonerunt. Addit idem author, talia fieri ex occulta vi sulfuris subpositi & substrati; quod an sit possibile per artem, alibi disquiremus: Ouidium quoque, cum omnes illas Deorum, dearumque metamorphoses collegerit in vnum volumen, saluam gustasse arcani cuiusdam in natura & artis administratione latentis; verisimile est; quod etsi re ipsa non expresserit, tamen sub tantis inuolucris fabularum latere, facile deprehendere potuit:

Reliquos volentes præ-
terimus.

Virgilius
Negroman-
ticus à qui-
busdam
statuitur.

Balnea na-
turalia à
Virgilio fa-
cta præpe
Neapolim.

Ouidius pa-
rum gusta-
uit de arca-
nis philoso-
phicis.

Nunc Aduersarii argumenta expectantur.

10 Argu-
mentum
77 galien. 11.

10. *Argumentum oppugnans Chemiam, contra Morienum à Pyrgopolynice productum.*

Quæcunque non viua sunt, & consistunt, & ad finem peruenerunt propositum, in illis subordinatio seu transmutatio inuicem non conceditur.

At metalla non viua sunt, & consistunt, & ad finem propositum peruenerunt.

Ergo in metallis non conceditur transmutatio vnus in aliud.

Propositio sic patet: Hinc non mirum, si ex ouo per crucam, & bombycem extat papilio: quia hæc sunt viua, nec ad finem propositum peruenerunt.

R E S P O N S I O M O R I E N I.

Responsio
ad 10 Ar-
gumentum
negatiuum.

Vegetabilium
mutatio vnus
in aliud.

CAuta sanè hæc est distinctio, dummodo adhuc non nimis lata & vagabunda: Exceptionem hanc à specie non mutanda in speciem, astutè, sed pro tuo arbitrio finixisti, quibus vix fidem adhibebimus, cum videamus te veritati insidias struere: Quid si & hic tibi plurimas exceptiones monstrabimus? Annon in vegetabili genere eadem mutationes & fortè plures? siligo in lolium, ac nonnunquã in triticũ, triticũ in siliginẽ transire narratur ab authorib⁹ grauissimis: Annon genera bellidum, rosarum, liliorum, hiacinthorum quã plurima arte miscentur, colorantur, educuntur & propagantur? Vna insitio arborum conuince-

re te

rete poterit vanitatis & inscititæ: Si vegetabilia quoque
 viua dixeris, licet non sensibilia, tum saltem eorum distri-
 ctio restringetur ad effossa ex terrâ vel meteora: Verùm hinc
 incidis in eadem difficultates, in quas prius; cum & mete-
 ora in se inuicem mutantur sæpissimè, vt pluuia in niuem
 vel grandinem, nubium congelationes in lapidem, coruf-
 cationes in aerem: Si de mineralibus sit sermo, magna hic
 est varietas mutationum vnius in aliud: Quid de ferro in
 chalybem, de ferro vel chalybe in cuprum, vt multi incu-
 cant, in vitriolum vtrumque; & ferrum & cuprum? An hæc
 omnia tibi impossibilia, vt quod possibile est vnum, de-
 monstres impossibile? Sunt longæ ambages, ex quibus te
 vix vnquam extricabis: Satius fuisset, sententiam tuam
 produxisse absque ratione; quam eam velle tot ruinosis
 & dubiis ruderibus suffulcire: Melius fuisset dixisse semel:

*Meteora
 quæ que in se
 inuicem muta-
 santur.*

*Mineralia
 quoque in se
 inuicem muta-
 santur.*

Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas;

Quam toties rationem ad voluntatem detorsisse, & ad opi-
 nionem, etiam pessimam & veritati manifestè contrariam;
 confirmandam tot gerras & tricas congestisse:

II. *Argumentum Aduersarii negatiuum
 contra Morienum.*

*II. Argu-
 mentum ne-
 gatiuum.*

Si metallorum transmutatio esset possibilis, tum
 fieret tam sub terra, quam supra terram, pro ordi-
 nario naturæ opere.

Sed vltimum non fit: Ergo nec primum.

Responsio Morieni.

Propositio tum vera est, si omne, quod fit per artem,
 fiat quoque per naturam eodem modo; Sed hoc fallit

*R. sponso
 ad II. Argu-
 mentum ne-
 gatiuum.*

in in-

in innumeris operibus arti propriis & non naturæ. Si vero intelligatur de operibus naturalibus ab arte exprimendis vel conficiendis in modum naturæ, quod tum mute, ut vnum metallum in aliud secundum artem, si à natura hoc cōtingit, tū hæc propositio alicuius momenti videtur. Nā si transmutatio apud artem est possibilis, dependebit à potentia naturali, quam habent singula metalla in sese, qua trāseant in se inuicem, imperfectiora in perfectiora; quamuis iam ante demonstrauerimus, in hac commutatione vilioris metalli in aliud preciosius, non contingere, vt indiuiduum vnum transeat in indiuiduum alterius speciei, sed si saltem argentum viuum, quod est in metalli imperfectis cōiungatur & misceatur cum alio argento viuo per artem producto; quorum commixtione fiat aurum, ex duobus, quæ antea per se singula non erant aurum, veluti ex semine asini & equæ mulus, discrepans ab vtroque semine.

Sed neganda est assumptio, vt aperte falsa: Quia licet ars non imitetur eundem modum transmutationis, quem vsurpat natura in metallorum generatione, tamen metallorum transmutatio sub terra quoque contingit, vt sapius demonstratum est.

12. *Argumentum Negantium ne-
gantium.*

12. *Argumentum Negantium contra Chemicam.*

Cuius primi authores fabulosi, id ipsum fabulosum est.

Chrysolopæiæ primi authores fabulosi sunt.

Ergo & ipsa fabulosa,

Minor probatur: Nam Hermes dicitur fuisse Moses, quod falsum est: Si enim ille Moses fuit & Hermeti

meti illa ats ascribitur, non oportuit Mosem migrasse in terram sanctam.

At in hanc migravit: Ergo Hermes non fuit Moses.

Responsio Morienti.

Respondeo ad maiorem, quod sit æquiüocatio in vocabulo *Fabulose*: Authores enim fabulosi intelliguntur, aut qui reuera in rerum natura non fuerunt, sed meræ sunt fabulæ, aut qui fuerunt quidem, sed quorum vita fabulise est obscurata & ænigmatibus, vt nobis fabulosi videantur, idque ob imbecillitatem nostræ rationis: Si primo modo fabulosi accipiuntur in Maiori, maior est vera: Si secundo modo, falsa.

Ad maiorem dico, quod ibi vocentur authores secundo modo, & non primo, fabulosi: Habet enim Chemia suos authores, sed quorum nominibus multum obscuritatis adfectum est; non quod omninò nulli fuerint, aut meræ fabulæ.

Quod ad probationem Minoris dicitur, non probat, authores chemiæ fabulosos esse: Nam etsi *Hermes* fuerit *Moses*, aut non fuerit, tamen nihil hinc chymicæ veritati detrahitur; quod patet in ciuitatibus & oppidis, quorum fundatores ignorantur, aut de quibus dubitetur an illæ ciuitates sunt fabulosæ, aut non in rerum natura? Quis iraratiocinari solet, nisi demens? Quod ignoremus Chemiæ authores, hoc non est imputandum Chemiæ, sed eius antiquitati, & in honorem potius eius cedit, quam ignominiam: Verum nos non dicimus, Chemiæ authores esse omnino ignotos, sed *Hermetem Trismegistum* præcipuum instauratorem eius clamamus, qui licet à te

*Chemia, aut
th. res. nro
ignoti.*

*Hermes non
fuit Moses.*

ignoreretur, an fuerit *Moses*, an non, quid hoc ad Chemiæ incertitudinem inde deducendam? Si nos sumus incerti fortè propter nostram ignorantiam, quis fuerit *Hermes*, nihil hoc ad artem per se certam: Quod *Hermes* *Moses* non fuerit, sed longè ante *Mosen*, facillè conici potest; quas causas & rationes supra discussimus vberius, vbi *Hermes* satis se declarauit, & declaratus est, quis sit, aut quis non: Recurrendum igitur ad primum librum:

Rationes affirmatiuæ Morien i pro Chemica veritate.

Ratio 10. Affirmantium.

10: Ratio
affirmati-
ua pro Chi,
mia.

In quod quæcunque res resoluitur, ex eodem composita est.

Aurum à quibusdam in argentum viuum & Tincturam, & reliqua imperfecta in Mercurium resoluitur.

Ergo aurum ex argento viuo & tinctura, & reliqua ex Mercurio sunt composita.

Et per consequens, Si inde composita sunt, ex iisdem componi possunt & debent: Cum ars naturæ opera exprimit, cupiens, eandem imitari teneatur, quoad potest, in materia, forma & fine, licet efficiens variet: vti in artificiali ouorum exclusione apparet, in qua efficiens causa diuersa videtur, nempe calor in furno excitatus, differens à calore incubantis gallinæ.

Maior non potest esse dubia; Quia est, Axioma in omni doctrina verissimum: Lac resoluitur in tres substantias, si vinum in totidem, homo in sua mēbra, viscera & humores

Do

res; Domus iu suas partes integrales, fundamentum, parietes & tectum. *Minor* multis experimentis diuersorum artificum confirmatur; quibus qui videre nōlit, non est, quod excuset suam incredulitatem, aliorum uē narrationem incuset: Videat *Penotum* in præfatione libri aquarum Mercurial: Et *Nic. Barnandum* in Explic. Epitaph. Bonon.

*De Kellē
Angl. f. 80
dum 17 li-
bras auri in
Mercuriū
resoluit.*

Ratio II. Affirmatiua Moriani.

Si rei cuiusque naturalis causæ omnes propriæ, præsertim internæ, per artem conuenienter congregari poterunt, eadem res, quæ per naturam, arte producetur.

*II. Ratio
affirmati-
ua.*

At auri naturalis producendi causæ omnes propriæ, præsertim internæ per artem conuenienter congregari poterunt.

Ergo & aurum naturale arte produci possibile est.

Propositio verissima est, quia quælibet res id, quod est, à causis suis est; ab illis generatur; cōseruatur & cognoscitur: Sunt autem quatuor omnino causæ, duæ internæ, Materia & Forma; duæ externæ, efficiens & finalis: Internæ illæ sunt propriæ rei, & manent apud rem, dum res est: Reliquæ externæ sunt extra rem: Hæ variari possunt, illæ autem nō: Finalis est illa causa, quæ disponit principia per media ad finem. Principia & finis debēt esse eadem cum natura: Media, inter principia & finem extensa possunt variari. Efficiens causa est calor, qui variatur quoque pro mediōrum diuersitate: Materia & Forma debent esse utrobique apud naturam & artem eadem.

*Causæ quæ
ad aurificiū
concurrant.*

Assumptio constat: Quia non ignotum est, qua materia natara gaudeat, si non à priori, tamen à posteriori, nempe argento viuo quocunque siue in corporibus metallorum congelato, vel extra non congelato. De FORMA similiter, quæ est maioris operæ precium, aliquid odorati sunt Philosophi, vbi illa in abstracto vel concreto contineatur, aut cui rei illa concredenda sit, veluti matrici, vt maturetur. Habita materia & forma, efficiens calor operatur eodem modo, vt apud naturam, quo sulfur heterogeneum à materia excludat & homogeneum eidem introducat, idque in vna hora, cum natura id vix mille annis perficiat: Finalis non cessat.

*Forma auri
producenda
in Chymia:*

Verum omnis labor est in *Forma* producenda, sine qua nihil fit, etiamsi materia sit copiosissima: *Formam* hanc natura in concreto elaborat, ars autem in abstracto, inque eo imitantur Chymici *Ideas Platonicas* vel figuras mathematicas, quæ in abstracto quoque considerantur: Natura ex gremio materiæ educit formam mirabili modo, longo tempore: Ars eligit sibi materiam ex Chao illo antiquo reliquam, quæ plus habet formæ in potentia, quam vlla alia, imo quæ potentia proxima tota sit forma: Ex hac fabricat sibi formam modo philosophis cognito, sed non absq; vase Hermetis, eiusque sigillo.

*Forma non
fit absque
vase Her-
metici:*

Ratio 12. Affirmatiua Morienti.

Si Moses omnes artes Ægypti calluit, absq; dubio Chemiam quoque cognouit, quæ tum fuit in Ægypto maxime in vsu.

At primum verum.

Ergo & secundum.

*Et Ratio
affirmati-
ua.*

sed artem, quam *Moses* cognitione dignam censuit, non fuisse vanam, sed possibilem, censendum est.

Chemiā vero cognitione dignam censuit.

Ergo nec Chemiā vanam aut impossibilem existimemus.

Quod argumentum ideo adductum volui, quia *Mosis* iam ante facta est mentio: In prosyllogismo probandum esset, quod *Mosis* tempore Chemiā fuerit in *Ægypto*; quod superius lib. I. & 2. copiose factum est; & in Hieroglyph. *Ægyptio* Græc. lib. I. quò te remittimus. *Hermes* enim, qui semper in Chemiā sectatores & discipulos in *Ægypto* inter philosophos, sacerdotes & reges reliquit, longe ante *Mosen*, *Iosephum* & *Abrahamum* vixit, *Ægyptijs*que, ut ante reflatum, lēges dedit ex Vulcani instituto: Nam *Isis* in honorem *Osiris* mariti distribuit agros totius *Ægypti*; ita ut sacerdotes tertiam partem omnium prouentuum, etiam ante reges ipsos, caperent. Idque ex *Mercurij* consilio, qui discipulus Vulcani extitit: Omnia itaque consilia profluxerunt à *Vulcano*, cuius templum, in quo *Apis* alebatur, pendeauratum fuit: Reliqua ex superius dictis petantur, quæ huc spectant, ne cramben bis coactam.

Mosis tempore & longe ante Chemiā fuisse in *Ægypto*.

Omnia consilia & lēges *Ægypti* à *Vulcano*.

Ad assumptionem Prosyllogismi probandam sacræ literæ testimonium dabunt, quæ referunt, *Mosen* educatum à regia filia & institutum in omni *Ægyptiorum* sapientia. Idem quoque habetur in Actis c. 7.

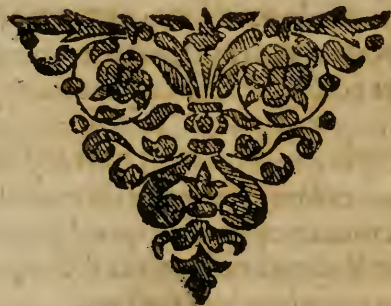
Ad maiorem sequentis syllogismi dicimus, *Mosen* fuisse virum, qui DEI VIVI optimi Max. faciem viderit; ipsi dilectum, grauem, magnanimum, non vanis artibus; quæ naturæ & Deo aduersæ essent; deditum, sed omnibus numeris & doctrinis absolutissimum.

Ad minorem huius suggero, quod eam præcedens syllogismus demonstrarit.

*Moses Chymicum opus
in combustione auri
per se manum.*

*Moses etiã si
non Chymicus, nihil inde in
commodi.*

Adhæc Chymicum illud artificium, cuius libr. 2. superius mentio facta est, per se solum consideratum, tale est, ut Mosen fuisse præstantissimum Chymicum declaret: Quod si Moses ex Chymicorum numero eximatur, propterea ars ac artifices ne tantillum damni sentiant; Quia rerum naturalium proprietates à Deo diuinitus naturæ impressæ per se manent, etiam si hominum pleraque indiuiduarum scientiam nunquam acquisierint.

V. AVICENNÆ A-
RABIS SYMBOLVM.

LIBER QVINTVS.

Vicenna, ARABICÆ gentis Princeps,
quinto loco confederat; qui ante-
quam cum hoste decertare incipiat,
nos breuiter nonnulla ad eius vitam
& scripta, nec non ipsi adiunctos spectan-
tia percurremus.

*AQVILA VOLANS PER AEREM ET BVFO
gradiens per terram est Magisterium.*

*Auicenna
Arabem in
Hispania
vixisse.*

*Mauri cur
Arabes di-
xi.*

*A*vicennam fuisse Arabem, siue Mauritani-
um, ex illis oriundum gentibus, quæ su-
periores Hispania partes tenuerunt, ut po-
te *Andalusiã, Granatam* & nonnullas alias
prouincias, certum est: Cur vero *Maurita-
ni* dicantur *Arabes*, cum *Arabia* longissi-
mo ab *Hispania* & *Mauritania* distet interuallo, hæc videtur
ratio; quia *Arabes* Mahometani suis expeditionibus, qui-
bus colonias, linguam & religionem suam, vnã adduxe-
runt, eo vsque penetrarunt: Vnã itaque gens, eiusdem lin-

guæ

guæ & religionis Mauritana cum Arabibus habetur: Verum cum Mahometani semper barbari & truculenti fuerint; magis profundendo sanguini humano & occupandis regnis, subiugandisque populis intenti, quam humanioribus literis, artiumque studijs occupati, hinc mirum videri posset, *Auicennam*, aliosque Mahometanos scientiis quibusdam philosophiæ instructos, multo magis, hac abditâ & occultissima arte insignes extitisse: Ad hoc respondendam, quod omnium rerum sit vicissitudo, & quod regna de gente ad gentem propter peccata à summo arbitro transferantur, atque sic quoque artes, scientiæ, aliaque bona quæcunque: Nihil cultius aut fecundius olim *terra sancta*, quæ nimirum lacte & melle abundaret, & tam numerosum populum aleret: Illa nunc nihil incultius aut sterilius: Ita *Græcia*, post *Ægyptum*, fuit artes, scientias, ingenia, virosque absque numero per totum orbem celeberrimos; Quæ nunc abiecta & tota barbara euasit: E contra *Mahometani*, qui & *Saraceni* dicuntur, à paruo initio ad illam sublimitatem peruenerunt, vt plerisque Orbis populis præualuerint, multisque imperium præreptum ad se transtulerint: *Mahomet*, enim primus eorum dux cum *Arabum* manu confines sibi populos subiugauit & exiguo temporis spacio diuersa regna sibi subiecit: Abhinc *Saraceni* *Ægyptum* inuasert, ibique sedem fixerunt, quorum reges primi fuerunt *Calyphæ* dicti, seu *Calides*; qui circiter annum Christi 703. dominari ceperunt: Hi *Saraceni* in *Ægypto* artem illam non penitus extinctam, sed in quorundam possessione ac multorum libris extantem tandem quoque inuestigarunt, nec non alias scientias ex *Ægyptia* & *Græcâ* lingua in *Arabicâ* translatas perdidicerunt: Vtque prius armis in occupanda *Ægypto*; sic post artibus in occupata indulserunt, Deinde crescentibus opibus & re-

Mahometani barbari & crudelissimi quomodo literis imbuti.

Omnium rerum vicissitudo.

Terra sancta nunc sterilis, olim fecunda.

Calipha Saraceni A.C. 703. in Ægypto dominantur.

Saraceni in Ægypto scientias tradiderunt.

Saraceni Africa maritima omnino occupaverunt.

bus *Saracenorum* in *Ægypto* & finitimis regionibus maritimam *Africa* oram aggredi ceperunt, quam continuatis expeditionibus vsque ad *Gaditanum* fretum, extremosque fines terræ occuparunt: Hac occasione scientiæ & artes fere omnes, quæ in *Ægypto* & *Græcia* florebant, in *Arabicam* linguam transfusæ, in Mauritaniam vsque propagatæ fuerunt: Maurítani vero excitati transfretarunt in *Hispaniam*, ibique regnum potentissimum erexerunt, quod per plurima duravit secula, donec à *Ferdinando Iusto* tandem inde profligati fuerint.

Duca Muzza A.C. 717.

Arabes quas scientias cognoverunt. Arabes medici excellentissimi.

Non solum autem *Astronomiam*, *Physicam*, omnemque *Mathesin* Arabes illi optime cognitam habuerunt, sed quoque *Medicinam Hippocraticam* & *Galenicam*: Vnde *Auicenna*, multique alij, in *Medicina* excellentissimi artifices fuere, adeo vt in quibusdam à *Græcis* declinantes innumera præcepta *Medicinæ* vtilissima dederint, vna cum variis medicamentorum formis, quæ adhuc per totum fere orbem sunt in vsu.

Auicenna scripta medica qualia Auicenna Princeps.

Quanta *Auicenna* in *Medicina* scientia & vsus fuerit, declarant satis eius scripta medica absolutissima, quæ totam artem methodo conuenientissima comprehendunt. Vnde non immerito absolute Princeps dictus est & adhuc vocitatur. An vero principis titulum reuera habuerit, vt multi affirmant, nihil ad rem spectare videtur: Fuisse virum magnum in sua patria & præminentem, qui non opus habuerit, vt mercenariam suam operam ægris curandis collocaret, quamuis eosdem per alios medicina sua iuuerit, credibile est: Ne hoc mirum, cum & Reges medicinam factitasse, deque ea scripsisse, inueniantur: At Christiani audientes *Auicennam* aliosque *Mahometanos* tot artium scientiarumque, ac in primis illius peculiaris Dei doni, *Chemiæ*, cognitionem habuisse, existimare possent,

Ab Mahometant indigni Dei doni à Christianis estimandi sint.

possent, Deum hisce gentibus veram religionis formam aut doctrinam de voluntate diuina, hoc est, de lege & euangelio non agnoscentibus, tantam gratiam nunquam præstitisse, quasi illæ, vti Mahometo addictæ, ea indignæ essent: Verum hi, qui ita iudicant, videntur DEI omnipotentis gratiam & benignitatem certo loco aut populo adstringere, in quo falluntur: Expacientur saltem in mundum ex patria sua ad Mahometanos vel etiam alios, vtpote *Turcam, Magnum Magol, Magnum Chamum, Chineses* & alios *India* reges, & videbunt, illos opibus & omnibus DEI donis affluentissimos adeò, vt census Christianorum regum cum illorum abundantia nequiquam comparari possit: An Deus hic iniquus bonorum largitor? Absit, vt ita cogitemus: Ipse est liberrimus & totius terræ ab omni parte habitatæ gentibus *Dominus & pater, Creator & tutor*, æque vt Christianis Europæis: Habet autem DEVS dona multiplicia, quæ diuiduntur in æterna & spiritualia nec non caduca & temporalia; Æterna sunt illa, quæ per solum Christum acquiruntur, Christianis propria; caduca, quæ cum hac vita transeunt, eaque sunt communia non Christianis cum Christianis, & interdum illis magis abundantia, quam veris Christi cultoribus; hac duplici de causa: primo vt Mahometani & Ethnici in hac vita, cum ad æternam illis aditus videatur præclusus; temporalibus gaudeant, tum per se, tum vt Christianis, si opus sit, luxuriantibus, frenum iniiciant; secundo vt Christiani cruce & afflictione potius exerceantur, macerentur, & probentur, quam nimia opum affluentia elati Dei præcepta & verum cultum negligant. Nos Mahometanos detestamur, vtpote *Trinitatem* diuinam negantes & Mahometum suum, prophetam maximum,

*Alia quæq;
gentes præ-
ter Christia-
nos Dei
fruentur
donis uber-
rimè.*

*Dona Dei
duplicia, æ-
terna &
caduca.*

*Cur cadu-
ca bona non
Christianis
uberiora,
quam Chri-
stianis.*

Deo assistentem, proclamantes; Illi nos vicissim, tanquam plures Deos & sanctos adoraremus, idolorum cultores vocitant, præsertim videntes, tot imaginibus sanctorum, Christianorum templa & sacella stipata & exornata: *Christum*, vt Ariani, Spiritum Dei agnoscunt, cum primus eorum legislator & Religionis doctor, Mahometus, ab Ariano monacho, *Sergio*, in religione & artibus institutus sit, veluti quoque à Iudæo, Astrologiæ peritissimo; Ex quorum conceptibus mixtum doctrinæ genus Mahometus produxit, quod tale est, à quo vulgi ratio aut sensus non abhorreat, sed illi in omnibus astipuletur, quodque populos armet ad occupanda finitimorum regna, quasi Religionis Mahometanæ propagandæ gratia: Verum hic quæstio de ipso Mahometo suboritur, num ille, veluti Arabes, multique alij statuunt, Chemiam nouerit & exercuerit? Fuisse illum multis artibus imbutum in pueritia constat, cum pater eius diuersos præceptores illi adhibuerit: Deinde mercaturæ operam dedisse eum narrant; ac de ~~num~~ viduam valde diuitem duxisse in vxorem, cuius opibus tanta ausa inceperit, occasione Arabibus defectionis ab Imperatore Heraclio data: His enim dux præfectus nimis foelix contra Christianos inuentus fuit, quorum reges, regna & populos: tanquam magnus Draco, serpentes alios, deuorauit; De arte autem Chymica facile persuaderi possem, illum quid perfecti cognitum habuisse, cuius beneficio ad tantam authoritatem & nomen inter Arabes deuenerit, vt Dux & Rex eorum salutaretur: Quomodo enim mercaturæ deditus & in armis inexpertus absque magnis diuitijs ad tantum præminentia fastigium alias elatus fuisset? Nec vero à vidua tantum opis habuisse potuit, vt exercitui alendo suffecerit: Nihil tamen in hisce, cum Arabibus, pro certo affirmabo, cum popu-

latio.

*Mahometum
ni aliquid
Arianiismi
retinent.*

*Quale ge-
nus doctri-
nae Maho-
metanorū.*

*An Maho-
metum Che-
miam ex-
ercuerit.
Mahome-
tum instru-
erit literis.*

lationibus & direptionibus oppidorum ad diuitias & hinc auctis viribus, & ad regnum peruenire potuerit: De *Arabum* antiquorum in Chymicis experientia non nihil auctorum scriptis vulgique fama innotuit; Nam non absque causa a urum Arabicum adeò celebratum, veluti obrizum & purissimum fuit, quamuis id quoque munere solius naturæ istis locis prouenisse potuit: Deinde Reginã illã *Arabia, Sabam dictam*, quæ ad Salomonis sapientiam ænigmatis philosophicis explorandam accessit, huius artis peritiam habuisse, non est dubium, cuius ante libro 2. quoque meminimus: *Phoenix* quoque avis ex Arabiæ syluis in Ægyptum venisse traditur, quæ qualis sit, ex superioribus patet: Sic *Dyonysus in Nysa Arabia* ciuitate nutritus ab Ægyptiis narratur; vbi quoque columnæ Osiridis & Isis antiquitus erectæ creduntur, quæ totius artis Chymicæ summam (vt alibi à nobis patefiet) complectuntur: Fuit enim *Arabia Aegyptiis* olim subiecta & quasi incorporata; Hinc artibus Aegyptiis procul dubio plurimi ex Arabibus antiquis fuere instructi & eruditi: Constat insuper ex noua illa, quæ increbuit, fama, quod ante ducentos annos & longè ante in *Arabia*; eiusque finibus, Damasci, hæc ars cum multis aliis scientiis maxime floruerit, vbi sapientes collegium quoddam ad *Brachmanum* & *Gymnosophistarum* exempla instituerint, qui omni disciplinarum genere fuere politissimi: Hi cum aliis *Arabibus* siue *Mauritanis* in vltima *Africa* parte residentibus, *Fessanis*, quamuis longissimo à sese interuallò distantibus, tantam familiaritatem & per literas communicationem, iniisse dicuntur, vt singulis annis se inuicem consuluerint, an quid noui in Mathematica, Physica & Magia vtrobiuis inuentum fuerit, mirabili animorum conuictione inter se deuincti: De *Fessanorum* schola, in qua Medicina, aliæque artes secundum *Anicennam*, *Anerrhois*

Mahometus audacia dux, direptionibus in oppidorum rex factus Arabibus.
Arabicum aurum.

Arabia regina Sabæ.

Phoenix avis Arabica d. Philice Chymica sit.

In Arabia Dyonysus deus Chymicus nutritus dicitur & esse columna Osiridis & Isis.

Collegium sapientum Damasci.

Relatio fama noua.

Fessana schola doctri-na.

*Auicenna
opera qua
lia.*

aliorumque *Mauorum* institutionem, floreat, adhuc ru-
mor, licet obscurus, ad nos peruenit: Magiam naturalem
ibi imprimis in usu esse ex multis indiciis constat. Vt ad *A-
uicennam* redeamus, illius ingenium sublime & in rebus
tam medicis, quam Chymicis summa perfectio ex eius o-
peribus satis elucescit, quæ adeo sunt limata grauiq; iudi-
cio disposita & ordine tradita, vt meliori haud potuerint:
At medica hic relinquimus, & Chymicorum saltem men-
tionem iniiciemus, quorum tria ad nos deuenerunt, vnus

*Auicenna
opera Chy-
mica.*

qui inscribitur Chymicus *Auicenna* tractatulus; alius ad
Assem philosophum: Tertio liber de anima artis habens in se
inter multas non ad rem spectantes doctrinas, non paucas
tamen vtilissimas & Chymico scitu necessarias; in cuius
vestibulo portā ponit elementorum ad Theoriā Chemiæ
apprime necessariam; vbi vult, quod quisquis qui in Che-
mica adita penetrare cogitet, per hanc portam incedere
debeat; Alias eum vix quicquam operæ precio dignum,
ettam si longo tempore labore, re ipsa præstiturum: In li-
bro de anima capite octauo triplici vtitur argumentorum
genere; vno sophistico, altero rationis seu Dialēcticæ,
tertio visionis; quorum vltimum, quod est argumentum

*Porta ele-
mentorum
Auicenna.*

*Auicenna
triplex ar-
gumentorū
genus.*

oculorum, huiusmodi est: *Si inquit, aurum & argentum non
viderem, dicerem, quid non est magisterium; sed quia video, scio
magisterium esse verum: A causa enim ad effectum & ab ef-
fectu ad causam hæc ratiocinatio ducitur, quæ tamen
proprie visio est, licet hæc non fiat absque intellectus dis-
cursu: Eiusdem sententiæ est, quod eodem loco habet:*

*Argumen-
tum visio-
nis Auicen-
na quale.*

*Quæsuerant, inquit, ab alio philosopho, quid diceret de Ma-
gisterio lapidis, dixit: Per Deum, ego reuelabo vobis, & non nega-
bo: Qui accipit, quod debet & miscet, sicut debet, & opera-
tur sicut debet, procedet inde, quod debet procedere: Et qui dat
medi-*

medicinam illam agrotis sicut debet & quantum debet, exhibit quod debet: Nullus enim philosophus fuit, qui negarit magisterium, qui esset sapiens: In porta elementorum duo inprimis emblematica adfert symbola, quæ consideratione dignissima sunt: Primum, Res, cuius caput est rubeum, oculi nigri & pedes albi, est magisterium: De tali re agnoscenda innumeri Chemiæ amantes sunt occupati; Aut certe, si magis præpediti essent, quam suis operibus conceptis, de sine fœlici inueniendo forent certiores: Caput esse rubeum, declarant aliorum philosophorum sententiæ; vbi loquuntur de seruo rubeo & latone, qui quamuis sit rubeus, inutilis est, at si in album vertatur, multum valebit: Oculos nigros pro accidentali qualitate solum agnoscimus: Nisi enim nigrum fuerit, albescere nequit: & nigredinis finis, est albedinis initium: Pedes albos pro adiunctis, sine quibus effici nequit, recipimus: Vt enim animal absque pedibus de loco ad locum moueri nequit, sic neque subiectum philosophicum vllam mutationem aut motum physicum sentiet absque his sibi appropriatis pedibus: Alterum Auicennæ emblemata est, Aquila volens per aerem & buso gradens per terram, est magisterium: Hoc nostrorum insignium potior pars, Philosophiæ Hermeticæ breuem demonstrat summam: Aquila enim volans per aerem nihil aliud denotat quam Lunam, siue lunonem, Venerem, Beiam; quæ sane fugax est & volatilis, instar aquilæ, vsque ad ipsas nubes euolantis & solis radios in oculos immittentis: Hæc enim materia, vnde cunque sumatur, soli amicitur, eiusque lumen diligit: Causa est, quia sol ipse ex argento viuo originem ducat, cuius & aquila philosophica est par ticeps; communis itaque mater illud est vtrique & si bene cõsideres, hæc soli: Aquilæ pennæ solæ, vt aiunt, deau-

Symbola
 Emblematica Auicennæ.
 Caput rubeum quid sit.

Oculi nigri quid.

Pedes albi quid.

Aquila quid in Chemia.

Aquila mater solis vel busonis.

deaurantur, aut aliis facilius, aliasque pennas, quas diu cōtingunt, absumunt; ita hæc materia philosophica in solis naturam sola transit, aut facilius omnibus aliis; Quodque omni alio argento viuo sit fortius & stabilius, siquidem extrahatur ex corpore paucis noto, firmæ tamen compactio- nis, facilis inuentionis & vilis pretii, (cum in simetis id qua- ri debere clament philosophi fere omnes) experientia ipsa docet: *Moriemus* de vtilitate eius pretii in hunc modum tra- dit: *Sapientes autem disposuerunt & dixerunt: Quod si hoc quod queris in sterquilinio inueneris, illud accipe: Si vero in sterquilinio non inueneris, tolle manum à mar supio. Omnis enim res quæ magno emitur precio, in huiusmodi artificio mendax & inutilis reperitur.* At mox philosophus se declarat, cū inquit: *Nam hoc in viis proicitur & in sterquiliniis suis calcatur, & multi iam in sterqui- liniis foderunt, ut hoc ab iis extraherent, & in hoc decepti sunt.* Do- bufone idem est iudicium, hic aeri est contrarius, eique e- lementum contrarium, nempe terram, amat, cui soli tardi- gradus in sūstitit, nec vnquam alteri elemento se credit; caput ipsi prægraue est & ad terram spectat: Quæ causa est, quod terram philosophicam designet, quæ volare nequit, utpo- te fixa & firma, cui veluti basi & fundamento domus au- reola superædificanda est: Si hæc terra non esset in opere; aer auolaret, & ignis non haberet fomitem, nec aqua rece- ptaculum: Hæc est tanquam vas congregans in suo ventre reliqua elementa, eaque continens vinculo firmissimo, ne ab inuicem separentur: At ne quis existimet hanc terram meram & puram esse terram, sciat, quod in hac terra sit ignis & quod ignis nō sit absq; aere, nec aer absq; aqua: Est n. Chaos quoddā terrenæ formæ, q̄ latet in absconditis locis seu puteis, vnde id in y sum ducēdū: Lapilli n. sub albi adiacētes littorib. maris à quibusdā (at stultis) optimum sulfur habere censentur: At si littoribus maris relictis, puteos in

Materia
philosophica
v: lu precii.

Aquila &
Bufo ut aer
& terra con-
trariantur
inter se.
Bufo terrā
philosophicā
designat.

Terra basis
in opere.

Terra phi-
losophica nō
pura terra.

Lapilli pu-
teorum pra-
etiosi apud
philosophos

quibus sæpe magna argenti viui quantitas inuenta dicitur) philosophis notos scrutati essent, operam non lusissent: *In puteis bufones.*
 In his enim sæpe prægrandes bufones inueniuntur, qui bufonium lapidem gestent in capite ad multa vtilem, si modo genuinus & non fictitijs sit: In hoc inquirendo *Lapis bufonium à multis frustra quaesitus.*
 permulti frustra laborarunt, quod sanè philosophorum culpâ non contigit, sed quærentium inscitia: Ex bufone exiccato & aceto macerato Alexicacon insigne fit ad pestem, quod in tempore appositum omne venenum à corde ad serapiat & reuellat: Ita ex philosophorum bufone *Ex bufone philosophico Medici- na.*
 cum aceto conuenienti macerato & exiccato, fit philosophica Medicina ad pestem, venena & alia morborum genera valde probata & vtilissima.

AVICENNÆ CONGENTILES

ARABES SEV MAVRI.

GEBER ABENHAEN, à quibusdam honoris gratia *Geber rex*
 regio titulo donatus, philosophus fuit *Arabs seu Arabum*
Maurus admirabilis ingenii & doctrinæ; cuius volumina, *vocatus à*
 quatenus nobis innotuerunt, eius iudicii grauissimi & ex- *quibusdam.*
 perientia in chymicis modum & ideam magis quam A- *Gebri volu-*
 pelles suis coloribus ipsum depinxerunt, deque eius men- *mina.*
 te & eruditione testimonia perhibuerunt: Methodo vsus *Gebri sty-*
 est in omnibus suis scriptis, quæ naturæ conueniens & le- *lus.*
 ctori non ingrata occurrat: Stylus & loquendi forma, licet
 ex Arabico in latinum conuersa sit, tamen rotundâ & acris
 apparet, quæ vigorem & acumen in se habeat: Totam vero
 artem Chemicam diuersis libris & capitulis tradere præ-
 sumpsit & promisit, quam tamen, ex inuidia aduersus in-
 dignos & laborare nolentes motus magis dispersit & ob-

Gebri in aperta perspicuitate obscurissimum omnium.

scurauit perspicua sua docendi ratione, quam vllus alius veterum aut recentiorum: Quod cum ipse fateatur, quod scilicet per diuersas suorum voluminum partes arcana artis recondiderit, & vbi plane & clare loquutus sit, quod ibi nihil, vbi autem sub allegoria, ibi aliquid dixerit, hinc protestatio eius à calumnia lectorum & operatorum illum excusabit; idque eò magis, quod asserat se artem non aliis, sed sibi, vt ipse ex mente sua eam recolligat, scripsisse, & non ignaris: Deditse autem adminicula varia & instructiones, quibus quis ad artis finem peruenire possit. Quâ præmonitionis synceritate cum videatur vsus, hinc plerique legentes eius volumina tanta facilitate & vt apparêt, perspicuitate tradita, magno animi ardore ea peruoluunt, nec quis est ad eò abiecto ingenio, qui sibi non persuadeat, se quid abditi in scriptis eius perspicere, & paleâ à tritico discernere, imo totam Gebri mentem cognitam habere: Hac opinione animatus quotusquisque omnia distillationum genera, nec non omnes materias siue minerales siue non minerales pertentat & in ipsam manuum exercitationem ad debitos furnorum ignes reducit, nunc hoc, nunc alio modo, donec tandem post aliquot annos intelligat, Gebri clariora verba fuisse deceptoris & obscuriora Delio natatore egere, siue *Oedipo* aliquo, qui ex profundo in apricum producat & anigmata Gebrinæ *Sphynxis* enodet & explicet. Sic *Bernhardus* Comes Gebrum, etiamsi veritatem abscondat, quam quis cognito opere agnoscere possit, vocat tetricosum seu versipellem, qui promittat nucleos & præstet cortices: Causæ vero cur philosophi adeo obscuritatem affectent atque ita lectores incautos in innumeros errores præcipitent, ab illis, vt etiam à Gebro, diuersis in locis sunt propositæ, quas hic sparsim attingemus: Apud *Aegyptios* primos huius artis cultores duo genera erant litterarum, vnum sacrum seu

Gebri protestatio.

Gebri volumina multi legentes ob perspicuitatem in labyrinthis hinc inde dant.

Gebri clariora verba esse deceptoris ab erroribus patet.

Gebri tetricosum *Bernhardus* dicitur.

Causa obscuritatis philosophorum.

Duo genera litterarum *Aegyptiis*.

Hieroglyphicum dictum, constans ex animalibus præsertim, aliisque imaginibus desumptis à vegetabilibus vel arte fabricatis; Hoc quia ad abditas naturas cuiusque animalis aut rei, quas philosophi partibus sui operis Chymici applicabant, respiciebat, à nullo legi aut intelligi potuit, nisi ab iis, quibus doctrina aut reuelatio (quæ vetita erat iuramentis & symbolo Harpocratis seu Sigalionis) ab aliis accesserat: Eo genere philosophi prescribent de arte, quid vellent, nec ullus fuit præter ipsos artifices, qui scripta perciperet: Philosophorum quidem filii absque dubio, de qua arte istæ literæ forent, perceperunt, quibus nefas fuit à patribus quicquam aperiri: Reliqui autem vulgares nequaquam, qui pro sanctis animalibus illa coluerunt, & omnia oppida istis quasi numinibus repluerunt: Hac ratione in ipsa Ægypto, ubi ea ars templa & sacerdotes (qui tamen *Isidis & Osiridis* dicebantur) habuit, vulgo incognita mansit, ut ne *Horus Apollo*, Ægyptius, Hieroglyphicorum interpres, in veram eorum mentem pervenerit, aut artem Chemicam ex illis odoratus sit: Aliud genus descriptionis fuit literis & notis certis depictum veluti literæ cuiusque nationis, quæ iuxta seriem vigesimam quartam figurarum agnoscere & legi à quolibet possunt: Eo utebantur in quibuscunque aliis rebus annotandis & memoriæ mandandis: Incommoditas, quæ primo scripturarum generi adfuit, illa est, quod vulgus videns illa animalia appingi omnibus operibus, pyramidibus, parietibus & libris, sacraque & abscondita à sacerdotibus seruari, ad brutorum cultum diuinum se applicuit: Hinc *Ægyptus* repleta idolis brutalibus, quod sacerdotes inscios artis nihil mouit, cum semper causa facta attexeretur, conscios vero bene habuit:

Hieroglyphicum genus literarum quæle.

Vulgus in Ægypto nesciuit quare reilla animalis Hieroglyphica essent. Unde profanum coluit. Ars chymica etiam in Ægypto.

Vulgus Ægypti que occasione ad brutorum cultum accessit.

siquidem nulla alia religio agnita vel in usu fuerit: Quod si Ægyptii hæc arcana secundo generi literarum credidissent, tum ab omnibus lecta & intellecta fuissent: Sic eodem modo cum ars ab Ægyptiis ad alios populos tranferretur, qui Hieroglyphicis literis non uterentur, communibus elementis, si quid posteris de ea relinquendum, committendum fuit; at ita, ne omnes qui id legerent, ex æquo perciperent: Hinc illa obscuritas authorum ex allegoricâ, translata, metaphoricâ & tropicâ scribendi formâ cum inuentione terminorum & vocabulorum artis, eorumque innouatione & transpositione: Quam ob rem nihil fere in aliis artibus aut scientiis traditur, de quo Chemia non quid mutuata sit: Imò quicquid corporum lucentium cœlo, aut aere apparet, quicquid animalium vbicunque terrarum incedit aut repit, volucrum quoque & piscium mouetur. vegetabilium & ex terra defossorum extat, id omne ad explicandam intelligentibus (modo Hieroglyphicorum) ac simul ad obscurandam artem ignaris & indocilibus adhibetur: Inde tot errores, opiniones, labores frustranei, impensæ male collocatæ, gemitus, curæ, dolores & lachrymæ: In vtris culpa, an in philosophis scribentibus, an in artem inquirentibus? Sanè non in illis; quia impossibile est, aliter tradere hæc arcana; nisi debeant omnibus propalari & idiotis vilissimis prostitui: In his itaque, qui se philosophorum arcana capere sub ingenio imaginati sunt, ad quæ inhabiles & à Deo indigni visi sint.

Vnde obscuritas librorum chemicorum.

Chemia cogitur terminos & loquendi formas ex omnibus artibus mutuari.

Errores ex amphibologia & synonymia Chymia.

Cur quidam à Deo hoc donum accipiant, maxima pars non.

Cur autem quidam digni, quidam indigni videantur, quæstio est inanis: Deus distribuit bona sua temporalia prout ipsi placet: Aliis dat imperia & regna plurima, aliis non regnum, nec ducatum, imò nec glebam terræ, nec denarium: Inter hos innumeri sunt diuersa

uersæ conditionis, status & fortunæ, qui omnes à magno illo *Dominorum* DOMINO fiduciarij & vasalli facti sunt: Cûr ipse inæqualiter sua bona distribuerit, non est hominis curiosius inquirere: Ille quoque, inquit Geber, potest hoc donum dare, cui vult, & subtrahere cui & quando lubet: Verum philosophi non ita ad cor cuiusque intenti, siue dignitatem aut indignitatem, sic scribunt, vt palma quasi in medio cõstituatur, quam nemo arripiat, nisi summus ille *Arbiter & Agonotheta* velit. Enormitates & abusus sequuturi, si omnia suo ordine & stylo plane scriberentur, huiusmodi notantur: 1. Quia nullus absque labore ad artem alijs summo labore partâ peruenire debeat. 2. Quia indoctus docto & imperitus perito, contra omnem rationem non sit æquandus. 3. Vt maneat differentia inter dominos & seruos, subtili ingenio præditos & vulgari: 4. Ne fiat concursus ad artem ab omnibus, relictis stuiis & aratris, alijsque operibus mechanicis, quibus humana vita indiget. 5. Ne mali hæc arcana (tum non arcana) adepti, multa facinora his medijs perpetrarent, omnemq; bonam politiam in mundo subuerterent: Per multis enim illius Tyranni disterium placet: *Aut Caesar aut nullus*, quorum vltimum illi verè contigit. 6. Nisi nomina multiplicarentur, inquit Turba circa finem, pueri riderent eorum sapientiam. 7. Ne tyranni philosophos impedirent, quo minus ad mineram artis vnquam peruenirent: Cætera ex his innotescunt: *Geber*, licet *Maurus*, in scriptis suis tamèn valde pius & religiosus apparet, qui lib. 3. summæ perfect. cap. 79. se ar-
tis finem adeptum cum gratiarum actione fatetur in hunc modum: *Iam igitur*, inquit, *laudetur sublimis naturarum Deus benedictus & gloriosus. qui nobis omnium medicinarum reuelauit seriem cum illius experientia, quam illius instigationis bonitate & nostri laboris instantia perquisiimus & oculo vidimus & manu te-*

*Philosophi
sic iurunt, vt
palma maneat
in medio.*

*Enormitates
securæ
si Ebenia
esset plana.
scripta.*

*Geber religiosus
in
scriptis suis.*

*tigimus complementum illius nostro magisterio indagatum. Scripsit Geber, præter summam perfectionis, librum de inuestigatione veritatis ac alium de inuentione veritatis, librum Fornacum, qui omnes ad nos peruenerunt; sed adhuc alios, inter quos testamentum eius, nobis nondum visos: Bernhardus comes, & multi alij, aliquot annos Gebra pertractando tribuerunt: Habet enim se Gebra scriptura instar speculi, in quo cuiuslibet forma, imo animi præconceptio perfectissimè exprimitur; si quis metalla eligat ad opus, his singulis in diuersis locis prærogatiuam ascribit: si mineralibus & argento uiuo, atque his primas porrigit: Quicumque distillatione, calcinatione, solutione, coagulatione, fixatione delectatur, videbit *Gebrum* omni genere furnorum & vaporum mox sibi assensum præstare: Vnde tot eius coqui inueniuntur, qui dum præcepta illius morigeri in actum ducere conantur, magnam bonorum & temporis partem *Vulcano* dedicant, nec ex longis durisque laboribus quicquam, nisi vitrum aut cinerem aquam uè stygiam ac letheam, reportant: Hoc est salarium, quo Geber sibi nimis obsequentes beat, de quo ingenuos præmonitos oportuit: *Geber* e quidem per se bonus est author & Chymicæ verissimus propugnator, sed in descriptione artis videtur hoc strategemate vsus, ut quemadmodum *Dido* petens à *Lybicis* tantum terræ, quantum pelle taurina tegi posset, totam pellem in continua & exigua filamenta conscidit, & sic amplius terræ spaciam complexa est, sic *Geber* quoque summam artis Chymicæ, quæ per se parua est, in latissimas descriptiones extenderit, atque per omnium librorum partes, ut ipse attestatur, disperferit, ut vix *Lyncæus* aliquis agnoscat & discernat à sophisticis quantitate & numero millies superabundantibus: Hac vafricie illa regnum in *Lybicis*, hic in *Chymicis* obtinuit: Verum si quis *Gebrum* cum utilitate le-*

gere ac tractaret velit, eum oportet *cribrare cribro rationis* omnia eius præcepta & axiomata, iuxta normam, quam ipse præscribit, ut, ubi maxime perspicua tradat, nihil nisi vanâ & falsa, ad artem non pertinentia existimet, ubi sub allegoria & tropo loquatur, ibi aliquid dixisse: Atque sic rationalia capita discernentur Cribatione quâdam à brutalibus prælongis cornibus donatis, & parum cerebri ac rationis habentibus: Sed hoc non cuiusvis est inexperti & tyronis; propterea qualē artificem & operatorem requirat, ipse in initio suæ summæ depingit, ut si quis talis non sit, vel sibi esse videatur, cum non sit, & in errores incidat, causam in se ipsum, suæque mentis ruditatem transferat, non in Authores librorum veridicos: Admonitiones *Geber* multas & diversas cautelas proponit in suis voluminibus plurimis in locis, quibus quilibet in veriori artis tramite cogi & cõcludi possit, ne facile aberraret, dummodo nõ appetitu in contrarium rueret: *At nitimur in vetitū*, inquit Poeta, *semper, cupimusq; negata*. Omnia experiri volumus, etiã noxia & periculosa, ut cū pueris digitos aduramus, mox facti cautiores: Aut sane non nihil illius mulieris proprietatis obtinemus, quæ cū lasciva & peccatrix foret, eius maritus peregre abiturus, iam parum domo egressus, remisit seruum cum mandato, ne sacerdotem ad cenam convocaret: Servus cognoscens mulieris naturam in vetitum declinantem, dixit, heri mandatū esse, ne molosso inequitaret: Mulier quæ fuit an se stultam putaret & conuiuijs seruum dimisit: At vix hic regum verterat, in hoc vetito aliquid suauitatis & arcani latere mulier opinata tergum molossi ascendit, à quo statim deiecta & grauitèr morsa dicitur. Tale quid accidisse potuit, cum omnes prohibita appetamus, more primorum nostrorum parentum: Ita *Geber* quæ cauenda proponit, alij cum damno experiri tentant? Cui culpa inest seruo, an mulieri? Gebro, an experimentanti? Potius huic, quam illi.

Cribrum rationis Gebro adhibendū.

Geber sibi suum artificem depingit.

Humana natura noxiam uitam amans, inque vestra declinans. Historica disciplina de muliere noxiam equitationem explorante licet vetitū.

ARTÉPHIUS Arabs quoque perhibetur, cuius liber in ma- *Artephius.*

*Art phii
liber Chy-
micos om-
nis*

nibus multorum versatur, nulla alia de re, quam Chymica scriptus: Etsi enim conuocationis & ligationis spirituum Planetarum expresse mentionem faciat, tamen hoc exempli & declarandi gratia adductum saltem arbitrandum est: Non enim Negromantica ibi tractat, sed Chymica: Habent & Chymici corpora & spiritus, quæ coniungi, & colligari debent vinculo æterno & indissolubili: Hinc *Artephius* dicto libro inquit, quod omnis sapientia mundi huius circa ista tria versatur, scilicet, *Circa adligamentum animæ corporalis cum anima corporali: Et animæ spiritualis cum anima cor-*

*Animæ spi-
ritualis cū
spirituali
coniunctio
est totius
artem inten-
tio.*

porali, & spiritualis cum spirituali: Sed adligamentum animæ corporalis cum corporali propinquius est & facilius, quam spiritualis cum spirituali: De isto enim tertio pauca scribere voluerunt sapientes antiqui: Dixerunt enim, nullum ad ipsius scientiam posse pertingere, nisi fuerit natura sua diuina & spiritualis sua natiuitas: Etenim postea dixerunt communiter sapientes omnes antiqui sine diuersitate; *Quod illud, quod est superius, est sicut illud, quod est inferius, & è conuerso;* Et omne subtile est ex grossis & grossum ex subtile: Hæc ille: *Quæ* prorsus Chymica & quidem subtilis inuentionis habentur: Prima autem philosophorum cura est, vt *Promethæi* instar ferulâ ignem concipiant, hoc est, animam spiritualem cum spirituali colligent, vt fiat inde anima corporalis, quæ iterum cum spirituali vtrâque coniungitur & sic plus quam absolutum redditur opus: Ipse *Belenij* philosophi dictum ponit, quod spiritum cum spiritu ostendit:

*Lumen in
vase vitreo.*

Ponas, inquit, *lumen tuum in vase vitreo claro:* *Ioh. Pontanus* philosophus in epistola sua testatur, se, nisi *Artesium* legisset & percepisset, nihil de igne philosophico vnquam, nec de toto opere intellexisse; quamuis, inquit, author suo modo loquatur: Habet enim diuersam ab alijs docendi rationem, vtiturque figuris incognitis quibusdam, quæ tamen iuxta

eius

ius mentem aliquid significant absque dubio: Præcepto-
em suum *Bolemum* philosophum in dialogo introducit,
qui quoque *Arabs* extitit.

ALPHIDIVS *Arabum* familiæ etiam adnumeratur, qui *Alphidius*.
n Latino solo sermone, vt & cæteri, nobis est cognitus, a-
ràs author à pluinis citatus & in precio habitus: Multis
tebulis refertus, attamen in quibusdam sat dilucidus: Re-
apitulatione sua potissimam operis summam, multis cau-
ionibus adhibitis, exprimit: Inter cætera *scito, fili*, inquit,
quod istam scientiam habere non potes, quousque mentem tuam Deo
urifices. & sciat Deus te habere certum animum ac rectum, ac tunc
nundo dominari te faciet. Idem ait, *scito, quod hunc lapidem, de*
quo hoc arcanum agitur, Deus non posuit magno precio emendum;
quoniam in via eiectus inuenitur, quatenus tam à paupere, quam
liuite haberi possit, vt ratione & scientia ad eum quisque possit le-
iter peruenire.

GILGIL *Maurus* à Gebro commemoratur vt artifex, *Gilgil*.
qui opinionem de generatione metallorum singularem
habuerit suoque libro, quem tamen non vidimus, tradide- *Gilgilia opi-*
it: Primo enim terreū quid in subterraneis specubus, vbi *nie à Gebro*
nineræ latent, ex argento viuo generari calore fortissimo, *tradita.*
veluti in vitrariorum furnis apparet, asseruit, quod omnis
flammæ sit patiens: Hoc per continuum aquæ mineralis
fluxum lauari & penetrari, donec vnio duorum facta sit,
hoc est, donec aquea substantia per terream coagulata &
terrea per aqueam soluta vna eademque operatione fue- *Gilgilia sen-*
rit. Quæ sententia eius ex hypothesi posita potius, quam ad *tentia ex*
doctrinam exposita creditur: Natura enim ita non produ- *hypothesi*
cit Tincturam, nec aurum, cum voluntate & intellectu de- *posita.*
stituat: Nam qui aliquid vult primo affare ad ignem & *Affatio &*
post elixare, diuersam intentionem vt habet, sic diuersa in- *elixat: o di-*
strumenta requirit, quæ intellectu discernuntur & repe- *uersa inten-*
riuntur, *tionis cum*
voluntate
sunt.

riuntur, à voluntate verò hoc vel illo tempore diuersimodè applicantur ad vsum: Verum natura sensim & pèdèntim voluntate destituta incedit operando in argentum viuum frigidum & humidum suo adsciticio & extraneo sulfure, velut igne, illi admixto, atq; ex frigido & humido facit non summè calidum & siccum, sed æquatum, hoc est retinens multum humiditatis naturalis in se, multumque caloris, quæ est auri substantia.

Hamuel.

HAMVEL *Author Tabulae*, totam artem rationali ob oculos ponētis, Arabs est & Chymicus experiētissimus, qui ab omnibus citatur & pro authentico recipitur. Quidam non minus probatus author in eam Tabulam commentatus est, cui nomen Senioris attribuunt, quod tamen à seniore,

Tabula Senioris explicatio breui.

qui tabulam ipsam in gremio tenet, deriuatum puto, & commentatorem esse anonymum: *Senex* geminam tabelam complectitur, quarum prima pars continet auem vnam absque pennis inferiori loco, aliam cum pennis superiori, & harum vna alterius caudam rostro apprehendit:

Prima pars operu in duabus a-sibus.

Vna quidem ad volatum præceps est, at detinetur ab altera, ne volare possit: Et hæc est prima pars operis philosophici, quæ omnis commixtionis expers est; qua bene cognita & præparata, ad alteram procedendum erit: Hæc est basis & fundamentum operis, sine quo optimè posito, nihil firmum aut stabile superædificari poterit: Altera tabula pars tres soles complectitur, duos superiori loco, quorum vnus vno radio, alter duobus apparet, tertium inferius, tribus coloribus distinctum: Duo solès sunt duæ aues antedictæ, & inferior sol habet mutationes, quæ superueniunt.

Senior.

SENIOR, aut quocunque alio nomine dictus author, qui in iam relati Hamuelis picturas explicationem dedit copiosissimam, ex eadem gente & familia est: Hic non solum planis verbis rem exposuit, sed quoque parabolis pul-

chris

chris illustravit: Eius inter reliquas hæc est: *Si parentes dilecti mei de vite gustauerint & lacte meo lactati fuerint, & meo albo inebriati fuerint, & in lectulo meo nupserint, generabunt filium Lunæ, qui totam parentelam suam praualebit: Et si dilectus meus de riuulo rubæ PETRÆ potauerit & fontem matris suæ gustauerit & inde copulatus fuerit & vino meo rubeo mecum inebriatus fuerit, & in lecto suo mihi amicabiliter concubuerit, & in amore meo sperma suum cellulam meam subintrauerit, concipiam & ero prægnaus & tempore meo pariam filium potētissimū, dominantē & regnantē præ cunctis regibus & principibus terræ, coronatū aureā coronā victoriæ. Quæ alia ex hoc authore pferri possent, breuitatis gratia omittimus.*

RHASIS, qui inter *Arabum* medicos non postremus, *Rb. ssi.*
Chemia quoque perfectam cognitionem habuit, veluti patet ex libro eius de hac arte edito lumine luminum dicto, licet sophisticis terminis ob inuidiam pleno; Ac in primis ex epistola, quæ incipit: *Exemplum scientiæ nostræ, senex supra montem in eo sunt natura coniuncta cum complemento: terra, aqua, ignis eius & aer: Et omnia hæc in Saturno; Cum eo aperiuntur porta scientiarum, sicut dicit Hermes & præcedentes sui primi. Quæ verbis si bene intelligantur, magnam operis partem explicat: Cum hoc, inquit paulo post, habebis scientiā, in qua pigritauerunt Arabes. Gumen nostrum coagulat lac nostrum & lac nostrum dissoluit gumen nostrum, & post apparebit rubedo Orientalis & rubedo sanguinis: Mahometanum eum esse, ex eius verbis patet, cum dicit: Veritatem dixi per familiam Mahometi. Et mox; Terra nostra vertit astuū in argentum primum & ultimo in aurum, inueteratur, & habebis scientiā, in qua pigritauerunt Arabes. Imo hæc epistola, licet breuis, multorum magna volumina doctrinam & perspicuitate longe superat. Habet enim omnia in sese; quæ ad artis complementum videntur spectare. Idem in libro magno præceptorum sic ait. Quicumque ignorat pondera, non laboret in nostris libris; et philosophi nil suarum rerum posuerunt, nec aliud occultauerunt, nisi hæc.*

Senioris patris
 rubula.

Epistola
 Rhasis
 prima.

Epistola hæc
 volumina
 æquat.

Rosinus.

ROZINI *sive Rosinus Arabibus* quoque adscribendus videtur, quamuis ad Sarratantam Episcopum quædam scripserit: Nam & *Auicenna Arabs* cum multis episcopis familiaritatem adeo inijt, vt quoque quædam, veluti fateatur, ab illis didicerit: Diuersos libellos edidit, vnum ad Euthiciam, ad Sarratantam duos, quorum tamen primus alterius est (nempe Arnoldi) alios de diuinis interpretationibus, de definitionibus & huiusmodi; qui omnes doctrinis Chymicis sunt refertissimi: In initio narrat se venisse in locum quendam vbi congregati erant multi nomine tenus philosophi, à quibus cum Rosinus quædam ad artem spectantia quæreret, nullo modo intellectus est: Habebant enim, inquit, præ manibus libros, qui describunt eis *Alkabric Alkahir*, id est, species vel res vanas, quas noscunt, quibus occupantur, & hæ sunt res, quæ deterrēt ipso occupatos, & ipsi incumbunt suis quæstionibus ac deuiant à veritate ignorantia excæcati. Promittit ibidē se velle explanare verba sapientum, quod nisi fecerit, suos libros fore, vt illorum, hoc est, obscuros & intellectu difficilimos; *quod est inconueniens*, inquit, & *dedecus illi, qui facit sic*: Et paulo post: *Quod nisi fecero, non manifestabimus industriam nostram & erunt dicta mea sine administratione & utilitate*. Quæ sane promissa re ipsa præstat innumeris modis: Vnū aut alterū exemplū nobis sufficiat. *Hic est lapis*, inquit, *quæ a simulat sapiētes artis lapidi Aquila*. Est enim lapis Aquila lapis cognitus, & est lapis in eius vetre, qui mouetur. Hunc lapidē, qualis sit diuersimodè declarat, ac deinde quædā memorabilia. *Ignorans*, ait, *ignorāter serit coluquintidā & sperat inde mel comedere sed quando, & sperauerat, non viderit, redit ad cogitationē suā & extendit eā & dicit*. Hoc est ex infortunio. Et si diceretur sibi, *ouis peperit homines, aut grana tritici fructificauit galbanos, aut palma portauit mala granata, aut volatilia pariuit pisces, responderet, falsum dicis, nō generant res, nisi similia, nec fructi-*

Lapis Aquila.

Non dimer-
sa species ex
dimeris na-
scentur.

fructificant res, nisi fructus suos: Idē libro definitionum: Sic dixit Mahomet; Lapis, qui est in hoc opere necessarius, de animatu re est: Hunc inuenies ubique in planitie, in montibus & in aquis omnibus habent que eum tam diuites, quam pauperes, est que simul vilissimus, carissimus, ex carne & sanguine, quam preciosus omni cognoscenti illum: Hunc Mahometum esse de Hali, rationabile est & non primum eius sectæ auctorem; cuius nominis quam plures fuisse non est dubium etiam inter philosophos: Libro ad Sarratant: definitionem; Hic lapis proietus est in valles, & in montibus, & in aere habitat, & in flumine pascitur, & in cacumine montium quiescit, cuius mater virgo est & pater non concubuit. Idem lapis in sterquiliniis calcatur pedibus, & saepe stulti fodiunt, ut eum extrahant & non possunt eum inuenire: Rosinus quoque aliorum philosophorum mentionem facit, quorum scripta citat, ut sunt:

Lapis ubi inuenitur.

Lapis est in vallibus, montibus, aere & flumine.

Lapis in sterquilinio calcatus.

EUTHICIA; Ad hanc Rosinus duos suorum librorum misit, in quorum initio ad illam, Cum autem, inquit, vidite & vultum tuum illic, &c. conuerti faciem meam ad te & explanauit tibi ex eo, quod conluserat scientia mea in pectore meo, ut cognoscas animam scientiæ & locum secreti, & diuidas inter me & homines erroribus & vanitatibus incumbentes: In secundo libro sic incipit: Ista est secunda expositionis epistola nominum alienorum Rosini ad Euthiciam & est per quaestiones: Illa enim ait: Quid est sulphur incombustibile? Respondet: Est illud, quod aduersus ignem pugnat & ipsum sustinuit & argenti viui cambar, id est, humiditatem suscepit.

Eu hicia facina philosopha.

Colloquiū Euthicia & Rosini.

MASSARAI, à Rosino citatur his verbis: Immunditia est in hoc lapide, propter quam ipsum homines vilipendunt, & tenent quod non possint eam sequestrare.

Massarai.

MITIGO Philosophus: Lapis noster quamuis ab hominibus & animalibus pedibus conteratur, tamen propter summam industriam hominis Geberia sapientibus ad-

Mitigo.

matur: (& dicit industriam, quia fit industria hominis Ge-
beri.)

Malus.

MALVS Philosophus: Hic lapis est subtus te, quantum
ad obedientiam, supra te, quo ad dominium; erga te, quan-
tum ad scientiam, circa te, quantum ad æquales.

Dantius.

DANTIVS; Præparate corpora & soluite ea, ac ex illa
aqua imbibite spiritus ablutos; tunc ipsi spiritus submer-
guntur in corporibus & corpora in spiritibus, & sic figen-
tur spiritus fixissima fixatione.

Galenus.

GALIENVS dicit: Præparate corpora & purgate à ni-
gredine, in qua est corruptio, donec fiat album & rubeum
tunc soluite ambo in aquam, scilicet spiritus & corpus &
coagulate, & sic proiicite super corpus ablutum.

Mahomet.

MAHOMET, philosophus quoq; est, cuius dictum iam
ante sub Rosino citauimus estq; tale: Lapis, qui est in hoc
opere necessarius, de animata re est & c.

*Hercules
Rex & phi-
losophus.*

HERCVLES quidam Rex sapiens & philosophus, citan-
te Moriено Romano, cum à quibusdam suorum interro-
garetur, dixit: *Hoc autem magisterium ex vna primum radice
procedit, qua postmodum in plures expanditur & iterum ad vnum
reuertitur; & scito fore necesse, recipere aerem. Ibidem pau-
lo post: Hercules quidam ad quosdam discipulorum dixit:
Lapillus autem dactili ex palma nutritur & palma ex suo lapillo, ex
cuius etiam radice plurimi ramuli concresecunt, qui suum numerum
multiplicent & augeant propter eam.*

Arsicanus.

ARSICANVS philosophus ait: *Quatuor autem elementa,
id est, calor, frigus, humiditas & siccitas, ex vno fonte proce-
dunt, & eorum quedam alia ex aliis iisdem conficiuntur: Ex his ve-
ro quatuor quedam sunt quasi radices, & quedam quasi ex his
composita, terra & aer. Item Arsicanus ad Mariam: Nostra in-
quit, aqua nostram terram habet superantem, qua est magna, lucida
& pura. Nam & de grossitie aqua terra concreatur.*

DATIN Philosophus; *Noster quidem lato quamvis primum sit rubeus, tamen est inutilis, sed si post rubeulinem in album vertatur, multum valebit: Ob hoc itaque idem Datin dicit ad Euthicos; ô Euthice, ista res est hic firma & omnino bene credita: nam sapientes de hoc dixerunt: iam abstulimus nigredinem, & cum sale anatron, id est, sale nitri & almizadir, cuius complexio est frigida & sicca, fiximus albedinem, quare ei hoc nomen imponimus *Borrezia*, quod Arabicè *Tincar* dicitur. Et mox: *Datin philosophus ait: si autem Laton cum sulphure comburatur, & mollities super eum frequenter fundatur, eius natura de bono in melius auxilio Dei conuertetur. Eiusdem dictum est: quod omnis res non est nisi de eo & cum eo, & quod omnis tinctura à suo simili procedit. Et paulo post: Unde est quidem, quod ex eo processit & in illud reuertetur.**

EUTHICES philosophus à prædicto Datin nominatur, *Euthices.* qui quæstiones ad Datin philosophicas retulit, quas præterimus.

ADARMATH, sapiens & philosophus ait: *Quod omnia harum rerum nomina & earum similitudines, nulla alia de causa antiquis vocantur, neq; variantur, nisi ut vos intelligatis, quod huius rei principium super suum finem testificatur & suus finis super suum principium.* *Adarmath.*

AZINABAM, philosophus interrogatus ab *Oziambe*, *Azinabam.* quomodo materia philosophica vocetur, respondit, naturaliter hæc est vulphi, id est, animal appellatur.

ELBO *Interfector* ait: *Dealbate Latonem & libros rumpite, ne corda vestra corrumpantur.* *Elbo interfector.*

ADEMARVS, qui in Gebrum commentatus dicitur à *Ademarus.* Rosarii authore; *Quantumcunque, inquit, lapis sit mundatus per sublimationem & eius adustio sit deleta per eius olei extractio-*

tionem, & eius fuga sit destructa per eius fixationem, nihilominus non funditur, nec ingreditur, nec permiscetur, sed vitrificatur, vt habetur cap. 10. Gebri circa medium:

Belinus.

BELINVS Philosophus, cuius metaphora apud Rosarii authorem de sole pulcherrima extat huiusmodi: *Scitote, quod pater meus Sol dedit mihi potestatem super omnem potentiam, & induit me vestimento gloria, & totus mundus me querit & currit post me: Ego enim sum maximus; iam sciuerunt virtutem meam & altitudinem: Ego enim vnicus sum & assimilior patri meo, qui vnicus est; qui dedit mihi virtutem istam ex gratia sua & homines querunt à seruis meis frustra id, quod queritur à me & non perueniunt ad id, nisi per me, & terra cum omnibus viribus suis me humiliare non potest. Imò ego sum super eam & super seruos meos, donec humiliem eos, & extraho de potentia & natura eorum & induo eos de splendore & lumine meo pulchro, quem dedit mihi pater meus in omnibus operibus eorum: Ego enim sum excellens, qui ex alto & de primo cuncta & nullus seruorum meorum potest super me, nisi vnus cui datum est, quod contrarius est mihi; Et ipse destruit me, non tamen destruit naturam meam; Et ipse est Saturnus, qui separat omnia mea membra: Postea vado ad matrem meam, qua congregat omnia membra mea diuisa & separata. &c.*

Albugazal.

ALBUGAZAL præceptor Platonis à Bernhardo dicitur, & citatur, vt philosophus.

Bolzain.

BOLZAIN ab eodem philosophus insignis habetur.

Bendegid.

BENDEGID similiter quorum dictis citandus super se debimus.

Halý.

HALY, qui Calid quoque dicitur, in Arabico idioma te citatus à multis; vnde eius liber in Arabicum translatus videtur.

Alfarabi.

ALFARABI ab Auicenna, vbi lib. de anima recenset artifices chymicos, inter eos numeratur, vt & sequentes, qui omnes sunt Arabes.

ABIMEZER
 AHIE ABENDINON
 YZAGROS.
 NITAFORS.
 ABVL.
 CARADISSE.
 ACOBALMONVM.
 ABVMAZAR.
 ALBATELI,
 ALAVA.
 COTAHIVA.
 HIGER.
 GEBEN.

*Philosophi
 Arabes,
 quorum o-
 pera ad
 nos non
 peruene-
 runt, at
 ab Auicenna
 ut veri arti-
 fices enume-
 rantur.*

ASSES, *Philosophus.*
 ABVZALEM, *filius*
Auicenna:
 BATLANVNZ.
 COSTABENLVCA.

*Philos.
 Ara.
 quamplur-
 mi.*

HERISARTES philosophus, Morieno citante, Ego, in-
 uit, veritatem dico, quod nihil aliud huius magisterij artifices in-
 errores detrussit, nisi varietas & eius nominum multitudo. Sed si
 quis recte cognouerit, quod haec nomina non sunt, nisi colores in
 coniunctione apparentes, in huius magisterij via non deviabit. Prae-
 ter iam dictos, sunt alii Arabes philosophi, nobis saltem no-
 mine & aliorum traditione noti, prout sequuntur:

KEBILOGAR.
 Iebazuria.
 ombre. Abelhata.
 Estul.
 Abubacher: contra quem A-
 uicenna disputat l. de an-
 dic: l. c. 7.
 Adros.
 Thora:
 Kalistis:
 Ferodi.
 Sasio in Maldec.

Habebacar.
 Markos.
 Idrid.
 Mezeleme: cuius Calid memi-
 Mirtiganus ad Horfoicum:
 Rex Artus: eius meminit au-
 thor Aurora:

*Arabici. ad
 lib.*

*Horum Lullius fa-
 cit mentionem.*

Kefis.
 Marabh.
 Zeter.
 Abrachali.

*Horum en-
 minis:
 Lullius.*

Plato Chy-
micus

PLATO Chymicus nec Latinus nec Græcus est, sed Arabs apparet, quia eiusmodi nomina Græcorum, cum eorundem studiis increbuerunt: *Hamech* in huius Aphorismos commentaria seu scholia scripsit, qui Hebraice sua edidit, at Arabice optime nouit: In Oriente enim Arabica lingua valde vsitata fuit. Extat Semita errantium ab eodem Platone conscripta: Cui sequentia dicta ab Authõribus ascribuntur: *Lapis noster* (citante Rosario maiore) est res, quam ignis non tetigit, a qua noster *Mercurius surgit*. Et alibi: *Nota. quod sine corruptione generatio fieri non potest; Vnde studeas in putrefactione.* Et mox: *Habemus exemplum in ouo, quod putrescit primo & tunc gignitur pullus, qui post totum corruptum est animal viuens.* Item: *Primum regimen Saturni est, putrefacere & soli imponere: Compositio vero fit ex quatuor noctibus.* Idem Plato in summa *Tu indiges, quod in corporum solutione labores: Ideo oportet ignem lentum continuare super ipsum, donec soluaturnum hoc, & per eum efficitur opus.* Calid quoque eius meminit c. 8. his verbis: *Vnde dixit Plato in suis sermonibus, in libro suo: ignis addit perfectio commodum seu profectum & corrupto incommodum sed corruptionem. Vnde cum fuerit eius quantitas bona, idonea proficiet, & cum multiplicatus fuerit in rebus* Arabis alii. *Ultra modum, corrumpet ambo; scilicet perfectum atque corruptum.*

IESID. Constantinopolitanus inter Arabes numeratur: Nec verò cognomen ipsum Græcum solummodo faciet: citatur à *Bernharδο Comite & aliis*, quos prætermittimus.

ALMAZARVS, scripsit ad *Archiepiscopum Sarragotia.*

GALVD, Rex de *Babylonia.*

SQVILIARVPIZ.

LEVF.

CARAB.

HOLCOT.

HEMVS.

MIRNERIS.

REGOR.

SEDACERIVS.

ARISLEVS, cuius visio cum extet, nomen non esse fictum apparet.

SENECA ad ADROS regem Arabia.

His iam numeratis Arabibus sive Mauris, si vnus aut alter annumeratus aut ascriptus sit, qui quo ad patriam eius familiae non sit, attamen cum in Arabico scripserint & ab Arabibus in suis libris citentur, illis non iniuriã adiunxim⁹. Iudæus enim aut Christianus in Arabia seu Mauritania natus & educatus, quo ad natale solum Arabs æstimari poterit: quo ad religionem autem nullatenus. De Mauris seu Saracenis & hæc traduntur; Quod quidam habitu vulgari incedens aurificem accesserit vnã cum Christiano quodam, ac tigillo seu vase in igne posito cum argento viuo in id pulvisculo quodam ruberrimi coloris projectionẽ fecerit; vnde mutatio argẽti viui seu metalli imperfecti in aurum preciosissimum facta fuerit: At hæc sunt notoria & lippis & tōforib. nõ inaudita; cum vix oppidum alicui⁹ præeminẽtiã in Europa existat, in quo nõ tale quid cõtigerit aut patrum aut nostrã memoriã; quibusdam nimirum perfectã illius tincturẽ quãtitate aliquali gaudẽtib. seq; quasi veros artifices eiusq; Authores ostẽtãtib. ac circũcursorie de eã p̄iẽdiones faciẽtib. nõ solũ cum admiratione omniũ illorum qui id viderint vel audiuerint, sed quoq; multorum ad decipiendum in sua retia attractione & inuolutione: Deinde in Aurora consurgente circa finem hæc notantur: In Chronicis antiquis Imperatorum legitur, quod Imperator quidã maximum pr alium cum Soldano triumphante commisit; per quod multi

Mauri eni
merati seu
Arabes. ita
sunt recepti
licet ferre
vnus aut
alter sint
dabii.

Historia de
Mauro.

Tinctura
proiectio
vulgata.

Proiectiones
tinctura cir
cumcurren
do facien
tes decepto
res.

Alia histo
ria de Sara
ceno philo
sopho.

nobiles exercitus imperij in Paganismum sunt deducti; inter quos
 Protonota- erat Protonotarius Imperatoris homo perdoctus, cuius Sa- ra-
 rius Impe- ceno, qui & maximus erat philosophus in terra sua pro summa cu-
 ratoris à Sa- stodia assignatus & multo tempore ab eodem detentus, quadam
 tus & ab ar- die motus misericordie Sarracenus ille, aduocans Protonotarium,
 tifice Chy- dixit ei: Vis reuerti ad terram natiuitatis tue? Qui respondit: Vti-
 mico dimisi- nam Domine; seruus tuus gratiam inuenisset in oculis tuis. Cui
 sus. philosophus: Misereor tui, fac, quod volo: Ait ille: Domine mi, pa-
 ratus sum ad omnia: Cui philosophus, cum reuersus fuisset in par-
 tes agnitionis tue. Supremo Domino tuo, qui terrestris uester Deus
 Sarraceni- est, dices hac verba: Magister & Dominus meus, cuius fui pro-
 philosophi- humanita- prius, vobis dicit salutem, cuius dominium & magisterium vo-
 bus postea declarabo: Postea facias apportari omnia genera metallo-
 rum, quae liquefacies, & hunc puluerem, quem tibi do, intromit-
 tes: quoniam vertentur in aurum verum: Hoc factò, cristallum
 Metalla- liquefacies modo predictò, & puluere immerso, mutabitur in rubi-
 vertenda- num: Postea vitrum liquefacies, & de predictò puluere immer-
 in aurum. so reddetur malleabile. His omnibus visis & completis, dices: Hac
 est maiestas Domini mei dilecti: Postea declarabis magisterium me-
 Leprosi mū- um: Leprosis immundissimis dabis puluerem in potu tepido, qui
 dandi medi- cina thymi- mox iburi coebatum, & sudario aliquo cooperiantur: Hi ex toto ci-
 tissime sanabuntur, ita ut ipsi non super terram, sed super pennas
 ventorum ambulare videantur: Nunc ergo vade in pace & com-
 ple desiderium meum: Abiit autem Protonotarius gaudens & ex-
 ultans, & omnia in veritate inuenit, prout à Domino suo audi-
 uit predictò, Pontifici & Imperatori demonstrauit, & sic probata
 est Medicina philosophorum coram pontifice summo & Imperato-
 re regnantibus illis temporibus &c.

Saladinus
 Christianos
 ex Terra
 sancta
 expulit.

Hæc non esse fabulosa ex circumstantiis apparet: Saladinus enim Sarracenus Sultanus Christianos ex Terra sancta expulit ac sæpe Imperatoris exercitus deuicit, vnde innumerales in seruitutem secum abduxit, alijsque, vt mos est,

est, pro Slavis vendidit: Hoc contigit circiter A. C. 1200. Sarvaco enim Sultanus Caliphas Aegypti spoliavit, Anno 1153. vnde Saladinus potentior factus postea terram sanctam aggressus, Christianorum, discordia & luxuria prævalentibus, armis occupavit.

PYRGOPOLYNICES HVC VSQVE
stans in prociectu sic Avicennæ sese
opposuit.

13. Argumentum Aduersarij contra Chemiam.

13. Argu-
mentum
negatiuum.

Cuiuscunque artis experimenta fiunt per magiam præstigiaticam, fraudesque alias, ea præstigiatrix & detestanda est.

Sed Chrysopeæ experimenta ita fiunt.

Ergo Chrysopeia est præstigiatrix & detestanda.

RESPONSIO AVICENNÆ.

Responso
ad 13. Ar-
gumentum
negatiuum.

Maiorem concedimus, si talia semper sint experimenta ratione artis & præceptorum eius; si per accidens & ratione artificum, non concedimus simpliciter veram. Ars enim per se bona à malis artificibus interdum malè audire potest: At si præcepta in arte tradita sint aduersus Deum, vt pote Magica dæmonum cultui addicta, ea ars damnanda est cum suis authoribus.

Ad Minorem respondemus, eam apertè falsam esse: Nihil enim Magicum; Dei præceptis contrarium aut præstigias præ se ferens in Chrysopeia continetur. Possunt interdum pessimi homines ad optimas artes se dedere, quas cum assequi nequeant, interim tamen ars aliquid contumeliæ ab illis patitur, quod fieri non deberet, & sit saltem ab hominibus vel ab utentibus illa, vel malè iudicantibus de illa. Vt in *Africa* ad fontes saluberrimos & frigidissimos in maximo æstu dracones & venenosæ feræ diuersorum generum suæ utilitatis gratiâ confluunt, ita ad Chymiam suâ naturâ saluberrimam & innocuam, propter sacram auri sitim quique auarissimi & nequissimi confugiunt: At hic quislibet probus & bonæ voluntatis *Vnicornem* Chymie propriam, imitari debet, quæ antequam bibat, cornu, ut aiunt, aquis immerso, salubres haurit lymphas, puras & ab omni veneno immunes, id est, acumine suæ mentis despicit, qui authores boni, & legendi, qui secus. Quo quid preciosius in legitimo suo vsu, eo perniciosius in abusu: Summa remedia sunt, Alexipharmaca, si bene vsurpata; si malè, noxia & venena: Imo & venena fiunt remedia, si in tempore & loco adhibeantur: Tantum vsus & abusus rei cuiuscunque præstare potest. Artem autem Chymicâ quis præstigiaticem probaret? Fortè, quod allegorijs & tropis, non planis & simplicibus vtatur verbis? Verum eò dignior est & nobilior, quod Regina non absque pompa, vt nec Diana absque veste videatur: Quæ enim vulgo prostituuntur, vilescunt: *Querara, cara: Nec sanctum canibus, nec margaritæ suis* proijciantur: *Psittaco saccharum, boui fœnum; Nil adamas gallo, nec amaracinum grillo* conuenit: Annon sacra scriptura tota ferè tropica est, tam prophetarum, quam ipsius Christi & Apostolorum doctrina? An ideo præstigijs plena hæc dicenda est, quæ certissimas

Chymia
quia allego-
ria, non tra-
sfiguratrix,
at preciosior
inde est
manda.

Scriptura
sacra quod
allegorica.

fas habet, cur ita sit tradita, & quam est impossibile, aliter doceri posse aut debere, velut illæ causæ iam ante (sub Gebro) annotatæ sunt: quæ ibidem considerentur: Inde errores plerisque spectantibus artem contingunt, ita ut ex decies mille vix vnus aspiret ad verum intellectum occultæ scriptiõnis philosophorum & ipsius rei veritatis: Hinc tot parimonia consumuntur, tot ætates teruntur, tanti labores peraguntur, ut incredibile sit dictu: Hinc tot falsi artifices, qui postquam veritate ditescere non potuerint, ad fraudem & vanitatem se conferunt, multa multis promittentes, at pauca aut nihil præstantes, nisi damnum. Plurimi ex illis ad præstigiatrices artes deficiunt: sed hæc omnia non debent imputari veræ Chemiæ, uti nec veræ Theologiæ, quod tot circa eam versentur hæretici & apostatæ, qui animam cum corpore diabolo lucrantur: Ne dicamus de alijs bonis artibus à malis malè usurpatis: Chemia verò nulli fucum facit, non dolum aut deceptionem alicui intendit, sed si quid tale fit, à malæ voluntatis authoribus perpetratur, qui nunquam ad eius adita penetrabunt, sed ab ea despiciuntur, ut indignitalibus epulis conuiuæ.

Errores ex allegorin non intelligis.

Pseudochemici quidam ad malas artes deficiunt.

Vera Chemia nulli dolum facit.

14. *Argumentum Aduersarij contra Chemiã.*

14. *Argumentum negativum.*

Ea ars, ita dicta, quæ opus non probatum, genuinum & verum, sed sophisticum, falsum & deceptorium relinquit, vna cum suis artificibus exterminanda est ex omni bene ordinata Republica.

At talis est Chrysopeia, quæ non facit verum & vniuocum aurum, sed æquiuocum & sophisticum.

Ergo cum suis artificibus ableganda est extra fines Reipub.

R. *Responsio*
ad 14. ar.
gumentum
negativum.

Responsio Auicennæ.

Casta virgo
non dehor
nestanda
cum mere
tricibus.

*Chemia au
rum esse v
niuocum
cum natu
rali in om
nibus pro
prietatibus.*

Maiorem concedo. Minorem pernego; sunt artes, non artes, sed fraudes, fateor, quæ sub Alchymia prætextu & nomine docent adulterare argentum, aurum, monetas & eiusmodi nefanda facinora perpetrare, etiam si sibi nomen castæ Chemiæ vendicent, à qua maxime discerni debent. Et si quis eas cum hac confundat, facit hoc ex morbo animi potius, quam iudicio: si sint quædam pessime meretrices, salacissimæ pestes & illecebræ luxuriosissimæ in quadam ciuitate, an propterea castissima aliquavirgo, nullius labis conscia, earundem nomine publice dehonestanda & confundenda esset? Illi, qui ita iudicet, frenum linguæ cohibendæ iniectum, quo se intra dentium vallum contineat, optandum foret: Sic de fraudulentis artibus & Chemia vera iudicandum: Fraus sua pœna, veritas præmio digna censenda est. Esse autem vniuocum, verum & legitimum aurum, quod à Chemia producitur, hinc constat, *primò*, quia testibus innumeris, qui experti sunt, omnia examina & probas auri sustinet, etiam si centies ijs subijciatur. *Secundò* habet omnes proprietates, virtutes, efficaciam, colorem, pondus & cætera accidentia ipsius auri naturalis. *Tertiò* fit à natura, dispositione saltem artis, ex iisdem principijs, ex quibus naturale: Ergo est verissimum aurum & naturale potius, quam artificiale dicendum. Quis dubi-

dubitaret de pullis gallinaceis arte exclusis in Ægypto ex ouis in furnis, an sint veri, an fictitij? Sanè non nisi falsus & fictitius censor. Quia causæ naturales ibi sunt omnes, præter calorem, qui tamen quoque naturalis est, licet arte foueatur, & non sit gallinaceus. Ita eodem modo de hoc auro dicendum, quod ex naturalibus causis, materia & forma, naturalibus principijs generatur, calore artis, qui quoque naturæ opus est, saltem adiuuante: Vt enim ignis producendi non vnus est modus, sed diuersi, licet omnis ignis reuera sit naturalis, sic & calor, qui ab igne prouenit, non vnus est modus nec gradus, at diuersi, qui tamen omnes naturales sunt, licet ab arte temperentur & foueantur. *Arnoldum* & alios verum produxisse aurum ab alijs sæpissimè & à nobis infra demonstratur.

Pulli arte exclusi non artificiales.

Aurum licet arte productum naturale est.

15. *Argumentum Aduersarij contra Chemicam.*

15. *Argumentum negativum.*

Si Chrysopeia est vera, aurum esset cæterorum metallorum finis, & sic non essent tot fines, quot formæ metallorum.

Sed aurum non est finis cæterorum metallorum.

Ergo Chrysopeia non est vera.

Auicenna Responso.

Fines sunt multi & varij; alij vltimi & summi: Alij medij seu subalterni: Omnia visibilia & corporea sunt creata propter hominem, tanquam finem, at homo propter

Fines vltimi rerum.

Ff

Deum.

Deum, DEVS ex se, & in se & propter se solus existit. Iam cœlum habet & suos fines præterea; sic lumina & stellæ: Idem dicendum de aere, aqua & terra, eorumque contentis & creaturis: Equus ad cursum, ad gestandum onera, ad bellum suo corpore veloci simul & robusto, nec non animositate homini inseruit: Interim sunt, qui eo vescantur, nempe *Tartari*; vt nos boue, eiusque lacte nutriantur ac sanguine: Aliqui equorum ad ludos, vt hinni, alij ad circumueniendum aues erudiuntur, vt reliqua omittamus, quis finis potior equi ex his? Sane, vt inseruiat homini, qui omnes includit: Sic de imperfectis metallis, siue perfectis dicendum, eorum esse multos & diuersos fines, sed vltimum, vt hominum vsibus applicentur: Siue igitur sub terrâ ex plumbogenetur in India aurum, naturaliter, siue supra terram vbicunque, artificialiter, attamen vt sub forma plumbi inseruiet homini, sic sub formâ auri: At dices, illi vsus sunt diuersi; Respondeo, hoc nihil ad rem: Quia homo inuenit sibi vtilitates quarumlibet rerum: *Plumbum* illud laminatum, quod nunc ex Europa in *Indiam* ad regiones *Magri Mogol* nauibus apportatur, ibi est in admiratione & fere æquali pondere piperis comparatur: Apud nos longe viliori in precio est. Quia illis vt est rarius, & hinc preciosius, sic fortè ad vsus alios adhibetur, quam nobis: Quomodo igitur de auri & aliorum viliorum metallorum certis finibus quid statui possit, cum pro hominum arbitrio, nunc ad hos, nunc ad alios vsus adhibeantur: Audiuntur, quidâ aureis catheris, imo de auratis patibulis suspensi, alij bibisse vitro & in honeste vsi auro: Hinc *Martialis* iocus:

Ventris onus fuluo, nec te pudet, excipis auro;

Basse bibis vitro, carius ergo cacas.

De Antonio Trium viro idem narrant & de alijs eiusmodi luxurio-

*Equi fines
varii.*

*Plumbi la-
minati est
matio in
India.*

*Fines me-
talloꝝ non
certi, pro
hominum
arbitrio.*

xuriosis : Contrà, ferrum quibusdam gentibus in delicijs magis quam aurum fuit; Alijs argentum : Homines itaque varios inveniunt fines metallorum sub vno illo fine, vt ijs pro sua vtilitate fruantur siue ad medicinam, siue alia ministeria: Ex his patet, quod connexio propositionis præcedentis sint scopæ dissolutæ : si quædam metalla conuertantur in aurum, non tamen reliqua non conuersa suo fine frustrabuntur, nec conuersa: quæque habebunt suas formas & sic fines ac vsus; Nec homini quicquam hinc detrahitur, sed vt arbitror, multum vtilitatis accrescit.

Ad Minorem seu assumptionem dico, quod non sit vltimus finis cæterorum metallorum aurum, quia hic est, veluti antè diximus, vt inseruiant hominibus æque, vt aurum: Sed est subordinatus, quem etsi non attingant omnia metalla imperfectiora, tamen alios fines vltimo propinquiores assequentur, vt nimirum inde varia fabricentur vasa vel instrumēta, humanus quibus indiget vsus. Quem admodum oua gallinarum si comedantur ab hominibus, antequam ad destinatum finem seu pullos inde educendos, perueniant, non dici possunt frustrata omnino fuisse suo fine, cum ipsi pulli & gallinæ eidem fini subiectæ sint, ad cibos hominum destinari : Vnde apparet illos falli, qui ex negatione ea, quod aurum non sit finis cæterorum metallorum, concludant, nec *Chrysopeiam* esse veram : In propositione enim de fine subalterno, & in assumptione de vltimo sermo est: Atque tum nihil concluditur, nempe ex quatuor terminis, si aliter accipiat, vtique falsa est.

Finis subordinatus metallorum conuerti in aurum.

Oua comesta sine vltimo non frustrantur ac, subordinata.

SED NVNC AD RATIONES NO-
stras pro Chymiæ veritate.

13. *Ratio affirmatiua Auicennæ.*

13. *Ratio af-
firmatiua
pro Che-
mia.*

Si Chrysopeia esset ens imaginarium & fabula
mera, non foret concordantia in principijs, medijs
& fine eius apud omnium ætatum & linguarum
gentes, nec esset causa, cur inuoluerentur illa & non
clare traderentur, nec experimenta veritatis artis
vlla extarent.

Sed hæc omnia diuerso modo se habent.

Ergo Chrysopeia non est ens imaginarium, sed
reale & verum.

*Mendacia
si ipsa resu-
erunt.*

Maiores propositio patet ex lumine naturæ; quia dici solet
mendacem oportet esse memorem: Nam nisi omnia sua
prolata ita disponat, vt post dicta cum antecedentibus &
vice versa cohæreant, vtque effectus causis & adiuncta
subiectis respondeant, vt tempora temporibus, loca lo-
cis & personæ personis æquentur, siue arithmetica siue
geometrica proportione examinentur, facile seipsum cõ-
futabit & omnibus deridendum exponet. Possent quidem

*Ut multi in
vno puncto
quod nulli
bi est, cõ-
nirre ne
queunt, sic
nec in falsi-
tate.*

in ingeniosum & memoriã valentẽ eiusmodi subtilia men-
dacia & fuci cadere, at tandem euentus rerum cum falsi-
tatis cõuinceret, nisi ipse se sua lingua manifestè redargue-
ret, Verum vt multi, qui nunquam conuenissent, nec voce
nec nutu colloquuti essent, tale quid effingerent, & in-
ter se velut sacra Eleusina absconderent præ alijs, sibi

autem

autem inuicem ostenderent, vt non possibile, ita nec credibile est. *Vnus enim* alium iam pridem refutasset, aut alterius mentem secretam non intelligens longè diuersissima ab aliorum inuētis protulisset, & sic nec caput nec caudam fabulā haberet, nec acutissimis causam præberet ingenia sua exercendi huiusmodi mendacissimis & subtilibus texturis, quas singuli ex se, velut aranei telas suas, fallendi & intricandi alios gratiā deprompsissent, & in aere, hoc est, medio omnium suspendissent.

Assumptionem demonstrabimus verissimam: Quod sit concordantia in principiis, mediis & fine apud omnes gentes inde patet, quod quidam artificum discurrant acutissime de causis mineralium etiam apertè absque inuolucris, licet mox recurrant ad arcana non reuelanda, eaque emblematicè, tropicè & ænigmaticè obscurent, ne facile capiat, qui intendit, nec mox intelligat, qui legit: *In principiis* consentiunt, quod omnia metalla sint ex fumis & vaporibus primò sub terra a natura composita, qui fumi sint calidi & sicci, vapores humidi & frigidi; Vtrique ex humido viscoso solo, resoluti, vel partim ex humido vinctuoso & viscoso; Ex quorum primo perfectiora, ex secundis imperfectiora metalla consistunt: Est autem humidum viscosum, in quo terra ab aqua non discedat, sed vnā alterius motum sursum vel deorsum sequatur, ita vt si aqua calore ignis vrgeatur ascendere, vt fumus aërius, tum terra vnā soluatur & ascendat; aut si terra eodem calore occupetur, vt maneat, tum aqua quoque vnā maneat, nec soluatur in aerem: De his principiis omnes gentes omnium ætatum optime differunt & sic in iis inter se & cum rei veritate conueniunt. *De mediis* similiter ad finem vnū & eundem dispositis non est discrepantia in rebus, licet varietas in verbis occurrat: *Finis est* auri productio seu generatio,

Concordia
Chymicè
in omnibus.

In principiis.

Humidum
viscosum
quid

In mediis.

Finis Chymia.

idque eo modo, ut domus ex suis partibus integralib⁹ cō-
ponitur, aut homo ex anima rationali & corpore, aut
 quodlibet aliud ex materia & forma: *De materia*, quæ est
 communis in omnibus vilioribus metallis, non est inquisi-
 tio, at solum de forma, quæ est tinctura auri & sulfur & a-
 nima: Ad hanc elaborandam, omnia media huius artis di-
 riguntur: Sunt aut media præcepta, in quib. tota ars sit est,
 ideoq; ne ars omnib. innotefeat, hæc obscurius tradita sūt:
Geber 8. modos operationis recenset, alii plures, vt *Scala*
 philosophica, *Basilius*, & *Riplæus*, 12. Alii pauciores: non-
 nulli duos, vt solutionem & coagulationem; *Quidam* v-
 num, vt coctionem continuam: Quod si ex mediis hisce
 nihil inuoluissent, tum artem, vti est, tradidissent, quod fie-
 ri non debuit vllâ ratione: Quapropter dicunt, quod *Al-*
bo plumbo cognito reliquum nihil aliud sit, quàm opus mulierum &
ludus puerorum: Et huc omnium dicta referantur: Insanus
 itaque est & fatuus, qui magisterium neget, quia id inda-
 gare nequeat suâ industriâ, aut non intelligat, quomodo
 sit aut procedat natura in suis operib⁹ arcanissimis: Si hæc
 omnia essent mendacia, nulla esset concordantia, nullus
 consensus, nulla causa, cur hæc arcana tegerent, cur tropis
 vterentur: Et si vterentur, maxime dissentirent, quibus dis-
 sentientibus, illis contingeret, quod in confusione lingua-
 rum *Babylonis* accidit, vt tota intentio & opus in infinitas
 vias & tot capita, quot sensus, discinderetur & tandem in
 ludibrium aut nihilum redigeretur: *Polypus* piscis in fame
 dicitur corrodere suos pedes, sic illi suas inuentiones in
 nulla veritatis basi fundatas ipsi contererent & delerent:
 At stant, manentquæ, licet non intellectæ ab omnibus; &
 sibi rebusque sunt consentaneæ.

Adhæc Assumptionis veritas patet inde, quia experi-
 menta veritatis artis quam plurima extant, de quibus ali-
 bi

Forma auri

*Media, esse
artis præce-
pta.*

*Media ob-
scurata, cer.*

*Polypus se
corrodit in
fame.*

bi copiose agitur: *Si nullus vnquam à morte resurrexisset*, fides tamen nostra inconcussa remaneret, cum sit miraculis fatis confirmata & sacris literis tradita; At cum *Enoch, Elias & Moses* viui iam sint, & alii à morte excitati ad vitam redierint, vt *Christus* propria sua vi diuina, alii alienâ, hinc experimenta Resurrecciónis nunc habemus præ manibus & infallibilia, per exempla, documēta: Simili modo, si nunquam extitissent, qui vel ipsi fecissent, vel ab alio factam tincturam in metalla imperfecta proiecissent; atque hæc in aurum conuertissent, durum esset hanc credere, licet tot libri de ea attestentur: Cum verò tot experimenta eius rei facta sint nostra memoria per præcipua Europæ regna & Emporia, oculatis tot testibus sive qui proiecerint & transmutationes illas fecerint, ipsi sint artis cōscii, siue nō aut si tinctura illa fuerit vera decantata, siue ex auro detracta, perinde est (cum saltē de artis possibilitate hic sit quæstio, non de artificis huius aut illi⁹ vitio aut virtute) nemo de ea dubitare potest, nisi ex pertinacia incredulus.

*Resurrectio
nis à mor-
tis ac trās-
latione in
calum abs-
que morte
exempla.*

*Tinctura
proiectionis
exempla.*

14. *Ratio Auicennæ pro Chemia.*

Omne purum, homogeneous, æquale in omnibus, facilius construitur, quam compositum impurum, heterogeneous, inæquale in omnibus.

*14. Ratio
affirmati-
ua pro che-
mia.*

Aurum est purum, homogeneous & æquale in omnibus; reliqua autem imperfecta in his contraria.

Ergo aurum facilius, quam illa construitur.

An verò concesserit Aduersarius, aut non, imperfecta
 constriui posse, non multum laboramus: Quæras interim
 ab aliis, annon ex ferro cuprum fiat in *Saxonia Goslarie & in*
Transylvania Smolnicij. ac alibi; Annon ferrum in chalybem,
 plumbum in mercurium reductum sit: Legas *Alex. de Suchtē*
 de suo antimonio, quid inde fecerit: *Causa vero* horum dif-
 ficultatis & auri facilitatis in generatione consistit; quia
 pura facilius discernuntur, quàm impura: Exemplum sit
 in aqua quæ distillata est & pura, non potest habere plus
 aut minus vnius qualitatis, quàm alterius, prout natura ei
 ius requirit: Quæ non pura, vel mixta, potest esse infinitæ
 sortis, nempe quot sunt sortes impuritatis: Sic homogene-
 um quod est, diuersa omnia repudiat, vt argentum viuum
 nil in se assumit, nisi sui generis; sulfur vero combustibile si
 sit admixtum, non potest esse argentū viuum illud homo-
 geneum: sed heterogeneum: Homogeneum est vnum sub-
 stantia, Heterogeneum diuersum: Item, æquale si quid est,
 vni forme apparet in qualitibus æqualiter extēsis; sic cir-
 culus æqualis est sibi, maxime ex omnib. figuris: Deinde qua
 drangulum æquilaterū, seu cub. æquilaterus, ex corporib. Re-
 liquæ figuræ in æquata sunt infiniti generis: Vnde patet, qd
 purū homogeneū & æquale facilius fiat, quia est certitudo ope-
 rationis circa ea, incertitudo autē cōtraria: Quæ causa est
 quod certū incerti sit regula perpetua, ut circulus inter ro-
 tūda, angulus rectus inter angulos, aussis seu linea recta inter li-
 neas, linea perpendicularis inter erecta: Hinc in omni sci-
 entiâ & arte id, quod in omnibus æquale & certum est, al-
 terius in æqualis mēsurā existit; ut in astronomicis, motus
 primi mobilis æqualis mēsurat omnia tēpora, & motus me-
 dii planetarū, eorundē motus in æquales: In arithmeti-
 cis regula pportionū est fūdmētū aliarū regularū quia æqua-
 lis illa est magis, quā reliquæ: In Musicis Diapason est regula
 ditoni

*Causa dif-
 ficultatis
 imperfecto-
 rum produ-
 ctionū, præ
 auro.*

*Homogene-
 um diuersa
 non admis-
 sit.*

*Circulus æ-
 qualis sibi
 in omnibus.*

*Certum in-
 certæ regula*

*Diapason
 regula in
 musicis.*

ditoni, semiditoni, diateffari, diapentes & reliquorum tonorum sextæ minoris & maioris; quia magis unisono propinquum & æquale est. Et sic de similibus. *Aurum* Aurum purum & homogeneum. vero esse purum & homogeneum, facile quis concedet: cum id oculi attestentur, & totum esse nil nisi argentum viuum, ab omnibus authoribus adfirmetur, nec habere quicquam sulfuris combustibilis in sese, vt reliqua metalla alia magis, alia minus: *Æquatum* Auri equalitas in qualitatibus. esse in super in omnibus qualitatibus plurimi artificum conuincunt, hoc est, habere tantum caliditatis, quantum frigiditatis, humiditatis & siccitatis in summis gradibus, vt vna qualitas suâ contrariâ irretiatur & teneatur, ne superare aut superari queat: Vnde eius constantia & quasi incorruptibilitas in igne, aere, aqua & terra: *Cum* Auri incorruptibileas unde. itaque tale sit aurum, & reliqua imperfecta discedant ab hac puritate homogeneitate & æqualitate, huius temperiem facile, vt pote regularem, illorum difficile, vt pote irregularem, inuenire licet: Imò, dummodò longo labore producat auri forma (quæ est quasi medius motus solis) tum in dimidia hora, ex materia (tanquam motu irregulari addito vel detracto) illi admixta fiet æquatio auri (veluti solis verus quæ situs) de reliquis imperfectis metallis, vt & planetis, longe difficilior operatio procedit.

15. *Ratio adfirmatiua pro Chemia.*

Quicquid vnum & dignitate & duratione & transmutatione in sese, antecellit reliqua, id eorum finis merito dicendum erit, quocumque loquendi modo.

15. *Ratio adfirmatiua pro Chemia.*

At aurum & dignitate & duratione & transmutatione in sese antecellit reliqua metalla.

Ergo eorum finis non immerito dici potest.

Quod si verum est, tum Chrysopteria etiam inde vera apparet, si minus, neq; tamen infringitur.

Huius consequentia ratio desumitur ex connexione argumenti 15. Aduersarii.

Nam (vt tu proximo argumento intulisti) si aurum est finis reliquorum metallorum, tum hæc videntur à natura generata, vt in aurum mutantur, hoc est, ad suum finem redigantur; veluti si sponsa ad sponsum adducitur, eique copulatur, tum cum finem, quare sponsa dicta est, consequitur: Tu hoc agnouisti, & negasti assumptum; quod nos hoc syllogismo demonstrandum sumimus.

Propositio huius syllogismi verissima sic patet: Homo est finis omnium creaturarum corporearum; quia illis dignior: Ad dignius enim cuiusque rei finis spectat: *Sic aurum*, quia dignius, preciosius & nobilior est cæteris metallis, eorum finis statui potest (ita vt omnium eorum finis sit hominis vsus, & extremus vniuersi, Dei agnitio & laus: Quod quoque duret magis aurum & quasi incorruptibile quid sit præ reliquis, hinc eorum finis videtur, vel quod corruptionem eorum expectet, excepto homine (qui licet moriatur, tamen aeternum viuet, eique nihil aliud contingit, quam auro ignibus purgato ab heterogeneis) vel quod cætera ignibus exposita vincat inuictâ virtute: Vnde *Theophrastus* ille Aristotelis discipulus iam moriturus, agnoscens hominem dominum & finem animaliam, Naturam incusauit, vt nouercam, quod tam breuē vitam concessisset homini, quibusdam verò animalibus, (vt cornicibus)

*Aurum cum
sua metal-
lorum reli-
quorum di-
citur.*

*Theophrastus
sua Aristoteli
tel. cum na-
turam accu-
sauit mori-
surus.*

ad eò

adeò longam: verùm ille æternæ vitæ, quæ homini pio expectanda est post hanc mortem, noticiam nullam habuit: Rationabile enim est, vt finis cuiusque rei perduret supra rem, cuius est finis. Tertiò aurum quoque finis est reliquorum metallorum: quia omnia metalla sub terra tendunt ad aurum, sed impediuntur partim frigiditate loci, partim impuritate; nec non temporis sufficientis interruptione: Quod sub terra fit, factum est quoque supra terram à natura, vt *Isaac* demonstrat, suo tempore plumbum ex tecto vetustissimo, fortè bis millium annorum, detractum, quasi continuo calore solis & pluviæ lotionem in cerusam conuersum, cuius probatio cum facta esset, ferè totum fuisse argentum inuentum. Item arte; cuius exempla requirantur suo loco: Ergo aurum est finis
-meritò reliquorum metallorum
omnium.

Omnia metalla tendunt ad aurum nisi impediuntur.

Plumbum supra tectum in argentum versum.

VI. ALBERTI MA-
GNI, GERMANI
SYMBOLVM.

LIBER SEXTVS.

B. ARABIVS AD GERMANOS
nunc Ordo peruenerat, non quasi
istæ gentes propinquitate sangui-
nis aut loci, præ reliquis conuen-
niant, cum hæc minime spectentur
in hoc conuentu, at quia Germanorum PRIMAS
ALBERTVS MAGNVS, post Arabes seu Mauros
primus extiterit, qui artem Chemicam perfectis-
simè indagarit & ad Germanos transfulerit, cu-
ius, quotquot aliarum confinium nationum ar-
tifices celebriores fuerint, vel institutione vel do-
ctrina plurimum se adiutos confitentur: Prior i-
taque in ordine, cui prior in inuentione artis, at-
tribuendus est locus, quemadmodum ab Hermete

*Albertus
Magnus
post Arabes
primus Chie-
mia gnarus
ex christia-
nis.*

re ipso, qui eam ob causam Albertum sextum in ordine Aureæ Mensæ locavit, observatum animadvertimus: Hic non minor animo; quam doctrina cum hoste iam pridem configere optarat, utpote causæ melioris spe ductus; Verum antequam congregiantur, nos prius vitam, res & scripta eius, congenitiliumque Germanorum artificum, quoad necessum fuerit, peruoluemus & considerabimus.

OMNES

OMNES CONCORDANT IN VNO, QVI
est bifidus.

Albertus
non à se ipso
Magnus vocatus.

Alb. Magni cognomen comu-
ne saltem
cū duobus.

ALBERTVS, cognomento honoris, MAGNVS
appellatus fuit, non à se ipso (quod arrogan-
tiæ non tolerandæ indicium foret) sed cō-
sensu omnium literatorum, quicunq; eius
vitam, mores, facta & scripta inspexerint;
Quod nomen ipsi commune saltem cum
duobus, in nostris monumentis sui memoria celeberrimis
extitit, nempe cum *Alexandro Magno* & *Carolo Magno*. Quem
admodum enim illi rerum gestarum magnitudine omnes
alios superarunt, Martiaque virtute & fælicitate victoriæ
|emicue-

emicuerunt, sic *Albertus* nostras eruditionis, scientiarumq; incredibili cumulo præ reliquis excellens, *Palladij*, humanioribusque artibus insignitus cunctis prævaluit: Natus fuit A. C. 1193, ppe *Laingā* in *Sueuia*, vel ut alij volunt, in *Ba-uaria*, genere nobili *Bolstatenſi*, parentibus honestissimis; qui cum ipsum literarum studijs tradidissent, breui tempore omnes suos condiscipulos antecelluit. Tandem vires ingenij eius adeo se extenderunt, vt ipse cum summis philosophis, *Aristotele* & *Varrone*, comparari meruerit.

Albertus
quando na-
tus.

Alb. Mag.
cum sum-
mis philoso-
phis compa-
rans.

Nam totam Encyclopædiam perfectissime absoluit, diuinas, humanasque scientias callens, vnde in admiratione omnium exitit. Scripsit de *Dialecticis*, *Mathematicis*, *Physicis*, *Eihicis*, *Metaphysicis*, *Medicis*, *Chymicis*, *Magicis* & *Theologicis*, (veluti omnes hi libri è *Trithemio* recensentur) atque singulas ea diligentia & acumine tractauit, tanquam has solas, & cæteras nunquam, attigisset; Primus ex Latinis scriptoribus in libros *Aristotelis*, *Euclidis*, *Petri Lombardi* & his similitū commentatus est: Vnde propter summam doctrinam & ingenij sublimitatem in *Parisorum Academia* honores amplissimos magnumque nomen consecutus est. *Natura* & *arcana* perspicacissime scrutatus, *Parisijs* publice physica professor est. Hic Phantastici quidam, vel ex inuidia vel ignorantia, eum propter inimitabilem doctrinæ vbertatē, pro mago proclamarunt: Non solum vero philosophica, sed & theologica, pro temporum ratione, fidelissime explicauit; in quibus *Thomas Aquinas*, pro sancto post receptus, discipulus eius exitit.

Alb. Mag.
de quibus
scripsit.

Alb. Magnū
commentarij
in quos.

Alb. Mag.
Parisijs ho-
noratus.

Albertus in
physica pro-
fessus *Parisijs*.

Alb. Mag.
à stultis pro
mago habi-
tus.

Th. Aq.
eius discipul.

Factus mo-
nachus *Cl.*
& Prof. *ss.*

Alb. M. fa-
ctus *Epis.* o-
pus *Ratisbō-*
nēnsis.

Abhinc *Albertus* *Coloniam Agrippinensem* migrauit, vbi Ordinem Prædicatorum monachorum assumens Professor *Academix* factus est: Eo tempore fama eius nominis adeo vbicunque increbuit, vt ab *Alexandro 4.* Papa *Episcopus Ratisponensis* ordinatus sit, A. C. 1260. *Ætatis*

eius

Alb. Magnus Episcopus studii occupatissimus. Albertus Magnus liberavit Episcopatum à magno & re alieno.

Alb. Mag. Episcopus humilis.

Alb. Mag. Episcopus se abdicat volens.

Alb. Mag. quo aetatis anno mortuus.

eius, ut apparet, 67. Hic enim *Alexander* ante multos annos unà cum ipso studuerat sub iisdem præceptoribus. *Episcopus* iam factus studijs ordinarijs semper occupatus fuit plerumque in arce *Staufsinga*, à mundo quasi separatus, ubi libros quosdam scripsit; inter quos expositio Evangelij *Luce*, quæ post *Ratisbona* in prædicatorum monasterio reservata fuit. Inter reliqua eius admiranda facta, optimus *Oeconomus* probatur: Quapropter *exiguo temporis spacio Episcopatum à magno & re alieno liberavit*: Ita de eo dici poterit, quod *Cicero de Thalete* & *Plinius de Democrito* scripserunt, nempe philosophum facillè lucrum facere aut ditari posse, si hoc ipsi conueniat. In hac quoque dignitate Episcopali amplissima semper se humilem & humanum omnibus præstitit. Nam si quando in Episcopatus ditione mandatum ederet, aut aliàs literas scriberet, non aliter incepit, quam hoc modo: *Frater Albertus Dei gratiâ Episcopus Ecclesie Ratisponensis*: Cum vero Episcopatu per annos aliquot optimè præfuisset, ac propter negotia alia philosophiæ operam impendere non posset, tædio quodam affectus, sponte sese hinc abdicavit, iterumque *Coloniam* ad solita studia secessit: Tum scripta sua perlegit, & noua quædam edidit, donec legendo, scribendo & docendo exhaustus viribus & senio, ibidem anno ætatis 87. mortem obierit, A. C. 1280. Cadauer eius *Coloniæ* in medio chori sui conuentus honestissimè sepultum, intestina vero *Ratisponam* deportata sunt. Viri docti huic *Alberto* multa Epitaphia honoris gratia ubicunque fecerunt, quæ apud *Paulum Iouium*, aliosque adhuc passim extant. Hactenus de *Alberto* relata, à verbo ad verbum ex clarissimi viri *Henrici Pantaleonis Med. Basil.* volumine Heroum Germanorum secundo desumpta sunt, qui eandem ob causam citat *Suentinum* lib. 7. & *Volaterr.* Quod ideo factum, ne quis existimet à nobis pro arbitrio quælibet

bet esse posita: Hoc autem in iâ dicto authore notandum, quod in cæteris quidem doctus, in Chemia autē nihil cognouerit; Vnde, vt ei Aduersarius, quicquid meritò ascribere deberet Chemiæ, potiùs alteri rei ex ignorantia addicatum voluit: Est enim illa ars omnibus exosa maxi-

*Chemia ex
osa igno-
rantibus
nihil in ea.*

me eam ob causam; quod ingenio quorumcunque, quomodo sit aut esse possit, capi aut dignosci nequeat, & si quis illoto, quod aiunt, pede ad eius tractationem se conferat, quod non, vt in cæteris artibus & scientijs contemplatio sola sufficiat, sed speculationi praxin seu opus perfectum visibile & tractabile manibus, succedere oporteat, quod si non contingat, omnis consideratio & studium videtur in-

*Chemia in
fine d ff. vt
a b' alia
scientiis.*

ane & nullius vtilitatis: In *Chemiam* itaque ALBERTVS *Magnus* multum laboris & studij posuit, cuius *Panthaleon* ne verbo meminit, utpote ab ea abhorrens, quod tamen veritati nihil detrahere debet: In ea plures edidit libros; quorum vnus inscribitur de *Alchymia*, ab alijs multis additionibus & sophisticationibus adauctus & suffarcinatus: Alius de *concordantia philosophorum*, Chymicorum scilicet: Quidam de *compositione compositi*; Præter hos, & librum de mineralibus; sunt plures, quos nondum publicatos habemus: Quam magnus & perfectus *Chymicus Albertus* fuerit in primis vltimi illi tres tractatus absolutissimi satis declarant; quorum nonnulli etsi non eius operibus simul editis à collectoribus inscijs adiuncti sint, tamen ipsius Alberti, & non alterius, eos esse vel solus stilus, præter tituli inscriptionem & Chymicorum consensum, planum & indubitatum facit. In primo illorum tractatum de se ipse fate-

*Alb. Mag.
dedit in
Chemia.*

*Alb. Magni
libri Chy-
mici.*

*Alb. Mag.
Chymicus
perfectus:*

*Alb. Mag.
peregrina-
tiones pro-
per Chemia
cognitionē.*

omnia perscriberem & in operibus ipsorum sapissimè persudarem, non inueni tamen verum in his, quæ librieorum affirmabant. Aspexi ergo libros contradicentium & affirmantium, & inueni eos vacuos esse ab omni profectu & ab omni bono alienos: Inueni enim multos prædiuites Canonicos physicos & illiteratos, qui pro eadem arte magnas fecerunt expensas atque labores, & tandem deficiebant; Quoniam artem inuestigare non valebant. Ego verò non desperavi quin facerem labores & expensas infinitas, vigilans & de loco ad locum migrans omni tempore ac meditans, sicut dixit Auicenna, si hæc res est, quomodo est? Et si non est, quomodo non est? Tandem perseueraui studendo, meditando, laborando in operibus eiusdem, quousque quod quarebam, inueni. non ex mea scientia, sed ex Spiritus sancti gratia. Vnde cum sciperem & intelligerem, quod naturam superaret, diligentius vigilare cœpi in decoctionibus & sublimationibus, solutionibus & distillationibus, cerationibus & calcinationibus atque coagulationibus Alchymia, & in multis alijs laboribus, donec inueni, esse possibilem transmutationem in Solem & Lunam, quod nullo melius est omni naturali in omni examinatione & malleatione. Hæc Albertus de seipso: Quæ verba si quis neget esse Alberti, ille eadem facilitate negabit omnia, quæ velint aut non sibi placeant: Nihilominus quidam Terra nepotes prodeunt, & contra Chemiam, cuius nō literam capiunt, ambabus manibus digladiantur & pugnant; primaratiunculas negatiuas Chemiæ quasi aduerlas inferentes, altera personas artificum calumnijs, iniurijs & contumelijs impetendo: In his vero distinguunt; aliquos artifices, utpote non Christianos, *Hermetem Auicennam, Gebrum* & alios, ut etiam non magni nominis Christianos, ut quosdam *Minoritas* & similes, prorsus extenuant, falsitatis, vanitatis & deceptionis, apertè coarguunt & condemnant, quasi deceptores, homines leuissimos & forte ab alijs decepti fuerint, ideoque vice versa quoscunque decipere

Chemia, si est, quomodo est, si non quomodo non.

Alb. Mag. labores in Chemia.

Terra nepotes Chemiae contradicunt assute.

Chemia diuersarii modo Anguani inter Chyros.

pere volentes, qui hoc animo nugatoria sua scripta ediderint: Nonnullos, maioris authoritatis scilicet inter Christianos (ne forte ipsi horum reprehenses reprehendantur) quales sunt *Albertus Magnus, S. Thomas Aquinas, & si qui sint alij*, subtili ingenio, ne dicam fraudulentia excusant, absolunt & liberant ab huius artis commercio aut tractatione, ita ut *Albertum* quidem in iuventute hinc nugis & vanitatibus alijs deditum fuisse fateantur, sed in senectute pœnitentia ductum eas omnes abdicasse & detestatum esse: Sed hi pro responso habeant, nugatores esse, qui de rebus incognitis, preciosissimis, quia ipsis non constant & adhuc sub iudice versentur, nugas facere præsumant: Si nugas appellare liceat id, quod non percipimus aut intelligimus, multa mysteria & abstrusa tam diuina & humana sic vocanda essent. At illi sciant, quicquid sciunt nugas esse reuera præ illis, quæ sunt & illi nesciunt, nec propterea esse desinunt: Distinctionem illam veteratorum nõ admittimus, sed *Chymicos Chymicos & Aduersarios Aduersarios* agnoscimus: Non est, quod hi ex Chymicorum ordine præcipuos à nobis alienent sibi que associent; Quod etiam si versipelles tentauerint, tamen *Albertus* alijs que lubentes, in omnibus se *Chemia Regina* subijcient & abdicabunt.

*Aduersarij
Chemia
nugatores.*

*Aduersarij
Chemia:
præcipuos
huius ca-
stris subtra-
hant dolose.*

Hoc non solum apparet ex libris sub Chymia titulo editis, sed etiam alijs quibuscunque, prout suo loco ostendemus. Eant itaque *Andabata* & pugnent cum umbris & non armatis hominibus: Eant cœci & iudicent de palpabilibus & non de coloribus, qui ipsis sunt incogniti & indistinguibiles: Eant surdi iudices & mutis surdis que sententiam dicant, non alijs ratione & sensibus integeris præditis: Nihil sanè in *Chemia* pessum danda (ut loquuntur, si dijs placet) ostenderunt, quam mala

*Quid osti-
sum ab A-
u. rariis i
Chemia pe-
sum danda.*

mentis affectum, pessimæ voluntatis conatum & ex his frustraneū effectum: *V*iuuit enim, uiuit adhuc toties morti consecrata & mactata *C*hemia & ita uiuit, ut nunquam melius: *M*acer quidam medicus ad *C*hemiam aliquando ægram accitus, duas herbas

*Macrimo-
dici dua her-
ba pro cu-
randa Che-
mia.*

secum attulit, quibus ipsa curari desiderauit, nempe *M*uscum aromaticum & *L*olium: *M*usco vsus est ad morbi curationem, *L*olio ad auersionem & propulsionem omnium rerum ipsi noxiarum: Hoc lolio aduersarij, dum *C*hemix insidiantur, adeo dementati & stolidi sunt redditi, ut præ furore nesciant, quid videant aut loquantur: N. si enim hæc herba *C*hemiam vndiquaque cingeret, si quando ex arce sua prodiret, ab omnibus cerneretur & ad voluntatē cuiusque suam præstandam cogeretur: At quia nunquam prodit, hinc virgo remanet: Et hoc lolium reddit oculos maleuolorum obtusiores; quam ut eam videre possent: Sed ad rem: *Albertum Magnum* fuisse perfectum *C*hemix artificem, & libros ipsi ascriptos non esse alterius illis incredulis

*Albertum
Chymicum
qua indicia
demonstrant.*

demonstrabimus: Primò de artificio eius & libris *C*hymicis attestantur omnes docti viri tam *C*hemix addicti quàm non, qui post eius ætatem huc vsque vixerunt, deque simili materia quid ediderunt. Non liberi tam patris vultum, quam hi libri *Alberti* ingenium repræsentant: Quis vnquam post *Albertum* eius acumen æmulari aut mentiri ausus fuit? aut quo bono? ut sibi nomen aucuparetur? non, quia nomen non ad eum mentientem, sed si quod esset, ad *Albertum* rediret: An utilitatem aut lucrum? Nullo modo: sunt deceptores, qui alienis verorum philosophorum tractatibus sibi ascriptis, artis cognitionem hac ratione e-

*Libros Al-
berto asscri-
ptos esse eius
verita.*

buccinentur ut ita decipiant alios; aut qui suis falsarijs nugis & centonibus à philosophorum mente & scriptione alienissimis idem perpetrent; At tale quid circa *Alberti* li-

bros

broſ contingere non potuit. Et ſi contigiffet, de hac re iam non eſt quaſtio: Nec verò Albertus ſibi aliorum libros adſciuit, nec alii ipſius ex ante relatis Chymici ſint hac in re arbitri non Miſochymici, num ſint eius libri, nec ne: ſi de fabrilibus operibus dubium incidat, non itur ad piſtores aut ſutores, ſed ad fabros, vt illi iudicent, ſi inter medicos de re medica, ad medicos ſit prouocatio; Hinc illud, *traſtant fabrililia fabri. Atque ſolent medici præſtare quod eſt medicorū.* Eodem modo cum hic de chymica materia ſit diſquiſitio, quid ni admittantur Chymici? An ab iſtis naſutulis ſenecionibus prohibebuntur, qui ex Chemiæ caſtris fugitiui ad contradicentes tranſierunt? Ne minimus eorum hoc admittet, etiam ſi Minorita, cuius ordinis quam plures adeo magni in doctrina extiterunt, vt arbitri illi, eorum reſpectu, omnium minimi cenſendi ſint: Minoritās enim, quos minoris quàm flocci faciunt, vt præceptores in multis reuereri & honorare deberent, nec nomen Ordinis quid doctrinæ aut perſonæ eorum detrudere poteſt: Chymicis itaque conſentientibus Albertus Magnus magiſter & artifex eſt Chemiæ; quicquid contra dicant aduerſarii: Præter Chymicos idem aſſerunt alii viri omni exceptione maiores, inter quos *Mirandulanus Comes præcipuus eſt, qui lib. 2. cap. 3. Magnus autem Albertus, inquit, quanquam multa ſcripſit de vertendis metallis, artemq. recepit, tria tamen præcipua inter plures rationes aſſeruit: Primum eos falli, qui rentur metallorum ſpecies mutari non poſſe, de diſſeg. illos Ariſtoteſi, quod Auicenna dandum erat: Deinde ab eodem ſubindicatum, mutationē referendam eſſe in primam materiam metallorum, qua artis adiumento adduceretur in diuerſam ſpeciem. Demum colligit Albertus longo ſatis progreſſu metallicæ peritos artis, medicorum inſtar, progreſſi quorum probabilior illa ſemita, cuius ductu purgatur ſulfur &*

Teſtatur id Chymici omnes.

Artifices de ſuis operib. & ſub iſtis iudicant reſte.

Minoritas Chem. a deo dios conueniunt aduerſarii.

Albertus Magnus teſtibus chymicis Chymicus eſt. Comitis Mirand. de Alberto Mag. pro chemia teſtimonium.

argentum vitrum, riteque illorum permixtio paratur, quorum virtutibus, ut eius utar propriis verbis, omnis metalli species inducitur, deducique de num scribit vitrum argentum ad aurum, & deinde diversas formas metallorum. Hæc nile de Alberto ex Alberti scriptis: Præterea in lib: de mineralibus aliisque Albertus de metallorum natura, proprietate, generatione aliisque accidentibus exquisitissime & doctissime iuxta rei veritatem & Chymicorum doctrinam scripsit: Vbi inter cætera lib. 3. c. 1. De transmutatione, inquit, horum corporum metalli-

Albertus in
alio suo li-
bro Chemi-
am quoque
asseruit.

corum & mutatione unius in aliud, non est Physici determinare, sed artis, quæ est Alchymia: Est autem optimum genus huius inquisitionis & certissimum; quia tunc per causam unius cuiusque rei propriam res cognoscitur, & de accidentibus eius minimè dubitatur, nec est difficile cognoscere. Et eodem libr. cap. 2. Prima, inquit,

materia metallorum est humidum unctuosum subtile, quod est incorporatum terrestri subtili fortiter commixto, ita quod plurimum utriusque non tantum cum plurimo utriusque, sed etiam in pluri-

Alberto M.
quod prima
metallorum
materia.

mo utriusque: Hæc Albertus: Quæ omnia ex Chymicorum mente dicta nulli alteri, nisi artifice conveniunt, cæteris paribus: Alterum diligentissimum natura metalli-

Albert. M.
diligentissi-
mus natu-
ra metalli
eæ indaga-
tor.

cæ indagatorem præ cæteris omnibus Chymicis fuisse testatur Dionysius Zacharius; nec non antedictus Mirandulanus Comes lib. 2. c. 7. de auro; qui, Vidis Albertus, inquit, de se scribens, purum inter arenas fluviatiles aurum, impurum audiuit commixtis lapidibus ortum, instar venarum, subditque non multò post, aurum natum inter arenas melius esse, cuius rei duas affert causas: Alteram sulfuris puritatem maiorem inter calidas & siccas arenas versati, frequentiusque loti, & eius quoque terre, quod inest vix argento, quod quidem & lavit & subtilius reddidit ac purius fluminis lotura frequenti: Alteram causam voluit esse meatuum obturationem, cum oclusus in fundo ripisque convoluitur in semet & concoquitur ad auri substantiam nobiliore depromendam, atque

atq; isthac ille, dum haberet mentionē locorū, in quib; metalla generētur. Quæ loca ipsum Albertū ad iisse apparet ex multis indicis, dum quid suo tēpore in his vel illis metallicis fodinis inventum sit, narrat: Vbi de natura auri differit, *grannum*, in uētum: quod multarum librarum pōdus excederet, cētum marcarum vocabulo, inquit, Mirand. vsus est, quod nomē & designat uncias, ut octies centū uncias fuisse *grannū*, qui perpēderūt, deprehenderint. In Germania quoq; mōtanum aurum sua tēpestate inuētum recē et, quod dum excoquebatur, min⁹ ceteris cōsumebatur, vilioris tamē fuisse pretii propter nouitatē pōdit. Idē inuētum aurum in futuris humani crāni capillis & intra dētes tradit: Quæ res num artificiosa an miraculosa extiterit, dubitari licet; certe naturalis nō fuit: Quādis de auro dente pueri silesii (at imposturā quadam adaptato) de auro, instar capillorū, ex vite eiusq; pampinis pro generato, multisq; aliis eiusmodi mirabilib⁹ auri generationib⁹ sepe legem⁹: Aurum n. nō ex carnib., ossib⁹, pilis aut ligno, sed ex sola sua materia proxima, in debitis locis, naturaliter puenit. Materia aut proxima est argentum vivum coagulatum à suo sulfure. Quod si inter dentes aut intrā solum re-
 pertū diceretur aurum, in fertione humanā excusari pōset ob superstitionē plurimorum: Invenimus enim, q̄ apud Romanos morituro numismatis aliq; gen⁹ in os infēuerint, p nauo, charōn apud inferos soluedo: At postquā hoc quoq; auaritia viuentium, p̄fertim militū, in sepulchris inquiri ceptum est, cadauera mortuorum in rogo creinata sunt, q̄ nos ad Christianismum vsq; perdurauit. Quid multis? Albertus nō solum ipse Chymicum se suis libris (etiam si negaret) demonstrat ad eō eruditē & perspicuē scriptis, ut nisi ipsum cōuincant Chymicum, null⁹ alius ex suis monumētis editis, cuius sit doctrinæ aut professionis est timari possit. atque p̄ter ipsum alij quicunque, sed effectus quoq; & opera Chemicæ ab ipso verissime præstita toto orbe celebrata

Auri natura i gens grannum.

Aurum inuentum Germania.

Aurum inuentum in capite hiamano.

Aurum ex sola sibi proxima materia generatur.

Romani morituro o'ulum in os infere' ad p' nauo. Al. Chymicus non lib' ex lib' su' op'ibus: Chymicus innotis

Albertus Magnus Episcopus quicquid soluit ar-
 lienum semper studens. proclamant: Quomodo enim ipse Episcopus factus iam se-
 nex ultra 67. annos natus, semper delitescens in suo Museo
 inter libros & literas a deo bonum oconomum se præsti-
 tisse potuit, vt Episcopatū ab ære alieno liberarit? Sane hoc
 non est credibile; etsi reditus annui ab ipso moderate im-
 pensi aliquantulum iuuare potuerint, tamen paucis illis
 annis, quibus præfuit Episcopatu, exiguum quid: Dicit e-

*Alb. M. ma-
 gnum es a
 lienum sol-
 uit paruo
 tempore.* nim antedictus historiographus, quod fuerit magnum æs
 alienum: Et adhuc mirabilius videtur, quod liberato à de-
 bitis Episcopatu, eo se abdicarit & viliores conditiones
 amplexus fuerit, nempe docendi & instituendi in bonis li-
 teris iuuentutem; *Scimus enim*, inquit alius Chronographus,

*Ab. Bu-
 chholzerus:
 Admirabi-
 le nostris se-
 culis recusa-
 ri Episcopa-
 tus ab ali-
 quo.* quibus laboribus Episcopatus acquirantur, qui acquisiti, vix audi-
 tum est unquam, quod post admirationem repudiata sint: Circa
 quod nonnulla consideranda veniunt; *Primò* quod ex mo-
 nacho factus episcopus: *Secundò*, quomodo literis occupa-
 tus aliena debita soluere potuerit: *Tertio*, cur non potius
 cognatos suos iuuerit suo ære: *Quarto*, cur post Episcopa-
 tum amplissimum reliquerit: *Quinto*, cur docendi munus,

*Doctrina
 facit ex Al-
 berto Ma-
 gnum, &
 ex monacho
 Episcopum.
 Chemia
 præsupponit
 varias ar-
 tes.* quod valde laboriosum est, elegerit: *Pro primò*, vt ante di-
 ctum, doctrina eius varia & erudita in omni generis arti-
 bus, scriptaque edicta, præcipua fuit causa; Inter physica
 autem & mineralia tam practice, quam theoretice tractauit:
 Quæ scientia cum vel omnigenas artes præsupponat, vel
 antequam fructu aliquid absoluatur, postulet, hinc Ency-
 clopædia cum Chemia, vt debet, in *Alberto*, coniuncta
 fuit: vt enim punctum absque circulari circumferentia nõ
 facit figuram circuli, ita nec Chemia absque aliis artibus
 aut scientiis, pro ratione terminorum eius lectione inda-
 gari potest: *Pro secundo*, certissime statuimus *Albertum Che-
 mia* furnellis vsus, post tot annorum inquisitionem & ex-
 perientiam, inde *Phænicem* produxisse, qui hæc mirabilia

præ-

prestitit: An hoc artificium perfectè sciuerit antè susceptum
 Episcopatum, dubitari potest; quantum ad me, non arbitror,
 sed quod à iuventute ad eam senilem ætatem usque in in-
 dagando extiterit, donèc Deo visum fuerit, Episcopo iam
 declarato hanc reconditam scientiam revelare: Hinc ipse
 in perpetuis studiis, & quia furnos suos in vno secretiori
 loco habuit, ibidem mansit: Non autem necessum fuit
 hoc alios scire, quicumque essent: Ergo non fama, sed effe-
 ctus Chemiæ cognitus est à vulgo, & hic longè præuenit
 illam (quæ solum ex libris proditur) quod fieri debuit:
 Vnde ipse inter præcepta Chemiæ initiato obseruanda
 ponit, ne quis aliis, quicumque sint, aperiat se Chymi-
 ca tractare, alias illi ipsi si magnates sint, singulis ferè die-
 bus quærent ex artifice operante: Magister, quomodo
 tuæ res procedunt, si malè responderit, habebit illusionem
 & risum; si bene; præoccupabitur, ne abeat: Vnde silen-
 tium Ægyptiis, Pythagoricis, Brachmanis, Gymnosophi-
 stis, omnibusque aliis abditæ doctrinæ indagatoribus &
 scientibus magistris, sub iuramento perpetuum imposi-
 tum fuit: Non placuit ipsi in præsentia pontificis aut prin-
 cipum se huiusmodi artis gnarum ostendere, qui magis in docu-
 mentum & institutionem aliorum, quam in sui ostentati-
 onem intentus fuit: Hinc de concordantia philosophorum
 primus omnium subtilissimè scripsit, vt quisque videat,
 in quibus philosophi, in quibus non concordent: Hic li-
 ber apud Chymicos magnæ utilitatis censeretur, quippe
 qui non à quodam adhuc in artis indagatione versante
 sed magistro perfecto sit editus: Absque collectione au-
 tem & consideratione concordantiarum in scriptis om-
 nium philosophorum nemo speratum finem adipisci po-
 test: Ad tertium, cur cognatos ære suo non inuenit? Si fuerit
 ex prouentibus ditionis, non potuit, si Chemiæ, & potuit,

*Albertus
 M. serex &
 Episcopus
 artem sci-
 uit.*

*Alberti ed.
 præceptum
 in obseruam
 do silentio.*

*Silentium
 omnibus
 philosophis
 impositum
 apud omnes
 gentes.*

*Albertus
 Mag. pri-
 mus de con-
 cordantia
 philos. scri-
 psit.*

*Considera-
 tio concor-
 dantiarum
 in libri
 maximè
 paritur.*

*Albert. M.
cur episcopa-
rum relin-
quis.*

& absque dubio, voluit: *Quid*, Episcopatus relinquendi, nec senium nec labores, causa fuerit. Nullus enim tam senex Episcopus, qui non in suo statu posset quam inferiori aliquo mori desideret: Nec labores Episcoporum (qui principali dignitate gaudent) nostratum sunt tanti, quin à quocunque, etià decrepitæ ætatis, tolerari queant: Contemptus itaque pompæ verè mundanæ in spiritualibus ipsi in animo fuit, utpote humilitati, coram Deo, additus, ideoque hanc dignitatem relinquere maluit, quam contra mentis propriæ verissimum conceptum retinere: Nec verò quis existimet, quod simplicitate animi aut curarum vacatione sperata hoc fecerit: ipse enim eruditissimus omnium eius ætatis, non solum *Germania*, (vnde *Munsterus* in cosmographicis tradit, *Laugingam* vno eodemque tempore fouisse doctissimum virum, nempe *Albertum Magnum* formosissimam mulierem & corpulentissimum equum) sed etià *Europa* extitit, quâ ratione Episcopatus facile præesse noverat: Pro quinto quòd nec curarum vacationem optarit, hinc patet, quòd longe gravius onus, nempe docendi suscepit & quod dicitur, *ab equis ad boves descendit*: Hoc autem munus ipsi cur gratius Episcopatu visum sit, forte non ita constat: *Honores mutant mores, sed rardò in meliòres*, ut est in pro- uerbio: In hoc Episcopo contrarium contigit: Nam monachus & professor Academicus non reuult esse, cum eligeretur, Episcopus; qui iam talis & tantus confirmatus, mores & vitam suam humilitate quadam submisit & ab Episcopali sublimitate prorsus ad inferiorem statum regressus est: Hoc vel solo nomine Magnus, ut quidam æstimant, dici optime meritis est: Ingenui & candidi viri est docere perspicue ea alios, quæ ipse lectione, vsu rerum, ex aliorumque institutione didicerit: Ita discipulorum est omnem voluntatis promptitudinem, mentisque beneuolentiam docenti,

*Albert. M.
episcopatu
ab recedens
maiores la-
bores subiit.*

*Albert. cur
magnus dici
miratur.
Preceptorum
dicitur
gratisudo
& honos.*

centibus exhibere: Nam præceptoribus & parentibus nõ æquivalens precium gratitudinis præstari posse multi inter philosophos scriptum reliquerunt: Amplissimum itaq; officium est doctorum in scholis fidelissime iuventuræ docentium, quia rem Deo gratissimam & hominibus honorificam & vilem præstant: Hoc in primis respexit Albertus, ac deinde iucunditatem animi, quæ ex doctrinâ bene collocata suboritur, non posthabuit:

Excitat enim auditor studium, laudatæque virtus

Crescit, & immensum gloria calcare habet.

Vt poeta canit, & vulgo dicitur;

Scire tuum nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter:

Ferre quoque in Episcopis nostralibus ea notavit, quæ docendi populum & prædicandi Euangelium ratione vsumque excluderent, quæ quilibet per se considerare potest, si faciat comparationem Episcoporum huius ævi cum Apostolis, aut ab iis institutis Episcopis, in quibus conveniant ac differant: Potissima verò causa existimatur, cur Albertus gradu summo se deiecerit in imum, quia *satis est, potuisse videri, & quia cæli donum* nactus non curarit mundanam excellentiam,

*Episcoporum
condicio
qualis.*

*Albertus ve
nunciavit
sponte Epif-
copatus,
quia donum
magna E-
leemosina à
Deo accepe-
rat.*

*Quod qui habet, ille potest, inquit poeta,
ubi vult, habitare deceter.*

Hæc itaq; ad eò clara sunt ad probandum *Albertum* perfectum *Chymicum*, ut manifestiora nequeant esse nec magis desiderari ab ullo, nisi forte talpâ cæciore, qui lucem in meridie non perspiciat, nihilominus *Lyneum* se in scrutandis metallorû cubilibus simulans: At *Septem* illæ, ut effugiant aquas sua illuivie conturbantes, in iuuetute, inquit, *Albertum* omnis generis nugas amplexum esse, quas abdicavit penitentia ductus in senectute: Hoc respõsum est calûniosum in personam *Alberti*, & artem *Chymicam*, quam inter nugas isti

*Adversarii
à Chemia
Albertum
salutare con-
nantur.*

nugatores recenseat: *Albertum Magnum* propter summam ingenii subtilitatem, doctrinæque copiam maleuoli ex inuidiâ vocitarunt magum, quasi non proprio Marte tanta opera sapientiæ diuinæ humanę conscribere potuisset, nisi diutius, Diaboli ope adiutus; *Apage te, cum istis blasphemis:* Hæc est diabolica seu calumniatrix opinio vulgi seu bestiarum multorum capitum, quâ ipsum *Saluatorem Deum & hominem*; auxilio diaboli eicere diabolos blasphemata est: Eadem censurâ doctissimi quique subire coguntur: O crassa cerebellâ, quid vestræ incitiæ pallium prætexitis eruditorum contumeliâ? O pectora excordia, quid vestro stupori celebrium virorum prætenditis infamiâ? Quod vos non capitis, id nec istos capere putatis, *mures scilicet Elephantos*: At fallimini, & insania vobis vestra domum remittetur, cum inconditis istis næniis, abiectis tricis & futilibus quilibet: Non statim magus est, qui supra doctorum vulgum sapit, at magis ad angelicam diuinamque naturam accedit, quo magis à facie humana recedit, seque eleuat: Interim Negromanticos non excusamus, sed omnibus modis, utpote diaboli mancipia, detestamur: qualem *Albertum* ne utiquam extitisse certissimum est: Si quid iuuenis in *magia naturali* scrutatus sit, summa laude, non vituperio dignum est; Pro qua intelligo *virtutes naturales rebus à Deo inditas scire & activas passivas coniungere ad effectum naturalem*; DEO non adversum ac homini utilem præstandum: Qui *Chemiã* inter nugas numerat, probet id primò, quàm asseueret: Hæc enim est petitio principii, ab omni ratione aliena: Iuuenis *Chymica* inquisiuit peregrinationib., lectionib. & variis experimentationibus; senex factus, iudicio tot rebus visis, factis, lectis & auditis cõfirmato, veritatẽ inuenit: Neutiquã igitur *Chemiã abdicavit, sed hãc habitã, Episcopatum*: Hæc sola fuit.

Alb. Magn. vocitatus magus ab inuidia.

Non magus statim; qui supra vulgum sapit.

Alb. Magn. senex non chymia; sed hac habitã Episcopatus valã dixit.

fuit *Sapientia* filia, quæ cum Episcopum reuerendum & in honore digno habitum, ex illâ sede remouit inque locum tranquilliorē restituit: Hic est *Cynthius*, aurem qui vellit carit ipsi & admonuit, ne viâ trita, cum reliquis, stipatus equis, canibus, militari manu, sago, & triumphali curru incederet, at *submissa humilitate*. DEO seruire: *Magnus enim non est*, qui mundana magna; existimata vulgo, non contemnit.

*Magnus est
qui magna
contemnit.*

ALBERTI MAGNI CONGENTILES GERMANI.

Germania suo circuitu & lingue communionē plurimos populos, *Germania*
olim quinquaginta; nunc multum ampliatis finibus undiquaque, *quot populos olim
complexa.*
absque dubio longe plures complectitur: Attamen hi omnes vna
sunt Natio, vnâque linguâ, nisi idiomatis diuersis interdistingta, vnoque summo Principe (exceptis ijs, qui non coacte, sed sua sponte se alijs vicinis subiecerint aut ipsi libertati se afferuerint) gaudent. Primo itaque

BERNHARDVS COMES TREVISANVS; *Germania* Nationi potius quam alteri cuiunque adnumeratur: Italus enim nec est, nec esse se scribit, nihilque Italicè, quod scimus, vnquam edidit: Verum liber eius Chymicus eruditissimus extat in Germanico, Gallico & Latino sermone, (forte etiam nunc in Italico) in quo autem scripserit, quia omnium harum linguarum gnarus fuit, dubitatur: Ex Germanico in Latinum à *Nich. Toxite* conuersum nouimus: Credibile est in vtroque & Germanico & Gallico ipsum edidisse librum suum: *Germanum* autem fuisse demonstrant multa indicia; quia Imperatoris aulæ, in qua bene notus fuit, tanquam Principis ac Domini sui seorsim meminit:

*Bernhardus Comes
Germanus.*

*Bernhardus Com.
non est Italus.*

Imo Germanicæ monetæ, suorumque bonorum & hæreditatum, quæ sub Imperio fuerunt: *Alij* non dubitant eum fuisse Germanum, at faciunt *Comitem Treuirensis*, cum Treuirensis ditio & ciuitas Electoratus & ArchiEpiscopatus eiusdem nominis sit: Nonnulli putant, fuisse illum *Comitem Palatinum ad Rhenum*, quæ opinio omnino erronea est nec eget refutatione: Genealogia enim & familia illorum Illustrissimorum Principum nota est, nec *Bernhardum* aliquidem ea ætate, qua ipse vixit, agnoscit: At qualis fuerit, ipsa nominis ratio ostendit: Nam communissimè Comes Treuisanus aut Treuisinus appellatur: *TREVISYMA* autem oppidum sinui maris *Adriatici* adiacet, non procul à *Venetijs*; iamque sub *Venetorum* potestate existit, quod *Bernhardi* tempore, ante 150. annos adhuc Imperio paruit: *Comitem* itaque in hac regione *Bernhardum* fuisse, eiusque proauos, non est dubium: Quod magnam suæ hæreditatis partem vendiderit, summamq; pecuniæ aliam, dum *Rhodi* esset, è quodam, qui suos cognatos optime nouerat, insuper acceperit ipse fatetur. At hic comitatus iam, cum *Bernhardi* familia & Imperiali iurisdictione, ibi esse desijt; adeo vt nec memoria eius remanserit: Si quis alterius gentis ac patriæ *Bernhardi Comitatum* fuisse clarius demonstrare poterit, non est cur alteri succenseam: *Germanum* cum præsupponimus, cum se à Rege Gallico profus alienet in *Epistola* ad *Thom. de Bononia*; vbi inquit; *Huius enim dicti, Reuerentia tua, experimentum vidit in puluere quondam Regi misso, cuius es physicus*. Quantis hic vir laboribus, sumptibus, experimentis, erroribus & difficultatibus, dum artem inquireret, circumductus fuerit, ipse satis large describit, nec opus est hic insinuare: *Vixit*, vt ex *Epistola* ad *Thomam de Bononia Caroli 8. Galliarum regis* medicum colligi potest, circiter annum Christi 1484. (quo anno *Carolus* cepit regnare, vsque in A.

Treuirensis ditio non comitatus, nec Bernhar-
do paruit.
Bernhar-
dus Comes non Com.
Pal. Rheni.

Bernhar-
dus Com.
Treuisanus suo tempore fuit sub imperio.

Comitatus Treuisanus nunc esse desijt.
Bernhar-
dus Comes non Gallus.

Bernhardi Comitatus errores & labores.
Bernhar-
dus Com. quando vixit.

1498.) Atq; hoc tempore *Bernhardus* forte septuagesimum
 ætatis annum superavit, cum senex artem adeptus ab hinc
 à medico Gallo sollicitatus, donq; lapidis cuiusdam ma-
 gis oneratus, quam honoratus sit; quamvis humanissime,
 vt tantum virum decebat, id munus acceperit; prout eius
 verba testantur hoc modo: *Quando vero opus tuum ac donum*
tanti secreti ad me missum accepi. tuum erga me studium vno animo
tuamque in me fiduciam in merito cognoui. Quapropter ipsum lapi-
dem amicitia tua gratia mihi conferuo, vt gratissimum donum cu-
stodio, &c. Quanto iudicio, & in Chymicis peritia hic bonus
 senex, post tot exantlatos vere Herculeos conatus & la-
 bores, extiterit, vel vnicam hanc Epistola demonstrat, quæ
 omnibus Chymicæ amantibus est veluti *fax in tenebris* & sta-
 tua *Mercurialis in triuijs*: Philosophiæ Aristotelicæ & Medi-
 cinæ Galenicæ se apprime scientem declarat: De genera-
 tione metallorum sub terris, eorumque diuersitate inter se
 optime differit: In artis operibus, *Mercurium Auro* con-
 iungit, nempe patiens agenti, & sic id quod soluit cum sol-
 uendo vñiri & permanere indiuisibiliter, affirmat: Sic enim
 inquit: *Qua quidem solutio requirit permanentiam simul, scilicet*
soluentis & soluti, vt ex vtraque, nempe masculino & feminino se-
mine noua species resultet. Amen dico tibi; quod nulla aqua na-
turali reductione speciem metallicam dissoluit, nisi illa, qua per-
manet eis in materia & forma, & quam metalla ipsa soluta pos-
sunt recongelare: Quod in aquis fortibus non contingit, sed po-
tius est decurpatio compositi; vtpote, corporis dissoluenti: Nec
corporibus pertinet aqua in solutionibus, quæ eis in congelationibus
non permanet; & tandem Mercurius est huiusmodi & non aquæ
fortes, seu quam fatuis existimant, aquam mercurialem lymphidam
& diaphanam. Verum in his *Bernhardus* vt valde perspi-
 cuus apparet, ita profundus delitescit: Liber eius *Her-*
ueticæ Philosophiæ in omnium manibus est & admiratione:

Bernhard.
humaniter
tractat me.
dicunt de
Bonon.

Bernhard.
Com. Chy-
mia vere
tandem se-
ritissimus.

Bernhard.
in Chymia
Solem Mer-
curio con-
iungit.
in solutione
vera solue-
& solutum
uniuntur
absque se-
paratione
ulla.

Bernhard.
in chymicis
profundus.

*Bernhardi
liber potius
ad Theoriã
spectare de
bet, quam
praxin.*

Et sanè dignissimus est, qui in hoc genere legatur, vt potius Theoria operis, quam praxis, quamuis ad hanc omnes preproperent, inde percipiatur: *Allegoria* eius practicam exponens non est tam facilis, quam prima fronte aspicitur: Lucunditate fabulæ, vt *Orpheus* olim quercusque ferasque,

*Bernhardus inuidiam
cum senio
aliquisuit.*

omnes ad se allicit, doctosque rudelque, at præter illecebras aurium phantasiæque, raro quid inde reportant: In causa est, quod ipse senex factus, quæ ætas inuidiam facile corripit, artem inuenerit, ne quis iuuenem ante canos eã nactus ipsum irrideat. *Hinc enim nomina multiplicantur, aiunt senes in turba, ne senectus venerabilis notetur puerorum digitis.*

Rex in Fõis.

Rex equidem sedet in Fonte se lelauans, instar *Diana* nudæ; Vterque se conspici denegat absq; vestimentis. Quis adeo audax, vt *Actæonis* personam agere malit, quam non se placidus abstinuisset bonis? Aquam fontis & ignem optime describit: Sed videndum, ne *Vulcanus* æstiuum aerem per se sic-

*Vulcanus
moderate
Aruat ignẽ.*

cum & calidum nimis calefaciat. Consultius enim foret vt *Noto flante* qui à summis montibus prolabitur, operatio inciperetur; tum feruor ignei illius *Diui* remitteretur aliquantulum & *Ethesia* spirantes temperiem frigidæ & calidæ, sicci & humidi secum adferrent. Vnde quidam *Sole ingrediente*

*Opus quando incipien-
dum, quid
vilit.*

Taurum, alij *Aquarium*, (quia hæc duo signa in eadem ab *Æquatore* declinatione visuntur) opus incipiendum statuunt, quæ omnia ad moderandum calorem dicta sunt: Si enim materia vera habeatur cum agente suo, vt decet, disposita, *Ignis & Vas Hermetis*, hoc est, duo in vno & vnum in duobus, ignis in igne, vas in vase, & vtrumque in vtroque, sufficiunt: Iuxta omnes autem vere philosophantes tribus

*Quatuor
ignis in ge-
neranc. sta-
ria in Che-
mia totidẽ-
que vasa.*

ignibus, & si bene numeremus, quatuor egemus; totidemq; vasis continentibus: Quoad ignes, *naturalis, innaturalis & præternaturalis* rite accensi esse debent, ne scilicet hic suffocet illum, atq; ille istum: *Quartus* his omnibus, vt minister

acce-

accedit ex *Elemento igneo & aërio temperatus* : *Quoad vasa*, licet vnum dicatur à multis sufficiens, constat tamen *tria in vno* subintelligi : Primum enim opacum, alterum minus, tertium adhuc minus censetur : In hoc sedet ille qui nasci debet, quemadmodum embryo triplici munimento in matre sua custoditur, inque eo nutritur, donec maturus sit ortui; primò enim est vterus ipsius mulieris; Secundò agnina pellicula seu cingulum circa medium: Tertio secundina, quæ totum foetum am-

*Vasa quæ
Chemia
propria.
Medicina
philosophi-
ca, ut homo
nascitur,
tribus con-
tinentibus
circumsata.*

BASILIVS VALENTINVS, *Monachus Benedictini Ordinis, Philosophus Germanus* absolutissimus ex *Alsatia* dicitur oriundus, ibidemque, aut, vt alij, in metropoli *Thuringia* vixisse, suaque opera, quæ nunc tandem publici iuris facta sunt, scripsisse: Proavorum nostrorum ætate floruisse perhibetur: Nec enim in suis libris vllam mentionem circumstantiarum temporis, loci aut personarum fecit, vnde quid certi de eius vita, actionibus & institutis colligi possit: Obscurus omnibus manere, quam innotescere maluit: Illud enim tutius ipsi visum, quam *digito monstrari & dici*, *hic est* ille qui Chymistas inter omnes vnus candidulum ac rubellum machinatus est lapillum: Nec vero, vt olim *Demostheni*, popularis auræ suauitas veris artificibus tanti æstimatur, vt sese vulgo exponant partim admirandos, partim execrandos: Admiratio enim ex rei nouitate apud beneuolos vt contingit, sic inuidia apud secus animatos: At forte Basilius in alijs suis scriptis se satis explicauit, quæ nondum vidimus, si quæ adfiant: Extant autem *duodecim eius clauæ cum Theorica & Practica* in principio illarum: Alius quoque de *ortu septimo Planetarum* mirabili: Tertius de *rebus naturalibus & præternaturalibus*: Quartus, *Currus Triumphalis*

*Basilius
Valentinus.*

*Vbinatus.
Vbi vixit.
Quando
vixit.*

Violatentur.

*Artifices
veri Chemia non curant popularem auram.*

Scripta Basilius Valentini quæ extant.

Basilius est Germanus Rhetor aut poeta. *lis Antimonij: Est & Microcosmus* clauibus annexus, aliaque appendices: In quibus omnibus operibus & Germanum quasi rhetorem, poetamvè, & artificem Chymicum, vix vlli secundum, sese ostendit: Verum hæc prædicare, non est meæ institutionis, cum doctorum indoctorumque simul manibus quotidie terantur: Cum veronon nihil in hoc, vt multis alijs authoribus, studij, labori, exercitationis & expensarum posuerim, paucas ipsius iruolutiones inter se & cum alijs conferre hic operæ præcidxi: *Theorica* eius plana & expedita, cuius summa est, a tincturam metallicam requiri metallas substantias, non alias: Cum enim illud, quod ad vltimum per artis adiniculum fieri intendatur, sit metallum perfectum, quomodo hoc genealogiam suam incipiat ab animali vel vegetabili? pater itaque auri Tinctura est & mater argentum vuum, auus est Mercurius at fixus, auia itidem mercurialis at volatilis: Tota itaque prosapia huiusmodi à Mercurio incipit, in eumque desinit: Nam & aurum totum Mercurius est, inque eum resoluitur à quibusdam, *Et tinctura ipsa perfecta*: Vnde rectè dictum: *Est in Mercurio quicquid quarunt* sapientes: In practica coniugium durorum Mercuriorum celebratur, quos tamen carceri *Vltionij. um. canis* mox includit: Infelix copula in initio visa, que non thalamis, sed vinculis protinus inferitur, At nihilominus tempore debito hinc edetur *filius*, qui omnes progenitores suos antecellet: *Saturnus* conceptionem iam factam nunciat, quia decolor coniunx in facie maculis apparet: Abhinc aqua alba ante partum emittitur, quam *Luna* lachrymis suis in terram cadentibus designat: Denique rubea carne splendidus philosophorum nascitur pusio: Quid clarius hac allegoria proponi potest, quæ omnino *parallela est Basiliæ*: *Claves duor-*

*Summa
Theorica
Basili.*

*Genealogia
auri & Tin-
tura.*

*Practica
Basili.
Carcer post
coniug. um.*

*Saturnus
quid deno-
tet.
Luna la-
chrymans
quid.
Venus ru-
bea quid.*

im reliquit, quas ad *Arcis Philosophicæ* intimiora adita
 ecludenda, ne qua porta clausa maneret, tanquam
Promus condus benignior in medium posuit: ARX au-
 tem illa est, in qua CHEMIA VIRGO residet cum om-
 nibus suis mysterijs & arcanis hactenus non vulgo, aut
 indigno, reuelatis: Portæ illæ vocantur quæque suo
 nomine; Vna MATERIA, altera FORMA dicitur.
 Tertia COMPLEXIO, seu CONIUNCTIO, alia CO-
 NCTIO, alia IGNIS VULCANIVS, alia IGNIS PLV-
 IVS; Est & quæ VAS HERMETIS, & alia, quæ
 AVONIS cauda appellatur. Alia SOLVTIO, alia
 CONGELATIO, auditur: Post hæc FIXATIO, &
 denique PROIECTIO celebratur. Hæ omnes portæ et
 ab alijs, vt *Ripheo*, diuersis indigetentur nominibus, tan-
 quam operatiuæ singulæ existerent, in hoc tamen super-
 uui videntur, siquidem operationem denotantes sal-
 tem sex sint, & totidem aliæ quæ instrumenta abscon-
 unt. His portis absque dubio *Claues Basilij* adaptandæ
 veniunt, quas quilibet ex sese facile reperiet, Qui e-
 im nescit materiam formæ coniungere, ille nondum
 incipit: Materia semper est patiens & multiplex, fœ-
 mineo habitu: Forma agens simplex virili: Coniunge
 taque seruum rubeum sorori suæ odoriferæ, hi duo gi-
 gnet artis filium. Deinde & coctione opus est, sine
 qua nihil maturescit: At coctio ignem requirit calidum
 & siccum atque hæc assatio; alia humidum & exhalan-
 em, quæ est elixatio. Nec hæc absque vasis adminicu-
 lo tractari poterunt. Inde continuato opere fit solutio, con-
 gelatio & fixatio; vbi nascitur infans, & denique eius ope-
 ratio seu proiectio.

*Claues 12.
 reliquit ad
 Arcem phi-
 losophicam
 apertendam.*

*Porta Arcis
 Chymica,
 ad quas 12.
 claves spe-
 ctant, quo-
 modo ve-
 centur.*

*Porta 6 o-
 pera sua 6
 6. instru-
 mentales.*

*Porta quo-
 modo ordi-
 ne necessa-
 ria sint.*

*Alanus de
 insula Chy-
 micus,*

ALANVS DE INSVLIS, FLANDER ob infi-
 gnem sub eius nomine libellum Chymicum (qui inter

Alanus do-
ctissimus in
omni do-
ctrina.

Regina
Gall. Mar-
garita Lud.
II. uxor
quid de A-
lano dixerit

Chymica monumenta prostat & circumfertur) editum,
Chemicæ artis gnarus insignitur. De patria eius litem
non mouebimus ; *Flandros* enim , vt & vicinas gentes ;
Teutonica lingua , veluti materna , vtentes , magnæ Ger-
maniae populis aggregamus : Hic vir in omni doctrinæ
circulo versatissimus dicitur : *Albertus Cranzius Saxonia*
historicus facit eum coæuum *Iohanni Duns Scoto* ; Vixit
plerumque in *Gallia* , *Ludouici* vndecimi tempore , circi-
ter A. C. 1430. De hoc *Alano* , qui excellentissimi ingenij ,
summi iudicij & eruditionis omnibus numeris absolutis-
simæ vir fuit , memorant , quod cum aliquando Regi-
na *Margarita* , dicti regis uxor , eum dormientem supra ar-
cam quandam diu contemplata esset (erat. autem facie
admodum deformi) blandissimè dissuauitata fuerit :
Quod cum omnes adstantes mirarentur , causamque
eius percunctarentur , prudentissima *Domina* sic illis re-
spondit : Istum exteriori ea specie ita deformem & vie-
tum senem occultare interius. tam excellentem & di-
uinum animum , vt nulla in mundo tam preciosa &
speciosa res sit , quæ ei comparari possit : quod autem
ipsa eam tanti Spiritus diuinitatem contingere prehen-
do nequiret , voluisse se ista commoditate vti , vt
reuerteretur quasi prætereundo speciem exteriori ad
declarandam affectionem suam erga ea , quæ in ani-
mo illius adeo præstantis viri tantopere admirare-
tur.

Alanus
quantus ex-
istimatus.
Alanus qua
scripsit.

Hoc animæ eius quasi impressum basiolum à tanta per-
sona , facile ostendit , quantus existimatione in illa aula
extiterit Alanus : Scripsit inter alia expositionem vatici-
niorum *Merlini vatis Anglici* , vt historicus , ex rememo-
ratione rerum in *Anglia* gestarum : Verum prudentio-
res & historiarum eius regni periti pro certo statuunt illa
vati-

Vaticinia esse subreptitia & tempore *Henrici 2.* à monachis quibusdam in regis gratiam fabricata & sub nomine *Merlini*, (quem dicunt ex Incubo seu Dæmone natum ante aduentum Germanorum Saxonum in Britanniam) in vulgum sparsa : *Epitaphium Alani Cistercijs* extare scribit *Cranzius* his versibus:

Merlino vaticinia supposita à monachis.

*Hic iacet ALANVS, quem hora breuis tumulauit,
Qui duo, qui septem, omne qui scibile nouit.*

Alani Epitaphium Cistercijs.

Quid per duo & septem isti monachi intelligant, non facile patet: videtur quid mysterii in esse verbis, nisi inscitia hæc carmina formauit ita vt per *duo & septem, novem* denotent, quasi septem liberales & adhuc duas alias: At illi non sunt insimulandi huiusce tautologiæ; siquidem vulgo septem saltem numerentur artes liberales, non plures: Arcani itaque quid subest; idque Chymicum; Quia philosophi in turba meminerunt, imbibitiones faciendas iuxta proportionem duorum ad septem, aut vnus ad tria, vt passim quoque à Chymicis hæc pondera inculcantur: Quæ duo & septem nouit *Alanus*, verè perfectus Chymicus extitit; quemadmodum quoque eius dicta siue *liber Chymia*, satis superque testatur, in quo *philosophica* more *Theorica* intermiscet *Præctica*: *Senem* introducit in Balneum, vt lauetur: Duplicem ignem statuit philosophicis necessarium, unum calidum & siccum, alterum humidum, qui est *simus equi*: Hinc omnibus aliis ignis generib⁹ anteponit, ut merito: In hoc enim sterquilinio est plus arcani & mysterii, quam vulgus Chymicorum intelligit: Hic est putredinis initium & causa sine qua nihil mutatur aut oritur: *Equorum venter* secretum est maximum: In hoc se abscondit noster *hydropycus*, vt sanitatem recuperet & ab omni aqua ad solem

Duo & septem, chymica pondera.

Alani dicta.

Duplex ignis Alani.

Simus equi natusque utilis ad in Chymia.

Hydropycus sine & sole curatur.

Finis calori
via.

solem se exoneret: Quid fimi calor possit, apparet in furnis
Aegyptiis Alcairi, ubi ab antiquissimis temporibus, cale-
factis quibusdam longo ordine furnis fimo incenso multa
millia ouorum gallinaceorum simul & semel excluduntur
in pullos animatos, viuos & currentes: Huius fimi me-
minerunt omnes fere philosophi cum gratulatione; in-
primis *Calid* in lib. secretor: *Morienus*, qui ovillum eligit;
Lullius, qui fimi equini & caleis viuae aquas sumit partes, vt
reliquos praeteream: De fimi philosophici dignitate & uti-
litate merito integer tractatus scribi deberet: Chymici
quoque passim fimum equinum sibi commendatum ha-
bent, dum iuxta *Lullij* mentem, lib. de *Quinta essentia*, in an-
gulis suarum aedium fimetum philosophicum seruant, in

Verba in au-
rum chymi-
cus dicenda.

Nota viri
fimi philoso-
phici.

quod sua vasa bene sigillata transponunt, ibique per 40:
dies, plus vel minus, relinquunt, & sic materiam ad solutio-
nem capeffendam habilem reddunt: Sed his omnibus, si
philosophica tractent opera, haec pauca verba in aurem aut
potius mentem dixerò, quod videant, vt ex omnibus fime-
tis optimum eligant, & verè PHILLOSOPHICVM habeant;
quod nisi fecerint, praeter factorem, ex fimo nihil expecta-
bunt: At quae notae sint philosophici fimi, quaeris? Qui ab
animalibus in montibus pastis petitur: Herbae enim quae
in montibus crescunt, vt sunt vegetiores & salubtiores, sic
& animalia eas depascentia: Non absque causa veteres me-
dici *Italia* tabidos seu *Phthysicos* incurabiles relegarunt in
montem *Tabidum*, vt lacte animalium, praesertim asinarum
ac caprarum, vterentur, vt pote saluberrimis herbis ibi-
dem nutritarum, ac aere sicco vel potius temperato fruente-
tes, longiorem ibi vitam ducerent: Sic peculiaris putredi-
nis virtus est in mortuorum animalium fimis, quod forte cui-
quam mirum videatur: At diuersitatē illi experiuntur fimorum,
qui pro medicinis eos applicant vel propinant, vt in aureo

Fimorum
in medica-
na vsu.

Galeni

Galenī emplastro, albo græco, fimō columbino, anserino, ouillo; bubulo, pauonum, qui omnes sua energia pollent & ad varios morbos propulsandos adhibentur. Altera nota à *Lullio* ponitur, lib. de 5. Essent. quod *Quinta essentia* posita in eo fimō (philosophico) suauissimum colorē & odorem accipiat: Quod à quibusdam tentatum, non ita se habere arguitur: Sed illi nec Quintam essentiam veram nec fimum agnoscunt, quod scire deberent: De quo satis.

Lullio for his
ma sapien-
tes multos
re exabit.

ISAAC HOLLANDVS, Pater, Chymicus fuit absolutus, qui filium suum eiusdem nominis in arte ea instituit, de quo testatur filius, quod ante eius tempora nemo quicquā de oleo & sale philosophorum scripserit aut in lucem ediderit; at pater ex filio facilius agnosceretur.

Isaac Hob.
pater chy-
micus.

ISAAC HOLLANDVS Filius, patre in arte non inferior, scripsit vernaculo, Belgico idiomate, diuersa opera chymica, quorum libri duo de mineralibus sunt typis impressi & latine redditi; De vegetabilibus in manuscripto teutonico passim habetur: Libri minerales huius viri sunt Gebri libri, diuersis cōctionibus & distillationibus, non absimiles: Quid enim hic non coquit & recoquit, calcinat, soluit, congelat, malgamat, miscet, fixat, sublimat & innumeris aliis modis tractat? *Vix Elephas tantos labores sustineret*: Verum, nō raro sciunt illā veritatis micare sinit inter tot circūductionū nubes, ne hæc prorsus negligatur & hy dræ capita in nimium accrescāt, hoc est, ne falsitatis sophistica pualéat: Plurima tractat opa, vnū post aliud, in quib⁹ subtili artificio vitur, vt nimirū indiscretos & rudes ab arte excludat & in illis vulgaribus Chymicis laboribus detentos exerceat donec iudicio & experientia confirmati intelligant, quod non isti cortices pro nucleo Chemiæ accipiendi sint: Absque labore nil præclarum acquiritur: Ita enim ordinatum est in totius mundi Oeconomia à summo

Isaac Ho-
landus filius.

Isaac cogit
ut Geber
primo aspe-
ctu.

Isaac vltimū
ma descri-
bit opera.

Omne præ-
clarum la-
bore acqui-
ritur.

illo

illo *Dispensatore*: Panis quo vita hominis carere nequit, per quot labores durissimos, perficitur? Ita vinum, cereuisia, ac præsertim panni linei, metalla & omnia homini per necessaria diuersis præparationibus non sine manuum labore conficiuntur. Eodem modo artifices Chymici nolunt, vt quis optato fruatur artis sine absque labore & exercitio multiplici præuio: Sed nemo cogitet, quod hoc prauæ eorum voluntati imputandum sit, quasi aliter quidem possent, si vellent, artem docere aut discipulos instruere. Id enim illis omnino impossibile est, vt sæpius retulimus. Duo imprimis obseruanda sunt in *Isaaci* operibus Chymicis; *Primò*, quod cum innumeras materias calcinarit, sublimarit, aliis que modis operationum præpararit, veram materiam clarissimis describat verbis hac ratione: Quòd illa materia ex fodinis metallicis sumenda sit, quæ habeat in se argentum viuum & fulgur, inter se commixta & proportio-nata, ita vt si vnum sit volatile, sic & alterum, si fixum, fixū

Novisti inquit omnia mineralia, que in fodinis crescunt. Ex illis elige id, quod tuo proposito convenit. Secundo dicit verum opus quod maius vocat, non requirere tot distillationum formas, sed omnes illas paucissimis comprehendere & perfici, hoc est, *vnam esse operationem*, quæ reliquas, ne requirantur, excuset: *Sumendum esse patrem & matrem cum fratribus & sororibus, eosque in vno lecto collocandos, sic vt ora oribus, manus manibus, pedes pedibus iungantur; tum è vestigio morituros, at postea cum gloria resurrectoros & regnatos super omnem tribum suam. Hi sunt flores, qui inter tot carduos & tribulos absconduntur, quos luci exposuisse non abs re fuit.*

Chymici
excusandi
in obscuran-
da arte.

Materia ve-
re descri-
ptio apud
Isaacum.

Operis ma-
gnis esse vnā
operationē.

Iohannes
Pontanus
Germanus
habetur.

IOHANNES PONTANVS, vir doctissimus, Epistolam quandam ad omnes Chemiæ amantes scriptam, testimonium eius in hac arte perfectionis perhibentem reli-

reliquit, quâ multum documenti verissimi absque vlla sophisticationis specie illis, qui penitus ad eam attenti sunt, præstitit: *De patria eius quis dubitare posset, eumque pro I-*
talo præsertim illo Iohanne Iouiano Pontano accipere; (in qua quidem opinione ipse aliquamdiu fui) Verum cum ille *Io-*
vianus nec nomine nec rerum tractatione cum hoc conueniat, neque idem est: Fuit quidem *Orator & poeta* bonus ille *Regi Neapolitano Alphonso à secretis existens*, at Chemiæ in omnibus suis scriptis ne vllam mentionem facit: Germanum itaque fuisse non dubitamus, cum id nomen in hac gente valde frequens & vsitatum sit: Maneat itaque Germanus donec Gallus vel Italus, alteriusve nationis, clarissimè demonstretur: Errores suos circa materiæ inventionem elaborationemque innumeros ingenuè fatetur, & quod non domi residens lectitandis libris acquieverit, sed peregrinationi potissimum insudârit dum sic scribit: *Ego Iohannes Pontanus multas perlustravi regiones vt certum quid de lapide philosophorum agnoscerem & quasi totum mundum ambiens, deceptores falsos inueni & non philosophos: semper tamen studens & multipliciter dubitans veritatem inveni: sed cum materiam agnoscerem ducenties erravi, antequam veram materiam, operationem & practicam inuenissem.* Hæc ille: Postquam multa utilissima & necessaria ad artem ingenuè tradidisset, tandem ignem quendam mirabilem, sine quo nihil effici possit, describit: *Hic ignis, inuentu difficilimus, post aliarum rerum cognitionem, ferè omnes ab arte fugat arcerque: Est autem hic ignis absque flamma, at non sine luce; habetque qualitates quatuor Elementorum quæ diutissimè absque extinctione perdurant: Nonnulli tradunt in summis montibus, qui expertes sunt omnium ventorum conservatum esse ignè annuo temporis spatio sub cineribus tectum: At cineres*

Pontanus non est Italus: Ille.

Brugman.

Pontanus errores circa materiam.

Ignis philosophi à Pontano descriptus. Ignis phil. neta & signa. In Atho, Olympo. Curdan. à subtil. annotat.

Philosopho-
rum ignis
cut non dis-
similis.

fuisse non ex qualibet materia, sed ligni iuniperini: cuius quoque meminit *Rosarius philosophorum* tanquam ignis maxime perdurantis: Verum non adfirmavero, philosophorum ignem esse huiusmodi, quamvis huic non sit dissimilis: Vterque enim absque flamma: Vterque in summis montibus delitescens non extinguitur: Vterque quid pinguedinis sulfureæ obtinet: Omnium Chymicorum primaria intentio sit in hoc igne inquirendo: In ignis enim regimine potior pars artis consistit: Vtque *Mercurius & Vulcanus* omnes præceptiones & leges Aegyptiis præscripserunt, sic iidem nempe **MERCURIUS** & Ignis tot & tanta volumina Chymicis dederunt, ut nimirum vterque inde agnoscat: Hinc passim illa inculcantur: *Si scis ignem, Mercurius tibi sufficit*: Item, *Azot & Ignis artem complent*, si præparatio ritè antecesserit: Mercurius non

Mercurius
& ignis præ-
cepta dede-
runt Chy-
micis.

Dius Aegy-
ptius an
Persicus po-
tens. or.

nunquam aqua vocatur, Deusque Aegyptius, & Ignis, Persicus; Vter horum est potentior aut utilior? Certe ignis absumit aquam & in aliud elementum, nempe aërem transformat, dummodò à contactu mutuo abstineat, & aqua extinguit ignem: Inter hæc duo elementa perpetua inimicitia est, quæ reconciliari & componi debet, ut Persæ & Aegyptii à bello abstineant, fœderaque æternæ amicitiae ineant & conferuent: Vilissima est materia, quia aquea, preciosissima, quia ignea: *Ignem*, de quo hic sermo est, poeta vocant *Pythonem* (quia est putrefactionis) ab Apolline philosophico sagittis in-

Persæ &
Aegyptii in-
ter se recon-
ciliandi-
sunt.

Ignis philo-
sophicus
& Aegypti-
us.

teremptum, Aegyptii *Typhonem* (transpositis literis) qui *Osiridem* occidit & in partes minutas discerpit: Ex *Typhone & Echidna* (quæ est anguis aquatica) numerosa at monstrosa soboles nata dicitur, nempe *Cerberus*, *Chymæra*, *Sphinx*, *Hydra*, *Hecate*, *Geryon* & eiusmodi alij, de quibus alias à nobis dictum est: Hic est ignis *Chemie in-*

instru-

Instrumentalis, quo res suas tractabiles faciunt, quemadmodum videmus carpentarios igne ligneam materiam incurvare & in formam, quam velint, redigere, at superficiali & lento ex leuiori fomite incenso: Hic est philosophiæ occultæ malleus, securis, & quod mirum, aqua, pluuia, & causa sine qua non: Vt enim malleo & securi materiæ inducitur forma, & aquâ omnis mundities præfertim pluuia abluitur, sic igne philosophico idem contingit: Philosophi enim, vt est in Rosario, *comburent aqua & lauant igne*: sed ad alium.

*Ignis instrumentum
Chemie.*

*Ignis securis
& malleus
philos.*

IOHANNES DE PADVA *Germanicus* scriptor magnum commentarium de hac arte edidit, in quo se artificem non sine inuidia demonstrat: Omnia enim diligentissime ad vnguem profectus est, ita vt etiam in tenuissimis sit occupatissimus, quomodo vitra imponenda, obturanda, sigillanda, aliaque omnia manuaria artificia tractanda sint, tanquam in his ars consisteret: Inter tãtam pælearum copiam tamen aliquid tritici abscondit, quod vix agnoscipotest, nisi ab artis optimè gnaro: *Regem dicit accipiendum, occidendum & laniandum*, eiusque viscera eximenda vna cum excrementis, quæ bene abluenda sint, & iterum cõponenda, tum illum reuicturum magis iuuenē & fortiorē in omnibus: Sed nõ facile per violentiã aut vim manifestã eũ extingui aut interfici; Ideoq; in balneum introducendum, in quo si maneat aliquã diu, in sòmnum incidere suauissimũ, quo præoccupatus demum superari queat: Membra autē ei⁹ in hoc balneo ita emolliri & stabescere, ut ab invicē separabilia fiant: Aquarum virtutes mirabiles & innumera- biles existunt; at nulla mirabilior est aquâ balnei hui⁹: De *sote Hæmonis Iovis*, quæ apud *Garamantas*, ultra *Cirenē* in *Africa* solitudinib⁹ siccis & solis æstu torridis fuit, scribunt, quod die frigidissimas, nocte vetò calētes fuderit aquas, de quibus Ouid.

*Iohannes
de Padua
Chymicus.*

*Rex Chy-
micus bal-
neo luan-
dus & in so-
porem ipsã
que necem
reducendus.*

*Regis mem-
bra con-
biscunt bal-
neo.*

*Fons Hæ-
monis eiusq;
mira natu-
ra.*

--- *meso* *en*, *corniger Hammon*,
Vnda die gelida est, ortuq, obituq, calefcit.

Aqua phil. His aquis philosophicæ lymphæ non sunt abfimiles, quip-
cal. & frig. pe quæ sint calidæ & frigidæ, prout sol ad eas propius vel
 remotius accedit: Hoc balneum fons est Ciffusa, in quo
Fôs Ciffusa. obstetrices *Bacchum* infantem lauerunt, authore *Plutar-*
Chryfforho- *cho* in *Lysandro*: Hic est *Chryfforhois* fons apud *Troezenios*:
is. Hic est fons *Salmacis* in *Caria*, qui viros effœminat & mol-
Salmaci- les reddit: Quam primum enim *Rex* in eum ingreditur,
 ab eo transformatur & in aliam temperamenti speciem
In Vngaria reducitur: In *Vngaria*, vbi sunt variæ thermæ, ad mu-
Therma ad ros *Strigonii*, aqua est tepida sub camurato fornice con-
Strigonii clusa, quæ ingredientibus & lauuantibus valde accepta est
oppidi infe- (vt ipse sæpius illam intraui) verum si quis peregrinus iis
rioris mu- se lauare velit, qui solus sit, necessum est, quod vestes ante
105. vestibulum deponat in loco sicco; nam intus, vbi aquæ
A.C. 1603. sunt, non potest: Hinc si summani aut vestrum fures ad-
Osobri sint & clanculum eas auferant nudus ille in balneo per-
Balneatio noctare cogitur, quod si faciat, somno corripitur, in quo
Libala pe- extinguitur, nec vnquam vllus euadit. Huic Balneum
reginæ. Regis maxime assimilatur, de quo huc vsque diximus.

Iodocus

Greuerus

presbyter,

Chymicus.

Greuari re-

quisita

Chymica.

Tria obie-

ta in Eleu-

siis sacris

prater Cre-

atoris Solis,

Luna, &

Mercurii i-

magines.

IODOCVS GREVERVS Presbyter tractatum
 quoque edidit in Latino doctissimum, vt artis veritatem
 suo quoque Talento aliis per manus quasi traderet: Ad hy-
 potheticam operis sui delineationem requirit *Solem, Lunam*
Mercurium (at hæc omnia physica) *floresq, antimonij*, qui
 magnas laudes attribuit: Quæ quidem verissima sunt,
 si philosophice intelligantur: Illa n. tria omnes philosophi
 cõmendant, vt multis testimoniis demonstrari possent, si o-
 pus foret; Hæc tria in Eleusiniis sacris, quorũ superius lib. 3.
 meminimus, veluti visibilia monumenta, circumgestan-
 tur: In cœlo Mercurius planeta à latere Solis nunquam
 recedit

recedit, rarissimè ultra octo gradus, sic in arte Chymica Sol Mercurium semper sibi comitem adiungit: Luna vero omnem à sole splendorem & virtutem recipit: *Author clangoris buccinæ* de luna philosophica pulchra quædam ænigmata proponit in hunc modum: *Ptolemæus in Almagesto* dicit: Quia Sol non calefacit terram, neque eius virtutem terra imprimit, nisi mediante Luna, quæ inter alia sydera magis Solis lumen & caliditatem recipit, tanquam medium inter Solem & Terram.

Sol & Luna
celestes cū
terrestribus
comparan-
tur.

Quare, ut dicunt philosophici, duo sunt impedimenta, quod unum virtutem suam alteri non imprimit, scilicet distantia remota & medium interueniens: Et sic est ibi inter Solem & Terram, quia Sol longè à terra distat, & quia ibi Luna mediat: sic quoque in arte nostra Alchymistica Sol tincturam solam non perficit, nisi mediante Luna, quia remote distat, cum ad ipsam subtilitatem nondum, ut tingat, pervenit. & etiam propter ipsa media, scilicet densitatem & grossitiam: Quare necessariò requiritur ibi Luna, ut ipsum Solem subtiliet, rarum & volatilem faciat & eius impuritatem segreget: Cum ipsa magis suo lumine egeat & natura alijs planetis, id est, metallis: Ergo dicit *Hermes & Aristoteles de Planetis*: Sol pater eius est, Luna mater existit. Ergo Luna mater & ager in quo solare seminari debet semen, & sic non indigemus alio ex quo lapis noster & alchymia nostra fiat, quam Solis & Lunæ. Hæc ex dicto auctore: Ad quem scopum omnia tendunt philosophorum scripta. Inter alia *Greuerus* arborem philosophicam describit, prout illa per naturam producitur: Cuius radix sit Mercurius, truncus & rami, *Saturnus, Iupiter, Venus & Mars*, flores, Luna & Sol quasi fructus. Quemadmodum iam insitione arborum proceditur, sic quoque in hac arte. Hanc esse arborem ait, quæ aurea mala gestat, in *Hesperidum* hortis custoditam à *Dracone* horribili, *Typhonis* & *Echidnæ* filio, cuius fructum dracone occiso si quis adipisci possit, eum votis suis fructurum. Quadruplicem quoque ignis variationem ponit, ut

Greuari ar-
bor philoso-
phica.

pote primum gradum balnearum, seu putredinis, cineris, arenæ & flammæ successiuos reliquos.

*Duo secreta
Greueri nõ
reuelanda.*

Verum licet hic author in omnibus sit candidus & perspicuus, tamen ipse fatetur, quod duo celauerit, quæ iuramento obstrictus ab alio sacerdote Seniore, à quo artem didicerit, nulli aperire promiserit. Quæ duo inspirante Numine à quolibet ipso indaganda & reperienda sunt & sub anathemate prohibentur ab omnibus philosophis nullo scripto aut dicto alteri manifestari; veluti apud Isaacum, Rosarium philosophorum, & alios quamplures, tales execrationes & cõnationes, pœnæque diuinæ illis, qui hæc duo arcana patefecerint vulgo, propositæ, sæpissimè occurrunt: De his duobus, quantum nobis possibile est & licet,

*Primum se-
cretum non
reuelandũ.*

pauca quedam adijciemus: Primum videtur esse lapis quidam *Indicus*, magnetinæ virtutis, qui alium lapidem ad se trahit, diciturque *Pantaura*, cuius mentionem fecimus lib. 1. sub Brachmanis philosophis: Hic lapis etsi non nomine, re tamen idem est aut certè, effectu, cum lapide *Aquile*, qui alium lapillum in suo ventre continet: Hunc lapidem à multis vendi exiguo precio, non genuinum, sed verum à paucissimis agnosci constat: At quid lapis, inquires, ad aurificium? Respondeo; Annon aurum ex durissimis lapidibus enascitur, vt patet in pyrite, Cadmia, granatis & lapide Lazuli: Quid durius his singulis, nihilominus auri sunt feraces: Sic vera *Pantaura* auri virtutem seminalem in se habet, quæ est pater operis, verusque sol philosophicus: Hunc si quis inquirat lapidem, non opus est vt in *Indiam* proficiscatur, ibique montana scrutetur, cum volatilia, vt loquuntur philosophi, cum ad nos deferant; per volatilia autem hic non minutas aues, sed maiores quasque intelligunt, forte etiam veliuolas naues: Alterum, aqua auri est, quæ eodem ante dicto loco exprimitur: Hæc

*Pantaura
lapi.
Lapi A-
quila.*

*Aurum ex
lapidibus
educitur
durissimũ.
Pantaura
sol philoso-
phicus.*

magis

magis aurifera est, quam ipse *Idaspes India*, *Pactolus Asia*, *Secundum*
Tagus Hispania, aut *Ganges*, *Arimasus*, *Hermus*, *Padus* & *Auri-* secretum nō
gens; non quidē actus; sed potentia: Hinc est, quod auro non revelan-ū.
 misceatur, uti nec cæteræ aquæ, per minima, sed illi in su- Aqua auri.
 perficie saltē adhæreat.

Hæc aqua auri non inuenitur in puteis aut locis profun- Aqua auri
 dis, sed in altiori loco: In Insula quadam Fortunatarum, ubi inueni-
Ferro dicta, degunt homines, etiamsi per totam terram ne- tur.
 gutta dulcis aquæ reperitur, idque quasi miraculose: Miraculosa
 Sunt enim arbores ibi quamplures, ex quarum folijs cer- aqua in
 to tempore destillat aqua clara & dulcis, copiosa, qua v- Fortunata
 tuntur in eolæ: Illorum itaque aqua ut in arboribus produ- Insula.
 citur, sic philosophorum in altioribus mundi partibus:
 Qui iam nouit quæ & quales sint mundi partes, quæ actio-
 res, quæ depressiores, facile ibi aquam inueniet, quæ tamen
 aquæ pluuiæ non commiscetur, sed in sua substantia im-
 perturbata permanet: Videmus enim quandoque in con-
 fluentia fluuiorum; quosdam suam propriam aquam lon-
 go decursus spatio, ut ab inuicem ex colore dignosci pos-
 sint, conseruare: Hæc aqua, licet auri dicatur, non tamen
 est eius coloris aut essentiæ, sed trium fluuiorum vires ex- Aqua auri
 primit, nempe *Mela*, *Bœotia*, qui potos greges, si albi sint, habens 30.
 nigros facit (quemadmodum etiam *Cratis* fluuius) *Cephisi*, fluuiorum
 qui ex nigris albos reddit (uti & *Sybaris*) & *Xanthi*, *Phrygia*, vires:
 qui rubeum colorem animalibus conciliat: De *Stygia* qua- Aqua auri
 dam aqua tradunt, quæ in sola vngula mulæ conseruari pos- in metalli-
 sit, cum cætera vasa omnia penetret & consumat: sic hæc co vase eis-
 aqua in nullo vase, nisi metallico custoditur; & quo metal- stodianda.
 lum sit compactius, eò melius. Quæ de duobus *Greueri* ar-
 canis, non aperiendis omnino, nec operiendis omnino, di-
 xisse sufficiant.

Lambspringi
8^a.

LAMBSRINGIVS, ex nobili familia ortus, vt ipse de se affirmat, rythmos quosdam Germanico idiomate acutissime scripsit, quibus tanquam emblematicis figuris totam artem, licet succincte, depinxit, vt quilibet & oculis & mente inueniat, quo delectari possit: Philosophiam fatetur se legisse & intellexisse, præceptorumque eruditione fundamentum attigisse: In quo veritatem dicit: Re ipsa enim quod hic asserit, in sequentibus figuris comprobatur; in quibus duos pisces in vno mari, feram nigram in sylua, ceruum & vnicornem in nemore latere, ait, qui capiendi, irretiendi & vniendi sint; Item, duos leones vtriusque sexus, lupum & canem, duasque aues in sylua inueniri tradit, quæ inimicæ mortales in amicitiam reducendæ & perpetuo concordæ vinculo colligandæ sint: Reliqua eius emblemata suo spectentur loco: Quid vero intelli-

Due aquila
la Delphis
emissa.

gatur per hæc duo, quorum vnum ex oriente, alterum ex occidente prouenit, cuique per se patet: Duæ aues enim sunt duæ aquilæ à Ioue ex Delphis emissæ ad circumuolandum contrario motu terrarum orbem: Cuius rei declarationem Author consilij coniug Solis & Lunæ ex Aristotelis Epistola adducit hoc modo: *Quod huius artis duo sunt lapides principales, albus & rubeus mirabiles naturæ: Albus in occasu solis incipit apparere super facies aquarum abscondens se vsque ad mediam noctem & postea vergit in profundum: Rubeus vero ex opposito operatur, quia incipit ascendere super aquas in ortu solis vsque ad meridiem & postea descendit in profundum.*

Duo lapides
gratis à
Deo dati.

Isaac & Arnoldus, varijs in locis testantur, quod Deus dederit duos lapides, vnum ad album, alterum ad rubeum; gratis, qui haberi possint absque precio ea quantitate, qua quis velit, & addit Arnoldus, neminem ideo rogandum esse: At Maria dicit, vnum comparari, alterum inueniri in

mon.

monticulis: Hæ sunt illæ feræ, quæ nobis capiendæ; Hi sunt inimici, qui reconciliandi: At quibus arbitris aut sequestris? Certè duo sunt, sæpe memorati, *Mercurius & Vulcanus*: Ille non absque causa caduceum serpentibus binis, mare & foeminâ circumcinctum gestat, diuersæ & contrariæ virtutis; Hoc enim vigiles in soporem coniecit vel solo tactu, somnolentos in vigiliis; imo reduxit discordes in concordiam, animas mortuorum in corpora, quas inde quoque eduxit: Hoc enim *Mercurij* potissimum est officium, vnde deorum terrestrium aut subterrenorum, potius quam cœlestium dictus est minister, & nuncius, qui intermedius currat: Hic, inquam, suâ illâ miraculosâ virgâ concordiam stabilem inter hostes internecinos, faciet & confirmabit.

*Mercurius
caduceus.
qualis.*

*Mercurius
facit concor
diam inter
inimicos.*

Alter, utpote *Vulcanus*, nolentes volentes coniunget, & vi, si opus sit, ligabit: Nouimus enim dissidentes in electione vnus concordibus votis, inclusos loco angustiori cogi & adigi ad vnionem: Ita & *Lemnius* ille inditos suo vasculo vrget & vrit, donec nil nisi vnum quid affectu & effectu viderit.

*Vulcanus
cogit dissi
dentes ad
cõcordiam.*

Quibus tres *Anonymos Germanos* adijciemus, ne & illi ut absque nomine, ita absque encomio sese digno tacitè prætereantur: Horum primus est

Author Rosarij magni philosophorum, quem ex rythmis *Germanicis* passim insertis, clarissimè constat fuisse Germanum: Hic collectanea ex optimis quibusque auctoribus collegit, quæ ita in ordinem disposuit, vt continua videatur oratio: Sunt autem inter multa allegorice & tropice dicta quædam ad nucleum artis spectantia, non contemnenda, quæ si quis, veluti rosas ex spinis, caute colligere no-uit, flosculos habebit, quorum fragrantia intellectus cuiusque mirifice illustrabitur; Summam totius artis alle-

*Author Ro-
sarij, b. l.
Germanus.*

Figura bi-
ceps Rosarii
artis sum
mam conti-
net.

gorica descriptione per rythmos germanicos & figuram
bicipitem masculinæ & foemineæ faciei, in dextra ternos
angues, in sinistra vnum tenentem adpictam expressit. Hi
rythmi cum in Latino non extent & sint non inuicendi,
veritatique propinquissimi, sic se habent:

Hic nata est Imperatrix ditissima,
 Quæ magistris vocatur sua filia:
 Augetur, donaturque multis liberis,
 Qui immortales sunt, purique à maculis:
 Regina hæc mortis tenetur odio
 Et paupertatis est fugax auxilio:
 Auro, nec non argento præstat & gemmis,
 Et omnibus, quæ prostant, medicinis:
 Nihil ei confertur in terra solo,
 Hinc gratias referimus cæli DEO:
 Ego nudata femina (heu) cogor vi,
 Infelix erat corpus pristinum mihi,
 Non ante mater ipsamet comparauit,
 Quam secundo in lucem edita fui:
 Tunc vires cæpi omnibus pares herbis,
 Et medicata sum feliciter morbis:
 Filium spectans meum desiderio,
 In uno loco congressa cum illo:
 Postquam ingravidata ex eo fui,
 Et partum infæcundo cliuo edidi,
 Virgo manens, ut prius facta sum mater,
 In actionibus meis hinc ridear,
 Quod filius patrem meis se præstitit,
 Hoc ipse Deus provide ordinauit:
 Mater, quæ utero fuit me enixa,
 Mundanam in lucem per me est edita.

Virgo Mo-
decima.

Mater appa-
ret filium.

fit gravidæ,

Manens
virgo,

Vnum notandum, naturaliter iunctum

A montibus p̄fecte manet abditum:

Ex quo quaterna copulantur in uno

In lapidis completo magisterio;

Et sena considerata tripliciter,

Reducta in unum essentialiter.

Si quis hac mente perscrutabitur sua,

Huic est à Deo concessa potentia,

Cunctorum morbos qua propulset generum

In met allorum sorte & que hominum:

Id absque Dei nutu nemo peraget,

Et non nisi qui sese benè agnoscet:

Ex terra mea oritur fonticulus,

Vnde propagatur rursus duplex rivus,

Quorum unus decurrit ad Orientem,

Alter fluxu properat ad Occidentem,

Hinc aquila bina missa cremant pennas,

Et protinus sic nuda cadunt in terras:

Post hac plumis vice donantur altera.

Illi obediunt terra Sol & Luna:

Author Dialogi Germanici inter aurum & lapidem, iuramento protestatur, se veritatem eloqui & nudam verbis proponere: Hæc autem eius est intentio, vt probet diuersis modis & rationibus, aurum commune non esse aurum philosophicum, sed hoc longe aliud agnosci: Lapis ab auro venenosus vermis vocitatur; Mercurius verò communis ab auro pro teste adducitur, quod nimirum ex Auro & Mercurio totum fiat opus, sed à Lapide, vt volatilis & inutilis rejicitur: Lapis adfirmat in sese esse aurum philosophicum & non in alio, seque Dominum Tincturæ verè à philosophis dici, aurum autem omnes decipere, quotquot in eo laborent; cum verò à verbis

*Fonticulus
ex terra.*

*Rius in
trarium
currentes.*

*Aquila
due.*

*Author
Dialogi in
ter aurum*

*Aurum cō-
mune non
esse aurum
philosophi-
cum.*

ad violentiam Lapidi inferendam reliqui duo conuenirent, à Lapide absumpti sunt: Qui sane philosophus dignissimus est lectu & profunda consideratione, siquidem mens eius in centro abdita, licet stylus in superficie peripheriali hæreat. De lapide, quod sit draco, serpens, vipera & venenositatis particeps, cōsentiunt philosophi, at post præparationem neminem eius veneno intoxicari, sed potius intoxicatos omnes curari Theriacâ inde factâ: De auro communi ijdem testantur, quod non sit aurum suum. Author aureo id ex alijs demonstrat cap. 16. *Auro*, inquit, *communi Philosophicum dicitur simile, ut Philosophus testatur, dicens; Præsentes & præteriti non fecerunt aliquid, nisi ex auro aurum, & ex argento argentum: Non tamen aurum illud vel argentum fuit vulgi: Est autem philosophicum aurum, quod non emitur precio magno, ut Alphidius dicit: Scitote, quod hunc lapidem, de quo hoc arcanum agitur, Deus non emendum magno precio posuit, quoniam in via ejectus inuenitur, ut à paupere & diuitem haberi possit, ut scilicet ratione & scientia ad eum quisquis possit leuiter peruenire. Et Morienus ait: Omnis res, quæ magno emitur precio, mendax est, quoniam modico hujus gummæ & paulo auro multum emimus. Et Senior dicit: Aurum nostrum non est aurum vulgi, quia sequitur dealbatio, ut ibi dicitur. Dealbate aurum. Hoc igitur aurum, cum dealbatum fuerit post nigredinem suam, est tinctura. Et iterum, commiscete aurum cum auro, hoc est cinerem cum aqua, vel seminate aurum in terram albam foliatam, quæ & tertia terra, quæ est auri, tingit Elixir: Et hæc est magnesia alba perfecta & non rubea. Inde ex auro philosophico non fit aurum sed argentum, ut turba philosophorum testatur, dicens. Scitote quod nisi dealbetis (scilicet aurum nostrum) non potestis rubeum facere, eò quod due natura nil aliud sunt, quam album & rubeum. Et paulo post. Hoc patet, quod Aurum philosophicum non est aurum vulgi, nec in colore, nec in substantia. Ideo dicitur, quod non letificat cor hominis.*

Lapi qua-
li, ante præ-
parationem
& post.
Aurum phi-
losophicum
non esse au-
rum vulgi:

Aurum phi-
losophicum
nō letificat
cor homi-
nis.

minis.

minis & argenti similiter: sed illud, quod extrahitur ex eis, est alba & rubea tinctura vera fixa, viua, perseveratiua, coloratiua, perpetuatiua, ingressiua, penetratiua, perfectiua, omnib. metallis permixtiua: Illa hominē latificat, & cor hominis sanat, ut Senior dicit, & reddit hominem hilarem & iuuenilem facit & vigorosè corpus conseruat. Hęc ille: Sic Rosarius: aurum purum, inquit, deductum est per examē ignis in corpus firmum & fixum, & cum eo amplius fermentare omnino impossibile est apud philosophos; nisi habeatur materia prima metallorum; in qua resolvatur aurum in primam materiam & in elementa miscibilia: Recipiamus ergo illam materiam, unde erit aurum, & mediante artificio deducitur in verum fermentum philosophorum. Et mox: Alius philosophus: Ex perfectō nihil fieri potest; quoniam rerum species perfectæ in sua natura non mutantur, sed potius corrumpuntur, &c. At hæc quilibet acriter iudicio meriatur & discernat.

Tinctura latificat cor hominis.

Cum auro puro nihil fermentari posse.

Author quoque Rhythmoram aliquis est haud vulgaris, qui figuram appictam quasi exponit huiusmodi: septem metalla suis characteribus superius ponuntur cum manibus vtrinque inferius, Leo, Aquila & stella quædam cathenatim colligantur cum signo apposito globi terreni; Circulus ambiens habet verba: Visitabis interiora terræ &c. Huic sua laus non inuidenda est: verus enim, etsi incognitus, author est: Verum ne negligamus illum, qui omnium Germanorum recentissimus, in tam indoctorum, quam doctorum ore, scriptis, celebratione & imitatione est; atque hic agnoscitur & vocatur.

Author rhythmoram
Germ. cum figura.

PHILIPPVS THEOPHRASTVS PARACELSVS; cuius nomen adeo increbuit hoc nostro seculo, vt non solum lippis & tonforibus, quod dici solet, sed etiam Empyricis, circulatoribus, Alchymistis deceptoribus, cerdonibus, fabricis & operariis plerisque, ne dicam pharmacarios & medicos, præsertim Germaniæ, innotuerit: Hunc virum, qui

Philippus Paracelsus.

*In Paracelso duo im-
probantur.*

1. *Nominis
mutatio.*
2. *Calum-
nia aliis mo-
dico incen-
ta.*
3. *Quidam
Paracelso
Chemia sci-
entiam de-
trahunt.*
4. *Alio eius
vicam infe-
riantur.*

*Paracelsus
Heluetius
eius nomi-
nis ratio.*

multū reconditæ doctrine præ cæteris habuit, propter duo
in primis, nullis laudibus à multis doctis extolli video, pri-
mò quod nomen suum (quod est Philippus Bombastus)
abiecerit, sibi que alia pomposa & magis splendida (sed fi-
ctitia) assumpserit ; quod indicium quidem est magni spi-
ritus, at paræ humilitatis : *Secundò*, quod Germanice scri-
bendo popularem auram sitiens sese monarcham vocet,
cæterosque medicos, sui non sequaces, volitare vt umbras
& esse leuiòres alga, æstimet, quos conuiciis longis & ver-
bosis, instar anus ad iram incitate, proscindit. *Præterea* ma-
gna pars doctiorum, etiam Chæmiæ amantium, ipsi detra-
hunt perfectam artis Hermeticæ scientiam, quibus indi-
ciis, de iis mox agemus : *Quartò* iisdem in eius scurrilem vi-
tam, pluribus inquinatam vitiis, animaduertunt, eamque
non convenire vero philosopho adfirmant : De hisce qua-
tuor singulatim differemus sic, vt veritati non fiat iniuria &
pro bene meritis gratitudo sit in promptu : *De primo* : Con-
stat eum natum in Heluetiâ nobili familia, cuius pater qui-
dam à Bombast mater ab *Hohenheim* extitit : Hinc ille occa-
sionem captauit, vt sese *Paracelsum* de nouo baptizaret,
quasi hoc æquiualeat *Hohenheimio* ; *Hohen*, altum
vel cellum significat, *heim*, patriam seu terram habi-
tationis cuiusdam : *Para* autem, græca dictio, nil ta-
le denotat, sed in vocabulis, *Parasitus*, *Paraphenisis*, *Pa-
rerga*, *parabola* & similibus, eius vsus apparet ; vbi sem-
per contrarietatem alteri inducit, in moribus, men-
te, operibus & verbis : Et sic, *Paracelsus*, est græca
& latina dictio composita, tanquam Græcia & Latium in
Germaniam conuenirent : *Theophrastum* se appellat à Græ-
co illo antiquo Aristotelis discipulo, cui (veluti quo-
que narrant de Platone) in cunis iacenti examen
apum

*Theophrasto
Aristotelico
mel in gestu
in os ab apti-
bus.*

apum mel in os ingessit, eo augurio, quod dulcissimus & diuinus eloquio futurus esset, quod & accidit, ideoque ipse *Theophrasti*; quasi diuina loquentis, nomen vulgo meruit. Ille est generosus sui præceptoris *Aristotelis* Equus, quem freno indigere, alios calcaribus, dixit; qui scholam Peripateticam propagauit sibi ab *Aristotele* testamento concessam; qui historiam vegetabilium & terræ fossilium valdè memorabilem edidit: An iam noster *Bombastus* eiusdem cum eo ominis fuerit, cum nominis voluerit, mihi ignotum est: Dicamus hunc esse diuino loquum, at non in Latina, nec Græcica lingua: In materna itaque ac vernacula, Heluetica, quæ multis non adeo polita auditur: Sed respondeo pro *Theophrasto*, quod respiciendum sit ad res, & non ad linguam: Si res sint diuinæ, quas tractauit; sufficit, si non diuino eloquio protulerit eas: Aureolum quoque se æstimauit, fortè propter eius artis scientiam, vel etiam ob doctrinam diuinam; Diuina enim & aurea in maximo sunt censu, illa cœlestium, hæc terrestrium, summa: Deauratus itaque est, diuino loquus & ex transcendentibus supra communem hominis naturam seu captum: Vnde non immerito illo nomine gaudere debuit: Et fuit illi licitum nomen mutare, cum id factum sit absque alterius præiudicio, præsertim si id fiat cum eius bono aut honore: Causam eius facti alij non in arrogantiam, sed in nouæ doctrinæ, quam ipse prolaturus erat, commendationem transferre possunt; De Secundo: Germanice scripsit, quia Germanus, fortè in gentis suæ honorem & quod alijs nationibus inuiderit thesaurus suæ eruditionis: Popularis auræ an sitibundus extiterit, ignoro, sane superbus non fuit, qui potius habitu Heluetici militis, quam tanti Doctoris

Aristoteles
freno inai-
gere dicit
Theophras-
tuin.

Bombastus
an *Theo-*
phrastus seu
diuino lo-
quus.

R. *Responsio*
pro *Theo-*
phraſti elo-
quentia.
Aureolus
cur dicitur
seu *Para-*
celsus.

Paracelsus
cur *Germa-*
nice scripse-
rit.
In *orbis*
non fuit,
sed alti *Sp-*
iritus.

toga

Excusatio togâ incesfit. Cur cæteros medicos omnes calumnietur &
cur calum- eludat, causa est, quia *Monarcha* fieri non poterat, nisi re-
nietur ab os gibus, inter quos *Hippocrates* & *Galenus*, principibus; inter
medicos, se- quos *Auicenna*, & populis, hoc est medicis practicis, sibi
que Monar- subiectis: Vnicum enim nemus non alit duos erithacos,
cham vo- nec vnus mundus nisi vnum solem: Sic vna terra, non nisi
cet. vnum *Monarcham*; At mittamus Reges Regum & verè
In singulis *Monarchas* dictos, & literarium *monarcham*, quem ab-
artium spe- que dubio se facit & intelligit, prosequamur: Quidni &
ciebus pos- hoc nomen ipsi conveniat, præsertim in *Medicina*? Quot
sunt esse mo- quot enim sunt doctrinæ genera, quot manualium artium
narcha. species tot *Monarchas* constituere licet, singulos in singu-
 lis speciebus; etiam si hac ratione supra mille numero fe-
 rent: Verum sic est dispositum cum natura humana post
 lapsum primorum parentum, quod iubens diuinitatem,
 summos honores & magna imperia obtineret præ aliis:

Hinc *Seneca* recte: *Regis quisq; animum in se habet, ut sibi in a-*
lium, quam in se alteri, dari malit imperium. Hinc quilibet se
 monarcham faceret, si ab arbitrio cuiusque penderet: Cu-
 iusdam papæ astutia memoratur, ad quem vnum cum vo-
 ta eligentium Cardinalium concurrerent, vt ipse mitram
 papalem & pallium acciperet traderetque illi ex omnibus,
 qui doctrina, meritis, & aliis dotibus præuåleret, dignissi-
 musque foret, vt Papa fieret, ille seipsum habitu Papali
 mox insigniuit, quem sese, (reliquos non) optimè nosse af-
 firmavit: Sic noster *Theophrastus* se *Monarcham* appellauit,
 dum potuit & licuit, etsi multis ipsi invidentibus tantum
 titulum & nomen non absque causa: Quia in *Galenum*, e-
 iusque in doctrina medica sequaces, acerrime inuehitur,
 nunc onagros, lapides molares aut ignominiosius eos vo-
 citans. Sed aliter *Theophrastus* facere non potuit duas ob ra-
 tiones; Primò propter inuidiam & calumnias, quas illi
 medici

Quisq; sibi
rex.

Papa astu-
tia.

Cur reges
calumnias
in Galeni-
cos medi-
cos.

medici huic *Helætico Theophrasto* in medicinis experientissimo, inque curationibus felicissimo intentarunt: Secundo, non potuit semen melioris medicinæ in agrum seu mentem discipulorum seminare, nisi prius à gramine & lolio terram arando, vertendo, lyrando, occando & quasi innovando præparasset: Obiurgatio, criminatio & comminatio itaque Theophrasti, quas medicis intendit, nihil aliud sunt quam aratio, versatio, lyratio, occatio illorum aurium durarum & voluntatis iniquæ; in quas novam medicinam inspergere appetit: Si quis pro lignea domo marmoream construere velit, annon hic opus habet; ut ligneam à fundamento usque prius destruat, & deinde marmoream ponat? *Stratonicus* insignis cytharæodus duplicem mercedem postulavit ab iis discipulis, qui iam prius in ea arte ab aliis erant (sed perperam) instructi, nempe unam pro docendo, quæ mala didicerant, alteram pro docendo meliora progymnasmata: Sic *Theophrastus* in destruendo & dedocendo incongrua non minus laboris habuisse videtur, quàm in construendo & docendo magis convenientia medica: Sed nos quoad medicinalia eius hic arbitrium nullum statuemus, eaque cuique liberè diiudicanda reliquimus: Verum, ut veritas patefiat, *Bernhardi Penoti*, senis emeriti iudicium, forte non temerarium, nec nimis cavendum, in tanta ætate, audiatur: Hic in libro suo denario medico *Paracelsum* plagii maximi accusat: *Tria*, inquit, illa principia *mercurii, sulfuris & salis eum* à verbo ad verbum ex opere vegetabili *Isaaci Hollandi* desumpsisse, sic & doctrinam de separatione quatuor elementorum: De gradationibus medicinarum, ab *Arnoldo*: *Archidoxa* à *Raymundo Lullio* ex sua arte operativa: De arcanis à *Rupesissa*: Nihil prorsus à se ipso, præterquam vitia & maledicta: *Synonima*, quibus utitur à doctissimo domino *Garlando Anglo* tenet: *A Trithemio varia*:

*Criminatio
Paracelsi
quid.*

*In dedocendo
duplex
merces.*

*Bernhardi
Penoti senis
iudicium
de Plagii
librum.*

*Plagium
Paracelsi
serbitur.*

attentè Arnoldum legerit & Ruymundum in arte operatiua, animadvertet Paracelsum istorum virorum truncasse & sibi vendicasse scripta: Legite Landfrancum, animadvertetis Paracelsum ab eodem suam Chirurgiam desumpsisse: Cur non citat Arnoldum capite de Paralyfi, de Galbaneto suo, descripto libro de morbis Tartareis? Plura alia sunt, quæ doctis viris relinquo investiganda: Pertusus vita presentis aperio vobis studiosis viam, qua poteritis ad meliora & faciliora pervenire, & alium Eliam artistam expectare nolite, præter Isaaci Hollandi opera. Hactenus Penotus. Hæc an ita se habeant, quilibet ipse dispiciat & investiget. Alii hoc si ita sit, vituperabunt institutum, Paracelsumque Auctoritate sua in cuius possessione, temporis præscriptione diuturna extitit, tanquam senes de ponte deturbabunt: At nos id factum, nisi sit dubium & illi falso imputatum, excusari, in tanti viri honorem, posse opinamur: Hippias Socratis discipulus, cum aliquamdiu eum audiivisset, per aliquot annos peregrinatus, post rediens Socratem eadem legentem & tractantem miratus est, cui sapiens senex, Ego, inquit, eadem de iisdem sentio, & dico: quasi innueret, esse vnam veritatem in rebus naturæ, quæ novitatem aut diuersitatem non admittat: Idque verissimum est: Quod si itaque in rei veritate Paracelsus consentiat iam cum vno circa vnam materiam, iam cum alio circa aliam, eamque sibi applicet (cum veritas vt palma in medio posita sit, arripiat, qui potest) an non rectè fecisse statuetur? Hoc enim indubitatum est, non vni Deum omnia dedisse, & veritatem esse operam sub densis tegminibus opinionum & vanitatum, pro quibus vix respirare, nec lucem adire queat: Quod si sic, quærenda bona, vbi inuenienda, & veritas omnibus angulis inuestiganda: Non raro & molitor

Excusatio
Plagii Pa-
racelsi:
Veri us sem-
per eadem:

Socratis eadem de iisdem
deus semper
docuit.

litor est opportuna loquutus: Imitanda est veritatis investigatori diligens apicula, quæ non reperit mel in vno loco frustratim, at ex millies millibus flosculis congerit in vnum fauam, vnde fit mel & cera; idque laudi cuique ducitur non immerito: Cur igitur Thephraſto hoc fit dedecori, quod ab aliis mutuatus fit, quo multis ſequentibus prodeſſe potuit? *De Tertio: Sunt, qui illi in medicinâ, præſertim chirurgiâ multum tribuant, prout reuera meritis dicitur, at in verâ Chemiâ ne tantillum, iique vtuntur his rationibus; primo, quia ipſe Chemiâ multis in locis ſuorum ſcriptorum eludit, dicitque Chymicos inſanos triturare ſtramen inane: Secundo, quia præcipui eius diſcipuli nullo fœlici in Chymicis ſucceſſu uſi ſint; Duo magis non ſint pro exemplo vnus ipſi ſemper, dum eſſet Baſilæ familiariffimus adfuit profeſſione Theologus, at Chemiæ non minus deditus, homo quatuor literarum, nempe A. B. C. D. qui poſt mortem Paracelſi libros in Valle Oeni quæſiuit in cauis arboribus & inuentos, vt aiebat, domum retulit; quos vendidit magnâ pecuniæ ſummâ; at quia forte ſubreptiti ac ficti fuerant, cum effectus promiſſis non reſponderet, præcium à venditore recuperatum eique liber nugatorius reſtitutus eſt: Alter à Paracelſi doctrinâ vnicè pendens, ſcripſit tractatum de Antimonio geminum; quò tandem poſt aliquot annorum errores fruſtraneos fatetur, Chemiâ eſſe longè alia intentione ſcriptum, quàm aurificii; ſimulq; inuehitur in Lullium alioſq; adducens præceptoris Paracelſi teſtimonia, quod ille irriſerit Chymicos Chryſopœos quaſi hæc ars ſit naturæ & Deo aduerſa: Quod ſi itaq; tantus Paracelſi diſcipulus, qui præceptorẽ ſuum ſpiritu ſtylo & inue-*

Cur quidã Paracelſo in Chemiâ nihil tribuant.

1.

2. Duo diſcipuli, paracelſi.

A. S.

Quidam Paracelſi- cus aurificio aduerſo parius, ex ſuo fruſtrabo opere.

hendi in alios modo non mentitur sed artificiosè exprimit, à Chemia fit transfuga eam negando, auctoritateque Paracelsica ad hoc vtendo, quis alius ex discipulis demonstrabit, *Paracelsum* eius artis veram cognitionem habuisse? Tertiò, quia Chymix effectus vtiles si sensit, valde arcanus in his extitit: Vnus ipsi famulus, nomine *Franciscus*, attestatus est, se præsentè ab eo projectionem factam in paucos lotones argenti viui, quod conuersum puluere quodam in aurum, hoc aurifabro venditum esse: Sterzingæ in alpbis tempore pestis de hac lue tractatulum edidit, dedicatum ibidem senatui, quod forte non tam lucri, quàm commiserationis gratia fecit: De Regulo sui antimonii gloriose prædicat, quod nec *Carolus* nec *Leo Romanus*, eum æquiualente precio compensare valeat: De opibus eius, quantæ istæ fuerint post mortem pauperibus Salzburgi erogatæ, nil memorabile auditum est: Quartò, quamuis libros de aurificio scripserit, qui aude leguntur ab eius discipulis aut suffraganeis, adeò vt in his solis ætatem & fortunam suam quamplurimi consumant nec confidant aliorum philosophorum scriptis, tamen hoc facile tot extantibus Chymicorum libris, in quibus diu studuit, effectum dare potuit, vt etiam in hac scientia quid se iuisse videretur Sed nos singulis hisce rationib: pro Paracelso respondebimus: Primò eludit Chymiam in loco & tempore, eamque extolli iisdem cõsideratis circumstantiis: Qui puellam pulchrâ ac diuitem amant secrete, non de ea omnia, vt se habent, nisi insani sint, aliis produnt, forte inuidis aut riuilibus futuris: Nil tutum est in amore, nec in Chymiâ: Hoc satis est cause, cur aliquãdo visus sit ei⁹ artifices eluisse aut ipsâ artè in dubium vocasse: *Secundò*, si ver⁹ fuit philosophus, discipulos ex obligatiõẽ nõ agnouit: Si ex gratia, cur aperiret alteri artè p tot labores que sita? Quod author libri de antimonio

3.
Paracelsus
aliquando
projectionẽ
fecit famu-
lo præsentè.

Regulus
Ant. Para-
celsi.

4.
Paracelsi li-
bri de Che-
mia.

Responsio:
pro Paracel-
so: ad 1.

Ad 2.
Paracelsus
non adstri-
ctus fuit:
quis aperi-
re.

votum suum non compleuerit, ipse ridendus est, qui vnam saltem viam in vna materia tractanda elegit, qua cum ire non potuit, alias in eadem neglexit non solum, sed nec in vlla alia tentauit: Cum vero materia sint centenæ fere, mirum est, quod propter vnam voto non correspondentem, alias omnes præterierit: Frustranei operatores sunt plures, quam recenseri possint, inter quos si & ipse inueniatur, nihil ipsi contigit noui. *Tertio*, nihil refert, si effectus Chemicæ publice non ostentarit: Nec enim id fecerunt alij artifices, nec ad quid prodest, nisi vt quis multis negotijs se implicet, vnde se vix vnquam extricare possit: Nimum fuit, *Paracelsum*, vidente illo *Francisco*, vnum edidisse specimen projectionis: Regulum adeo preciosum æstimauit antimonij philosophici, quod non omnibus notum est: Eius Regulus auro longe præualeret: De facultatibus eius relictis quis iudicabit? fuisse tamen eius valoris, vt Epitaphio ascribi meruerint, verisimile est: Quarto, libros, quos scripsit in Chemia, plurimi ex osculantur, putantque in ijs veritatem nudam iacere sepultam, quæ Vulcani opera eruenda sit, prout in cæteris medicinalibus multa præclara & veracissima tradidit: Si enim, ratiocinantur, veridicus fuit in medicamentis, in hac arte non inuenietur mendax: At illi considerare deberent subiecti diuersitatem, item finis, & effectum, & tum scripsisse eum more philosophico, ex necessitate, intelligerent. *De Quarto* Vitæ eius cælibem & vagam fuisse constat, si non absque nauis, tamen sine magnis sceleribus: Potare & pergræcari ab Hespero ad Auroram ipsa Socrates sapientissimus & temperantiæ nomine celeberrimus interdum non detrectauit, ac nihilominus summo manè problema aliquod Geometricum ad ingenij acumen & robur probandum euoluit & explicauit: Hoc vitium nullo pallio tegendum nec

Ad 3. Si iusti nis fiant secreta, n. l. noui.

Regulus qualis Paracelsi. Facultates à Paracelso relictæ. Ad 4.

Qui leure in vos ob q̄s intellectu, se ipsos decipiunt.

De Quarto seu vita Paracelsi. Socrates ipse pergræcatus legitur. Ebr. ossas Germanus non pallianda sed detestanda.

vlla exceptione *Germanus* excusandum est, qui pocula sitis cumulant cum sanitatis, hæc cum iucunditatis, & hæc iterum in amicitiam, illa in ebrietatem mutuo sibi propinant: Utinam in *Philothefio* meta consisteret: Illa in sanitatem alienam infusa, æpissimè propriam labefactarunt suis visceribus: At mos gentis præualens, tyrannus est, nec vitari potest, licet culpari: Video meliora, proboque, inquit *Medea*, deteriora sequor: *Theophrastus* itaque humani, aut patrij moris, nihil alienum à se putans, mundo se accommodavit, & quia vestium ornatum & pompam flocci fecisse traditur, cum similis habitus socijs popinas, tabernasque ingressus est, genio indulgens, frontem experrigens & ventrem *Cerere* & *Lyao* muniens ad satietatem: Hoc vitæ instituto etiamsi vteretur, tamen in medicina morbos alijs incurabiles, nempe cancrum, lepram, hydropem, paralyfin, podagram & id genus alios felicissimè curavit & sustulit medicamentis appropriatis & efficacissimis, quorum permulta in scriptis suis reliquit; at nullus eius discipulorum, quod scimus, hoc curandi fastigium attigit: Vnde coniectandum, ipsum non sine magni illius medicaminis ope quicquam ardui præstitisse, quod cum rarissimum contingat eius sequacibus, ita & auxilium medicinale inefficacius ijsdem celebratur. Eius libri, si à calumnijs omnibus, tanquam boni & fertiles agri à carduis, purgantur, opus absque dubio efficerent lectu non indignum, in quo multa medicis & chirurgis non reijcienda continentur: Inimicitias lethales, amicitias perennes esse oportet: Illæ iugulandæ, hæc custodiendæ & ad vitæ hominum commoditatem, conseruandæ sunt: Antiquitus ex plaustris conuitia inuicem dicebant, sed hæc, ut aura inanis, iampridem perierunt: Quæ vero ex volumini-

Singula gentes habent sua vitia & virtutes.

Paracelsus liberius vivens tamen curans morbos incurabiles.

Nullus eius sequacium eos curavit morbus.

Si Paracelsi libri à calumnia sunt purgantur, non essent lectu indigni.

cinibus librorum sparguntur in vulgus, manent cum
 ibris, vt libri cum hominibus: Quicunque legunt ca-
 umnias eius induleoratas melle medicato, hoc est,
 medicis iucundis & expertis, eas in vtramque aurem
 & mentem imbibunt: Hinc odia agrorum in medicos
 doctos, existimationis diminutio apud vulgum, & ipso-
 rum medicorum altercutiones aniles, dissensiones & a-
 pertæ inimicitæ: Illud, inquam, *pomum Eridos* inde re-
 nouendum & Vulcano consecrandum esset: Sunt in-
 ter dogmaticos doctissimi viri, qui iam pridem tota sua
 armamentaria implorarunt ad opprimendam istam hy-
 dram, quæ multiplicatis capitibus post vnus abscissio-
 nem augetur; quod si veneno spoliatur & tolerabilis esset
 & morigera magis: Ab altera parte & viri docti inueniun-
 tur (qui Galeno nomen non dederint) & magna pars i-
 dioticæ iniquitatis: Eruditi sua laude, vt dignissimi, sic
 reliqui e contra censendi sunt: Horum quidam longam
 nœniam finxit de Theophrasto, adductis falsis testi-
 monijs & multis apertissimis mendacijs, quæ lectu ac
 auditu indigna sunt, ad stabiliendam saltem *Paracelsi-*
corum authoritatem: De qua loquor, epistola cum I-
 talico nomine Latine annexa est Iohannis de Pàdua o-
 peri Chymico & *Trithemij* epistolæ Chymicæ, in quâr-
 to per se prius edito: Insuper interpretes quidam eius
 operum videntur quædam sub Paracelsi nomine sæpe e-
 didisse, quæ ipse viuis non agnosceret pro suis: *Mul-*
ti Thyrsigeri, pauci Dionysij: Et aliter canes, aliter sues o-
lent: Plagium est alijs furari libros, non minus, quam
 liberos, at dolus, alteri subijcere: Verum meum non
 est virgulam Censoriam latius stringere: Sint alij, qui
 hoc obeliscis notent & *Thesa* illis debita: *Theophra-*
stum Paracelsum virum eruditum & multa expertum in
 chirur-

*Cur odia in
 ter medicos.*

*Pomum E-
 ridos in Pa-
 racelsi li-
 bris.*

*Quidam Pa-
 racelsi
 fingunt mul-
 ta ad se-
 nehendas.*

*Interpretes
 Paracelsi
 nimium sibi
 sumunt in
 Paracelsi
 opera.*

chirurgicis & medicis, quatenus absque calumnijs incedit, magnifacio; si cum illis & Monarchia stipatus, non audiendum puto; Noua enim medicamenta non faciunt nouam Medicinam seu artem, vt nec noua instrumenta auri fabricorum, eorum artem aliam, quam prius fuit, efficere possunt; *Mutuo* quædam pharmaca si accipit ab alijs, siue ipse inuenerit, illa congerat in gremium pharmaceuticæ, quæ vna est ex multis Medicæ artis partibus; Quod si cœlestem aliquem curandi modum certissimè cognouerit, ab occultis rerum proprietatibus, quas ab astris & cœlo dependere non dubitamus, profectum vel deductum, si sit absque alicuius mali suspitione, inque medium sine bile proposuerit, libentes admittimus & amplectimur: Verum cum animaduertamus huic *Paracelso* testimonium ab hætenus incognitis præter omnem expectationem dari, hoc est, à quibusdam qui artis Chymicæ peritissimi, Encyclopædia omni, rerumque admirabilium & homini maximè vtilium verâ; vt narrant, praxi, instructissimi, Medicinæ occultarum & astralium proprietatum (quas quartas vocamus) professionem faciunt, omnesque morbos, qui non fato diuino lethales sunt, in quos incidunt, gratis curant, medijsque naturalibus, mirificis tamen & probatissimis, breuissimo tempore tollunt & profligant, eo magis ipsi fidem & authoritatem in arcanis Chymicis & medicinalibus concedimus: Cum vero antehac diuersorum collegiorum philosophicorum solennitatumque antiquitus ab artis Chymicæ gnatis institutarum meminimus, quid mirum, si huiusmodi in natione Germanica populosissima, inque tot gentes & regiones diuisa olim hunc vsque contigerit? Nam vt artifices veri, qui ex propria inuentione vel alterius communicatione finem

Medicamenta diuersa non faciunt diuersam artem medicam.

Cœlestis curandi modus si quis doceatur à Paracelso.

Paracelso testimonium præter omnem expectationem dari, hoc est, à quibusdam qui artis Chymicæ peritissimi, Encyclopædia omni, rerumque admirabilium & homini maximè vtilium verâ; vt narrant, praxi, instructissimi, Medicinæ occultarum & astralium proprietatum (quas quartas vocamus) professionem faciunt, omnesque morbos, qui non fato diuino lethales sunt, in quos incidunt, gratis curant, medijsque naturalibus, mirificis tamen & probatissimis, breuissimo tempore tollunt & profligant, eo magis ipsi fidem & authoritatem in arcanis Chymicis & medicinalibus concedimus: Cum vero antehac diuersorum collegiorum philosophicorum solennitatumque antiquitus ab artis Chymicæ gnatis institutarum meminimus, quid mirum, si huiusmodi in natione Germanica populosissima, inque tot gentes & regiones diuisa olim hunc vsque contigerit? Nam vt artifices veri, qui ex propria inuentione vel alterius communicatione finem

Collegia in diuersis gentibus.

artis consecuti sunt, Deo votum pietatis, hominibus officium humanitatis & commiserationem dicant & præstant, ita licet silentium & inuidiam contra indignos obtineant, tamen spectantes plurima commoda, bona opera, & eleemosynas, quæ ex hac arte diutissimè continuâ succedentium serie secretissimè cōseruatâ, prouenirent, fuerit, ut est rationale, qui in modum aliaque media hanc ad rem necessaria cogitationes suas direxerint & in effectum deduxerint: *Si enim desiderabile est homini, in hac valle tristitiæ, naturæ ductu liberos relinquere, qui eosdem fortunæ casus, quos ipsi parentes, re ipsa experiantur, non raro ad miserabiles exitus ob perpetrata enormia facinora destinantur, quidni & inter philosophos omnis æui, tanti numeri, vnus inueniatur, qui arcanissimam artis propagationem in sua gente ad Deilaudem & innumerorū utilitatem, in se suscipiat & pertendat? Hoc iam pridem vsu venisse, adeo vulgatum est, ut nil vulgatius esse possit: Ne itaque & nos, post principia, nimis diu increduli remaneamus, constituimus LAUDABLEM ILLAM SOCIETATEM GERMANICAM, QVOTQVOT ET VBI LA TEANT APVD VIVOS, AD HANC NOSTRAM MENSAM, AVREAM DICTAM OB AVRATOS CONVIVAS, inuitare, conuocare & adducere, si modo vulgaribus sint contenti missibus, (coquus enim certè dum in hac præparatione tota occupatus fuit, quartano hoste nunc frigidum nunc calidum expirante agitatus lautiores vobis epulas apponere nequit) quos hic solos offe-*

simus.

*Artifices de
artis propa-
gatione qui
ad solliciti.*

*Germani
authores.
Chymici &
philosophi,
incogniti &
anonymi,
latentes sub
symbolo R.
C. inuitan-
tur ad hanc
Mensam au-
ream sym-
belicam.
Authoris
cum morbo
(vri conui-
uarum cum
Pyrgopoly-
nica, cor fl-
tum) quarto
quoque die.*

COLLEGIVM PHILOSOPHORVM
GERMANORVM DE R. C.

*Fama de
Fr. R. C. ad
exteros
transit.*

FAMA ILLA dicta FRATERNITATIS, quæ hic in plurimorum auribus oreque iam pridem perstrepuerit, adque exteras oras circum circa vagata latissimas regiones peruolauit, mihi quoque tum in Anglia agenti, reiq; Chymicæ vnice inuigilanti, obscuris quibusdam rumusculis, incredibilibus, ipsaque veritate longe maioribus insonuit, cui fidem, pro referentis fide, dubiam prima vice adhibui.

*A. C. 1613.
Barbaria
prophetis
aut certe
magis
vix multa
admiranda
fecit.*

Eodem tempore ex Barbaria innouationes quædam mirabiles eo referebantur, quomodo prope *Marocum & Fessam* quidam propheta ex sapientum numero surrexerit, nomine *Mullei Om Hamet Ben Abdela*, qui plurima occulta signa in se demonstrans, Regem istius regionis, *Mullei Sidan*, latis magno exercitu instructû, pene inermis, exigua manu aggressus profligauit & vicit, regni que sedem obtinuit. Cum verò & hi fratres fama inconstanti ex Barbaria venisse per *Hispaniam* dicerentur, eiusdem artis & institutionis hi & ille

*Prima vela
suo incerta.*

*Franc.
runt au-
sumnal. A.
1616.*

le *Barbaricus* propheta, existimati sunt. Sed libro ipso de fama & confessione eorum edito, forte fortuna perlustrato, longe aliter de illis ferre iudicium informatus sum. Magna sane res est, quæ ab illis agitur, & pene incredibilis, quam si euentus expresserit, vsuque ipso verissimam declarauerit, habebimus satis per vitam, quod miremur, colaudemus & omnibus conatibus promoueamus. Interim

*Omnia Fr.
statuta sunt
aqua & mi-
rabilia.*

cum omnia rationabili cuiusque iudicio, reique possibilitati respondeant, nec quicquam ab ijs veræ pietati, naturæ, hominibus cuiuscunque status ac denique nec virtuti aut iustitiæ contrarium statuatur, sed singula ad creatoris lau-

laudem, naturæ patefactionem creaturæq; vtilitatem spectent, votis nostris pijs & debitis, id quod euenturum est, ab hoc laudabili Ordine expectabimus.

Minas extare alti alicuius muri cum ipsis fatemur, ex quarū lapsu concursuros opifices ad eas erigendas, at ita erigent, vt minæ esse desinant, ex Dei nutu: Nullus enim timor aut minæ apud veritatis amantes locum inueniunt: Verum permulti libros publicatos & iterum impressos, ipsius Sodalitatis Germanæ, nempe de fama & confessione R. C. perlegentes, quædam illis inserta aut omnino dubia aut valde admirabilia inueniunt, vnde se extricare nequeunt, quæ non mouentur: Ideo quasi in cuiusquam cogniti, aut incogniti contumeliam dirigerentur, at saltem, vt hominum desiderio (cum quo maius sit opus, eo plura dubia apud curiosos excitare possit) satisfiat: Primo autem aliorum dubia & arbitria, post nostram responsionem adferemus? Denique nostri conatus ac Mineruæ Ænigmata, prout illa in mentem manumq; venerint, eidem Collegio Germanico studiose, ceu philothesia in Saturnalibus proponamus hoc est, discumbentes inseruientibus pro temporis ratione:

Minæ muri extant.

Quidam dubia ex libro. Fama captant.

Dubia sunt temerantur.

Mos saturnalis.

DUBIA HABITA A QVIBVSDAM DE
Collegio Hermetico nostri temporis celeberrimo.

VT iam non loquar de illis, qui rem ipsam omnino negent & irrideant, quorum est maior pars audientiū aut egentium libros Famae & Cōfessionis editos, ijq; Chemiæ duersarij, aut de alijs, qui religionis ergo id explodant & xibilent, hic saltem Chymicorum, Medicorum, & alio-

Quinullam fidem toti Fama adhibent.

rum ingenuè sentientium, nō incredulorum obiectamenta, (quot habere licuit, nam quot capita, tot sensus) producemus.

1. Dubium
in li. *Eama.*

1. Confessio habet, quod frater R. C. iter *Hierosolymam* destinatum, mortuo itineris comite, reliquerit & *Damascum* petiuerit, ibique ægrotus medicando Saracenorum gratiā, cum sanitate propria receperit, cumque de Arabibus, qui *Damasci* essent philosophis intellexisset multa de *Arabum* doctrina & philosophia, quod Arabibus mercede se deduci *Damascum* concesserit: Hic primo dicitur Fr. R. C. venisse *Damascum*; ibique ægrotasse & intellexisse ab Arabibus de *Damasco*, eoque ab Arabibus deductus, quæ non conueniunt: Si enim fuit *Damasci* æger, quomodo postea ab *Arabibus* eodem portatus est?

2. Dubium
in li. *Eama.*

2. Quod Fr. R. C. librum M. in Latinum sermonem transtulerit, secumque sumpserit; de quo libro postea narratur, quod *Theophr. Paracels.* cum optime legerit & totum intellexerit, quem tamen virum mundus oderit &c. & postea additur: veluti etiam (scil. *Paracelsus*) libero & inconuenienti viuendi genere ætatem suam abbreviavit, ac mundo stulta sua gaudia reliquit &c. An *Theophrastus* nō vixit mundano more omnino, cum dicitur se stulta gaudia reliquisse mundo abbreviando vitam suam mundano viuendi modo? Et hæc non cohærent, vt nec quod librum Fr. R. C. *Paracelsus* legit, qui inscribitur M.

3. Dubium.
Certe con-
tra superius
vires homi-
ni,

3. Quod Fr. R. C. *Fessā* in *Hispaniam* veniens, ibi cum doctis disseruerit, in quib⁹ nostræ artes essent imperfectæ, & quomodo illæyna cū defectu in Ecclesia & philosophia moraliter emendari possint: Demonstravit ipsis noua vegetabilia, nouos fructus, animalia, q̄ non secundū veterē philosophiā se haberēt, deditq; illis noua axiomata quib. illa saluari possint, quomodo noua animalia veteri physice nō cōuenirēt,

nec plantæ, nec fructus? Forte, quod in forma nostris sint diuersa, vnde definitio de nostris facta, falsa sit aut quod genus non comprehendat omnem suam speciem, sed hæc nihil ad physicam spectant; aut licet ad physicam, tamen physica vniuersalis inde non attingitur.

4. Postquam Fr. R. C. reformationem generalem in animo haberet, collegium instituit primo ex tribus personis, deinde adhuc quatuor, sibi secreto iuramento & legibus deuinctis; hi plerique monachi, cælebes & iuuenes, omnes collegerunt volumen omnium istorum, quæ homo appetere aut sperare possit. Sane multa homo appetit & magna sperat, cuius appetitui quis satisfaciet? Nō homo: mox dicunt: Nostra axiomata immobilia permanent in vltimā diem & finem mundi &c. Nam nostræ Rotæ initium sumunt ab eo die, quo Deus dixit, FIAT, & finientur in eum, cum dixerit, PEREAT. Attamen Horologium Dei minuta singula sonat, nostrum vix integras horas; Hæc videntur nimis acute dicta in Deum.

5. Maximam videtur dubium, quod in sacello seu loco camurato, quod centum & viginti annos non patuerat nempe à morte Fr. C. R. aperto, inuentū sit vocabularium *Theophrasti ab Hohenheim*: qui ante 120. nondam natus fuit.

6. A quibusdā narratum, hoc collegiū iactare, quod sciret omnia, quæ contingerent ubique & in India intra & extra Gangem, idque arrogans, falsum & impiū videri: Cumque urgerem locum, in quo id esset, & illi Famā affererent, prolato libro, non invenerunt: Hæc ibi habentur verba: Quamuis totius mundi imaginem & speciem præ oculis habeamus. In confessione autem his similia extant.

7. Alii offenduntur a speris illis verbis, quibus aurificum impium & execrandum appellatur, inque id acerbe in-

vehitur, his adiectis verbis, quod veris philosophis aurificum exiguum quid & parergon sit, quod millenæ adhuc aliquot sortes essent eo meliores.

8. *dubium in Pam.* 8. In fine de loco addit: quod ille imperscrutabilis intangibilis, ne destructibilis etiam à centum millibus hominum à propinquo visus sit.

Responsio authoris ad antedicta dubia.

*Confessio
Frat. C. R.
limata.*

Confessio ipsius *Fraternitatis* etsi adeo limata & polita, ut omnium obiectiones & dubia diluat, edita sit, tamen cum cuiusvis sit, veritati affilire, inque eius præ reliquis militare castris, hinc ego has morsunculas, quantum potero lenire, curare & tollere vltro præsumam & conabor. Incredulos siue ignorantia seu pertinacia hic præterimus, quocirca illorum iudicia de toto hoc negotio non moramur.

Resp. ad 1.

Ad primum dubium: Hoc rei essentiam non attingit, sed est ex accidentibus; *Damasus* prima ciuitas videtur, ad quam Fr. R. C. appulit, vbi que ægrotauit & audiuit de Arabibus philosophis rumores varios; Estque *Damasus in Syria Sanct. Pauli patria:* At alterum oppidum, vbi essent illi philosophi in fama non nominatur, verum in confessione capit. 5. innuitur; vbi dicitur, velut qui *Damcar* urbem habitant, longè alia & diuersa planè à reliquis *Arabibus* vivunt politia, quod sapientes ei dominantur, & leges alias per regem eis condere licuit. Nulla itaque calumnia hic locum inuenit.

*Damcar in
Arabia sa-
pientum ci-
uitas.*

Resp. ad 2.

Ad 2. Per librum M. librum mundi seu rerum in mundo existentium, earumque proprietatum, aut *Magiæ naturalis*, intelligo: Talem librum *Arabes* habuerunt, qui cum descriptus fuerit in Germaniam allatus est: siue igitur huc ipsum aut ei similem *Paracelsus* legerit, perinde est, nihilominus

omnibus constat eum in hoc libro versatissimum extitisse: Cum vero huiusmodi doctrinam apertè profiteretur, exolum fuisse ab omnibus, hinc ipsum nec sui habuisse curam nec aliorum, sed in mundo cum mundo vixisse taliter qualiter.

Ad 3. Quod Fr. R. C. cum physicis; medicis; aliisque doctis *Hispania* disseruerit de reformatione artium, magni eius ingenii signum fuit, nec non laudabilis propositi: Veritas enim obscurata iacet in profundo, quæ in artibus non ubiq; regulis seu axiomatis correspondet: Si itaq; tales regulæ seu axiomata statuatur, quæ veritati in omnibus conveniant, hæc in primis amplectenda essent, & iuxta ea artes regulandæ: De novis animalibus & plantis intelligendum, quo ad nostram cognitionem, & quorum actio, passio, usus partium & aliæ operationes & motus physici non conveniant axiomatis vulgatis physicis. Resp. ad 3.

Ad 4. Monachi isti iuvenes videntur saltem digessisse in ordinem, quæ Fr. R. C. secum iam ante scripta arcana attulerat: Volumen eorum, quæ homo appetere poterit, continet cœlestia & terrestria bona: Cœlestia, ex *Dei* gratia, nota sunt: Terrestria sunt multiplicia, inter quæ, sanitas, divitiæ, sapientia, & reliqua: De his singulis scripserunt & quomodo acquiri possint, prodiderunt. Quod axiomata perennia maneant, cum vera sint, ac veritas æterna & immutabilis, indubitatum est. Horologium *Dei* sonat singula minuta, nostrum vix integras horas, hoc est, quæ *Deus* indicare vult in tota natura posita adeo differunt ab illis, quæ nos ex natura indicare possumus. Resp. ad 4.

Ad 5. Non apparet tibi dici, quod vocabulariū *Theophrasti* fuerit in illa cista, sed quod ipsi fratres omnes illos libros quoque haberent vna cum vocabulariū *Theophrasti*; sic enim verba sonant & sensus eiusmodi est.

Ad 6. Si Fama vel Confessio fratrum tale quid habeat, non tamen magica vi id contingere censendum est, nec nimis Resp. ad 6.

nimis hyperbolice dictum: Sunt enim illi in perpetua peregrinatione, in qua quicquid noui aut rari occurrat, omnibus fit notum: Sunt quoque nunc annuæ navigationes in *Indiam* extra & intra *Gangem*, vt & hoc absurdum alicui videatur.

R. sp. ad 7. Ad 7. Quod aurificium adeò extenuetur, non sit absque probabili causa: Alias satis notum est, quod sit exterrestribus Dei donis fere maximum. Impium vocant & execrandum illud genus, quo decipiuntur homines, & quod vulgo apud Alchymistas in vsu est.

Resp. ad 8. Ad 8. Quod locus habitationis fratrum sit imperscrutabilis, vt ipsi adfirmant, verisimile est: Quis igitur illo indagando se fatigaret? Optandum est, vt sic semper maneant occulti à vulgo & maleuolis, dum tamen aliquid boni, vt hactenus, redundet in pauperes, ægros & afflictos ex thesauris & arcanis eorum.

Musarum metra. Nollem a quidam curiosior, quam par est, videri, nihilominus vti mentem meam de hoc ultimo illis patefacere puncto, elaborarem: Quocirca *Musas* mihi, olim familiares, consului cum *Apolline*, quarum omnium ad vos *Ænigmata* de re *ænigmatica* directâ & propositâ hic referam.

*ÆNIGMATA A IX. MVSIS ET
APOLLINE DE COLLEGIO GERMANO-
rum Philosophorum R. C. eorumque loco,
ipsis discutienda, honoris gratia
proposita,*

1. *Ænigma Calliopes.*

vbi. **L**ongus in Hesperio protenditur aequore tractus
Ad septem lato prospectans axe Triones,

In medio nunc terra iacet, quæ fertur Adelpa
 Nomine dicta, virum magna virtutis alumna,
 Paruo licet spacio passus vix mille pererret
 Circuitu immensi præ fluctibus Infula Ponti
 Non est tuta satis, cuius prope littora Protheus,
 Qui Deus in varias mutat se corpore formas,
 Sæpe die, radios sole emittente serenos,
 Visitur: hic captus per multas deniq; curas
 Artis & ingenij, se, fatur, ad aqua paratum
 Reddere quæ sitis responsa, nec edere falsi
 Velle aliquid. Quæ sint, fuerint ve, futuravè restent,
 Se callere, sed hac cunctis prædicere nolle:
 Ergo lubens, inquam, posco quæ littoris ora
 Conueniant cælo genitus, Dea Cypris & illa
 Quam peperit Latona simul, ne ferre recuset:
 Hac est summa mei, quod ei committo, negoti:
 Annuit ille, sonis & talibus ora resoluit:
 Est Sinus Oceani circumdatus undiq; vastis
 Rupibus, e xiguo distans hinc limite, quo se
 Dij dicti solito coniungunt fœdere, sed æm
 Sæpe frequentantes gratam velut omnibus illam:
 Saturnus maior reliquis atate, Venusque
 Latonæ sobolem superat maturior annis.
 Hac ubi dicta satis responsi ad tanta dedisti,
 Quæ petij, refero, nunc vinclis liber abibis.
 Ergo cohors mira venerabilis arte sophorum
 Dic, num Calliope quid diuinaverit, iste
 Vester ubi locus est; medio namque aquoris astu,
 TRES ubi Dij remanent, vos tutius abscondistis.

2. Anigma Cliûs.

Terrarum spacia ac metas describere curæ
 Est mihi, dat certas ars ea certa notas.

Protheus
 queritur.

Prothei res-
 ponsum.

Quæstio, v-
 bitres illi
 dii conue-
 niendi.

Locus triû
 Deorum.

Etantia-
 da cuiusq;

Protheus
 d. m. sus.

Long.

A for-

Aut ceteris
eod.

A Fortunatis, nisi fallat opinio terris

Quinque patet non vides patria vestra gradus.

A Equoribus praecincta latet, ne scire prophano

Cuiliceat, satis est tuta, tegente DEO.

Et sitibundi Aida, non sensibus unquam

Ille locus vobis inveniendus erit.

3. Enigma Eratûs.

Al. vel
prof.

Ipsa, quæ constant in humi profundo,

Melior, centro propiora num sint,

An magis distent ab eo fateri

Inde necessum est.

Vos quod à terra medio renati

Longius sitis, superis propinquæ,

Non minus, quam quos referunt Olympo

Degere Divos

Alta nam vobis sapit ingen I vis,

Vt meos griphos benè calleatis,

Quos ego clara puto Veritati.

Ferre lapillum.

4. Enigma Thaliæ.

Dist. ab E.
qu. vel Lat.

Si fas sit mihi cœlicos regressus

Scrutari, penitusque comparare

Terrenis, ea mens reposta, Zona

Cœli quæ medius secatur Orbis,

Quod per ter decies remota distet

A vobis decades, simulque binas,

Cum sex, Centurias minutulorum:

Quæ non insuare præstat ultra,

Ne dictis ubi veritas propinquet
 Plus iusto videar dedisse Grillo:
 Sed non hæc, scio, Grillus ipse captat.

5. Ænigma Melpomenes.

Gastr. S. 8

Iovis volúcris olim
 Quercu duplicasset alta
 Nidos, suos penates,
 Pullos ut educaret:
 Rerum feracitate
 Estque apta visa sedes.
 Quodcum Saba remotis
 Sylvis eò propinquans
 Phœnix videret, inquit,
 Hic est quies parata
 Volatuum labori,
 Qui factus est per annos
 Tot, integrum per orbem:
 Et mox odore gratis
 Ex ramulis peregit
 Nidum, lare sę fixit,
 Sic usque firmus, illo:
 Ne pluribus molesta
 Redarguas puella,
 Vestra sat illa menti,
 Si vera sunt, recurrunt.

6. Ænigma Terpsichorēs.

Heros Teutonici percelebris soli
 Hortis Hesperidum sustulerat decus

Papilio in-
 sectum spe-
 ci: sum as
 valde noxi-
 um hominib;
 quia flores
 & fructus
 crucis re-
 plent & ab-

Præclara aureolis fructibus arboris,
 Hinc postquam patria reddiderat domum,
 De tanto voluit munere credere
 Terris præ reliquis fertilibus,
 Inprimis ubi non papilionibus
 Erucisq; cibus flos foliumq; sit.
 Cautè, ceu potuit, cultor id eligit,
 At non est homini vis ea subdita,
 Ni Numen superis adueniat polis:
 Huic & sic placuit, papilionibus
 Hac arbuscula quod libera sit malis.

7. Ænigma Euterpes.

R. Canina
 littera.

Si mens mihi sit Oedypi, subtiliorq; spiritus,
 Quò scire Sphynxis abditos enigmatum sensus queam,
 Tum dicerem, quod magna vis sit in canina littera,
 Hac namq; pugnatrix habetur atq; bello propria;
 Sic est locus vobis dicatus, integer, tutusque sac
 Nutu Dei, vestrum sit ergo R, quod continet duas
 Se subsequentes litteras, at duplices, quarum altera
 Altum sonat, sed alteri vox surdior, sentientiã
 Si fallar hãc, est causa vates sim inter haud quod agnita.

8. Ænigma Polymnia.

C. Media
 luna. En mediata vobis

Lunaresplendet radiis, hinc quoq; C. dicata est,
 Cornua namq; Phœbes:
 Ceu monent decrescere noctis tenebras opaca,
 Sic quoque mox fugandas
 Esse nubes, publica confessio vestraspondet:

*Sex comites sequuntur,
Ex quibus clamant duo bis, sed duo consonantem
Ore ferunt loquelam:
Hac satis vestro fuerit iudicio indicasse:*

9. Ænigma Vrania.

*Musarum, Lyricis versibus, ultima
Dicam, qua remanent, Ordinis in decus,
Illis ut mea consent.*

Cunctis vota bonis rata.

*Vestra signa domus R. C. perennia
Dum lustro, numero s^q, ex socijs agens
Vnito agmine, præterit
Quidam de populi grege.*

*Hic quarens cupidamente, quot egerim
In summam numeros, anne ea quinquies
Quinquaginta referrent?
Tot namque esse viderier.*

*Quem contra asserui: Quot numeri mihi
Collecti, totidem si fuerint adhuc,
Atque hoc dimidio auctum, &
Sexta hoc parte sit in super;*

*Tunc, quot dicis, erunt hinc numeri dati:
Extricare sed his plexibus impotens*

*Ille est visus, honori
Et vestro obtulit integrum.*

*Anobis igitur qua data singulis
Vestro, grata sonet, qua stio cœtui:
Non nostrum est temerare
Quos Numen voluit coli.*

R. C. Sym-
bolum col-
lusi.

150.

10. Ænigma Apollinis geminum.

- R. *R. mihi adest æquor, pisces captantur in illo
Tempore tres vario, primus cum brachia Cancer
Exerit, atque alter sub iusto examine Libræ,
Tertius humentes cum fundit Aquarius undas:
Dicite, quos pisces statuam quas Æquoris undas?*

Alterum Apollinis Ænigma.

- C. *C. vobis Castris sublimia iura dat, & non
Inter aves est, qua valeat pernicipibus alis
Aut oculis ante hanc volucrem, qua vestra putatur,
Et cuius nutu est constructus in arbore nidus,
Qui pridem Aurigenos pròduxit in ordine pullos*

Quæ hæcenus dicta; generalia sunt ad totum collegium spectantia, nunc specialiora ad personas, licet abumbratas adhuc ex litera saltem notas, quantum licet ex indicijs, dirigemus.

*Vita succin
De descri-
pta Fr. C. R.
Fr. C. R.
quando na-
sus, nempe
A. C. 1378.*

Dicitur Frater C. R. ex nobili Geruania familia ortus, nempe A. C. 1378. anno ætatis suæ quinto in monasterium includitur, vbi Latinæ Græcæque linguæ fundamenta didicit, Anno ætatis 16. In terram sanctam migravit, in quo itinere Damascum venit, ægrotus, vbi cum Arabum sapientum rumor increbuerat ad eos summo studio, sanitati pristinae restitutus, contendit; quo cum venerat à sapientibus suo proprio nomine salutatus & humanissime acceptus fuit, dicentibus, se diu ipsum expectasse, multaque ei arcana sui mouasterij narrarunt: Hic Arabicam linguam, physicam & mathematicam didicit per tres annos: Post abiens

in *Aegyptum*, atque hinc *Fessam*, ubi philosophos, elementares incolas dictos visitavit; è quibus quoque multa didicit per 2. annos; Tum in *Hispaniam* traiecit optimis instructus artibus, existimans renouationem quandam artium fieri debere, de qua supra: Ex *Hispania* in *Germaniam* reuersus aurificium, pro viatico secum tulit: Tum domum sibi ædificauit, in qua multum temporis *Mathesi* indulgit: Post 5. demum annos reformationis iterum memor, ex suo monasterio tres vocauit ad se fratres, Fr. G. V. Fr. I. A. & Fr. I. O. facto cum illis foedere & communicatis consilijs: Et hoc est primum initium huius sodalitatis: Hi cum agrorum multitudine curandorum alijque laboribus obruerentur, ad se insuper vocarunt Fr. R. C. eius patris demortui filium, Fr. B. optimum pictorem, G. G. & P. D. omnes cælibes: His octo sex Regulae singulis obseruandæ præscriptæ fuerunt; quarum 1. quod nullus quicquam profiteri deberet, nisi curationem agrotorum, idque gratis: 2. quod nullus cogi deberet peculiari uti veste, sed se accommodare loco & tempori. 3. quod quilibet ex fratribus singulis annis ad diem C. conuenire teneatur in domum *Sancti Spiritus* aut absentia sua causam declarare. 4. quod quilibet personam habilem & dignam eligere debeat, cui post suum obitum committat in suum locum successionem. 5. quod verbum R. C. debeat esse eorum sigillum, symbolum & character. 6. quod fraternitas 100. annos silentio regi debeat. Emissi itaque 5. fratres & duo relictæ apud Fr. R. C. quamdiu vixit: Attingit autem ætatis arinum 106. Sepultus à fratribus occulte, ne quisquam hoc sciret ex succedentibus: nempe circiter annum Christi 1484. Continuatione illa fratrum, eo diuino labore pietatis & ægrorum curationis occupatorum, vsq; in nostram ætatē facta contigit, vt frater N. N. qui ex fratre A. (cuius locum obtinuerat successionem) intellexerit hanc societatem non diu occultam mansuram, memorialem tabulam ex pariete vna

Primum
Collegii
initium.

Regula opus
m. & r. a.
tionis cōue-
nientes ob-
seruanda
Fratribus
initiatæ.

Emissi 5.
fratres ad
curandos
ægror.
Ætas Fratr.
R. C.
Fr. R. C. se-
pultus civi-
tatis A. C.
1484.

cum clauo fortiori remouere cupiens, aperiret foramen loci alicuius camurati, quo aperto, inuenerunt ibi inter cetera mirabilia, sepulchrum primi authoris Collegij, nempe

Inscriptio

1. nua oper-
ta in parie-
ter quam
diuina sua
claua esse
actant.

R. C. cum hac inscriptione: *Supra ianuam: Post CXX. annos patebo: Supra sepulchrum: A. C. R. C. Hoc uniuersi compendiu viuus mihi sepulchrum feci: In margine: IESVS mihi omnia: In medio quatuor figura circulo inclusa cum his circumscriptioibus. 1. Nequaquam vacuum. 2. Legis iugum. 3. Libertas Euangelij. 4. Dei gloria intacta.* In manibus corpus eius inuentum tenuit ad huc librum ex pergamento aureis literis scriptum, qui so-

Inscriptio in

sine libro
manualis,
velut Epi-
sophium
Fr. C. R.

hoc habetur Elogium: *C. Ros. C. ex nobilitate que splendida Germania R. C. familia oriundus, vir sui seculi diuinis reuelationibus, subtilissimis imaginationibus, indefessis laboribus, ad caelestia atque humana mysteria, arcanaue admissus, postquam suam (quam Arabico & Africano itineribus) collegerat, plusquam regiam aut imperatoriam gazam suo seculo nondum conuenientem, posteritati eruedam custodiuiisset, & iam suarum artium, ut & nominis, fidos ac coiunctissimos haeredes instituiisset, mundum minutum, omnibus motibus magno illi respondentem fabricasset, hocque tandem prateritarum, presentium & futurarum rerum compendio extracto, centenario maior, non morbo (quem ipse nunquam corpore expertus erat, nunquam alios infestare sinebat) illo pellente, sed spiritu Dei euocante illuminatam animam (inter fratrum amplexus & ultima oscula) Creatori Deo reddidisset, pater dilectissimus, frater suauissimus, preceptor fidelissimus, amicus integerrimus, a suis ad 120. annos hic absconditus est.*

Qui subscri-
pserunt eius
libro.

H. vixerunt
circiter A
C. 1484.

Interius subscriperant 1. Fr. I. A. Fr. C. H. electione fraternitatis caput, 2. Fr. G. V. M. P. C. 3. Fr. R. C. iunior, haeres S. Spiritus. 4. Fr. F. B. M. P. A. pictor & architectus, 5. Fr. G. G. M. P. I. Cabalista. *Secundi circuli.*

1. Fr. P. A. successor Fr. I. O. Mathematicus.

2. Fr. A.

1. Fr. A. successor Fr. P. D.

3. Fr. R. successor Patris C. R. C. cum Christo triumphantis.

Circa finem hæc fuere verba: Ex Deo nascimur; In Iesu morimur, per Spiritum sanctum reuiuiscimus.

Apertio & inuentio huius sepulchri absque dubio contigit circiter annum C. 1604. si euentus prophetiæ correspondit, de quo non est dubium.

Quando inuentum creditur hoc sepulchrum aperta inna.

Tres ordines ac secula succedentium numerantur à modernis; vnde oportet valde longæuios singulos extitisse; quorum secundum literarum initia-
lium designationem hæc est
continuatio:

Si Fr. C. R. fuit 38 an. et cum collegium instituit in hunc annum durauit 200. annos.

Primi ordinis & seculi.

1. Fr. G. R. author & inceptor: cuius vitam iam enarrauimus.

Longeui itaque tres ordines.

2. Fr. G. V.

3. Fr. I. A.

4. Fr. I. O. qui primus obiit ex ordine in Anglia: curauit Nortfolciæ iuuenem Comitem à lepra.

5. Fr. R. C. patris eius filius.

6. Fr. B.

7. Fr. G. G.

8. Fr. P. D.

Secundi ordinis & seculi.

1. Fr. C. H. electione caput Societatis.

2. Seculi persona.

2. Fr. R. C. iunior, hæres S. Spiritus, successor Fr. C. R. cum Christo triumphantis.

3. Fr. M. P.

4. Fr. P. A. pictor, architectus, mathematicus.

5. Fr. B. M.

6. Fr. P. I. Cabalista.

7. Fr. C.

8. Fr. A. successit ipsi P. D. & cum multis vixit tertij ordinis; Post huius mortem sequentis ordinis fratres nihil sciuerunt de authore C. R. & eius electis socijs: Ex huius narratione eius successor N. N. sciuit, Societatem illam non diu secretam fore.

3. Seculi
persona:

Tertij ordinis & seculi modernis.

1.

2.

3. Tertius in ordine, qui Wetzlariz, A. C. 1615. se fratrem ore est confessus & multis modis demonstrauit.

4.

5.

6.

7. B. M. I. qui Haganoæ scripsit quædam impressa, A. 1614. Sept. 22.

8. N. N. bonus Architectus; casu aperuit fornicem sepulchri Fr. R. C. A. C. 1604. aut circiter:

Decem probatissimis viris dicitur collegium adhuc auctum.

Hostis interim Pyrgopolynices irarum materiam ruminans agræque concoquens apud sese, ubi silentium fieri animaduertit, in hunc erupit modum.

16. *Argumentum Aduersarij contra Chemicam, Alberto Magno defendente.*

16. *Argum.
negatiuum.*

Si Chrysopeia ex hydrargyro & imperfectis facere posset aurum, ea ad perfectius adspirarent.

At non hoc:

Ergo nec illud:

Minor probatur: quia vnumquodque illarum est totum:

Ergo & perfectum & finitum: Si finitum, non habet potentiam motus ad aliquid vltterius & perfectius &c.

RESPONSIO ALBERTI MAGNI AD 16.

Argumentum negatiuum.

*Respons. 16.
ad argum.
negatiuum.*

Proposio si intelligatur de potentia materiae illecebrosæ, quasi hæc semper nouam formam appetat, nec contenta sit acquisita, veluti *Plautus de lasciuia muliere*, inquit, *eam potius vno oculo, quam vno marito contentam esse, tum est falsa.* Nam nõ est sensus nec appetitus in metallis, nec animalium, nec vegetabilium, sed naturalis saltem motus, qui à leui & graui ortum ducit.

At quaritur, quæ sit differentia metallorũ sub terra in mineris existentium, & supra terrã ad vsum humanum translatorum, quoad appetitum, quõ habent ad perfectius metallum? *An utrobique sit eadem vis, cum viuã dicantur illa in mineris & suo modo crescere seu nobilitari, hæc autem*

*Quæstio
mirabilia.*

*Resp. ad
questionē.
Ordinaria
operationes
natura.*

extra mineras mortua, nec crescere amplius? *Respondet.*
Natura utitur diversis operationibus, aut ordinarijs aut extra-ordinarijs; Ordinariæ sunt, quibus imperfecta sola co-ctione caloris lenti gradatim ab infimo ascendunt ad summum, at longissime tempore, in quibus in nostris regionibus frigidioribus sæpius natura impeditur; quia immatura eruantur ex fodinis & imperfectum à perfecto grano separatur:

*Extraordi-
naria opera-
tiones na-
tura.*

Extraordinariæ sunt, cum extra mineras, plumbum, cuprum, argentumve in tectis, arenis aut fluuijs calore solis coquitur & aqua sæpissime lauatur: Atque hæ operationes tendunt ad vnum scopum, nempe spoliationem sulfuris combustibilis, & introductionem incombustibilis in materiam argenti viui metallicam: Vnde sensim in argentum & aurum reducitur. Potentia, quæ est in his materijs, est merè passiuæ, nec aliquo modo actiuæ: Vnde nec ab astris, aut eorum positu (nisi calore solis) hæc vis dependet, nec à seminali principio actiuo, veluti in animalium & vegetabilium seminibus astralis vis delitescit vna cum habilitate materiæ, quæ calore in actum ducitur, si materiæ suæ coniuncta sit debito modo in vasis accommodatis: Verum materia hæc metallica siue mercurialis in mineris vel sub dio existens diutissime sentit vim caloris, qui operatur in eam aliquantulum caliditatis & siccitatis, vnde æquatio contingit, & æquata substantia primo est argentum, post aurum: Atque hæc est causa, cur æquè ex omnibus metallicis materijs, vt pote plumbo, stanno, cupro, ferro, & non salte ex vno semine peculiari, argentū & aurū generetur, quia scilicet in omnibus est illa materia mercurialis, ex qua calor longa & cōtinua operatione possit per æquationē qualitatum argentum & aurum educere: Atq; hic est cōmunis naturæ process⁹ ex imperfectis pfecta generare. Præter hunc est

*Materia
metallorū:
infra & su-
pra terram
mere est:
passiuæ.*

*Causa cur
ex omnibus
metallis se-
ri possit arg.
& aur.*

est & alius rarissimus & secretus naturæ modus, ut nimirum aurum vel argentum generet ex materia argenti viui accedente ad eam quadam spiritali forma tincturam in se habente vel albam vel rubeam, easque duas substantias coagulet & transformet in argētum & aurum: Nunc queritur, cui semitæ insistant ars, an prioribus illis duabus, an huic ultimæ: *Respondeo non illis*, (nisi forte illarum alteri particulariter, absque magno fructu) *sed huic*: Vnde patet, quod natura mille vel amplius annis, hoc ars vna hora efficit, comparatis materiis & formis: Nulla itaque materia ad formam suam accipiendam est avidior nec illa in mineris, nec hæc extra mineras, sed utraque merè passiva est; hæc differentiâ, quòd metalla depromta ex mineris & tractata ignibus, si iterum terræ fodinis imponerentur & ibi mille annis relinquerentur, potius ærugine vel situ consumerentur, quàm incrementum sumerent: sic econtrâ ut sunt mixtæ & impuræ, si ex terra depromantur absque ulla purificatione, nec supra terram in aurum ita per tincturæ additionem adducerentur, quàm si pura & defœcata fuerint.

Rarus & secretus modus naturæ operationis.

Cui operati oni naturæ ars insistant.

17. *Argumentum Aduersarii negatiuum contra Albertum Magnum.*

17. *Argumentum negatiuum.*

Si vna species metallorum in alteram mutaretur mundus non esset perfectus.

At est perfectus.

Ergo vna species in alterum non mutatur.

Minor probatur: Quia cum tot sint species metallorum, quot metalla, desinerent cæteræ species, auri sola superstita.

Responsio ad Argumentum 17. negatiuum.

Responsio ad
argumentū
negatiuum
17.
Augurillī
Hy. erbole.

Quia ita argumentantur, nimis sunt cauti & prouidi, timentes ne cœlum ruat: Ridiculum est, quod verentur, ne solum aurum sit relinquum cæteris metallis transmutatīs: Id quidem ex *Augurello poeta Chymico*; haussisse videntur, qui ex *Lullij* ratiocinatione hanc hyperbolem desumens, adfirmat, totum mare, si argentum vivum esset, trāsmutari posse in aurum, verūm nemo propterea somniabit, species metalliorum interituras, auro solo superstite: Causam satis ante retulimus, cur possibilis sit transmutatio, non quidem ex occultâ proprietate, sed ratione materiæ, quæ apta sit ex se per naturam educere formam, aut cum formâ aliunde educta & perfecta.

Verum nulla est connexio propositionis, quia metallorum transmutatio inuicem nihil de perfectione mundi tollit; Nec enim vsus aut species ferri nec plumbi desinet esse in mundo, etiam si hæc mutatio millies esset frequentior, quā est: Si Deus eam habilitatem dedit metallis, vt sint transmutabilia inuicem, tum si id non fiat, mundus perfectionem suam, ad quam destinatus est, non consequeretur: Hirundines, araneæ, muscæ, ciconiæ ranæ, quod non adsint nobis in hyeme, nec bombycæ, nisi in seminio, non tamen inde mundus minus perfectus est: quia est ordinatio diuina: Nec sequetur, vt hæc animalia omnino pereant ex mundo, licet ad tempus adsint aut delitescant, ita nec continget, vt metalla imperfecta in specie sua intereant, licet natura exiguum quid, nec non ars, de illis abstergant à suis morbis & fæcibus, aliaque, nempe purpura veste induunt. Si ex baiulo semel factus sit rex Sicilia, aut ex bubulo Imperator Orientis, non sequitur ideo omnes baiulos & bubulcos in reges aut imperatores commutatos iri. Mundus itaque e-

rit

Riges iam
a u'o.
Iust. um.

fit perfectus, etiam si multæ myriades individuorum trans-
eant, cum species aliquando in paucis consistat, ut tempo-
re diluuij. At hoc non verendum est. Manebit copia sem-
per viliorum; ut & vitiorum; nec aurea ætas expectanda
est nobis in hac vita, nisi fortè nimio auri desiderio, quod à
Deo seducit.

18. *Argumentum negatiuum Aduersarii contra
Albertum Magnum:*

18. Argumē-
tum negati-
uum.

*Si aurum esset finis cæterorum metallorum ma-
terix plumbi non tam bene esset sub sua forma;
quam auro sub sua.*

*At materia plumbi tam bene est, quam auro, sub
sua forma.*

*Ergo aurum non est finis cæterorum metallorum
& per consequens impossibilis est Chrysopopœia.*

*Assumptio probatur: quia vtraque materia plumbi
& auri est suo modo temperata & actionibus pro-
priis obeundis conueniens: Si enim plumbum
non esset absolutum, natura non subsisteret in eo,
ut nec natura subsistit in chylo, quem in stomacho
elaborauit, sed eum transmittit ad epar, ut fiat san-
guis.*

Responsio Albert. M. ad 18. Argumentum Neg.

*SI per, BENE, ESSE, intelligitur, sensus aliquis voluptatis,
absurdum videtur hoc, & ab utroq; & plumbo & auro,*

*Responsio ad
Arg. neg. 18.*

alie-

alienum. Si verò, in sanitate vel non corruptibili statu permanere, vt opinor, tum propositionis nulla est connexio, & minor non est vera.

Quomodo enim plumbo tam bene sit, quàm auro? cū illud sit morbis mineralibus multis obnoxium, & ab igne, vt communi hoste, facile in pulueres terreos, Lythargyrium & tandem in vitreas fæces conuertatur: Aurum verò interim maneat à morbis liberum, purum, constans, immotum igne, aliisve iniuriis. Ne quid de aquis fortibus, acetis & eiusmodi liquoribus corrosiuis dicam, qui & que consumunt plumbum, vt ignes; auro autem nihil noxæ inferunt. Quid igitur vis nouâ illâ phrasi, quod plumbo bene sit æque, quàm auro. Habet quidem suam formam, sed non auri: de mendico dicere possumus, quod æque habeat formam hominis, quàm Rex aliquis ditissimus, at ita non de plumbo, quod æque habeat formam perfectam, quàm aurum.

Probatio Assumpti non conuenit, quod idè tam bene sit plumbo, quàm auro, quia materia plumbi sit temperata suo modo: Est quidem temperata, sed in temperie & impuritate mixtâ, vnde facile corruptibilis: Auri vero materia est temperatissima temperie æquata absque vlla puritate, vnde est incorruptibili proxima.

Si hæc ratio sufficit, idem dicemus de scarabæo & aquila, de rana & leone, imò de bufone & homine; quod illi tam bene sit, quàm huic; quod illi temperies æqualis, vt huic: At nihil ad rem propositam. Quod de chylo adfertur est simile, at non conuenit cum metallis: Metalla enim non absolvunt suas concoctiones tam citò, quàm animalia. Quid si diceremus, masticationem in ore animalis contingentem; referre coagulationem argenti vivi in plumbum, in stomacho, plumbi in argentum, in epate, argenti

in aurum, an multum à rei natura discederemus? At hæc concoctiones in India fortè mille annis perfectæ fuerunt, hic in Germania chylus hæret diutius in œsophago, & non bene propter frigus stomachi concoquitur, etiam si bis vel ter mille annos ibi maneat.

36. *Ratio affirmativa pro Chemia veritate ALBERTI MAGNI Germani:*

*Ratio 16.
affirmati-
ua pro Che-
mia.*

Si metallorum tractatione in igne tentata tale accidens contingat, cuius ratio occulta sit, nec ab yllò vere reddi possit, etiam ingeniosissimo, Quidni & eorundem debita in igne tractatione ex debita materia tinctura fixa & ingrediens fieri possit, cuius ratio reddi queat à mediocriter ingenioso?

At primum verum, hoc est, quod examinatione æris per cupellam facta, si omnia prius ponderentur imposita cum cupella, ac post; post operationem sint grauiora, qua ante, quod est contra omnem rationem, cum ignis semper consumat humiditates & sulfuris substantiam, vnde leuius id corpus cum contentis reddi deberet.

Ergo & metallorum debita in igne tractatione ex sua materia tinctura fixa & ingrediens fieri potest: quia non deficit fixitas in argento viuo, nec fluxus, nec color: vnde color apparet in auro, imo & fixitas & fluxus & cætera omnia: Si itaque est alicubi, quidni inde per artem educi possit, aut alio modo exprimi?

Propositio huius syllogismi bene connectitur in suis membris;
quia si id, quod minus inesse possit, fiat, vt insit, fiet quoque
id, quod magis inesse possit: Est autem pondus vnum ex
difficilimis accidentibus per chymicas vulgares operatio-
nes non facile acquirendum. Sunt enim, qui argento natu-
rali inducere possunt colorem auri, imò & fixitatem, vt in
cemento perduret & ab aqua forti non corrodat, vt aurum
verum putetur, sed quia pondus auri dare nequeunt, ideo
non est aurum, sed argentum coloratum: Est enim aurum
argento ferè duplo ponderosius in eadem mensura. Patet
itaque, quod si per ignis operationem pondus augeri pos-
sit, manente eadem substantiâ, & non diminutâ nec auctâ
per additionem, ita vt non solum materia in se coeat &
contrahatur, sed quoque in ipso pondere augeatur; quod
hoc requisitum sit longe admirabilius, quam quid fixum,
tinctum & fluidum reddere: Exempli gratia, accipio cupel-
lâ ponderis vnciarum 2. cui inicio metallicas substantias
ponderis drachmarum 3. nec aliquid addo, pono ad ignem
vt stent per duas vel tres horas, donec fiat opefatio: Ignis
interim consumit multa ex contentis illis & fumus euapo-
rat sensibiliter ita, vt si aqua vel succus herbæ fuisset, dimi-
dia vel maxima pars consumpta foret: Verùm post opera-
tionem nihil absumptum video, sed pondus auctum: Inve-
nio enim si totum ponderem, non drach. 5. quot prius fue-
rant, sed drach. 6. At non est hæc vis magica, sed naturalis:
Quid dices ad hæc, ignem auxisse? Res magis admirabilis,
quod leuissimum omnium potuerit augere vnicam in tan-
tillo spacio: causa sit, quæcunque velit, hinc tamen patet,
aliquid miraculi contingere, quod contra rationis nostræ
discursum sit. Subsistat itaque sic aduersarius & primum
verissimas causas huius rei (quas experientissimus Erkerus
Docimastes Cæsareus se inuenire non posse ingenue fate-
tur)

Rarum &
mirum quod
in probatio.
n. per cupel-
lam contin-
git.

tur) indaget, antequam de Chymicis aliis, licet non intelletis, nihilominus arbitrium suum interponat; quibus inuentis ex sui discursus subtilitate, facile quoque videbit causas occultas, cur Chymia sit possibilis. Nam si illi rationabiliter faciunt, qui vt altius post saltare queant, aliquamdiu se ponderibus ex plumbo aut cupro pedibus adaptatis humi deprimunt, si hac mole aliquamdiu portatâ & post depositâ illi ipsi leuius ad summa illa arcana ingenio euolabunt.

Ratio 17.
affirmatiua
pro Chymia.

17. *Ratio affirmatiua pro Chymica veritate*
Alberti Magni Germ.

Si ex tutia alba & cupro rubeo in igne mixtis, fit vna substantia coloris mixti, nempe flaua, quæ tamen ab vtriusque compositi parte fit corruptibilis; Quidni & extinctura rubea & argento viuo metallico vel vulgi albo fiet media substantia aurea, quæ ab vtriusque compositi parte sit incorruptibilis.

At primum contingit & fieri potest per artem.

Ergo & secundum: præsertim cum Rosarius philosophorum dicat ex aliorum doctrina, quod tinctura se habeat cum metallis, vt tutia cum cupro.

Connexio propositionis euidens est, quia ratio eadem vtrou-
A Rr 2 bique

bique est, excepto hoc vno, quid tutia corruptibilis per se in magno pondere addatur cupro, & id in subquadrupla quantitate augeat, nec illud spoliaret aut purget à corruptibili sulfure, sed magis corruptioni obnoxium reddat; unde viriditas cupro remanet, nec substantia eius comprimatur in angustum, vt ponderosior fiat, nec fit fixior, nec purior, sed, vt fuit, ita manet, nisi adhuc fæculentior euadat. Econtra tinctura philosophica, in exigua quantitate, per se incorrupta, fixa, tincta & ingrediens, in profundum cupri liquefactitendit, idque à sulfureitate combustibili, que non est de argenti viui homogenitate, purgat & liberat, exponens heterogenea ignibus, donec ex duabus substantiis, duobusque coloribus, vna substantia aurea fiat. Interim exiguum quid ponderis de tinctura illi accrescit, nihilominus pondus fit in angusto spacio grauissimum.

Minor est nota experientia illa, qua fit lato ex cupro cum tutia, nec indiget alia probatione.

Ratio 18.
affirmativa
pro Chemia.

18. *Ratio affirmatiua pro Chemia Alberti Magni.*

Si possibile est ex quibusdam vegetabilibus per calorem putrefactionis subterraneum certo tempore continuatum, etiam nondum maturatis, semina in profundo eorum latentia elicere & maturare summo naturæ mysterio, quidni quoque possibile sit ex mineralibus certis per calorem debitum illis, eorum semina aurea tingendi vim habentia educere & maturare, cum vtrobiq; sit eadem ratio,

At primum contingere potest.

Ergo & secundum.

Cohærentia membrorum in propositione nõ potest esse dubia; licet à vegetabili ad minerale fiat progressus: quicquid in illis semen est, hoc in auro vel in materia, ex qua aurum, sulfur est seu Tinctura: Si itaque non solum à natura tum quando vegetabile, exempli gratia, brassica ad iustam acmè peruenit, hoc est, flores produxit, semina maturari possunt, viridi adhuc planta, terræ infixæ & radijs solaribus exposita, sed etiam arescente, sub terra sepulta, truncata, ubi sol non aspiciat, quis dubitet in simili statu de metallicis ac mineralibus? Nam magis veritati aduersum videtur, quod planta vegetans hoc præstare possit, quæ constat partibus organicis, vita quoq; vegetabilis, quam mineralia, quæ nec vegetant propriè, nec vitam, nec organicas partes habent: Nihilominus hoc fit, vt semina sub terra generentur & maturecant, fiantque cæteris seminibus in caulibus sub diuinitatis longe puriora & salubriora, quorum plantis erucæ non sint infestæ, vt verissime narrant, qui experimentati sunt;

At tu negabis Minorem; quia non videris: Nihil hoc ad rem; pueros ignorantia excusare potest, non viros in Chymiam adeo strenuos bellatores. Circa hanc quæstionẽ aliquamdiu te fatiges exoluendam & absque dubio causas videbis reductionis metallicæ in primam suam materiam.

VII. ARNOLDI VIL-
LANOVANI GALLI,
SYMBOLVM.

LIBER SEPTIMVS.

ARNOLDO VILLANOVANO in
successione post Albertum proxi-
mus debetur locus, tum quia eta-
te proxime ad illum accesserit, tū
quia doctrina & multiplici scien-
tia eodem fere tempore celeberrimus
extiterit: Aduersarius illi præ reliquis in sen-
sus expectat occasionem suam in ipsum virus ef-
fundendi, à quo paululum nostra in-
terlocutione differri se
patietur.

LAPIS HABETUR EX MATRIMONIO Charici & Beia,

ARNOLDVS DE VILLA NOVA *Prouincia* Arnoldus Villanovanus quo tempore floruit. *Arnoldus in quibus artibus excellit.*
 oppidulo oriundus, floruit tempore Ludouici Bauari Imperatoris (qui imperauit ab A. C. 1314. in A. 1346.) vir vt omni virtute, pietate, morū puritate & scientia ornatissim⁹, sic laudum præconio dignissim⁹: Excelluit

inprimis in Medicina, Chymia, & Astrologia: In Medicina quam absolutus, variaque doctrina instructus fuerit, restantur illius opera medica fere diuina, quæ per se considerata medicum perfectissimum constituerent: Tot enim

Arnoldus in quibus artibus excellit. Medica opera Arnoldi præclarissima.

nim axiomata generalia & aphorismos, tot cautiones subtilissimas, tot quoque experimenta rarissima vnus ipse profert, vt hac in parte multis ex antiquis & recentioribus medicis anteponi merito debeat: In varia quoque veterum scripta commentatus admirabilem ingenij sui vim patefecit, mundoque attestatus est: In Chymia imprimis artifex præclarus extitit, qui ex magistri cuiusdam, vt ipse fatetur, institutione Lapidem confecit, quem in medicina curationeque morborum plerumque adhibuit: *Medicina* itaque *Galenica* eiusque methodo, nec non *Hermetica*, instructissimus curandis ægrotis semper fuit occupatissimus, existimans hac ratione se Deo hominibusque gratum officium præstare: in quo neque aberrauit: Nihil enim ad *Diuinam* naturam propinquius accedit, quam iuuare afflictos & reficere ægros: Nihil ad eleemosynam *Dei* nomine præstandam hominibus ægrotis accommodatius, quàm sanitatem conferre & vires naturæ oppressas leuare, quod fit per *Medicinam* vtramque, communem & *Hermeticam*; per hanc quoque in alias desperatis malis: In *aurificio* vero quantus fuerit patet primo ex proprijs eius libris, qui sunt varij, nempe *Rosarius*, *Lumen luminum*, *Epistola ad regem Neapolitanum*, *flos florum* & alij; In his omnibus Chymicæ se summum artificem declarauit: Et licet à quibusdam accusetur, quod libros in *Chemia* ediderit, quibus innumeros in errores inextricabiles coniecit, tamen hoc nec Arnoldo, nec arti imputandum esse constat, sed potius ineuitabili rerum necessitati partim, partim præpostero & temerario legentium & iuxta conceptum propriæ mentis laborantium iudicio & conatui: Cum quoque Arnoldus aliquando artis Chymicæ publicum testimonium ediderit, publicos quoque suæ experientiæ testes, omni exceptione maiores meruit & inuenit: Sic enim *Iohannes Andreas Cano-*

num interpres, (quo vix laudatior vir exitit, quem Ludo-
uicus Romanus omnium hominum præstantissimum ap-
pellavit) de Arnol'do; *Nostris*, inquit, *diebus habuimus Magi-*
strum Arnol'dum de Villa noua in Curia Romana, summum Me-
dicum & Theologum, de quo scripsi de obseruatione ieiuniorum con-
silium: Qui etiam magnus Alchymista, virgulas auri, quas facie-
bat, consentiebat omni probationi submitti. Hæc ille: Eorundem
verborum meminit quoque *Author Rosarij* philosopho-
rum in initio sui tractatus, & multi alij siue Chymici siue
iurisperiti citantes ea contra artis possibilitatem negantes.
Addunt alij ex eodem *Andrea*, q̄ laminæ aureæ ab *Arnol'do*
excusæ, auro ex *Arugia* quaesito aurifodinisque extracto
bonitate non cederent. De hoc testimonio sic *Ioh. Franciscus*
Mirandul. lib. 3. cap. 1. de auro: *Extat enim, inquit, Arnol-*
di Philosophi & Medici nobilis testimonium atque experimentum,
literis proditum apud legalia monumenta & additamentum Gulielmi,
qui sibi Speculatoris obtinuit cognomentum: Scribit enim Arnol-
dum ipsum, qui miris ibi laudibus extollitur, virgulas auri, quas cõ-
fecisset Roma, omni probationi submittere, idque in titulo refertur de
crimine falsi, nec est verisimile, ommissam aquam, qua excernitur au-
rum ab argento, certissimum probandi auri & numeris omnibus ef-
ficax argumentum: sit amen eius usus ea tempestate fuit: sed certe i-
gnis non defuit probatio, in quo si exuratur septies, fictitium aurum
euanescit, vt proditum est ab Alberto, qui tamen fuit Arnol'do sa-
tis antiquior. Hæc *Mirandulanus*. Chymicus itaque perfe-
ctus fuit *Arnoldus*, æquè vt Medicus, quo duplici nomine
Papa & Friderico Neapolitano Regi fuit acceptissimus, quo-
rum vtrumque ab effectibus alias incurabilibus, ex *Gallia*
atque etiam citeriori *Hispania* accersitus, liberauit: *Gemi-*
nio enim *Medicinæ* genere, & vniuersali & particulari in-
structus, morbos alijs medicis curatu impossibiles, citò, tu-
to & iucunde profligauit. Vnde quantum nominis, authori-

Iohannis
Andree, te-
Simonium
de Arnol'do.

Mirandula
ni de Ar-
nol'do ex a-
liis testimo-
nia.

Arnoldus
Papam &
Frider. Neap.
curauit à
morbis.

Honos conciliauit Arnoldo inuidiam. Inuidia rous gloria.

tatis & honoris sibi apud *Magnates* illos conciliauit, tantum inuidiæ & detrectationis apud medicos & quoscunque non generosæ mentis alios comparauit: *Inuidia* enim gloriam, tanquam vmbra corpus, comitatur, & qui nondum inuidos inuenit, nondum aliquid laude dignum præstitit.

Arnold. curas agros in variis locis saxatus ab inuidiâ.

Calumniatores & inuidi vt omnem calumniandi causam à quacunque etiam laudabili re aucupantur, sic quoque *Arnoldum* immerito insectantur & inde, quod magnam ipsi laudem peperit apud probatos viros, eum calumniandi ansam arripiunt: Quod enim de loco in locum, de regione in regionem migrarit ob curationem morborum, hoc auaritiæ eius à maleuolo quodam ascribitur:

Omni sunt ingrata, nihil fecisse benigne est:

Peregrinatio Medico non in honore sua.

An hoc viro optimo in vituperium cadit, quo ille sibi DEI gratiam & hominum commendationem mereri sperauit? Quid DEO acceptius & homini vtilius, quam migrare per oppida & vicos curando ægrotos, etiam incurabiles? quod si gratis fiat, eò laudabilius. Annon *Saluator* noster sua *Diuina* virtute Medicum corporis & animæ professus idem eodem modo perfecit? An ille *Hierosolyma* tantum mansit: Annon vsque ad *Tyri* & *Sidonis* fines penetrauit?

Arnold. an mercède acciperit pro curandis ægris.

Auaritiæ igitur *Arnoldi* hoc non erit ascribendum, etiam si pro pretio aliquo medicatus quibusdam fuisset. Certe à pauperibus nihil vnquam remunerationis pro curationib. accepit, nec à mediocris fortunæ hominibus. Quod si quid à valde diuitibus acceperit, vt credibile est, hoc propter tres causas fecisse æstimabitur, *primò* ne videretur eorū dona repudiare, atq; ita ipsos non magnificere, quasi ijs diuitijs par vel etiã maior esset: *Secundo*, ne omnib. au-

rificij

rificij de sese opinionem ingereret, atque hinc cōtemptus occasionem præberet; *Tertio* ne & pauperes hoc defraudaret donario; Addunt mendacissimi calumniatores, *Arnoldum* nullâ arte Chymica subleuare suos affectus & cupiditates potuisse, sed fuisse auarum, pauperem & inconstantem; Adhæc, quod ante curationem alicuius morbi præauaritia cum ægro de magna pecunię summa pacisci solitus sit; Et, quod cum Romæ esset, dies eius crimina nondum detexerat, quorum obnoxius à Cymmerico quodam hæreticæ prauitatis inquisitore factus dicitur, & nisi ad *Fridericum Regem Neapolitan.* confugisset, comprehensus fuisset. Causam, quare à Papa ita insidiosè tractatus sit, videtur *Auentinus* Bauarius scriptor clarius exponere, qui sic de Arnoldo in suis Chronicis loquitur; Circa hoc tempus (*Ludouici 4. Imp.*) vixit doctissimus medicus *Arnoldus* de Villa noua in Francia Parisijs; summus & præclarissimus artifex non solum in medicina, sed quoque in omnibus naturalibus artibus, nempe in Chymia & Astrologia: Cum verovates & propheta vellet esse, prædicendo multum de Antichristo & Papa atque de Romana ecclesia, quod ea à Deo punienda & destruenda foret, coactus est Parisijs aufugere ad regem *Siciliae Fridericum*, à quo cum ad Papam, vt sese excusaret, mitteretur, in via mortuus est. Hæc ille: Verum nec causæ ante dictæ calumniarum, nec hæc eius persecutionis à Cymmerico institutæ, sufficientes fuerunt: Cupiditates & affectus indecoros non probauerint ex antedictis eius peregrinationibus, at nos potius illis contrarium demonstraremus: Quod velint Chymicæ scientiam *Arnoldo* denegare, inscitiam suam manifestant seque ludibrio omnium scientiarum exponunt: Nec verò suis nugis & aspersiunculis inualidis, & effectis efficient, quo minus *Arnoldus* perfectus inueniatur Chymicus; Quod si verum

Arnoldum argui, quod fuit auarus, pauper, &c.

Auentinus Arnoldi meminit.

Arnoldus vates fuit, quod patet à posteriori.

Arnoldus obiit in via ad Papam missus ex Sicilia.

Arnoldum qui perfectum Chymicū negat, ignarus est verū.

*Artifex
Chymicus
non est a-
uarus.*

*Artifex ve-
rum cur in-
terdum pe-
regrinetur.*

*Artifex non
indulget ot-
io.*

*Arnoldi gló-
ria nubecu-
la obiecta.*

est, cessent hæc calumniæ, quod cupiditates Chymiâ suble-
uare nequiverit, quodque auarus & pauper fuerit; Illa e-
nim sunt adeo contraria cum possessione veræ Chymicæ
Medicinæ, vt nigrum ita albo non contrarietur: Qui enim
habet in vno omnia, ille non indiget aliorum ære aut opi-
bus, ab auaritia omnino liber & à paupertate immunis:
Interim vt artifices non sibi solis viuant, sed & alijs exi-
stant vtiles, curant morbos plerumque, non vno saltem
in loco, cui non sunt, nec volunt esse adstricti, sed diuer-
sis; Hinc mutatio locorum & peregrinatio illis vt necessa-
ria incumbit, sic non iniucundâ sentitur: Ab hoc itaque
consequente si quis iudicet de artificis veri diuitijs & pos-
sessione, ille maximè fallitur: At isti alios suo æstimant in-
genio: Existimant enim, si tale cui donum obtigerit, quod
illi magnifico modo domi saltem inter cohortes famulo-
rum viuendum sit: Possit quidem hoc fieri in *Dei* laudem;
at plerique artificum eam mentem non habuerunt, sed
laboribus & studijs potius vacare, quam otio, censue-
runt honestius, vtilius & salubrius; nempe Deo, proximo
& proprio corpori gratum & conueniens: Quod *Ar-
noldus* ante curationem de mercede cum ægris conuene-
rit, calumnia est, ab inuidis & male mentis hominibus il-
li illata, qui cum felicitatem eius in curando experti fue-
rint, eam hac nubecula obfuscare conati sunt: Quo-
modo enim hoc in *Arnoldo*, ægtoti pecuniâ omnino non
egente, locum inueniat quod non nisi certis ex causis a-
pud alios in vsu est?

*Arnoldi cri-
mina non-
dum inno-
suere, quia
nulla.*

Crimina quæ detecta sunt ab eo tempore, quo *Roma* dis-
cesserat *Arnoldus*, nondum innotuere: Potuit quidem in-
quisitor ille viros doctissimos magiæ nomine accusare, cum
tamen alia, quæ ad accusationem non sufficiens, subesset
causa, veluti *Petro Aponensi* ab eodem accidit, qui librum

papæ fortè ingratum ediderat: Ita hic *Cymmericus* omnes qui Imperatori tauerent, profecutus est & multos illorum hæreseos damnauit; inter quos quoque *Arnoldus*, qui catherine propheta non solum videri voluit, sed reuera fuit: Quid enim contigerit post aliquot annos Hussiacis prævalentibus in Bohemia, qui Antichristum expresse nominarunt, ac deinde seculo adhuc vno exacto, hucusque, cui libet occurrere potest; quæ huiusmodi sunt, uti Arnoldū non vanum aut mendacem, sed veridicum vatem in hisce demonstrant: Non itaque in vita aut moribus nec doctrina vel artibus Arnoldus merito accusari aut reprehendi potuit, nisi calumniosè contra veritatis & iusticiæ rationem: In vita probus; pius, honestus, constans, laboriosus & omnibus utilis: In doctrina magnus theologus, absolutus medicus, perfectus Chymicus & Astrologus: Præter Chymicos ante dictos libros; in quibus Chymiam ex professo variis modis tradit; eiusq; Medicinæ efficaciam exprimit, in aliis quoq; libris suis Medicinalibus Hermeticæ Medicinæ mentionem facit: In Rosarii sui libro secundo, capite trigesimo primo *Sicetiam*; inquit, *habet virtutem efficacem super omnes alias medicorum medicinas omnem sanandi infirmitatem, tam in calidis, quam in frigidis agritudinibus, eò quod est occultæ & subtilis naturæ: conseruat sanitatem, roborat firmitatem & virtutem; & de senescit iuuenem; & omnem expellit agritudinē, venenum declinat à corde, arterias humectat; contenta in pulmone dissoluit & ulceratum consolidat; sanguinem mundificat, contenta in spiritalibus purgat & ea munda conseruat; Et si agritudo fuerit vnius mensis, sanat vna die; si vnius anni, in duodecim diebus: Si vero fuerit aliqua ex longo tempore, sanat in vno mense, & non immediate. Hac medicina super omnes alias medicinas & mundi diuitias est oppido perquirenda: quia qui habet ipsam; habet incomparabilem thesaurum.* Et in libro de retardatione senectutis & re-

Cymmericus v. r. m. Arnoldus in quibus vates fuerit. v. r. m. Mutatio religionis vera prædicta ab Arnoldo.

Arnoldus probus moribus.

Medicina Hermetica efficacia.

Medicina Hermetica quos moribus curat.

iuvenescencia acquirenda, cap. 2. Et est sciendum, inquit,

Potio auri
est verum
aurū petabi
le, hoc est
sulfura so-
luta in liquo-
re.

quod innovatio & confortatio cutis fit cum potione *ARVAE AV-*
RI purissimi propriè: Ipsa namq; Alopeciam curat & Tyriam &
transmutat corpus humanum, sincerat & innovat ipsum, & vir-
tutis multarum rerum approximatur huic operationi: Sed ipsa est, que
prædictum miraculum facit & qua non corrumpitur & complexioni
humana est conveniens, & neq; calefacit, neq; infrigidat, neq; hu-
meetat neq; desiccatur, imò est omni temperamento temperata, omnè-

Vires medi-
cina Hermi-
tica.

que rem excedit in temperantia & perennitate, quam habet: Etiã
subvenit stomacho frigido, timorosos facit audaces, cardiacos con-
fortat: Valet contra melancholiam & alopeciam, & calorem natu-
ralem confortat & temperat, in quibus non est res aliqua, que stare
possit loco eius; Et virtus eius in suã manifestatur substantiã, quia
est in ea caliditas, ideò clarificat, Et in ea est magna temperantia, i-
deò magnum temperamentum efficit, super omnem rem, & quia in
eã est perennitas, ideò conservat corpus humanum, & in ea est assi-
milatio complexioni humana, & ideò incorporatur, si præparetur,
ut decet, & in eius præparatione est totum secretum, quod sapientes
propter invidiam occultaverunt. Confirmat autem & sincerat cor-
dis substantiam & sua puritatis impressione omnem deijcit impuri-
tatem ab eo, & tuetur illud & clarificat spirituum substantiam &
moveret sanguinem ad cutim & inducit pulchritudinem iuvenilem

Medicina
Chymica
imperfecta
nō asseriben-
da.

Quales se-
nes restituat
iuvēnti &
quomodo.

Quales ti-
midos faci-
at audaces.

& abstergit abstersione levi. Hactenus *Arnoldus*: ubi non
intelligendum, senes reverà ad iuventutem reduci posse,
quoad annos, sed quoad robur, ita quod septuagenarius
ad 50. sexagenarius ad 40. annos quasi reducitur, restau-
ratis viribus ex multiplicatione spirituum vitalium, san-
guinis depuratione: Ita timorosos, hoc est ex intemperie
melancholica, timidos absq; causa, facit audaces, id est, e-
mēdat & tēperat: Reliqua sine ambiguitate sunt verissima.
Cessate itaque viri canina facundia præditi *Arnoldi* opti-
mi medici & philosophi famam arrodere, vitam calumni-

ari, scripta extenuare, scientias & artes negare & nō agnoscere: Non vestræ blasphemix ipsi vnquam nocebunt, nec inuidiæ spicula tãget: Est sublimior, quã vt à liuore vestro impeti possit; Est maior, quã vt audacia vestra possit: Quid in funus, cineres & manes eius debachamini, quam viuum ferre cogebamini? An vnus *Cymmerici*, qui nil nisi igne aut ferrum spirat, præsumptio præualere debet tot virorum clarissimorum indubitatis testimoniis? Ille testis in propria causa & iudex esse nequit, ideoque nec de *Arnoldo* quem accusare, conuincere & morti adiudicare constituerat, quid, quod eius famam lædat, referre, nisi impudentissime potest. Quod si *Arnoldus* conuictus fuisset criminum & condemnatus, tum posset eo modo liberius de eo loqui; quod cum factum non sit, *Cymmericus* ille mendacia sua *Cymmeriis* consecret tenebris, ne vnquã pro veritatis specie in lucẽ emergant: Possent quoq; tũ, etiam cõuictõ *Arnoldo*, eius crimina, quæ nunc tacentur, esse talia; vt à sapiẽtioribus virtutes potius, quã vitia aut crimina, nominarentur: Vnum *Cymmericum* tanquam *Vertagum* sagacissimũ sequuntur cæteri *Chemix* ofores, apud quem cũ tale quid contra *Arnoldum* medicum & chymicum inueniãt, exclamant præ gaudio, tanquã pueri, nitidulum quid in fabis reperientes: Quid vos lurcones honestatem viri omnib⁹ numeris absoluti, veluti *Cyclops* socios *Vlyssis*, devorare & in vestra viscera recõdere conamini? An *Lycæones* aut *Lycæthropi* estis, siue ex gente inhumana, anthropophagi, quod ita virum innocentem laceretis malitiæ dentibus & diripiatis calumniæ vnguibus?

Cymmeri-
cus ignem
& *ferrum*
spirat.

Adversarii
Chymicis
sequuntur.

Calumniatores
Hyenæ
similes.

Imò hyænas vos esse re ipsã comprobatis, qui in *Arnoldi* iam pridem demortui & sepulti sepulchrum & cadaver hyænxæ rabie, sæuitis & insanitis: Cuius feræ natura est calumniatoris valde similis: Sermonem humanum inter partium

Hyenæ
natura.

storum

torum stabula mentitur, nomenque alicuius ediscit, quem euocatum foras lacerat: sepulchra eruit inquisitione corporum: Vim habet soporiferam, & umbræ eius contactu canes obmutescunt; quodcunque animal vestigium eius attigerit, hæret: Si quando hominem dormientem inuenit, metitur sese extendendo ad iacentis longitudinem; & si hominem longiorem seipsa animaduernerit, fugit, quæ celeritate potest, si breuiorem, eum lacerat & deuorat. Ita

Calumniatoris natura.

calumniator nomen eius, quem post calumniis prosequitur, primò optime ediscit, eiusque gloriam, laudem & famam sæpe cum inuidia considerat. Sepulchris virorum non parcit: Narcoticam quoque vim habet, qua aures sibi præbitas obstupescit, ne aliud audire velint aut possint: sic si quis in eius conuersationis vestigia incidat, idem contin

Calumniator tres vulnerat uno iusu.

git; A calumniatore enim (qui vno linguæ maledicæ ictu tres simul vulnerat, nempe suam conscientiam propriam, audientis aures & insontem, cui detrahitur) omnes in sensibus stupidi fiunt, ne ab eius relatione iniquâ, semel ani-

Calumniator quas personas aggreditur.

mo præconceptâ, post recedere possint: Præterea calumniator summas personas & se longe maiores non audet aggredi, sed sibi pares aut non multo inæquales, intermedias: Illas fugit, ceu hyænas, has lacerat & lingua sua occidit: O male feriat, cur vobis volupe est, ex iniuria alteri illata sperare honores, ex damno commodum & ex nomine læso, perpetuum nominis decus? At vos *Heroftrati* fama, *Pha-*

Calumniatores qua deceant.

laridis Perillig, mutuam munus, & *Busiridis* hospitalitas manebit & decebit, nisi ab isto furore cessetis, eamq; rabiem vestram frenetis. An vos aliquid scitis, quod *Arnoldus* ignorauit? An *Arnoldus* non plurima cognouit, quorum vos ne literam sperare possitis, aut certe non iota obtinere? Si

Arnoldus maior calumniatoribus sciet.

ille maior doctrinâ vobis, cur non fugitis eum lædere? At ideo eum lædimus, respondetis: sed sapiens inquit, *Ceden-*

dum

dum maiori & parcendum minori, verum vos sapientis dicta curatis, quantum lupus ouium gregem; quibus poetæ rhythmicum metrum conuenit,

Vos estis, DEVS est testis, turpissima pestis:

Quemadmodum enim Epidemia lues ex vno loco infecto in circum vicina propagatur, sic vestri calumnioli sermones in vno loco dicti aut scripti in immensum sparguntur: Nam

Calumniator pestis.

Fama malum, quo non aliud velocius ullum,

vobis ancilla est & nuncia, quæ calumnias vestras defert ad aures curiosas & nouis rebus patentes: Addunt calumniatores *Arnoldum* currendo per mare per terras seu in peregrinatione mortuum in nauis ac Ianuæ seu non procul à siculo mari sepultum; quod multum eius authoritati, artibus & doctrinis detrahare posse opinantur, tanquam vagus in vita, incertum mortis & sepulchri locum quoque haberit: Hæc ratio tam magna est, vt vix responsionem admittat: Axioma est veritatis diuinæ, *Qui bene dixit, malè mori nō potest*: At, male mori, hic non de morte extra patriam aut cognatos intelligitur (aliàs nemo peregrinari præsumeret) sed quæ absque vera in *Christum* FIDE & horribili modo contingit: Tutius fuerit igitur illis nasutulis manere domi, vt semper lætentur se fumum de patriis posse videre focis: Verum sciant, vere sapienti patriam esse vbique terrarum, eumque *omnia, quæ reuera sua sunt, secum portare*, vt *Bias* olim *Prieneus* dicebat: *Et viam ad cælum vel inferos vndeunque eandem esse omnes ex lege natura mori*. vos. Namque mors sceptrum ligonibus æquat: Et, *Pallida mors æquo iussat pede pauperum tabernas Regumque turres*: Si itaque in patria apud nostros moriamur id acceptius, si alibi, neque id recusandum; Semper enim quando *summus ille Arbitrator* nos vocauerit, parati esse tenemur; Hinc vt nil certius est ipsa morte, ita n. l. incertius eius-

Calumniæ in mortem Arnoldi.

Quis bene moriatur.

Omnia nobiscum portamus, hoc est animi & corpora bona.

Arnoldus obiit antiquam in manus incidere inimici potentissimus.
 dem hora: Mortuus itaque *Arnoldus* in itinere propterea nil opprobrii patietur; nam in vocatione sua, discessit, absque dubio *Nutu diuino*, ne in manus eius incideret, qui tum Imperatoribus & regibus omnibus Christiani nominis imperabat, & cuius potestatem effugere non potuit, nisi ad Mahometanos transisset: Quod si *Arnoldus* feliciori vixisset tempore, maior adhuc virtute & libertate animi vir fuisset: Quot conscientia seculis illis suffocata ex defectu liberioris respirationis? Ibi *Deus silentij* æque ut apud *Agyptios*, colendus fuit, nisi *Vulcanus* ignem excitare ex lingua indomita deberet: Quia de *Arnoldi* morte, licet honesta & Christiana, triumphant, memores esse deberent *Solonis* illius Sapientis dicitur, *Nescis quid serus vesper vehat: dicig, beatus ante obitum nemo supræmaque funera debet*: Et defuncti ad viuentes: *Quod sumus, hoc eritis, fuimus quatenus, quod estis*. Dicitur & *Arnoldus* fratrem habuisse artis Chymicæ non ignarum, nempe *Petrum* de villa noua, quorum patria vicus exiguus in *Prouincia* non longè à *Montepessulano*, eiusdem nominis, at horum inquilinorum claritate celeberrimus; Cuius breue *Encomium* in *Arnoldi* ibi nati, & inde cognominati memoriam, hic subiiciam.

Nemo felix ante obitum censendus.

*Arnoldi fra-
tr.*

*Arnoldi
patria.*

*Encomium
Villæ nouæ.*

AD NOVAM VILLAM Prouinciæ vicum
Arnoldi patriam.

O NOVA VILLA nouam Patriæ Decus una dedisti:
 Vnde tuum toto nomen in orbe sonat:
 Parua licet tellus, rarissq; habitata colonis
 Diceris, ARNOLDO maior es ante alias:
 Ille erat in Medica Doctor celeberrimus arte,
 Ille sciens Chymicas mente tenebat opes:

Gaude,

Gaude, quod clueas tanti nutricula fœtus,
Diceris, fuerint donec in orbe libri.

AD IANVAM Neap. ad mare Siculum sitam ARNOLDI IANUA affert
ptum Epi-
gramma.
DI sepulchrum, seu cineres & ossa
obseruantem.

O Cinis ARNOLDI salve, vosq; ossa quietens
Carpite, qua gremio IANVA terra fouet.
Salve, qua superes, Diuina particula Aura,
Sit pax grata probi manibus alma viri.
IANVA, qua Siculi prospectas littoris oras,
Sis custos tanti, quod tegit Vrna, Boni.

EPITAPHIUM ARNOLDO gratitudinis
ergo positum.

Arnoldi
pitaphium.

E Xiguo posui spacio septempedie vrna,
Qua terrena mihi fuerat pars, altera cœlis
Accepta, ARNOLDVS qui Villanouanus in arte
Doct̃or eram Medica, CHYMIÆ sed clarior vsu.

Arnoldus quem magistrum in Chymicâ arte habuerit, incertum est, an Albertus Magnus, an Vincentius Monachus siue alius extiterit; nam & Arnoldum sub ordine monachali aliquamdiu vixisse, conici potest, ex verbis, quæ habentur in proœmio Noui Luminis, ubi inquit: Licet liberalium existam scientiarum ignarus, studioq; non sim assiduus, nec in statu maneam clericali: Sûnt ex artificib. qui taxet ipsum ideo, q̃ nō per se artē inuenerit lōgâ tēporis inquisitione, sūpt̃ &

Arnoldi
Magister in
arte ignora-
tur.

Arnoldus
primò fuit
clericus.

*Arnoldus
artem non
inuenit sed
accepit ab
alio.*

immensi laboris interpositione, erroribus innumeris, naturæ speculationibus & causarum ad suos effectus comparatione, præcedentibus, sed ab alio tanquam per manus traditam acceperit: vbi *Bernhardus Comes* in gratiam medici de *Bononia* facit, quamuis haud serio, cum in epist. inquit: *Ille enim Arnoldus licet in aliis scientiis fuerit reuerendus doctor & ingeniosus, in hac tamen arte fortè experimenta sine causarum do-*

*Arnoldus
reprehensus
& excusa-
tus iterum
à Bernhar-
do Com.*

ctrica tractauit. At idem *Arnoldum* mox excusat his verbis circa finem epistolæ: *Nam, ut clarum est, Arnoldus docet, si so-*
num verborum spectes, Mercurium sic exiccatum per aquam fer-
uentem, in quam proicitur, reuiuificari, & dicit effici calidum & hu-
midum, cum primum sublimatus esset calidus & siccus: Sed quis ve-
rè philosophus diceret, Mercurium vel aliud metallorum per aquam
simplicem, quantumvis calidam & feruentem internâ qualitate in-
natura mutari, seu humiditatem sibi naturalem acquirere & sic re-
uiuificari? &c. Qualem enim naturam Mercurius retinuit in pul-
uere redactus & mortificatus per sublimationes, talem omnino na-
turam seruabit per aquam reuiuificatus. Hoc autem in reuerentiam
& honorem dicti Arnoldi dictum esse volo: sed natura veritatem &
experimentum contemplor & defendo. Hæc ille.

*Congenti-
lis Arnoldi*

CONGENTILES ARNOLDI GALLI.

*Petrus Vil-
lanouanus.*

P*etrus de Villanoua Arnoldi frater, etsi in Chymicis nihil scripsisse inueniatur, tamen inter veros Chymicos ab aliis recensetur, ad cuius artis cognitionem eo facilius peruenisse potuit, quod frater eius, non adeò inuidus, etiam alios, non sibi sanguine coniunctos eadem scientia instruxerit & bearit.*

*Vincentius
monachus.*

Vincentius monachus Bellouacensis, Burgundus, vir inter Gallos doctissimus ac primus qui Chimiæ sciens habetur; Huius tanquam veri Chymici meminit

Rosa,

Rosarius philosophorum: Quanto studio flagrarit, ut rem literariam suis laboribus iuaret, res ipsa loquitur, dum, ut & *Mirandulanus* libr. 2. cap. 4. de eo honorificè meminit, *Maxima confecit omnis penè rei literaria volumina, in quibus dum agit de Natura, veram artem non tantum à se cognitam asserit, qua aurum segregari, verum etiam eam, qua fieri censet, motu ipse fortassis rei experientia, utpote qui deprehenderit, id catcris in metallis latitare.* Idem in *Speculo naturali* libr. 6. authores Chymicos, interque eos *Iohannem Evangelistam* enumerat: Libro primo, *In corporibus, inquit, mineralibus, ad instar operationis naturæ, conati sunt Alchymistæ facere breui tempore, quod natura facit in annis mille: Vnde & docuerunt rem quandam facere, qua corpora, super quibus proijcitur, transmutat: Hac vocatur ab eis Elixir & dicitur Lapis, non Lapis; Lapis, quia teritur: non Lapis, quia funditur & currit in igne absque euaporatione, sicut aurum: Nec est alia res, cui proprietates illæ conueniat: Hac Vincentij verba conuincunt satis, eum Chemiæ non vulgarem, sed profundam cognitionem habuisse: Quod ipse adfirmat, se segregandi aurum ab alijs metallis artem tenere, id experientiam eius uberiori declarat: Et hinc apparet, quod segregatio auri ab argento per aquam fortem, eius tempore fuerit adhuc arcanissima, necdum, ut nunc, diuulgata.*

Nicolaus Flamellus, Gallus, Chemiæ perfectionem ut habuit, sic monumenta eiusdem veracissima post se reliquit: Annotata enim Chymica eruditissima, nec non ex Pello & Democrito collectanea rarissima edidit, in quibus iudicium & experientiam suam satis attestatam fecit: Quoad monumenta, dicitur Ecclesiæ aliquot fundasse & prouentibus annuis donasse: Eius hieroglyphica signa artis mysteria significantia passim adhuc

Vincentii
monumen-
ta.

Vincentii
fateretur
artem nos-
cere.

Iohannem
Euangeli-
stam Chy-
micum no-
minat.

Elixir &
lapis cur-
ditur.

Segregatio
auri per a-
quam fortem
ab argento
non diu co-
gnita.

Nicolaus
Flamellus.

Flamellus
scripsit.

Flamelli signa
a hiero-
glyphicis.

♁

extare referunt, nempe rotundam figuram mundi cum cruce superius erecta, ac duos serpentes seu dracones se inuicem complexos, quorum vnus sit alatus, alter vero non: *Quod hodie, vt inquit Robertus Vallensis, in beatorum Innocentium cœmiterio Lutetia Parisiorum conspicitur, ascripto numero Annorum 1393.* Similiter in multis locis signum illud effigiei mundi conspici certum est, Quæ omnia loca ab eo vel primitus ædificijs ornata aut restaurata, siue publica seu priuata sint, constat; Alias enim nihil iuris habuisset, sua signa in alienas possessiones figere. De magnificentia eius circa lac per Parisiorum vicos dispositum nihil habeo certi, quod dicam, licet à quodam pro veritate certissima affirmatum sit: Scriba *Parisiensis* fuisse dicitur, qui Arnoldo & Vincentio longe recentior apparet.

Flamelli
mor. uen.
ta.

Flamellus
qui fuerit.

Dionysius
Zacharius.
Quando
scripsit.

Difficultates
& molestie
sive a. sicut
Chymici
magna.

Idiotarum
ratione de-
hortantes à
Chymia.

1.
2.

Dionysius Zacharius, Gallorum Chymicorum, quotquot scriptis innotuerunt, recentissimus, qui, vt ipse scribit, opus suum inceperit A. C. 1547, & proprio die Pascatos sequentis anni finierit. Quantas molestias & aduersitates etiam tum, cum erroribus varijs exantlatis in materijs & modis tractationum incōuenientibus, veritatem aliquatenus agnouisset, seque domum ad operandum contulisset, perpessus sit, ipse non præterit: Hæ, vt verum fatear, cuiunque in artis Chymicæ inquisitione insistenti experiendæ sunt, vbiunque locorum viuat, præsertim apud cognatos & amicos: Habent enim homines idiotæ aliquas rationes, quibus communiter vtuntur in dehortando & dissuadendo, ne quis Chymicis sese immisceat aut inde aliquid emolumentum vnquam speret: quarum prima est, Alchymistas esse deceptores, vagos, leues, pauperes, & nullius precij aut frugis homines. 2. Si princeps, comes aut vir nobilis ille ditissimus nihil vnquam, tamdiu in Chymicis laborans efficere potuit,

tuit, quid aliis speraret. 3. Aurum non fieri manibus hominum, sed nasci naturaliter. 4. Nullum vnquam visum vel auditum, qui hanc artem aurificij reuera nouerit aut professus fuerit: Ergo quicquid impenditur temporis, studij, laboris, sumptuum, in hanc artem, id omne esse perditum: Interea negligi conditiones meliores, facultates proprias cōsumi, nihil acquiri, in paupertatem redigi, latendo inter carbones, (instar carbonarij nigelli) & furnos: Hæc omnia esse plerumque vera, non diffitemur; Ex mille enim *Chymia* appetentibus aut per experimentationes varias inuestigantibus vix vnicus tandem optato fruitur sine: Cæteri itaque omnes eo frustrantur, omniaque in eam artem impensa perdunt: Cumque ille vnus propter multiplices causas vulgo se non aperiat, aut suæ experientiæ documenta præstet, nec à cæteris illis spe & re sua frustratis id fiat, hinc à nullo id fieri verissimè constat: Verum si singula antedicta per se considerentur, nullius æstimationis sunt contra *Chemiæ* vacantes, dicta: Nam si ars *Chemiæ* est vera, digna est, vt inquiratur, non à quocunque, sed ab illo, qui iam alias artes liberales, velui *Chemiæ* Reginæ ancillantes, didicerit, earumque circulum quasi absoluerit: Excluduntur hinc idiote & semidocti omnes, qui pluris suam doctrinam censent, quam ab alijs censeriqueat: Inde Rosarius philosoph. in initio: *Arnoldus inquit Quicunque velit ad hanc scientiam peruenire, & nō est philosophus, fatuus est: Quia hæc scientia non est, nisi de occultis philosophorū. Senior: Ars enim illa in Dei potentia reseruata, qua laicis est inimica. Vnde Geber: Non ergo hæc scientia pauperi & egeni conuenit, sed potius est illis inimica. Secundo Politicorum dicit philosophus: Impossibile est indigentem philosophari. Si itaq; digna est *Chemiæ* inquisitione, cū verissima sit tot rationib. & experimentis cōuicta, ingenia, vt sunt varietatis inclinationis, quorū alia ad alias artes sese dedūt, inueniunt.*

Ex mille
*Chymia*na
exercenti-
bus vix v-
nus vero si-
ne gaudet.

Refutatio
rationum
idiotarum
contra *Chy-
micos.*

Chymicus
non philos-
phus, fa-
tuus.

Ad 3.

niuntur quoque, quæ ad illam prona sint potius propter profunditatem arcanorum cognoscendam, quam vtilitatem inde sperandã: si qui solum ad vtilitatem spectent, atq; inde dependentem pompam, illi præposterè vt sentiunt, sic rarissimè votis potentur.

*Vicia per-
sonæ ne im-
putentur
arsti.*

Quod iam homines sua natura leues, malæ voluntatis, ingenij non boni, ineruditi, & quasi Samij literati, ad Chemicam, artem optimam, accurrant, nihilque in ea nisi dolos & fraudes pro naturæ & consuetudinis suæ ratione attendent, hoc maneat apud personam, quæ secum id attulit, non artem: sed ab illis sunt personæ differentes ad eam artem mancipatæ, quæ ideo, quod vnus Musæ sint æmulæ,

Ad 2.

*Cum magna
est raro ve-
ritatem
Chemia
attingant.*

non sunt confundendæ: *Pro Secundo* quod magni & diuites viri nihil efficiant in Chemia, vniuersale non est; Nam non pauci eiusmodi antiquitus artem inuenerunt, vt Auicenna attestatur: Nostro tempore, quod hoc rarissimè contingat, multa sunt impedimenta, quibus illi distringuntur præ alijs moderatæ conditionis: Chemia multorum annorum considerationes, lectiones & operationes continuas poscit, vt quod intellectus primo non rectè perceperit, iteratis vicibus, manu & igne monstrante, intelligat, atque hoc in vno eodemque homine: Hinc *qui per alienum ingenium & manus mercenariam operatur, aliena à veritate opera videbit*; Et vice versa *qui alteri seruilem præstat operam, uti seruus in arte, nunquam ad Regina mysteria admittetur*: Tertiò, fatemur aurum non fieri manibus hominum, sed nec nasci reuera adfirmamus: Nascitur enim quod crescit in omnes dimensiones; Ita non aurum, quod suo singulari modo ex sua matre argento viuo producit, accedente patre sulfure, non communi comburente & combustibili, sed fixo de optima argenti viui parte incombustibili; Quæ mater cum sit in Mercurio communi omnibusque metallis imperfectis,

Ad 3.

*Aurum
non nasci
propriis.*

pater

pater saltem inquirendus erit in suis principijs, vbi cunque lateat; Hunc cum veri philosophi inuenerint post lōgas inquisitiones, & patri metallorum seu suæ vxori addiderint, annon fiet inde aurum naturaliter? sed de hoc toto hoc volumine agitur: *Quarto* causa iam ante relata est, cur veri artifices non se spectandos populo præbeant ac artem suam occultent, qui vero videntur aut cupiunt videri, cur non sint tales, sed deceptores: His ratiunculis vulgares homines persuasi à Chemia alios dehortari præsumunt, nō quidem malo conatu, sed affectu beneuolo: Et sane deberent plerique, qui plus suæ ruditati, quam aliorum eruditioni tribuunt inque proposito etiam friuolo & inani pertinacissimi hærent, huiusmodi admonitionibus morem gerere; non quod ars sit ficta aut falsa, at quod ipsis imperuestigabilis lectione authorum aut tentatione operū igne manūque existat: *Non cuius homini contingit adire Corinthum*, multo minus Chemiæ veritatem assequi: Rarissimi sunt, quibus hoc à DEO donum attribuitur; Non est in solius hominis industria, doctrina aut alijs circumstantijs, at reseruatur in manu *Dei*, qui ingenium inquirentis acuit aut obtundit, qui dat posse & velle, omnia in omnibus: Quis iam inde extorquebit minis, audacia aut violentia? Nulli gigantes, etiamsi cœlo bellum indicant & ingestent *Pelian Ossæ*: Ab eo in hisce nil habetur, nisi prece; studio lectionis & meditationis ac operatione; eorundemque frequenti iteratione: *Zacharius* librum de Chemia absolutissimum Gallico idiomate viuens adhuc, & opere non ita pridem perfecto, edidit, in quo frustraneos suos labores ingenuè, in modum Comitum Bernardi, confessus est, vt alij cautiore facti à dictis materijs & operationibus abstinerent: Quæ sanè docendi ratio in hoc genere scientiarum optima est, cum plus ea traditione negatiua, nempe in quibus ars non inuenien-

*Pater auri
inquiritur
à philoso-
phis, matre
nota.*

Ad 4.

*Qui à Chy-
micud hor-
tandi.*

*Chemiæ do-
num in
manu Dei.*

*A Deo nil
per vim ex-
torquetur.*

*Zachariæ
liber qualis.*

In quibus
ars non exi-
stat, doctri-
na Chymi-
ca vtilis.

Zacharius
patriam re-
linquit.
M. G. A.
calumniator
pessimus.

Diabolus &
calumniator
nec necesse
differunt.

Légar hac
quoque cri-
minator.

Zacharius
in Germaniam
concessit.
Homo qui
patriam fines
non exessit,
omnium im-
periosissimus.

da propter naturæ incōuenientiam, documentum relinquit
Chemix investigatoribus, quamplurimi alij affirmatiua;
sed figurata & longinquissime petita doctrina: In Gallia pa-
tria manere noluit, vt scribit, ne agnosceretur ab illis, qui
librum suum legerent, se viuo, ideoq; solum mutauit & in
Germaniā concessit per *Lausannā*; quo quosdam ex cognatis
ad certū tempus conuenire destinarat, venditis prius bonis
suis paternis & in agnatos partim, partim in pauperes pecu-
nijs distributis: Hinc *calumniator* quidam pessim⁹ vltrema-
rinus in criminationib. suis aduersus alium virum nō ma-
lum, Chemix deditum magno centone editis, *vti Comitis
Bernhardi* nō parcat, sic nec *Zacharij*, quē falso Parisiensem
vocat his verbis: *Ne Zacharius Parisiensis* Lausannæ exulet è
Gallia, dilapidatis bonis *Calumniator* & diabol⁹ vnum quid
denotāt, hoc græcè, illud latinè, huius natura in hoc homi-
ne manifestè cōspicitur, qui truncatas sententias suo pro-
posito cōuenientes in medium pponit, & reliquas sequen-
tes sibi cōtrarias omittit, vt *Diabolus* sacrę scripturæ testi-
monia: Lausannæ dicit eū exulasse, q̄ verum nō est, quia i-
bi saltē expectarit aduentantes amicos, vt patet ex *Zach.* li-
bro; in quo cum hic calumniator hoc legerit, mirum est, q̄
cætera nō legerit præuaricator; nempe q̄ *Zach. lapidē philoso-
phicū* cōfecerit, q̄ si verum, an alio ubi exulare potuit? Anne
totus mundus satis patens est; qui alias omni sapienti pa-
tria dicitur? Multo magis, si tali viatico sit instructus: *Lau-
sanna* nō mansit, sed in *Germania* oppidum celebre concessit,
quod forte Rheno proximum fuit, vt conijcere licet: Ibi
non exulauit, etiamsi extra Gallix fines vixerit: Sed hic ca-
lumniator in Insula, tanquam in naue, educatus, cum nun-
quam suæ patriæ fines & dulcia liquerit arua, existimat ex-
tra suam patriam non tam clare lucere solem, nec homines
viuere ingenio, corporis viribus aut fortunæ donis suis pa-
res,

res, imo alijs in locis nihil haberi eorum, quæ apud sese pro-
stent; Ideo putat, si extra illam suam terram pedem efferat,
exilium fore dicendum: At fallitur in illis omnibus puer:
Videbit apud alios, quod miretur, stupeat & inuideat, &
ex speculo alienorum propria agnosceret & vitia & virtutes,
dummodo *Philautia* non nimis afficiatur & excæcetur: Pu-
deat itaque blateronem viris laude dignissimis quid ca-
lumniarum intentasse.

*Peregrina-
tio ad quid
conducat.*

Iohannes Fernelius Ambianensis inter medicos nostræ æ-
tatis primas tenet, tum propter doctrinæ sinceritatem,
tum propter eloquentiæ ornamentum, quibus donis obti-
nuit, vt Regis Galliæ medicus primarius factus sit; Cuius
mandato totam artem medicam stylo graui, methodo per-
spicua tradidit in duobus voluminibus, quibus tanta au-
thoritas & fides accessit, vt proxime post *Hippocratis*, *Galenii*
& *Auicennæ* scripta in plerisque vniuersalibus scholis æsti-
mentur: Fernelij enim autoritas, vt Galeni, authentica
ibi habetur: Præter hæc medica scripta alium tractatum
edidit de abditis rerum causis, in cuius præfatione ipse fa-
retur, se lectitasse in *Hippocrati* operibus, esse aliquid DIVI-
NI in morbis, ideoque non cessasse ab indagacione illius:
Idcirco in multis libris & regionibus de eo quæritasse, a-
pud doctos, multis laboribus & sumptibus, donec tan-
dem ex DEI *nuta* cognouerit: Verum vt ipse sibi laboribus
gloriam, sic gloria inuidiam aliorum comparauit; Non e-
nim immunis extitit à morsibus sycophantarum aut ca-
lumniatorum detrectacionibus, vir vt virtute sic eruditio-
ne absolutus & laudis brabeio dignissimus: In reliquis ne-
sim nimis *Lyncæus*, de vltimo eius tractatu, quo occultas re-
rum causas, atque *τὸ θεῖον*, quod latere in morbis dicitur,
se traditurum promittit, saltem nonnulla adijciam: Hunc
quotquot legerunt ex doctioribus, næuum putarunt in

*Ioh. Fernel,
medicus
ab' sol' u. us.*

*Fernelii
scripta me-
dica in quo
censit.
Fernelii
tractatus
de abd. rer.
caus.*

*Fernelius
sibi labore
gloriam,
hac inuidia
cōparauit.*

*Iudicia
multorum
de Fernelio
circa libr. de
abditu re-
rum causis,*

pulchro corpore, indignum reliquis eius operibus accen-
feri, tantoque viro; qui in ceteris grauis & dilucidus, in hoc
leuis, obscurus & se mirabilem mundo præstare cupiens:
Imo cum scripsisse, quæ ipse non intellexerit, in medium
prodixisse, vt cognita, quæ nunquam rescuerit. *Argent.
Eras. Riol. Guib.* & multi alij asserunt: Addunt aliqui eorum,
Fernelium insaniuisse & nesciuisse quam rem tractaret, cum
hæc scripserit; Cumque famæ suæ hoc stigma inurere vo-
luerit, eum fuisse absque vilo iudicio: Hæc est censura et-
iam doctorum de rebus non intellectis: Quod si *Fernelius*
nullam illius abditæ rei cognitionem habuisset, non vide-
tur verisimile, quod tatum tractatum de ea scribere volue-
rit vel potuerit: Quomodo enim rei nõ cognitæ; tanquam
cognitæ, gloriæ sibi aucuparetur vir non leuis sua natura,
sed veritatis amans & iudicij acerrimi? Quomodo de non
intellectis edendis tantum laboris sibi sumeret? Scriptum
est non vulgaris inuentionis aut ingenij & q̄ circumspectû
postularit auctorem, vt & lectorem: Hinc cum id quidam
ex antedictis legerit, miratus est, quid sibi vellent *Fernelius*,
aut quorsum euaderet, cum intentionem eius non videat:

*Nõ intelle-
ta contem-
pta.
Cur docti
quidam Fer-
nelium nul-
li: iudici:
sensent.*

Sic & alij quod non intellexerunt, in hoc contempserunt:
Verum illi omnes legentes dictum librum stylo & ordine
conciando scriptum, in animo præconceperunt, *Fernelium*
illud Diuinum quod in morbis est, indagaturum ac deinde
certæ alicui rei, scholæ Hippocraticæ cognitæ, attributu-
rum; tanquam coronam Regiæ debitam, longo sermo-
num ambitu & indagine quæsitam; verum cum tandem
ille, vt agonothesa, spretis & præteritis rebus vniuersis pu-
sillo pumilillo cuidam LAPILLO, adeo neglecto & despe-
cto hoc addicarit & ascripserit, *En Fernelium* iudicij ex-
pertem proclamant: In quo ipsi falluntur: *Fernelius* enim
intentionem suam exquisite probat & ad finem perducit

*Censores de
Fernelio
falsi*

adeo,

adeo, vt calumniandi locus nullus sit, nisi apud illos, quorum hic mos est & naturæ iniquitas; at hi suo genio se oblectent & caninam facundiam exerceant, quam diu velint. Nostrum non est illorum naturâ, quæ furca vix expellitur, corrigere: At ne æstiment illi inconfulti censores, *Fernelio mastiges, Lapillum eum esse indignum ipsius DIVINI*, quod Hippocrates sub sensu in morbis posuit, præconio, nos eum & per se, & quo ad morbos, talem dici debere affirmamus: Per se, quia *DEI solius* donum sit & à Deo proficiscatur ad eum, qui eo ornatior redditur, *Deinde* quia diuino ingenio solo inuestigetur, non vulgari aut fatuo: *Quoad morbos*, in iis curandis, annon *Quid DIVINI* obtinet? Ne addamus, quod *Dei imaginem Trinitatisque Diuina* adumbrationem præstet magis quam vlla alia res terrena. *Hippocrates* verò in suis libris *Diuinum* in morbis statuit, quod non videatur naturali & communi cursu contingere, vt exempli gratia, dies critici sunt quartus in valde acutis, 7. 14. 22 & aliqui intermedium, minus perfecti, vt illi perfecti: Morbi in perfectis diebus criticis bene iudicati soluentur citò, in imperfectis itidem, at non mox, in aliis diebus non decretoriis, mortem adferunt: Quod si in quodam morbo huic quid contrarium contingat, id *Diuinum* dicitur, quia à communi natura recedit & à naturæ gubernatore, ipso Deo, procedit: Sic in *Epilepsia*, matricis suffocatione, & aliis diuersis morbis: aliquid diuini videtur misceri: verum de his *Fernelius* in dictis libris non tractat, sed hoc probat, quamlibet rem consistare materiâ & formâ: Formam autem *diuini* aliquid obtinere & è cælo descendere ab astris; nec esse aliquid nascens, cui forma extrinsecus non immittatur: Ad hæc omnne compositum ex materia & formâ habere duplices virtutes & proprietates; quæ à materia eas esse qualitates *primas, secundas & tertias*, quæ à forma, esse qualitates *quar-*

Naturâ ex-
pellas furca
&c.

Lapis phil.
Diuini ve-
re quid ha-
ber.

Lapis Dei
donum.

Hippocrates
quid vocet
diuinum.

Dies critici.

Diuinum
in morbis
quid com-
munitur.

Quid Fernelius
vocat
diuini
libris.
Forma ex
cælo Fernelius
ha.

tas occultas proprietates dictas; In vtraq; & materia & forma posse morbum contingere, quæ sententia medicis inaudita est & absurda, quod *morbus sit Forma*: At ego *Fernelium* hac in re interpretari præsumam, hac ratione: quod in tota illa inuestigatione & diuisione morborum intellexerit morbos non hominum, sed metallorum: Imperfecta u. dicta metalla, patiuntur *morbum formæ & materia*, respectu auri: *Formæ*, quia formam auri non habent, quam curatione seu projectione acceptura sunt: *Materia*, quia hæc heterogeneis, tanquam humoribus superfluis obstructa, morbum Organicum in via sentit: Vt enim in fine catio tonum suum exprimit, sic ipse in fine, seu penultimo & ultimo libri secundi capite manifeste ostēdit, quod in præcedentibus non de homine, sed metallis in primis & lapide philosophico, qui metallorum ut filius sic pater existit, loquutus sit & intelligi velit: Quod si verum est, ut aliter esse nequit, mōstrent itaque iniqui illi censores, quid nō rei naturæ in hoc tractatu conueniat. At respondēt, primò eum vsum esse testimoniiis centenis & pluribus ex medicorum scriptis adductis, quæ non de aliis rebus, quam de homine intelligi possint & debeant: Deinde si de lapide scripserit, de re, quæ non est in natura vel arte, scripsit frustra & absque fructu: Quod si concedatur hunc esse, quomodo ab homine deducta testimonia lapidi suo applicabit: Respondeo: titulum eius libri descriptioni & hanc illi conuenire: Est enim de abditis rerum causis & abdite scriptus est: Ideo testimoniis generalibus vsus est, quæ medicinæ & rei, quam demōstrandam sumpsit, naturæ communi responderet, in quibus nulla æquiuocatio aut falsitas intercurrit: In specialioribus, adduxit illa, ut potuit, non quod alia vsurpare nequiuerit, sed quia noluerit, ut nimirum esset occasio de his cogitandi altius: Hinc est, quod aliquis ex antedictis scribat,

Morbus forma Fernelio dictus.

Fernelius intellexit morbos natura lorum, non hominum, in libro de abditis causis.

Fernelius in libro de abditis rerum causis ostendit quædam relogia: ut.

Responsio a uersariorum: Fernelio.

Responsio pro Fernelio libro.

Erast. in epist. Cratio.

bat, *Fernellium*, ubi de morbo forma loquitur, adduxisse testimonia ex authoribus, quæ nullius sint valoris, nec vllatenus eò spectent, quò ipse detorqueat:

Guilielmus Parisiensis verus philosophus absque dubio Gallus exitit, cuius à Comite Treuitano in sua Hermetica philosophia non semel tantum fit mentio, tanquam artificis experientissimi: de quo nulla nobis relinquitur amplius dubitandi occasio.

Christophorus Parisiensis, num frater *Guilielmi* fuerit, nec ne, ignotum: attamen quod philosophus fuerit, satis ipse testatum reliquit libro, quem edidit, Chymico, numeris & nubibus vbiq; obscurato: In eo *Lullij*, eiusq; aurificii, quo Regē iuuare voluerit per se ditissimum, meminit: At reprehēdit *Lullium*, quod putauerit, se posse Dei ecclesiam, mundūque iuuare, suo à Deo concesso dōno in cōuertendis & gladio coercendis *Sarracenis* seu *Mahometanis Mauris*, qui *Barbariam* tum magnam partem *Hispaniæ* obtinebant; Deum enim longe alijs medijs, quæ ipsi sint in promptu, si velit, vti posse dicit ad Ecclesię suæ inimicos Turcas vel conuertendos vel reprimendos, vt opus non habeat lapide veleius aurificio: Quòd licet verissimum sit, tamen omnem voluntatem benefaciendi ex bona intentione, qualis *Lullij* fuit, tollere aut intercipere quis non debet: In dante illud beneficium fuit zelus erga religionem & candor in omnibus; in accipiente non dicam scelus, sed dissimulatio & perfidia.

Iohannes de Mehu seu *Mehunni*, qui de lamentationibus naturæ librum condidit, à philosophis, inter quos *Bernhardus*, sæpissime citat⁹ pro vero philosopho agnoscitur: Hūc Gallum esse, quia in Gallico idiomate & non alio iam pridem eius scriptum extet, præsupponimus.

Anonymus philosophus Delphinus, Secreti Maximi, tractatus.

Guilielmus Parisiensis.

Christophorus Parisiensis.

Deum habere nullam media ad conuertendum Turcas, utque resistat, duntaxat.

Iohannes de Mehu. Anonymus Delphinus.

etatus breuis sed doctrina grauissimi author, verus philosophus, si vnquam alius, fuit: Hic in initio sui libelli testatur se scripsisse & publicasse eum pridie festi trium regum, qui nostrum Dominum & Seruatorem ex diuersis partibus in

*Quando
vixit.*

vnum locum adoratum venerunt, A. C. 1447. tempore Regis filii Ludouici, Delphini; quod incidit in vigesimū quartum annum regni Caroli 7. Quantum ipsi licuit per legem philosophicam, aperuit: De matre cum filio ex necessitate naturæ coniungenda clarissime loquitur; si enim vnus sit masculus & vna foemina, eius mater, in mundo,annon hi duo coniungendi sint, vt genus humanum inde multiplicetur: Ratio id suadet, licet iam aliter sit in mundo tot hominibus repleto: eodem modo cum saltem in arte Chymica sint duo subiecta, quorum vnum alterius mater est, hæc copulanda veniunt, siquidem absque illis nulla generatio fiat: Hic est frater & illa soror; hic est maritus & illa vxor, hic est filius & illa mater: Osiris nempe & Isis: quorum

Quod mater cum filio matrimonio coniungenda sit.

Arborem Genealogicam, qua auos & proauos suos demonstrare possint, hic apponam.

Arbos genealogica metallorum.

Quid que littera arboris significent.

A. Primus inceptor est huius generationis; & habet flammam pro symbolo in ore, quam spirat:

B. Prima mater est subsequentiū filiorum & habet alas in pedibus pro symbolo:

Ex coniugio horum sunt C. filia, & D. filius, gemelli vno partu editi; Hic habet cornua, illa oculos liuore turgidos:

Ex matrimonio ipsius C. & D. nascuntur iterum gemini, E. filia, & F. filiulus: Hi cum adulti essent, & coniuncti coniugio, generarunt filium G. facie sanguinea, aut potius temperie calida & sicca: F. mortuo; vidua E. nubit filio suo G. hoc est, *Beia Gabritio*; ex quibus deinde nascitur H. qui est omnium nobilissimus.

Ex

Ex quibus apparet *Osridem* qui est G. & *Isidem*, quæ

est E. esse coniuges, filium & matrem, multisque aliis affinitatum modis coniungi, quod melius apparebit ex sequenti *Ænigmate*.

Ænigma de affinitate metallorum.

Conuene *Ænigma de affinitate metallorum.*
runt 4. *te metallo-*
persona vno *rum.*
in loco, quæ
cum ab a-

stantibus interrogarentur, siquidem de facie sibi inuicem affimiles essent, quoto gradu propinquitatis foret sibi, mutuo coniuncti: tum respondit vna, nomine E. ego habeo hic fratrem, duos filios, maritum, nepotem ex filio, nepotem

tem ex fratre, & sic sumus septem numero, licet saltem 4. videamur.

Secunda, appellata F. dixit, quin ego hic habeo sororem & uxorem, filium & nepotem ex filio, sororis duos filios, & nos sumus septem numero, quamuis quatuor aestimemur.

Tertia, cui nomen G. respondit: Et ego hic habeo patrem & matrem, amitam & auunculum, uxorem & filium, sumusque & nos numero 7. licet 4. videamur.

Quarta ait, nomine H. habeo ego quoque hic patrem & matrem, auum & auiam, auunculum magnum & amitam magnam, atque sic 7. existimus, quamuis 4. saltem habeamur.

Quæ personæ omnes, nempe quater septem, ad calculum reductæ, sunt 28. omnes hic præsentis: Hinc adstantes in maximam admirationem ducti, nesciuerunt, an ficta & falsa huiusmodi dicta, aut quomodo interpretanda essent: Interuenit autem alia persona nomine B. alas habens in pedibus, quæ sciscitata causam stuporis & silentii, En, inquit, quæ personæ relatæ, quæque hic sunt præsentaneæ, omnes me auiam agnoscunt: Ex me enim omnes descendunt, & præter hæc plures aliæ, harum parentes: Nam nepos meus F. duxit sororem suam E. in uxorem, ex quibus nascitur G. post mortuo marito F. vidua E. nubit filio proptio G. ex quibus nascitur H. Atque in his ænigmatis explicatio apparet.

*Multas autem
hæc esse aut
fuisse veras
Chymicos
in Italia.* Præter antedictos Authores Gallos, nullum est dubium, quin quàm plures alij inueniantur, qui nominatenus nobis ignoti, aut alias delitescunt in manuscriptis; Cum vero satis magnus sit numerus, quorum patria, gens & tribus non sat sit cognita, ne tamen ita remaneat extra focum & familiam, eos in has sex sequentes populos subdiuidemus, velu-

ti umbras, quæ sequuntur, conuiuas: Vtn. corpus umbram trahit secum, sic licitum est conuiuæ conuiuam alium adducere. Cur vero his gentibus in primis & non præcedentibus eos adiungam, ratio est, quia hæ antiquitus à variis populis fuerint victæ & commixtæ; Itali enim à Longobardis, Hispani à Gothis. vt Galli à Francis & Angli seu Britanni à Saxonibus Anglis, Vngari ve d à Saxonibus Transyluani, non dicam superati, sed partim propagati sunt, quod mutatio pristinæ linguæ indicat & res ipsa, testibus historiis, loquitur: Sarmatæ vt Romanis neglecti & intacti manserunt, sic nobis Anonymi, Anonymos, omnes ad se recipient: Hæc, ne confusio contingat, aut plurimi silentio prætereantur, monere hoc loco visum est.

Guido de Montanor, philof. verus fuit, absq; dubio Gallus, cuius aliquoties meminit Ripleus, in primis in 4. porta, vbi 4. coniunctionis genus tradit his verbis: Quartum genus coniunctionis, quod item est vltimum, quatuor elementa coniungit, vt maneant vna, quadruplam recte eam philosophi vocat, ac spiritualem Guid. de Montanor, cuius nomen late spargitur: Item port. 5. Hoc de principio loquitur Guido vir sapiens, dicens, quod cum per pur ref. ctionem morietur cõpositum corporale, tũ secundũ Morienũ & plures alios resurgit per nouã vegetatione corp⁹ simplex & spirituale. Concere aut licet hunc Guid. esse authorẽ Schalæ philosophorũ, ex quo tractatũ Ripl. hæc & pleraq; alia desũpsit.

Philippus de Renilasco Gallus est, in quo censu, pateat illis, qui ete re legunt eius tractatum.

Gratianus præsumitur Gallus, philof. verus, qui citatur sæpe ab authore cõsiliũ cõiugũ Solis & Lunæ: Rosarius quoque philof. eius meminit his verbis: Gratian. De omni repõ. fieri citis. & de illo cinere põt fieri sal, & de illo sale fit aqua. & de illa aqua fit Mercurius, & de illo Mercurio per diuersas operationes fit Sol,

Guido de
Montanor.

Philippus
de Renilasco
sci.

Gratianus.

Raymundus
Massil.
Iohannes
Austri.

Raymundus Massiliensis: qui Gallus videtur ob cognomen.
Iohannes Austriphilosophus, testante Ludo, dicit: Æs nostrū primo de quāto magis coquitur, de tāto magis soluitur & denigratur & fit aqua magis subtilis & spiritalis: Secundo de quanto magis coquitur, de tanto magis inspissatur & desiccatur & fit maioris albedinis. Tertiō de quanto magis coquitur, de tanto plus coloratur & rubificatur & fit tinctura intensioris rubedinis. Idem; eodem citante: Omne corpus aut est elementum aut ex elementis compositum. sed omnis compositio & generatio consistit ex 4. clementis simplicibus.

Stephanus.

Stephanus philosophus Rosar. philosoph. citante inquit, Aperire oculos tuos & cor tuum, audi & intellige, ostendam & dicam tibi verba intelligibilia, quæ scire poteris, si fueris de intelligentibus: scias, quod ex homine non exit nisi homo; sic ex quolibet animali sibi nascitur simile: Videmus tamen aliquas res natas à radicibus suis dissimiles; quia videmus res habentes alas generatas ex non habentibus alas: Videmus etiam & scimus res aliquas; quas homines nesciunt, de quib. egreditur natura, quam scimus, quod sufficit nobis & ignoratur, quia sunt res profundæ: & si quæris de eis, forsitan subtus terram sunt: Et scias, quod de ista natura minerali fit ars, non de alio.

Horum meminit Bernhardus Comes & alij diuersi auctores.

Mag. Daulin.

Magister Daulin.

Evuaralius

Evuarali epistola.

Aulphanes.

Aulphanes in pandectis.

Daniel.

Daniel in retractationibus.

Marthoniis

Marthoniis.

Valerand.

Valerandus de Bosco.

de Bosco.

Mirneris.

Mirneris.

Iohannes

Iohannes de sacro Bosco.

de sacro Bosco.

*Constantinus.**Constantinus.**Miserula.**Miserula.**Ioannitius.**Ioannitius.**Ephistus.**Ephistus.**Florus.**Florus.**Merculinus.**Merculinus.*

GALLORVM HONORI.

*Gallia diues opum, quam terrarum vberè gleba,
Ære, viris, fructu, præstet honore, dabo.*

*Gallia enim
comium.*

Gallia artifices Chymicos veteres & novos enumerasse sufficiat, nunc in omnium Gallorum (quorum plerique sunt Germanicæ originis; quod nisi rerum ignari negare potuerunt) honorem; eius opulentissimi regni amplitudinem, diuitias, prouentus Ecclesiasticos, & quoscunque alios, cum cæteris huc spectantibus, prout ex Gallis scriptoribus mutuati sumus, adijciemus; quæ res; utpote mundanæ opes, cum vni Tincturæ; tanquam Dominæ, subijciantur, & alias liberalibus ingenijs perceptu iucundæ sint, nec inutiles; non aliena à proposito nostro videbuntur.

*Galli Germanicæ originis.**Mundanæ opes tinctura subiecta.*

Gallia, ut ait *Viginarius*, quotannis pendit suo Regi quatuor auri millones: Sed prouentus *Gallici* communicantur etiam principibus regni & nobilibus; qui simul à suis subditis colligunt, non minus, quam tres millones. Adde & ordinem Ecclesiasticum recipere totidem: quamuis aliqui dicant, redditus Ecclesiarum Gallicarum accede-

Gallia prouentus.

read viginti milliones librarum, qui sunt circiter septem milliones coronatorum aureorum.

3. Gallia
7. s. Archi-
ep. sc. patus.
Gallia E
15. et. 4. et.

Lanouius in suis narrationibus ait, in Gallia esse duodecim Archiepiscopatus, 96. Episcopatus, 600 Abbatias egregie dotatas, 2000. Prioratum: Et omnes hos ordines possidere in annuo reditu decies centena milia librarum: Sed alij, vt superius dictum, allerunt multo plura, nempe 20. milliones librarum, quod est verisimilius. Constat enim omnes Episcopatus, Sacerdotia & Cœnobia Italica vix tantum recipere prouentum quotannis ex beneficijs Ecclesiasticis, quantum quarta pars Ecclesiæ Gallicanæ.

Gallia re-
aitus sub
Carolo 6.

Bodinus libr. de Republ. ait, Anno 1444. sub *Carolo* sexto *Galliarum* rege. totum regnum solasse quotannis tantum tredecies centena milia librarum. Sub *Carolo* 9. eo anno, quo mortuus est 1574. reditus regni super se quatuordecim milliones librarum. Sub *Henrico* 4. modernæ ætatis pendit quinque milliones auri, & quingenta milia coronatorum.

Census
Gallia sub
Augusto.

Historiæ tradunt *Augustum* *Cæsarem*, dum esset in Gallia, recensuisse omnes Gallia prouincias, quæ complectebantur Narbonenses, Aquitanos, Celtas & Belgas, factaque enumeratione agrorum, mancipiorum, vniuersarumq; facultatum, imposuisse illis annum tributum ad decem milliones aureorum.

Gallia re-
ditus sub
Henrico 3.

Et *Iohannes Boterus* scribit, *Henricum* tertium collegisse ex sua Gallia decem quoque coronatorum milliones, quamuis id quotannis neque fieri solitum, neque hactenus factum fuisse constet; licet omnium regnorum sit opulentissimum, tam propter regionis ybertatem, quam pro-

propter populi industriam & ingenia ad omnem inventionem promptissima.

Auctor illius tractatus, qui inscribitur *Conclauæ Regis Franciæ*, exactissimus rerum *Gallicarum* scrutator, scribit Regnum *Galliæ* formam habere Rhomboidem, & continere à *Bonomia* Belgica vsque *Massiliam* ducentas Leucas, ac totidem ab Alpibus Sancti *Bernhardi*, vsque ad oppidum *S. Iohannis de Luz*; quod est situm ad montes *Pyrenæos*. Hæc ratione regnum *Galliæ* vel potius *Gallicanæ* Ecclesiæ subiectæ prouinciæ habebunt in sua quadratura quadraginta millia Leucarum: Et singulæ Leucæ quinque millia iugerum terræ, quæ simul efficiunt, ducentos iugerum soli miliones.

Conclauæ regis Franciæ, liber describit rotam Gallicanæ.

Nam Leuca continet 50. mensuras, quas Galli vocant portees, singula mensura duodecim cordas: Corda duodecim vlnas: Vlna 12. pedes $\frac{1}{2}$. Pes, 12. pollices: Ita Leuca habebit in sua longitudine octodecim millia pedum, & in sua quadratura quinque millia iugerum: Iugerum terræ culturæ continet 360. perticas: pertica pedes $9\frac{1}{2}$. Iugerum vineti eodem modo quis metiri potest & iugerum prati, sed iugerum syluæ habet 440. perticas.

Idem auctor describit tres ordines Regni Gallici, Ecclesiæ, Nobilium & Plebis: Politici ordinis (hoc est, Regis & nobilium, qui plebem, subiectam habent) redditus ait accedere ad 39. miliones & quingenta millia librarum Turonensium, quæ superant 13. miliones coronatorum.

Galliæ tres ordines politici.

Ordinis Ecclesiastici redditus longe ampliores describit, qui videantur apud auctorem, cum alijs non fiat verisimile.

Ordinis Ecclesiastici in Galliæ redditus.

Constat Ecclesiam *Gallicanam* (inquit *Boissardus*) suos limites extendere non solum per totum regnum *Gallicum*, sed per
oras

oras *Anglia, Hispania, Prouinciæ, Pedemontij, Sabandia, Heluetia, Burgundia, Lotharingia, Luxemburgi*, per omnes regiones. quæ vique ad *Rhenum* protenduntur, & per totum *Belgi-*

Qui Archiepiscopus in Gallia.

cum: Quæ omnia simul composita complectuntur 21. Archiepiscopatus 160. Episcopatus siue Diœceses, è quibus in regno Gallia duodecim tantum *Archiepiscopatus* numerantur; *Lugdunensis, Remensis, Senonensis, Rotomagensis, Bellouacensis, Turonensis, Bituricensis, Burdegalensis, Tolosensis, Narbonensis, Arelatensis, & Viennensis*: Et hi sub se continent 96. Episcopatus siue Diœceses; 132. Parochias, quæ habent 540. Archiprioratus, inter quos numerantur 600. Abbatia luculenter dotata, 250. Prioratus ordinis *Equitum Melitensium*, & 150000. sacellorum.

Ecclesia Gallicana quid possideat.

Tota *Ecclesia Gallicana* possidet 80000. castellorum, vel dominatum, in quibus summum ius iustitiæ politicæ habent. Præter hæc 240000. villularum rusticinarum; in quibus innumera pecudum multitudo alitur armentorum & gregum.

Quantum in bonis singulis Ecclesiis Gallicanis possideat

Possidet & 17000. iugerum vinearum, quas per suos colunt villicos: præter 40000. iugerum aliorum vinetorum, ex quibus decimas percipiunt; & 60000. millia iugerum terræ cultæ; quæ vel ipsi per suos villicos arant, vel alijs cultoribus colenda committunt, accepto ab ijs annuo prouentu.

Secundum eundem authorem possident & 135000. lacuum, stagnorum tam maiorum, quã minorum, & receptacula, piscium, quæ viuaria dicuntur, Quib. addenda 90000. iugera pratorum: 40000. iugera soli inculti & pascuorum: 45000. rotarum versatilium, quæ molendinis, pistri- nis, armis cudendis & chartæ conficiendæ inseruiunt. Quibus accedunt infinita emolumenta ex fodinis metallorum, mine-

minericioꝝque alioꝝ, ex salinis, ex fornacibus vitra-
rij, & alijs rebus fossilibus.

Sed hæc omnia pertinent ad totam Gallicanam Eccle-
siam: qui autem Ecclesiastici ordines intra regni Gallici fi-
nes continentur, ij quoque pro rata parte ex superioribus
reditibus accipiunt suas portiones:

*Proventus qui annuatim ad ordinem Ecclesiasticum re-
deunt ad victum pertinentes:*

Frumenti puri 4. milliones & 500000. septariorum: Se-
ptarius vero continet 600. libras ponderis Marcico.

Farris 2. milliones, & 300000. septariorum.

Auenæ 900000. Hordei, 800000. Leguminū 860000.

Caponum 180000. Gallinarum, 560000. Perdicum
600000.

Melægridum 450000. Boum saginatorum 12000.

Veruecum saginatorum 12000. Ovorum 12000.

Butyri 230000. quintariorum; Quintarius autem conti-
net 100. lb.

Olei olii. 12000. vtrium: Vtris habet 1000.

Casci 500000. quintariorum: Porcorum saginator:
136000.

Porcellorum lactantium & hædorum 340000.

Seui & axungię 60000. quintariorum.

Vini, 3260. Cupæ. Cupa vero continet 5. cadus; cadus
40. menfuras: Mensura autem 6. cyathos vel cūlillos men-
farios.

Carbonum ad culinam, 2. milliones & 50000. maiorum
corbium (quas Galli vocant Benes, quarum singulæ curru
quadrijugo trahuntur) Ligni fissilis ad culinam & cubicu-
la necessarij, 2. milliones curruum.

Fœni ad iumenta, equos & armenta nutrienda, 600000.
curruum.

Ordinū ec-
clesiastici
proventus
ad victum.

Straminis 80000. curruum: Lanæ ad pannos conficiendos mille millia pondo.

Cannabis & lini ad telas texendas, mille millia & 600. libra.

Præter hæc infinita alia numerari possunt ad gulam pertinentia, quæ à diuersis deuotioni deditis conferuntur per totam Galliam, vt sunt perna, petasones, casei, telæ &c.

Pontifex Romanus quantum ex Gallia habeat.

Ex his Ecclesiasticis opibus, pontifex Romanus quotannis hodierno quoq; tempore colligit plus quam millionem vnum auri, ex collatione Episcopatum, confirmatione Abbatum, Canonicorum, & aliorum Sacerdotiorum. Et certum est ante mutationem religionis ad illum longè locupletiora prouenisse emolumenta & vberiores fructus:

Cur prouentus Gallia narrati.

At cur hac adeò præcise enarrata sunt? Propter causas antedictas, tum etiam vt lector mirètur antiquorum Regum & Principum Galliæ profusam liberalitatem, qui prioribus seculis tantopere locupletarunt Ecclesiasticum ordinem, ducti nimirum ardenti religionis zelo & singulari beneuolentiâ erga pios Ecclesiæ Antistites & Doctores, qui fideliter & assidue occupantur docendo & instituendo populos intènti sacris & meditationibus religiosis: Hos ideo amarunt, coluerunt & venerati sunt, tanquam summi Dei Legatos, per quos salutis doctrinam discerant & modum bene viuendi: In quorum alimoniam certatim & libenter erogabant patrimoniam, & facultates omnes, quæ literato illorum otio prouideretur, possentque postpositis omnibus mundanis curis & domesticis sollicitudinibus, sacris tantùm vacare & pietatis exercitijs: Et quia redditus multo ampliores possiderent, quàm ad victum & amictum requirerentur, summo studio contendebant liberalissime prouidere necessitatibus pauperum, viduarum, pupillorum & peregrinorum, maxime eorum, qui literis operam dabant & pro-

Reges Gallicæ locupletarunt Ecclesiasticum ordinem.

Contentio pia circa alendo pauperes olim in reges Gallia & Episcopos.

pter egestatem in studijs promoueri non poterant: Hinc illæ piæ contentiones & decertationes sæpe ortæ inter Reges Franciæ & r. scos illos *Antistites*, qui conquerebantur sibi ab Episcopis iniuriam fieri, quod illi annonæ penuria famelicæ plebi sua horrea & granaria exponebant, præuerentes Regum in adiuuandis indigis curam: Atque vtinam hic ardor pietatis ad nostra vsque secula continuatus, esset, neque tanti prouentus luxu, crapula, ludis & rebus friuolis absumerentur.

Aduersarius abhinc cum Arnol̄do velitationem incipit hoc modo:

19. *Argumentum negatiuum contra Chemiam Arnol̄do Villanouano oppositum:* 19. *Argumentum negatiuum.*

Si natura non potest ex plumbo aurum facere,
nec ars vnquam faciet.
At natura id nequit.
Ergo nec ars potest,

Responsio Arnoldi ad 19. Argumentum negatiuum.

Iam ante demonstratum est, artem in multis plus posse, quam naturam; Ideo non conuenit hæc ratio:

Quicquid natura non potest præstare, id neque ars, etiam si sit in naturalibus.

Ad hæc neganda est assumptio ex ante sæpius probatis.

Responsio ad 19. Argumentum negatiuum.

Exempla de vtrisque ad nauseam produximus, quæ inde repetenda sunt.

20. *Argum.
negatiuum.*

20. *Argumentum negatiuum contra Chemicam.*

Cuiuscunque rei miscendæ proportio, quæ Forma & eius perfectio existit, ignoratur, eiusdem mixtura & confectio non potest esse nota.

At argenti & auri elementorum proportio ignoratur.

Ergo & argenti & auri mixtura confectioq; non potest esse nota.

Ex his itaque concludunt, quod ars agens de horum corporum confectio sit inutilis & impossibilis.

Maiorem probant: Distinctæ sunt enim rerum species & diuersitates; quia diuersæ sunt & distinctæ elementorum ad inuicem proportionum: Est enim asinus diuersus ab homine in specie: quia multo diuersam habuit elementorum in sui compositione proportionem: Sic & in cæteris rerum diuersitatibus est inducere: Ergo & in mineralibus.

*Responsio
ad 20. Ar-
gumentum
negatiuum.*

Responsio Arnoldi ad 20. Argumentum negatiuum.

Maior tum vera est, quando ex elementis primis fit mixtio, qualem rei naturalis mixtionem perficiendam ars.

ars nunquam suscipit; sed accipit ea, quæ à natura iam mixta sunt, & in quæ iam elementorum illa proportio debita sit introducta, vt non opus sit miscibilium elementorum noua quadam ponderatione. Nam si ars quid considerare instituat, aut illud ipsum est à natura alibi factum, aut nusquam extat: si nusquam extat, tunc nec aitis adminiculo producet per hominis phantasiam vel industriam, si à natura alibi factum extat, aut id est perfectum aut inceptum: quod perfectum est, non eget noua confectione, nec destructione, sed forte quadam emendatione seu purificatione: Quod inceptum est, hoc est quasi semen; embryo, ouum rei nascendæ per naturam; hoc semen si ars accipiat & debito modo disponat, tum inde producere potest idem, quod natura sua sponte, at forte non tam citò, aut perfectè quam ars: Causa hæc est, quia ars vtitur naturæ instrumentis, vt calore & aliis adminiculis, & interim non exiguam operam sibi propriam superaddit naturalibus.

Maior itaque non est vera:

Ad minorem dico, quod argenti & auri proportio in genere non sit ignota artificio, in specie autem non necessaria; hoc est, dum accipit semen vel ouum vel aliam materiam naturalem, in quam formam à natura determinatam velit introducere, in genere nouit, quod in illa materia sit vera proportio earum rerum; quas producere intendit;

In specie autem, quo pondere vapores vel elementa ibi sint commixta, hoc ignorat, nec vtile est ipsi

scire.

21. *Argumentum negatiuum contra Chemicam.*

*Argumen-
tum 21. ne-
gatiuum.*

Si aurum potest fieri ab arte ex principiis & materiis naturalibus, tum artifex, qui hoc intendit, utetur omnino naturæ processu, aut ab hoc alieno.

At neutro uti potest.

Ergo non potest aurum arte fieri ex principiis & materiis naturalibus.

Minor probatur: quia si uteretur naturæ processu, in omnibus naturam, ut ea operatur intra terram, imitari deberet, hoc est, mineras in terra relinquere, nec è cubilibus suis exportare in lucem, aut exportatas eodem referre & expectare tempus earum perfectionis, quod est impossibile & stultum tentare: Si verò utatur arti proprio processu & à naturæ alieno, tum quoque effectus erit à naturali diuersus, & sic non erit aurum naturale.

*Responsio 21. Ad argumentum negatiuum
Arnoldi.*

*Responsio
ad 21 argu-
mentum
negatiuum*

AD *minorem* respondeo; quod ars non utatur naturali processu, à principiis incipiendo ad finem; nec opus habeat, cum liceat ibi incipere, ubi natura reliquit & sic ad finem peruenire, qui apud naturam est aurum generatum ex materia & forma, ita ut hæc ex illa producta sit: Atque propterea processus non est à natura alienus, cum qua in ultimo fine & materia & forma compositi conuenit: Principia itaque assumit ars naturalia sed iam commixta, cum-
que

que intendit ad formam; deinde eadem sumit, & cum iis tendit ad materiam: Hæc sunt per media operationum artificialium: Formam illam cum materia coniungit & sic ex partibus fit totum, quod est aurum, & ex principiis & mediis finis ultimus; de quibus superius copiose egimus.

*Ratio 19. Adfirmatiua pro Chemiæ veritate, ipsius
Arnoldi Villanouani.*

Si plumbum dicitur aurum leprosum, ac Ro- Ratio 18.
affirmatiua
pro Chem.
ma adhuc publice collectoris auri ex plumbo e-
pitaphium extet; nec non omni plumbo ante do-
cimenticam probationem cum eo insituendam,
suum granum argenti subtrahendum est propor-
tionale, tum argentum & aurum ex plumbo &
naturaliter nata & artificialiter facta sunt, vel fieri
possunt.

At priora tria sunt verissima.

Ergo & ultimum.

*Tria sunt hic connexa vnius intentionis, eoque infir-
mioris nodi: Plumbum leprosum aurum dicitur: Er-
go si curetur lepra eius, erit aurum: At qui lepram hanc
primitus nominauit, eandem curet; Obiicitur: Re-
spondeo, Artifex Chymicus eodem medicamento,
quo & lepra corporum humanorum curari dicitur:*

Neu-

Neutrum tu credis? Interim scias, ea corpora leprosa dici eo respectu, quia curationem desiderent & requirant, siue tu credas, siue non, ea curari posse, nisi videris: De collectore auri ex plumbo quid sentis? An & ille fabulosus? Non arbitror: quia adhuc eius Epitaphium ibi extat cum inscriptione: Siue igitur naturaliter admixtum aurum plumbo, siue artificialiter inde eductum collegerit, eodem res redit, & ostendit, aut naturam aut artem, aut vtrâque aurum ex plumbo fecisse: Verum iam dicta pro corollario adiecimus; quod iam sequitur, vim argumenti sufficientis habet: Quod omni plumbo ad examinationem per cupellam vsurpando prius granum argenti proportionabiliter detrahendum sit, alias proba erit fallax:

Quæ est causa? An forte fortuna semper incidit argentum in venas plumbi? Imò vñ Embryo semper incidit in venas matricis, in qua nascitur: Verum de hac quæstione iam antè satis actum est.

Ratio 20.
affirmatiua
pro Chim.

Ratio 20. Affirmatiua pro Chemiæ veritate
Arnolds Vill.

Si artifex, qui naturale opus producere conatur, à natura potest accipere semina determinata aut materiam, in quam sit proportio elementorum & mixtionis eorum debita introducta, non erit impossibile ipsi quodcunque naturale opus producere mediis ordinatis.

At Chymicus, qui intēdit naturalia opera argēti
& au-

& auri producere, potest accipere eorum semina
 seu materiam proportionatam a natura.

Ergo non erit ipsi impossibile hæc opera natu-
 ralia mediis ordinatis producere.

Maior per se verissima & constat exemplis innumeris, vt
 ouorum in pullos exclusione, segetum productione, arborum
 & vegetabilium quorumcunq; propagatione ex semi-
 nibus terræ mandatis: Sic in *Germania* arborum Guai-
 iaci, arantiarum & citriarum ex seminibus æstate eductio
 haberi potest, quas tamen hyemale frigus subsequens ex-
 tinguit: Sic equi & reliqua animalia cura humana accedē-
 te per naturam suam propriam & semina propagantur &
 educantur: Sic muli generantur arbitrio hominis; ne quid
 dicamus de aliis.

Ad minore, quod Chymicus argenti auriq; semina pos-
 sit accipere nullum est dubium; etiamsi non sumet ea ipsa
 principia, hoc est, vapores & fumos, ex quibus natura ea-
 dem producit: In eo n. naturam imitari non potest, nec de-
 bet: Quæ autem talia sint, non est huius loci determinare,
 cum ad aliam quæstionem spectent: Hoc addimus; quod
 sulfur ex optima argenti viui substantia, abiq; vilius sulfu-
 ris extranei permixtione, producere sit artis proprium, quo
 habito, tanquam formæ continente, id suo Mercurio me-
 tallico, cum lubet, permisceri potest & sic aurum mixtio-
 ne naturali generari.

21. *Ratio affirmatiua pro Chemiæ veritate, Arnoldi.*

Si illud naturale opus, quo vita humana magis
 indiget, quam auro, æque ab arte producitur, imo
 longe melius & purius, quam a natura, quid ob-

*Ratio 21.
 affirmati-
 ua pro Che-
 mia.*

stabit, cur nō aurū naturali equale ab arte fieri possit?

At primum verum est in sale naturali ex terra effosso in Polonia, factitia ex aqua marina in Hispania & alibi, calore solis, calore autem ignis ex muria naturali Halæ, Lunæburgi & innumeris locis Europæ.

Ergo & secundum est possibile.

Ad propositiōis confirmationem sufficit, quod res naturalis, & alicubi sponte nascens possit arte fieri: quod si hoc verum est, tum vniuersalis illa propositio, quæ id negat, cessabit: Connexio eius terminorum inde patet; quia idem fere est processus vtrobiq; sed apud Polonos effoditur in magnis, instar saxorum, frustis, idq; est subnigrū, & pōt per artem purificari, veluti alia salia affusione aquæ puræ & cōtīōe repetita solēt albesceri: Ita & sal marinum purificatur ab arte, quod ex aqua marina, falsa conclusa (ne fluctibus misceatur) radiis solaribus, cum pluuia copiosa nō affluerit, coagulatur: Eiusmodi coagulatio ex muria naturali facta est in Polonia subtus terrā a natura, in Saxonia & aliis locis fit ex eadē muria naturali supra terrā ab arte: sunt quoq; quia aquas marinas ad ignem in sal excoquant, nempe ibi, vbi solis radii non ita vigent, & copia lignorum est: Ne dicam de salibus ex salicibus & vegetabilibus aliis, nec nō ipsius simis animalium cōbustis arte Chymica e ductis, quæ partim medicinalia, partim nō, habentur. Nec hoc saltē de sale intelligi debet, sed de multis aliis mineralib. quæ ab arte fiunt & natura generātur: Si itaq; vnum est præ oculis omnium, vt quilibet salis pductionē videre pōt, alterum verò nō, quia abscondi vult & debet, cur nō quæ videmus in vno, ad intelligēdum alterū, quod latet, per analogiā trāsferimus.

VIII. THOMÆ A-
 QVINATIS ITALI,
 SYMBO LV M.
 LIBER OCTAVVS.

INC ad Italorum gentem in ordine oSta-
 uam pugnandi contra aduersarium
 potestas deuoluta est, quæ, antiquæ
 virtutis memor ac *Augusti* æuum per-
 petuo somnians, forte sibi deberi lo-
 cum ante proxime præcedentes populos affirma-
 bit, in vestibulo litis seminaria profundens, sed nos
 dicimus, *Romanis* locum cæteris *Christianis* dignio-
 rem datum antehac propter *Morien* *Romani* anti-
 quitatem, doctrinam & authoritatem, qui cum *F-*
talis imperauerint æque, vt aliis gentibus deuictis,
 nec ab imperio, sed doctrinæ *Chymicæ* antiquio-
 re præ eminentia, locorum series petatur, hinc nul-
 la illis indignationis causa superest : *Italorum primas*
S. Thomas Aquinas, qui alias ad disputandum &

aduersarios conuincendum subtilibus & efficacissimis rationibus fuit promptissimus, iam se ad excipiendum aduersarii spicula & rationum tela præparauerat, ad quem *Pygopolinices* toties repulsus & victus oculos intendit, sperans se ab illo victoriam, utpote monacho inermi, obtenturum, in quo maxime aberrauit suo iudicio: Hic enim monachus si ingenii iuuaciam vellet omnino Aduersario imprimere, armatum sane militem & in hoc genere armorum expertissimum ipso vsu animaduertetur: At ne congregiantur, antequam Aduersario recollectio virium fiat, ne inique tractatus dicatur, *de vitam*, scripta & de chymicis sententiam, cum congenilibus suis *Italis*, euoluemus, ac cum hoste pugnam admitteremus.

EX SULPHURE ET ARGENTO VIVO,
 ut natura, sic ars producit me-
 talla.

THOMAS AQUINAS ob singularem pieta-
 tem & deuotionem *Sanctis* adnumeratus in
 doct. inis & scientijs tam admirabilis toti
 Christiano orbi apparuit; vt nomen *Angeli-*
ci doctoris adsciuerit; tanquam supra huma-
 ni ingenij vim & captum ad spiritualem na-
 turam ascenderet. Qui sane titulus sicui hominum conue-
 niat; illi imprimis inuidendus non erit. Tanta enim ille o-
 pera quaestionibus subtilissimis & in diuinis & humanis

*Thomas
 Angelicus
 doctor.*

referta, scripsit & intellectus sui acumine diuino limata in publicum edidit, vt potius cuiusque eruditissimo admirandus, quam imitandus, multo minus æquandus aut superandus sit: Verum vt nulli est dubium de eius excellentissima, doctrina & pietatis zelo, ita multis Chemiæ aduersariis non fit verisimile, si *S. Thomas* Chymicorum ordini adscribatur: Hoc illis *unguis in oculo*, nec non stomachum subuertit bile superfluentem abundantissima: Quod vt refellant & negent, *cælum terra miscent & iungunt fanda refandis*: Perfrictæ sunt frontis hi homines & veritatem in lingua se sitam habere autumant, vt, quicquid effutiunt, verum existimari debeat: Aperte negant *D. Thomam* fuisse Chemiæ deditum, aut pro ea quicquam dixisse; quod vtumq; nos manifestissimè refellemus: In hoc veteratorum antedicta astutia apparet, quod *S. Thomas* leuitatem vllam (quia *Sanc-tus* ille, ne ipsi blasphemii videantur) quo ad Chemiæ tractationem in iuuentute vel alias, imputare nõ audeant, ceteros omnes leues, vagos, minoris pretij, authoritatis & nominis æstimantes: O vos *iniquissimi rerum iudices*, qui quãdo vultis, ex culice Elephantum facitis & vice versa, qui vt videamini cauti, falsi esse non erubescitis: O *crepitacula Archyta*, seneciones linguaces, capita sine cerebro, quid veritati fucum facere conamini, nunc falsum affirmando, nũc verum negando, vt saltem vester animi conceptus verè phantasticus confirmetur: Vt olim *Iudici Agyptio Veritas* à collo pendebat in imaguncula, vt eius semper admoneretur, sic cuilibet sincere iudicaturò de ijs, quæ in mundo extant aut fiunt, eadem à mente pendere debet, inque ea firmari adeo, vt non in alicuius gratiam vel odium ab ea dissentendum sit: Hoc si Chemiæ aduersarij respexissent, non in gratiam *S. Thomæ*, vel odium Chemiæ ea protulissent, quæ omni veritati sunt contraria.

S. Thomas
ab aduersariis
nil pro
Chemia
sensiss. pra-
sumitur.

Pratori A-
gyptio Veri-
tas à collo
pendit.

*Sed ad rem: D. Thomam fuisse Chymicum, quis melius probet, quam ipse suis scriptis, quam publicæ famæ constantia artificum Chymicorum consensus & virorum aliorum autoritate præstantium asseueratio? Ad hæc aliæ circumstantiæ idem convincere poterunt: Scriptis Chymicis Aduersarij mox scrupulum injiciunt, negantes ea esse D. Thomæ, at subreptitia ei que falso ascripta: At rationes huius opinionis non addunt: Eant itaque quo velint, cum suis nugatorijs dictaminibus, non autem ad Chymicos, qui sibi demonstrari cupiunt negata vel affirmata contra artem: Si ita licet dictare, ille est homo leuis, in iuuentute nugis deditus, hic non est Chymicus & libri huic ascripti non sunt ipsius, quid nõ in artibus & scientiis negabimus & affirmabimus absq; argumentis & probationibus? Quid si dicam? Aduersarii noti non sunt sanæ mentis, dum effutiunt quicquid in buccam venit, an hæc propositio non erit probabilior cum adiecta ratione, quam illa, quod libri Chymici non sint D. Thomæ, sed illi suppositi? Cur suppositi? quia non operibus D. Thomæ aggregati sint in vnum corpus: At hæc rariuncula tantum valet, quantum hæc, *Virgilius non vixit Mantua, sed Roma & Neapoli*, Ergo *Mantuanus* nõ fuit: Vt enim à voluntate *Virgilij* pependit, relinquere natalè solū & alibi viuere, sic à voluntate ipsius D. Thomæ vel eius operū congregatoris & editoris profectum est, q̄ liber Chymicus siue vnus, siue plures, eius voluminibus non sit adiectus aut incorporatus: Esse autem ipsius libros Chymicos, qui titulo D. Thomæ circumferuntur, quis negabit, nisi ille qui nodum in scirpo querat & solem in meridie obfuscare præsumat: Nisi enim hoc verum fuerit, semper dubium remaneret de authore cuiusque libri, imo de patre liberorum: Interdum equidem contingit, quod deceptores indocti suos foetus doctis supponant, sed tum factus discernuntur à parenti-*

D. Thomæ
Chymicum
fuisse, patet
ex eius
Chymicis
libris:

Libri Chy-
mici cur D.
Thomæ
suppositi
dicantur ab
aduersariis.

Libri Chy-
mici D.
Thomæ cur
eius sint &
non alio-
rum.

renti-

rentibus, & lucrum saltem intenditur, non veritas nec estimatio nominis: Quod si tales sint libri *D. Thoma* ascripti, qui illum non deceant stylo, methodo, rebus contentis & alijs, ab alienandi erunt ab eo, quomodocunq; mentirentur authorem: At cum in his omnibus illi conueniant, nullus abdicabit ab illo: Quis doctiorum alteri sui ingenij labores supponeret, cum inde nec lucrum; nec nomen, nec utilitas nec authoritas speranda sit. Vt itaque rāstrum dicitur & est rāstrum, nec alio nomine appellandum venit, sic libri Chymici *D. Thoma*, sunt *D. Thoma*, nec alterius titulo donandi: Adhæc *Mirandulanus Comes* lib. 2. cap. 3. de auro, Legi, inquit, præter id, librum *S. Thoma* de arte ipsa metallica, si non mentitur authorem titulus, qui legitimus videtur eo comprobari, quia *Alberti* fit in eo mentio, ut præceptoris; quod *Regimnaldo* mittitur, ad quem alia etiam misisse *Thomam* ipsum plane constat. Hæc ille. Post addit idem: Legi quoque in opiniones *Thoma* de auro argentoque faciendo commentaria: Multi vero Chymici nominis non satis gnari, ut mihi quidem videtur, alienum quiddam expiscati sunt, aut potius ex penu sua satisne instructa, nescio; depromserunt, quo nomen *Alchymia* defugerunt, vili plebecula solitum attribui, ne de eare scripturis ingereretur contumelia. Publica quoque fama eundem testatur Chymicum, præter libros, quæ si probe philosophos quosque in suis disciplinis & artibus, etiam si eorum libri non extent, ut *Thaletem* Astronomum; *Heraclætum* Physicum; *Archimedem* Mathematicum, quidni *Thomam* pronunciet Chymicum, cuius libri eadem arte extent. Qui huic contradicere velit, oportet eum certis demonstrationibus uti, ita ut quilibet intelligat, aliter se rem habere, quam communiter statuitur, alias incongruum & frustraneum videtur, contra publicam famam, quæ millena aliquot ora & linguas habet, velle loqui & paradoxon producere; Chymici quoque artifices vnanimi consensu *D.*

Mirand. de
libris Tho-
ma.

Ex fama
cōstat Tho-
mam fuisse
Chymicū.

Thomam citant, pro suo agnoscunt & venerantur ut verum & legitimum Chemiæ authorem; Sic *Rosarius* philosoph. *Thomas de Aquino*, inquit, *Est autem materia lapidis aqua grossula. Agens autem est calor aut frigus congelans illam aquam. Idem: Et credas preciosiores esses lapides qui procedunt ab animalibus, quàm lij. Et Ludus; Hinc beatus Thomas de Aquino, de forma elementorum, in eodem corpore coniunctorum ita dicit: Vidi & feci per artificium natura cooperante: Nam accepi quoddam sulphur, quod erat natura ignea & transmutaui ipsum in aquam puram, quam per artem iterum transmutaui in aerem & in aquam, & cum volui transmutare in terram, ut terra purior fieret, inveni quendam lapidem rubeum, clarissimum, diaphanum & lucidum, & in eo conspexi omnes formas elementorum, & etiam eorum contrarietates in illa materia lapidis, nescio qua ex virtute, nisi ex appetitu: Ex rubeidine enim respexi formam ignis, ex diaphanitate formam aeris & ex luciditate formam aque. Hæc ille ex D. Thoma, quæ verba sane sunt non vulgaris, sed profundissimi philosophi; nec alium authorem, quam D. Thomam præ se ferunt: Totius enim lapidis naturam, & formam describunt philosophice, verasque proprietates elementorum singulorum in eo alicui ob oculos ponunt; imò materiam & modum operationis, tanquam summam totius artificij comprehendunt. Qui negant hoc, quod toties ab alijs probatissimis viris affirmatur, à fama & Chymicis asseritur & pro indubitato recipitur, illi præsupponunt, sibi que persuasum habent, Chymiam non esse veram, artem deceptoriam, leuibuscordibus visitam, & artificium esse imaginarium & non ens, quod nunquam fuit, est aut erit; Causa hæc est, quia ipsi non viderint Chemiæ veracem professorem viuum, nec capere possint, quomodo hoc contingat; Ex hoc fonte currunt omnes illi ignorantia riuuli, quo tincti aduersarij nunquam nisi quod suo conceptui placeat, probant: Chymiam non*

Ex Chymicorum consensu D. Thomas fuit Chymicus. D. Thomas sepe citatur à Chymicis.

Descriptio lapidi D. Thoma per sua elementa visibilia.

Præsupponentes Chymiam non esse veram omnia prohibent.

Alchymias
vagos
esse vomicas
Chymicorū.

esse fictitiam, falsam aut non Ens, sic demonstratur, & longissime differre ab ista Alehymistica operandi & decipiendi ratione per se patet & alibi copiose tractatum est: Vagos quoque illos Alchymistas esse pseudochymicos & verorum mimos, aut potius cacœthes & vlcera mali moris & cancrofa, ibidem probauimus: Non itaque confundendi legitimi & veri cum illegitimis & falsis, non virtutes pro vitijs, aut econtra habendæ, nō vsus cum abusu rei iudicandus; Namque *Est modus in rebus, sunt certi denique fines, Quos ultra citraue nequit consistere virtus*: Vixit autem *D. Thomas* tempore *Philippi Valesij*, regis Gallie, circiter annum 1330. & vsus est

D. Thomas
quando vixit.

Eius præceptor
Albertus Magnus.

Dominicus
Chymicus
statuitur ab
Aucenna.

Dominicus
multa monasteria
fundauit:

Chymice
beneficio.

Alberto Magno præceptore, vtpote eiusdē ordinis prædicatorum, seu *Dominicanū*, cuius primus fundator fuit ille *Dominicus*, quem *Aucenna* inter *Christianos* artis *Chymicæ* authores enumerat & à quo se indurationis & incerationis *Mercurij* modis, (qui in genere totā artē complectuntur) didicisse testatur: Ab hoc ipso *Dominico* multa sui ordinis monasteria instituta fuisse scribunt, q̄ fieri non potuit nisi beneficio artis *Chymicæ*, cuius experientiam habuit: Non enim *Orphei* vel *Amphionis* modo saxa concurrerunt ad ædificationem, seq; ipsa construxerunt, eo iēgente vel pulsantelyram, veluti quoq; *Troia* mænia *Apollinis* cythara extructa asserunt; sed impensis magnis tot ædificia educta fuere, quæ non mediocris fortunæ, sed valde diuitibus conuenerunt; Nec vero tantū *Dominicus* ex patrimonio suo habuit, sed quia *Dei* dono excellentissimo gauderet, id in eius honorem, nouo quodam instituto prædicationis *Euangelij* ordine, conuertere studuit: Nulla enim alia via aut ratio seruiēdi *Deo*, hymnisque eum perpetuis concelebrandi, quam in monasticis cœtibus obseruādo certas regulas, cognita fuit: A *Dominico* itaque eiusque sectatoribus ars ad *Albertum Magnum* *Dominicanū* deuenit, ab hoc, vtpote præceptore absq; dubio

A *Dominico*
ars ad
Albertum
deuenit
sic ad
Thomam
Dominicanos

dubio

dubio ad *Thomam Aquinatem*, quem ille præ cæteris huic disciplinæ profundissimæ & secretissimæ aptū inuenit & habilem, propter singulares ingenij dotes, æstimauit: Non enim putandum, *Thomam* in alijs scientijs potius *Alberto*, vt præceptor, adhæsisse, quā in hac omnium diuinissima: Quid enim cæteræ sunt ad hanc collatæ? Certe quæ ancillæ ad Dominam: Hæc naturæ præstat miracula & omnem physicam contemplatiuam praxeos effectuerissimam demonstrat: *Ex his constat D. Thomam* Chymicum inueniri quocumque; consideretur modo, licet vnus sufficiat, nempe priorum librorum de *Chymia* editorum attestatio: Sed iam ad alia ipsius *Thomæ* testimonia, quæ non in Chymicis libris, sed eius receptis operibus obuia sunt, progrediemur: In lib. *Aristot. Meteor. 3. ad finem; Metallorum*, inquit, *propinqua materia sunt sulfur & argentum viuum, sicut Alchemista dicunt, ita quod in locis lapidosis terra per virtutem mineralē generatur sulfur & argentum viuum; Deinde ex ipsis generantur diuersa metalla, secundum diuersam commixtionem eorum. Vnde etiam ipsi Alchemista per veram artem Alchemiæ sed tamen difficile propter occultas operationes virtutis celestis, quæ mineralis dicitur, quæ ex eo, quod sunt occultæ, à nobis imitari possunt per prædicta principia, vel per principia à ipsis, faciunt aliquando veram generationem metallorum.* Hæc *D. Thomæ* verba naturam & artem simul comprehendunt, & vtriusque operationis modum planissime ostendunt, quæ nempe metalla ex sulfure & argento viuo, tanquam patre & matre ortum ducant; sulfur autem & argentum viuum in concavitatibus terræ saxosis ex fumis diuersis exhalantibus coqueletur & in metallicam substantiam induretur per virtutem mineralē: Inde Chymici exemplum capiētes, ex sulfure & argento viuo idem naturale opus causantur, nempe aurum & argentum; De cæteris enim illi non sunt solliciti, cum ratio suadeat optimis incumbendum: Argentum viuum non opus est, vt ipsi componant ex fumis; quia hoc à principio illis impossibile, & argenti viui à natura

Scientiæ cæteræ ad Chymiam collatae sunt veluti ancillæ ad dominam.

Testimonia ex alio libro D. Thomæ petita, quæ ipsum Chymicum declarant.

Ex sulfure & argento viuo fieri Chymicorum opus.

Sulfur cō-
mune Chy-
micū inu-
tile est.

Aurum fit
ex sulfure.

Et argento
vino breui-
temporis
spacio in i-
gne.

Tripater in
arte neces-
sarius.

Principiata
hoc est ele-
mensata,
Et non ipsi
vapores ad
artem su-
muntur.

compositi tanta sit copia, quanta metallorum imperfecto-
rum & hydrargyri : Sulfur commune ipsis inutile visum
est, quocirca aliud sulfur quæsiuerunt longa inuestigatio-
ne, magnoque labore, & sumptu, quo inuento, ex his duo-
bus, tanquam ex chalybe & silice ignem, eliquerunt au-
rum, hoc est, ex horum debita in igne permixtione confecerunt
aurum exiguo, vix dimidiæ horæ, spacio : Difficilem esse hanc operationem
fateretur *D. Thomas*, ratione inuentionis, magis, quam perfectionis ;
Propter occultas operationes virtutis cœlestis, vt ipse asserit, idque
verum est ; nam nisi esset hæc vis à coelo lapidi inpressa, nullus
artificum ad finem vnquam peruenire posset aut peruenisset.
Hic est ille *Tripater*, cuius *Lullius* meminit in Theorica testam.
nempe *Solis* cœlestis, *Artificis* ingeniosi & *Vulcani* filius, à sole
creatus, ab artifice gubernatus & à *Vulcano* educatus : Hæc est illa
forma, sine qua idē author dicit, quemlibet artificem in arte
procedere, instar pictoris, qui facit maticum alicuius ad viuum
exprimere conetur, quem nunquam viderit præsentem aut in
immagine cognouerit, nec ab alio delineatum audiuerit : Attamen,
inquit *D. Thomas*, licet hæc operationes virtutis cœlestis sint
occultæ, à nobis imitari possunt ; vbi in vocabulo nobis, se, vt
artificem non excludit ; imò fortè se vnicum, tanquam de se lo-
quens, intelligit, plurali numero, vt fit, pro singulari posito :
Per principiata potius quam principia artificem procedere constat,
cum principia sint nimis remota ab arte : Dicit quoque eos
aliquando facere veram generationem metallorum, hoc est
artifices veros, qui rarissimi sunt, non perfectos autem etiam
si id tentent, nullo modo posse : Ita *D. Thomas* se non ab arte
excludens totum processum eius generalem optime depingit,
sic tamen ne pro Alchymista, nomine cum pseudo-
chymicis communi, publicè haberi, at saltem à veris artifi-

tificibus, ut artifex, agnosci possit: quod eius prudentiæ as-
 signandum est: Et si enim ars per se sit optima & donum di-
 uinum rarissimo cuique datum, tamen cum tot maleferti-
 aci, patriorum bonorum decoctores, liguritores, come-
 diones & ærealicno oppressi cateruatim ad eam, tanquam
 ad *Lucinam laturam* opem, vel ad auream anchoram, ruant
 & fluant quotidie, qui pro suo ingenio fabricant quid so-
 phisticum, deceptorium & frivolum, hinc nostra Regina,
 Chemia, malè audit, & isti pseudo-chymici cum quasi soli
 sibi hanc artem approprient & vendicent, cuius nefaciem
 externam viderint aut literæ apicem callent, inde veros
 Chymicos & philosophos vno nomine secum apud vulgū
 censent, vniusque operationis falsariæ quæ ad damnum
 Reipub. cedat, condemnant: A quo nemo bonus est qui
 non abhorreat: Inde tot anonymorum scripta, tot patriæ
 mutationes, tot tractatus allegorici, non solum quo ad ma-
 teriam & contenta, sed quo ad finem, ne quis pro Alchymi-
 sta vulgo demonstrari velit: Hæc est causa, cur D. Thomas
 Chymicos libros, tanquam spurios; quorum tamen ipse
 naturalis pater sit, non aliis libris aggregarit, cur in aliis suis
 libris rectè & cautè de Chemia loquatur, ut iam dicto loco;
 quo tamen sententiam suam satis ingeniosè depromit, non
 velut professione Chymicus, sed physicus, qui de Chemia
 tamen calculum ferre, si opus sit, possit: Eodem modo uti-
 turalio in loco suorum operum, nempe 2. lib. 2. part. quæst.
 77. art. 2. Vbi, *si autem*, inquit, *per alchemiam fieret aurum, nõ*
esset illicitum pro vero vendere. quia nihil prohibet artem uti aliqui-
bus naturalibus causis ad producendum veros & naturales effectus: sicut
Augustin. dicit in lib. 3. de Trinit. cap. 8. de his, quæ arte Da-
monum fiunt: In qua ratiocinatione hypothetica subintelli-
gitur assumptio; & eius vice additur probatio assumptionis
quasi positæ aut notæ: Est autem assumptio huiusmodi: At

D. Thomas
 prudenter
 descripsit &
 et cau-
 Chymica.

Ars Chy-
 mica per se
 optima, cur
 malè audi-
 at.

Cur Chy-
 mici veri a-
 gnosci no-
 lunt.

Cur D.
 Thomas lib.
 Chymicali-
 is non sine
 aggregati.

D. Thomas
 arguta sen-
 tentia de au-
 rificio.

fit aurum per alchemiam eius probatio est, Quia nihil prohibet artem uti &c. Conclusio subintelligitur: Non est ergo illicitum, id aurum pro vero vendere: Nec absque causa tam artificiose & hypothetice *D. Thomas* huius syllogismi seu ratiocinationis membra disposuit, ut iam dictum, ne agnosceretur talis, qualis haberi nollet, ab infcio vulgo: Omnes autem Logici fateri coguntur, eius propositiones hypotheticas, dispersas & disligatas, in hunc ordinem syllogisticum redigi debere, & quicquid dixerit volens truncate, id hoc modo integre intelligi:

Hæc propos.
est *D. Tho-*
ma.

Si fit aurum per Alchymiam, licet id pro vero vendere:

Sed fit aurum per Alchymiam.

Ergo licet id pro vero vendere.

Hæc assump-
tio ab
ei præteri-
tur & sub-
intelligitur.
Hæc conclu-
sio ab eo sub-
intelligitur.
Probatio
assumpti ab
eo præteri-
tur.

Assumptio probatur: Si Alchymia naturalibus causis ad aurum generandum uti potest, per Alchymiam quoque naturalis effectus, nempe aurum fiet:

At nihil prohibet artem (Alchymiam) uti aliquibus naturalibus causis ad producendum veros & naturales effectus: quod probat per Augustinum, ut supra:

Ergo & per Alchymiam aurum fieri potest:

Hæc minor
propositio
est *D. Tho-*
ma.

Hæc conclu-
sio præteri-
tur à *D.*
Thoma.

D. Thomas
tunc assue-
rat aurum
fieri posse
per artem.

Ex hoc *D. Thomæ* syllogismo, quem in quibusdam membris, ne agnoscat Chymicus ex professo, abscondit, aduersarij, dum modo in dialecticis triuialibus parum se exercuerint, manifeste vident & intelligunt, eum asseuerare quadam rationabili demonstratione, aurum per Chymiam fieri posse, ut antea, in vocabulo *Nobis*, se quoque tacite chymicum ostenderit: Animaduertat lector; quod semper prætereat *D. Thomas* in hoc duplici syllogismo eas propositiones, quæ ipsum Chymicum arguerent, ut sunt pro syllogismi minor & conclusio: Deinde secundi syllogismi maior & conclusio: Et ponuntur ab eo minus sus-
pecte

ip̄ca propositiones, nempe primi syllogismi maior & secundi minor, quod fuit eius subtilitatis: Idē; ut hoc probet quæst: 96. art: 2. eod: lib: & par: *Quod si simpliciter inquit, adhibeantur res naturales ad aliquos effectus producendos, ad quos putantur naturalem habere virtutem, non est superstitiosum, vel illicitum iis rebus vel effectis uti:* Quibus verbis Magiam naturalem omnino approbat & minimè superstitiosam vel illicitam declarat: Et in princip: lib: 4. meteoror: *Præcipuus Alchymistarum scopus est, transmutare metalla, scilicet imperfecta secundum veritatem & non sophisticè:* Idem: METALLA transmutari possunt unum in aliud, cum naturalia sint & ipsorum materia eadem. Chymicum itaque fuisse D. Thomam nemo dubitavit & pro Chemia dixisse & scripsisse tam apertè in Chymici libris, quam occulte in aliis: ita ut vltiori demonstratione id non egeat. At cum controuersia sit inter eius interpretes, qui plerique Chemiæ ignari nihil eum pro Chemiæ veritate statuisse adfirmant, quocirca ex Comite Mirandulano horum sententias adducemus & cuiunque rationali considerandas offeremus: Comes Mirandulanus lib: 2. cap: 3. de auro, Sanctus Thomas, inquit, in summa Theologica secunda parte; secundi voluminis, affirmat, Chemicam veritatem, quam non asseruerat in secundo in sententias theologicas commentario: Propterea varius in re multis visus est, ut suo loco manifestius apparebit; cum apertè sententiam ipsius interpretabimur: *Quantum ad præsens attinet, sectator Thoma Syluester eiusdem est sententiæ, ut fieri aurum per artem queat, in qua sententiæ Iohan. non permansit: At Caietanus Thomas sua in summula censet, artem ipsam, dummodo sine fraude fiat, ex sese illicitam non habendam, nec in peccatis numerandam veditiōē rei per artē effecta, si pro eadē, quæ est propriè, fiat veditio. In cōmentariis verò super S. Thomæ summa Theologica, scribit artē quidē possibilem, sed aut nō humanā, aut principū esse, postquam sapientes consuluerint: De artis potestate nihil differit*

Magia naturalis approbata
D. Thom. a.

Mirandulanus D.
Thoma interpretes
quo ad Chemicam conciliat.

Syluester
Thoma interpretes pro
Chemia loquitur.
Caietanus item.

differit, ut aliis in questionibus acutè solet: Quà in re illud non nulli de mirantur, qui ubi artis veritatem & auctoritatem & ratione Divi Thomæ confirmavit, illico homini decreverit possibilem: Id & ea ipsa Thomæ ratio convincit, quod si admittit, cur non humana? Si principes & ab eis consulti sapientes eam queunt exerce-

Ioh. m. Lygur Thomæ interpretis ob-
tra Chæmi am loquitur

re, cur super hominem? quasi non sint & principes & sapientes inter homines recensendi: Idem Mirandulanus libr. secundo cap. II. sententiam Thomæ Aquinatis de conficiendo auro declarat, quam interpretes eius distraherunt, ubi inquit:

Ego certè non assentior Iohanni Lyguri, qui auri formam excluderet ab arte, nobilitatis gratia, proptereaque conficiendi auri artem eluserit: Nam perfectiorem, uti diximus, formam Thomas admittit, hoc est, animam sensilem, quorum sese Magi effectores rerum naturalium suis instrumentis præstiterunt. Nec eo item moveor, quod nesciant invenire artifices, quæ propriè agant, quæ propriè patiantur: Quoniam nec igno- ranti calore opus esse & humore, multisque vaporibus, quibus ad metalla transmutanda uti soleat natura: Adde, quod quæ juvenis negare visus est, Thomas constanter affirmavit, longo post tempore, hoc est, dum summam conficeret Theologicam, tanquam ultimum suarum opinionum Testamentum. Nec illo etiam movebor, quo motus est Lygur Sylvester, opinatus cum Petro Gomate S. Thomam in commentario secundo de imperfectis artificibus, in summa Theologica de perfectis loquutum, iis concessisse, illis abuisse potestatem. Nam de arte conficiendi, non de artificibus erat mentio, quæ quidem ars, quoniam naturæ ministerio & in-

D. Thomas Chymica, Dei magna lita non neglexit, qui cetera minora curavit.

strumentis utitur, ab omnibus potest ad perfectionem duci, à quibus potest exerceri, siue incorporei spiritus, siue homines illi fuerint, aut naturaliter aut supra naturam edocti. Varietas enim ministrorum artem non tollit aut minuit per sese naturæ viribus nitentem quidem, sed quantum & juvantem illam & superantem. Tantum Mirandulanus de Thomæ. Itaque ergo princeps Chymicus D. Thomas non immerito statuitur, qui cum Angelico suo ingenio ob-

struiffima quæq; penetrârit & elucidârit, vitam sibi acerbiorem putavit, nisi & illa *magnalia Dei*, quibus totus mundus inhiat, indagaret, præsertim sub illo præceptore, quô Chymicum fuisse, notorium erat: In libro eius antedictô Chymico duo in primis cõsideranda veniunt; primò quod in præfatione deducit, pulchro illo Optices exemplo, quo per concaua specula radii solares cõdensantur adeò, ut incendant quæcunque combustibilia obuia, cœlestes virtutes ab astris, vtpote sole descendentes communicari & eadem esse cum elementalibus inferioribus, cum in illo igne sic incenso & alio communi nulla sit differentia: Vnde patet cœlestem essentiam in hisce inferioribus elementis posse conseruari, qualis est Forma illa aurea miscibilis metallis omnibus, imperfectiora ex illis in aurum reducens: Hæc enim, vt paulo ante dictum, à cœlo in terræ substantiâ impressa ab astris descendit, tanquam Promethei ferulâ delata ad mortales, quo haberent solis filium in terris, qui, quando bene rectus ab ingento artificis, & Vulcani industria rite educatus esset, patris sui vices hic obiret & id quod pater in mille annis, ipse in paucis minutis vnus horæ præstaret: Vt enim *Radij* solis cœlestis in speculis dictis multiplicantur & quasi corporei & tractabiles, vt ignis, sũt, ita solis terrestris radij cum coeunt & in se reflectuntur, quod primò quasi spirituale & in palpabile erat, fit corporeum & palpabile; quodque primum eius punctum à sole & cœlo productum erat, eius circumferentia à nostrate igne seu Vulcano perficitur & continuatur: *Radius* est cœlestis luminis, radius quoque est in terris, qui lucet in tenebris instar carbunculi in se collectus; Accipiendus itaque noster est Radius, eiusque umbra delenda, vt Hermetes monet; Hoc fieri nequit, nisi sol cancrum ingrediatur, tum illis, qui in Delta, Ægypti insula; habitant ad Sy-

*Ignis ex radiis solari-
bus, deducitur idem cum elementalibus.*

Auri forma descendit ex astris.

Punctum compositi Chymici est à cœlo, circumferentia ab igne nostrate.

A Radio re mouenda umbra est.

Lapis primo
senex postea
iuuenis.

Ignis natu-
ra vilipa-
bulo nutri-
tur, igne in-
teriali.

Materia D.
Thomas ter-
ra nigr. seu
antimonij
sim.

Quid ex an-
timonio fa-
ctum sit.

nem, verticalis est & absque umbra: *Cancer* autem *Luna* do-
mus & *Luna* domina humorum est, qui humores in lapi-
de nostro dominantur, inde albus est & senex primò, qui-
bus desiccatis post fit rubeus & puer sanguineus, vt habet
epistola *Rhasis* : *Radius* hic siue igniculus in terra habitat
& non extinguitur aqua, quia cœlestis virtutis est, vilissi-
mo nutritur fomite, veluti foetus in vtero, menstruo : Vt
enim ignis preciosissimum elementum quacunque ma-
teria pinguali potest (cum sint qui simis animalium ad
fouendos ignes vtantur) sic ignis philosophicus à Sole ar-
tifici ministratus, pabulo viliori sustentatur, ne euanescat.
In pingui, oleosa & incombustibili est substantia, quæ
cum viscosa sit tota, non facile euanescit aut in aerem re-
soluitur: Hic est *Calor naturalis* & humidum radicale, inter
se amicabiliter coniuncta : Hæc est *flamma* & *illud oleum*.
Hic *equus*, illud *pabulum*, Hic *canis*, ille *lepus*, Hoc *agens*, illud
patiens, quod omnia complectitur : Secundo in Chymico
libro D. *Thomas* materiam ponit terram nigram oculosam,
quam vocat *Antimonium Hispanicum* ; Eandem *Democritus*
apud *Flamellum* in annotat: appellat *Stimmi Italicum* multif-
que aliis nominibus : quibus addatur *Greneri assensus* &
Basilij, aliorumque innumerorum : Nullum est dubium,
quin philosophorum hac in parte mens sit vnanimis & ve-
rissima, dum modo rectè percipiatur : Quid quidam non
indiligens *Antimonij* scrutator ex eo fecerit, ipse suo libello
attestatum reliquit, nempe mercurium, plumbum, cu-
prum, ferrum, stannum, epar, argentum & aurum ; Alij in-
de fecerunt Regulum Flor. albos, citrinos & rubeos, ole-
um, vitrum, sal & innumerabiles medicinas alias: vnde *Ba-
silijus Valentinus* non immerito *Antimonio triumphum* dicauit,
quasi ipse victor sit & triumphator morborum ; imo *Hercu-
cles Morbicida* ; Vnde multi sagaciores indicium desum-
pse-

ferunt, latere in antimonio plus virtutis medicinalis, quam in vilo alio simplici, ideoque etiam plus virtutis tingentis seu tincturæ; Experti quoque sunt in lixiuium eius facili modo præparatum cochlear argentum immissum deaurari, & idem fieri eiusdem oleo abstracto per retortam, sed illud aurum esse volatile; Hinc non pauci magnam spem concipiunt; Quos sane à bonâ intentione non retraham, nihilominus tamen nec ad eam incitabo metam: D. Thomas loquitur de Hispanico Antimonio, & Democritus de Italico Stimmi: Alij de Vngarico: Matthiolus tradit Senis esse fodinas Antimonii mineræ permultas; Optimum autem inueniri in locis mari vicinis, Messana & Suana; Et prope oppidulum Syluenam in comitatu S. Floræ: Venetias adfertur ex Germania at fufum in ollis: Plinius libro trigesimo tertio, capite sexto, meminit quoque antimonij, dum describit lapidem, qui inuenitur in fodinis argenti, album, & splendidum absq; pellaciditate, & nominatur ab alijs Stimmi, à nonnullis Stibium, à quibusdam Alabastrum, & Larbason, cuius sunt duo genera, mas & foemina, at foemina minoris virtutis æstinatur: In Vngaria Schemnitij habetur: Basilius de Vngaria: Vngaria me genuit, cælum & stella me fouent, & terra lacte me &c. Ibidem in auri fodinis reperiri copiosissimum, sunt qui testantur: In Germania Mons adiferus, der Sichtsberg / & Altenberga, multæque aliæ fodinæ dant antimonium; At quod genus ex his eligendum, quæres? Philosophicum, respondeo, quod est in virtutibus illo adhuc efficacius, vnde cunq; petatur: De loco huius philosophi non conueniunt, nisi quod dicant, inueniri ubique, esse vilis precij, in sterquilinio abscondi, Adamum secum portasse è Paradiso, & volatilia ad nos detulisse, lapidem esse gratis datum, de eo sumendum, quantum cui lubet,

*Aurum vo
latile in an
timonio.*

*Antimonii
varia loca
natalitia.*

*Plinius mi
minit Anci
monij.*

*Antimoni
um in auri
fodinu Vn
garie inue
nuntur.*

*Antimoni
philosophi
cum arti
conuenit.*

Antimonium multorum opes aseruit. Historiam dicula.
Falsarius regis filius repudiat. Antimonium magni sumptibus à multis tractatum.
Antimonium philosophicum in mari profundo iacet.
Clamor regis ex profundo mari.
Regius filius non agnoscitur à mundo.

*nec alicuius hominis veniam petendam, esse nigrum nigrius nigro, ne plura eorum dicta recenseam; Antimonium est, quod multas fatigauit opes, dum in vero inquirendo & eligendo aberrarunt & illegitimum pro legitimo corona regia dignati sunt at gratia plurimis leuiore: Ex historicis meminimus, Margarita trium regnorum septentrionalium Regina filium in maritimâ pugnâ amissum aut suffocatum fuisse; paucisque post annis quendam ei de facie similitimum, (qui omnia quoque dicta & facta amissi recitare nouerat) pro eo agnitum & magna cum pompa nauium instructarum à maritimâ quadam ciuitate eò deductum ad matrem, verum illa obseruatis omnibus signis in homine, tandem falsarium & supposititium deprehensum remisit parua cum gratia ad naues, vnde venerat: Huic quid simile multis conuigisse nouimus, qui existimantes, cum antimonium inuenissent, philosophorum esse filium verè regium, immensis sumptibus & laboribus id tractandum sumpserunt per varios operandi modos; Et licet illud tincturas quasdam volatiles representarit, tanquam notas regiaë solbolis, tamen ad vltimum in cineres reductum & vt inutile relegatum fuit: Verum philosophorum antimonium in mari profundo, vt regius ille filius demersum delitescit; Et quamuis ex animis ipse philosophicorum Rex videatur, tamen viuit & ex profundo clamat: *Qui me liberabit ex aquis & in siccum reducet: hunc ego diuitiis beabo perpetuis*: Hic clamor etsi audiatur à multis, nulli tamen eius commiseratione ducti, quærere regem subeunt: Quis enim, inquiunt, se demerget in æquor? Quis suo præsentaneo periculo alterius periculum leuabit? Pauci sunt eius lamentationi creduli & putant vocem auditam esse Scillaë & Charybdis resonos fragores & boatus: Hinc ociosi sedent domi nec regiam GAZAM, vt nec salutem curant.*

Antimonium ergo ab arte non rejciendum est, sed eligendum magna cura & providentia: Sic enim Morienus ad regem Calidem; *Similiter scias, inquit, quod maior radix operis est in inquisitione specierum, quæ sunt meliores ad hoc magisterium: Nam unaquæque minera multorum est generum: Rectè itaque D. Thomas elegit Hispanicum, utpote præstantius cæteris omnibus, quotquot enumeravimus: Non tamen absque singulari præparatione eo usus est, cum ex vulgaribus, ut Greuerus loquitur, physica faciendâ fiat: Quicquid enim opus philosophicum ingreditur, id debere esse purum, homogenum, ab omni sua heterogeneitate & terra superflua purgatum in substantiam clarâ; operi philosophico convenientem; quæ vel tota volet, vel tota in fundo remaneat, pro operationis diuersitate.*

Magna pars operis in electæ one specierum existit.

Antimonis physico utendum.

CONGENTILES D. THOMÆ AQUINATIS, ITALI.

PETRVS BONVS, FERRARIENSIS, vir nomini suo optime correspondens: quocunque enim modo accipiatur siue in moribus seu doctrinis; *Bonus* est: Vixit *Pola* in *Hispania* ante ducentos & aliquot annos: Scripsit tractatû Chymicum, verè *Margaritam nouellam* dictum, in quo tam solide, erudite & copiose tractat hanc quæstionē, An *sears Chymia* possibilis; nec ne; eiusque affirmatiuam demonstrat argumentis ex rei natura & proprietate petitis adeo claris & perspicuis; ut nullus post ipsum id tentare opus habuerit: Verum cum copiâ rem quidem declararet, at syllogisticâ acrimoniâ minuât; alij quoque post eum, utpote nouis hostibus seu retarijs, noui antagonistæ seu pancratiastæ sese opposuerunt; *Chymiamque ratam, tectam pro virili defende-*

Petrus Bonus Ferrariensis: Vbi vixit Bonus.

Margarita nouella Boni tractatus eruditissimus.

fenderunt : Indignum sanè esset Margaritam tam preciosam porcis proijcere. quam non nisi docti legere & admirari deberent. Hic est *Vnio Cleopatrx* relictus nobis à temporis omniuori luxurie seu voracitate, (cum vnus eiusmodi, nempe Boni interpretis de simili quæstione interierit) qui magis *Veneris Auriculæ* adaptandus conueniat, quàm vt in angulis situ fumoq; oblitus delitescat : Veneri autem tum adaptatur, cum summo honore adficitur & in oculis omnium gestatur. Ipse autè *Bonus* philosophicum sulfur clarissimè descripsit inter cetera, idq; vocat corpus in vnione cū spiritu & anima: sulfur, respectu argenti viui : Cui sententiæ, licet discrepare videatur à communi opinione, tamen tanquã verissime acquiescendum puto : E contra est in homine & animalibus : Formã hominis est anima rationalis : Formã cõpositi philosophici est etiam anima, at quia nulla in eo vita est proprie dicta, nisi analogicè, potius corporea substantia dicenda venit, quia hæc sustinet, vt magis firma & fixa, partes volatiles, easque vt corpus animam, complectitur: corpus non ambulat, loquitur, mouet se, alia uè munia obit, absque animæ ope, ita nec anima eadem præstat absque corpore; Ab anima fit initium & prima motio, imo totum quod fit, à corpore fit executio: In cõposito autem philosophico à corporea substantia dependent omnia accidentia & proprietates, non tamen sine spiritus & animæ adminiculo: Si quis vero vice versa, corpus dicat materiam & animam formam, non errabit; cum, vt Bernhardus monet in Epist. ad Th. de Bon. in lapide non sit corpus, nec anima, nec spiritus, nisi similitudinariè.

Margarita nouelli honore digna. Bonus philosophicum sulfur optime depinxit.

Forma cõpositi Chymici corporea.

Animæ corporis, & hoc illius opes indiget.

In lapide corpus & anima non sunt, nisi similitudinariè.

Petrus de Zalentio.

PETRVS DE ZALENTIO, artifex Chymicus haud vulgaris librum edidit doctrinæ rarioris, in quo subtilissime de omnibus artis requisitis philosophico more differit, nempe de generatione metallorum, de materia, de ponderibus & alijs:

& alijs De generatione metallorum dicit fumoꝝ sulfuris & ar- Generatio
metalloꝝ.
 genti vni ex profundo terræ exhalare, se inuicemq; com-
 plecti, in quorum cōplexione mutua generari cōtinuò ca-
 lore agente pinguedinē quandā vinctuē sām, quæ vocetur Brumazar
quid.
 Brumaza; Hoc est illud, q̄ non agnoscitur in mineris licet
 videatur, quia est exiguæ quantitatis, estq; fermentū toti⁹
 operis, sine quo nulla fermēratio fieri potest: Hinc Clangor Brumazar
e⁹ fermēta-
tum operis.
 buccinæ; Itē Rosarius & Petrus de Zalento diuunt: Fermentum,
 q̄ est mediū cōiungens si ponitur in principio, vel in medio, opus perfi-
 citur citius, nec indiget reiteratione: Nō tamē dicunt hæc per abnega-
 tionē. Quale autē sit illud fermentum Clangor declarauit: Ex p- Quale fer-
mentum o-
peris, non
aurum cō-
tinuū.
 secto, inquit, nil fit, quia iā perfectū est, prout ista materia seu artifi-
 cii perficit. Habemus exēplum: Paris fermētatus & coctus est perfe-
 ctus in suo statu vel esse. Et ad suum vltimum finē peruenit, nec eo plus
 poteris fermētare: Sic est in auro: Aurum purum deductū est per exā-
 mē ignis in corpus firmum & fixum, & eo amplius fermētare est im-
 possibile apud philosophos, nisi habeatur prima materia metallorum;
 in qua resoluitur in primā materiā & in elementa miscibilia: Recipia-
 mus ergo illā materiā, unde erit aurum. & mediāte artificio deduci-
 tur in verum fermētum philosophorum & mutetur hoc cū ingenio in
 materiā perfectā, vel in speciē corporum perfectōrū, & tunc demū in-
 cipiamus operationē: Tantū de Brumazar: Materiā vocat Blan-
 cā, quia nō nihil splendoris ostēdit, p̄sertim p̄parata & cum
 fermēto mixta Est autē id nomē mulieris, q̄ Blanca patie-
 di mun⁹ suscipit & actionē in se recipit viri seu agētis, q̄ est
 sulfur: Etsi enim materia primò soluat sulfur, inq; id putre-
 factione, medio vaporosi ignis, videatur agere, tamē q̄ pri-
 mo trahit, mox trahitur & aëro ppria est masculi seu sulfu-
 ris: Hęc Blāca p̄ se cōsiderata est vilis originis, quia forte, an-
 tēq̄ ad aliquā dignitatē euecta est, in tectis, stabulis aut cu-
 linis, diuti⁹ detenta fuit absq; precio aut existimatione vlla:
 sed postquā p̄parata & veste preciosa circūdata fuit, omnē
 squa-

Materia
Blanca.

Materia p̄
mo agit, p̄
patitur.

Blanca vi-
li originis
p̄ se cōsi-
derata.

Blanca ab-
iectis sordi-
bis formosa
apparuit.
Pondera
artia.

squalorem, & sordes abiecit & formosæ fœminæ instar ap-
 paruit: Quod si marito suo copulata fuerit matrimonio,
 pulcherrima matrona merito haberi poterit, quæ sui simi-
 lem vix reperiât: *Pondera* artis hic author vti abscondit ob-
 scuritate, sic tradit luciditate quadam: In his, non reuelan-
 dis, potiore[m] artificij Chymici partem sitam esse affirmat:
 Si hæc, inquit, non celarentur, fortè periret scientia cū fra-
 trib. suis: Et, Bestia cauda breui male tegit posteriora, stul-
 tus lingua leui male tegit interiora. Sic *Rosarius* ex *Rhafi*, qui
 libro magno præceptorum ait: *Quicumq[ue] ignorat pondera, non*
laboret in nostris libris; quia philosophi nil suarum rerum posuerunt,
nec aliud occultauerunt nisi hæc: Idem, aqua est, inquit, pondera sa-
 pientum, ideo aqua & ignis tibi sufficiunt ad totum opus: aqua nostra
 fortior est igne, quia facit de corpore auri merum spiritum, quod ignis
 facere non potest: Et ignis respectu eius est, tanquam aqua respectu i-
 gnis vulgaris: Ideo dicunt philosophi. *Comburi te es nostrum igne for-*
tissimo: Et ibidem, *Aqua philosophorum vocatur vas Hermetis, de*
qua philosophi sic scripserunt: In aqua nostra fiunt omnes modi, scili-
cet, sublimatio, distillatio, solutio, calcinatio, fixio; In dicta aqua fiunt,
tanquam in vase artificiali, quod est maximum secretum. Verum
 autem pondus figura Rosarij eiusdem, monstrat & Petrus
 de Zalento idem insinuat.

Aqua phi-
losophorum
quid dica-
sur.

Ioh. Aur.
Augurellus
Poeta &
Chymicus.

IOHANNES AVRELIUS AVGVRELLVS, *Ariminensis*,
 quam suavis poeta, tam Chymicus excellens, carmine he-
 roico artem complexus est tanta venæ dexteritate, vt *Ma-*
ronis ore loqui videatur Artificium summum & poeticum
 & Chymicum in libris illis ostendit, vt meritò dubitari de
 eo possit an maior metro, an arte extiterit: verum existi-
 mamus, quod in neutro parem habuerit, si dispositionem,
 methodum & res carminis contemplemur: De eo iure di-
 cendum illud *Horatianum*: *Et prodesse volunt & delectare poe-*
tæ.

Vixit maxima ex parte *Venetijs* eo tempore cum *Italia* bello peteretur à *Maximiliano Cesare* eius nominis primo, circiter annos 1508. & 1511. Sic enim in fine scribit:

Illo Augurellum me tempore tutus habebat

Adriacus bacchante sinus per cuncta furore:

Opus suum ipsi summo Pontifici *Leoni* decimo inscripsit & dedicavit, a quo (si fama vera est) dicitur preciosissimo loculo vicissim donatus, utpote qui pecunia & auro non egeat: Quod si verum est, in magnis viris etiam magnos naves manifestat. *Petrum Lipomanum*, patritium *Venetum*, suis sacris carmine quodam initiatum producit, quasi eum artis hæredem instituere velit: In libris suis artificem optime depingit, quomodo se domi forisq; secretum gerere debeat, ne vulgo innotescat pro Chymico, qui propter nebulonum ad eam nobilissimam artem, instar coruorum ad cadaver, convolantium, multitudinem, cum ijs male audire cogitur: In arcanis artis tradendis valde parcus est & invidus, quavis vel minima ad opus spectantia non videatur negligere, cumque omnia descriperit, lectorem ultimis quatuor versibus iocabundus eludit in hunc modum:

Nunc lusisomno velut excitus arcto,

Qua data porta inter geminas, que somnia servant,

Cornea nec nobis patuit, nec prorsus eburna

Emissus cecini falsis in somnia verbis.

Quæ verba aduersarij interpretantur, tanquam totum opus suum falsum & ludibundum declararet; At in hoc falluntur. Nam *Virgilium* 6. *Aeneid.* in his imitatus, diuerticulum sibi constituit aduersus maleuolos & inuidos, quo euadere possit, si opus sit, ne cuique rationem reddere artificij teneatur, quod ludendo quasi descriperit, non serio, falsis verbis, utpote in somnia: In quo prudentia singulari usus est, sibi que cauit ab insidijs multorum, quæ, si veram artem

Augurellus
cum ioco
claudic
librum.

Augurellus
ultimis ver
sicultis sui li
bri sibi ca
uit.

Porta de-
scribentes
falsa & fi-
Ha in fine
tamē id non
fatentur.

professus fuisset, ipsi intendi potuissent: Vera tamen sunt, licet sub allegoria, quæ scripsit; Et si non essent talia; sed saltem figmenta, vt reliquorum poetarū, nō tamen in fine adiecisset, esse falsa: Neq; enim vllus ex antiquis & recentiorib. poetis hoc fecit, etiamsi falsissima & ab omni ratione alienissima opera ediderit, vt in fine eorum seipsum refutaret, sed omnia ita depingit colorib. veritatis, vt nullum de ijs dubium remaneat, vt patet in *Homeri Troiana* expeditione, *Hesiodi* genealogia Deo um, *Virgilij Aeneæ*, alijsq; innumeris.

Marcellus
Palingenius
Poeta &
Sacerdos.

MARCELLVS PALINGENIVS, Poeta moralis & sacerdos, vt iam dictus *Augurellus* physicus, carmine facili Heroico vitam humanam descripsit, in que ea varia vitia & enormitates aspere perstrinxit, nō parcens vlli personæ; nec *Pape*, nec *Episcopis*, sed omnes æquissimo suæ censuræ examini subiecit: Opus suum in duodecim signa cœlestia; totidemq; libros digessit, in quorum singulis peculiaria tradit: Postquam ad librum 10. seu signum *Capricorni* peruenit, *Lapidem philosophicum*, tanquam conueniens doctis viaticum, quo mundū perlustrare possint, describit his versib.

Palingenii
moralis o-
pus.

Palingenius
v Lapidem
descripsit
viaticum
viris doctis.

Tunc mentis diuina homines oracula ceca
Voluentes animo ancipiti, vix tempore longo
Experti multa, & non paruis sumptibus illam
Inuenere artem, qua non ars dignior vlla est;
Fingendi Lapidem Ætherium, quem scire profanis
Haud quaquam licet, & frustra plebs improba querit:
Quem qui habet, ille potest, ubi vult, habitare decenter;
Nec fortuna iram metuit, nec brachia furum:
Sed paucos tanto dignantur munere Diui:
Et paulo post: Arcadium hunc iuuenem, insidum, nimium-
que fugacem;
Prendite & immer sum stygis occide lymphis, &c.

Processus apud ipsum authorem dicto loco videatur: Ex
his

his apparet, eum Chemiæ non solum initiatum, sed magi-
 strum quoque perfectum extitisse: Quam ob causam in a-
 liorum, ignorantia fratrum, inuidiam incidit, qui cum vi-
 uo nocere nõ potuerint, post mortem eius crudelissime in
 eum animaduenterunt: Huiusmodi enim historiã de obitu
Palingenii audiuisse me memini à viro fide digno; quæ num
 in omnibus veritati conueniat, nec ne, dici non potest: Ha-
 buit *Palingenius* ex sorore aut fratre nepotem adhuc pue-
 rum apud se, quem bonorum suorum atque ipsius artis heredi-
 tatem iam moriturus constituere cogitauit: Quocirca li-
 brum quendam literis seu figuris incognitis in huius gra-
 tiam fecerat, quem ob signatum firmissime puero tradidit,
 vna cum charta, quæ haberet Alphabetum, quo liber scri-
 ptus erat, integrum, atque hæc clavis dicebatur: cum hac
 admonitione & cautela, ne puer librum illum & chartam
 in alienas vnquam manus traderet, nec ipse aperiret ante
 vigesimum, vel eo amplius, ætatis annum: Quod cum
 puer ipsi pollicitus esset, diem suum sacerdos obiit: Tum
 inuidi & calumniatores eius existimarunt, sese posse occa-
 sionem iã captare, vt eum quacunq; ignominia nota post
 mortem quoq; afficerent: Interim eõ sepulto, pro mago &
 indigno loci sepulturæ loco ab iisdem proclamat⁹ est, ac-
 cersit quoq; pueri, *Palingenij* nepote, ab eo inquirunt, de vita
 & multis alij ad auunculum ei⁹ spectantibus, & annõ cha-
 racteres diuersos apud eum viderit? Puer perterrit⁹ hac in-
 quiritone de libro sibi ab eo relicto mentionẽ fecit, quo al-
 lato, & aperto, nil nisi incognitã scripturã varijs characteri-
 bus depictã in eo inueniunt: Quocirca puero psuadent eũ
 librũ esse magicũ & dignũ, qui cõburatur, cũ suo authore:
 puer itaq; clauẽ, quã habuit in charta designatã, siquidẽ magi-
 cã quoq; existinaret, in ignẽ abiecit & cõbussit: Paulo post
 perlustrato libr. omni ex parte, nihil omnino legere aut ex-

*Palingenius
Chemic
magister.*

*Palingenio
inuidetiã
morsuo in-
fessi.*

*Historia de
obitu Pali-
genii.*

*Clauis libri
Palingenii.*

*Palingenius
obit.*

ponere potuerunt, nisi quod in angulo quodam eius inuen-
nerint, vulgarib. literis notatum, quod omnia ista legenda
sint per *clauem Alphabeti*; puero seorsim traditam: Hinc cum
eam clauem à dicto puero peterent, ille respondit, se conie-
cisse in ignem: Atq; ita liber legi non potuit vllâ arte: Cum-
que nullum eius vsus capere possent, nec quicquam intel-
ligere de ijs, quæ in eo continerentur, pro magico vna cum
suo authore habuerunt, curaruntq; vt Palingenij cadauer
effossum cum libro non intellectu combureretur: Tan-
tum inuidia & calumnia præstare possunt.

*Palingenij
cadauer ef-
fossum &
combustum.
ob inui-
diam.
Iob. de Ru-
pescissa.*

IOHANNES DE RUPESCISSA, monachus ex mino-
rum ordine, librum reliquit Chymicum, qui est in eo cen-
su; vt à doctis pro legitimo accipiatur & agnoscat, quâ-
uis multis sophisticis tricis refertus sit: Scripsit præterea a-
lios tractatus, vt de quinta essentia: vbi dicit se in cathenis
sedentem, ex diuina reuelatione, occultum naturæ cogno-
uisse assiduis meditationibus & precibus: Hic author, quia
minorita est, minoris precij ab aduersario æstimatur ridicu-
la ratiocinatione: Vt, est ex Minoribus; Ergo minoris au-
thoritatis artifex est: At hoc non sequitur: Non raro erudi-
tissimi viri in hoc mendicantium ordine inuenti sunt, qui
præ alijs longe excelluerunt: Paupertas enim omnes edo-
cet artes & venter ingenij largitor est.

*Ratiocina-
tio puerili
aduersario-
rum.*

*Paupertas
studiosa.*

*Augustinus
Pantheus:*

AVGVSTINVS PANTHEVS *Venetus Sacerdos de Voarcha-*
dumia, hoc est, vera Chemia, tractatum quoque reliquit in-
structissimum omnibus ad eam necessarijs & aliquo modo
pertinentibus: Mutauit nomen artis Chemiæ in Hæbrai-
cum vocabulum incognitum, ne de Alchemia scripsisse vi-
deretur aut tractasse, quod apud Venetos lege quadam ve-
titum est: *Voarchadumiam*, quæ sonat auri rubei purificatio-
nem, separat à communi Alchymia, hanc deceptoriam illâ
verissimam, hanc illicitam, illam licitam vocitans: Peculia-

*Voarcha-
dumia,
quid sonet.*

*Alchymia
deceptoriam
& illicitam.*

rem hic author methodum obseruat in traditione artis, quam non allegorice aut tropicè, sed simpliciter describit, vt ab omnibus intelligi queat: Arcana artis tamen, vt par est, abscondit & ne vulgo prostituantur, cauet.

Aloysius Marlianus, sub descriptione aurei velleris artem Chymicam illustrauit; Quâ allegoriâ, vt antiquissimâ vtpotè ab Orpheo profectâ, sic iucundissima vix vlla huic artificio accommodatior extat: Verum nos iam ante in Hieroglyphicis nostris lib. 2. & hic sparsim eius explicationem, cum natura rei conuenientem, protulimus: quocirca ei hac vice superfedebimus.

Aloysius Marlianus.

Ianus Lacinius collectanea variorum Chymicorum in vnum volumen reduxit, in quo nec se artis ignarum ostendit, quamuis à nonnullis ad eius perfectionem peruenisse negetur: Quomocunque sit, author non est contemnendus, qui locum inter Italos Chymicos merito suo possideat.

Ianus Lacinius.

Iohannes Chrysippus Fanianus, & ipse quid Chymici operis edidit, quod non reiiciendum sed honori suo reseruandum erit.

Iohannes Chrysippus Fanianus.

Iohannes Thebanus rhythmis latinis admodum sonoris & eruditis artem Chymicam tradidit, quem inter Italos, fortè non iniuria, collocamus.

Iohannes Thebanus.

Ludouicus Lazarellus.

Author coniugij massæ Solis & Lunæ, verus artifex;

Author Lily euulsi ex spinis: tractatum absolutissimum edidit.

Liber de artibus Romanorum.

Author studij Florentini.

Efferauis monachus librum quoque Chymicum scripsit, qui passim habetur.

Clemens de secretis naturæ.

Gilbertus Cardinalis.

Archelaus, librum Chymicum reliquit.

Gallinarius.

Sarni Liliū.

*Iohannes
de Aquino.*

Iohannes de Aquino; cuius Rosarius philosophorum meminit his verbis: Iohan: de Aquino: Qui auri destructionem ignorat, constructionem eius ex cursu naturae necessario habet ignorare: Facilius itaq; est aurum construere, quam destruere. Hos vltimos numero tredecim Italis aggregauimus, de quorum tamen nonnullis incerti sumus cuiates haberi debeant.

*Italia pro-
uentus.*

Vt autem Gallis artificibus subiecimus Gallia prouentus, unde eius regni vbertas aestimari possit. sic iam Italiae totius censum, unde huius dotes & diuitiae colligi possunt, sua nationi addemus non absq; honorifica eiusdem memoria.

Italia laus.

HONORI ITALORVM.

Oppida si spectes & aenei muneraruris,

Miraculum Europa dixeris Italiam.

*Pontificis
Romani re-
ditus seu
prouentus.*

Pontifex Romanus (secundum *Viginarium* in commentariis, quæ scripsit in *Titi Liuij* historiam) recipit ex dominatibus politicis, quos possidet in *Italia*, quotannis millionem auri, qui efficit decies centena millia ducatorum. Nam de bonis Ecclesiasticis, quæ ad illum redeunt ex *Italia*, *Hispania*, *Gallia* & *Germania*, non fit mentio, quæ tamen longè excedunt prouentus politicos. *Lanouuius* in suis narrationibus tractatu octauo illi tribuit quindecies centena millia coronatorum. *Simon Hieræus Mefensis* 900000. Δ.

*Regni Nea-
pol. prouen-
tus.*

Regnum Neapolitanum pendit quotannis, secundum *Viginarium*; duodecies centena millia ducatorum, secundum *Hieræum* 1646000. Δ.

*Sicilia pro-
uentus.*

Sicilia ex Viginario, quinquies centena millia ducatorum.

Duca-

Ducatus Hetruria, ex *Viginario*, pendit *Duci Florentino* quindecies centena millia: Ex *Hieræo* IIII 0000. Δ.

Ducatus Italia omnium proventus.

Ducatus Mediolanensis, ex *Viginario*, duodecies centena millia.

Ducatus Mantuanus & Marchionatus Montis Ferrati, pendit ter centena millia, ut ait *Vig.* ut *Hieræus*, 849000.

Ducatus Parmensis ex *Vig.* octoginta millia.

Ducatus Vrbinatium ex *Vig.* quinquaginta millia: *Hieræus* addit 10000.

Respublica Lucensis, triginta millia.

Respublica Genuensis centum millia.

Ducatus Ferrariensis 327000.

Subductis rationibus, ex *Viginario*, *Italia* redderet annuatim circiter 9. auri milliones: Nam præcedentibus addit etiam *Venetorum* Rempub. colligere ex omnibus vrbibus suo Dominio subditis quindecies centena millia.

Totius Italiae diuisia.

Sed *Simon Hieræus*, qui *Venetorum* redditus exactissime considerauit, ex particularibus hanc summam colligit, nempe quattuor milliones, centum sexaginta quinque millia ducatorum, ut ærarii quæstores subductis rationibus inuenerunt anno Domini 1583. Quæ summa collecta est ex venditione salis, ex redditibus vinorum, mercium diuersi generis, quæ importantur & exportantur; ex pistrinis, macellis, ex mensuris, ponderibus, priuilegiis & diplomatibus, decimis, daciis, monetariis officinis, contributionibus magistratuum, officiorum, artium mechanicarum, ex syluis, flüuiis, mari, pascuis & reliquis rebus, ex quibus infinitam summam pecuniæ corradunt Veneti.

Venetorum proventus annuus.

Nam ex solo sale, quod per omnes vrbes ditionis *Venetorum* distribuitur, colligunt quotannis septingenta duo millia ducatorum & sedecim, ut fuit anno supradicto 1583. animaduersum.

Venetis ex quibus rebus lucrum capiunt.

Tributa omnium artium mechanicarum eiusdem vrbis effecerunt centum quinquaginta sex millia, sexcenta, nonaginta octo.

Ex piscatione redierunt ad ærarium 5752 ducati.

Ex lignis ædificiorum, 5754.

Ex pistrinis & molis, 1997.

Ex naulis maris & fluminum, 6591.

Ex venditione vinorum, 2361.

Ex officinis monetariis, 33081.

Et hæc ex sola vrbe *Veneta*.

*Venatorum
civitatum
subsidia.*

Subsidia præter redditus ordinarios, soluta sunt ab vrribus terræ firmæ (quæ sunt, *Patauium, Treuisum, Verona, Colonia, Bergamum, Bassanū, Civitalle, Feltre, Rouigum, Crema, Bressa, Vincentia*, cum earum statu & locis pertinentibus ad eorum ditiones) & ea subsidia æquarunt centum sexaginta millia ducatorum, septingentos & nonaginta. Eadem vrbes soluunt annuatim ad stipendia centurionum, Equitum & peditum octingenta millia ducatorum.

*Particularis
enumeratio
Venatorum
ex oppidis
tributorum*

Sed conducet videre particularia summam tamen quantum singulis annis pendit vna quæq; vrbs: Primo ex *Ducatu*, qui antiquitus continebat oppida lacunarum sinus Adriatici, quæ circum vrbem sunt, & dicuntur vulgo *Portæ* vrbis: suntque *Muranum, Malamocum, Torcellum, Buranum, Mazorbium, Chiozza*, & loca littoralia, quæ separant *Adriam* à lacunis. Ex *Murano* collecta sunt 862. Ex *Torcello, Mazorbo, Burano*, aliisque locis pertinentibus ad ditionem *Torcelli*, 1187. Ex *Malamoco* 94. Ex *Chiozza*, 3538.

Sequuntur alia oppida & vrbes status *Veneti*, quæ annum pendunt tributum pro facultatibus: *Adri*, 1010. *Loreo*, 1460. *Gambarana*, 400. *Cauargere*, 1095. *Patauium*, 48504. *Præuedi Sacco*, 920. *Nouale*, 950. *Campo S. Peiero*, 914. *Montagnana*, 2346. *Este*, 934. *Azolo*, 1782. *Castelfranco*, 1700. *Castel citadella*,

1522. *Mestre*, 2914. *Vincentia* 47337. *Castella Vincentina*, 1064. *Longino*, 1628. *Verona*, 75170. *Castella Verorenfis*, 11106. *Cologna*, 6240. *Castelbaldo*, 248. *Mons Celsi* 932. *Bassão* 4976. *Trevigi*, 25265. *Castel Triuifana*, 982. *Vderzo*, 1261. *Porto Buffale*, 793. *Sacile*, 1490. *Caneua*, 718. *Conigliano*, 6421. *Saranalle*, 1136. *Cadore*, 2551. *Rouigo*, 8547. *Lendonara*, 1446. *Abbatia*, 7525. *Vtina*, 5726. *Ciuitalle*, 2838. *Porto Gruaro*, 1476. *Lignano*, 5630. *Peschiera*, 1190. *Sorue*, 1212. *Brescia*, 89958. *Salo & Riviera*, 12427. *Romano*, 1168. *Martinengo*, 1466. *Lona*, 1471. *Azolo*, 2136. *Orzi*, 1336. *Bergamum*, 34697. *Crema*, 77610. *Monfalcon*, 1122. *Chiufa*, 750. *Perdonone*, 4577. *Feltre*, 4620. *Ciuitaldi Beluno*, 5398.

Reditus, qui colligitur ex Istria & urbibus Istriacis. *Reditus ex Istria.*

C *Apo d' Istria*, 2612. *Piran*, 1021. *Rouigno*, 633. *Parenzo*, 1116. *Citanuoua*, 881. *Pola*, 200. *Dignam*, 1384. *Albona & Fianonza*, 1143. *Valle*, 878. *Montana*, 1820. *Grittiguana*, 1584. *S. Lorenzo*, 1456. *Pinguente*, 2956. *Humago*, 590. *Suluia*, 752. *Buie*, 342. *Portole*, 270.

Dalmatie urbes, quarum confiscationes & mulctæ omnes condemnationum peculiari priuilegio communitati Dalmatarum attribuantur, non Venetorum fisco applicantur. *Reditus ex Dalmatie urbibus.*

C *herfo & Osero*, 6101. *Veglia*, 4735. *Arbe*, 2780. *Zara*, 2387. *Nona*, 640. *Sebenico*, 6246. *Trau*, 4980. *Limissa*, 8730. *Spalato*, 15567. *Curzola*, 3070. *Pigo*, 600. *Gattaro*, 8507. *Budua*,

1240. *Piazza*, 6000. *Nouegradri*, immunes sunt ab omnitributo, sed obligati sunt ciues quotidie numerare 25. solidos singulis militibus præfidiariis, qui arcem illam tuentur.

Reditus ex insulis.

Insula, quæ ad Græciam vergunt,

Corcyra, 6059. *Zacynthos*; 57184. *Cephalenia*, 13877. *Corigo*; 2340. *Creta* & eius vrbes; quæ sunt; *Candia*, 16810. *Rethino*; 4510. *Canea*; 4107. *Scirhia*; 2930. *Leue* & *Micesi*; 2706.

Summa omnium proventus Venetæ Reip.

Summa omnium summarum prouentuum Reipub. Venetæ redit ad 4. millones, & 16548. ducatorum.

Iam paratus est vterq; ad pugnam, Pyrgopolynices ad inferendum, D. Thomæ ad excipiendum rationis ictus: Aduersarius itaque in hunc modum argumentatus est.

Argumentum 22. negatiuum.

22. *Argumentum negatiuum Aduersarii contra Chemiam, aduersus D. Thomam Aquin.*

Concessa proportione elementorum non necessaria existente ad artem; tamen mixtione duorum aut plurium opus est, sine qua aurum componi nequit.

At hæc mixtio æque est ignota artifici, vt proportio elementorum.

Ergo nec aurum arte produci potest.

Responsio D. Thomæ Aquin. ad 22. Argumentum negativum.

*Responsio
ad 22. argu-
mentum
negativum.*

Mixtio illa, quæ fit in primis principiis naturalibus, non necessario cognoscenda est artifici, nec sciri potest: Verum altera mixtio, quæ fit in substantiis à natura mixtis, necessaria est arti & vocatur nomine pōderum: Hanc artifex habere potest & vel ab experientia vel ratione indagare, cum sit sensibilis & tractabilis: At de eiusmodi mixtione an haberi possit, nec ne, ne sis sollicitus, cum tibi nihil hic feratur aut metatur.

Minor itaque neganda est, ut plane falsa; quia hanc mixtionem verus artifex ignorare non potest; quam si ignorat adhuc, inquit tamen, donec inveniat.

23. Argumentum negativum Aduersarij.

*Argum. 23.
negat.*

Mixtione quoque concessa, tanquam non necessaria, tamen efficiente calore semper opus est, quo natura vitur ad res naturales producendas, nempe aurum naturale,

Hic autem calor homini ignotus tam quo ad quantitatem, quam qualitatem, & si notus, non tamen imitabilis aut mensurabilis.

Ergo nec res naturalis, aurum ab homine produci potest.

Responsio D. Thoma Aquin. ad 23. Argumentum negatiuum.

*Responsio
ad 23 argu-
mentum
negatiuum.*

Respondeo ad Maiorem, quod si ex principiis primis naturalibus opus naturale educendum sit, tum eodem caloris gradu & genere vtendum esse, quo natura vtitur: Atque ita maior est vera: At si iisdem non vtatur ars, nec eodem valore, tum maior est falsa: Sæpe autem demonstrauius, quod hic vltimus modus sit arti peculiaris, primus naturæ.

Ad minorem dico: Calorem naturæ non esse ignotum homini, siue quantitatem seu qualitatem spectemus, sed non esse imitandum. Natura enim cum habeat saltem vna regularem semitam ad perficienda metalla, cui insitat, nempe coctionem vniformem & æqualem à calore subterraneo circumeunte mineras causatam, duobus generibus caloris opus habuit, ad tertium illum calorem internum in mercurium (qui est ignis naturæ) introducendum, seu ad formam & tincturam auri in imperfectis sensim producendam: Primum est, vt dictum, calor subterraneus, mineras fouens extrinsecus, vt ignis elementaris coquit nostros cibos: secundum gen⁹ caloris est in ipsis minerais cõclusum & mixtum vaporabiliter cõ materia coquenda, quæ est argẽtum viuũ; atq; hoc est sulfur illud cõburens & cõbustibile; quod secundũ maiore vel minore quantitatẽ, aut diuersam qualitatem distinguit argentũ viuũ imperfectorũ, vt vnum sit ferrum, alterum cuprum, 3. stannum, 4. plumbum, ne de aliis hic quicquã dicam⁹, quasi semimetallis: Hoc sulfur agi in argentum suum viuũ, cui admixtum est, a cõtinue, motum & incitatum à calore subterraneo circumeunte, & sic operatur 3. calorem, qui est Embryo metallicus.

æqua

æquatus in qualitatibus, & argentum & aurum actu: Hunc tertium calorē nos in arte producere conamur, hoc est, formam aurificam vel argentificam, per calorem primi generis: Calore autem secundi generis non egemus eo modo, ut natura, sed pro ea alium calorem assumimus, qui est vas Hermetis & sigillum eius: Ex quibus patet, quis calor sit arti necessarius, quis non; & quod illud argumentum sit extra pomœria artis, nec quicquam concludat.

24. *Argumentum negativum Aduersarij contra Chemiam.* *Argum 24. negativum.*

Si hæc scientia esset vera, potius regibus & principibus, qui magnum numerum doctorum & laborantium in hac arte habent apud se, esset inuenta, quam ab alio quocunque:

Sed à nullo eorum inuenta constar.

Ergo nec ab alio; & per consequens non ens est & falsa.

Responsio ad 24. Argumentum D. Thomæ.

Credibile est, si quid solo labore, sumptu & impensis inueniendum vel perficiendum sit, id potius à rege, principe vel diuite quocunque inueniri & perfici posse; quippe qui necessaria omnia suppeditare possunt ad inuentionem vel perfectionem eius rei spectantia, quam ab alio priuato, vel non ita diuite: Verum multæ sunt causæ, quare rarissime illi hanc artem adipiscuntur, licet nonnulli eam habuerint, ut in dē minor syllogismi falsa est. Nam tanta est re-

Responsio ad 24. Argumentum negativum.

rum diuersitas, vt ex decem millibus vix vnus veram materiam, eiusque tractandæ genuinum modum acquirat & ad finem perducatur: An vero ille vnus inseruiat alteri, vix est vero consentaneum: Necessum est autem, vt vnus idemq; multa experimenta fecerit & non saltem multi & singuli pauca, si quis iudicium de singulis & omnib. ferre debeat: Quidã enim non de alterius doctrina aut experientia quid statuere potest: Verum causa principalis huiusce peruen-tionis est ipse Deus, qui mentem humanam illuminat cui & quando vult, alteri non item: Hinc non omnis etiam doctissimus & experientissimus in communi distillandi exercitio, necessario scientiæ huius veritatem acquirit, cum sit donũ Altissimi, qui dat, cui vult, & subtrahit, cui libet. Scimus tamen, q̃ plurimi ex *Aegyptijs* antiquissimis regib. hanc artem habuerint & tractarint, qui ante enumerati sunt l. i.

Rationes D. Thomæ Aquinatis pro Chemiæ veritate.

22. Ratio affirmatiua.

*Ratio affirmatiua
ua 22.
pro Chemiâ.*

Si possibile est argentum viuum vulgi leui artificio coagulare, nempe fumo sulfuris ex plumbo velut in momento, qui fumus tamen argento viuo extraneus est, non inconueniens erit per maius artificio ex argento viuo fumofam, fixam, calidam & siccam, tinctam & ingredientem substantiam educere, quæ hoc & omne aliud argentum viuum metallicum pro viribus suis alteret & coagulet & sic in aurum idem conuertat.

At.

At primum est verum quotidiana experientia.

Ergo & secundum possibile.

Hæc ratio non est frivola, sed ex rei natura partim deducta, aperit arcana non pauca naturæ; Vtrobique enim est eadē proportio. si enim fumus plumbi crudi tantum perficit, qd si hic fumus non sit plumbeus, sed aureus, non crudus, sed coctus, nō albus, sed rubeus, nō volatilis, sed fixus, nō sulfureus, sed mercurialis, annō alteraret secundum has differentias argentum viuum? Si sic, Erit ergo aurum, q̄ constat omnibus his proprietatibus: si nō; Ergo quicquid ipsi deest, inquirendum & addendū erit, donec id fiat, q̄ intenditur: Sunt, qui dicant, argento viuo ita coagulato posse fieri transformationē argenti viui in plumbū successiue in infinitum augmētando, licet id cū damno foret: At experimentetur hoc, qui velit, ego vix illis assentior; Satis est rei possibilitatē demonstrasse per ideā quādam, q̄ licet non sit eadē, cum re, quā exprimit, tamē à sensu intellectū, contēplantē deducit.

23. *Ratio affirmatiua pro Chēmia.*

Si auri color, qui est reuera rubeus in profundo, potest artificio aquarum quarundam extrahi ita, vt substantia alba argenti viui relinquatur, tñm habito illo colore rubeo, integro, non corrosuis corrupto, potest fieri in argentum viuum projectio, atq; auri compositio ex vtroque.

At primum potest fieri,

Ergo & secundum.

Propositionis connexio inde patet, q̄ illis rebus compositis, q̄ sunt compositi coloris, vt rubei, flauī, cœrulei, viridis &c. possunt

Ratio affirmatiua 23. pro Chēmia.

possunt illi colores separari nō omnino, vt accidentia absq; subiecto, sed cum substantia quadam tenuissima ita colorata, vt color concretus, seu substantialis dici possit: Exempli gratia, ex rosis rubris, ligno santalino rubeo & *Brasiliensi*, elicitur color rubeus per aquas calidas vel acetosas, qui color coagulatus & condensatus in se, aquis abstractis, est tinctura aliqua vegetabilis, sed non diutius permanens, quam ipsum vegetabile, ex quo educta est: Ita ex herbis quibusdam viridibus viridis, ex cœruleis aut flauis floribus, cœruleus aut flauus color elicitur, vt patet in floribus croci, vnde tinctura croci elicitur: Quod de vegetabilibus dictum est, idem & de mineralibus intelligendum: Ex sulfure cōmuni, ex ferro, ex lapide lazuli, ex bismuto seu marcasita cōbusta sui colores educuntur, ex illis rubei, ex his cœrulei, ne quid dicamus de reliquis.

Ad Assumptum probandum experientia multorum facit, qui ex auro Tincturam elicere nouerunt, atque illam iterum proiecerunt in argentum viuum & alia metalla, indeq; aurum fecerunt, quamuis hoc in fraudem aliorum & cum damno proprio tentarint: Adhæc, si quis nec illud credat, vtpote, quod tincturæ vicem referat, quid dicet de auro potabili facto ex auro calcinato & soluto in aquam peculiarem, vnde ruberrimus color oriatur?

24. Ratio affirmatiua pro Chemia.

Ratio affirmatiua 24. pro Chemia.

Si negantes & ignorantes Rhabarum purgare bilem flauam, ad sensum & experientiam ablegandi sunt, quia solo sensu, non subtili aliqua ratiuncula id ipsum adstruitur, Sic illi, qui negant Chemiæ veritatem:

Sed primum verum. Ergo & secundum.

Et per consequens, cum id sit sensu demonstrandum, expectent & suspendant iudicium, donec id ipsis probetur sensu, aut alijs, qui sensuum experimenta hauserunt, fidem adhibeant, quod idem est.

Hoc argumentum vocat Avicenna lib. de anima dict. i. c. 2. rationem visionis, cuius supra meminimus, lib. 5. Lullius huius argumenti efficaciam tantam agnovit, quod noluerit artis veritatem verbis vel rationibus asserere, sed tantum dixerit: Id quod experimento oculari videtur, probatione non indiget: Hinc quoq; ego (Thom. Aq.) ad fratrem Reynaldum, Ne cures, inquam, de verbis philosophorum modernorum & antiquorum, de hac scientia differentium, cum in capacitate intellectus & in demonstratione experimentali Alchemia sedē sibi constituerit. Verum eorum, qui negant hoc artificium, aliqui etiam si viderint veracia experimenta, tamen vel magica vi, vel dolis facta dicerent: At si illis ita nugari liceat, quidni omnia per sensum cognita, in dubium vocari possint, ut nihil certi de rebus affirmandum vel negandum esset? De his Mirandulanus lib. 3. cap. 3. Quid enim est, inquit, quod vertatur non in dubium, si potestas & astus demonis ducatur in medium, an experimentis Chemicæ facultatis quispiam non imperitus sublimiorum etiam non in scijs literarum, eiusmodi vituperatores ita cōpescet, ut & partus earum matris, quo ipsimet nati sunt suo ambiguo reponatur: cum demon pravius potuerit in formam versus non Amphyrionis, sed mariti aut cuiusvis alterius compressisse matrem virum arbitrata esse, qui liberis daret operam: Nota est historia de cōceptu & complexu Macedonis Alexandri & Seleuci regis, & longo post tempore Merlini, multifariaque apud nostros theologos & antiquiores & neotericos prodita literis succuborum & incuborum demonum ijsdem in rebus improbitas atque fallacia: An & sanitas de arte medica ducta calumniam patietur, cum sese immiscere queat

damon & asferre vel morbis vel vulneribus inuisibilia remedia,
 quorum & alij meminere & nos etiam ijs in dialogis, quibus titulus
 est Strix; siue de ludificatione damonum: Vt omittam Hippocratis
 principis medicorum decreta; quorum Apollo falsus gentium Deus
 author est habitus à vetustate multifariam oraculis elusa Damoni-
 cis, qua decreta sumpsisse Hippocratem de templo AEsculapij concre-
 mato, memoria proditum est; Eorum tamen decretorum apud
 nostros est usus quatenus habentur vera;

Hæc ille.

IX. RAYMVNDI LVL-

LII, HISPANI, SYM-

B O L V M.

LIBER NONVS.

RAYMVNDVS LVLLIVS Maioricanus Raymun-
dus Lullius
Maiorica.
nno.
patria, Hispanus natione & lingua,
nunc ad mensam duodecim parium
(cuius ipse meminit Theorica Test.
ca. 72 his verbis: Et qui ad tale veniat

temperamentum dignus erit poni ad mensam duodecim parium) collocandus & ad velitationem pro Chemia Virgine instituendam admittendus venit; qui, si ingenij subtilitas, iudicij acumen & eloquentiae ornatus, locum in hoc confessu distribuerent & concederent, Hermeti propinquiorem obtineret: Verum ipse sua Sparta, quam nactus est, contentus, praecedentibus, uti suis in hac arte magistris, merito ordine & loco cedit: Ad quem Pyrgopolynices, iam pridem fama sibi cognitum, oculos animum-

Ecc 1

que

que intendit, fere diffidens suis viribus, nisi aliquod
 se recolligendi temporis spatium concederetur,
 quod ipsi non abnuimus, vt eo magis veritas, ex
 mutuo eorum congressu, elucescat, & vter ex illis
 victore uadat: Nos interim Lullij mores, vitam &
 instituta considerabimus, quantum pro
 ratione temporis lice-
 bit.

CORPVS INFANTIS EX MASCVLO ET
Fœmina procedit in ætatem.

AB *Apenninis Italiae*, per *Alpes*, ab *Hannibale* per-
vias factas, nec non *Pyræneos*, in *Hispaniam* lō-
go itinere venimus, vbi *Raymundum Lullium*, *Julius fuit
ceus*
illius gentis (magis nunc ad arma, quam li-
teras promptæ) patronum propter varias
dotes admirabilem considerabimus: Fuit
Protheus quidam ingenio; *Dadalus* arte; & *Polycletus*
norma iudicii, qui ex maiori *Balearidum insularum* oriundus
in iuventute liberalibus animum informavit scientiis: *Dadalus:
Polycletus.*

Occasio, paret autem illum magis à natura quam arte adiutum tantam ingenii monumenta reliquisse: *Occasio,* qua ipse se inquirendis Chymicis remediis dederit, narratur huiusmodi: Quod nimirum iuuenis adhuc impensissime amauerit quandam mulierem de facie venustam, cuius amoris fructu vt potiretur, cum omni cura incumberet, illa multis vsa ab hoc proposito eum auocandi modis postquam se nil verbis proficere animaduertit, tandem quo castitatem seruaret, nudauit mammam, quam cancro exulcerato

Lullius ob mulieris famulatorem cadendam sollicitus. foedum virusemittente obsessam *Lullio* ostendit; qui hinc partim commiseratione, partim amore mulieris ductus peregrinationi se dedit, vt aliis in locis huic alias incurabili malo Remedium aliquod certum indagaret; quo tandem quoque invento dicitur mulierem, curato hoc morbo, pristinae restituisse sanitati: Hæc an ita se ad literam habeant, an verò allegorica sint, prout *Basilius* fratrem monachum curauit à calculo, perinde est: Hoc indubitatum

Lullius percupidus artium discendarum. videtur, *Lullium*, Chemiæ, omniumque bonarum artium discendarum percupidum extitisse, ideoque de loco ad locum migrasse, vt multorum iudicia & doctrinas experiretur: Rarissimè enim ab vno aut in vno loco addisci poterunt, quæ ad absoluendum disciplinarum circulum spectant, aut quæ ad perfectionem vnius magisterii philosophici requiruntur: Quocirca patriæ valedixit *Lullius* exemplo fere

Lullius peregrinatus obsecrans amicum. omnium philosophorum, qui aliquid in literis & politicis solidi addiscere desiderarunt & tua bona fortuna in *Arnoldum Villanouanum* incidit, à quo in Chemia primitus institutus est, cumque ille possibilitatem Chemiæ & aurificii negaret, ab eodem *Arnoldo* refutatus & oculari testimonio conuictus est: quod ipse *Lullius* narrat in *Lapidario*,

Lullius incidit in Arnoldum. suo quodam tractatu in quo vult quenquam admonere, ne disputatione ab arti aduersante veritatem

sibi elici patiatur, idque suo proprio exemplo declarat, quomodo ipse disputando ab Arnol^o multum de artis arcanis relictuerit; cuius hæc sunt verba:

Lullius ab Arnol^o arti^o mira- dicendo ra- dicem artis expiscatus est.

*Verum dabitur unum exemplum, quod nobis aduenit: Fili, credere non potuimus ab aliquo artem Alchymie, quin totum non esset factum. Etum per sophisticatio^{em} & non virutem proprietatis, qua data est materia; Vide, nos reprobauimus unum (idest Arnoldum) inter alios, qui ibat per mundum, multis rationibus per oppositionem; sed qui cito sensit, quia nostra rationes non tangebant factum propriaradicis, quam natura requirit, cito opposuit; qui cum essemus extrares; qua sunt infra latitudinem dicta natura; ut perquirerent tantum per unam guttam aqua extrahere scirent ad extinguendum suum, qua ita fortiter non cessabat: sed illud, quod nobis dixit; credens, quia faciemus ad extrahendum; quod suum erat; quia nos non faciebamus, nisi ad expiandum veritatem facti: Quare contra suum dictum minus aut cum toto posse suo, cum rationibus & causis, qua sunt a natura non tibi monstrare: Tunc ipse incipit intrare in partem dicta natura, allegans rationes, qua tangebant profunde aut circulos perfectiuos, qui sunt in termino & in latitudine dicta partis; Vnde nos tam cito accepimus arma pro opponendo contra eum, quando vidimus claritatem sui facti, quam nos transformamus per humanas rationes in tenebrositate tantum. Quia ipse nescit quid dicere de sua clara scientia; quousque per experientiam nobis percludit rostrum sine aliquo verbo per contra scientiam, qua clara meretur cum sua proprietate, melius AVRV M FECIT de plumbo; quam exeat de minera in sua tota virtute prout & post probauimus in deserto mundi: *Verum quod durat bene per 7. leucas. Quapropter si velis intendere proprietatem scientie sine aliqua sophisticatione; intellige sua instrumenta, per qua reformatur, ne inde possunt exire, quonia ab una formatur alia: Hæc Lullius. Qui cum arte vera esse ipso experimento didicisset, ac eiusdem fundamenti seu radicem ex rationib. ab Arnol^o adductis, astutiaq; mira disputando elicitis**

Rationes arti contra dicentium sunt extra ipsam artem.

Arnoldus non Theoricus sed practicus in Chymia. Arnoldus in practica Lullii suum fecit.

Lullius Mediolanum concessit, ubi Chemiā exercere cepit.

elicitis, cognouisset, Mediolanum se contulit, ubi in societate trium aliorum, inter quos fuit mercator diues, vixit per integros tres annos distillando & varia experimenta, ad autem spectantia, tractando, quemadmodum ipse libro *Mercuriorum* cap. 40. mentionem facit cuiusdam socij, quem reperit eundo per mundum qui, inquit, quidem socius multa magna mirabilia nobis notificauit sed postea in sua arte ei obuiatum, ut magis sciamus & sensualitate, quam nobis recognouerit aut per artem intellexerit, Vnde postea ipsum reformauimus in alijs rebus multis per reinfluentia sensum & magnarum virtutum usq; ad hoc, quod de experimentis fuerimus saturati, & quod lapidem virtuosum affinauimus, & per triennium simul fuimus in fidelitate magna, vnde Mediolani anno tertio completo, scilicet, anno

Quando opus Lullii absolutum fuit.

1333. fuit opus adimpletum, de quo nostrum trium artem cognoscentium quilibet partem suam accepit & vasa quarto remanserunt, qui

Utilitas percipiatur ab aliquo, quo modo quis se gerat.

in suo igne mansit, prout antè regenerans; Quare multi per mundum vadunt, scientes multas bonas placentes, si obuies eis, vide si poteris ab eis aliquid utilitatis percipere, & fac eis bonum vultum, meliorem quam regi, dando eis de tuo secundum bonam rationem & habeas super ipsis quandam sollicitationem, per quam possis aliquam rem trahere cum parua practica: Et hoc tibi pro nostro testamento sufficiat; Cuilibet tamen dicimus, quod caueat practicam ostendere: Nam si in sua ostensione deficiat, in suo delicto fatuè se recipiet: Sed tu, qui non habes, teneris verbo petere: Si eam tibi dare velit, & ideo caueat, quid faciat quia si nimis ipsam publicet, malà morietur morte, quia à Deo donanda est, qui naturā creauit & non ab altero: Ideo gratanter

Secretum retinendum

natura accipit omne illud quod placet Deo; Et ideo, si quodam modo Deus tibi conferat, dilige ipsam & tene secretam, quod mundus nihil inde sciat, sicut viuaciter scriptura te monet quod alteri non debet ostendi opus quod curi naturæ potest fieri Vult tantum esse secretum, quod nisi illi secretes, ipsum te confundet: Et si tibi non detur, propter hoc non male tractes illum, à quo petis eam; quia suum debitum

debitum facit, cum aspicit sua defensionis finem. Hæcibi: Verum Lullius astuta sua circumventionem vsus ab Arnolde tamen sola disputatione artem rescire non potuit; Hinc per tot annos *Mediolani* confedit; cuius mansionis ibidem *Augurellus* quoque meminit lib. 1. Chrosopœæ sic scribens.

*At non ille quidem sensit, quæ dicere primâ
Est facie visus (id est Lullius) neq̄, tum stillantia vina
Miscebat, cum iam præstanti lentus in vrbe
In subrum ternos residens fœliciter annos
Fecit inexhaustum pondus prædiuitis auri,
Ac sociis, quos ipse sibi coniunxerat, æquus
Diuisit tenuem diuini pulueris offam,
Cuius in immensum quots pars traduceret aurum
Iam pridem quæcunq̄, forent infecta metalla.*

*Lullus vi-
na non dis-
tillauit
Mediel ni,
sed longè a-
lia.*

Mediolani quæ experimenra fecerit vna cum sociis, pe-
culiari experimentorum libro complexus est, tam intrica-
tæ & molestæ operationis, vt vix videantur homini tracta-
tu possibilia & difficultatem, labores & sumptus: Plæraque
tamen illorum experimentorum esse processus ab aliis lō-
ge ante tentatos, magnaque ex parte sub Tropico sensu
scriptos, non dubitamus; Cum ipse *Lullius*, adeò informa-
tus ante ab Arnolde, in vegetabilibus, *vino, Chelidonio, melle*
& aliis; tincturam quærere non potuerit: Postquam hisce
laboribus vna cum sociis se per triennium fere maceraf-
set, videns quod adhuc in quibusdam artis secretis imper-
fectus, rudis & imperitus esset, hinc *Mediolano* se contulit
ad *Arnoldum* tum in *Hispania* agentem, ab eoque summis
precibus obtinuit, vti modum, quo ad nigredinem mate-
ria perueniret, ipsi declararit, quod binis in locis *Codicilli*
cum honorifica *Arnoldi* mentione attestatur: quemadmo-
dum patet ex eiusmet verbis, quæ ascribemus: Sic e-
nim Cod. cap. *quid sit informare; Et nos, inquit, de illa prima ni-*

*Lullii expe-
rimenta,
quæ fecit
Mediolani.*

*Lullus per
3 annos ni-
hil perfecit,
hinc ad Ar-
noldum se
contulit.*

Prima nō
grado pau-
ou cognita.

gredine à paucis cognita benignum spiritum aggregare affectantes, iugnam ignis vincentem (& non superatum) licet sensibus multoties corporis palpi auribus & oculis propriis vidimus extractionis tamen ipsius notitiam non habentes quacunq; scientiarum vel arte, sentientes nos adhuc aliqua rusticitate suffultos, nullo modo eam plenè comprehendere valuitas, donec alius spiritus prophetiæ, spirans à patre Luminum descendit, tanquam suos nullatenus deserens, aut in sibi postulandis deficiens, qui nobis in summis vigilantibus tantam claritatem oculis mentis nō ire infudit ut illum intus & extra, remota figura, gratis reuelare dignatus est insatiabili bonitate nos reficiendo, demonstrans, ut ad eam implendam disposeremus corpus ad unā naturalem decoctionē secretam, quam penitus ordine retrogrado cū pungentis lancea tota eius natura protinus in merā nigredinem visibiliter sit dissoluta, cuius modum expresse tradidimus in presenti volumine per excerpta, ut de more susceperimus antiquorū, cū celare fuerimus coacti loca in quibus ea posuimus. Nos sacra pandimus illis, qui Dei secreta decenter seruando honorant cū solius Dei sit reuelare ea homo diuina Maieitati subtrahere nititur, cū talia soli Deo pertinentia vulgat spiritu prolationis humana aut literarū serie. Propterea operationē illā habere non poteris quousq; spirituali prius fueris diuinitatis meritis cōprobatas. Et mox. Quia hoc secretū à nemine mortali reuelandū est, præterquā à almo spiritu qui, ubi vult, spirat, inspiratur. Idem eodem libro, c. 63. testatur se lethaliter vulneratū ignorantia circuloꝝ, & nominatim Arnoldum exprimit, q̄ ab ipso edoctus fuerit, his verbis: Ex quo eleganter dixerunt philosophi, q̄ opus magnū nō est nisi solutio & congelatio: sed ista fiunt per viā circuloꝝ, ignorantia quorū plures magnates in literatura fuerunt decepti in magisterio, credētes notabiliter cum cōfidentia eorum scientia formā intelligere dictorum, & circuloꝝ modum, ex quib. nos fore vnum lethaliter vulneratū, nō celare intēdimus, cum sola presumptione & temeritate scientia alterius naturā firmiter intelligere credebamus, idē vllō modo nec intellexeramus, donec

Quomodo
nigredō fiat

Solus Dei
est reuelare
ser. 10.

Nulli velle
th. liter
vultor
dum ignorat
ret p. n. d. 7a

tempus

tempus adfuit in quo spiritus nō immediate sed mediate per M Arnoldū de Villanoua qui immediate sua largitate immensare facienter inspirauit, in nobis: Etenim multifarie multisq; modis rotarū circulationibus, circulauius, resumendo vegetatiuum exemplar, cuius opus nusquā absolute patuit minerale, donec propriis gubernatorib. no-
 uiter pullulauit quib. natura vera cōstringitur sub conseruatione ac
 successiua confortatione virtutum illius in magisterio: Circa q̄ loqui
 pro nunc astrictus vinculis tibi nō audeo cum lingua propria, vt sole-
 bā favorabiliter in hoc passu, quanquā reuelandi licentiā acceptaueri-
 mus dono constrictus scito, videlicet alienata lingua. Meminit quoq;
 Lullius sua sodalitati in Testamento nouissimo in hunc modum. Si-
 cut inquit, vidimus per opus cuiusdam socij, quē inuenimus eundo
 per mundum, qui notificauit multa pulchra, miranda, sed post fuit
 contrariatus in sua arte, cum nos plus sciuimus per sensualitatem
 quam ipse non cognouit, nec per artem intellexit: Vnde post ipsum in-
 formauimus in multis alijs rebus cum specie insuentiæ & magnarū
 virtutum, quousque desuper fuimus sociati in lapide virtuoso affina-
 do fuimus tribus a mis simul in magna legalitate: Vnde in Milano
 fuit totum annum in perficiendo, Anno 1330 fuit opus expletum: Vn-
 de quibus postmodum recessit à tribus notis ars & vasa manserunt
 quarto qui manet in suo regno regenerando sicut prius. Et si Deus
 tibi dedit aliquo modo, teneas secretè, quod mundus nihil sciat. Hac
 ibi: Vbino-andum, quod hic exprimat cōpleti operis. An-
 num 1330. supra vero in lib. Mercuriorum, vbi idem recen-
 set A 1333. At in libro Mercur. menda est, quia Anno 1332. ipse
 author fuerit non Mediolani, sed Londini in Anglia, vt
 post dicemus: De operis perfectione tradit ipse Lullius in vlti-
 mo experimento circa finem, qua ratione sodales ab inui-
 cem discesserint; cum inquit: Ego & alij socij mei prostrati in
 terram aliquentis per mente subleuati Deum orauimus, mox erecti
 simul omnes hilari voce psallentes decantare cepimus, & Deum lau-
 damus, gratias agentes Deo Opt Max. quod hoc munere amplissimo

Lullius fa-
 tetur se ab
 Arnoldo ar-
 canum a-
 sia rescivij-
 se.

p. 133.

Lullius per
 3. a nos fuit
 n societate
 aliorum tri-
 um M. d. o.
 lan.

Lullius quo
 anno reuera
 opus com-
 plexerit.

Quid fece-
 rit Lullius
 & socij e-
 ius comple-
 to opere.

Lullii ora-
tio ad socios
discessuræ.

donarit nos & c. Vos autem fratres (post inquit) filij alij ac socij cha-
rissimi, qui mecum tot labores passistis per hac experimenta, qua
simul mecum operati estis, Deum ubiq; toto corde habeatis, eiusque
nomen ineffabile ubique predicetis, quod hac arcana Natura myste-
ria nobis patefecerit Congruum iam esset, ut corpore separati, animo
tamen ubique sitis coniuncti, atque huius naturæ mysterij veritate
perspecta, domum quisque suam reuertamini, singulorum Experi-
mentorum quisque copiam, prout operati sumus & annotauimus, re-
ferentes; vni tamen nostrum, qui domi suæ nos alit, æquum existimo
ut ultra suam medicina partem & experimentorum copiam, vasa
quoque & cetera huius artis instrumenta remaneat: Nos autem re-
liqui in virtute sanctæ & Trinitatis & eius nominis hinc recedentes
singulis iuramento societatis obstricti, hoc animo inter nos simus, ut
nemini quicquam societatem patefaciamus, nec prædictam expe-
rimentorum copiam cuiquam faciamus; quod quidem iuramentum
pro se quisque suadeat integrum, sanctum & intemeratum serua-
re: Atque hoc quidem supremum & vltimum experimentum cui-
que vestram præ cæteris experimentis cõmendo, ut Angelus Domi-
ni vestras mentes dirigat ad celandum naturæ secreta & tam mira-
bile arcanum: Illud præcipue dedicantes seruitio sanctæ ecclesiæ & ad
utilitates pauperum: Illud etiã præcipue cauentes, ne Diabolus vos se-
ducat à recto promissionis vestræ tramite. Circuit n. vos, tanqua leo
rugies, ac proinde estote prudetes, sicut serpentes ne tentator isle per de-
uia abstrahat: sic n. fiet, ut Iesus Christus, Vnigenitus Dei filius se-
per nos seruet ac tueatur, in cuius nõine præses opusculũ optato sine clau-
datur, An. 1330, Deo Opt. Max. seper honor & gloria. Huc vñq; Lul-
lij verba; quæ sanè deuotionẽ singularem præ se ferũt: Nã hæc
ars nõ cadit in hominem impium aut à Deo eiusq; vera re-
ligiõ alienatũ, sed semper inuenit pium & religiosum, aut
talem facit & relinquit: Quomodo n. nõ si quis abiiciat an-
te faciem Dei, à quo tantum muneris acceperit, vti mũ-
danis, si velit dominari possit? At cum id Deo ingratum
intelli-

Lullius
cum sociis
iuramento
adseruitur
discessurus.

Lullius cui
rei orsa
grandus.

Ars Chymi-
ca cui in
nomen
sum.

intelligat, qui nihilominus hunc thesaurum suę fidei commiserit & discretioni, nõ immer. o fidenti sibi fidem seruat & ad eius nutum, quoad homini possibile, omnes suę vitæ actiones dirigit: Ab altera parte prospicit minas & iras diuinās, vitæque abbreviationem, in quam si frena luxurię & libidini remiserit, facile incurret, quemadmodum in nonnullis ab experientia patuit: Sed diuina in his *Providentia* præualet, quæ ex arcano suo consilio omnia dirigit ad initium medium & finem, vt fatalis cuique & ortus & obitus hora definita sit: *Lullium* abhinc, nempe *Mediolano* seu *Italia in Angliam* abductum ex multis circumstantijs conijcitur: Nam sequentibus aliquot annis continuis in Anglia vixit: Qua occasione autem eo venerit, quidam *Abbas Westmonasteriensis Anglus*, quem *Cremerum* vocant, in tractatu quodam Latino narrat, qui sic incipit: *Alchymia hæc est perfectio & veritas ratione perspicua explicata &c. quantoq; magis legi, tanto magis erravi, vsque dum in Italiam diuina Providentia me contulerim, ubi Deo Opt. Max. visum fuerit, me in sodalitium unius viri, nõ minus dignitate, quam omni genere eruditionis præditi, Raymundi nomine, destinare; in cuius sodalitate diu remoratus sum, sicque fauorem in conspectu huius boni viri nactus, quod illi aliquid in partem huius tanti mysterij aperuerit; propterea illum multis precibus ita tractavi, quod mecum in hanc insulam veniret, mecumque duos annos maneret; In cuius temporis tractu sum absolute totum opus consecutus: Posteaque hunc virum egregium in conspectu inclitissimi Regis Edoardi deduxi, à quo merita dignitate recipitur & omni humanitate tractatur, ibiq; multis promissis, pactis, conditionibus à Rege inductus erat, contentus Regem promissione diuina, suã arte diuitem facere, hac solummodo conditione, vt Rex in propria persona aduersus Turcas, inimicos Dei, bellum gereret, superque domum Domini, minimeq; in superbia aut bello gerendo aduersus Christianos: Sed, (proh dolor) hoc promissum erat irritum, à rege violatumq; sic Lullio.*

Hoc Dei dono ornatus, si abusus in eam Dei in se concitat.

Lullium in Angliam profectum.

Qua occasione Lull. in Angliam migravit.

Abbas Westmonasteriensis de Lullo testimonium.

Angliæ rex se contra Turcas irrevollepromissic Lullio.

Tum ille vir pius in spiritibus, penetralibusque cordis sui afflictus hinc trans mare lamentabili miserabiliq; more aufugit, quod cor meū vrit non mediocriter secumq; esse quotidie in corpore efflagito: Nam eius quotidiana vitæ aspectus, morumque integritas facile obstinatos peccatores ad pœnitentiam deduceret: Ego beatissime Raymunde, pro te Deo Opt. Max. preces effundam, similiterq; fratres mei. Hęc ille Abbas, nisi quid in eo scripto lateat alterius mentis, quamuis summæ deuotionis videatur in initio.

Lullius memorit sui itineris in Angliam.

Lullius regi Angliæ Eduar. 3. de dicauit aliquot libros.

Rex Angliæ ut promissorât, non cõtra Turcas, sed Gallos bellum inceperat.

Lullius in carceratus à rege cõtra fidem. Quando fuit expeditio Eduardi 3. in Galliam

Lullius ipse sui itineris in Angliam ad dictum regem vltro directi & suscepti meminit in compendio lapidum preciosorum, cum dicit: *Vidimus omnia ista, dum ad Angliam transiimus per intercessionem illustrissimi Regis Angliæ Eduardi*: Fuit autem hic Eduardus 3. cui quædam suorum operum dedicauit, vt *Codicillum seu Vade mecum* & alios; & promisit (vt *Christophorus Parisiensis* & alij tradunt) insuper sese regi auxilio futurum, si modo bellum contra Mauros, tum magnâ Hispania partem possidentes, moturus esset, quod rex dicitur in se suscepisse ac magnam auri quantitatem à Lullio accepisse; At simulasse se in Barbariam iturum, Lullio interim in *Turri Londinensi* custodito, cum inaritmia Franciæ (cuius se hæredem iure materno, rege absq; masculis de mortuo putauit) oppida exercitu suo hostiliter inuasit, non sine aliquot millium Christi norum sanguinis effusione, & sic fidem datâ Lullio nō seruauerit: Hoc ita esse, Lullius ipse testatur in experimentorum libro, Exper. 13 vbi inquit, *Hoc operati sumus pro rege Anglico, qui finxit se contra Turcam pugnaturum, & postea contra regem Gallia pugnavit, meque in carceravit & tandem euasi* *Caueas ergo tibi ab his*: Hęc ipsiusmet verba: Fuit autem expeditio prima Eduardi 3. in Galliam Anno 1337 Opportuit igitur Lullium in Anglia fuisse ad minus annos 5. vel 6. quod non est incredibile; Quæ cum his consentiant ex alijs Lullij scriptis adducemus; Primo in codicillo cap. 1. testatur

statu *Lullius*, quod illum librum *Eduardo* inscripserit, & quod is vicissim promiserit se contra paganos iturum ad conuertendum eos: *Ideo*, inquit, instante inelytorege *Eduardo*, in cuius custodia ac protectione divina proposita ne tanta philosophia memoria vel cognitio impijs largiatur, hoc opus operum stricto ligamine commendamus in conversionem paganorum, in conseruatione salutis Fidei, qua salus fidelium dependet, cui praesse dignoscitur non solum quidem ut corpori, sed ut menti & anima redundet in commodum sempiternum. Et paulo post:

Idcirco hac consideratione non modicum altitudo corona Regia sublimatur, cum per hoc cunctorum matris fidelium in procreando palam prouideatur ampla seges, ad quod summum bonum procreandum in se quidem rex, quantum ei possibile fuerit, obligatus est nobis, non fide non coacte, ut asseruis sed proprio spiritu voluntatis. Idem in luce *Mercuriorum*. p. 183. Iam dudum rex serenissime de transmutatione omnium metallorum locuti sumus & plura à nobis volumina sacratissima Maestati tua transmissa sunt: Nunc vero, ut dictorum voluminum plenam intelligentiam Serenitas tua habere possit, & ut contra infideles & paganos ut nobis alias, & nunc, cum iuramento pollicitus es, animum tuum adimplere valeas, &c. Ibid.

in fine: Sufficit tibi rex Serenissime hoc breue opusculum, quod ita vulgari sermone transmittimus Serenitati tuae ad hoc, ut fides Christiana augmentetur, & infideles gentes per te confligantur & disperdantur. Noluit ergo Serenitas tua auferre ad exequendum alias nobis promissa & Christianam religionem defendere. Idem Testam Nouiss. cap. 23. *Questio*, quare fecimus artem &c. Quod Rex *Eduardus* possit suum cor implere de bona voluntate contra gentes paganas &c. Et libr. eodem p. 169. Factum, inquit, habemus nostrum Testamentum per voluntatem de A. (Deo) in insula Angliae terra in Ecclesia sancta Catharinae apud Lōdinces, versus partē castelli, regnante *Eduardo* per Dei gratiam, in cuius manibus ponimus in custodia per volum-

Lullius in
mu'is lib-
suis testat-
quod rex
pr. miserit
contra Tur-
cam pugna-
re.

Rex cum
iuramento
pollicitus est
contra infi-
deles fugare.

Lullius vob
& quando
f. c. r. i. s. u.
testamenti
nouissimi.

Qui libri
Lullii ci-
tantur in
Testamēto
nouissimo.

voluntatem de A. (Deo) presens testamentum, Anno post incarnationem 1332. cum omnibus suis voluminibus, quæ nominata sunt in presenti Testamento, cum cantilena, quæ sequitur ad presens: IESVS CHRISTVS sit benedictus in secula seculorum: Amen. In eo autem Testamento nouissimo citat libros à se scriptos (magna ex parte vt credibile est, in Anglia) sequentes; vt sunt;

Testamentum nouissimum;
Liber Mercuriorum.
Epistola Raymundi ad Regem:
Liber atramentorum:
Liber lucis:
Codicillus:
Apertorium:
Liber experimentorum:
Liber artis matrimonialis:
Origo nostrorum argendorum viuorum vegetabilium.
Ars magna.
Lumen artis:
Magica Raymundi:
Testamentum:
De quinta essentia:
De anima metallorum:
Anima artis:
Lucidarium super testamentum:
Practica sermocinalis operis minoris:
Opus margaritarum:
Lumen solis:
Theorica Testamenti:
Liber de conseruatione vite humane:
Liber abbreviationum.
Liber de intentione Alchymistarum.
Liber principiorum nature;

Lullius ipse de his libris omnibus factetur, quod sint Umbra-
cula Rationis, ne dignus & indignus eodem tramine in vertice collis philosophici ascendunt, sed indignus in verpib. & dumetis hær-
at, vnde nūq̄ liber euadat: philo-
phi enim q̄ inueniūt artem, simul quoque inuidiā inueniunt aduersus imperitos

Liber limus lapidis:

Vade mecum:

Epistola abbreviationis:

Liber proprietatum:

Liber additionum:

Liber de intentione artis magicæ:

Liber de modo practicandi:

Liber lapidarius dictus:

Liber aquarum condimentalium.

De gemmarum compositione:

Qui negant hoc, quod *Lullius* regi *Anglia* suppeditavit aliquid auri ad bellum contra *Turcam* gerendum; primo dubitant apud quem *Eduardum* vixerit, an 2. 3. aut 4. Secundo, si de 3. intelligatur, illum lanæ, quæ tum in *Brabantiam* ex *Anglia* deportabatur, imposuisse vectigal annuum, quod confecit trecenta millia librarum *Starl.* quotannis, ideoque satis diuitem per se fuisse: Nam circiter 6000. auri pondus ea summa annua efficit: Verum ad has obiectiones respondendum, pro primo, qui hoc ignorant, quærant in *Chronicis*, & inuenient, Anno 1332. quo *Lullius* in multis locis suorum librorum ostendit se in *Anglia* vixisse, regnasse sibi *Eduardum* 3. adhuc iuuenem: Ad secundum, verum est tantum pecuniæ *Eduardum* collegisse ex vectigalibus, ut singulis diebus mille libras habuerit consumendas; sed nec tantum sufficiens fuit ad bellum inferendum regno potentissimo; Si itaque *Lullius* summam illam duplicarit, id 6. libris tincturæ præstare potuit: Nec vero solus *Eduardus* 3. id belli in se suosque subditos suscepit, sed quia fauorem fere omnium principum *Germaniæ*, totiusque imperij, & belgij haberet, horum auxilio usus est: Magna itaque pecuniæ summa opus habuit, quam ex sola lana forte non accepit. Instant alij, id in *Chronicis* annotatum non reperiri, nec

tos & ratione vti ignorantibus ne & illi (velut anferes inter olores) vna cum veris philosophis *Aurea* accumbant mensæ, eiusque epulis ad quas inuitati non sunt fruuntur.

Rationes negantium *Lullium* Regi *Anglia* suppeditasse quid auri.

R. sponso ad obiectiones.

Eduardus 3. regnavit ab A. 1327. ad A. 1377. per 50. annos.

vllum scriptorem *Lulliani* auri mentionem facere, nec bel-
 li in Barbariam transferendi, aut captiuitatis *Lullij*; *Respon-*
deo, Fateor; quia veritas in hisce aut supprimitur sponte aut
 ignoratur: Hæc enim secretissime esse tractata inter Regē
 & *Lullium*, vt vix tertius interueniens sciuerit, credibile
 est: Et si quis sciret, quis euulgare ausus fuit aut scribere?
 cū hæc simulatio ac dissimulatio non videatur doli experts
 aut fractæ fidei quamuis in hominem priuatum, tamen er-
 ga eum, cui iuramento obstrictus erat ad alia, quam postea
 perpetrabat. Hic ad Christiani sanguinis defensionem de-
 dit, ille ad Christiani sanguinis, & quidem innocentis, effu-
 sionem adhibuit: Quod sacrilegium est in subdito, facinus
 est in Regente; prout opinio est hominum; præsertim illi
 adulantium: At contra est apud summum Arbitrum, qui
 dicit, serue inique, multum tibi credidi, multum mihi de-
 bes. *Robertus Constantinus* in suo Nomenclatore *Parisijs* A.
 1555. edito, de *Lullio* ita scribit: *Raymundus Lullius* scripsit
 (præter cætera multa) de secretis naturæ siue *Quinta Essen-*
tia: Hunc ego inquirendò comperio apud *Anglos* re qui-
 dem vera præstitisse, quod suis libris pollicetur, & in arcē
Londini, iussu Regis, probatissimum aurum confecisse; mi-
 hique genus nummi ostensum est, quod adhuc appellant
 NOBILE *Raymundi*, auri videlicet puri & obrizi summæ-
 que indicaturæ. Hæc ille: Cui desperati quidam in Chymi-
 cis cōtradicerentur, falsisque testimonijs id refellere;
 quorum vnus vt intentionem tuam probet, dicit, non esse
 Nobile *Raymundi* aurum à *Lullio* in Anglia factum, sed dictum
 ita esse à *Raymundo Angliæ* rege: Alter in centone suo p. 41.
 vocat *Lullium sophistices & imposturæ antesignanum*, *Protesilaum*
Maioricanum fraterculum, qui trecentio ab hinc annis transmisit
 Testamentum seu codicillum *Ruperto Anglorum regi*. Ex quorum
 calumniatorum *Lullij* rationib, animaduertimus, quomo-
 do illi.

Veritas sup-
primatur.

Simulatio
non est doli
expers.

Duo cum
faciunt sa-
pe non. st
idem.

Lullium re-
uera illa
præstitisse
apud An-
glos.

Nobile *Ray-*
mundi.

Alex. à
Such.

Mat. Guv.

do illi, vt suæ saltem voluntati & intentioni satisfaciant, effutiant, quicquid in buccam venerit, nō considerantes an cum rei veritate, dummodo cum sua opinione, conueniat; Primus facit regem *Angliæ Raymundum*, vt refutet *Nobile Raymundi* à Raymundo Lullio dictum; Alter *Rupertum* regem introducit, cui Lullius libros transmiserit: Sed quando hi reges apud Anglos regnarunt? *Respondeo*, nunquam: Nulli enim *Anglicorum* regum illorum nominū fuere: Ergo vt forices se produnt suo iudicio, seq; esse calumniatores & non veritatis amātes: Abeant isti mendaces cum suis calumnijs ad auctorem suum; Pro primi indiscreta opinione respondeo, si fuit *Nobile Raymundi* ita dictum aurum purum, id nō à rege, qui nullus fuit, ita appellatū est, sed à *Raymundo Lullio* absque dubio: Et sane coniectura in his aliquid suggerit, cur in eo regno, quod auri mineras nunquā habuit, in tanta copia antiquitus tā magni nummi, *Nobiles* dicti, ex auro puro excusi sint, qui nauim ab vna parte ostendāt, ab altera nostro tēpore *Rosam*: De vltimorum regū numismate nihil dictum velim: Pro alterius incōsiderato iudicio, dico, eum viuere in patria, cui⁹ reges ignoret, aut nouos ipse fingat pro arbitrio; cur non, cum centonē illum suffarcinarit, prius cōsuluerit seriē regum Anglorū in *Chronicis* vel alibi, vt tā manifestum mendacium dicere nō cogeretur? Ex his duob. in hoc vno agnoscendi sunt ceteri calumniatores in alijs: Vocatur *Lullius* sophistices & imposturæ antesignan⁹; At bona verba q̄so, quid ita? Quia artē *Lullianā* scripsit; At si hæc est sophistica dicenda, magna pars logicæ eodē nomine censenda venit: Alij hanc à Papa prohibitā addunt; Hoc nihil ad rē, quia multi alij libri ab eodē prohibentur, non q̄ mali sint per se, sed secundum quid: Ingenia dicuntur ea arte inuolui & ad hæresin deduci scilicet illud erat: verum cur imposturæ *Lullii* vocet antesignanū, lubens scirē, quas

Calumniatores Lullii nō animaduertat quid dicant.

Nō Raymundus nec Rupertus Angliæ reges fuere. Responso ad calumniatores.

Nummi Nobiles unde d. Et in Angliā.

Lullius à calumniis defenditur. Lullius non impostor, etiam si artē ingeniosam Lulliam scripsisset.

imposturas commisit? An apud *Regem Rupertum*, qui nullus fuit? An apud *Raymundum regem*? Nullas vnquam audiui probari, sed à calumniatoribus prætendi: Quod si sufficit accusare, cui non dica dici poterit? Sed dum innocentes viros illi balatrones viperina sua lingua sugillant & pungunt, seipsos accusant in scitiæ, inuidiæ & calumniæ: Idem vocat eum *Maioricarum fraterculum*; at cur fraterculum? Forte eum monachum putat? At in hoc iterum fallitur: Si monachus,

Lullius non fuit monachus sed politicus.

Nico. Guib.

cur alius calumniator dicit, eum habuisse vxorem & liberos: qui quoque addit eum laicum, indoctum & stupidum fuisse, & scripsisse saltem in vulgari *Cathalonica* lingua: At qui ita de *Lullio* iudicant, sane præ eo laici, indocti & stupidi censendi sunt: Quis doctior *Lullio*, etiam si scripserit linguæ vernacula? Quis subtilior eodem? Libri ipsius hunc calumniatorem confundunt, quorum ille vix paucas lineas capit præ stupiditate? Vter igitur stupidior, vter argutior? Sit, quod lingua *Cathalonica* ediderit sua volumina; At Latina forte potuit, si voluisset: Si Græcus græca & Latin⁹ latina lingua scripserit, propterea non indoctior est habitus, quam si barbara aliqua lingua id fecisset: Doctus quoque docte in vernacula potest scribere, præsertim si ea ter-

Lullius etiam si in vernacula lingua, tamen docte scripsit.

Testimoniū in Cathalonica de Lullio auctore.

minos Latinos recipiat, vt ea *Cathalonica*, quæ semilatina est: *Thomas Nortonus Anglus* in ordinali suo cap. i. narrat, quod in *Cathalonica* quadam ciuitate *Raymundus Lullius* (veluti certissimè præsumitur) in septem imaginibus veritatem artis Chymicæ demonstrarit; Ex quibus ternæ fuerint argentæ & fœminea forma seu habitu, totidemq; aureæ, virili ornatu, septima plumbea: In harum singularum vestimentis literę apparuerunt hac significatione: *Prima* dicit, sui ferrum ex solea equina, & nunc sum argentea tota & pura: *Alter*a, sui ferrum ex minera desumptū, at nunc sum, ait, perfectum aurū: *Tertia*, quondam sui cuprum ex veteri-

D. ex ♂. 1.

D. ex ♂. 2.

D. ex ♀. 3.

cupa, at nunc sum argētum, dicit fœmina: *Quarta*, cuprum
 fui, inquit, generatum vili loco, iam splendo ex solido &
 puro auro: *Quinta* ait, argentea eram olim, nunc aurea tota
 videor: *Sexta*, ducentis fere annis fui canna plūbea, & nunc
 appareo singulis argentea: *Septima*, ego plumbum veluti
 monstrum, ex auro sum transmutatum. Præterea in *Cosmo-*
graphicis Munsteri scriptum inuenio, quod in *Maiorica* insula
 certis stipendiis in hunc vsque diem scholastici quidam a-
 lantur, qui in Lullii doctrina semper studeant, idque à *Lul-*
lio institutum esse. De obitu ipsi⁹ in hunc modum tradunt,
 quod (vt *Penotus* annotauit) cum centesimum & quadra-
 gesimum suæ ætatis annum superasset, fidem *Christianam*
Mauris singulari zelo pietatis prædicare instituerit, à quib⁹
 martyrio affectus sit: Hoc calumniatores ante dicti in eius
 contumeliã interpretantur, vocantes eum *Protesilaum*; quia
 vt hic primus fingitur ex *Græcis* occisus ad *Troiam*, sic *Lullius*,
 at non primus, cum martyrum aliquot myrades illum an-
 tecefferint; quibus si contumeliosum fuit pro *Christi* nomi-
 ne mortem subire, tum sit & *Lullio*: At *martyres* dicuntur
 corona immarcessibile à *Deo* coronati & in cælo assistere
Christo, ob cuius nominis gratiam martyrio affecti sunt: De
Democrito vitæ huius ob longæuitatem. saturo supra recen-
 suimus, quod inedia sibi spiritum vitæ absumpserit, mor-
 temque appropierit: At sane illud nec laude dignum, nec
 conueniens *Christiano*: Hoc verò, quod *Lullius* iam ætate
 confectus ad hostes fidei *Christianæ* concesserit, ipsisque
 Christum prædicarit; etiamsi mortem præsentaneam præ-
 oculis viderit, hoc laude dignissimum & homini *Christia-*
 no non indecens existimari debet: Causa, quæ *Lullium* ad
 hoc institutum incitarit, absque dubio hæc est: quod pœ-
 niter tia ductus lanienæ *Gallicæ* à Rege *Anglico* commissa,
 cui *Lullius* quasi anam præbuisset, cum viderit, non armis

O. ex ♀. 4

O. ex ♂. 5.

D. ex h. 6.

h. ex O. 7

T. Stimeniũ
alsud deLullii insti-
tuto.Lullii obi-
tus.

Lullii æta:

Lullii mar-
tyrium à

calumnia-

toribus, vt

alia, male

accipiunt.

Martyriũ n
gloria.

Mors Lullii

Christiano-

digna.

Cur Lulli-

us Mauris

Chr sum
prædicarit.

*Lullius ce-
lebs videtur
fuisse.*

*Libri Chy-
mici Lullij.*

*Lullius in
Chymicis
valde diffu-
sus.*

*Modus scri-
bendi occulte
per mem-
branas per-
foratus.*

*Lullius in
scriptis suis
per excerpta
intelligen-
dus.*

aut gladio Mauros ad fidem Christianam suscipiendam cogendos esse, sed potius euangelij gratiâ inuitandos & mitigandos, seipsum offerre illis voluerit, etsi hoc cum vitæ periculo contingeret: Dicitur ab aduersariis vxorem & liberos reliquisse & ad Mauros transisse: At ego dubito, an vxorem & liberos habuerit; quod si sic, nil noui, ob Christi nomen eos relinquere, etiam si sint charissimi: At verisimile est, si fuit ille tantæ ætatis, vxorem, si habuit, obiisse & liberos non fuisse pueros, sed fere senes: *Libri Chymici Lullij* ad intellectum cuiusque rationalis & in artibus versati scripti sunt, at certe *Lulliane* ipsius artis specimen appropriatum: Quod si tota ars, vt per se est simplex, verbis nudis proponi deberet, *Lullius* de singulis verbis singula volumina condidit: Tot enim habet diuisiones & amplificationes materiæ, quam tractat, vt iudicio intelligentium bene & rationabiliter differuisse existimetur, verum concinna illa oratione efficit, quod omnes eum sequentes frustrentur vltimo fine, nec aliquid in manibus, licet multum in mente, reperiant: Plurima tamen in suis tractatibus præclara documenta intermiscet, si quis illa dignoscere sciat à superficialibus: *Modus* quidam est occultè quid scribendi & alteri significandi per misionem verborum nihil valentium cum verbo aliquid significante, ita vt continua series rerum & verborum obseruetur; quam si quis legat, vt scripta habeatur interpretatur inscius, quia rationi nihil aduersi tenet, si vero alius quispiam perlustret per excerpta intelligit, omissis illis, quæ ad rem non spectant: Eodem modo ipse *Lullius* insinuât se sua scripta concinnasse, cum inquit in *Codicillo*, capite, *Quid sit informare; Cuius modum expresse tradidimus in presenti volumine* Per excerpta, vt de more suscepimus antiquorum, cum celare fuerimus coacti loca in quibus ea posuimus: Nos itaque vni⁹ libri *Lullij*, quæ ipse absolutissimū consert, *Excerpta breui-*

breuiter colligem⁹ & lectori ad mentē apponemus, nempe
Codicilli, in quo c. 5. quatuor practicalia principia facit, duo
 naturalia & reliqua duo contra naturā: *Naturalia*, inquit, *sūt*
sulfur & argētum vitium, & ex his duob. amor metallicus gignitur,
 per quam fit generatio rei petita cum propria eorum indiuidua ad in-
 uicem naturalifœdere colligentur. Cap. 6. 4. colores principales
 proponi, vt sunt *nigredo, albedo, citrinatio & rubedo*: cap. 7. 4. i-
 gnes declarā: *Naturālē, innaturālē & cōtra naturā*; nec nō ar-
 tificiālē. dicitq; esse media *naturalia, innaturalia ac cōtra naturā*.
 In dictis ignibus & mediis tota ars comprehenditur: Nam
 ignis naturalis formā, innaturalis materiā, cōtra naturam, i-
 gnem in vase denotat; quæ omnia cōcurrere necessum est;
 Quomodo n. forma agat absq; materia, & hæc in formetur
 absq; forma? Quomodo hæc duo absq; efficiente vel causa
 sine qua nō, ad actum deducētur? Nullum hic superfluum
 nec deficiens; cui⁹ exēplum est in generationē humana in
 qua semen masculi & fœminæ concurrunt; illud formālē
 vim in se habens, hoc materialē; quæ nihil efficiēt, nisi & 3.
 accedat, quæ si mouens & impellēs ea ad actionē, nempe ca-
 lor vteri tēperatus & subhumid⁹. Tria itaq; hæc cōcurrere
 opus est ad omnē actionem naturalem. In colorib. 4. appa-
 rentib. nulla est ambiguitas, qui mōstrāt, veluti Mercuria-
 les statuat, viā ad perfectionē. Omnen. q. alteratur intrinse-
 cē, extrinsecē characterē eius ostendit visibilitē, vel alio sen-
 su perceptibilem: De colorib. oculi etiā per vās trāsparen-
 tib. iudicant. Alii sensus in hac operatiōe nō possunt de suis
 obiectis iudicare, ideo omittuntur: Capite 9. *Propter quod*,
 inquit, *depurata magis aliis reperiuntur duo, scilicet aurum & ar-*
gentum, sine quibus ars ista nō poterit integrari, cum in illis sit
purissima sulfuris substantia. ingenio naturæ perfectē depurata, ad
cuius deputatiōem debilior est ars, quam natura, nec eam consequi
valet, licet multum in ea laboret. In arte igitur dicitur, Pater eius Sol,
Mater

Excepta Co-
dicilli, q. 4.
Principia 4

Colores 4.

Ignes 4.

Media 3.

Quid per 4.
ignes Lullii
intelligatur

Colores 4.
quasi mer-
curiales sta-
tua in vīs.

Color oculo-
rum seu vi-
sionis sub-
iectum.

Sine auro
& argento
ars absoluti
nequit,

Mater eius est Luxa quia ex illis duobus corporibus cum suo sulfure vel arsenico præparatis nostra elici medicina poterit, & sine illis haberi nequit. Ibidem: Et ut Iesus Christus de stirpe Dauidica pro liberatione & dissolutione generis humani, peccato captiuati, ex transgressione Adæ, naturam assumpsit humanam: sic etiam in arte nostra quod per unum nequiter maculatur, per aliud suum contrarium turpitudine illa absoluitur, lauatur & resoluitur. Omnes philosophi vnanimi voce clamant, quod Sol, Luna & Mercurius coniungi, hoc est, semina in suam terram committi, & terra firmo lætificari, debeant; An verò sint illa vulgaria, nec ne, ex iisdem perspicitur, qui id negant: Sunt autem illa nihilominus post præparationem pura & homogœna, vt impuris & cum heterogeneis mixtis corporibus perfectionem, quam ante non habent, præstare possint, quemadmodum Deus & homo absque peccati maculis natus & in tota vita existens sua morte peccatoribus hominibus vitam attulit & puritatem à peccatis. Cap. 10. Consideret ergo artifex naturales vires & fortitudines lapidum philosophorum, quæ vires sunt ignis naturalis & contra naturam. quæ & quales sunt in toto cursu natura, & quis cuiuslibet fuerit amicus vel inimicus, vt demonstratiua & infallibili arte per certificationem natura eorum, materiam eius prudenter noscat disponere. Cap. 11. Et quanto plus argētum viuuum aqueū in metallis subtilius fuerit purius & densius, tanto plus illud erit nitidius, fulgentius & splendidius. quemadmodum natura cuiuslibet in auro, quod generauit, demonstrare non cessat. Cap. 32. Et ideo recordamur nos dixisse in nostro Testamento, quod nullum argentum viuuum promptius conuertitur in substantiam sulfuris, quam illud, in quo sulfuris qualitates per dissolutionem sunt sufficienter introducta, nec vllum sulfur promptius congelat argentum viuuum, quàm illud, in cuius natura substantia ipsum argentum viuuum existit, per artis ingenium iam conuersum. Quia tunc natura naturam complectitur propriam, & amicabilius magis gaudet in ea, quàm extraneâ. Vt actus

*Ex Solis & Luna Medici-
cina nostra
conficitur.*

*Impurum
per purum
purifican-
dum.*

*Solem, Lu-
nam &
Mercurium
non esse vul-
gares.*

*Vires lapi-
dus sunt 3.
ignes.*

*Argentum
viuum quo
purius, eo
splendidius.*

*Sulfur &
argentum
viuum con-
naturalia.*

stus secundus fiat, oportet vt primus seu potentia proxima
 praecedat; Ita videmus in sanguificationis officina, epate,
 quod antequam chylus ad ipsum perueniat, in venis me-
 erat iam sanguinis rudimentum acceperit: Eodem mo-
 do, vt forma fiat seu sulfur per coctionem artis, oportet vt
 potentiam naturalem & habilitatem aliquam acceperit à
 natura, quemadmodum apparet in feminibus vegetabili-
 um & animalium, in ouis, in ramis seu furculis arborum al-
 eri trunco inferendis, & ferè tota natura: Omnis autem cu-
 ra & labor in eo existit, ex rerum vniuersitate & ex terræ
 profunditate illud seligere & depromere, quo natura gau-
 det ad producendum perfectionem metallorum genera:
Herbam Tritolium dictam tradunt semina sua habere circa
 radicem in terra; quod ita à prouida natura factum & ordi-
 natum, vt si à messoribus ante seminis effusionem demeta-
 ur, ceu solet, habeat, vnde repullulet: Sic sanè metalla sua
 semina habent circa radices, quæ inde petenda veniunt,
 hoc est, in profundo terræ gremio, vbi fumi & vapores con-
 nentur, qui perpetuò à calore subterraneo excitantur: De
 ritione verò sulfuris & argenti viui in sequentibus sic in-
 ur: Cap. eodem: *Virtus argenti viui transmutantis in toto ob-*
neat partes sulfuris transmutati, ita vt in ipso autè sui transmuta-
onem commisceatur per minima in proprium sulfur, non creans al-
um vel rubeū, & illud argentum viuum propriam habeat materiā.
 it cap. 33. *Quia elementa sulfurea mixta cum aqueis argenti viui*
et minima iam conuersa alterantur pariter & adinvicem corrup-
untur: talis corruptio argenti viui nostri solennis est generatio, que
uberi nequit, nisi post putrefactionē, que est mater omnium: Et mox:
ciat ergo omnes artifices huius artis, species perfectas transmutari nō
esse nec artifex transmutationem facere potest, nisi primo corpo-
reducere sciat in primam eorum materiā: Quasi si conuertere
iuerit artifex, tunc indiuidua eorum de facili transmutare sciet ope-

Autus pri-
mus praeco-
dit secun-
dum

Cura est in
seligendo se
minum,
in his na-
tura gaudet.

Trifolij se-
mina propè
radices.

Messorum
semina
in profun-
do.

De ritione
sulfuris &
argenti,

Corruptio
argenti vi-
ui qua eius
generatio.

Corpora
sunt radu-
centia in
primam
materiam.

ratione philosophica in alia formam, quam prius non habuerant. De hac conversione philosophi saepe meminerunt, & est apprimè necessaria: Est n. veluti privatio apud Aristotelicos: Vt n. forma in materiam novam introduci nequit, nisi prior priuetur seu destruat, sic in magisterio hoc physico, nisi prior forma tollatur per reductionem in primam materiam, nulla continget nova generatio rei: *Queritur autem*, quae sit prima materia? Philosophi respondet, argentum viuum: Vt n. glacies resoluta in aquam, in suam primam materiam resoluitur, sic omne mercuriale seu metallicum in mercurium, ex quo generatum est, reducitur, tanquam primum ens & materiam: Hinc eodè c. dicit: *Eductio tamen illius multiplicationis vel*

Conuersio in primam materiam est veluti privatio principium

Prima materia quae sit.

Corpora solida soluta in argentum viuum.

Corpus simplex quaedam materia non sine forma.

Forma corrupta qualis.

Nomina argenti visus philosophici.

augmentum in corporibus metallicis, sicut in animalium fit corporibus & plantarum, per se euenire non potest, donec prius corpora solida & per totum homogènea in tenuissimam materiam terminata ab agente vniuersali clare prius processu artis formaliter transmutentur, quia tunc resultabit corpus simplex generabile & corruptibile per viam naturam. Corpus simplex dicimus ad differentiam corporis solidi, in cuius forma sum erat priusquam corrumpetur, quod tamen nullo modo ita potest corrumpi, quin sub aliqua materiali remaneat forma. Et ideo soluta prima forma corporis & per elementationem in mercurium conuersa forma eius corrupta, maxime introducitur alia noua forma in sulfur, quae quidem forma corrupta in mercurio est in colore subnigra, in odore fetida & intracta subtilis & discontinuata. C. 39 Hec autem est aqua vitae, lac virginis, sanguis reinerudatus, menstruum dealbatum, nutrimentum infantis, cibus cordis, aqua narium, venenum viventium cibus mortuorum & argentum viuum philosophorum à sua facultate terrea per sublimationem depuratum: quibus verbis Lullius optime describit Ignem innaturalem dictum: Et mox. Vnde Paganus philosophus inquit: Qui argentum viuum à corporibus extractum taliter commiscere nouerit & corporibus amicari. sciet unum ex secretis maximum & viam principalem perfectionis: Nullus au-

tem cōmiscere ipsum corporib. poterit sine cognitiōe huius magisterij: Propterea philosophi dicūt: Nemo utetur ipso sine magisterio &c. Ex quo patet, inquit, quod argentum viuum nostrum nō est argentum viuum vulgi, nec preparatum sublimatione vulgari, sed potius ex vnā vinasā substantiā procreatū & vili, ac vnā sola via naturali, scilicet magisterio nostro: Verumtamen non putes ex illo solo opus elicere per aliquod magisterium, quia per se nūquam ad vltimum perfectionis partē deueniet: Vnde idem Paganus & nos similiter pro certo testamur nostris experiētiis manifestis quod cum commixto & cum corpore veleius terra sulfurea perficitur & sine illo magisterium protelatur vsq. ad desperationē. Et paulo post Ingeniū vero huius breuitatis suppleta est equalitas & virtus terra sulfurea, cuius primus & principalis inuentor est Hermes Trismegistus pater Alchymistarum &c. cum aperte dixerit: Nutrix eius est Terra, cum cōstet in illa esse realiter virtutē lapidis integrā, sed nō integrabitur, nisi argentum viuum fuerit reductum in eādē. Et ideo subiungit q. cum à terra ascendit in cælum & iterum descēderit in terram, tunc vim recipiet superiorum & inferiorum &c. Alij appellauerunt hāc terrā Leonem viri dē fortē in praelio; Alij draconē deuorātē, cōgelātē vel mortificātē caudā suā, i. suum argētum viuum alij appellauerunt illū locum desertum q. ad populata est à suis spiritib. alij venenum, q. interficiens est; alij arborē, quia fructum est gerēs: Alij Hyle occultum, quia totius naturae est fundamētum & subiectum omnium elementorum. Hactenus Lullij verba: quæ iddeo adduximus, quia totius artis subiecta arcanissima comprehendunt: In aqua enim & terra, philosophice intelligendo tota ars fundata est, in illa vt soluat terram, in hac, vt coagulet aquam: Quæ elementa, vt principalia nisi quis cognouerit, ab artis initio adhuc remotus est: Ex dictis autem nōtis indagari & sciri possunt, qualia sint & quomodo preparanda: Sed ex profitis Lullij extractis de reliquis facile erit iudicare, ne opus sit plura congerere: Magnæ est subtilitatis ita

Argentum viuum philosophorum, non vulgi. Ex vili materia.

Ex solo argento viuo opus non licet.

Argentum viuum per se fitur per sulfuri.

Hermes inuentor terra sulfurea.

In terra est tota virtus lapidi.

Nomina sulfuris.

In aqua & terra ars fundata est.

Subtilitas
in scriben-
do qua.

Scytale La-
conica.

scribere, vt cōscii saltem intelligant, at maioris ingenii ex se ipso inuestigare ratiocinando quid ex scripto intelligi debeat: *Scytale Laconica* nota est, scriptionis genus occultatum, quo *Lacones* utebantur tempore belli, si ad amicos literæ mittendæ essent: Eiusmodi est *Lullij Codicillus*, ne quid de aliis libris dicam: Amici enim artis & scientes capiunt in scripta, inimici & ignorantes nequaquam.]

EPIGRAMMA IN MEMORIAM

Raymundi Lullii.

Epigram-
ma in me-
moriã
Lullii con-
tra calum-
nias.

Ergo cadis, Lulli pro Christi nomine, Mauris.

Dum cupis ad cælos insinuare viam:

Vita perpetuâ quos ultra luce beare

Cura erat, hi tenebris te posuere necis:

Viuis at æternum, Mahometi impura sequentes

Dogmata Lethæus dum stygis ignis habet.

Ingenij vis mira tui superesse libellis

Cernitur, & monstrat mens tibi qualis erat:

Nempe solo callens demersa metalla profundo,

Hei mihi subtiles quàm struis inde modos.

Vna aperit portas artis, manus altera claudit,

Exclusos omnes non tamen esse cupis.

AD MENSAM PARIVM doctos adiungis & illis

Offers Ambrosiam nectareosq; cibos.

Felix Christicolæ tu semper es inter habendus,

Martyrium Christo qui duce passus obis.

Inuidiæ cessent nunc spicula, cesset & ira

Hostibus, in cælis est tibi certa quies.

CONGENTILES RAYMUNDI LVL-
LII, HISPANI.

Author Rosarij abbreviati, incipientis desiderium desiderabile &c. qui patria Toletanus fuit & verus philosophus; Hic vere collegit Rosas ex philosophorum hortis dispersas & in coronam decentem applicauit, quæ imponenda est illi, qui Quintam inde Essentiam elicere, superfluis abiectis, nouerit: Quod si nomen posuisset proprium, inter præcipuos recensendus foret:

Author Rosarij abbreviati Tolosanus.

Huic, ne solus compareat, adiungemus ab Auicenna enumeratos Christianos, quos, si non omnes, tamen plerosque fuisse Hispanos conijcimus, inde quod Auicenna conuixerint & cum eo loqui Arabice aut Hispanicè potuerint, quales sunt:

Christiani quidam Chymici ab Auicenna commemorati, plerique Hispani.

Prior Alexandria:

Garsia Cardinalis:

Hugo Apostolicus vel vniuersalis Archiepiscopus.

Petrus monachus:

Durandus monachus:

Virgil Almortid.

Dominicus;

Aegidius magister hospitalis Hierosolymitani, qui traxit librum de 125. lapidibus.

Antroicus Episcopus:

Dominus Episcopus de ponderibus; de quo Auicenna, Et iste Episcopus, inquit, docuit me magnum magisterium in Africa; & dixit, quod acciperem aurum viuum & sublimarem duabus vicibus, vt facias viuum, infunde illud in sal, & mitte id in stercore humano & maneat ibi per duos dies & olla sit ferrea: Et in hoc magisterio est sensus magnus.

Dominicus apostolicus **DOMINICVS** *apostolicus*, qui docuit Auicennam, vt ipse ait, duas res, vnā ad indurandum, & aliam ad inceran- dum &c.

Epistola Demoschielis

Iud.

Chronica Metano-

strica.

Horum meminit Lullius, vt Chy- micorum.

Hispani qui Gothica proprietate adhuc habent.

Plures ex Lullio assuetibus *Hispanis* colligere non licuit, qui aut sibi, instar *Aspendij*, canunt, seque, vt testudines, domi continent, aut certe artem à Mauris cultam & scriptis illustratam indagare detrectant: Nescio enim quid Gothicae proprietatis illa gens (dummodo suos proauos agnoscere dignetur) adhuc teneat; vnde magis ad gladium, quam stylum, magis ad *Martem*, quam artem accommodatur: *Alphonso rege* doctissimo *literatorum* magnus accreuit numerus, qui cum audiisset quendam dixisse, non decere nobilem virum vt literis incumbat, hanc vocem bouis esse aiebat: Ab eodem *Alphonsina tabula Astronomica*, hoc est, motus planetarum caelestium calculatione indagati, cum perpetuae eius nominis memoria, profectae sunt, hodierno quoque tempore in vsu existentes.

Hispani magu bellu. quam literu dediti. Al; bonfire gi dictum praclarum Alphonsina tabula.

Verum non dubitamus plures authores Chymicos in Hispania latere apud priuatos Chymiae amantes, vel alias publicatos qui tamen ad nos non deferantur, cum econtra illi nec nostris fruuntur: *Libros* alienigenarum ipsi detestantur veriti, ne quid haerefeos cum ijs adferatur: At illi, qui mala vtuntur causa & falsitate pro veritate, potius vereri deberent, non qui quadratē insistent veritati, omnemque falsitatem inde discernunt: *In China* non licitum haecenus fuit *Christiano* in terram ex naue descendere, vt ibi permaneat, quia timent, ex *Dæmonis* instin-

Libri pregrini in Hispani in no admittuntur. In China non licet Christiani degere in terra.

etur, ne religio eorum mutetur: Causa est, quia ipsorum religio fissa & fragilis à *Christianis* facile refutetur & alteretur: An hic mos quoque apud quosdam *Christianorum* est, ut diffidentes suæ religioni sæviant in libros? Sanè hoc suspitione non caret, quicquid ab illis prætenditur: At libri Chymici nihil hæreseos seminant, nisi forte in philosophia, quod clericos non tangit: Quod *Fides Christiana* rarissime gladio propagata sit, aut propagari debeat, superius innuimus, quia Deus non semper ita disponit, ut homo: Tamen *Hispani* in *Oriente* & *Occidentem Christiana* fidei seminaria, armis sparserunt, præsertim in *occidentali India*, ubi quantum boni præstiterint & inuenerint, historiæ dictitant: Et optandum fuisset, tam bonos *Christianos*, quales haberi volunt, magis misericordiam, humanitatem & fidem politicam apud barbaros illos populos seruasse & exercuisse, quam factum reperimus: Nec verò solum ore & genu flectendo ad audiendam *Missam*, cruceque ad pectus multiplicandas, boni *Christiani* agnoscimur, sed factis, tebus, humilitate & misericordia.

Videntur sane *Syncope*n committere de facto, qui dicunt *Religionem* & intelligunt *Regionem*; cum breuius hoc sit dictu, quam illud, & vtilius fructu: | Os & lingua vnam syllabam interponit, *Li*, & tetrasyllabum facit, manus contenta est trisyllabo: De capite hic non loquor, at de manibus & pedibus, hoc est, qui commissam sibi potestatem in licentiam inderminatam extendunt: *Annon inhumanum* & *Christiano* nomine indignum, quod rex aut princeps quidam barbarorum captus ab *Hispanis*, cum subditi ipsum certo lytro liberare promitterent, tantum auri cogerere coactus sit, quantum in vno aceruo altitudinis ipsius regis stipari posset; Vnde cum

Libri Chymici absque hæresi.

Hispaniarum fidem Christianam propagare instituerunt.

Christiani boni effecti, & virtutibus.

Syncope in vocabulo Religio unde Regio.

Prof. et Centuriones Hispani tam seculi exercuerunt, facti in inhumanum Hispanorum

*Credulus
honor e in-
dignissima
Hispanorū.
Historia de
iniusto &
iusto iudice
Hispano in
Italia.*

cum subditi omnia quæ haberent, ex auro, congefissent, sperantes se liberum suum Regem recepturos, & à *Christianorum* tyrannide liberatos iri, iamque montem auri cumlissent, nihilominus dictus rex ab Hispanis strangulatus est, scelere Christianis pudendo & perfidia inaudita: *Similis historia legitur* in Chronicis, at quæ alium euentum habuit *Comi in Italia* prope *Comensem* lacum siti, quidam ex ciuibus homicidiū commiserat, vnde custodia traditus fuit à præfecto vrbs, qui fuit *Hispanus*: Vxor captiui accessit præfectum & deprecata est culpam, cui ille respondit, esse in eius voluntate, ne vxoris, vt maritus emitteretur, innuens illius concubitum; quod cum ipsa marito annunciauit, ille facile in hoc miser assensit: Quo commisso, inquit, adhuc opus esse pecunijs, nempe mille coronatis; quod licet difficilimum ipsi foret, tamen amicorum ope pecuniam corrasit, ipsique præfecto attulit, sperans iam maritum suum se habituram à poena immunem: Verum ille tyrannus decollatum virum ipsi tradidit, dicēs, se non dixisse, quod viuum esset traditurus: Hinc mulier anxia & queribunda iuit *Mediolanum* ad summum *Vrbis præfectum*, eique, comitata ab amicis, rem omnem narrauit, qui mox iussit *Comensem* illum præfectum ad se venire, quem interrogat de facto eiuſmodi, quod cum negare non posset, tum vt equus iudex ille sententiam dixit, primo vt pecuniam receptam à muliere, nempe mille coronatos, illi restitueret, quia iniuste exegisset ab illa; quod cum fecisset; iussit vt illi dotem daret, quam dehonestasset; vnde cum bis mille coronatos pro dote marito suo attulisset, tantum è vestigio illi redde re coactus est *Tertio*, quia pudicitiam eius violasset iniuste, eamque sefellisset, quod deberet eam in vxorem ducere; quod quoque accersito sacerdote, qui copularet solitis ceremonijs, factum est, cum vero cubitum ire contenderet

cum

*Factum im-
mane &
perfidum
Hispani.*

*Æquus iu-
dex Hispani-
nus contra
iniquum.*

cum noua sua vxore, coactus sedere in genibus, sic decollatus est: Quod summi iuris exemplum iustitiæ cōforme est, & vt prius in homine *Hispano*, nempe Capitaneo inferiori, detestandum, inhumanum, crudele & iniustum æstimatur, sic hoc in eiudem gentis præfecto at nobilioris genij & naturæ, laudabile & æquitatis encomio dignissimum censetur.

Iustum iudicium.
Iustus & iniustus iudex in eadē gente.

Nec vero hoc narratum est in *Hispanorum* contumeliam à qua omnino abstinendum putamus, sed potius in laudem: Plus enim ex hoc iudicio *Mediolanensis* ille præfectus habuit honoris, quam alter decollatus vituperij sensit: Quod in *America* actum, id auaro & inhumano tribuno militum ascribendum est, qui, si ea res ad Regem, vt est, delata fuisset, absque dubio paruam gratiam apud eum iniisset: Fides enim politica non violanda est semel data, præsertim accepta tam magna & incredibili auri summa pro lytro à captiuo, etiamsi ille ad fidem *Christi* violentia quadam cogi non potuerit: Ea enim ipsa facta atque auaritia plus destruxerunt in ædificanda ibi primitus ecelesia, quam gladius extruxit: *Italicum est dictærium; Belle parole è cattiuifatti Ingannanno è saui è marti*: Bona verba & mala facta decipiunt prudentes & fatuos: *Prudentes esse debemus, Dictatore Christo*, vt serpentes, at quoque simplices, vt columbæ, non feri, vt vrsus & pardi; ex quibus hic suauitate sui odoris, quem pelle spargit, allicit ad se minutas feras, quas in prædam rapit & absomit: Ita tyranni verbis blandis ad se inuitant, quos trucidare cogitant: Ibi odor non conuenit cum rapina, nec hic verba cum factis: Fuit autem antiquitus *Hispania*, quæ & *Iberia* dicitur, ob mineras auri, argenti, chalybem & argentum vnum celeberrima, ideoque *Plutonis* regno ascripta, quod

Fides politica non violanda.

Auaritia crudelitas destruit.
Dictærum Italicum.

Prudentes & simplices.

Pardus allicit ad se feras suauitate odoris.

Hispania olim auri & argenti mineris uicissima.

Hercules
boues ex His-
pania abe-
git.
Horti He-
sp. ridū ubi

ille subterraneorum donorum Deus & diuitiarum arbit-
 ter ac largitor haberetur : Hinc *Hercules* boues puni-
 ceos *Geryonis* inde abduxit per *Pyraecos*, de quibus egi-
 mus in *Hieroglyph.* libr. 5. inter labores *Herculis* : *Hespe-*
ridam quoque horti versus *Occidentem* & *Hispania* oras fu-
 isse finguntur, qui arbores aurea poma portantes, à

Phœnices
docuerunt
Hispanos
auri vsum.

Dracone peruigili custoditas, habuerunt : *Phœnices* pri-
 mum docuerunt *Hispanos* aurum agnoscere, mineras
 scrutari : Nam vt *Ludouicus Viues* in libros *Augustin.* de
 ciuitate Dei annotat, antiquissimi *Hispani* fuere valde
 simplices, viuebant domi in pace, absque bello quieti,
 & ignorarunt splendenter illam terram, & si vidissent

Phœnices
ex Hispania
aurum con-
gesserunt.

quidam, vsum tamen non intellexerunt : At *Phœnices*
 singulis annis nauibus eo accedentes, quicquid auri in
 montanis locis & ex fluuijs collectum congerere potue-
 runt, permittentibus inquilinis acceperunt domumque
 comportarunt : Inde alij *Phœnicum* excitati cum tota fa-

Phœnices
multi in
Hispaniam
migrarunt.

milia in *Hispaniam* se contulerunt, ibique mineras quæ-
 rere, fodinis factis; ceperunt, cumque alij post alios
 sequerentur, ibique considerent ad ingentem nume-
 rum, seseque cum *Hispanis* affinitate coniungerent,

Phœnicum
vitia His-
pania com-
municata.

Hinc *Phœnicum* vitia, vtpote auaritia, luxuria, gula,
 libido & alia eiusmodi *Hispanis* tandem ex commercio
 communicata sunt; quæ deinde eo vsque, tempore
 creuerunt, vt ad acmen iam pridem peruenisse videantur :

Americani
simplices ab
Hispanis.
edocti.

Ita *Viues ipse Hispanus* scriptum reliquit : Sic quo-
 que contigisse *Americanis*, *Hispanorum* aduentu, verifi-
 mile est.

Illi enim primo simplices & suo quique contenti, nunc
 mores illorum, quos *Viricochias* appellarunt, absque du-
 bio assumpserunt : In quadam parte eius Occidentalis

mun-

nundi, (vbi populus *Gallis* fauit, *Hispanis*, eorumque geni-
 ni inimicissimus, adeo vt alter alterum interceptum, tru-
 cidet & carnes eius tostas deuoret magnæ cum lætitiæ ge-
 tu) quidam ex inquilinis ad nostratium quendam, ad
 nunc modum loquutus est, vt in illis historijs scribitur: *Oportet*
Dominum tuum, à quo missus diceris, esse valde diui-
tem, quem ait habere tot cultros, tot campanulas, totque alias
res: At cur non manetis in vestra terra, vt nos facimus? Pa-
ter meus hic habitauit & habuit hanc terræ partem quæ illum
coluit, hæc eadem me alit & post filium meum, & non opus est
nobis, neque sumus adeo dementes, vt per tot vitæ pericula ad
vos eamus, ibique aurum colligamus: Nam ad quid mihi au-
rum, cum habeam hic satis, vnde viuam; Oportet certe vos es-
se valde stultos, qui quaritis tantis itineribus, hoc, quo non e-
getis, tantis laboribus, quibus sapissime succumbitis: O vos
miseros puto & nescios, quid sit quiete viuere; cum vosmet curis
maceretis quibus carere possētis, appetitu molesteris, quo satiari ne-
quitis: Quibus verbis hic barbarus declarauit se naturæ
 donis, ijsque exiguis, contentum, & spernere auri magnâ
 pondera, non minus, quam *Crates ille Thebanus*, qui non
 paruum auri & argenti pondus in mare abiecit, vt melius
 philosopharetur, aut *Democritus*, qui agros suos reliquit &
 pascua publica fieri passus est: Item *Lysander* rex Lacedæ-
 moniorum, qui vestimenta magni precij, filiabus suis à
Dionysio missa, recusauit, & *M. Curius*, ac *Fabricius Romani*,
 quorum vterque *Samnitum* oblatum aurum repudiauit: An
 falso quid dixerit, iudicent alij: Si saltem de ventre prospici-
 endum esset, vere dixisset, sed cum cuique suus ho-
 nor seruandus, liberi educandi & dotandi; vestimenta
 & ædificia necessario habenda sint, longe alia apud
 nos est ratio, quam apud illos, ferarum modo, in spelun-
 cis aut casis, luto & ramis arborum congestis, degentes.

Colloquitur
 barbari cū
 nostrate.

Verba bo-
 minis bar-
 bari nō im-
 prudentia:

Barbari
 sp. rursus di-
 uicias su-
 perfluas na-
 turæ donis
 contemti.

Crates ab-
 iecit aurum
 in mare.

Democri-
 tus agros
 suos fecit
 communis.

Lysander
 quæ spreuit.
 M. Curius
 & Fabri-
 cius aurum
 spreuerunt.

Hispania

primas auri
fodinas ha-
buit in Eu-
ropa.Britanni
stanni mi-
neras iam
pridem ha-
buit.Germania
magnam
argenti co-
piam dedit.Pyrenæi Hi-
spania me-
talliferi.Alpes ver-
sus Germa-
niam habet
fodinas me-
tallicas.Hispania
proventus.Hispania 9
regnum
proventus.Hispania
quos Archi-
episcopatus
& Episcopa-
tus habet &
qui eorum
proventus.Proventus
Belgici.

Hispania equidem primas fodinas auri, argenti, aliorum-
que metallorum habuit; Britannia quoque, nunc *Anglia*, in *Cornubia* stanni mineras tempore *Dionysij Halicarnas-*
sei historici & *Diodori Siculi*, (qui vixit 60. annis ante na-
tum Christum) vberimas hucusque habuit: *Germania*
deinde, quæ centum ab hinc annis incredibilem argenti-
copia ex diuersis locis, utpote *valle Ioachimica*, *Mon-*
te S. Anna, *S. Maria*, *Sneberga*, *Friberga*, atque innumeris a-
lijs, toti *Europa* ministravit; ut interim de *Sclauonia*, *Vngaria*,
Transylvania, *Suedia*, cæterisque regnis nihil dicam: *Py-*
ræneos Hispania montes metalliferos fuisse ab experientia
patuit, ut *Alpes* versus *Germaniam*, *Stertzinga* & alibi,
Sudetas circumcirca *Bohemiæ*, montes *Hercinios*, prope
Zellerfelde, *Wildenman*, montem *S. Andrea* & alibi: *Apenninos*
in *Italia*:

Nunc Hispania proventus adijciemus:

Hispania, ut *Viginarius* tradit, duos tantum auri milliones:
quotannis pendit suo Regi; præter ingentem auri sum-
mam, quæ illi adfertur ex *India* & *America*.

Abrahamus Ortelius scribit, ex nouem *Hispania* regnis
colligi quinque milliones ducatorum.

Habet *Hispania Archiepiscopatus* 8. & *Episcopatus* 48. quo-
rum proventus annui accedunt ad centum & quadragin-
ta millia ducatorum; qui efficiunt circiter quadringenta
viginti septem millia librarum *Gallicarum*: Summa exi-
gua (inquit *Bosardus*) si conferatur cum *Gallicis* proventi-
bus.

Belgium, teste *Viginario* soluit sedecies centena
millia coronatorum. *Bodinus* tradit *Caroli Quinti* tempo-
re *Belgas* tantum soluisse tredecies centena millia libra-
rum.

Johannes Botterus ait *Portugallia* regnum pendere singulis annis duos ducatorum milliones. *Portugalia*
reditus.

Arragoniam ducenta millia. *Arragonia*
reditus.

Nauarram centum millia. *Nauarra*
reditus.

Sardiniam centum millia. *Sardinia*
reditus.

Finito hoc discursu Aduersarius contra RAY-
MUNDVM LULLIVM sic exorsus est.

25. *Argumentum negatiuum, contra Chemiam &*
Raymundum Lullium à Pyrgo-
polynice directum.

Si hæc scientia esset vera & non præsupposita, *Argum. 25.*
negat.
iam pridem per mille annos, quibus ad prudentium & doctorum aures peruenit, esset inquisita & inuenta.

At tanto tempore & amplius inuenta non est.

Non est igitur vera, sed saltem præsupposita.

Responsio ad 25. Argumentum negatiuum
instituta à Raym. Lullio.

Propositio, si de omnibus prudentibus & doctis intelligenda sit, quasi illis tanto tempore non innotuisset, falsa est: Nam artes & scientiæ, quæ publicè docentur & *R. sp. nro*
ad 25. Arg.
negat.

ob nullam causam celantur, non omnibus notæ sunt, ne dum hæ arcanissimæ, quæ omni æuo, non nisi paucissimis, innotescunt. Si verò de quibusdam assumptio accipienda, & ipsa falsa est; quia etsi non omnibus nec multis, tamen aliquibus hæ ars indagata & experientiâ probata est. Causa verò, cur, si qui nostro tempore eam reipsâ calleant, non agnoscantur, est notissima; quia nolunt videri, se solis sapere inter tot insipientes, ne notentur, digitis & tractentur, *ut noctuâ inter cornices*, hoc est, publicè proclamentur *Alchymista*, nomine cum deceptoribus communi & odiosissimo: Habent præterea alias causas ipsis notissimas: Nam cum possint viuere quieti incogniti, nolunt se magnis regum aut principum negotiis inuolucere aut eorum familiarem noticiam captare, cum illis cantilena vulpeculæ de leone ob aures versetur, quæ sic habet:

---- *Quia me vestigia terrent*

Omnia te aduersum spectantia, nulla retrorsum:

Non enim est vtile mederi leonibus aut aliis eiusmodi animalibus, (vt gruis exemplo patet) quæ loco gratiæ singularis reputant, si collum illæsum ex faucibus illorum educatur.

26. *Argumentum negatiuum aduersarii contra Chemicam & Raymund. Lullum.*

*Argum. 26.
negat.*

Si hæc scientia esset vera, authores in suis voluminibus ausi essent eam tradere & veritatem exponere

At in eorum libris veritatem non inuenimus,
quip-

quippe quam non sunt a se tradere.
 Ergo hæc scientia non est vera.

*Responsio Ray. Lullii ad Argumentum
 negativum Aduersarii.*

Respondeo ad propositionem, quod si utile fuisset, ut omnes absque discrimine eam scirent, tum authores eam tradidissent, ut alias doctrinas: sed cum utile non fuerit, non ausi sunt: si quæras, cur utile non fuerit, videris nihil intelligere, nec mundi vitia, nec hominum mores; aut certe primum huius rei omnino ignorare: Alij plures, quam decem rationes produxerunt ex philosophorum libris, quibus cõuincitur, non esse utile, ut hæc scientia tradatur, veluti reliquæ artes, ut legentes *a, b, c*, mox intelligant, quas quilibet indagare & considerare poterit: Plurimi voluerunt rem nudis exponere verbis, sed diuinitus prohibiti sunt, ut ipsi testantur. Item constat, multas gentes omnia ferè sua dogmata allegoriis, tropis, & figuris obscurasse etiam qualiacunque, ut fuerunt Ægyptij, Phœnices & Syri, ne rei preciosæ thesaurus absque arca, nec corpus nudum absque veste videretur: Annon sacræ scripturæ mera oracula & figurata in plerisque? Causa est, si triticum esset absq; paleis, & nucleus absque duro putamine, foret leuissimis auiculis præda.

*Responsio
 ad 26. argu-
 mentum
 negativum:*

*Multa gra-
 uis obscuras-
 runt sua
 dogmata.*

Ad minorem dico: Quod falsa & vera sint Chymicorum scripta diuerso respectu: Falsa, si ad literam intelligantur; vera, si ad rerum habilitatem & autorum consensum: Nec enim ausi sunt veritatem tradere, propter causas antè relatas: quia litera plures noxas, quam commoda dedisset hominibus, si nuda fuisset & vera; nunc, cum vestita sit

fit & falsa, nihilominus multis nimis credulis dura est & nociua: At non authorum culpâ, qui sæpè clamant, non esse ad verba, sed mentem, non ad sonum, sed harmoniam authorum respiciendum: Ipsi itaque culpandi, qui ad verita experienda suo damno ruant.

Argumentum
ad 27. negatiuum.

27. *Argumentum Negatiuum contra Chemiam & Raymundum Lullium.*

Si aurum ignibus non corruptibile, cuius mixtio ex fortioribus mundi est, posset arte confici, longè facilius animal quoddam, exempli gratia, asinus arte conficeretur, cuius mixtio & constructio non est adeò fortis.

Sed ultimum non est verum.

Ergo nec primum.

Minorem probo: Asinum enim fingere ignoratis, & cetera similia, quorum mixtiones sunt debiles & manifestæ quasi sensibus: Quare & multò magis metallorum mixtionem, quæ est fortissimâ, fingere ignoratis, quæ est etiam nostris sensibus & experienciis occultata penitus: cuius signum est difficultas resolutionis elementorum ex ipsis,

Responsio ad 27. Arg. Neg. à Ray. Lullio instituta.

Responsio
ad 27. argu-
mentum
negatiuum.

Respondeo, nullam esse connexionem propositionis, quia animal, vt asinus, non constat solum ex 4. elementorum mixtione, sed præter illam mixtionem seminibus affinxit quædam virtus astralis, quæ vocatur anima, atque hæc

hæc nulli materiæ adest, nisi illis: Hanc animam cur non sit in arbitrio hominum dare materiæ alteri ex elementis cõmixtæ, hinc homo non potest effingere asinum in momento: Auri vero formam separatam habere potest, quam si materiæ coniungat, fiet inde compositum, quod est aurum: si verò semina habeat animalium in suis vasis, vt exempli gratia, asini & asinæ, eaque per coitum vtriusque coniungat, tum formabit asinum ex naturæ instituto & non artis: Licet mulus ex equa & asino natus arti quoque ascribatur, cum hominis ingenio illa diuersa semina coniungantur, vnde diuersum animal ab vtroque oriatur.

Assumptio itaq; vera est, si de animæ immiissione & in materiam aliquam artificiali intelligatur, qualis arti impossibilis est: Falsa autem, si de seminibus animalium coniungendis accipiatur: sic paterfamilias producere potest omnis generis animalia, ex coniunctione nimirum duorum sexuum: item ex ouis anseres, anates & gallinas, si propriæ speciei vel diuersæ subiiciantur: Vnde gallinæ etiam aquatiliū volucrum oua, non saltem sua, sæpè excludunt, ne quid de furnis Ægyptiis, naturæ æmulis, hic repetam. Distinguunt verò authores hoc modo, quod perfectionis & mixtionis rerum ex elementis ortarum sit magna diuersitas: Quæ animam rationalem habent, vt homo, sunt omnium perfectissima propter formam animæ, & non propter mixtionem solam: Deinde sunt animalia bruta, quæ sensitivam habent animam; post hæc vegetabilia, quæ vegetabilem saltem possident: Denique simpliciter mixta, quæ non ob nobilitatem animæ, quam non habent, sed modū mixtionis, quam solam agnoscunt, perfectionis vel imperfectionis suæ gradū accipiunt: Inter hæc sunt mercurialia & metallica, & ex his aurum maximè ex mixtionis perfectione perfectum & durable corpus: Vnde patet, quod

ab hoc ad asinum nulla necessitas ratiocinationis ducatur quod aurum nullam animam habeat, sed formam separabilem & corpoream; asinus verò animam habeat, eamque formam inseparabilem & incorpoream seu astralem; quæ cum in abstracto haberi nequeat, vt illa, ideo nec coniungi cum materia potest, vt illa: Aurum, eiusque forma in igne perdurat, non asinus, nec eius anima, sed hæc à corpore fugit & corpus in cineres mox comburitur.

Rationes affirmatiuæ pro Chemiæ veritate
Raymundi Lulli.

25. *Ratio affirmatiua pro Chemiæ Raymund. Lullii.*

Ratio 25.
affirma iua
pro Chem.

Si hæc fama, quæ de aurificio ab antiquissimis seculis huc vsque sparsa est, foret de re imaginaria, fictitia & nullibi existente, non tot grauissimi viri testimonio, libris editis ex omnibus ætatibus & gentibus concordantia, protulissent.

At hæc extare tanto numero, tanta authoritate & consensu (vt ex hoc volumine patet & aliàs) nemo negare potest, nisi qui nihil legerit aut viderit.

Ergo hæc fama non est de nihilo, sed de arte reali & possibili.

Maior patet: Nam res, quæ ab experientia aliquorum vt veræ probari possunt, ex sese conciderent, si non experimentis aliquando stabilirentur, qualis est hæc, quæ non sola fide mentis, sed & manus concipitur: De Phœnicæ quid tradant veteres & recentiores notum est ex superioribus; Quod si non res vera delituisse sub hac aue mere ficticia & fabulosa, non ita per manus tradita fuisset ab antiquis *Aegyptiis* scriptoribus, vtrætatem *Plinij*, *Taciti* & hanc nostram attigisset: Quod *Plinius* scribit aliquando eam auem viam *Romam* delatam, in eo fallitur, vt in multis aliis quæ ex auditione cognouit: Fama itaque non sine causa spargitur, præsertim scribentium de arte philosophica; qui veluti viri graues, non gloriæ cupiditate inani ducti, sed posterorum vtilitate moti, post mortem suam reliquerunt quasi publica monumenta & opera de arcanissimis naturæ & artis secretis, ad quæ non nisi initiatis aditus patet, hoc est, virtute, doctrina, labore, sumptu, tempore longo probatissimis.

Minor est verissima, nec eget probatione, nisi lectione & collatione authorum, quorum nomina & opera magna ex parte hic collecta referuantur.

26. Ratio affirmatiua *Raymundi Lullij* pro
Chemie veritate.

Si duobus testibus vel tribus probatæ fidei productis, licitum est omni iure iudicare de vita, fama & opibus cuiusq; viri; ac, si testatore testamentum suæ vltimæ voluntatis cõdente præsentib; aliquot testib; id pro legitimo & indubitato habendum sit, Quidni &

iudicandum erit de tot. testium fidelium, hoc est, in arte Chymica scriptorum, veritate, ac *testatorum Testamentis* seu operibus, quæ reliquerunt nobis post mortem?

At primum est verum,

Ergo & secundum, & per consequens, ars Chymica nulli in dubium reuocanda est.

Propositio huius argumenti, eiusque connexio firmissima est: Si enim in rebus diuinis & humanis vel vnus scriptoris testimonio acquiescendum est, quidni in dictis Chymicis? Quanta sit fides *Notariorum* publicorum apud *Germanos* & *Italos*, satis constat: si n. nec verbis nec scriptis alicuius probati hominis sit. fidendum, res humanæ semper laberentur in incerto, nec quicquam certitudinis à quoquam produci possit, cui non contradici liceret: Quid nunc dicendum de scriptoribus Chymicis? An illi soli absq; vlla fide? Distinguendum nouimus inter Chymica tractantes: Alios esse homines leuissimos, qui vt sunt ineruditi, si hæc absque iudicio tractant eo vsque, donec de fine perfectionis desperent omnino: Hiæc vt suæ paupertati remedium quærant, ad sophistica & deceptorica se conferunt: Atque horum tanquam fucorum, maior est numerus, quàm aliorum doctorum & proborum: Ab vtrisque possunt publicari libelli, quæ admodum tales quoq; occurrunt: Verùm vtriq; de suis authorib. facilè atrestantur, eorumque doctrinam & in Chymicis experientiã exprimunt, de quibus vt lector cautè & attente iudicet, an tantum habeat fidei, vt sint legendi & imitandi opere, necessum est.

*Differencia
inter Chy-
mica & a-
stantis.*

*Lector cau-
tè iudicet
de Chymi-
corum libel-
lis.*

Illo;

Illorum plerumq; processus dicuntur, qui tractant de augmentationibus, albificationibus & rubificationibus, sophisticis, alijsque terminis huic generi sitatis: Horum, sunt alterius intentionis & styli: Præter eos, paucissimi sunt omni ævo, qui reuera pro perfectis artificibus vel viui ex circumstantijs omnibus, quæ illis adesse debent, vel post mortem ex libris agnoscentur: His vt eruditio, virtus, pietas, probitas, experientia multarum rerum adfuit, sic fides in scriptis denegari non debet, quippe qui tantum & plus authoritatis habent, quam notarius legalis: Si enim huic propter iuramentum credendum, etiamsi posset pecunia corruptus contra cōscientiam quicquam a veritate diuersum scribere, aut alias nō satis informatus, aut fallacijs circumuentus publicare, quod productis testimonijs alijs refelli posset; Quidni & artifice, viro omnibus numeris absoluto, qui vel expresse iuramentum præstat, vel conscientia, quæ secreti iuramenti vim obtinet, motus affirmat, hanc scientiam verissimam esse, seque vidisse & tetigisse eius fructus aureos, assentiendum erit? Hinc quidam ex Chymia amantibus eodem vtitur argumento fere in hunc modum: *Si in iudiciis,* inquit, *vbi de censu & capite, aut fama, siue existimatione rerum agitur, duobus aut tribus testibus tam lege diuina, quam iure ciuili credendum sit, id multo magis in arte Chymica vsu venire æquum erit, quæ rationibus, similitudinibus, exemplis ac testibus non tribus aut quatuor, sed propemodum innumeris, vera esse convincitur. Habemus enim doctissimorum & integerrimorum virorū scripta; Hermetis Trismegisti &c. qui omni exceptione maiores, artem verissimā testantur & naturæ genitricis suæ emulam: Cur viris tam præclaris fidem detrahendam, & sciolis quibusdam potius credendum iudicabimus, qui peruerso iudicio artem cauillantur vanam esse & adulteram, nec alia de causa enigmatice & obscure traditam, nisi vt exererentur otiosorum hominum ingenia. Hæc ille.*

*Artif x
Chymicæ
tantum si-
det, quam
notarius
habet.*

*Theob. ab
Ho.
Argumen-
tum v ri
dicit: proba-
bile.*

27. Ratio affirmatiua ipsius Raymundi Lullij, quam in libro de Quinta essentia, distinctione tertia proponit; in vltima parte de questionibus:

Prima questio.

Ratio 27.
affirmati-
ua ipsius
Lullij ex li.
de 5. essen-
tia.

Vtrum Alchemia sit ens reale, aut sit figmentum?

Respondeo, Alchymia finis est aurificare, argentificare, vegetare seu transmutare: Secundum conditionem illius scilicet demonstratur, Alchymiam esse ens reale & non figmentum, quod habet esse composita ex auro & argenta & menstruo vegetabili: Hoc quippe constat a definitio principij:

Quoniam sicut ignis est principium calefaciendi, sic aurum est principium in ratione aurificandi, & argentum argentificandi, & vegetatiua, vegetandi in ratione.

Cum igitur finis sit, aurificare, oportet in Alchemia esse aurum, argentum & vegetatiua: Et hoc est, quod in Alchemia est substantiuum, in quo vegetatiua sint plantata.

Et si Alchemia aurificaret & transmutaret, & in ipsa non esset aurum & argentum & vegetatiua, definitio principij esset falsa, ex eo, quod nullum principium ante illud se haberet in ratione alicuius prioritatis, & omnia haberent unicam proprietatem, & sic unum essent plura in numero, quod est impossibile.

Et si in Alchemia est aurum & argentum & substantiuum vegetabile, & non aurificat & argentificat, & non transmutat primam quidditatem, per primam localitatem, scientia esset falsa, ex eo, quia aurum & argentum & vegetatiua esse in aliquo actualiter, ubi eis proprie non competeret aurificare & argentificare, & transmutare; quod est contra cursum nature. Quia sic sequeretur, quod esse posset aliquis locus in natura, ubi principia naturaliter passent esse ita in natura vacua, quod natura sufferre non posset, quia esset contra suam defini-

definitionem. cum natura sit id, per quod omne naturale fit plenum.
 Ex quo patet, quod nullus est, in quo naturaliter posset sequi alicuius
 principij finis vacuitas ex quo concluditur.

Quod Alchemia est de auro & argento & vegetatiua, que sunt
 entia realia & vera: Igitur ipsa Alchemia est ens reale & verum,
 Et quia est ens reale, non est figmentum. Hactenus Lullius ex
 proprio libro:

Ad qua Pyrgopolynices profus obmutuit, nec potuit vim
 tam acutæ ratiocinationis sustinere amplius, volens fuga
 salutem sibi quaerere; verum ab alijs retentus, hoc vnico
 demonstrauit se victum & superatum esse à singulis præce-
 dentibus, ac præsertim ab argutissimo Lullio, cuius
 vltimam incurfionem omnium grauissi-
 mam censuit.

X. ROCHERII BA-

CONIS ANGLI, SYM-

BOLVM.

LIBER DECIMVS.

Decimum in hoc confesso locum Angli obtinuerunt, eorumq; vices Rocherius Bacon, Minorita, & in vniuersitate Oxoniensi professor, in hunc vsque diem Scholasticis, imo communi plebi ex quibusdam de eo relationibus & mimorum scenis, de fama cognitus: Hic licet minor sit ordine monachali & loco posterior, nulli tamen aduersario, quicumque ille sit, vt nec TERMINVS, cedit. Exanimatus pene armis Lullianis Aduersarius multum de animositate sua remiserat & ex ardentissimo iam tepidus effectus erat ita, vt si Bacon, ceu Triarius & veteranus miles, saltem animis & viribus illi instet, mox frigidus & exanimis omnino futurus sit: De ipso Bacone, quo doctiorem Insula illa vix

enu-

enūtriuit, nullum est dubium, quin se Achillem
Troilo aut Herculem Centauro præbiturus sit, quo
prænobile illud nomen in Anglia satis celebre vi-
ctoriam obtineat: Non enim sat tutum est contra
Bacones præliari, qui sua familia sola vel exercitum
integrum instruerent, etiamsi Grillos, quibus
anima pro sale data dicitur, non sibi,
ceu nomine similes, annu-
merent.

ELEMENTORVM FAC AEQVATIONEM
& habebis.

Bacon ob
eruditionē
Magia sus-
picionem
incurrit a-
pud vulgū
Liuor, vt
hedera ascē-
dit, aliorum
ope.

R

Ocherius Bacon Anglus monachus mino-
ris ordinis agens, sua eruditione, varia-
rumque artium cognitione in id celebri-
tatis fastigium ascendit, vt non solum in
ore omnium esset, sed apud inuidos quo-
que eum supernaturali quodam modo,
hoc est, magico, sapere, suspicionem, aut potius calumniā,
incurrerit. Sic liuor summa ingenia, vt Hedera arbores, pe-
tit: Hæc per se ascendere nequit, vt pote fragilis & instabi-
lis, sed semper sustentaculo eget, nempe arbore virescente

& co-

& comata, quam pro gratia euectionis in altum omnem eius succum intercipiendo & exiccando, enecat: Eodem modo liuor, repens humi, nilq; arduum per se tentans, doctissimis viris se adiungit, isque detrectando & calumniando omnem succum famæ, honoris & boni nominis exugit & furatur: Quidam philosophus interrogatus, quod animal esset pessimum ex cicuribus, respondit, adulator; ex feris, calumniator: Vixit autem Bacon, Henrici 4. Angliæ regis tempore, qui regnavit ab A. 1399. ad A. 1414. aut circiter, manuscripta eius permulta in Oxoniensi Bibliotheca extant, quæ magna & mirabilia promittunt, ex naturæ operibus tamen profecta; quemadmodum quoque illa Epistola de mirabili potestate artis & naturæ, eius ingenium mirifice describit, in qua se magiæ naturalis scientem, at non diabolicæ ostendit, dum inquit: *In his omnibus nec physica ratio cõsiderat, nec ars, nec potestas natura tenet: propter hoc nequior est occupatio, quando homo cõtemnit leges philosophiæ, & contra omnẽ rationẽ spiritus inuocat nepharios, vt per eos suã compleat voluntatem. Et in hoc est error, quod sibi subijci credunt spiritus, & quod spiritus cogantur humana voluntate, hoc enim impossibile est: quia vis humana longe inferior est, quam spirituum: Aut quia in hoc magis aberrant, quod per aliquas res naturales, quibus vtuntur, credunt vel aduocari vel fugari spiritus malignos, & adhuc errant, quando per inuocationes, deprecationes & sacrificia nituntur eos homines placare & abducere pro vtilitate hominum: Facilius enim sine comparatione à Deo impetrandum foret, vel à bonis spiritibus, quicquid homo debet vtile reputare: sed nec in his inutilibus fauorabiles assistunt spiritus maligni; nisi in quantum propter hominum peccata à Deo permittitur, qui humanum genus regit & gubernat; & ideo ista via sunt præter sapientiæ documenta, imo melius in contrarium operantur; nec vnquam philosophantes de his sex modis curarunt.* Hæc Bacon.

Calumniæ succum famæ alterius exugit. Animal pessimum quod. Bacon quædam vixit. Baconis libri.

Bacon à magia præsus abhorret.

Spiritus non cogi humana voluntate.

À Deo facilius quidquam malis spiritibus impetrandum.

Quæ sane verba non arguunt virum necromantiæ deditum,

tum, sed eum ab hac longissime abesse cōuincunt: Et pau-

**Libri magi-
ci falsi vs-
pleti.** lo post: *Sed quæ in libris Magicorum continentur, omnia sunt ar-
cenda, quamuis aliquid veri contineant; quia tot falsis abutuntur,
quod non potest discerni inter verum & falsum. Vnde quicumque*

**Salamonem
non compo-
suisse ma-
gica.** *dicunt, quod Salomon composuit talia; & alij sapientes, negandum
est, quia non recipiuntur huiusmodi libri a: thoritate Ecclesia, nec à
sapientibus, sed à seductoribus, qui nudam accipiunt literam, &c.*

**Libri magi-
ci discernē-
di ab alijs.** *Hæc idem: Qui libros magicos monet agnosci & discerni
ab alijs, cum ibidem inquit: Vnde non immerito dicitur, quod
vox viua magnam habet virtutem: non quia illam habeat virtu-*

**Verba seu
viva vox
quam v m
habeat na-
turalem.** *tem, quam magici fingunt; nec non similiter ad faciendum & alte-
randum (vt exissimant) sed secundum quod natura ordinauit. Et i-
deo valde caute in his intendendum est: nam de facili homo potest er-
rare & multi errant ad utramque partem: quoniam aliqui omnem*

**Multi libri
magici abs-
que chara-
cteribus.** *operationem negant; & alij superfluunt & ad magicam declinant.
Multi igitur libri mundi sunt per carmina & characteres & ora-
tiones & coniurationes & sacrificia & huiusmodi; qui pure magici
sunt, vt liber de officijs spirituum liber de morte anima, liber de arte
notoria & huiusmodi infiniti, qui nec artis nec natura continent po-
testatem, sed figmenta magicorum. Considerandum tamen quia*

**Libri multi
h. b. n. u. r.
pre magicis
qui v. d. s. u. n. t.
tales.** *multi libri reputantur inter magicos, qui non sunt tales, qui conti-
nent sapientia dignitatem: Qui igitur sunt suspecti, & qui non, ex-
perientia cuiuslibet docebit. Nam si quis in aliquo illorum opus natu-
ra vel artis inueniat, illum accipiat, si non, relinquat suspectum &*

**A man-
d. per
Baconu.** *indignum sapiente. Deinde adiungit Bacon multa admiranda
opera mechanica, quæ fieri posse ait, quemadmodum &
quædam eorum iam pridem in vsu recepta & probata sunt,
vt instrumentum ad pondera eleuanda & deprimenda:*

**Optica in-
strum. entia
Bacone in-
sinuat a.** *Specula ita figurata vt vnum appareat multa: Possunt, in-
quit, & sic figurari perspicua, vt longissime posita appareant propin-
quissima & e contrario: Ita quod incredibili distantia legeremus li-
teras minutissimas, & vidcremus res quantumcunque paruas, &*
stellas

stellas faceremus apparere, quo vellemus Sic enim existimant, quod Iulius Cæsar per litus maris in Gallis deprehendisset per ingentia specula dispositionem & situm castrorum & civitatum Britannia

Bacon Magica diabolica contraxit.

minoris: Multa præterea eiuſmodi opera recenset, quæ omnia naturalia sunt vel ab arte fieri possunt: Apparet itaque Baconem contrâdixisse Magiæ diabolicæ, nec illius quicquam exercuisse, ut vulgus Anglicanum ex invidorum relatione calumniatur: Introducunt enim Baconem, ut Magorum omnium antesignanum, qui diabolis imperet, & longè maiora Magiæ opera præstet, quam vilus alius Popul

Bacon ut Magus in Anglia habetur.

larès in super sunt rum usculi, Baconem unâ cū fratre Bungio per septem annos laborasse, ut caput aliquod, factum ex latone, vaticinari quædam adduceret vi magiæ, verum cum illi ipsi puncto temporis, quo loqui inciperet noctu, non essent attenti, omnem operam & oleum fuisse perditum: Effectus verò vel utilitas, quæ inde sequeretur, hæc existimatur, Quod totam Angliam in oris maritimis potuisset muro circumcingere: Verum hæc fabulosa & fictitia sunt, quamvis ibi in publicis comoediis populo proponantur: Quomodo enim hæc cohærent, ut caput metallicum diaboli instinctu loquatur, ideo septem annos laborandum esse, cum id primâ quaque horâ effici potuerit à mago; Deinde si loquutum esset, Angliam circumcinctum iri muro: An caput illud murum esset extructurum, quod non est credibile, An inde tantum lucri aut diuitiarum exoriretur, ut conductis operariis extrui posset? De ultimo credibilis est, sed alio sensu: Nam Baconem septem laborasse annos in Chymicis operationibus nos conicimus, quo intermedio tempore eiuſmodi fabulam sparsam de capite metallico: Cum verò perfectionem sui operis viderit, valgo non innotuisse quicquam de effectu tot annorum, Ideoq; fabulam in ore eius remansisse: Quia vero in omnibus actionibus

Bacon dicitur à vulgo in Anglia 7. laborasse annos, ut caput aliquod metallicum qui adduceret.

Anglia tota muro cingenda.

Bacon 7. annos laboravit in Chemia.

Effectus laboris 7. annorum Baconis vulgo non innotuit.

bus & artium cognitione mirabilis esset præ reliquis, nomen magi apud inuidios obtinuisse. Quicquid autem vulgus, belua multorum capitum, semel conceperit imaginatione, hoc nec ratio vlla, nec mora temporis animo eius delebit: Delectatur enim nouitate rerum, quæ etiam si non

Vulgus delectatur nouitate: ererit.

sint veræ, dum modo auditu iucundæ fuerint; nil refert: Nos aliter de tanto viro ex scriptis eius iudicare fas est, quæ si omnia publicata forent, subtilitatem eius ingenij acutissimi toti mundo patefacerent; scripsit in theologicis, philosophicis & Chymicis. Confecit, vt ipse testatur in quadam præfatione, magnum Naturæ totius librum: in quo non vulgaria ipsum proponere verisimile est: In Chymicis quædam opuscula edidit, nempe *Auicenna recapitulationem, alium librum de Chymia, speculum eiusdem, & aliquot Epistolas arcanorum philosophiæ plenæ*: In his omnibus artificem perfectum se declarauit: Tota eius intentio est, vt fiat elementorum

Bacon varia scripsit. Bacon ex libris editis artificium perfectum se declarauit.

omnium æquatio, quam dicit se ex libro *Græci alicuius* hausisse: Eiusdem & mentionem facit *Auicenna* in porta elementorum: Quæ doctrina etiam si intricatior videatur, tamen rationi maxime arridet & rei ipsius naturam declarat Oportet enim vt de singulis elementis qualitates examinentur & inter se æquentur, ita vt de terræ qualitate, seu siccitate sint 16. gradus, totidem de aliis: At cum terra habeat non solum siccitatem, sed & frigiditatem, nec ignis solum caliditatem, sed siccitatem, & sic de aliis, hinc illa æquatio in qualitatibus contingit difficilior: Exempli gratia si ignis habeat 16. gradus caliditatis & 8. siccitatis: terra 16. gradus siccitatis & 6. frigiditatis, aqua 16. gradus frigiditatis, & 12. humiditatis, aer 16. gradus humiditatis & 6. caliditatis; hinc inæqualitas maxima oritur, si saltem ad primarias cuiusque elementi qualitates respiciatur; Qua-

Elementorum æquatio à Baco præ tenditur.

pro-

Elementorum æquatio rationi conuenit.

Quomodo inæqualitas qualitatum elementorum sit a quanda.

pro-

propter oportet omnes elementorum qualitates tam secundarias, quam primarias æquari, quod opus hic labor est: Si enim vna pars, seu decimo sexto gradus igneæ qualitatis, seu caliditatis, sumantur, & tantidem de reliquis primariis, fient viginti duo gradus caliditatis, viginti duo frigiditatis, viginti octo, humiditatis, viginti quatuor, ariditatis: At hæc æquatio potius in ipso auro fieri præsupponitur, quam in Tinctura: Si enim esset in hac, mixta cum argento viuo humido & frigido in magna seu millecupla quantitate, inde intemperies in auro summa contingeret, vnde eius in igne, aliisque elementis destructio causaretur. Nam si tanta in auro esset qualitatum inæqualis pugna, & discordia intestina, nil inde aliud quam imbecillioris partis interitus sequeretur: Dat vero Bacon in primis in iis *Epistolis* monita illis, ad quos scribit, vt omnia dicta & scripta ad naturæ possibilitatem dirigant, sub pallio tegentes veritatem, vt putent, qui audiant, se aliquid capere, cum nihil in manibus reperti sint: Plurimi enim sunt indigni, qui nec laborare nec meditari res velint ob pigritiam & ingenii stupiditatem: Hos, inquit, *per similes, esse animali, Pigritiæ dicto, quod cum summam famem patiat sub arbore, cuius fructu satiari posset, iacens, non tamen ascendere conetur præditum unguibus ad adscensum idoneis, ne scilicet iterum cum labore descendere cogatur*: Indignum enim foret talibus præmantum in os in genere cibum quibus carbonem attingere piaculum sit, aut per noctes, ad Vulcani ministerium, excubare intolerabile seruitium videatur: Cum dico veritatem, inquit Bacon, mendacium puta, cum mendacium, veritatem: Hæc Gebri & Auicennæ instituti & inscriptionis ratio est: Oportet igitur ex illis mendacia

Elementorum qualitates primariæ & secundariæ æquari difficilius est.

Æquatio ne r. vera est in auro, non in tinctura. In auro non potest esse in æqualitas qualitatum.

Æquatio qualitatum in tinctura vera est.

Animal pigritia quid agat.

Indignus artis cognitione laborare nolit.

dacia

Veritas in
profundo
scripturum
Chymicorum
in falsi-
tate aper-
ta.

dacia colligere & inde veritatem elicere profundam, ne-
glectâ veritate in manifesto possit: Quæ verba Baconis, cõ-
ueniunt cum confessione Gebri, qui adfirmat quod vbi
planè locutus sit, nihil dixerit, vbi sub allegoria se veritatem abscon-
disse: ita & Auicenna Mendacium magnum se dicturum pro-
testatur, cum quid veritatis allaturus sit: Paradoxa hæc sunt
& à philosophiæ peripatheticæ tractatione aliena, sed, si

Clavis Che-
mia, qua.

bene cõsideremus, Clavis Chymia, sine qua ad ad intrusam
& obscuratam Chymicorum artificum mentem penetrare ne-
mo potest: Aut enim veritatem apertè scribunt Chymici

Falsitas est
in figuris &
tropis ad li-
teram intel-
lectis.

simplicem, aut falsitatem; Non illam; Ergo hanc: Sed falsi-
tatem in manifesto, dum figuris, tropis, allegoriis & transla-
tionibus rem proponunt, veritatem in occulto: Oportet igi-
tur per illas, tanquam duros cortices, ad hanc, ceu nucle-
um, contendere.

C O N G E N T I L E S B A C O - N I S A N G L I .

Hortula-
nus primus
post Ara-
bes Chymi-
am in da-
mavit.

HORTVLANVS, qui GARLANDVS aliàs nominatur,
primus omnium fuit ex Christianis post Morienum
rienum, qui Chymica indagatit, ideoque ex sua patria in a-
lienas regiones peregrinationem instituerit; Hinc multis
aliis in ordine præponi deberet, nisi iis, ob celeritatem no-
minis & doctrinæ cedere cogereetur. Vt enim hic Baconi, sic

Hortulanus
quando vi-
xit: Et ex
Anglia a-
biit.

Bacon præcedentibus iure merito potiore locum reliquit
Hic ex Saxonica Anglia gente oriundus, regnantibus ad-
huc in eo regno Regibus Danicis, circiter A. C. 1066. inde
migravit in alias terras, absque dubio in Hispaniam ad Mau-

ros, vbi Gebri & Auicennæ ars & doctrina in flore & vsu apud multos tum extitit, cuius cum fructum aliquem percepisset, post annos aliquot, regnante *Vuilhelmo Nortmanno*. Circiter 1070. in *Angliam* rediit, vbi functionem quandam Hortulanus quando rediit in Angliam. scholasticam dicitur non repudiasse: Scripsit carmina quædam & nonnullos alios libellos: Præter hos, primus in *Ta- bulam Hermetis Smaragdinam* commentatus est, licet breuiter, tamen ad eò acute, vt ab omnibus artificibus aliis pro Hortulanus quæ scripsit legitimo sæpenumero citetur: *Author Rosarij philosophorum* eius doctrinam amplectitur & proponit his verbis: Ex antiquo libello, *Hortulanus super Epistolam Hermetis* ait: *Solus ille, qui scit facere lapidem philosophorum, intelligit verba eorum de la- H r t u l a n i i n t e r p r e t a t i o i n t a b u l a m H e r m e t i c u. pide: Philosophi enim hanc artem manifestè conati sunt patefacere dignis & indignis abscondere: Et sic de virtute intentionis semper dixerunt vera sed de virtute sermonis non & dixerunt sic lapidem philosophorum fieri ex ovo: quia in ovo tria sunt similia tribus, quæ integrant lapidem. *Hermes* ait, Pater eius *Sol*: Mater eius *Luna*. Et sic innuit, quod iam duo hic lapidis compositione intrant, & probat hoc *Hortulanus*: Quia aqua *Solis* est volatilis & corpus eius fixum, & conuerso de *Luna*: Et tunc declarata sunt verba illa dicentia per *Gebrum* & alios philosophos: *Fac fixum volatile & volatile fixum & fixum volatile*: Persuadent enim multiplicem solutionem, quia totum opus stat in solutione: Item, cum dicit, quod est superius, est & inferius. Hic per superius intelligitur dignius & per inferius indignius, vt sciicet fiat vnus ex illis tribus, vel ex *Sole* & *Luna* fiat vnus, cuius partes sunt æquales, & appellatur hæc coniunctio, sublimatio philosophorum, & dicitur sublimatio, exaltatio, siue dignificatio, quia *Luna* dignificatur & *Mercurius*. Nam cum facta est unio, in tanta dignitate est *Luna*, sicut *Sol* & *Mercurius*. Similiter & cum facta est fixatio, quæ appellatur corpus mortuum, ita vilis est *Sol* sicut *Mercurius*, & litera vult illa, & istud est ascendere & de-*

descendere philof. Fiat ille ex *Hortula*. quæ sanè verba totâ artē cōprehendunt & eius arca a dilacide exponūt. Post hunc artificem, qui primus *Chymicas Musas* ex transmarinis locis in eam insulam secum portauit & *Coronam* (quod *garland* angl. cè sonat) tam *Hermeticam*, quàm *poeticam* ad suostranstulit, quam plurimi alij in hoc regno huius artificij participes facti sunt, quorum nonnulli in silentio & obfcuritate delituerunt, quidam scriptis nomen suum posteritati commēdatum voluerunt. Ex his fuit

*Iohannes
Dastinus.*

IOHANNES DASTINVS, qui tractatum quoq; Chymicum post se reliquit non aspernandæ doctrinæ, cuius potiorem partem *Ianus Lacinius* in suis collectaneis posuit.

*Richardus
Anglicus.*

RICHARDVS *Anglicus*, author illius doctissimi tractatus, qui inscribitur *CORRECTORIVM fatuorum*, in quo ille duplicem doctrinam tradit, primo eam, quæ spectet ad informationem tyronis Chymici, eiusque stoliditatem corrigendam in electione materiæ & operandi modo; Secundo, quæ declaret totius operis secreta & requisita: De utraque exempla dabimus: Quo ad tyronis institutionem, in primis vult eum studere in libris veridicis ad hanc artem pertinentibus: *Nam studium, inquit, amouet ignorantiam & reducit humanum intellectum ad veram cognitionem & ad cuiuslibet rei scientiam &c. Qui autem studere abhorruerint, & tamen laborare voluerint, videant an ars ipsius natura sit imitatio, quam ars ipsius emendare debet: Quoniam impossibile est ei secreta philosophorum ad perfectum finem præparare. De his sapientes dicunt, quod ij transiunt ad practicam sicut asinus ad cœnam, nescientes, ad quid rostrum porrigant nisi in quantum sensus exteriores sine intellectu per visum & gustum ad pabulum adducit. Sic ipsi asini, sine bonis veris principiis & fructuosis studis ac sine naturarum cogniti-*

Tyro chymicus quodlibet in primis debeat.

Ars imitatio natura.

cognitione, quarunt perficere opera natura & secretū totius philosophia ac opus optimū quod hominē ornāt moribus, ditat beneficiis, auxiliatur pauperibus & corpus humanum incolume conseruat, præbens ei sanitatem &c. Et ideo omnes artis huius apicem diligentes, studiis conentur insistere & ex libris haurire veritatem, & non ex mendosis, neque fabulis fictis: Quia hæc ars, non inuenitur nisi per continuum studium & philosophorum dictorum cognitionem, aut per fidelem scientem informationem. Nam qui in legendis libris deses extiterit, in præparandis rebus promptus esse non poterit, Item, non potest de facili practica assuescere, cutus mens studiis theoreticis reuuit insudare. Idem capite vndecimo, Aliqui, inquit, scribunt in libris suis mendosis & altercatis, Caue tibi ab odore eius, ne te interficiat: Ecce qualis medicina & contrarietas, que cum sanare debet, inducit mortem: Nota est mirum, quod res intoxicatiua ex venenis composita hæc facere possunt: Videte fatui quomodo vestra opera differunt ab opere natura: Quare fatigamini in huiusmodi rebus altis, ad quas venire non potestis taliter laborando, nisi miraculosè eueniat, vt accidit Beato Iohanni qui de virgultis fecit aurum: Dico vobis qualis est medicina, tale fit & aurum. Cum res fictisus seminatis, merdam metetis, Reuertimini ad viam veritatis propter vosmet ipsos: Consulo vobis studere, dicta sapientum reuoluere, ex quibus veritatem elicitæ, non casualiter ad opus accedite: Non aduertatis Recipe, Recipe, hoc & hoc, nescio quid, & fac talitor, nescio qualiter Instrue me hoc & ego docebo te illud: sic deceptus alium decipit, & sic totus mundus per tales defraudatus: Cæcus enim si cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt: Vbi enim videris, recipe, cogita, quod significet, decipe, mutato r, in d. Quo ad artis declarationem Richardus planissime absque figura loquitur: In prologo, quoniam, inquit, natura

Opus chymia qued conferat.

Ex libris haurienda veritas.

Medicina si vna: ofi si non est medicina.

Beatus Iohannis tractatus fecit de virgultis aurum.

Deceptus alium decipit.

*Ars natu-
ram non
transcendit*

perficit suum gradum, quem naturaliter perficere potest, & illum praterire nequit, nisi per contrarium fuerit impedita; quamuis bene ars naturam non transcendit faciendo nouam naturam per simplicem laborem: Et ideo dicitur, quod ars imitatur naturam, non

*Ars incipit,
ubi natura
desinit.*

quod nouam edificet; sed quod illius natura virtutem subtiliet: Propter quod incipit ars perficere, ubi natura deficit, subtilem scilicet naturam in re inclusam detegere & ipsam manifestare: Ex quo minera generat metalla, tincturam tamen generare nequit, quam-

*Natura
continet in
se quibus
indiget.*

uis bene tincturam plenam in se occulte continet, sicut ait philosophus: Natura continet in se, quibus indiget, & quibus perficitur, nisi quod moueatur arte & operatione. Cap: 6. Sulfur vulgi ab arte reiicit & philosophorum sic describit; quod sit simplex

*Sulfur phi-
loso-
phorum
quale sit.*

ignis viuus, alia corpora mortua viuificans & ea maturans, ita quod natura defectum supplet, cum ipsum sit superflua maturitatis, secundum quod in natura sua sit perfectum ac per artificium magis ac magis depuratum: Vnde Auicenna: Tale sulfur non reperitur super terram, nisi in quantum extat in istis corporibus, Sole & Luna, & in alio quod est illud, quod nulli dicitur, nisi ex parte Dei si ueniretur:

*Sulfur phi-
loso-
phorum
ubi sit in
terra.*

In Sole autem perfectius, quia magis est digestum & decoctum. Hec ille: Sulfur uero philosophorum esse ex precipuis arcanis artis manifestum est, quo inquirendo innumeri & fere omnes defatigantur; Hoc, ait, latere in auro & argento, nec

*Plurimi de-
fatigati in
sulfure in-
uestigando.*

non alio corpore, quod corpus valde absconditur, sed a philosophis satis innuitur: De eodem sulfure cap: 8. Philo-

*Sulfura ex
perfectis
elicenda
subtiliter
corporis so-
lutione sul-
fur elici.*

sophi, inquit, subtiliter sunt imaginati, quomodo in istis corporibus perfectioribus sulfura illa elicere possent, & ipsorum qualitates per artem purgare, ut hoc haberent in arte, mediante natura, quod in ipsis antea non apparuit, quamuis plenarie & occulte prius habuerunt; Et hoc nequaquam fieri concedunt sine corporis solutione & in

*Extranea
re: lapidem
non emen-
dant.*

primam materiam reductione, quod est argentum viuum, ex quo facta sunt ab initio, & hoc absq. ulla permixtione rerum extranea-
rum

rum que extranea natura lapidem nostrum non emendant, quoni-
 am nihil conuenit rei, nisi quod propinquius est ei, cum sit medicina
 simplicis ac virtualis virtutis, ex aqua mercuriali producta, in qua
 aurum & argentum prius sunt soluta: Exempli gratia: Si glacies
 ponitur in aquam simplicem, soluitur in ea per calorem, & redit in
 primam substantiam aqueam, & sic aqua tingitur ex virtute etiam
 occulta, quae fuit in glacie: Si autem glacies non resoluitur per ca-
 lorem in aquam, non coniungitur aquae, in qua iacet, nec il-
 lam aquam tingit sua virtute, que in ea antea coagulata fuit ex
 parte specierum: Sic eodem modo si corpus non resolveris in
 Mercurium cum Mercurio, occultam virtutem ex eo habere
 non potes, scilicet sulfur digestum & decoctum per opus natura
 in minera: Sic enim lapis est vnus, vna medicina, qua se-
 cundum philosophos dicitur Rebis ex bina re, scilicet ex corpore
 & spiritu albo vel rubeo, in quo multi fatui errauerunt: I-
 dem cap. 9. Quamobrem in eo est sulfur rubeum, id est, i-
 gnis substantia, qui hoc album plus digessit: Et sic sulfur al-
 bum & rubeum ex vtraque parte existit in sole: Quare ignis est
 perfectio eius, & in igne generatum est: Et ideo amicabiliter
 gaudet natura sua ignea natura: Vnde aliqua res extranea hoc
 in corporibus causari non possunt, cum ars non sit aliud median-
 te natura, nisi decoctio & digestio illius natura per simplicem la-
 borem: Exempli gratia: Mane cum surgo & video urinam
 meam albam, iudico me parum dormiuisse, tunc repono me ite-
 ram ad dormiendum & accepto somno urina citrinatur: Et hoc
 propter maiorem digestionem caloris naturalis in me existentem:
 Sic sequere naturam per artem, similiter decoquere, digerere,
 maturare, substantialiter, cum iam in actu natura contineat in
 se ignem naturalem, quo maturatur. Hoc alia res non habent,
 ideo dare non possunt: In Luna non est, nisi sulfur album sim-
 plex, non tamen digestum sicut rubeum, nec sic à nigredine pri-
 uatum per actionem caloris, quem in se naturaliter continet:

Solutio cor-
 poris est vt
 glacies in
 aquam

Corpus in
 Mercurio in
 Mercurium
 resoluens.

Rebis quid.

Sulfur ru-
 beum & al-
 bum in sole.

Urina indi-
 digesta som-
 no digeri-
 tur.

Sed ignis species est obteeta & occulta, agens in ea plus per artem, quam per naturam: Et ideo non est impossibile, quod ars mediante natura hoc plus digerat & perficiat, cum naturaliter intendat perfici, sed per se non potest, nisi moueatur arte & operatione. Sed isti labores, ut creditur, non perueniunt ad hominem

*Melius peius
perficere
debet.*

dura cervicis: Et ideo non fit verum aurum, nisi fiat ita digestum & decoctum, ut melius meliovet peius: Quia omnium philosophorum intentio est, cum meliore peius perficere: quod fatui contrarie intelligunt, quia cum peiore melius perficere nituntur, & hoc querunt in re, quod nunquam fuit in illa, scilicet aurum & argentum in rebus adustibilibus &c. Et capite de-

*An sulfur
ex agris cor-
poribus ha-
beri possit.*

cimo. Queri non immerito potest, utrum ex alijs agris corporibus hoc sulfur album & rubeum ad tingendum Mercurium elici possit? Dico, quod non, quia prius dictum est, quod non aliqua res maioris temperantia, quam in istis duobus corporibus reperitur, quibus insunt radij tingentes, cum prius dictum est, quod agris corpora in se contineant sulfur fetidum & adustibile, & non virtualis natura, sicut in istis &c. Cum omnis ars

*Agris cor-
pora conti-
nere sulfur
fetidum &
adustibile.*

non valeat, nisi prehabita natura, quam sequatur: Pesses tamen cum minoribus mineralibus purgare metalla, quibus purgatis, tamen adhuc non habent auream & argenteam naturam in se; quia digestio & decoctio aurea non fuit in illis, sicut in alijs, nec sulfur ita maturum: Et ideo ipsis immaturis succur-

*Matura
succurrere
debet im-
maturis.*

rendum est cum maturis, ut maturentur: Igitur non tingunt, sed tinguntur, quia tinctura auri & argenti proportionabilem naturam habet cum ipsis, scilicet immaturis vel imperfectis, quia

*Agris cor-
pora non
tingunt, sed
tinguntur.*

originem ex Mercurio traxerunt: Ex his manifestum patet, quod minora mineralia tingere non possunt, quia corpora metallica imperfecta, quae non conueniunt cum auro & argento ex parte Mercurij maturi, tingere non possunt nec naturam auri vel argenti infundere: Et ideo non est tingendum nisi cum illis, quibus inest virtus tingendi: Tinge ergo cum auro & ar-

gento, quia aurum aureum tribuit colorem & naturam. Quare omnia alia despicias, quibus non inest virtualiter seu naturaliter virtus tingendi, cum in ipsis non sit fructus, sed solum perditio rerum & stridor dentium. Hactenus ex Richardo deprompta magnam artis partem absoluunt; quæ tamen ad literam neutiquam accipienda veniunt: *Sic enim*, inquit; *Rosarius philosophorum*, quod talis per Deum consuevit esse modus philosophorum semper scilicet, quod in passu certissimo claudicare, & rem quasi dictam quandoque per typos & figuram & quandoque per verba metaphorica & quandoque per falsam & alienam practicam occultare, & ubi se verum dixisse sentiebant, se tunc similitudinarie locutos fuisse dicebant: Vnde Geber dicit: Vbicunque aperte locuti sumus, ibi nihil diximus, sed ubi sub enigmate aliquid posuimus & figuris, ibi veritatem occultauimus. Et cætera.

Tingendū
cum auro
& argento.

Consuetudo
philosophorum.

Philosophi
tegentur arte
ubi aperte
loqui videtur.

Non autem sine causa omnia ista ex ipso auctore, tanquam nucleum totius eius tractatus, in medium protulimus; nempe vt discretus lector hæc conferat cum istis; quando philosophi vnanimiter quasi clamant, rem esse vilem ad opus sumendam, aurum commune non esse philosophorum, sed compactum, perfectum & seratum, cum quo nihil fermentari possit, vt nec cum pane & cat. Non immerito autem hic author stultorum Corrector dicitur, cum interdum acriter in illos inuechatur, sed doctrinam tamen veritatis pro correctione relinquat, quod in eo inprimis laudandum est.

Rem esse vilem
ad opus
sumendam.

Corrector
stultorum
cur dicatur.

GEORGIUS RIPLEVS, qui se Britlintonensem Canonicum Regularem vocat, philosophorum Anglorū nō est minimus, at cum summis de prioritate, vt ita loquar, merito cōtēdit: Scripsit libros in *Chemia* absolutissimos partim Anglicano

Georgius
Riplaus
Canonicus.

Rip'ci libr. glicano, partim latino sermone, nempe duodecim portarum
 941 tractatum, Medullam Chymicam, de Mercurio & lapide pho-
 losophorum & Cantilenam: Si quæ alii sint eius manuscri-
 pta, nobis non innotuerunt: Cantilena latino est idio-
 mate, reliqua vernaculo & rythmico scripta: Accurate
 & diligenter videtur omnia ad artem necessaria in 12. il-
 lis portis describere, quarum singularum claves supe-
 rius tradidimus: Verum ipse portas quidem monstra-
 uit, intret, qui potest: Quid? si sint seratæ & pessulo fir-
 matae? Sane ingressus nulli concedetur, nisi sit ex fami-
 liaribus: At non omni ex parte eo vsque adductum de-
 relinquit, sed dat plurima vbiq; monita ad clauium ac-
 quisitionem spectantia: Quocirca in principio, ego profecto
 te docebo, inquit, vt intelligas, Mercurios esse tres, qui sunt
 CLAVES scientiæ, quos Raymundus sua menstrua vocat, sine qui-
 bus nihil recte fit; Sed duo istorum sunt superficiales, tertius essen-
 tialis solis & lunæ &c. Corpora perfecta cum primo naturaliter
 calcinamus; sed nullum corpus immundum ingreditur, excepto
 uno, quod vulgariè vocatur à philosophis, Leo viridis, quod est me-
 dium coniungendi tincturas inter solem & lunam cum perfectio-
 ne, quemadmodum Geber ipse testatur. Cum secundo, quod est humi-
 ditas vegetabilis, reuiuificans, quod prius erat mortuum, ambo prin-
 cipia materialia debent solui & formalia, alioqui parui essent mo-
 menti: Cum tertio, quod est humiditas maximè permanens, in-
 combustibilis & unctiosa in sua natura, Hermetis arbor in cine-
 res comburitur: Hic est noster naturalis ignis certissimus, noster
 Mercurius sulfur, nostra tinctura munda, nostra anima, no-
 ster lapis eleuatus cum vento, in terra generatus: Hac animo
 reconde tuo: Hic lapis, audeo tibi dicere, est vapor potentialis
 metalli, hunc quo pacto acquiras, oportet te esse cautum; nam
 inuisibile profecto est hoc menstruum, quanquam cum secunda
 aqua

Rip'cus in
 12 portis ar-
 tem absolu-
 te eradiat.

Portæ Ri-
 plei seratæ.

Rip'cus dat
 monita ad
 clauis por-
 ta um ac-
 quenda.
 Tres Mer-
 curii clauis
 artis.

Primus
 Mercurius
 Leo viridii
 medium
 coniungendi
 Solem &
 Lunam.
 Secundus
 Mercurius
 Lunaris.
 Tertius
 Mercurius
 sulfureus &
 solaris.
 Lapis eleua-
 tus cum
 vento.

aqua philosophica per separationem elementorum potest apparere ad visum in forma aquæ clara : Ex hoc menstruo labore exuberato atque cum eo potest fieri sulfur natura &c. Et paulo post : Augeas , nec diminuas humidum radicale , donec tua massa frequenti sublimatione leuiter fluat , ut cera super metallum ; tum solue illam cum tuo vegetabili menstruo , donec habeas oleum inde coloris lucidi ; tum est illud menstruum conspicuum visui : Oleum extrahitur inde coloris aurei , aut huic simile ex nostro subtili rubro plumbo ; quod Raymundus dicebat cum esset senex , multo magis , quam aurum esse in precio : Nam cum propter senectutem vicinus esset morti , ex eo confecit aurum potabile , quod illum reuiuificauit : nam sic simul possunt circulari ; hoc est illud oleum & vegetabile menstruum ; & sic arte & labore exuberari & fieri per artem lapidis cœlestis , tam ignea natura , ut inde illum vocemus nostrum Basiliscum , magnumque magni Elixir pretij : quia quemadmodum visus Basilisci suum obiectum necat , sic occidit iste Mercurium crudum , quando super ipsum projicitur in nictu oculi ita , ut citissime ille Mercurius tingat , stabili tinctura omnia corpora in Solem & Lunam perfecte : Hæc ille.

Sulfur natura ex quo fit.

Lullius unde fecit aurum potabile.

Oleum & menstruum vegetabile simul elaborari debent.

Tinctura occidit Mercurium, ut Basiliscus animalia.

In dictis menstruis fundamentum artis consistit ; Quocirca illa adduximus ex hoc authore ; Vt enim sunt tres ignes , sic totidem sunt aquæ seu menstrua ; Igni enim contra naturam primum , innaturali secundum , naturali tertium menstruum correspondet : Lullius in libro de Quinta essentia facit duplex menstruum , vnum vegetabile & resoluens , alterum minerale seu ex metallis & resoluendum : Menstruum enim dicitur respectu foetus , qui alitur eo ; at hic improprie pro tertio habetur menstruo : Ex secundo & tertio dicit Ripleus fieri oleum , quod reducatur in Basilisci naturam : idque

Tres ignes & tres aqua in arte.

Qua menstrua quibus ignibus correspondent.

Lullii duplex menstruum.

*Basiliscus
ut ex ovo fca
tinetur.*

verum est : Vt enim ex ovo *Basiliscus* prodire traditur viuus, qui viuentia radijs ex oculis emissis venenosis inficit & necat, sic ex ovo philosophico tinctura producit, quæ leuissimo tactu metalla, quæ Mercurij quid in se habent, coagulat, stupida reddit, & sulfure suo spoliat : Alias *Draco* dicitur eadem ratione, aut quia Sol & Luna cœlestis semper cum coniunguntur, id in capite vel cauda draconis fieri necessum sit ; In hoc facta est Solis & Lunæ coniunctio & vnio, accidente Eclipsi.

*Tinctura
Draco cur
dicatur.*

*Spiritus
quomodo
figatur.*

*Aues à si
milibus il
liciantur.*

*Natura
Hippocen
taurum nō
componit.*

*Heteroge
nea & à me
rallis diuer
sa ad artem
non sumen
da.*

*Soror & fra
ter, patiens
& agens,*

*Mercurius
& sulfur.*

*Soror & fra
ter, patiens
& agens,*

*Mercurius
& sulfur.*

*Septentrio
quid.*

Porta 1. *Omnis spiritus*, inquit, *figitur cum calcibus sui generis*; hoc bene animaduerso fructum referes : Vt enim aues congregantur sui similibus, & ab iisdem illicibus capiuntur; sic fit in hac philosophia : Natura namque agit similitudine rerum quo ad genus & speciem & hippocentaurum nunquam procreat, at phantasia artificis non raro componit diuersissima, & ex ijs vnionem sperat, quæ nunquam sequetur ante vltimum ignem : Propterea post adijcit : *Situ itaque studeas conscere Solem & Lunam arte philosophica, ad id nec oua, nec sanguinem accipias, sed Solem & Lunam, quæ naturaliter & prudenter calcinata, & non manualiter, nouam generationem foras producant; aurentia suum genus & omnes res naturales* : In porta 2. *Nihil hic est præter sororem & fratrem, hoc est, si interpretaris, agens & patiens, sulfur & Mercurium, coessentialia nostro proposito* ; Inter hæc in duo qualitate contrariis generatur medium maxime admirandum, quod est noster *Mercurius & menstruum vinctuosum, nostrum secretum sulfur, operans inuisibiliter, violentius igne, exurens corpora, quousque in aquam dissoluantur mineralem, id quod noctem, propter tenebras & septentrionem vocamus*. Et mox : *Animaduerte, ut glacies in aquam resoluitur, & recte quidem; Nam aqua erat prius : Eodem modo rursus nostra terra in aquam*

quam reducitur, & aqua per hanc congelatur in perpetuum. Et deinde: Nam scriptura testatur, quod cum terra turbabitur, in maris profundum conijcientur montes: Sic quoque nostra corpora tandem in aquam conuertentur: Corpora enim nostra, quæ à planetis nomen sumpserunt, comparantur non ineptè montibus: In profundum itaque Mercurij hac proijce, ne damnum incurras: Tum pulchrum videbis spectaculum: totum enim conuertetur in puluerem impalpabilem, quemadmodum coagulum nostrum naturaliter lac coagulat. Hactenus ille; qui in multis valde perspicuus est; quæ magna ex parte protulimus, lilia ex spinis euellentes: Hic author, ne reliquos eius libros tangamus, in prologo portarum, deuotionem vna cum professione sua manifestat; de quo nar- rant, quod tandem vitæ huius & vanitatis mundanæ pertæsus volens se inclusere cuidam claustro seu sacello Ecclesie adiuncto, ex quo nunquam exierit, sed ibi, tanquam supra sepulchrum proprium, reliquum vitæ (per aliquot annos) exegerit, donec, tenui victu per diem re- fectus, mortem obierit, cœlisque animam, vt terræ corpus, immiserit. Eiusmodi vota & facta an sint Deo grata, non est hic contrauertendi locus: Ex mente optima, & desiderio potius cœlestium, quam terre- strium bonorum occupata profecta fuisse, non est du- bium.

THOMAS NORTONVS, Bristouiensis, in arte perfectus magister, (vt habent initiales syllabæ illius libri ca- pitum, quem de hac arte condidit) agnoscitur; Scripsit ryth- mis Anglicanis, valde acutis, nondum editis, at DEO dante, breui edendis à nobis: Huius autho- ris non iniucunda est lectio, propter varias, quas ad- ducit; in quo potiora perlustrabimus & ad nostrum

Metalla
montes cõ-
parantur.

Ripleus de
notus in pra-
fatione por-
tarum.

Ripleus clau-
stro inclusæ
tanquam
vicius se-
pulchro.

Thomas
Nortonus
Chymicus
perfectus.

Nortonus
quo tempo-
re vixit.

vsu[m] conuertemus: Quo tempore vixerit & librum suum
finierit, ipse in calce eius adijci, nempe regnante in An-
glia Eduardo Quarto. Anno 1477. abhinc centesimo quadra-
gesimo. In præfatione eius libri, quam ipse Latinam fe-
cit, nonnulla notatu digna de regibus tradit in hunc mo-
dum:

Nortonus
primæ præ-
fatio:

*Istam ad scientiam multi sunt vocati,
Nobiles & pauperes, inscij, literati,
Qui nolunt labores, neque tempus pati,
Ideo non perficient, quia sunt ingrati.*

*Liber artis filios docet iste satis,
Quibus hæc percipere Deus dedit gratis,
Versiculis propheticus quatuor his credatis,
Omnia dat gratis diuina fons pietatis.*

*Hæc nobilis scientia est tantum illis data,
Qui diligunt iustitiam mente cum beata,
Dolosis & raptoribus se dest denegata,
Propter peccata tardantur munera grata.*

*Sape reges Angliæ decorasset hæc res,
Firma si in Domino fuisset eorum spes,
Ille sed qui capiet per hanc rem honores,
Antiquos mores mutabit in meliores.*

*Iste cumque venerit, regnum reformabit,
Virtutibus & moribus & exemplum dabit,
Sempiternum regibus, plebs tunc iubilabit,
Et mutuo se diligens laudes Deo dabit.*

*O Rex hæc factururus, Deum Regem ora,
Et eius auxilium pro re hac implora,
Tunc Regi iusto fulgenti mente decora,
Grata superueniet, quæ non sperabitur hora.*

Angliæ ro-
ges artis
participes
futuros si e-
mendant
omnia.

Deinde capite secundo exempla duorum, qui de arte triumphabant phantastice, antequam inuenissent, proponit, non iniucunda lectus, quæ ad cautionem aliorum, ne nimis citò confidant suis imaginationibus & lectionibus vnius aut alterius libri, adferemus: *In Normandia*, inquit, vixit nuperrime monachus quidam, qui decepit quamplurimos cuiuscunque status: Hic postquam in phantasia præconceperat, se hanc artem perfecte scire, tanta letitia per se usest, ut furere pene inciperet, de cuius præposero gaudio (licet non diu durarit) exempli gratia hunc Apologum narrabo: Monachus iste Franciam peruagatus erat, ut apostata, desiderijs suis indulgendo: Et post in hoc regnum venit, cupiens cuique persuadere se totius Albymicæ fundamentum plenarie callere, quod in libro quodam Receptarum repperat: Idcirco animum omnino induxit suum, præclara quedam facta ac nobiles actus post se relinquere, unde semper honos, nomenque suum laudique manerent: Atque hinc sæpe speculabatur, quomodo tantas diuitias absumeret, aut in quas res collocaret, quas mox habiturus esset. secumque cogitabat, En, hoc ego scio, ubi inueniam quosdam futuros mihi fideles? Qui ad complendam meam voluntatem mihi consilio adessent, Tum in planitie Salisburiensi magnificentissimè extruerem quindecim Abbatis breuissimo temporis spacio, ita ut singulæ singulis milliaribus à se inuicem distarent: Hac de causa ad me accedens, dixit, quod de fide mea certior factus foret ab alijs, ideoque mentis suæ conceptum mihi se narraturum: petiitque ut sibi consilio adessem: Ego ad imaginem sancti Iacobi promissi, me nomen eius non patefacturum: At nihilominus licet mihi scribere absque vitio de eius desiderio adeo inani: Cum scientiam suam aperuisset mihi, addidit, sibi nil deesse, nisi occasionem & modum laborandi ad regis commodum, ut licentiam ab eo, totoque statu impetraret, ad coemendum agros & terras pro dictis Abbatibus: Nam pro expensis se satisfacturum: Verum multum

Exemplar
tatu digna
duorum,
qui pellem
vendebant
visi non-
dum capi.]

Somnia mo-
nachi vigi-
lantis.

Monachus
inductus
quid sperat?

adhuc dubitauit, quomodo à quibus & ubi emendæ essent terræ: Cum de tam magno eius opere audissem, explorare volui quam peritus esset in literis, sed in his fatuus inuentus est: Nihilominus sustuli & secretè me tenui; dicens, rem esse ad eò leuem, ut Regi aperiri non debeat: Nam si proba sit non conueniens, ipse pro sultâ fabulâ acciperet: Ad hac monachus respondit, quod in igne teneret eam rem quæ eius voluntatem complere posset, de hac veritatem intra quadraginta dies me cogniturum certissime: Tum retuli, me hoc non urgere amplius, at facile quadraginta dies expectaturum: Quod tempus ubi ab actum est, monachi scientia de nihilo fuit: Tum omnes Abbatie eiusque phantasia conciderunt; ut que venerat, sic abiit cum pudore animi: Post breue tempus multos incepit decipere, inque Franciam se iterum recepit: En quam miserabilis, quod 15. Abbatie hoc modo con-

Monachus
in Chymi-
micis despe-
ratus ince-
pit decipere
multos.

fundi & destrui debeant: &c. Et mox. Aliud exemplum quoque memorandum est, de quodam, qui imaginabatur tam breue eam præstare rem, quam Raymundus Lullius, aut Frater Bacon; unde se ipsum S. Petrum vocitauit, Fuit minister oppidi exigui, non proculâ Londinio, qui tamen prædicandi peritiam non habuit, nisi valde paruum: Ille putauit securè hanc artem indagare, ut nomen suum in perpetua esset hominum memoria, propter pontem quendam animo eius præconceptum supra Tamesin faciendum pro commoditate euntium & redeuntium in urbem, ad rem gratissimam præstandam toti regioni circum circa: Verum ad opus eiusmodi perficiendum nihil eius voluntati sufficere potuit: Quocirca pontem eum adeo sublimem erigere statuit, ut omnibus admirationi esset, cum turribus de auratis qua res magna videretur spectatoribus: Tum sæpe commemorabat, quanta hinc fama esset sequutura, si illuminatum noctu redderet ita ut continuè sic duraret, nec destrueretur; Hinc enim per totam regionem suum nomen celebratum iri: At dubia varia mentem eius agitauerunt, qua ratione id in actum duceret, lampades quidem hoc præstituras existimans: Quocirca has sufficientes se ordinaturum: Ke-

Pons enim
modernus
ab Henrico
7. a. quot
annis post
extructus
narratur.

rum

um hinc scrupulum sibi iniecit, quod post mortem suam hæc incende-
 e lumina alij essent recusaturi, ac relictus hosce ad alios usus adhibi-
 uri, sælicem eum statuens, qui sciat, cui consideret: Tandem occurrit,
 acere illud lumen ex Carbunculis cum duplici reflectione superna &
 inferna ad omnium admirationem; At hinc alia cogitationes ipsum
 vexabant, quomodo carbunculi inueniri possent, & ubi viri pruden-
 tes conueniendi; qui pro hac sua intentione totum terrarum orbem
 perlustrarent ad copiam carbunculorum congerendam: Ob hoc ad e-
 se maceravit, ut ex pingui macris redderetur: Cumq; consideret sese
 hanc scientiam possessurum, anno peracto, omnes impensas perdide-
 rat: Nam vitrum cum depromeret, nulla ibi neq; auri neq; aris mate-
 ria apparuit. Tum præ ira ferè insaniuit, quia omnes suas facultates
 exhauserat.

Carbuncu-
 li præ lumi-
 ne in ponte
 imaginario
 facti.

Paulo post.

Confiteor Altissime, nullus ista capit,
 Licet prius didicit, absque te nil sapit;
 Nam tanta stat gratia te Deum semper apud,
 Perficere sicut capere, nam finis es & caput.

Deinde eodem capite recenset historiam de quodã Tin-
 cturæ verissime possessore, quomodo defraudatus eã fue-
 rit & miserè tractatus ab alio, his verbis: *Thomas Daulto-*
nus vir bonus; Deo nocte dieq; inserviens de Rubea Medici-
na magnam habuit copiam, quo vix alius ex Anglis unquam
plus obtinuit: Satelles quidam Regi Eduardo à ser-
uitijs existens, nomine Thomas Harbard, hunc Daultonum
ex Abbazia Comitatus Glocestriæ vi extraxit, & coram
Rege constituit, ubi Deluis præsens fuit: Nam Williame Del-
uis ipse Daultonus scriba aliquando fuerat, qui Deluis itidem Re-
gis Eduardi seruus erat sæpe in eius presentia, dictitans, quod Daul-
tonus intra exigua hora spacium sibi confecerat mille libras Star-
ling: in auro optimi valoris instar Regalium nummorum: Ad
 quod.

A Deo est
 perficere &
 intelligere.

Historia de
 periculo a-
 licui inctur-
 a possessori
 intentati.

Daultonus quod comprobandum Deluis iuramentum deposuit supra sacra Biblia: Tum Daultonus ad eum respiciens dixit: Deluis, iam ante es iuratus; unde merito te poeniteat: Nullam obrem, inquit Deluis, quam iam recensui, quod Dominus nouit, quem Indas vendidit; Saltem semel, ait, iuravi tibi, quod non à me manifestareris; à quo quidem (ut intelligo) sum solutus, cum cedat in bonum Regis & reipublica. Tum Daultonus respondit prudenter; Hac responsio non excludit periurium; Quomodo Rex tibi confideret, qui infidelitatem tuam confessus es ipse in eius presentia: At, inquit Daultonus ad Regiam Maiestatem, saepe ob hanc medicinam in animo meo vexatus sum, & iam cogitauit, quod mihi non amplius molestiam creare deberet; Quocirca in Abbatia, ubi comprehensus sum, proieci eam in lacum communem, qui decurrit ad fluiuium fluxu & refluxu maris mobilem: Vbi tantum diuitiarum iam est amissum, quantum exercitui viginti millium virorum pro recuperanda terra Sancta suffecisset: Diu pro Diuini nominis honore id tenui, ad suppetias ferendum regi; qui eò proficisci constitueret: Hei mihi Daultone, rex inquit, Stulte à te factum est tantam rem disperdidisse, & voluit ut de Daultonus de nouo conficeret: Daulton ait; Hoc fieri à se non posse: Quid causa est, Rex ait, & quomodo id es nactus? Qui respondit, quod à Canonico quodam Lichfeldensi habuerit, cuius ignem multos per annos diligentissime seruauerat, donec ipse Canonicus diem suum obiret; tum pro fidei seruitio suo omne quod possedit de eo, sibi dono liberaliter datum: Rex Daultono quatuor marcas dedit & liberum esse iussit, ut iret, quo vellet: Tum Rex ex animo tristabatur, quod Daultonum antè non cognouisset: Et saepe accidit, quod tyranni sint regi proximi: Nam Harbardus Daultonum obseruans deduxit eum in Stepnei, ubi serui Harbardi pecuniam ipsi abstulerunt, quam Rex ei dederat: Post Harbardus Daultonum inde procul in Castellum

Glocestræ portari curavit, ubi incarceratus Daultonus diu remansit: & multas contumelias ab Harbardo passus est: Hinc in alium carcerem Troiam illum misit, ubi quatuor annos iacuit; Ac tandem eum ad mortem condemnavit, ad quod Daultonus se præparavit voluntarie & dixit, O Domine IESU benedicte, mihi visum est diu à te abfuisse; scientiam mihi dedisti magni precij, quam ego tenui absque superbia: Ad quam neminem inueni habilem, ut mihi esset hæres post meum obitum, Quare suauissime Domine, iam lætor ex animo, & tuum tibi donum iterum obfero: Deinde preces effudit deuotissimas subridendo inquit, Nunc satisfac tuo desiderio: Cum Harbardus videret eum adeò latum & paratum ad mortem, lachrymas effundere non intermisit: Nam nec carcer, nec mors tantum præstare potuerunt, ut hanc artem obtineret; in hoc astutiâ suâ deceptus est: Tum Harbardus inquit, sine, ut abeat, nam nec illi nocet aut proderit in posterum: At cum Daultonus de loco surgeret miserabili modo se circumspexit, & sic abiit curarum plenus, non desiderans annum super viuere: Hæc fuit, ut narratum est, eius pœna à viris non timentibus internum, ipsi inflicta: Harbardus paulo post in lecto obiit: Et Deluis Teukësburæ decapitatus est: Hoc modo, magna cura, prout videtis, huic arti adiuncta est in omni statu: Hic Rex frustratur sua intentione; si quidem Harbardus crudelis & superbus esset, Virum adeo virtuosum ut opprimeret, & instar malefici traciaret; quod si humanitate & patientiâ usus fuisset, inde multum solatij tam Regi, quam toti huic regioni & reipublicæ contigisset: Verum non est mirandum, quod hæc gratia non concedatur, Nam peccata in hoc regno proualent: En hic iam parata erat res ipsa & ad manum, quâ cessassent taxa & datia totius regionis: &c. Hactenus Nortonus: Quâ historiâ ostendit, quod hæc ars multis obiecta sit difficulta-

Christe præserua nos à
violentiâ
humana.
Daultoni
mortuari
preces & re-
signatio ar-
tu ad Chrō-
stum.

Proditores
tunt.

Resprama-
nibus exi-
stens amit-
titur pro-
pter pecca-
ta homi-
num.

Quod arti-
fex opus ha-
beat, ut sit
cautus.

tibus & periculis, nisi artifex se cautum & prudentem præbuerit. Nunc eiusdem *Authoris* festiuum colloquium cum quodam experimentatore, quod capite tertio habet, proponemus: *Tonsilus*, inquit, *Chymista*, i-beat, ut sit
cautus.
Tonsilus gnibus usus fuerat sexaginta annos ad complendum suum desiderium: *Bryanus* alter fuit, ut & *Houltonus* in occidentali parte
Alchymis. qui semper his laboribus præoccupabantur: At nobilem hanc
Ra. scientiam inuenire non valuerunt; Nam neque materiam neque
Bryanus radicem artis nouerant: Hinc varia miscentes, quo magis ar-
Houltonus tem quærerent, eò magis res & atatem consumpserunt: Mul-
Alchymi. tum sumptus; damni & cura intercurrit ipsorum receptis,
Ra. quas operati sunt: Tum *Tonsilus* ad me conquerens & colla-
Tonsilus chymans venit, dicens, se mente grauatum; quia optimam iu-
falsis rece- uentutis partem impenderat in falsos processus herbarum, gum-
ptis occupa- matum, radicum & graminum, qui variis modis ab eo pro-
bus. bati essent; ut sunt *Coronopus*; *Selandina*, & *Mezerium*,
Humans semper uiuum; *Lunaria* & *Mortagon*; capilli, oua,
sanguis esti- stercora & urinae; *Antimonium*, *arsenicum*, *mel*, *cera*
masus wa- & *vinum*, *calx uiua*, *sandiues* & *vitriolum*, *marchasita*,
tertia lapi- *tutia* & quæcunque mineralia: *Amalgamata*, *albificati-*
di. *ones*, *citrinationes*, at omnia in nihilum redigebantur in ope-
rationibus: Nam non considerabat, quid ageret; ac in proportio-
nes non intendebat: Post hæc singula, nil prætulit humano
sanguini: Ad quem dixi, quod sanguis in igne uehementi fa-
cile consumeretur & in fimum abiret: Tum per amorem
Christi, inquit, doce me, quæ sit nostri lapidis substantia: *Ton-*
sile, respondi, quid tibi conferret in tanta atate, ideoque cessa à
tuo proposito & ad preces te compone, tempore sic flagitante:
Si enim scires materialia nostri lapidis, antequam conficeres,
morte præoccupareris: Ne cures hoc; inquit, optime ma-
gister, satis mihi foret solatij, cognoscere saltem veram ma-
teriam

riam illius lapidis à me tamdiu quæsiti : Tonfile , respondi ,
 non est res parui momenti , quam scire desideras : Nam
 multi authores ea de re scribunt , at nullus clare mentionem fa-
 cit. Qui enim tractarunt de hac arte , orarunt Deum (teste
 Democrito) ut subito ex hoc mundo transferret eum ,
 qui hac de re libros edere constitueret : Nam singuli verebantur ,
 ne de hac scientia nimium patefacerent : Ex iis quilibet saltem
 unum aut duo exposuit puncta , unde posset agnosci à cateris ,
 se esse ipsorum socium. Unus enim alium facile intelligit : Hinc
 scribebant non ut instruerent omnes , at ut se patefacerent ex
 secreto sermone. Ne igitur confidas lectioni unius libri , at o-
 portet te ad plurimorum opera respicere ; Liber librum aper-
 rit , inquit Arnoldus vir doctissimus , idem Anaxa-
 goras dicit de hoc opere ; Qui enim in legendis libris
 deses extiterit , in præparandis rebus promptus esse non
 poterit : Veram , Tonfile , non ut elemosinam hanc rem
 manifestare possim , (quod nunquam factum est) at protui re-
 creatione in modum dialogi , si modo prudenter interrogare pos-
 s : Optime magister , inquit ille , ergo me veraciter in-
 struas , an materia nostra sit Sol & Mercurius ? aut Sol
 & Luna , aut an omnia hac tria mihi sint sumenda ; An ve-
 ro Sol sit solus , aut Mercurius ? Num sulfur una cum iis sit
 materia lapidis ? An verò sal armoniacum , aliudvè mine-
 rale sit , ad producendum lapidem : Variæ , inquam , Tonfile ,
 hic sunt quæstiones sapienter & astute productæ ; verum
 nondum nominasti rem , nisi in genere : Nam quedam ex his tibi
 sunt usurpanda , quedam ex aliis , ad ministrandum huic arti :
 Multa res sunt , qua adiuvant lapidem , at due saltem materia , &
 nihilominus lapis est res una ; Inter quas hac est affinitas , qua
 inter filium & matrem cernitur : Alia quoque propinquitas est in his ,
 scilicet in his ,

Tonfile
 quæstione
 Norton
 proposita.

Dues materia
 ria lapidis,
 multa ad-
 iuvantes. Fi-
 lius & ma-
 ter. Mas &
 scilicet.

nempe qualis inter marem & fœminam: Hac duo genera, omne, cuius indiges, præstabunt; uti etiam pro albo opere, si sapis, inseruiet: Vnum ex his lapidem experieris, quia ignem sustineat, instar lapidum.

Lithargy-
rium philo-
sophorum.
Marcasita
philos. quan-
si valeat.

At nõ est lapis in tactu aut visu, verum terra subtilis, purpurea, rubea & nõ perspicua; Et quando est separata; & præparata nominamus eã Lithargyriũ: Primum est purpurea, rubra & aliquantulum alba, tumq; vocata est nõstra marcasita: Vna uncia præualet quinquaginta libris Starlin. nec in Christiano orbe vendibilis prostat. Qui verò id habere velit, ut conficiat, necessum est: At in hoc opere hæc gratia occurrit, ut si semel bene facias, non opus habeas reiterare: Antiqui appellarunt rem: vilis precij; Nullius enim valoris est in venditione: Quicumque inueniet, vix attollet, utpote indignam opera precio: Ho-

Res vilis
precii:

Res magni
precii non
agnoscitur.

mines persuaderi nolunt; quod sit magni precij; Inde nemo agnoscit, nisi qui præ reliquis sapis: Hic aperui maximum secretum; à nemine hæcenus reuelatum: Ad hæc alium lapidem, Tonfile, requiris, nisi velis perdere præcipuum materiale; qui est splendidus valde & pulcher, lapis in emptione & lapis in visione, lapis perspicuus; per lucens & mira diaphaneitatis; Precium uncie vnus est communiter viginti solidorum, aut paulò minus: cuius nomen est magnesia, quam pauci ex vulgo agnoscunt: Inuenitur in imis summisque locis. Plato eius proprietatem non ignorans proprio eam vocat nomine, quod recensetur esse Dytanos inter regulas, ubi

Magnesia

Dytanos.

dicitur quod sit expositum nil nisi quid ignotum per magis ignotius. &c.

DE ARTIFICIBVS ALIIS LON-

dini vno tempore congregatis per decem dierum

spacium; ex eodem Authore, ca-

pite 5.

EO, inquit, tempore (Briseo quodam monet as in sua potestate habente) res mira contigit, qua hanc scientiam concernat; Quod nempe terni huius artis magistri in vno decumberent lecto non procul ab aula plumbo tecta (id est Leadenthal,) qui haberent Elixir album & rubeum: Mirum eiusmodi tres vno quieuisse cubili, idque per decem dierum spacium, Cum inter decies centena virorum millia vix vnus inueniatur: Ex ducatu Lotharingia vnus oriundus erat, secundus prope Angliæ medium, sub Cruce in fine comitatum trium tertius natus fuit; atate reliquis minor, qui à doctis natiuitatis figura erecta prædictus est, quod omnem terram Anglicanam decorare deberet: Possset quis vel totum perambulare mundum, & vix tot tantosque in hac arte magistros conuenire: Duo ex illis abituriunt, atate minor hic manebit, & huic regioni multum utilitatis conferet; nisi principum peccata impediunt ea bona, qua ipse olim præstiturus esset: Senior magistrorum cantico quodam prædixit, quod multum iniuriæ ille passurus sit ab amicis: Et multas res alias narrauit, qua ab eo tempore euenerunt, & quadam euentura sunt, Ex quibus vnum erit verissimum, dicebat, quod post magnas molestias magna latitia futura sit in omni huius regni tetrarchia: Minor atate quesuit, quando hoc accideret, Tum ille, cum viderint homines sacrosanctam Crucem honorari nocte dieque in re-gione Dei, & lucis; Quod cito contingere poterit, at si defera-tur, non erit conueniens: Hoc cum usu ipso verum comprobabitur, hac scientia regi communicabitur: Et plures gratia ipsi ob-

Tres artifi-
ces veri
Chymia v-
no tempore
Londini cõ-
gregati.

Lotharin-
gus artifex.

Artifex
quidã Lon-
dini qua va-
ticinatus.

Cum crux
honorabi-
tur, a regi
communi-
cabitur.

Index mu-
nerum regi-
datorum ab
artificibus.

uenient, quam nunc à nobis narrari queant : Illum regem gra-
tia amplectetur, qui antiquos mores emendabit in meliores ; Ip-
se in secreto hanc artem quæret in sapientum sermonibus, Et
inter solitarios monachos habebit certum nuncium : Hucusque
Nortonus : Hoc vltimum quod dicitur, re ipsa quoque
factum, mihi à viro fide digno, (quem Knight vocant in
Anglia) relatum est, nempe *Vestmonasterij*, vbi fuit mo-
nachorum *S. Benedicti ordinis conuentus*, adhuc reseruari in-
dices quosdam, in quibus notatum sit, quantum Rex in
annuis redditibus à secretis illis artificibus habuerit ; qui se-
se non regi ; sed vni ex monachis, forte iuratis ad hoc, ape-
ruerunt.

Restat nunc modum ; quo Nortonus ab alio artifice (an
ille *Ripheus* fuerit, nec ne, ignoratur) artem per manus
quasi traditam acceperit, adijcere : Eodem capite 5.
circa finem, Post omnia hæc, ait, quodam die magistrum
meum audiui dicere, quod multi patientes & docti album repe-
rissent lapidem multis laboribus & exercitiis ; At per pauci, di-
cebat, & vix unus in 15. regnis, habet rubeum lapidem : Et his
dictis in me coniecit oculos, constanterq; respexit, quem anxium
ideo animaduertit : Dixit ei, Hei mihi, quid agam ? Supra
omnes res humanas amo scientiam ; & rubeam medicinam, vitæ
meæ præseruatiuum optimum : Ruber, inquam, lapis precio-
sior mihi videtur, quam totius mundi aurum : Ad hæc re-
spondit, me esse nimis ætate iuuenem, corpore decentem &
ad excessum prono ; vix 28. annorum, quales philosophos non ha-
bere compares.

Philosophi
compares
habent, ac
es præu-
entiores.

Hæc responsio mæroris plena mihi ab eo data est, priusquam
proiectior ætate fueris, aiebat, esse hoc non poterit : Heu, respon-
di, optime magister, quamuis sim corpore talis, proba me & inue-
nies, sat ætatis in mente mea : Inde silens longo subsistit tempo-
re, quo

re, quo miris modis me tentavit astu philosophico : quod longius
 esset enarrare, &c. At in secundo cap. At qui, inquit;
 eiusmodi magistrum reperiet; qualis meus fuit, ille ne dubitet
 de aliquo : qui vere erat nobilis & laude dignissimus; secre-
 tus, cum alij vocales, nolens agnosci; quod de hac quicquam
 sciret; Cum alij disputarent de colore rose, nihil ipse addidit;
 taciturnus omnino remanens : Huic ego diu me adiunxi; ut
 aucuparer eius gratiam : Verum ille seuerior mihi visus est, ut
 omnibus modis me probaret; Quo inuestigaret & agnosceret
 meam dispositionem conditionemque animi : Et postquam fide-
 litatem meam experiretur cum magna mea in ipsum fiducia,
 tandem amorem eius in me ex diuina gratia obtinui : Quocir-
 ca cogitauit post certo tempore; non diutius mihi expectandum
 fore : *Varia mea literæ; & affectus tristiores eius permouerunt*
animum; Vnde arrepto calamo in hunc, qui sequitur, ad me
rescripsit, modum : Fidelissime & amantissime mi frater,
pro responso habeas, quod præter te alius esse non poterit : Tem-
pus adest, quo hanc recipias à me gratiam, pro solatio mentis
tua : Tua persona magna cum confidentia; tua virtus proba-
ta, cum sapientia; Tua veritas amor & perseverantia, tuus
constans animus desiderio suo fruetur : Ideoque necessum est,
quod intra paucos dies conueniamus simul, Quod si scribere de-
berem, promissam fidem refringerem, ore tenus igitur colloqua-
mur; Cumque veneris heredem artis te faciam & hac ex terra
discedam : Tu eris & frater mihi & hæres huius tam magni se-
creti, de quo stiam docti desperant : Hinc Deo des gratiam, qui ma-
gnalia hæc donat; quæ meliora sunt aliquot diadematis : Proxime
post sanctos suos Deus hos collocat, qui hanc sunt artem ad eius hono-
rem adepti : Nil amplius nunc, sed cito ad me equo transcurras : His
acceptis literis; properanti; quantum potui ad magistrum meum per-
centum miliaria & eo amplius; Apud quem quadraginta diebus con-
tinue didici omnia secreta Alchymia, quamuis à me philosophia adeo

Scriptio ad
 Nortonum
 à magistro
 artu.

Nortonus
 hæres artu
 factus ab
 alio.

Artifices,
 quibus à
 Deo hoc do-
 num datur,
 proxime
 post sanctos
 habentur.

ante cognita fuerat, quam ab alio quocunque huius regni : Nihilominus fatui, qui hanc inquirent artem, putant quod quadraginta diebus opus absolui poterit : Magna autem differentia est inter doctri-
nam quadraginta dierum & operationem quadraginta dierum : Tum obscura dubia mihi apparuerunt clara, ubi vidi natura vincula disligata : Causa huius admirabilis operis adeo pulchra visa mihi sunt, & rei conuenientes, ut de eo desperare non potuerim.

Cremerius
Abbas
Vestmonaster. Æsis.

ABBAS Westmonasteriensis, CREMERVS, Ordinis Benedictini, tractatum, absque tamen nomine suo ascripto obtestationibus & execrationibus satis instructum reliquit, qui num quid philosophici operis habeat, quilibet per se iudicet: Fuere, etiam in Chymia quid sapere præferentes, qui literalém eius intellectum amplecterentur, at ego non credulus illis; Experiatur, qui velit: Est quidem absque labore & sumptu, si semel opus institutum sit, at vtinam cum fructu & emolumento sperato: Hic est ille, qui se *Lullium* deduxisse in Angliam refert, à quo artem obtinuerit.

Monachus
tinctura
possessor.

De Monacho narrant, qui initio regni *Elisabethæ*, cum religione mutata esset monachis libera potestas facta ex monasterijs suis se alio conferre, in quodam publico hospitio per diés aliquot moratus sit, donec occasionem haberet naue traijciendi maris angustiam, quod cum aurifabro quodam, ibi forte fortuna tum præsentem, colloquium habuerit (siquidem eum hominem prudentem & iocabundum audiuiisset) anne sibi aliquot magnas catenas aureas facere vellet, apudque se manere & in aliam regionem secum migrare, Cum vero causa quæreretur, aperuit se quid habere medicinæ aurificæ, quam rem cum aurifaber in dubium vocaret, *Quid* inquit,

inquit, *tu hac negabis, Da mihi cultrum tuum quem bene agnoscis, eoque in ignem ignitionis posita, aliquantulum pulueris in ignitam partem proiecit, quæ mox in aurum mutata probatissimum; Postea semiaureum cultellum aurifabro reddidit, quo viso Aurifaber dixit se ad omnia paratum, at quomodo cum vxore & liberis suis agi deberet; Quod cum audiret monachus, putans eum cælibem, nihil amplius hac de re dixit & mox disparuit, secrete se alio conferens: Tales quamplures visos & auditos esse hic, ut etiam alibi, certissimum est, de quibus non est nostrum hic multis differere; Nam & multi inter illos, extiterunt qui ipsi ne literam sciuerunt artis, conficiendi eam Tincturam, quam ita vulgo admirandam proponunt, quales fuere*

Culter dimidia sui partem mutata in aurum à monacho.

Multi inter Tincturam habentes falsarii.

Eduardus Kelleus, cuius historia & miserabilis exitus cui libet est in recenti memoria.

Item Scotus ille, qui projectionibus suis Italiam, Galliam & Germaniam in admirationem rapuit, cuius nomen sepe mutatum Willebij esse dicunt.

Sed his præteritis, utpote ad aliam sectam pertinentibus, sequentes licet non Anglos, nec forte præfectos Chymicos, hoc loco numerabimus:

Ægidius de Vadis, qui scripsit Dialogum inter naturam & artificem doctissimum.

Ægidius de Vadis.

Iohannes Duns Scotus, à multis pro Chymico habetur & citatur, alias vir subtilissimi ingenij, vnde subtilis Doctor quoque appellatur.

Ioh. Duns Scotus.

Michael Scotus in hoc quoque artificio in sua patria celebrari dicitur.

Michael Scotus.

Xenium
Angliæ re-
l. sum.

XENIVM ANGLIÆ GRATITV-
dinis ergo relictum.

Fertur apud populos lex non solennior ulla
Observata sacris quam fuit hospitibus.

Hæc sacre libato semel integra remansit,
Et tenuit firmam mutua dextra fidem.

Hospitalis
qui.

Hypsiphile AEsonides, Ariadna contigit hospes
Theſeus, AEneæ præstat Evander opem.

Æterna resonant celebres hinc laude poetis.

Sacra quod hospitij iura habuere sacri.

Crudeles in
hospites qui.

Busiris sed enim sauis immanius urfis
Dicitur, humana carne nutritæ boues.

Horribilesque Schyta, Thracumque immitia corda
Nomina digna sua proferit atque gerunt.

ANGLIA pro meritis superest tibi gratia maior,
Cui venit in gratos advena quisquis agros.

Tuta quod hospitio tot me suscepis annos;
Causa mihi laudes est celebrare tuas.

Pulchra quidem Nympha es, nec pulchrior altera magno
(Teste vel invidia) est conspicienda salo.

At plures bona forma Deas beat, omnibus una
Non data dos, quod adest huic, tibi fors an abest.

Omnia non uni concessit munera terra
Arbiter, est multis fors tua leta modis:

Gaude pinguis humo, tibi nauibus India mittit,
Antipodes gremio munera dantque tuo.

Angli Sa-
xonis origi-
ne

ANGLAS Saxonico migrantes limite gentes
Vbere complexæes, Terra Britannia, sinu?

Inde manet populis & adhuc cognatio lingua

Teutonica, concors pectore mens & amor.
 Cur pateris tantos Mimorum phasmate nexus
 Vellere, per falsos & temerare iocos?
 Germanos Itali quondam dixere bibaces,
 Id idam: ast Italus est male sana Venus:
 Adde, quod est illis quoque saepe sicarius oris:
 Teutonicum minus est his vitij vitium.
 Criminis (ab) tanti culpa non libera gens est
 Anglica, Dana, Lino, Sueca, Polona, Getæ.
 Omnes hi potant per longas pocula noctes,
 Et rebibunt eadem pocula sequente die.
 Ergo quis ex his si Philobesia Teutona damnet,
 Ille prius genti consulat, oro sua.
 Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus,
 Si Coclitem cacus luserit, est fatuus.

Hæc non absque causa dici patet illi, qui aliquamdiu in Anglia vixerit; Vbi Mimi, Comædi & histriones in suis publicis spectaculis, quæ singulis diebus habent, in 4. vel 5. locis, omnes gentes præ se contemnunt, & in ludibrium trahunt; Germanos introducunt ebriosos & balbutientes vnam aut alteram voculam Teutonicam intermiscentes, fœminas ferinas quasi; Imperatorem velut regulum, interdum etiam à fera nutritum & quasi mutum: His mendacissimis nugis vulgo attollunt animos & falsas illas res gestas pro veris nimis credulo instillant: O corruptores morum populi, perniciës iuventutis, & causa tot suspendiorum vos adhuc toleramini in regno Christiano, a deo reformato? qui plus vestris nugacissimis gerris pietatē, modestiam & bonos mores ex adolescentum, virginum, mulierum & omnis status animis & factis deletis quotidiano illo nouitatis falsæ in mendaciorum campo (nō Martio) quam ministri verbi diuinis suis

Histriones
 Anglici omnes populos vexant in suis comædijs.

Germani possent cumbos tolerare labores, à vnam possint tam bene ferre sitim.

Resp. Vt nos ebrietat, sic vos Venus improbarevat, Lex lata est Veneri Iulia, nulla mero.

Gentes septentrionales omnes bibaces.

Apologia calumniatoribus quibusdam Angli à Germania opposita.

i. Calūnia histrionum. In circo Fortuna.

Mimi plus maculant vitium vulgum, quam concionatores arcene ab iis.

concionibus instillant; si poetæ, si oratores, si medici olim propter certas causas ex ciuitatibus eiecti sunt, an vos his vtiliores aut honestiores? Vos estis comparandi ad hos, vt mus ad leonem; aut passer ad aquilam: *Poetas* non intelligo vestros vernaculos rythmo-graphos, sed viros doctos; omni genere literaturæ imbutos, quales fuere antiqui, & ad illorum imitationem moderni: Inter illos quendam nomine Matthæ. *Gvvin* referendum existimo, hominem plus linguæ habentem quam ingenij, plus dentis, quam iudicij: Hic in suis centonibus maledicis, quibus inuehitur in res, artes, scientias, personas, nationes & omnia grammaticastres, inter cætera narrat duces *Saxonia* pauperes factos distillationibus Chymicis; Et in diuersis locis hauustum *Germanicum*, poculum Germanicum & eiusmodi contumeliosa verba iacit in nationem hactenus armis prævalentem cæteris (cum ne pagus à Germanis vi ab alia gente vnquam occupatus, at econtra *Germani* antiquam *Germaniam*, vicinis gentibus victis, & sibi incorporatis, duplo fere maiorem fecerint, finibus expensis & colonijs emissis in circum vicina regna potiora, vt historiae testantur) & nulli cedentem.

Poeta viri
docti, non
Mimi, vt
ibi.

Calumniator
in signis
Matthæ.
Gvvin.

2. Calūnia.

3. Calūnia.

Respecto
ad calumnia: *Gvvin*

Saxonia
quanta sit.

At heus tu maledice, ab alienator animorum, respice in te ipsum, an non potius in *Tabaccarijs* tabernis, vinarijsque frequens es, quam officinis medicis; quarum, si dijs placet, Censor es, & Censorem *Romanum* pulchre somnias; Proba quod dixisti de *Saxonia* principibus; at non potes: *Saxonia* est fere dimidia *Germania* pars & multas gentes & principes hoc tempore complectitur: Ab vna parte (incipiendo vbi loquuntur Saxonice) *Haderslebio* in *Chymbrica Chersoneso* sito, versus *Pomeraniæ* terminum *Leoburgum*, sunt circiter 96. mill. Germ. quæ faciunt 384. mill. Angl. Ab eodem oppido versus *Witebergam* sunt 69. mill. Germ.

Dein-

Deinde ab eodem loco versus *Emdam* sunt 57. In quo tractu multæ *Saxonica* gentes continentur & plures forte, quã 10. principes numerantur cum pluribus *Episcopis*, qui singuli suam iurisdictionem, oppida & subditos habent, vt principes: Non nominabis vnum ex illis omnibus, qui pauperior factus sit ob *Chemiam*: Calumnia est igitur mendacissima, qua delectaris, vt *hirudo sanguine*, *bos Cyprius* & *Scarabæus, oleo: Bibacitas Germanorum*, ab *Italis*, iis inculcatur, at ab *Anglis* non deberet, ne *Tiresius monoculum* increpet: Non sunt repletæ vrbes *Germania* vinariis aut cereuisiariis tabernis, nec pudendus mictus in publicis viis, abique verecundia sexus fœminei ibi cernitur, nec sunt loca pro ebriosis incarcerandis: Ex effectu de causa, & ex signo designato iudicandum erit: Scio populosas & magnas ciuitates, vbi saltem in duobus aut tribus locis vinum publicè venditur: Interim *Germani* non sunt liberi ab hoc vitio, Excusent se aliæ gentes, si possunt. Sed hoc lurcone omisso ad alia transeamus: In magno illo volumine (quod in *Regali charta* recens editum est) historiarum, quemadmodum magna animi elatione ab *Anglis* inculcatur *Germanis*, scriptum est: *maximum illum Imperatorem Maximilianum primum militasse Regi Angliæ pro stipendio, in q̃ dies singulos pro sua persona. Rosatum nummum aureum meruisse*: Sane hæc putidissima mendacia ex eo falsarum relationum libro expungi deberent, ne imperio Romano, quod omnibus regnis longe maius & dignius est in Christiano orbe, sint iniuriosa & calumniosa. Habuit hic *Imperator* totum *Imperium*, inque eo subditos, *Regem Böhemiæ*, non minorem quocunque alio rege, *principes Electores*, nulli regi cedentes, *principes reliquos* ditiones latissimas possidentes, *Archiepiscopos & Episcopos*, principibus non absimiles, *ciuitates liberæ* supra 60. ciuitates alias supra 600. *Botterus* scribit *Imperium Germanicum*

Saxonia
multi principes
Episcopi
Germani.
iurisdictionem habent
vt principes.

Angli sint
magis sobrii
si alios bibaces
proclamare velint.

Nota signa
Ebriosorum

4. Calumnia.

Mendacia
putida ex
illo volumine
expungenda.
Diuitia &
potentia Imperatoris
Germanici
Maximiliani primi.
Prouentus
Germania
ex Bottero.

Ita i verum
Germani-
carum im-
perii.

Proventus
Anglia:

Belgii pro-
ventus.

Medii du-
cat. redditus.

Responso a-
gna ad ca-
lumnias in-
sulas homi-
num men-
dacium,
absque de-
tractatione
alierim.

possidere septem milliones *Domum Austriacam* duos milli-
ones & quinquaginta millia, sed secundum *Viginarium*,
Germania quæ cis *Rhenum* est, duos tantum soluit milliones:
Rheni tractus à *Basilea* vsque pendit suis principibus octies
centena millia coronatorum; sed hi sunt saltem limites
Germaniæ: Nec *Botterus* nec *Viginarius*, homines *Itali* &
Germaniæ potentiam & diuitias omnino ignorantes, quic-
quam de re ditibus eius certi quid statuere potuerunt; Si
singulorum principum & comitum, nec non ciuitatum
proventus numerari deberent, ad incredibilem summam
ascenderent: De *Anglia* scribunt iidem authores, vt *Vigi-
narius*, quod vnum millionem & dimidium possideat: *Bodi-
nus* ait tredecies centena millia librarum; & ante mutatio-
nem Religionis pendisset tantum, quingenti millia ducato-
rum nunc verò vnum millionem: Quæ si vera sunt, vt
Boissardus enarrat ex dictis authoribus, *Germania* septies di-
tior est quam *Anglia*: Possedit præterea *Maximilianus* to-
tum *Belgium*, quod hoc tempore, si 17. prouincias numeres,
Angliam in diuitiis si non superat, æquattamen: Id *Vi-
ginarius* tradit tum soluisse millionem vnum; & sexcenta
millia coronatorum: *Bodinus* ait, quod *Caroli* 5. tempore
soluerit 13. centena millia librarum. Possedit quoque *Ca-
sar Ducatum Mediolanensem*, qui secundum *Viginarium* pen-
dit duodecies centena millia: Tantus itaque *Imperator*,
qui *Regem Angliæ regnis & diuitiis* aliquoties superauit, an ille
opus habuit, vt illi inferiret in dies pro vno *Rosato* num-
mo? O putidissimi mendaces, quid captatis honorem ex
aliorum detractione? Quid vulgo vestro persuadetis?
Quasi vos soli totum terrarum orbem antecellatis & om-
nia imperia & regna in eo? Non est ita, fallimini: Ve-
strum regnum, regnum est, quod *Scotico* præualet diui-
tiis,

ciis, at vix aliis: Cum Imperio *Germanico*, quod iam ultra 800. duravit, ne in minimis comparandum: Si verbis & Mimis res gerenda sit, vos omnibus imperatis; at si factis & armis, non item: Quod si dicatis, id factum esse antequam *Maximilianus Imperator* sit factus: Respondeo, hoc fieri potest, quod adolescens 18. annorum primum tyrocinium militiae exercere voluerit sub rege *Anglico* contra *Gallos*, sed hoc nihil ad Imperatorem aut Imperium. Cur ergo scribunt isti falsari, quod *Imperator* hoc fecerit? Similiter nugatorius scriptor monachus, *Guilielmus Nouobrigensis* dictus, inuenitur in *Anglia*, qui vt *Richardus illius* in *terra Sancta* factum excuset, miras fabulas comminiscitur, quas vel cæcus in pariete palparet: Deinde cum hic ipse Rex *Viennæ* sub alio habitu delitescens, agnitus caperetur ab *Austria* duce, eius inimico, & *Imperatoris* traderetur, hic nugigerulus scriptor in auaritiam *Cæsaris* mirum in modum inuehitur: sed monachus fuit in monasterio educatus, qui nihil sciuit, nisi quod à suis audiuerat falsissimè relatum; Idem de viridibus pueris ex terra prodeuntibus, de canibus duobus ex lapidina & bufone cum aurea cathena ex eadem prodeunte miras fabulas narrat, dignus potius, qui inter fabulatores, quàm historicos numeretur: Est adhuc in viuis historicus *Cambdenus*, vir doctissimus & aliàs circumspectus, qui *Angliæ* historiam optimo stylo & magna iudicii dexteritate contexuit: Hic ex falsa relatione aliorum scribit eo loco, vbi de comitibus *Anglia* agit, quod *Comites & Barones in Anglia non sint tales, quales in Francia & Germania, sed sint pares: Quæ* verba ex ignorantia potius tanti viri, quàm malitia prolata sunt: Sunt enim aperte falsa: *Comes* aut *Baro Angliæ* saltem agros aliquot habet & titulum, nihil præterea

Major calumnia in Imperatoris scribi non potest: et ammen quoti die legitur.

5. Calumnia.

Fabula mira de viridibus pueris & aliis.

6. Calumnia.

Ignorantia excusat, si non sit calumnia.

Comes

In Er'e Anglia & Comes Germania ut differant: *Comes Germania Regi* par est iurisdictione, autoritate & dignitate: Habet enim amplissimam regionem, in qua sint ciuitates, & pagi quam plurimi, item nobiles, ciues & rustici, his imperat, vt rex, habet suum cancellarium, marescallum secretarium; thesaurarium & omnes officarios, sicut rex: Habet iurisdictionem necis & vitæ in omnes suos subditos & præterea alia Regalia, quæ longè sunt amplissima: Estque regi tam similis, vt nihil illi similius esse possit: Apellatio iudiciorum nobilium & ciuitatum ad illum pertingit: Sub nostris comitibus, paulò inferiori ordine sunt *Barones*, qui idem obtinent, sed in minori forma. Deinde sunt *Nobiles* dicti, qui idem habent adhuc in minori modo; Post sunt *Feudales*, in ciuitatibus, qui idem obtinent, at longè minori modo: Post sunt *ciues* mercatores & mechanici: Deinde sunt *rustici liberi*, qui in *Marsis* viuentes sunt ditissimi & habent quidam tantum agrorum, quantum interdum quis ex *Magnatibus Angliæ*, sed titulus ipsis deest; quem si haberent (vt facile illis dari posset à *Cæsare*) essent *Barones* titulo tenus absque subditis & iurisdictione propria: Denique sunt *rustici mercenarii*, qui sunt omnino serui nobilium & agros colunt, quos tamen hæreditario iure possident: Ex his, quibus similior baro *Angliæ*? Certe illis, qui agros habent absque iurisdictione: *Feudales* multi iurisdictionem & ius vitæ & necis habent in subditos: Sic multo amplius *Nobiles*, qui reuera sunt nobiles ab omni cognatione & affinitate & non solum ex vestibus: In *Anglia* (licet verum dicere) nullus est *Comes*, *Baro*, aut *Knecht* seu seruus qui non cognatione sua & affinitate attingat mechanichos, & infimi ordinis homines; *Nostri nobiles* sunt tales ab 8. proauis: Et diuitiæ hic non nobilitant, sed virtus militaris aut literata: Fallitur itaque *Cambdenus* in his non, vt opinor, qui detrectare Conetur aliis meritos honores, at qui ex defectu

Comes Germania Regi par est in omnibus, excepta amplitudine regionis.
Barones Germania.
Nobiles Germania.

Feudales.
Ciues.
Rustici liberi.

Barones titulos non habent.

Hac esse vera nemo negabit: Hinc Angli quarunt de cognominibus principum & comitum Germania.

defectu peregrinationis non aliter sciat. In *Anglia Comitibus* filij distinguuntur gradibus; maior natu, patris titulum obtinet & pleraque bona, secundus inferioris est ordinis, tertius adhuc inferioris, quartus saltem gentelmanus, hoc est aliquos habens redditus, aut ex bonâ profapiâ natus, quintus forte erit operarius mechanicus aut mercator: In *Germania* si sit Comes, qui habeat 5. filios, primus succedit in comitatu; cæteri quatuor sunt æquè Comites, ut ille, habent enim eundem titulum, licet non ditionem; idque ideo, ut primo mortuo absque masculis hæredibus alter succedat, & sic de reliquis. Titulus itaque ille spectat ad hæreditatem & non semper ad ditionem: sed hi 4. filii reliqui ad diuersas dignitates vocantur; Vnus fit militiae magnus præfectus: alter in magnis illis metropolitanis ecclesiis fit canonicus, præpositus, tertius fortè episcopus; Et sic de aliis cæsendū: Vnde omnes manent in dignitate & diuitiis; Quod hic dictum est de comitibus, idem intelligendum de superioribus, utpote principibus, siue, *Palzgrauis*, *Marckgrauis* & *Landgrauis Germania*: nec non de *Baronibus*, & nobilibus: Principes autem in *Germania*, qui aliquam iurisdictionem habent, sunt vltra 50. Comites fere 120. Barones, duplo plures, nobiles, qui iurisdictionem habent & *Germanica* videntur lingua supra 20000. Vidit fortè *Cambdenus* quædam *Comitem* aut *Baronem* non magno comitatu incedentem, vnde eius iudicium falsum sit; at discretione hac uti debuisset, quod peregrinantes non gaudeant magno Comitatu, aut quod illi potius respiciant ad æquandam filiorum hæreditatem, quam Pompam externam ostentandam: Noui locum seu regionem in *Germania*, vbi si nobiles (ne loquar de Baronibus aut Comitibus) vel lent redditus suos in singulos annos absumere, (ut in *Anglia*) & saltem maiori natu patrimonium præcipuum re-

Magnatum filii in Anglia in aequalibus,

In Germania aequalitas maior in hereditatibus.

Magnates in Germania multis modis promouentur.

Principum Germania magna est numerus.

Redditus annui non veteri & pompedicantur omnes in Germania, sed magna eorum pars filii referuntur.

Inaqualitas
hereditatio
cur in An-
glia.

linquere, longè superarent *Comites Angliae* luxu vestium & famulatu: Sed ratio suadet, quod hoc non ita agendum: Si in *Anglia* idem mos esset, vt liberi ex æquo diuiderent patrimonium, nullus ibi foret, qui splendidis vestibus incederet, aut qui agros haberet plures, quam alius; Inde illa iniusticia, vt ita loquar, in liberos exercetur vnius patris & matris, quasi esset in Iudaico regno, in quo causa erat; quod *Messias Christus* primogenitus futurus esset, hic autem non alia, nisi externa pompa, vt oculis satisfiat in vestibus, & auribus in titulis, absque iurisdictione datis: *Hæc respondere apologetice ad Cambdeni inscitias calumnias, datâ occasione, me oportuit*: Non satis est illis calumniatoribus in nationem, Imperatorem & dignitates *Germaniæ* inuehi, sed etiam in religionem id sibi præsumunt: Quidam Idiota, qui ex aliis collectum tractatum edidit, Quod *Messias Iudæorum* venerit, in præfatione ad *Mauritium Nassouiensem* hæc verba effundit, se mirari, quod quidam inter Christianos aliis nominibus se vocent, nempe *Arrianos, Armenios, Lutheranos & eius Farina*. [Hic puer in orbe Christiano viuit & nescit, à quo religio mutata & quis solus omnes impetus papales & cæsareas sustinuit.] At huic fatuo respondeo, quod in naue educatus sit, nec sciat, quid contigerit extra eam: Quæro, quo nomine ipsi vocentur? Respondet, Protestantium: Dico hoc esse veritati contrarium: Si vlla ratione

7. Calumnia.

Nomen pro
testantium
vnde.

hoc probare poterit, videbo: Ante octoginta annos, cum *Cæsar* in *Germaniâ* religionem à *Luthero* contra papistas purgatam conciliare vellet, editus est liber *Interim* dictus, cui subscribere deberent principes *Germaniæ* & ciuitates, eò vsque donec *Consilium* promissum in *Germania* fieret: Hic liber, *Interim*, à Papistis & reformatis *Euangelicis* (quos

(quos alij *Lutheranos* à *Luthero* vocant) æquè obseruari debuit. Habuit autem plaraque dogmata papistarum & ceremonias: Quapropter videntes *principes & ciuitates Germaniæ* se circumueniri hoc libro, protestati sunt de iure, se propter suam conscientiam non posse subscribere huic libro papistico: Inde illi *principes & ciuitates* à papistis & aliis dicti sunt *Protestantes*, hoc est, qui protestati erant contra eum librum; Hoc nomen obtinuerunt longo tempore in hunc vsque diem; Inde *Protestantes*, *Evangelici*, *Lutherani* & *Reformati*, vnum & idem sunt: Hi *principes & ciuitates* postea fœdus fecerunt, quod durauit amplius quam viginti annos, idquè vocabatur *Smalcadicum*, quia in oppido *Hassiæ Smalcadia* pactum erat: Post *Lutherum* *Zvinglius* nouam reformationem instituit in sacramento & imaginibus deturbandis, Huius doctrinam secutus est *Caluinus* cum itaque *Anglia* sub *Eduardo* quinto mutationem religionis appeteret, missum est in Germaniam & duo docti viri inde in *Angliam* deducti, qui religionem papisticam & ceremonias mutarent; Hi autem erant *Zvingliani* seu *Caluiniani*, quod idem est: Inde hæc religio *Caluiniana* seu *Zvingliana* mansit in hoc Regno: Ne autem viderentur sectarii, à persona aliqua nominari noluerunt; Hinc nomen illud *Protestantium* acquisuerunt, at perperam & falsò; Nec enim *Angli* protestati sunt contra *Cæsarem* eo tempore, sed libros ediderunt pro *Papistis* contra *Lutherum* (primum & vnum reformatorem religionis) in academiis *Oxfordiensi* & *Cantabrigiensi*, *Lutherique* tanquam hæretici libros publicè combusserunt, Authore *Henrico VIII.* qui ipse pro *papistis* contra *Lutherum* scripsit: Sunt igitur *Caluiniani* & non *protestantes Angli*, quod si ille puer i-

Contra librum Interim principum & ciuitates Germaniæ protestati sunt, se illi subscribere resalsa conscientia non posse.

Zvinglius post *Lutherum*. & *Caluinus* post *Zvinglium*.

Bucerus & alius.

Caluiniani Germani reformati religionem *Angliæ*.

Protestari in iure est ius suam intergrum pronuntiare, non ut apud *Anglos*, i. *Protest*, hoc est, iure.

Multi in *Anglia* pro-
 testantes di-
 ci, iuram-
 da, quod
 Anglicè so-
 nat, putant:
 cum verum
 nomen o-
 riginem ig-
 norent. .

gnoret, nec scire possit in *Anglia*, quærat saltem vicinas
 gentes circum circa: quod si legerit *Sleidanum*, ex hac opi-
 nione puerili facile liberabitur: Cur igitur *Lutheranos*
Arrianis & *Armenis* accenset? Si *Lutherani* seu *Protestantes*
 non fuissent, vnde *Zvingliani* aut *Caluiniani* prodissent?
 Certè papatus *Angliam* & *Germaniam*, vt prius, detine-
 ret: Eiusmodi pueri discere prius rerum veritatem debe-
 rent, quam de ea scribere, & falsas opiniones in vulgi ani-
 mum implantare: Si ipsi velint quædam dubia audire,

Dubia oppo-
 sita illis ca-
 tumisatio-
 ribus: .

essent innumera, quorum paucissima recensebo: Cur in sa-
 cris literis *Diues* vocatur *Anglicè* ille qui deberet, *tue Rich-*
man, dici: Vbi vulgus putant, *Diues*, esse eius nomen
 proprium, cum sit latinum, & significet *Anglis à Rich-*
man: Ille autem, qui hoc transtulit in sacris bibliis, blan-

ditus est diuitibus, & noluit nomen *of*, à *Rich man* ponere;
 ideo, vice huius, nomen non intellectum *Anglis, Di-*
fortis ita fas-
 esse dicere.

ues, posuit: Hæc est astutia obeliscis notanda: & mi-
 rum est, quod tot docti in *Anglia* hoc non animadu-
 uertant, aut si animaduertant, quod excusare conen-
 tur: Secundo cur *Caluiniani Anglici* festum *Georgij*

In hoc dissi-
 miles ab a-
 lio *Caluini*
 anis. .

celebrent cum tanta exteriori pompa, eumque pa-
 tronum *Anglia* constituent, cum constet, nullum
 vnquam fuisse *Georgium*, qui *draconem*, deuorantem virgi-
 nes & oues, occiderit; multo minus, quod in *Anglia* na-
 tus, aut educatus fuerit: Hoc enim *Hieroglyphicum* fuit tem-
 pore *Diocletiani* & aliorum tyrannorum parietibus appi-
 ctum: in quo *Draco* tyrannum, *virgo* & *ouis* ecclesiam,

Georgius *Christum* significauit: *Patronus* itaque *An-*
 glia nullus est, & festum *Georgij* mundana pom-
 pa: Mirum in super, quod fasciola tibialis mulieris tantas
 ceremonias efficere potuit, auctore & inuentore *Eduardo*

Tollit *Geo-*
 gum &
 nullus erit
 patronus
 Anglia.

3.

3. qui quoque regulum *Mona* fecit, & curationem strumarum,

Inuenta *E-*
 duardi 3
 prima.

vna cum titulo *Francia*, sibi primus tribuit, tria facta Rege tanto non indigna: Quæ causa, cur in templis *Christi hominis imago*, aut in cruce pendentis, aut recens nati, aut in cœlum ascendentis, ferri non possit, cum horribiles diabolorum & draconum capita multis in locis conspiciantur, imo & *Leonis* & *Vnicornis*: Illa responsio, *Non facias tibi sculptile* &c. hic locum non habet; Additur enim, ad adorandum illud: Hæc sane est peruersitas alijs quoque communis, & quæ ab alijs primo originem ducat: Audiui in *Belgio* gloriantes quosdam, quod cum *Turca* initum esset fœdus, & *Belgæ* apud *Turcas* essent adeo liberi, vt *Ampsterodami*; idq; fore magnum subsidium contra *Papistas*: At hoc gaudium est diabolicum & Christiano homine indignum; An eo vique procedere cogitant, vt vnanimis fiant cum *Turcis*? An existimant, quo longius absunt à *Papistis*, eo se beatiore futuros? In hoc falluntur: In *Heluetia* templa omnia dealbata sunt, ne linea nigra ibi picta; *Neomagi* in inferiori parte *Germaniæ* templa referta sunt tabulis adornatis cum scripturæ dictis: In Reliqua *Germania* reformatæ religionis, vbi *Caluinismus* non sit; templa sunt depicta imaginibus *Apostolorum*, ipsiusque *Christi*, aut historijs biblicis veteris & noui testamenti; nec vllus est vnquam, qui ea adoret, vt idola, sed quilibet cernens, reuocat sibi in memoriam; quid actum sit, & quid fieri debeat à bono Christiano: Vidi *Arnheimij*, & alibi, quod mulierculæ papisticæ post altare concesserint, ibique *Mariam* aliosue sanctos, (vbi videri non potuerint) in fenestris depictos adorant: Ita occasio illis nunquam deesse potest, vbi sit animus: Mirum quoque quod *Londini*, in *Auræa Cruce*, vt vocant, tot imagines auratas patiantur & non deiciant: Quæ hic excusatio; Nemo has adorat, & sunt ad ornatum vrbs: At regula illa, *non facias tibi sculptile* &c. non patitur has exceptiones: Si in his, cur non in

Si nulla debent fieri imaginis, vt pictoribus, sculptoribus, aurifabri & plasticis alii, cur hi toleran. ur. Peruersitas Christiano indigna.

Templorum ornatus non nocet.

- 5: templis, cum sint æque ad ornatum vrbis, & nemo eas adoret? Cur *Musica figurata* ad Dei laudem & hominum deuotionem in templis vſitata, hic exulet? Cur *organa* musica? Quæ si mala sunt, cur vtraque in regijs *Capellis* vsurpantur? Si bona, cur non in alijs templis? Vbi quoque *lineis* subuculis vicarij cantantes videntur, alibi non item; Si ibi bonum, cur non alibi; Si malum, cur ibi? *Strumas curandi*
8. ratio fuit apud *Reges Franciæ*, sed iam desijt; Quæ ex sacro oleo cœlitis missõ, quo inaugurantur, & inunguntur *reges Franciæ* fieri credita est, aut vt alij, si quis septimus sit vnus patris & matris in ordine filius, nulla filia intercedente, quod ille hoc habeat naturæ priuilegium: Quomodo-

Remis in
Gallia.

Quis ha-
beat priu-
ilegium na-
ture curan-
di strumas.
Strumam v-
nde.

Strumam v-
nde curatur.

Leges he-
mihi quales
9.

10.
Honores à
diuinit.

11.
Verba ligant
omnes,
causarum
vornu & fu-
ner.

quo auro attrahatur, inderationabiliter aureus nummus illis, qui patiuntur strumas, appendetur: Si bona imaginatio huic aureo nummo accedat, non dubium est, quin breui curetur malum, cum angelus sit in vna parte illius nummi: Si calumniatores illi plura scire velint, dico, quod eorum *leges politicae* sint omni rationi, æquitati & naturæ contrariæ, quod quis debeat ad arbitrium cuiuscunque capi & incarcerari, facta executione, non audita causa: Quod omnes *honores militares, politici* & alij à solis diuitijs proficiſcantur, quibus & *leges antedictæ* parent: Quod non verbis ibi, sed pedibus solis ligentur homines: Noui in *Germania* amplissimum principatum, vbi, si quis debeat centum milia florenorum alteri, ab eo solo verbo honestatis ducitur in ciuis alicuius ædes, ex quibus egredi non debet, antequam creditori satis factum sit: In his ædibus liberrime vi-

uit,

uit, sed non egreditur, & ijs, nisi satisfacere possit, immoritur: Ibi adhuc *verbaligant homines*: In *Anglia* nil inhonestum ducitur, vnde cadauera equorum & boum à pueris adiuantur educi, quod nullibi licitum est, & carnifex ibi eligitur, interdum etiam eius officium emitur, cui in suspensis adsunt alij ex plebe, qui operam ipsi præstent in detrahendis pedibus, & percutiendis pectoribus; qui vestes detractas illis coemant, quod nullibi licet, extra *Angliam*; *Respiciant* quoque calumniatores ad suas literas & pronunciationem, in qua sunt adeo vitiosi, vt si latine loquantur, ab alijs nationibus circum circa vix intelligantur, Exempli grtia, dicere cupientes, propino tibi, dicunt propeino teiber: Imo nulla est vocalis, aut consonans, quæ non sit corrupta & deprauata, cum alij populi v pronunciant, illi oo, cum alij i, illi ee, cum alij dicunt charitas, illi *Tiaritas* trisyllabum, cum alij *Abimelech*, illi *Abimelec*, & sic de alijs: In hac deprauatione literarum, multa millia sunt vocabula, quæ ab alijs gentibus pronuncianta, illi scribere nequeant, vt postea eodem modo pronunciant: *Church*, hoc verbum pronunciant illi *Tziurtz*, monosyllabum, at nostrum *Church*, illi scribere non possunt: Et sic de alijs. Hæc ideo recenseo, quod ipsi in sua terra barbaros putent, qui non vt ipsi pronunciant, existiment quæ se esse in possessione vera pronunciationis latinæ linguæ, in quo falluntur: Qui vero semel patriam suam egressi sunt ad *Gallos* aut *Germanos*, pronunciationem in latinis mox emendant: Quæ huc vsque sufficiant pro breui apologia aduersus calumniatores *Anglos*, quibus tamen *Magnates* aut nobiles viros, qui in his longe aliter sapiunt, tangere non volui, sed fœcem vulgi, qui ex supina ignorantia, in alias nationes iniuriosus existit.

Antiqua sci-
deireliqua.

12.
Honestas
quid est.

13.
Pronuncia-
tio Anglo ù
vitiosissima
quo illi
ignorant.

Multas vo-
ces Angli
nec scribere
nec pronun-
ciare pes-
sunt, E. G.
Chanecb.
Illi dicunt
Tiametz.

Angli egres-
si patriam
aliam pro-
nunciationē
addiscunt.

Qui vult
d. cere ea
qua vult,
ea que non
vult, audit.

Nec enim hoc loco, non tam pro amore patriæ, quam veritatis, id omittere potui: Taceant itaque histriones illi maledici, & ijs silentium indicatur; Taceant reliqui calumniatores & *Magnam Germaniam* cum vicina *Anglia* hæctenus obseruatam vnionem colere impofterum sinant, nec polum Eridos ita libere projciant.

Aduersarius interim, animo recollecto, Baconi in hunc modum se oppofuit.

Argum 28.
negatiuum.

28. *Argumentum negatiuum Pyrgopolynicis aduersus Chemiam & Rocherium Baconem.*

Si metalla imperfecta in perfecta à natura tranfmutentur, inque eo imitetur ars naturam, tum artifex eodem tempore, quo natura, vtetur, quod est fupra mille annos.

At artifex tanto tempore vti non potest, qui vix omni vita 100. annos attingat.

Ergo non potest imitari naturam in tranfmutando imperfecta in perfecta.

Refponfio Baconis ad 28. Argumentum negatiuum.

Refponfio
ad 28. Ar-
gumentum
negatiuum.

Refpondeo ad maiorem; quod fi ars in omnibus naturam poffet imitari, tum eam valere: At non debet, nec potest

est in omnibus naturæ vestigia sequi, cum breuiorem viā intermediam eligat, ab ipsdem principijs, à natura mutuat, ad eundem finem: Vnde nec tanto tempore, vt natura opus habebit, sed longe breuiori: Naturæ tempus valde prolixum est, & coctionis modus vniformis, ignisque lentissimus: Artis econtra breuis, & coctio ingenio artificis moderanda, vt & ignis intendendus vel minuendus: Ad hæc ars miscet duo vel plura manibus artificis inter se, quæ natura in diuersis locis produxit, & nunquam coniunxisset in vnum, cum vis locomotiuæ, separatiuæ & diiudicatiuæ destituatur, quæ omnia cadunt in artificem, qui adfert ex mineris diuersis quædam in vnum, miscet homogenea, separat heterogenea, diiudicat de ignibus, vasis, coloribus, tempore: maturitate & omnibus alijs circumstantiis, donec ad optatum finem perueniat: Hinc est, quod natura in abstracto perfectas tincturas non producat, sed saltem in concreto: quemadmodum nec spiritum vini in abstracto purissimum producit, sed in concreto, in vino; à quo per artem separatur.

Ad minorem dico, quod artifex non opus habeat 100. annos ad artis perfectionem, multo minus mille, cum aliquot dies, qui nec annum integrum cōficiant, ipsi sufficere possint, semel arte perfecte cognita & inuenta: Ad inuentionem autem, nisi quis ab alio habeat, multi requiruntur anni, & in plurimis nec tota vita sufficiens fuit ad eius perfectionem: Vlysses 10. annos consumpsit per maria diuersa domum rediturus à Troia, ad quam intra 20. dies, si satis placuisset, peruenisset: sic aliqui circum nauigarunt totum orbem terrarum, paucis annis, quem centum ab hinc annis ante Magellanum nullus hominum per totam vitam permeasset: Causa est, quod viam inuentam facilius sit sequi, quam non inuentam inuenire: sic in arte Vlysses est

artifex, qui errat diuersis modis; antequam ad optatum finem perueniat; quo semel inuento, non est difficile, tantum opus paucis diebus absolueret.

29. *Argumentum negatiuum contra Chemiam.*

*Argumentum
negatiuum.*

Si metalla sunt composita ex fumis, tanquam constituentibus principijs, & illi fumi indigent temperata decoctione, cum sint subtilissimi, ne ab igne aufugiant calore fortiori; & vt inspissentur in se & ad æqualitatem perueniant, tum ars, quæ illa præsertim perfecta, componere intendit, indiget temperata decoctione, quæ ad centenos aliquot annos se extendit.

Sed primum verum.

Ergo & secundum.

Et per consequens cum artifex in opere non tanto tempore perdurare possit, aut si ignem intendat, eos fumos priuet humiditate sua, vel in fugam vertat, hinc artis eius conatus vanus est & frustraneus.

Probatnr antecedens. Nam si per artificium tuum volueris tempus decoctionis naturæ in mineralibus & metallicis corporibus abbreviare; oportebit per excessum caloris hoc facere, qui non adæquabit, sed potius humiditatem dissol-

dissoluendo ex eorum corporibus dissipabit & destruet: Solus enim temperatus calor humiditatis est spissatius & mixtionis perfectius, non ignis excedens.

Responsio ad 29, Argumentum negativum:

QUæ differentia sit internaturam, metalla ex suis principijs educentem, & artem, ea imperfecta relicta, perfectientem per Medicinam ex argento viuo originem ducentem, satis abunde supra demonstratum est. Ars ita que assumit non principia, sed composita ex principijs, atque inde materiam & formam auri componit, & hinc deinceps aurum: Concédimus itaque naturam, vti longa digestionem ad fumos illos coagulandos & æquandos; at habet natura & aliam viam, qua vitur ad metalla perfecta generanda, quæ est celerior, quam prior: Iuxta hanc ars suas operationes dirigit & ad finem intentum longe citius, quam natura peruenit.

Maior itaque in suis membris non cohæret, nec minor aliquid infert veritatis: Vnde nec conclusio sequentis syllogismi verax est; vtpote cum ars diuersa sit in multis à natura, quæ tamen diuersitatem finis seu effectus inducere non possint: Longius itaque tempus est apud naturam; fumi quoque coagulandi & æquandi per se absque adminiculo coagulati, & simplex digestionis modus est. Apud artem tempus breuius, & fumi partim coagulati, partim purificati æquantur mutuo auxilio; quia fixum volatili fixitatem, & volatile fixo volatilitatem præstat: atque tunc est operationis modus diuersus,

30. *Argumentum negatiuum Aduersarij contra Baconem & Chemiam.**Argum 30.
negatiuum.*

Si ars Chymica esset vera, tum artifex stellarum omnium potestatem, quibus fit infusio in res nascendas, apud se haberet, vt metallum perfectum fieret.

Sed vltimum absurdum est, & inconueniens.

Ergo & primum, & ars non est vera.

Maiores probatur; quia esse & perfectio dantur à stellis, tanquam à primis perficientibus & mouentibus naturam generationis & corruptionis ad esse & non esse specierum: Hoc autem fit subito & in instanti, cum peruenit vna stella aut plures ex motibus ad situm determinatum in firmamento; à quo datur perfectionis esse; quia vnaquæque res ex certo situ stellarum acquirit sibi esse in momento: Et non est solum vnus situs; imo plures & sibi inuicem diuersi; quemadmodum ipsorum effectus sunt diuersi. Et horum diuersitatem & distinctionem ab inuicem pernotare non possumus, cum nobis sint incogniti & infiniti. Quomodo ergo supplebis defectum in opere tuo ex ignorantia diuersitatum situum stellarum ex motu earum?

*Responso ad 30. Argumentum negatiuum.**Responso
ad 30. Ar-
gumentum
negatiuum.*

Respondeo, hunc situm nos scire non oportere, quia non est species generabilium & corruptibilium, quin ex indi-

Individuis eius alicuius fiat generatio & corruptio omni die; per quod utique situm stellarum esse omni die perfecti-
ctuum cuiuslibet speciei individüorum & corrupti-
uum. Non igitur necessarium est, stellarum situm expe-
ctare.

Propositionis connexio itaque nulla est. Nec necessum
est aliis in artibus effectiuis situm stellarum considerare:
quia stellæ nimis generaliter in hæc arti subiacentia, &
quæ animam nec vegetabilem, nec sensitivam habent, o-
perantur: in alia absque dubio animam suis influentiis in
femina seu materiam dispositam ad vegetabile aut animal
certum, immittunt, quorum animas ex meris elementis
esse, sunt qui negant; idque rationi est consentaneum:
Qui faciant Sal ex muria naturali omni die & nocte per to-
tum annum operantur, interim fit opus naturale, nempe
sal, absque situ & influenza stellarum determinata. Qui
vegetabilia & animalia propagare volunt, non singulis di-
ebus hoc perficere possunt, etiam habilis materiis seu fe-
minibus in suis vasis reservatis, sed ad naturæ appetitum
respiciendum est, hoc est, ad Solis & Lunæ vices, & ad in-
dividuorum animalium aptitudinem. Sic in Chymia om-
ni die mutatio fieri potest unius metalli in aliud; habitâ
tincturâ: Tinctura quoque elaborari ex suis materiis po-
test quocunque tempore.

*Rationes affirmatiuæ Rocherii Baconis Angli
pro Chemiæ veritate.*

28. *Ratio affirmatiua.*

Quicquid spoliat materiam argenti viui, quæ

Rrr. 3

est

*Ratio 25.
affirmatiua
pro Chem.*

est in metallis, a sulfure corruptibili, eaq; æquat in qualitatibus, id ex omni genere metallorum aurum perfectum efficit.

Hoc autem præstat argentum viuum fixum, tinctum & ingrediens, quod est tinctura philosophica, & ab arte perficitur.

Ergo hæc tinctura arte perfecta facit ex omni genere metallorum aurum perfectum.

Propositio maior sic patet. Quia quicquid omnes partes coniungit vel componit, id & totum efficit: Omnes autem partes auri auri & totum ipsum constat ex argento viuo absque sulfure corruptibili, eoque equato in qualitatibus: Hinc aurum mercurio vulgi facillime coniungitur; quia aurum totum sit Mercurius, quod apparet ex pondere, splendore & omnibus aliis accidentibus.

Minor est ex axiomatibus artis & definitione tincturæ, quæ nihil aliud est, quam tale argentum viuum; quod si quis habere possit, vtatur eo, & aurum efficit ex quolibet metallo, separato eius sulfure combustibili. Si verò non habeat, possibile tamen æstimabit, illud haberi posse, cum non sit ex impossibilibus simpliciter, sed quia non sunt contrariæ rationi, nec naturæ argenti viui, hæc proprietates, simul in vno subiecto haberi poterunt, & per consequens tinctura ipsa. Colorem ex cœlo detrahare non possumus; quia est ex simpliciter impossibilibus naturæ & arti non tentandis Eadem ratione nec vnâ die homini possibile est circumire terrenum globum: Ex auro autem sunt, qui extraxerunt colorem; & qui nauibus spacio duorum annorum & paulò amplius circulum terre-

Impossibilia simpliciter.

Auro color extractus à quibusdam

ni globi magnum confecerunt; tendendo in orientem & ab occidente redeundo: sic sunt; qui argentum viuum fixum, tinctum & ingrediens fecerint, licet non omnes, imò vix millesimi, qui tentarint, id perfecerint.

Orbita terrenum à quibusdam circumnavigatum.

29. *Ratio affirmatiua Roherii Baconis Angli pro Chemia.*

Si illi, qui negant Chemiæ veritatem contra tot affirmantes, non sunt omniscii, sed in multis artibus & scientiis, etiam quas vulgus nouit, ignorant, hinc Chemia potest esse vera, etiam illis ignorantibus, insciis & nihil in ea videntibus.

Ratio 29. affirmatiua pro Chem.

At primum verum.

Ergo & secundum.

Ad propositionem confirmandam respiciendum est quod ille, qui negat aliquam rem vel propositionem, omnia optime perspecta habere debeat, quæ eam affirmare possint: quod vulgari exemplo fit euidens, si quis in stabulum mittatur, vt videat, an ibi sit equus, rediens negatiue & vere respondere potest, non esse; nam si fuisset, vidisset, at si queratur, an ibi sit mus aliquis, etiam si respondeat negatiue non esse, potest tamen latere, eo non vidente: Sic omnes, qui disputant contra Chemiã, quod non sit, se omnino *Lynceos* simulant, quasi ipsi possent videre & penetrare omnes recessus & antra, vbi lateat tam paruus

mus: Verum nos non credimus illis, etiam de mure eiusmodi latente (quem aliquis nostrum viderit) negantibus; etiam si tales negantes mille numero, essent & saltem vnus ex affirmantibus. Aut sanè nobis se adeò *Lynceos* probent, quod omnia minutissima & latentia æque, quàm magna & patentia perspecta habeant: Taceant itaque aut potius suspendant suam virgulam censoriam docti illi viri *Eras. Scalig. Lips. Erast. Guiber.* & alii his similes. Ne audiant à Chymicis, *ne sutor ultra crepidam*, & quod sint ridendi etiam à pueris, cum quæ ipsi non intelligunt, pro sua perspicacia existiment, nec alios intellexisse, intelligere aut intellectu-ros esse.

*Aduersarii
Chemia ex
dectis qui*

*Hippias o-
mniscius ha-
beri volens
plurima i-
gnorauit.*

Ad minore m asserendam, considerandum est, nec *Hippiam* illum *Socraticum* discipulum, qui omniscius haberi voluit, cum omnia, quæ in corpore gestabat, se sua manu fecisse gloriabatur, pannos, vestes, calceos, annulos & reliqua, reuera omniscium fuisse, sed illum infinitas res, quarum multæ nunc nobis notæ sunt, ignorare, & inter eas, aurificium ipsum. Ita de aliis etiam doctissimis nostri æui dicendum, quod primùm discant artes ab *Hippia* illo cognitæ, deinde etiam non cognitæ & probent se esse omniscios, vt vere credamus, alias dicemus, illos potius ignaros esse, qui magisterium negent, à tot sapientibus assertum, propterea quod illud non intelligant, quomodo sit aut nõ sit: Hinc à philosophis, *Gebro, Auicenna, Bono* & aliis illi ipsi assimilantur pueris, qui à principio natiuitatis suæ in domo quadam inclusi, non putent mundi latitudinem extendi ultra domum; in qua conclusi sunt, vel ultra, quàm oculis suis possant conspiciere: Cumque illi supercilio elati & pallio tenus sapientes se iactent, ab ipsis Philosophis pro stultis habentur, affirmante *Auicenna, Nullum unquam sapientem negasse magisterium*: Quod si illos sub iuramento inter-

*Negantes
magisteri-
um pueris
quibus simi-
les.*

*Sapiens non
est qui ne-
gat magi-
sterium.*

interrogarem de dicto equo an ibi esset, necne, possent negare sub iuramento; At si sub iuramento negarent, ibi murem esse homines leues & periuros dicerem. Eodem modo de Chemicæ veritate dicendum, quæ si publicè nota esse deberet rationibus & experimentis, illi viderent, & at cum id non sit, nec illi videant, & si propterea negant & persuadere cupiant aliis iureiurando, quod non sit, hoc non facient, sed se falsos & periuros potius ostendent, quàm Chemicam fallacem omnino. *Vbi oculato resti, inquit Comicus, plus fidei adhibendum est, quam decem auritis: Nam qui vident, testimonium rei presentis perhibere possunt; qui non vident, testimonium rei absentis perhibere non possunt.* Plautus;

30. Ratio affirmativa pro Chemicâ.

Si ars Chymica non esset vera, sed saltem fictitia, non haberet certa præcepta rationi consentanea & ipsi naturæ metallicæ conformia, nec inueniretur aurum vegetabile seu crescens in colore, fixitate & ingressu. Ratio 30.
affirmativa

At hoc vltimum indubitatum est, quod habeat præcepta rationi ipsi & naturæ consentanea, nec non materiam, quæ possit in colore, fixitate & ingressu augeri.

Ergo & primum.

Propositionis connexio patet, quia quod ars non est, nec sibi in mediis, nec principiis nec fine conuenit, nec habet

præcepta his consentanea: Auspicum ars non est ars, quod conuincitur, quia præcepta habet nec naturæ, nec rationi conuenientia: Ars caseos formandi & butyrum separandi ex lacte possibilis est; quia natura dedit materiam, in qua sit butyrofa & caseosa substantia abscondita: Sic ut tinctura fiat: natura dedit materiam, quæ figi possit, colorari & ingredi: Ergo ars ila non est fictitia: Si hanc materiam tam benè nosset, quàm lac aut modum eius tractationis, quàm lactis, nullus esset disputationi locus, sed saltem actioni: interim, qui agnoscunt vtrumque, id attestantur: Non ex quolibet ligno fit: Mercurius seu statua triuialis, attamen ex ligno; qui aptum nouerit, non dubitabit de possibilitate eius artificij: Quot sunt artes, quæ quotidie fiunt & extant in oculis omnium, at ex tali materia, quâ cognitâ, eæ peragi possunt, ignorata ignorantur: Quidam facit aurum potabile aquâ menstrualia sola occultata, reliquis vulgo patefactis: Alius dat metallis fuis, cupro præfertim, eam viscositatem quadam adiecta materia exiguâ ut in minori quantitate perdurare possint in tormentis bellicis: Sunt mille alia inuenta, quæ fiunt ratione materiæ habilis, quam celant illi artifices: An ergo illi, qui ignorant hanc materiam, artem negabunt? An non potius qui nouerunt, possibilitatem eius videbunt? Materia itaque cum sit nota ita disposita, ut proprietates tincturæ veræ assumere possit, hinc possibilitas tincturæ philosophicæ patescit.

*Inuenta
quorûdam.*

XI. MELCHIORIS
CIBINENSIS VNGARI
SYMBOLVM.

LIBER VNDECIMVS.

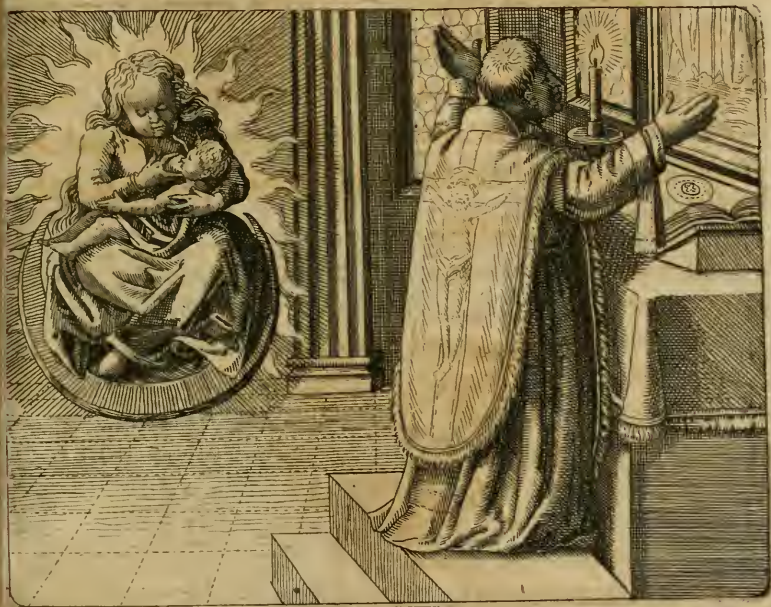
RENVLTIMVM locum occupauerat
Vngarus MELCHIOR CIBINENSIS, ab
Hermete ordine reuertente, tertius
precedente autem yndecimus qui se-
re solitarius comparauit, congentili-
bus nempe præoccupatis bello aduersus Turcam,
hostem atrocissimum & potentissimum continuo
gerendo: Mirum est hunc quoque Musis quam
Marti potius litasse, nec magis castris incubuisse,
quam literis sic flagitante Reipublicę necessitate.
Communi enim hosti patrię omnibus viribus &
conatu resistendum est à singulis & pugnandum
pro aris & focis, quoad vita suppetit & libertas po-
stulat: Verum quia sacerdos ipse sit, Deiq; dicatus
in ministerio, ab hoc ciuili onere excusatur: Mosis e-

nim vt fuit pugnare contra hostes, sic Aaronis manus eleuare ad Deum & orare: quorum hoc presbytero, illud eius conterraneis conuenit.

Aduersarius ad hunc quoque propius accedens, prælium instaurare non destitit, sed in hoc aequantulum retardandus & cohibendus erit, vt & Vngarorum commoditates vitæ & aduersitates, ex quibus ipsius Melchioris Cibinensis status colligitur, considerentur.

LAPIS, VT INFANS, LACTE NUTRIENDVS
est, virginali.

Melchior Cibinensis Vngarus, si populitribum spectemus in genere, alias Transylvanus habetur, vir Religiosus & Sacerdotali ordini initiatus, vt verus artifex arcana huius scientiæ abditissimæ sub forma sacra, nempe Missæ, cõprehendit & adumbravit. Vidit enim hic vir doctus, quod Lapidi philosophico attribueretur quasi Natiuitas, vita, sublimatio seu inigne passio, atque hinc mors in nigro & tenebroso colore; Denique resurrectio & vita in rubeo & perfectissimo colore,

lore , Hinc comparationem eius instituit cum opere Saluationis hominum, nempe Christi Natiuitate, vita, passione, morte & resurrectione, quæ omnia in Missa commemorantur : Nihil enim ex terrestribus similius magno illi cœlesti operi, (si aliquo modo hæc ima cum summis, & caduca cum æternis comparare fas sit) quam Tincturæ elaboratio, quæ in rebus humanis maxima & preciosissima statuitur, vt illud in diuinis : Verum cum sciamus, fuisse quosdam, qui hac comparatione (alias licita) abusi fuerint & Lapidi terrestri seu aurifico (cuius ne minimam cognitionem habuerunt) omnia Christianæ Fidei axiomata, diabolico prorsus instinctu, applicauerint & nostræ Saluationis mysterium tenebris inuoluerint, hinc Forma Missæ relicta, eiusue allegoria lapidi adaptanda, natiuitati humanæ, actioni, vitæ, morti & resurrectioni, nulla in hac re Christi mentione facta, Tincturæ productionem non inepte assimilabimus, quod absque scandalo quocumque præstari potest & licet. L A P I S itaque vt homo, ex duorum seminum, masculini & fœminini, mixtione concipitur, per imprægnationem in embryonem conuertitur, in lucem nascitur, lacte nutritur, augmentatur, ad acmen peruenit, matrimonio (licet alio respectu) copulatur, generat ex coniuge, cruce seu æstu tribulationis affligitur, moritur, sepelitur, in sepulchro manet aliquandiu, hinc resurgit & vita noua incorruptibili fruitur, nec amplius mori potest : Hæc omnia suo ordine demonstrabimus, ac deinde ad commoda & incommoda huius nationis, quantum ad instituti nostri rationem spectat, declaranda accedemus : Pauca autem philosophorum hac de re testimonia proferemus, quia singula per se constant & notoria sint : Rosarius

*Homini-
um
vita lapis
assimilan-
dus non
Christi.*

*Lapis vt
homo se
habet.*

philo-

philosophorum; Moricnes, inquit, *Lapis noster est confectio* Lapidem
ipſus magiſterij & aſſimilatur in ordine creationi hominis: Nam aſſimilari
primum eſt coitus, ſecundum conceptio, tertium prægnatio, quar- creationis
tum ortus, quintum ſequitur nutrimentum: O chariſſime, hæc hominu.
verba Moricnis intellige & non errabis in veritate: Aperi
ergo oculos tuos & vide, quod Sperma philoſophorum eſt a-
qua viua: Terra autem eſt corpus imperfectum, qua terra me-
rito dicitur mater, quia eſt mater omnium elementorum. Ideo Terram eſſe
quando ſperma coniungitur cum terra corporis imperfecti, tunc coi- matrem o-
tus appellatur; Tunc enim terra corporis diſſolvitur in aquam ſper- mniū ele-
matuſ & fit aqua ſine diuiſione vna. Et mox: Secundum eſt mentorum.
conceptio, cum terra in nigram ſolvitur in puluerem & incipit a-
liquantulum de Mercurio ſecum retinere: Tunc enim agit ma- Lapidis
ſculus in fœminam, id eſt, azoth in terram: Ideo dicit Aris- conceptio
teus: Maſculi ad inuicem non gignunt, nec mulieres concipiunt. quando.
Generatio enim eſt ex maribus & fœminis & maxime & compoſi-
to: Maribus namque ducentibus fœminas natura gaudet & fit
generatio vera: natura autem aliena natura inepta coniuncta, nul-
lam veritatem gignit ſpermatuſ. Ibidem: Conceptio & deſpon-
ſatio fit in putredine in fundo vaſis & generatio genitorum fiet in
aere, ſcilicet in capite vaſis, id eſt, alembici: Roſinus ad Sar-
ratantam (aut potius Arnoldus:) Et dicit Morienus, quod
ſcientia noſtri magiſterij aſſimilatur ordini creationis hominis.
Nam primo ibi eſt coitus. Secundo conceptus. Tertio prægnatio.
Quarto ortus. Quinto nutritio: Hoc unum faciam te intellige-
re: quoniam ſperma noſtrum eſt argentum viuum, cum terra con- Lapidis coi-
iungitur corpori imperfecto, qua terra noſtra dicitur: quia ter- tus quãdo.
ra eſt mater omnium elementorum, quem coitum appellant, quoniam Lapis
dum terra incipit aliquantulum retinere de arſenico ſecum, quando.
tunc dicitur conceptio, cum maſculus agit in fœminam: Et
hoc eſt, quod philoſopi dixerunt: Quoniam magiſterium no-
ſtrum non eſt niſi maſculus & fœmina ac ipſorum coniunctio;
adue-

Lapidi
pregnatio
quando.
Lapidi or-
sus quando

adueniente aqua, id est arsenicum in terra crescit multum & au-
gmentatur & euenit, quando terra est dealbata, tunc pregnatio ap-
pellatur; quia iam est pregnans: Deinde fermentum iungitur cum
corpore imperfecto preparato, ut dictum est, quousque fiant vnum
corpore specie & aspectu; & tunc dicitur ortus; quia tunc natus est
lapis noster, qui vocatus est Rex à philosophis, ut in turba dicitur; Ho-
norate regem nostrum ab igne venientem, diademate coronatum, &
educate vsque ad perfectam aetatem, cuius pater est Sol, mater vero

Lapidi nu-
tritis quan-
do.

Luna, pro corpore imperfecto: Solem vero pro corpore perfecto, Et se-
quitur nutrimentum, ut magis augmentetur, quanto plus nutrietur
in lacte suo, & spermate, ex quo fiunt abunde: Inbibetur vero arseni-
co saepe ac sapius, utque bibat duas partes, & hoc sufficiat. Morie-
nus vero ex quo hactenus dicta translata sunt, sic habet:
Prima earum (partium dispositionis) est coitus, secunda est con-
ceptio: tertia pregnatio: quarta ortus; quinta nutrimentum: Si non
fuerit igitur coitus, non erit conceptio; & si non fuerit conceptio, non
erit pregnatio: Et si non fuerit pregnatio, ortus ullo modo non seque-
tur: Hæc est enim huius dispositionis directio, quæ scilicet hominis
creationi assimilatur: Hæc ille: At quæri potest, si est coitus,

Sol & Luna
sociantur.

quorum is sit? Respondendum, Solis & Lunæ; In hoc enim
matrimonio hi coniuges habentur Soli, qui in lecto seu
thalamo coniugali copulantur: Ex horum feminibus con-
iunctis nascitur ille, qui quæritur à millies millibus & rarif-
sime inuenitur: In causa est, quod parentes eius ignorent,
nec modum illos in thoro suo legitimo coniungendi. At
vnde illi haberi poterunt? Vnus eorum venit ab oriente &
alter ab occidente in vnam terram varijs floribus ornatam
& conspicuam, quæ campo elysio non est absimilis: Quic-
quid enim humanus appetitus desiderare possit, hic non
deest: Si quis forte fortuna in hanc venerit, duos hosce, ve-
lut sponsam & sponsam hic ambulare cernet: Ex quibus
tamen nihil nascitur, nisi rite coniugio colligentur, Coniu-

Sol & Luna
vnde con-
iungantur.

ges iam facti simul concumbunt in loco, vbi *Ethesia*, *Zephyri* vel austrini flatus in æstu sentiri possint: Vnde refrigerationis non nihil illis contingat: Nisi enim temperatus esset locus concubitus, aut nimio calore exiccarentur semina, aut frigore impedirentur: Cubile itaque sub Dio cespes est gramineus qui multum ad delectationem nouorum coniugum facit: Hinc exacto tempore gestationis eius; nascitur philosophorum gaudium & desiderium, & filius legitimus, succiplenus & pulcherrimus, cui hic *Genethliacum* adiungemus non immerito.

Concubitus Solis & Lunæ in temperato loco fit.

Philosophorum filius natus.

GENETHLIACVM NATIVITATI filioli Philosophici accantatum.

Pro parue, tuæ matris feliciter aluum
Linque, velis ortu nosque beare tuo.
Nascere & atherias capta subito editus auras,
Ut sis Philosopho curaque spesque choro.
Illi filiolum sibi te (ceu moris) adoptant,
In te ius etenim pro vice patris habent.
Soltibi namque parens est naturalis, at absque
Consilio Artificis vix bene natus eras.
Ille tua posuit matri patrique Diatam,
Nascenda soboli qua foret apta tibi.
Mulciber & præsens tepido tunc adfuit igne,
Cui matris gremium cura fouere fuit.
Noster es hinc meritis in te pro talibus, ante
Quam poteras, vita munere, luce frui.
Fertilis aureolos crescente atate propages
Fœtus, atque tibi sint rata vota Mida.
Ut, quacunque tuo dignaberis, Auree, tactu

Filio philosophorum natiuitatis gratulatio.

Mida vota tinctura conueniunt.

Aurea mox fieri impura metalla queant.

*Parue puer, magnam vegetando acquire figuram,
Viribus & sumptis nobile robur habe:*

Vt Basilisci instar, quæ sint aduersa, necando.

Sic virtute potens assimilare tibi.

Tin Aura,
vt Basilis-
cum, se ha-
bet.

Dematri-
monio filii
philosophici

Filius phi-
losophicus
propria ma-
trifit con-
iunx;

Nuptiæ filii
philosophici
omnes Mu-
sa & Cha-
rites cum
diis adfue-
re & sua
dona ipsi
dãdere.

De matrimonio similiter philosophi meminerunt locis in-
numeris, vt non opus sit ideo testimonia eorum adducere:
Si enim nasci debet proles, nisi spuria esse debeat, (quæ
non accepta) necesse est, quod ex matrimonio duorum
coniunctorum nascatur, vt iam ante quoque inuimus:

Adhæc filius ipse coniugium appetit quamuis incestuo-
sum, tamen ipsi ex Naturæ priuilegio licitum, dum propriæ
matri, vt superius diuersis vberius tractauimus, coniungi-
tur, exque ea sibi liberos gignit: Horum nuptiæ cum cele-
bratæ fuere, omnes *Musa & Charites*, vna cum *Apolline &*
Diana, cæterisque dijs magnarum gentium aduenerunt, &
nouis sponsis sua quique munera donarunt: *Musa* 9. co-
ronam ex totidem floribus purpureis; *Charites* pulchritudi-
nem & hinc prouenientem gratiam; *Apollo* sonitum mu-
sicalem; *Diana*, rosas albas: *Saturnus* stolam nigram, *Iupiter*
interulam subalbam, *Mercurius* peplum, *Mars* patagium
hoc est auream Chlamydem; *Venus* Regillam, seu vestem
regiam auro purpuraque insignem: His donis à singulis
deorum acceptis, Nuptiæ magna lætitia omnium solenni-

Nuptiæ filii
& matris
coniugium
Epithalam-
ium ac-
cantiam.

ter sunt habitæ; His, ne & nos A symboli videamur, munul-
culum nostrum apponemus, nempe Epithalamium.

pro gratulatione matris cum filio coniu-
gata, boni ominis
ergo.

EPITHALAMIUM HONORI NV-
ptiarum Matris Beix & filij Gabrici, coniu-
gio copulandorum bonis auspicijs
dicatum.

Ipsa maritali dum nato fœdere mater
Iungitur, incestum ne videatur opus.
Sic etenim Natura iubet, sic alma requirit
Lex Fati, nec ea est res male grata Deo:
Semen enim toto si solum extaret in orbe,
Mandari propria fas foret illud humo.
Sic quoque si nullus vir sit, nisi filius vnus,
Vnâq; mater, & hos præstat amore frui;
Hūmana quam sit post absq; propagine mundus,
Quiq; regat vacuum cum ratione solus.
Copula coniugibus fœlix ea credat, vt inde
Fructu progenies exeat aucta bono:
Ille erit ex vobis qui mox nascendus amorem
Cunctorum meritis muneribusq; trahet.
Ille coronatus rubro diademate Regis
Incedens varias suppedabit opes.
O fœlix mater, quæ tanto pignore gaudes,
O fœlix coniunx coniuge tam simili.
Tuq; marite nuces spargas tibi nectitur vxor
Nunc Cypria vinculis, moribus aqua tuis.
Qua consanguinea tibi sponsa cupidine talem,
Qualis es, ex gremio, tu sobolem pariet.

Hanc matrem Beiam esse quoque sororem Gabrici superius Mater soror
& vxor sui
filii.
demonstrauimus, quod licet naturæ videatur aduersum,
in philosophia tamen occulta verum est: Hinc philoso-

phi toties admonent, seruum nostri ūrubeum esse coniu-

Seruus rubicundus cum sorore sua coniungendus.

Filius nobilior erit suo parentibus.

Beia includit Gabrielem in suo utero.

Coniugium philosophice meminit Hermes & Maria. Coniugium matris & filii terminatur in morte filii.

Mortificatio filii.

gendum cum sorore sua odorifera; qui duo coniuncti filium generabunt longe potentiolem suis parentibus: Sic Rosarius ex Arislei visione: *Coniunge ergo filium tuum Gabricum dilectiorem tibi in omnibus filiis tuis cum sua sorore Beia, quae est puella fulgida, suavis & tenera. Gabricus est masculus & Beia femina, quae ipsi dat omne, quod ex ipsa est. Et mox: Coniunge ergo seruum nostrum sorori suae odoriferae & inter se filium gignent, qui non assimilabitur parentibus, & quamuis Gabricus sit charior Beia, tamen non fit generatio sine Gabrico: Gabrici enim cum Beia concubium protinus mortuum est: Nam Beia ascendit super Gabricum & includit eum in suo utero; quod nil penitus videri potest de eo; tantoque amore amplexata est Gabricum, quod ipsum totum in sui naturam concepit & in partes indiuisibiles diuisit. Et paulo post: Senior: Seruus rubicundus candidam duxit uxorem & in istorum coniunctione uxore grauida remanente, peperit filium, qui in omnibus suos genitores seruauit, & est splendidior & lucidior. Hermes quoque matrimonij huius meminit; cum inquit tractatu secundo: Hoc, fili, noscas, quod nisi quis sciat ducere & pregnantem facere & generare species, nil fit; nec aliquid peragitur. Si autem hoc fecerit, maxima dignitas erit: Eodem modo Maria: Matrimonifica, inquit, gummi cum gummi vero matrimonio, & fac illa, sicut aquam currentem. At hoc coniugium magnae laetitiae gestu inceptum, tristitiae amaritudinem adiunctam habet, ut uere dici de eo possit,*

Est, quod in ipsis floribus angat,

Et, ubi mel, ibi fel, ubi uber, ibi tuber.

Quamprimū enim filius cū matre concumbit, illa uiperino conatu eū occidit. Hinc ante dicebatur concubium Gabrici esse mortuū; & quod eū in partes indiuisibiles diuidat. De hac mortificatione philosophi passim meminerunt; Rosarius; *Mortificatio, inquit, est duritiei à corpore separatio, quia anima*

tum

tunc est mor tua, corpus autē viuū rationis caliditatis & siccitatis. Omne enim habens calorē; habet vitam: Et propter hoc calx Alchymica dicitur habere vitam: quia illorum vitam imperfectam philosophi studuerunt occidere & vitam perpetuam reddere. De eadem Arora confurgens, cap. vltimo; Calid minor: Nos oportet, inquit, eum sapienter occidere, hoc est, comburere; quia mors eam reuelabit: Et Auicenna: Conteramus ipsum post mortificationem sui primam cum eo quo mortificatus de rebus adurentibus, vel peruis facientibus peruium & exiccantibus & exiccantibus, sicut est Sal. alumen, atramentum; calx & alia res; quas habet similes ignis: Faciamus ergo illud multoties, donec moriatur & mollescat. Qualis autem sit hæc mortificatio & quomodo contingat Rosarius explicat, cum inquit; Argentum viuum per se nil valet, cum verò mortificatur cum corpore suo occulto, tunc valet & viuuit vitâ incorruptibili; & hoc corpus est de natura solis, ideo necesse est, quod totum argentum viuum conuertat in naturam solis; sicut fermentum totam pastam conuertit in naturam fermenti, non autem è conuerso quia semper dominatum transfertur ad dominās. Mortificatur autem tum cum à Saturno stola nigra donatur, qui, utpote tenebrosus color, videtur morientibus appropriari: At considerandum est, matrem, utpote Isidem, non esse primariam causam mortis Osiridis, sed Typhonem, qui ut furiosus turbo, eum occidat & in varias partes diuidat; Huius mortem Aegyptij vt Syrii Adonidis, fletu & planctu profecuti sunt, vt superius suis locis retulimus; Vnus enim & idem est Osiris & Adonis, nempe Sol, non cœlestis, vt ignari ex Ethicis opinati sunt, sed philosophicus; In mortem vnus pro lachrymis gaudia, & pro planctu lætitiæ gestus celebrabimus, non diffidentes; eum vitæ restitutum iri; Epicedion itaque illi pro monumento statuemus non mœroris, sed spei de futurâ vitâ præconceptæ.

Combure
est occidere.

Mortifica-
tio quomo-
do fiat.

Isis non fuit
causa mor-
tis Osiridis,
sed Typhon.

Osiris &
Adonis Sol
philosophi-
cus.

*Epicedion
Gabricomor
tuo dicatū.*

EPICEDION GABRICO POST
recens celebratas nuptias mortuo, pro mo-
numento rediuiui mox futuri
cantatum.

ERgo sic moreris, quo possis viuere, vita
Introitus, non mors, ille vocandus erit.
Qua vita tibi causa fuit, fuit ipsaque mortis,
At mors nil in te iuris habere potest.
Nil dampni pateris letho, tibi commoda praestat,
Alterius vita quæis fruerere noua.
Tres sunt, qui possunt tibi funeris esse uideri
Causa, Typhon, mater, Mulciberisque focus.
Ille tui cunctos dispergit corporis artus,
Sit licent fratris, mater & una, vice.
Mater at insontem se praebet, Lemnius uergens
Interitum properat feruidus igne tuum.
Si modo contingat rediuiuo uisere lucem,
Morte abeunte tibi vita perennis erit.
Tunc omnes leto ducent noua gaudia vultu,
Qui nōrunt causam, qua data mortis erat.
Spes animum firmat quod multos edere fructus
Post tenebras diri funeris ipse queas.
Saturnus, lethi qui dicitur esse planeta,
Praescius hinc nigram contulit, ecce, stolam.
Hac toto maneat indutus tempore, donec
Candidus, attulerit Iupiter interulam.

*Remissio
suo qua.*

De Saturno Rosarius: Plato, inquit, Primum regimen Satur-
ni est putrefacere & soli imponere: Compositio uero fit ex quatuor
nocti-

noctibus: Quæ vero sit reuiuificatio, tradunt philosophi: Idem Rosarius, *Reuiuificatio, ait, & ratione nutrimenti, scilicet sui humoris perfecti & humiditatis rectificantis restauratio expeditione humoris ipsius imperfecti.* Et Hermes: Mortuum vult viuificari & agrotum curari. Sic Aurora capit. vltim. Dicitur etiam viuificatio, ratione nutrimenti, seu ratione humoris metallici. Nam omne, quod nutritur, diminuitur ratione nutritur: Et illud, quod viuificatur causa duorum viuificatur: Philosophi autem volunt nutrire grauum eorum humori connaturale, donec vegetetur & fructum adferat talem, qualem ipsum intrinsecus habet, & volunt viuificare illud, quod mortuum est à forma metallica, quousque præstat fusionem metallicam perfectam; Et talem viuificationem siue nutrimentum, aliqui philosophi vocant ingressum: Hermes tractatu 3. hanc resurrectionem & reuiuificationem omnium optime describit, cum inquit; *Venite filij sapientum ex nunc gaudebimus & delectabimur simul; quia mors consumpta est, ac filius noster iam regnat ac nostro argumento & carne indutus: Iam filius noster genitus Rex sumit tincturam ab igne: Illum vero mors, mare & tenebra fugiunt, & solis radios Draca fagit, qui foramina obseruabat, filiusque noster mortuus viui, & rex ab igne venit ac coniugio gaudebit; & occulta apparebunt, filiusque noster iam viuificatus sit igne bellator & tincturis supereminens.* Hæc ille: Ex quibus constat, quod à Venere donatus Regilla rediuuius appareat, quæ ornamentum rubeum significat: Quod *Vulcanus* illi pater quoque sit, hic clarissime demonstratur, vbi dicitur, quod genitus Rex sumit tincturam ab igne: *Vulcanus* enim, vt apud *Aegyptios* traditur, *Mercurij* magister, cumque eo legum author, sic huius filij Regij educator & tutor existit; qui igne nutritur: Sic enim Arnoldus Rosar. libro secundo capite septimo, *Oportet autem ipsam* inquit

Reuiuificatio seu nutrimentum ingressus dicitur.

Rex sumit tincturam ab igne:

Vulcanum pater regis.

*Sulfur cum
incipit age-
re, vitare
sumitur.
Mare quid.
Draco quid.*

inquit *Medicinam diutius assari super ignem & nutriri, ut puer in
uberibus*: Mors verò fugit vna cum tenebris, hoc est nigre-
do, quæ in solutione corporis apparet, aliis coloribus læti-
oribus, utpote albedine & rubedine, succedentibus, eua-
nescit, & sulfur quod primum trahebatur & patiebatur ab
argento viuo, incipit reagere & vires suas præuolentes de-
monstrare; Mare quoque fugit, hoc est, superflua humidi-
tas, quæ exiccatur, cum antea, ut mare abundabat in com-
posito: Ad hæc draco fugit, qui est *Typhon* horribilis, & di-
uisit membra *Osiridis* in minutissimas partes, inde dicitur
foramina obseruare, quasi in tenebris delitescens; Hic ra-
dios solares, hoc est ignem feruentem solis, existentis in
Leone, tolerare nequit, utpote naturâ frigidus: Rex ab igne
venit, aureo scilicet diademate coronatus; quia filius no-
ster mortuus viuit; hic demum coniugio gaudebit, nem-
pe in augmentatione aut proiectione: Et occulta appare-
bunt, scilicet eius robora, vires & potentia, quâ tum valeat
in metallorum transmutatione; fit igne bellator; Vt enim
miles deiicit & deprædatur hostem, sic ille metalla imper-
fecta interimit, eaque spoliat sulfure corruptibili: Ignis
autem est ipsi gladius: Nam sine igne nihil operatur, ut nec
bellator absque armis: Tincturis supereminens, hoc est, om-
nibus aliis, vnde cunque petitis, quæ veræ non sunt, aut
si veræ, non tamen vniuersales. Verum ad imitationem

*Ignis est gla-
dius nostro
bellatori.*

Hermetis gratulabimur quoque illi in vitam redu-
ci, & gaudebimus, quod mortem vicerit
Triumphator & à tenebris in
lucem redierit.

GRATULATORIVM HEROI Gratulatio
redituuo
facta.

Philosophico, qui post mortem nigram
vita purpurea donatus est, lætitiæ
causa dicatum.

Ecce vices gratas iacuit qui morte subactus,
Nunc postliminio superas euasit ad auras,
Et vitæ exuuias iterum repetiuit amicas
Heros magnanimus, primo qui mirus in ortu
Coniugioq; sibi pater est & filius idem
Ille necis victor victricis primitus, unde
Nobile purpureo produxit Marte Trophaeum;
Nunc bonâ securâ celebremus gaudia mente,
Et manibus resonos edamus ad æthera plausus.
Nam Phoenix Arabum rediit iam missus ab oris,
Frigidaq; ex mediis salit Salamandra caminis,
Incombustibilis qua dicitur arte, nec vlla
Flammarum (que cuncta domant) virtute domari:
En chlamyde aureolâ micate minus omnis, & auro
Splendidus apparet, Sol qui terrestris habetur.
Exoptate venis pulcherrime magnâ Sophorum
Spes, desiderio cuius flagrat integer orbis:
Spargemus Veneris tinctos cum sanguine flores,
Et dabimus calathos amaranthi germine plenos,
Ne tibi desit honos, ne desit gloria factis,
Carmina carminibus cumulabimus altera nostris,
Perpetuoq; tuas laudes cantabimus hymno.

Atque sic Cibirensis intentioni satis fecisse videbimur,
dum, cuius ille meminit in *Missæ* formalibus, singulos

vite mortisque actus ordine recensuimus, nostraque *Thalia* decorauimus. nunc ad *Congentiles* eius transeundum est, at cum; vt dictum, nulli nobis innotuerint, aut quod illa natio potius bellis sese exerceat, quam pennis aut calamis, hastis; quam chartis, nos extra tribum constitutos, nomine licet cognitos, huic, quotquot sunt, adiungemus.

AD IUNCTI MELCHIORI

Cibinensi Vngaro.

B *Aurum*, philosophus cuius meminit *Calid* lib. de secret. cap. 14.

Frat. Albertus Brierus, ord. carmelit. monach. ex conuersione spiritus testatur se lapidis conficiendi modum habuisse Anno 1360. qui profugus ex monasterio suo Sancte Mariæ Magdalenaë della stella noua, finito opere, Anno 1571. venit in Germaniam, mutato habitu vbi à duobus L. T. & M. W. pessime circumuentus dicitur.

Rhodianus philosophus author libri tertii verborum. *Rachaidibi.*

Aristoteles Chemista.

Arda discipulus Aristotelis.

Alexandri epistola.

Serapio.

Saturni liber.

Dumbeleius.

Bernhardus de grauia:

Melchior Cardinal, & Episc. Brixienf. scripsit tractat. de flauo & rubeo viro.

Malchamiech, cuius meminit *Rosarius* philos.

*Theodorus.**Pontius.**Sorin* artificium *Ros. phil.**Aranus Medianus**Zucrat.**Bucas.**Flaton.**Claron.**Pliuus.**Zaið.**Zubaibar.**Palmarius*, author *Palmarij Theosophie.*Horum meminit *Auicenna*, vt gentili-
tilium.qui & *Adamum, Noen, Iariz, Aramum,*
vult fuisse Chymicos aut potius na-
turæ metallicæ non ignaros.

Non est dubium, quin in Vngaria antiquitus quam
plures artifices vixerint, quorum memoria vna cum libris
interciderit in illa miserabili Turcarum vastatione, qui
omnia in barbariem ac solitudinem redigunt ac solo æ-
quant: Huius rei indicium quoddam apparuisse non mul-
tis ab hinc annis narrat *Mathesius in Sarepta*; quod nem-
pe colonus quidam forte fortuna aperuerit fornici-
cem sub terræ ruderibus contestum, ibique inuenit
incredibilem copiam ducatorum aureorum, in quo-
rum vna parte hæc inscriptio fuit, THEODORON,
id est, Dei donum, ab altera, *Phœnix* avis sese comburens
ex cuius cinere pullus sit natus: Nullius regis aut prin-
cipis hoc genus numismatis fuisse, sed artificis Chy-
mici; facile coniici potest: Adhæc supersunt in hunc
diem. In BOHEMIA BARONES, qui pro cer-
to dicuntur diuitias suas ex arte Chymica habere,
nempe eorum Proavos fuisse VNGAROS, qui i-
ta diuites facti, migrarint in BOHEMIAM,

*In Vngaria
fuisse plures
olim artifi-
ces.**Ducati in-
uenti in Vn-
garia ma-
gna copia.**Numisma
ta Chymi-
ca.*

*Commoda
& incom-
moda Vnga-
ria.*

*Vngariam
fertilem mi-
nerarum au-
ri fuisse.*

*Auri diuer-
sigenere,
quia separa-
ri non po-
tuit olim ab
argento.*

Lunab.

*Auri exte-
riora acci-
dentia puri-
ficationis
perlustrata.*

ne bellorum motibus fortè se inuoluerent: Sed nunc de commodis & incommodis huius gentis nonnulla adiiciemus: Vngariam fuisse & partim adhuc esse auro vberem, eiusque fertiles venas seu mineras habuisse, nomen id, aurum Vngaricum, facillè demonstrat: Hoc enim pro auro ducatorum vngaricorum, quo ad valorem & æstimationis gradum, habetur: Tale autem naturale ibi aliquando inueniri certissimum est, vt *Rhenanum* apud *Rhenum*, longè minoris valoris: Ante vsu enim & inuentionem aquarum fortium aut antimonii, omne aurum, vt inuentum fuit, cum argento mixtum, manere oportuit, quia nihil erat, quo vnum ab altero separari potuit: Ignis aut cineritium nullam eorum separationem fecit: Hinc videmus in quadam *Saxonia* vrbe tabulam auream de auro Vngarico naturali factam, ex qua vnâ parte detractatâ, aliud aurum substitutum sit, quod est pallidi coloris, instar *Rhenani*: Quod si tum habuissent artem separandi argentum ab auro, tota tabula esset vel esse posset ex auro obrizo, optimo, summi valoris, & non opus fuisset eam consarcinasse ex diuersi coloris partibus: Vt autem hoc melius intelligatur & auri natura perfectius perspiciatur, præter tractatum, quem de eius essentia interiori, hoc est de circulo physico quadrato edidimus, hic exteriora quædam accidentia auri, quibus purificatur, summi que & æqualis gradus efficitur, si quando ex mineris rude proferatur, quasi obiter perlustremus, ne frustra Vngaros ad hanc mensam auream inuitasse videamur, qui fodinis aureis olim & adhuc celebrantur, quas vt in *Transyluania* præsentem videremus, iter in Vngariam vsque instituimus, sed propter bellum quod tum vigebat

vigebat, inter *Rudol. D. Memoria Casarem & Tur-*
cam montana loca transire non licuit, prædonibus in om-
 nes obuios sæuiantibus: Est in *Zepusiensi* tractu *Schemnitzium*
 nominatissimum; propterea quod eius fodinæ sunt aurige-
 ræ, dentque cuprum, antimonium & vitriolum, nec non a-
 lia metalla & mineralia: Hic ferrum transmutatur reuera
 in cuprum per aquas vitriolatas naturales in cavitatibus
 montium collectas; Hæ stiuas seu baculos ferreos sat cras-
 sos paucis diebus, (forte tribus, vt Goslaræ in Saxonia) in
 limum sub rubrum conuertunt, qui vehementibus igni-
 bus liquefactus cuprum optimum ostendit, idque in certa
 proportione, quo ad quantitatem ferri immitti: Hic aurum
 quoque effoditur & varijs laboribus purificatur: Crescit
 vero aurum, quo ad matricem, diuersimode; primo finum,
 vel fino proximum ex lapide durissimo, pyrite, granatis lap.
Lazuli & eiusmodi alijs: Secundo ita finum in granis inue-
 nitur in riuis quibusdam decurrentibus magno impetu ex
 auriferis montibus: Tertio reperitur in limo & ipsa aqua
 riuorum inuisibiliter & captatur cum sua matre; Argento
 viuo vulgi: quamuis hi duo modi vix ad generationem auri
 spectent, cum ad ea loca potius aliunde deuoluatur, quam
 quod ibi generetur: Quarto aurum productum inuenitur
 in terra lutosa, non ita dura; vt lapides; sed friabili mani-
 bus: Quinto inuenitur mixtum cum venenosis fumis Cad-
 miæ, arsenici & alijs, qui, nisi arte tractetur, illud secum au-
 ferunt in fumum & volatile reddunt. Sexto; cum metallis
 imperfectis nonnunquam mixtum, vt cupro præsertim, vi-
 detur: Septimo cum argento, quod propria eius mater est,
 & frequentius ei adhæret: Si cum primo, nempe duro lapi-
 de, nascitur, inde separatur varijs laboribus; vtpote igne &
 ferro; igne ad montis latera apposito ex lignis inflammabi-
 libus, quo lapis in vulnerabilis sit tractabilior; Deinde fer-

Schemnitz
 in Vngaria
 auriferas
 fodinas
 habet.
Schemnitzii
 ferrum mu-
 tatur in cu-
 prum.

Aurum
 quot modis
 crescat.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Modus se-
parandi au-
ri à duris
lapidibus.

ro acuto, quo excinditur; Post ignis repetitur, quoties opus, ad igniendum frustra, ut teri possint: Ab hinc molis fit cōtritio ad hoc ordinatis: Pulvis seu limus abluitur, ut mera terra defluat, & metallicum subsidat; Habent autē lintea crassioris filii, in quibus inæqualitas sit inter subtegmina & stamina (vocat figurata) Hæc substernunt in pavementum ex asseribus inclinatis, deinde aqua immittitur in impositum limum, quæ lauat & eluit seu secum auerit leuiore terræ partes, & metallicæ adhærent linteis in poris seu asperis filis: Hinc lintea ab adhærente metallica substantia purgantur aquis, in quibus metallicus limus remanet; qui ita collectus à pueris & puellis 8. aut 9. annorum, aut supra, ad liquefactionem reservatur: Hic est modus, quo videntur in Germania ad eliciendum argentum commixtum lapidibus & terræ, qui auro hac in parte communis censetur: Lapis Lazuli ignitionem patitur, attamen igne tandem vincitur: In granatis illis gemmis, quæ in Germania non procul à Mariæberga inueniuntur, aurum insensibiliter latere referunt, at propter duriciem illorum inde non educendum: Præterea tam exiguum est, & granatorum ea caritas, ut non sit operæ precium eos lapillos ideo destruere: Finum aurum, quod in frustis aut granis inuenitur, per se agnoscitur, & facile per liquefactionem fit tractabile & malleabile, separatis quibusdam heterogeneis partibus vaporum & aliarum substantiarum, quæ impercibilibiter illi adhuc adhærebant: Multi bonam sibi spem faciunt de hoc auro, quod ignem nunquam sensit, quasi spiritum aurificum & vegetabilem adhuc apud se contineat, qui ab auro vulgi per ignis combustionem & liquefactionem sit separat⁹, & multum, imo totū, in opere præstare debeat: Omnibus rebus inest suus innatus spiritus, quo vegetatur & crescit, an ita sit in auro, inquirant naturarum indagatores:

Aurum in granatis latens vix separabile.

Aurum finum sic inuentum per se liquefcit & fit purū.

Aurum naturale si est, quod ignem non sensit, multum magnam spem facit ad aurificium.

res: Ego in his experientiam cōtrariam noui: Tertio quando auri atomi disperguntur per aquam aut limum riuorū, hic aut illa collecta in magnam cupam argento uiuo inde elicitur, quicquid ibi continetur auri: Hoc enim aliquot librarum pondere immittitur in hunc limum, qui subsedit, atque inde ut magnes ferrum, ad se allicit atomos auri tanquam in sinum, ex quo per alutam argento uiuo expresso aurum remanet in ea, collique faciendum debita ignis expressione: In hunc modum in *Vngaria, Sclauonia*, alijsq; *Germania & Bohemia* locis quidam harum rerum cognitionem habentes ad riuos auriferos se disponunt secrete, aut dato precio fundi domino, & in diem tantum lucrantur vel occupantur auri, vnde bene viuere ipsis liceat: In *Sclauonia*, inquit *Mathesius*, vel rusticus hac via ducatum vnum aut plures indies lucrari potuit: Idem vsu venit ad montes *Bohemicos* versus *Silesiam*, & in *Bohemia* non procul ab *Eila*, oppidulo; vbi ante aliquot annos ex hac lotione multi diuites euaserunt: Hic *Rodlevvius* sive *Ruber Leo*, metallarius homo, tantas diuitias *Caroli Quarti* tempore acquisiuit, ut aliquot centena millia ducatorum *Regi Bohemia* iam dicto mutuatus sit & post donarit: Ex paupere & plebeio factus ditissimus vna cum vxore, eō dementiæ venit, ut dicantur effutisse, impossibile esse Deo facere sese iterum pauperes; Verum aliter contigit: Ipse enim carceri inclusus fame fere mortuus narratur atque hæc miserrime in summa paupertate obiisse, confiscatis omnibus eorum bonis; *Simile* huic quid accidit in *Borussia*, vbi rusticus, habitans in *Neringa* insula, tantum pecuniæ ex pecudum pastura collegit, ut vndecim tinnas & dimidiam plenas habuerit, (quales butyro aut haleci asseruando in *Germania* appropriantur) Qua de re cum *Magister ordinis* ad principes externos verba faceret, prandio peracto,

Auri congregatio dispersa per aquas.

Rodlevvius dives metallarius in Bohemia.

Ex ditissimo pauperimus factus.

Historia alicuius rustici ditissimo pauperissimo facti.

animi.

animi gratia ad hunc rusticum inuisendum, ex habitu & vi-
 ctupauperculū vīsum, (qui in tabernis ne obulum ex-
 penderit, sed semper caseolis paruis cuicunq; satis fecerit)
 contendunt; cui indictum vt prandium instrueret, interim
 dum illi ex venatione redirent: Rusticus igitur presentiens
 suæ pecuniæ intendi insidias, omnes tinnas pecunię plenas
 in locum spaciosum Cameræ produxit & ordine disposuit,
 supra autem asserem longū vice mensæ collocavit & cœ-
 nam, prout ipsi mos, præparauit, opiparam: Tum rediens
Magister ordinis cum peregrinis principibus, mensæ accu-
 buit & præparatis cibus se satiauit: Cœna peracta ad rusti-
 cum inquit, Heus tu, mihi nunciatum est, te esse adeo diui-
 tem, vt vndecim tinnas pecuniarum plenas habeas, & am-
 plius? Rusticus caute respondit, *Domine*, scio quod bona
 abnegata ad superiorem Dominum transeant, hinc libere
 fateor, me tantum habere pecuniæ: Vbi sunt, inquit, *Magi-
 ster Teutonicus*? Hi coram vobis, respondet rusticus, Remo-
 ta itaque mensa tinnæ omnes repertæ sunt & apertæ, tan-
 tumque pecuniæ, quantum dictum, inuentum: Tum *Ma-
 gister* videns duodecimum vas esse saltē dimidio reple-
 tum misit mox, pro tanto ære, quod hoc repleret, vt dicere
 posset, se rusticum habere tam diuitem, qui possideat 12.
 tinnas pecuniarum, Verum pecunia allata naturam co-
 lumbarum cicurum habuit, quæ alias columbas sua cicu-
 ritate circumueniunt, alliciunt, & secum domum ducunt,
 vbi capiuntur sæpe & necantur. Sic enim accidit huic ru-
 stico; Nam princeps ille, qui vocatus fuit *Magister Teutoni-
 cus*, primo vnam aut alteram tinnam à rustico mutuatus
 est, deinde plures, eo vsque donec duo denarium illum nu-
 merum ad se transtulisset tinnarum: Nec enim hoc ipsi
 absque periculo capitis denegari potuit: Hinc adeo pauper
 redditus est hic diues rusticus, vt fame in fimo mortuus di-
 catur.

catur: Hæc sunt diuina iudicia, quæ vel ob ingratitude[m] vel ob alia vitia aliquando exerceri animaduertimus, notatu cuiusque dignissima. *Quarto*, quando aurum in terra friabili generatum inuenitur, saltem lotione opus est & reductione in limum metallicum, separato luto. *Quinta* venenosis si sit admixtum; ibi ingenio artificum draconi illi auriuero projicitur ferrum in frustis paruis, quo deuorato, aurum dimittit, idq; concorporari & in substantiam solidã redigi finit: Hoc equidem *Iasonis* labori; *Cadmi* & *Herculis* perfimile est, qui sopitis draconibus; primus ad vellus aureum peruigili, alter ad fontem Bœotia; , tertius in hortis Hesperidũ ad aurea mala custodienda votis suis potiti sunt; Hæc venenosa Cadmia vel arsenicalis effumatio draconis veneno assimilari potest; Æque enim interficit; vt illud: id eoque, vt draco, cauenda & remedio accommodo è medio tollenda est: Hoc remedium esse ferrũ ipso vsu cognitũ est: Vt enim ferrum acutum dictorum heroum manu directum draconem occidit, sic hic ferro res peragitur: Habet enim ferrum in se sulfur vrens & valde calidum; quo incenso per ignem irretitur & necatur iste draco; dumq; illa duo mutuis connexibus tenentur, aurum saluatur fuga seu liquefactione, ne hoc cogatur, vt ante, vna cum dracone alato auolare: Sunt & alia media, quibus hic foetus seu potius embryo ab abortu præseruatur, ne pereat & in nihilum redeat, quæ tam admodum varij artifices varias inuenerunt vias & ingenia: Vbi notandum, quod plus auri vel argenti in minima proba seu cupella relinqui solet ex hoc genere, quam in cisteritio magno, propter diuersitatem nempe ignium & appositionis (vt vocant) fluxuum metallicorum: Ignis enim in parua cupella non est tam foris, ergo nec tantum spoliatur, & fluxus est preciosior & vtilior; Ergo hic plus seruabitur, quam ibi: Ad hoc damnum, præsertim argenti,

Quomodo aurum separatur à venenosis, sumus, qui illud sciamus auebant in aeternis.

Argentum draco, & sumus eius vtilissimi.

Cur ferrũ venenorum metalli cum absumat.

Plus auris argenti in minima proba quàm magna re-feruntur.

Modus argenti à volatilitate præseruandi in Saxonia.

præueniendum, in *Saxonia Goslarie* & alibi laborant per the roheschicht; hoc est, quod in liquefactione metallorum his spiritibus venenosis plenorum, (vt sunt cuprum, plumbum & argentum) foramen fiat in furni fundo, vnde liquefactum mox saluetur & exeat ad sui refrigerationem, ne quid perdatur de argento, quod alias fieri consuevit:

Modus separandi aurum ab imperfectis, nempe cupro.

Sexto aurum cum imperfectis mixtum eodem modo, vt primo dictum, à terris & heterogeneis alijs, nempe per ignem, trituram, lotionem, & huiusmodi operationes reducitur in limum metallicum, qui sit habilis ad liquefactionem: Intelligitur autem hic in primis cuprum, nam ferrum, stannum & plumbum vix vnquam aliquid auri sensibiler abscondunt: Dicunt cuprum *Mansfeldicum* sæpe aurum continuisse; quod educitur ex lapide scissili, quo fiunt mensæ, & sternuntur tecta ædium: Alias regulariter aurum in argento remanet, tanquam in matris vtero; Ex quo, cum argentum illud adhuc ipsum matrem suam apud se habeat, necdum emancipatum sit ab ea, eodem modo, vt ex imperfectis educitur, vel ad limum vsque tractatur: Aut enim hoc argentum multum cupri aut plumbi, aut vtriusque simul apud se habet, à quibus tamen denominationem non accipit, vt dicatur minera plumbi, vel cupri, sed potius argenti; etiamsi illa in pondere longe præualeant huic; tamen cum hoc illis in valore præcellat, à potiori fit denominatio: *Exempli gratia*; centenarius minera plumbi habens in se vnciam vnã aut duas argenti, vocatur de plumbo præualente; si vero habeat 12. 16. vel plures vncias argenti, de argento: Septemitaque his generibus minerarum auri reductis in limum liquabilem & reducibilem in metallum, addemus modum eius liquefaciendi, separandi

Minera plumbi quando dicitur argentea.

Modus liquefaciendi limos metallicos.

& probandi: Limus hic metallicus nunquam est adeo purus, vt non aliquid alterius metalli ac substantiæ terræ & alie-

alienæ illi sit admixtum : Faciemus igitur eius triplicem differentiam, ita ut primus plurimum auri obtineat & partem alterius metalli aut substantiæ ; Secundus plus de admixtis ; Tertius adhuc amplius : Primum itaque dicimus sola ignis liquefactione posse in aurum redire ; Secundum non ea sola, sed addito fluxu metallico : Tertium, præterea additione plumbi ad fluxum : Fluxus enim adiuvat colliquefactionem, eamque facilem reddit, qualis sit ex sale petrae & vitrido ad æquas partes, incensis carbone, in vase amplo & postea referuatis ad usum ; accipiendo dimidium huius fluxus & integrum limi liquefaciendi : Deinde plumbum in igne vehementi vice argenti viui (quod extra ignem aurum colligit) limi omne metallicum in se congregat ; ut pote Saturnus pater omnium : Hinc Vulcano urgente, exprimitur omne metallicum una cum plumbo in regulum ad fundum vasis, aut per se, vel cum solo fluxu : Hic *Regulus* adhuc impurus est ; Habet enim auro admixta metalla alia, quæ separanda sunt.

Fluxus metallicus quia metallo præstat unde fiat.

Saturnus pater omnia metalla in se congregat.

Et separatio instituenda per cineritium in magno vel cupellam in paruo opere : Hæc saltem differt à se inuicem per maius & minus, quantitate materiæ, non qualitate formæ : De cineritio *Geber* late tractauit, quem quilibet ipse videre potest libro examinum capite 22. & 33. At nos, quæ ipsi vidimus & fecimus sæpenumero, prout nunc in usu est, una cum causis dicti examinis seu separationis per cineritium, paucis enucleabimus : Apud philosophos *Aristotelicos* cinis demonstratur corpus rarum ; quia non detur penetratio corporum, ut nec vacuum, vase autem repleto cinere ad summum, multum aquæ & dimidium aut plus pro-capacitate vasis, illi infunditur ; Sunt ergo pori in cinere, qui replentur aqua ; idem dicendum de ossibus combustis in friabilem puluerem : His

Separatio perfecti ab imperfecto per cineritium.

Cineritium & cupella differunt secundum magis & minus.

Cinis corpus rarum.

Vnde fit cineritium: & quomodo...

consideratis, Docimastæ cinerem lignorum, sale separato, per lotionem, subtilissimum & discretum accipiunt, cumque dimidia parte ossium combustorum tenuissime pulverisatorum miscent, & exiccant: Hinc siccata mixturæ inspergunt guttatim aliquid cereuisiæ pinguis, vnde saltem vda fiat, quo in manu compressa figuram retineat: Tum in testis magnis vel paruis imprimunt, non vireatis, in igne perdurantibus, & accepto globo marmoreo polito cavitatem medioerem superius hinc inde voluendo faciunt, primo tamen tenuissimis pulueribus combustis & diu in lapide (vt coloris pictorum) tritis ossium caluarię vituli, aut piscium quorumcunque, ijsque superficie conspersa: Deinde cineritia vel testæ exiccantur: Cum vero fit magnum

Cineritium in foco vel furno.

cineritium in foco vel furno, non tam operose omnia præparant, vt in testa & cupella; Quo minus enim opus, eo maior diligentia requiritur, vnde hoc certius est quoque in probatione, quam maius: Exiccata cineritia, ad vsum adhibentur: Cupellarum eadem materia est, at purgatio, sed illæ cum pistillo & monacha vt vocant, ex latone polito

Cupellarum de quo modo fiant.

funt: In his rite præparatis & exiccatis centenarius docimasticus, parte post partem, imponitur, & in separationis furnello; igne superius incenso; cupellæque per tegulam camurata, perforatam tecta, probatio instituitur, donec granum fixum constans ex auro & argento fulget & stet in superficie cupellæ; ignitum, tum cum cupellâ extra-

Che anarius docimasticus est dragma vna vltima ponderum.

Cineritium separatum ubi fiat.

Et tum conspergitur guttatim à quo vt extinguatur: Cineritium in testis fit in alio furno, nempe maiore: Focus adhuc in maiore; In foco enim aliquot centenarij imponuntur vna vice; in cineritio aliquot libræ; Oportet autem vt ignis sit flammalis, qui reuerberetur in metallum fusum, vt circumagi & moueri possit: Hinc in magnis illis furnis vidi arborem ingentem, piceam, rectam &

Ignis qualis in separando metallo per cineritium.

à ramis

à ramis nudatam hanc flammam supernè causari & totam operationem perficere, absque alio igne carbonum: Quæ de separatione per cineritium hic sufficiant. In massa ita relicta in superficie sunt metalla bina perfecta mixta secundum plus aut minus; quod color massæ indicat. Hinc ad quartationem instituendam accedendum est; quæ est separatio argenti ab auro per aquæ fortis corrosionem. Argentum enim ut minus compactum & rarius corpus ab eâ aquâ penetratur & in aqueam quasi consistentiâ resolvitur, auro pulverulento remanente in fundo.

Quartatio dicitur, quia ad minimum oportet esse tres partes argenti, & vnam auri, si aqua operari debeat: Quod si plus auri & minus argenti sit, tum necessum est; quod de argento fino plus adiciatur, donec eâ proportione aut maiori superet aurum in massa contentum. Fit autem hæc operatio in vase vitreo, in arenis tepidis collocato per paucas horas: solutione factâ, argentum cœrulei coloris cum aqua effunditur in vas lapideum densum, in cuius fundo sit lamina cuprea, & affunditur aliquantulum aque fontanæ, tum argentum fundum petit & in illâ lamina congregatur, iterum corpusculum factum; Hinc eiuitur aliquoties & liquefit, habeturque pro argento fino: Sic auri substantia flava quæ mansit in vitro, eluitur & liquefit, atque illa pro auro fino agnoscitur: Verum cum semper auro aliquid remaneat argenti, tanquam matris, à qua per aquam non satis separari possit, cum sit naturæ vinculum, quo magis perfectum cum minus perfecto indivisibiliter colligatum sit; nec non ianua, per quam vna natura in aliam transeat; Hinc duas adhuc vias inuenerunt artifices ad magis purgandum aurum; quibus quoque vultur, si alias parua quantitas auri ab argento sit separanda, etiam non præcedente quartatione, ut pote ducatus vnus

Quantatio seu se aratio per aquam fortis in illi tur ad aurum ab argento discernendum.

Quartatio unde ducatur.

Quartatio quomodo fiat.

Argentum finum quod

Aurum finum quod.

Cementatio aut plures, ad inaurandum vel foliationem; Atque hæc sunt
quid, cur Cementatio & per antimonium fusio: Cementatio fit
& quomodo variis modis, communior est, cum regulis puluerifatis, vrinâ
fiat. hominis madefactis, ita vt in vase terreo ponatur laminatum
 aurum, & superius inferiusq; pulueres illi collocentur, igneq;
 incenso aliquot horis vratur. Hinc argentum separatur ab auro,
 seq; abscondit in pulueres lateritios, vnde per aliud artificium
 reducitur: Quod si sua cementatio non sufficiat, altera vel 3.
 repetitur: Alij addunt sales, scoriâ ferri & huiusmodi plura
 laterum pulueribus, sed ad aliam intentionem.

Fusio per Fusio per antimonium, vt & cementatio, sunt propria auri
antimonium examina, ite ab aqua forti non solui, a sulfure incenso non
quid & mutari, nec aduri, ab aceti halitu seu vapore calido, non aliter
quomodo colorari. Omnium aut fortissima & exquisitissima dicitur esse
fiat. illa, quæ fit per antimonium, hoc modo: Antimonij 6. partes,
 aut circiter ponuntur in tigillo aut vase forti, non vitreato,
 in igne perdurante, inferius seorsim angustiori, superius
 capaciori, & liquefiunt, tum vna pars auri immittitur liquefacti,
 & vase ab igne remoto circum circa in loco, vbi stat, fit percussio
 vnde magis aurum graue fundum petat: Refrigerato vase, hoc
 fragitur, & in fundo seu apice antimonij inuenitur regulus aureus,
 albi tamen coloris, qui deinde in vase aperto positus ad ignem
 seu flammam folium purgatur ab antimonio & fit purissimum,
 ruberrimum aurum, omnibus numeris absolutum. Verum hactenus
 dicta separationum & examinationum seu purificationum auri genera
 vulgaribus quoque artificibus metallicis, fusoribus & aurifabris nota
 sunt, suntque magna pars eorum operum, quæ vt philosophi &
 Chymici inquisitoribus si non manuali tractatione, tamen metallici
 consideratione quoque cognita sint, non videtur alienum ab illorum
 proposito, imò maxime necessarium: Quocirca nos hæc quasi obiter
 hoc loco inserimus eam ob causam, vt his per
 spe-

Auri multæ
probationes

Fusio per an
timonium
quomodo
fiat.

Vulgaria
auri purgan
di opera
Chymicis
sunt scitu
digna.

spectis ad maiora huiusmodi authorū, utpote *Erkeri, Fach-*
si, aliorumve, opera legenda incitentur, & si fieri possit i-
 psam visivā aut manualē experiētiā hauriant: Ne tamen in
 hilce vulgatis haream⁹ absq; causarū meditatione, hasce,
 q̄ est philosophi, perpendemus & examinabim⁹, è quibus
 vulg⁹ opificū nihil aut parum intelligit, dum saltē secundū
 vsum & morē, put̄ didicit ab aliis, quæ tractat, peragit: Fit
 itaque separatio per cineritium vel cupellā s. de causis: pri-
 mo q̄a calor est cōgregator homogeneorum & dissipator
 heterogeneorum: Hinc ille substantiam puram argēti vi-
 ui, quæ est in auro & argēto cōgregat, & substantiam im-
 puram & heterogeneam, quæ est in cæteris metallis ratio-
 ne magnæ copię sulfuris cōbustibilis & terrestris, separat:
 Hic calor intra tertæ viscera in mineris imperfectis eodē
 modo operatur, nempe concoquens immaturum longō
 tempore, coagulans liquidum argentum vivum, & segre-
 gans inde combustibile & comburens sulfur, à quo sulfu-
 re idea quædam imprimitur argento vivo sulfurea, hoc
 est, calida & sicca, quo factō aliqua eius particula expirat,
 derelinquens suam habitationem, in qua saltem hospes
 fuit, non autem dominus: Secundo hic idem calor super-
 ne adueniens, cum longe maior sit, quam in fundo, ad
 quem ignis peruenire nequeat, repellit & repercutit à
 sese hoc, quod separavit tanquam heterogeneum ab
 homogeneo: Vnde duplex causā caloris ordinati ita
 concurrens faciliorem reddit separationem unius ab al-
 io, imperfecti à perfecto: Causā verò, cur imperfectum
 fugiat & perfectum constet, est duplex: Vna sulfur, ut
 dictum, combustibile & heterogeneum: Altera, quia
 illud est immaturum & ignis calori minus assuetum:
 Hinc fugit ignē tanquā suum cōtrarium ex naturæ instin-
 ctu, quæadmodum videm⁹ omnia aquea facere & humida
 ac fri-

*Qua sine
 causa sepa-
 rationum
 metallorum
 ab invicem
 incineritio.
 Separatio
 per cineriti-
 um fit quia
 que de cau-
 sis.*

1.
*Calor con-
 gregat ho-
 mogenea.*

*A sulfure
 combustibi-
 li idea im-
 primitur
 argento vi-
 vo sulfurea*

2.
*Calor repel-
 lit heteroge-
 neum à se.*

3. 42.

Plumbi
quantitas
inprobatio
ne.

ac frigida, quale est argentum viuum imperfectorum. Sint exempli gratia; duo perfecta, aurum & argentum, & totidem imperfecta cuprum & plumbum in cineritio; oportet itaque vt plumbi quantitas sit triplo maior, quam omnium reliquorum, nempe si auri sit vnica, & argenti, nec non cupri, tum vnicias nouem aut paulo plus plumbi necessarium est adicere: Alias cuprum non omni ex parte separabitur à perfectis: In hac itaque proportione facilis fit liquefactio horum omnium, Ex quibus primū quod abutum molitur in cineritii fundum ab ignis uehementia, est plumbum, vt aqueum & citissimè liquefactionis; Hoc non nihil de sibi affini, ratione sulfuris terrestris & foedi, ac argenti viui non satis cupro maturi, secum rapit, velutque *auriga*, deducit ad fundum Cineritii, idque tam diu, donec totum auexerit; argentum verò & aurum relinquit, cum quo nihil commune habet: Quinto cineritium eo modo, vt dictum supra, formatum, aptum est ad recipienda metalla imperfecta ab igne afflicta & cruciata, ne hæc comburantur in cineres; propter eius raritatem; quæ tamen non tanta est, vt ratione ponderis, quod maius in auro, quam reliquis est, perfecta vna descendant aut imbibantur: Vim enim hæc ab igne non sentiunt; Ergo nec fugam appetunt, sed quia in calore nata & æquata sint, hinc in eo gaudent: Deinde illorum viscositas tanta est, vt non segregentur tam facile ab inuicem in partes, quæ descendant: Cineritium itaque *asylum* aut *hospitale* est ægrorum metallorum, non sanorum, si interiorum eius fundum ac capacitatem consideremus, si superiorem superficiem verò, veluti campus Martius aut gymnasium, in quo perfecti athletæ probantur & imperfecti ab iis discernuntur & profligantur.

Plumbum
auriga cu-
pri in pro-
batione.
5.

Perfecta me-
talla vim
non sentiunt
ab igne.

Cineritium
est hospitale
ægrorum
metallorū.
Cineriti-
um campus
Martius
perfectorū.

Separatio argenti ab auro per aquam fortem fit hac de

causa quia aqua fortis ex salibus, vt petrae & vitriolo, aut aliis, facta est penetrantissimae potentiae, vt in intimos poros cuiuscunque metalli sese insinuet; Insuper habet acredine corrodentem & igneam. Hac ratione, calore externo agente, in argentum agit, quod est rationis & magis porosi corporis, quam aurum, idque corrodit & sibi assimilat in liquorem fusibilem, vt velut aqua appareat: Est autem in vitriolo vis aperiens non solum, sed quoque astringens: Vnde continetur, ne grauitate sua in aquam descendat, & maneat apud aurum: Hoc vt pote ponderosissimum, valde compactum, solidum absque poris hanc aquam astringentem ob vitriolum aut alumen in se non admittit, sed prorsus excludit; vnde remanet integrum, vt est separatum ab argento, nempe in tenuissimis particulis: Quod si vero ex aqua forti Regiam dictam, efficias; ad libram eius vnciam vnam salis ammoniaci addendo, tum maior est penetrantia ab hoc sale, & vitrioli vis astrictoria obtunditur, vnde aurum similiter corroditur & in aquam reducitur: Repercussio argenti fit, aqua communi affusa, quia fortis liquoris vis & potentia debilitatur, hinc dimittit argentum, quem admodum per redistillationem aqua communi separata, aqua fortis iterum fit efficax, vt prius: Receptio a cupro fit ob naturarum affinitatem: Propter sulfur enim in cupro existens, aqua iam debilitata ad illud descendit, propter argentum viuum cupri, argentum: Esse enim multas foeces aquae fortis in argento patet ex visu & experientia, quae separandae sunt per liquefactionem. Cementationis causa est fere eadem, at in hac non fit corrosio; Compactio tamen auri & in calore assuetio maior, faciunt quod maneat aurum, & raritas substantiae, minorque maturitas argenti, quod abeat: Geber lib. exam. c. 34. hanc reddit causam vbi inquit: Diximus autem, quod corpora quaedam magis, quaedam vero minus per

Argentum porosius quam aurum.

Aurum cur non soluitur ab aqua forti.

Regia aqua quid sit vnde defiat & cur aurum soluit.

Cur cuprum faciat descendere argentum.

Cementationis causa.

Soleur non comburatur cemento.
 ignis comburuntur calcinationis modum, ut que plures sunt sulfuris quantitatem combustibilis continentia, magis, que verò minus, minus: Quia igitur solinter cetera corpora minoris est sulfuris quantitatis, ideo inter cetera omnium mineralium corporum minime per ignis inflammationem comburitur: Luna verò post Solem inter omnia corpora reliqua minus est sulfuris quantitatis participans, plures autem, quam Sol. Et paulo post. Cum igitur ex rebus constituatur

Cementum unde fiat.
 inflammabilibus cementum, patet causa illius inuentionis necessaria & fuit, ut omnia combustibilia comburerentur: Cum igitur vnum solum sit corpus incombustibile solum illud, aut ad naturam illius preparatum, in cemento saluatur: Durant tamen quadam magis,

Qua corpora magis ac minus durant in cemento.
 quedam vero minus in cemento: Quae vero magis & quae minus nota sunt cum causis dictis: Durant igitur plus Luna, minus verò Mars, adhuc verò & minus Iupiter, minus vero & adhuc Venus, minime verò Saturnus: Causas separationis cuiuscunq; metallorum sic cap. 35. exprimit: Et neq; separatio corporum fit ab inuicem in his duobus examinibus (utpote cineritij & cementi) generibus, nisi propter diuersitatem compositionis substantiarum eorum; quia ex

Causa separationis corporum per cementum & alia examina.
 eo resultat fusionis diuersitas & spissitudo & raritas, quae quidem separationis sunt causa quia propter illorum fortem compositionem non corrumpitur illorum substantia à substantia corporis extranei; cum non fiat illorum per minima mixtio: Et ideo necesse est illa de commixto à se inuicem separari sine corruptione totali illorum essentiae. Hæc Geber. Fusio per antimonium (cuius Geber

Fusionis per antimonium facta causa,
 nullam mentionem facit, ut nec quartationis) auri separationem facit ab argento, ex iam sæpe dictis causis, quæ sunt eius spissitudo, maturitas & sulfuris minima quantitas: Ad has accedit pondus auri grauissimum, quod facile fundum petit, interim dum argentum in via detinetur & de maturitate examinetur: Constat enim antimonium copioso sulfure combustibili & arsenico, & argento viuo pauciore subtilissimæ & volatilis naturæ; Vnde si aurum liqui-

liquidum ipsi immittatur, hoc transiens per illud sulfur, ab eo, tanquam spongia abstergitur & purgatur, quod nihilo minus retineri nequit, cum sit corpus rotundum absq; angulis, solidum absq; poris, purum per se considerando absque facibus; Hinc descendit ad fundū vasis celerrimè, Argentum eōtra, cum sit auro duplo leuius, immaturi⁹, porosi⁹ & alicuius sulfuris, dissipatur per totā substantiā antimoni: Vbi cōsiderandū, quod tamen oīa met allica, vt cuprum, plumbum, ferrum, stānum & argentum per antimonium fusa, dent regulum seu fundum petāt, sed nō tā celeriter, nec cum tota sui substantiā: Quā ppter oportet, vt in hac operatiōe expedit⁹ sit artifex, ne & argētū descēdat cū auro, quod fieri posset, si maior esset argenti quantitas, & operatio diu protraheretur; Ex antimonio post argentum elicitur per magnam ignis fusionem cum fluxu addito cōueniente: Combustio auri per sulfur, & expositio supra vaporē aceti, & huiusmodi alia videantur apud *Gebrum* dicto loco: Enarratis modis purificandi auri, prout fit *Schemnitij* in *Vngaria* seu *Zepusio*, alibique in vsu, est, cum maxima pars *Vngarie*, vbi ditissimæ sunt fodinæ, nec non *Sclauonia* & *Transyluania* cum *Zepusensi* ditione iam sint in *Turcici tyranni* potestate, corollarij vice huius prouentus annuos hoc loco adijciemus, quemadmodum in plærisque alijs nationibus & regnis antehac fecimus; non quidem eam ob causam, quasi *Vngaria* ad *Turcam* de iure spectet, cum domui *Austriacæ* proprioque regi, quantum eius superest, pareat, sed quia de possessione violenta & tyrannica eam maxima ex parte teneat & vsurpet: *Prouentus autē Turcici Imperatoris* à diuersis auctorib. diuerso modo traditur: neq; in vno cōsentiunt omnes, cū tēpora mutētur pro diuersitate principū, quorū auaritia expleri nō pōt; ideo alij alijs duplo exigūt. *Theod. Spanduginus Patricius Constantinopol. ait, Solymani*

Omnia metalla faciū regulum in antimonio.

Argentum separandū ex antimonio.

Turca prouentus prouentus prouentus corollario.

Prouentus Turcici diuersi traduntur.

Reditus Turcici ex Spanduginō.

tempore totum illius imperium soluisse quotannis decem
 milliones, nonaginta, quadraginta octo millia ducatorum
 & quingentos. Et hæc particulatim explicat hoc modo:

Ex tributo *Carazzi*, quod à Christianis penditur quotan-
 nis, recipit milionem vnum 50. millia Seraphorum.

Ex mineris metallicis, salis, aluminis, colorum, boli Ar-
 meni, terræ sigillatæ & eiusmodi 900. millia.

Ex datis & gabellis, vt vulgo loquuntur, 700. millia.

Ex priuilegiis & diplomatibus, 100. millia.

Ex bonis caducis, 500. millia.

Ex salinis 500. millia.

Ex bonis defunctorum sine hærede vel patrono, 100. m.

Ex naulis, quæ penduntur pro egressu regnorum, 50. m.

Ex monetariis officinis, 100. millia.

Ex piscatoribus, 50. millia.

Ex muneribus gratuitis 300. millia.

Ex redditibus mortuorum *Bassarum* & aliorum, quib. sti-
 pendia quotannis ab imperatore soluuntur, post quorum
 mortem redeunt ad ærarium quotannis, plusquã 600. m.

Cyprus hodie pendit 8. millia.

Moldavia 6. millia. *Valachia* 12. millia.

Ragusini 12. millia, 500. *Chias* 10. millia.

Chairus, quæ est *Méphis* & tota *Ægyptus* decies 100. m.

Sultaninorum:

Ex decimis omnium vrbiũ sui imperii legit 4. million.

Ex decimis aliorum regnorum, 7. milliones, 3948. 5.

Summa totius 10. milliones, 90. 48. millia & 50. ducati.

Reditus
 Turcici ex
 Bottero.

Iohannes Botterus Turcico Imperatori tantum tribuit 8.
 auri milliones, præter *Timariolos*, dicitquæ *Ægyptum* olim
 soluisse 7. milliones.

Reditus
 Turcici ex
 Sansouino.

Francisc. Sansouinus in suis relatiõib. dicit illũ possidere an-
 nuatim 15. milliones auri, ex quibus quinq; tantum recon-
 dun-

duntur in ærario, quod *Chasna* vocatur, decem reliqui mil-
liones impenduntur ad stipendia militum, qui aluntur per
totum Imperium.

Paulus Iovius in vita *Solymani* ait, connumeratis cum prio-
ribus suis etiam Sultanici regni redditibus, sexages cente-
na millia aureorum singulis annis habet; Ex quibus quin-
quies & quadrages centena millia expendit.

Reditus
Turc. ex
Ionio.

Bernhardus Nauagerius Legatus Venetorum apud *Constanti-*
nopolitanum Imperatorem Anno Domini 1549. in suis relatio-
nibus in hæc verba scribit: Difficilimum est scire, quantum
reditum *Turcicus Imperator* annuatim recipit ex omnibus
prouincijs suo dominatui subditis, cum diuersæ sint, mul-
torum hac de re opiniones. Quidam illi tribuunt quinde-
cim miliones auri: Alij triginta millia Sultanicorum quo-
tidie illum recipere affirmant, quæ efficiunt quotannis tan-
tum decem miliones, nonaginta quinque millia ducato-
rum: At ego dico, me animaduertisse ex rationibus æra-
rij, quod *Chasna* dicitur, recipi annuatim 8. miliones,
272000. ducatorum, quæ summa ex his particularibus col-
ligitur.

Reditus
Turc. ex
Nauagerio.

Tributum illud *Carazzi* dictum, quod exigitur à Christianis,
Græcis & Anatolia, (hoc est, *Asiæ minoris*) superat decies
centena millia ducatorum.

Ex dacijs, diplomatibus & priuilegijs colliguntur quo-
tannis centum millia ducatorum.

Ex bonis defunctorum sine hærede trecenta millia.

Incolæ ducatus *Arrago* (qui à tributo *Carazzi* immu-
nes sunt) soluunt annuatim per singulas domos ducatum
vnum, quod efficit summam ducatorum millium.

Quot fami-
lia seu do-
mus *Arra-
go* sint.

Aegyptus, Memphis & Arabia soluunt vnum millionem
& octingenta Seraphorum aureorum millia ex quibus in
ærarium Principis importantur nongenta millia.

Syria tota expendit sexcenta millia, ex quibus ad ærarium redeunt trecenta millia, reliquum ad tuitionem provinciarum impenditur.

Mesopotamia ducenta millia, ex quibus ad ærarium redeunt centum & quinquaginta millia.

Ex fodinis metallicis, salis & aluminis, quindecies centena millia.

Ex dacijs & commercijs, duodecies centena millia.

Ex decimis frumenti & aliorum fructuum, octingenta millia.

Ex tributo *Moldavia*, sedecim millia.

Ex *Valachia* 12. millia.

Ex *Transylvania* 10. millia.

Ex *Ragufino* tributo 10. millia.

Ex insulis *Archipelagi* 6. millia.

Ex *Chio*, 10. millia.

Ex *Cypro* 8. millia.

Hæc omnia efficiunt 8. milliones, 272000. ducatorum.

Reditus
Turc. ex
Viginario.

Viginarius ita *Turcicum* reditum annuum describit: Sub *Solymano Othomanno* Turcarum imperatore eius provenit, annuus æstimabatur: Tributum illud annuum, quod vocatur, *Carazzi*, penditurque quotannis à Christianis Orientalis Græciæ & Asiæ, nempe ducatus cum dimidio pro singulis capitibus, efficit quindecies centena millia *Seraphorum*.

Tributa exportorij, naulis, diplomatibus, priuilegijs & reliquis expeditionibus curiæ, accedunt ad centum millia.

Ex bonis caducis, quæ *ἀκρόπορις* dicuntur, trecenta millia.

Ducatus *Arrego*, qui immunis est à tributo *Carazzi*, soluit ducenta millia.

Aegyptus & *Arabia* octies decies centena millia.

Syria, sexies centena millia.

Mesopotamia ducenta millia:

Ex fodinis auri, argenti, æris, stanni, plumbi, salis, aluminis, sulfuris, Terræ sigillatæ, Boli Armeni, colorum & aliarum fossilium materiarum, quindecies centena millia.

Ex tributis rerum venalium, quæ importantur & exportantur, duodecies centena millia.

Ex decimis frumentorum & aliorum fructuum, octies centena millia.

Moldavia Despotæ pendit annuatim sedecim millia.

Rhodos, Chios & reliquæ insulæ Archipelagi 50. millia.

Cyprus recenter Christianis adempta, sexies centena millia.

Turcicus hic proventus æstimatur hodie ad 12. milliones auri, qui quotannis ingrediuntur ærarium *Sulthani*, quod *Chasna* dicitur: Præter hæc accedunt & alij reditus, qui *Thymar* dicitur, ex agris, sylvis, fluvijs, hortis & pascuis totius Imperij *Turcici*, qui ad maximam summam redeunt: Ex ijs impensæ suppeditantur ad alenda trecenta millia equorum militarium; quos Imperator suis equitibus distribuit, quoties expeditio suscipienda est in hostem: Ad bellum enim omnes coguntur, quotiescunque principi libet, stipendijs, armis, equisque & annona ex æratio acceptis.

Quantis vero bellorum incurſionibus & vastationibus *Vngaria* centenis his ultimis annis à *Turcis* vexata & fere ad barbariem redacta sit, testantur historia: Vnde cum *Turcæ* ab omni humaniore disciplina, artibus & scientijs abhorreant, non mirum est, quod potius colligendis tributis & cadibus hominum, quam indagandis arcanis philosophicis & medicamentis hominum, gaudeant.

Aduersarius ad arma iam paratus hoc produxit
Argumentum.

31. *Argumentum negatiuum Aduersarij contra Chemicam
& Melchiorem Cibinensem, Vngarum.*

*Argum. 31.
negatiuum.*

Si perfectio omnis, formæque introductio fiat in instanti, tum Chemicæ operatio & præparatio, quæ non fit in instanti, est frustranea, ipsaque ars vana.

At primum verum.

Ergo & secundum.

Propositio pater: Quia forma est, quæ dat esse rei: Essentia autem rei non recipit magis nec minus, sed in momento fit id, quod ante non fuit, vt patet in physicis; Alias vel duæ formæ essent simul & semel in vna materia, vel formæ haberent dilatationem & diminutionem, quod non conceditur; Nam infans vnius horæ non minus homo est, quam vir quinquaginta annorum, quoad formam hominis: Ad hunc vero modum Chemicus non introducit formam metallis, sed ea præparat longo tempore.

Responsio Cibinensis ad 31. Argumentum negatiuum.

*Responsio
ad 31. Ar-
gumentum
negatiuum.*

Verum est, quod formæ introductio fiat in momento, tum quod Chemicæ operatio & præparatio non fiat in instan-

instanti; at proinde non sequitur artem esse vanam : Nam differunt formæ introductio & præparatio, tam secundum naturam, quam artem: Exempli gratia; Scriniarius, qui facit mensam, dum polit asseres, nondum formam mensæ imposuit, cum asseres coniungit glutine, nec dum, cum pedes addidit, tum forma perfecta imposita est: Ita dicendum de domo, dum fundamenta faciuntur, dum parietes educuntur, nondum formam domus habet, cum tectum fit, nondum forma adest, cum factum est, perfecta domus est: Sic secundum naturam homo nondum est, dum semina maris & foeminae separata habentur, nec tum, cum iuncta sunt: Et sic embryo crescit sub utero anima vegetatiua & sensitiua, donec Creatori placeat in momento animam rationalem illi immittere, in eo momento fit homo. Hæc transferantur ad opus, quod naturale & artificiale simul est, nempe Chymicum: In hoc fit præparatio eo usque, donec forma auri perfecta sit, iam mittenda in materiam suam, cum vero per projectionem nunc immittitur, in eo momento fit generatio auri per spoliationem sulfuris combustibilis à materia argenti viui ex metallis imperfectis: Illud argumentum igitur nihil concludit contra Chymiam, at magis ab eius parte est: Geber nimis acriter ita ratiocinantibus respondet in hunc modum: *Et si dicant, perfectionem in instanti dari, & præparationem nostram non in instanti fieri; & concludunt ex hoc, non perficietur per artificium: Ergo nec ars: Dicimus, capit à illorum futua, vacuaq; esse ratione humana, eosq; magis bestiis quam hominibus assimilari: Concludunt enim ex præmissis; nulla se habentibus habitudine ad id, quod illatum est: Tantum ergo tenet hæc argumentatio, Asinus currit, Ergo tu es capra, quantum & ipsorum: Et hoc ideo, Quia et sic non fiat præparatio in instanti, non prohibetur tamē hoc, quod forma vel perfectio non possit præparato dari in instanti: Non enim præparatio est perfectio, sed habitatio ad suscipiendam formam.*

Geber acriter
respondet
ad 31. Arg.
negatiuè.

32. *Argumentum negatiuum contra Chemiam.*

*Argum. 32.
negatiuum:*

Si ars Chémica non possit aurum destruire, multo minus construere poterit.

At non potest primum.

Ergo nec secundum.

Ratio propositionis patet : Nam omnis res facilius destruitur, quam construitur, vt patet in ædibus, quas vel vno die destruire possumus & vix centum extruere : Sic omnia quæ natura fecit, ipsa natura iterum corrumpit & destruit, excepto auro, quod à natura ad tantam firmitatem & connexionem omnium quatuor elementorum adducitur, vt ita permaneat absque resolutione eorundem.

Responsio ad 32. Argumentum negatiuum.

*Responsio
ad 32. Ar-
gumentum
negatiuum.*

Communiter verum est, destructionem esse faciliorem constructione illarum rerum simpliciter, quæ ab arte fiunt absque naturæ opera, vt in domo, mensa, lecto, veste & similibus patet: At quædam fiunt ab arte & natura, quæ non facile destruantur, nihilominus tandem corrumpi posse credibile est, talia sunt aurum & vitrum : Quis destruet vitrum in igne natum ex cineribus & arenis ? Quis destruet aurum ? *Moses* hoc destruxit, & multi artifices id combusserunt, alij soluerunt post calcinationem cum sale & destruxerunt seu in aurum potabile reduxerunt : Vnde

*Aurum destructum à
Mose.*

minor:

minor non est simpliciter vera : Nam omnia ex elementis composita tandem resoluuntur in sua principia & corrumpuntur, alia citius, alia tardius : Aurum maxime perdurat ex terrestribus absque reuertendo in vitrum, in quod omnia alia facile migrant: sic ipsum vitrum dicitur post longas combustiones in massam quandam informem redire, quæ non amplius fit vitrum.

33. *Argumentum negativum Aduersarij contra Chemiam.*

Si natura non produxit tincturas aurificas, quæcunque tincturæ fiunt per artem, ipsi naturæ sunt peregrinæ & non acceptæ, ideoque nec aurificæ. *Argum. negativum.*

At natura nullibi tales produxit tincturas aurificas.

Ergo quæ ab arte fiunt, ipsi naturæ sunt peregrinæ & non acceptæ.

Propositionis connexio patet: Quia ars non est magistra, quæ naturæ per violentiam aliquid introducere possit & imperare, at saltem ministra & imitatrix: Quod igitur opus non est in natura, neque imitabile est arti.

Minor patet: Si produxisset natura tincturas, intra terræ viscera absque dubio metallici operarij essent eius participes, qui rimantur mineras: At hoc nunquam contingit.

Responsio ad 33. Argumentum negatiuum.

*Responsio
ad 33. Ar-
gumentum
negatiuum.*

Tincturas esse in natura & à natura factas omnes philoso-
phi affirmant. *Raymundus*, vt citatur à *Rosario*; *Quamuis*
hic lapis Tincturam naturaliter contineat; nam in corpus *magnesiæ*
est creatus perfecte, per se tamen motum non habet; nisi perficiatur
arte & operatione. Dicunt philosophi esse tincturæ potentiã
feu sulfur in natura, quod nulli dicitur, nisi cui à Deo reuel-
letur: Sic *Alphidius*, teste *Rosario*, *Scito*; inquit, quod hunc lapidem,
de quo hoc arcanum agitur, Deus nõ posuit magno precio emendum;
quoniam in via eiectus inuenitur, quatenus tam à paupere, quam à
diuite haberi possit, vt ratione & scientia ad eam quisq; possit leuiter
peruenire. Sunt præterea multa, quæ natura incepit, nec ad
finem perdunt; vt patet in illis, quibus artus quidam defi-
ciunt ex natura propter caloris aut materiæ defectum; quæ
etiam si non sint ex ordinarijs naturæ operibus, sunt tamen
eiusdem opera eque, vt talia, in quibus nisi impedita fuisset,
ea absoluta produxisset. Eodem modo illa materia, quæ i-
ta à philosophis absconditur, habet potentiam eam; vt fiat
tinctura & vocatur aurum philosophorum; sed defectum
patitur caloris & mixtionis cum suo simili: Satis igitur fuit,
quod natura primam virtutem & potentiam illi introdu-
xerit, etiam si non perfecerit.

*Rationes Melchioris Cibinensis Vngari pro
Chemia. 1.*

*Ratio 31.
affirmatiua
pro Chemia.*

31. Ratio affirmatiua pro Chemia. 1.

Si ars Chymica non esset vera, tum antiqui illi sa-
pientes viri, qui eius veritatẽ scriptis, iuramentis &
dece-

de testationibus arcana aperientium, attestati sunt, infamiam pro honore & blasphemias pro benedictione meriti essent, nempe non ex certo stabiliq; fundamento innixis rebus, sed nugis & inanibus mendaciis nomen aucupantes.

At vltimum illis viris imputari non debet, quod honorem ex nugis & gloriam ex fallaciis aucupati sint; cum licuerit ipsis ex aliis veris rebus & artibus idem & longe honorabilius nomen obtinuisse.

*Hoc est argumentum
Bernhardi
Com.*

Ergo ars Chymica est vera.

Ad maioris connexionem stabiliendam, Dicimus sapientissimos quosque veri studiosissimos quoque fuisse, cum sapientia de vero, tanquam fine, sit sollicita, ut probitas de bono. Si itaque sapientes & probi illi simul fuerint, hinc & veri & boni appetentes: Non est autem nec veritatis nec bonitatis, falsa docere & deceptoriam aliis ingerere pro veris: Vnde constat illos, tanquam contraria virtuti & veritati, mendacia & fraudes fugisse, nec sibi nomen inde sperasse. Hinc Geber, ipse sibi blasphemias in æternum optasset nisi vera dixisset, cum ita in summa sua capit. 12. scribit:

Blasphematī sint ergo in aeternum; quia blasphemias & maledictionem posteris reliquerunt, & ex errore suo super philosophantes perfuderunt; non veritatem sed diabolicam instigationem potius post mortem suam dimiserunt. Et ego blasphemandus sim, nisi errores illorum corrigam; & veritatem tradam in hac scientia, prout melius exigit hac ars vera. Et alius ex recentioribus: Absit, inquit, ut ex-

*Geber blasphematur
deceptoris.
& se ipsum
sit alu sit.*

istimemus antiquos illos venerande antiquitatis philosophos consulto aliquid falsitatis memoria commendare voluisse, qui summam operam veritati inquirenda semper nauarunt, famamq; in posteros non ex nugis & inanibus, sed arduis & sublimibus & vero stabiliq; fundamento innixis quesuerunt. Hæc ille. Et si vero aliquando quidam fuerint, qui gloriam ex falsis reportarint, tamen dies posterior aperuit eorum falsitatem & dolos refutauit, præsertim in mundanis illis, vbi libere cuique sentire liceat, quid verum videatur.

32. Ratio affirmatiua pro Chemia.

Ratio 33.
affirmatiua

Si antiquissima illa figmenta *de aureo vellere*, pomis aureis *Hesperidum* & *Atalante* proiectis, ceruis aureis cornibus & æreis pedibus, cursu defatiganda, & captanda, conueniant omnino cum arte Chymica, eiusq; doctrina, hæc quippe tantæ antiquitatis huc vsque deriuatæ, erit & veritatis infallibilis.

Sed primum haud dubium,

Ergo nec secundum,

M*Aioris connexio patet: quia veritas est harmonia rerum & falsitas dissensio: Res autem, præsertim substantiæ, vt sunt antiquissimæ, sic & earum harmonia, quæ est veritas: E contra dissensio non diu consistit, nec ab antiquo originem duxisse potuit: Cum itaque hæc lepidissime allegoriæ in eo conueniant, quod aurificium sit verum & adeò naturale, quam est poma nasci in arboribus, aut arietem*

gestare lanas; hunc id ad umbrare voluerunt, cum aureitatem vtrisque ascripserint. Si quis verò dubitet de his loquentibus picturis ac. potius ad res alienissimas, utpote mores aut eiusmodi interpretari voluerit; ille suo genio morem gerat: Interim scienti id nunquam persuadebit, ut patet ex diuersis rationibus in Hieroglyphicis nostris productis, quas ut refutet necessum habet validioribus rationibus, aut se ab ipsis refutatam agnoscat.

33. Ratio affirmatiua pro Chemia veritate.

A quibus aurum potest destrui, ab iisdem præsumitur posse confici.

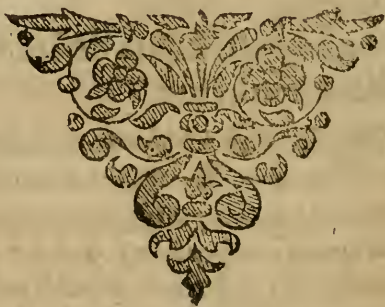
Ratio 33.
affirmatiua
pro Chemia.

At à Chymicis aurum solum destruitur.

Ergo ab iisdem conficitur.

MAior huius syllogismi est philosophorum communis sententia: & opinio vulgi eidem assentitur: Sic enim Rosarius citans alios auctores, ut Ioh. de Aquin. Qui auri destructionē ignorat, cōstructionē eius ex cursu naturæ necessario habet ignorare: Facilius itaq; est aurum cōstruere, q̄ destruere. Et paulò post: Philos. Qui aurū scit destruere, q̄ per amplius nō erit aurū, ille ad maximū arcannū puenit. Alius dicit philos. Difficile est aurū destrui, difficilimè confici; Facilius est destruere accidētale, q̄ essētiāle: Omnis n. qui aurum illud cōpositum naturæ arctissimum & solidissimum aperire potuerit, idem partes eius coniungere posse existimatur: quamuis philosophi dicant, nihil componi ex sui destructione: Duæ alias sunt methodi species, vna vocatur Analytica, altera Synthetica: Analytica à posteriori natura incipit & progreditur versus priora naturā: E contra Synthetica: sic eadem via est Romā Neapolim, quæ est Neapoli Roman. Vnde multi putant ex auri resolutione seu

feu corruptione ad eius compositionem perueniri posse:
Si qui hoc negent, illi demonstrent rationem, cur vnum
fieri possit, & alterum non: Si responderint, a sinum nos
posse destruere, sed non construere, ad id iam antè re-
sponsum est, quod alia sit ratio in construendo vel de-
struendo asino, qui constat animâ sensitiua, alia in
auro, quod non habet eiusmodi animam,
sed saltem mixtionem elementorum
benè proportionatam &
æquatam.

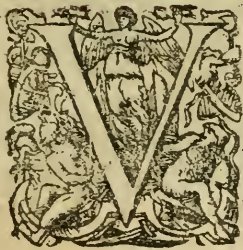

XII. ANONYMI

SARMATÆ SYM-

BOLV.M.

LIBER DVODECIMVS.

VLTIMVS in serie succedente, Hermeti autem ab altero latere proximus, Sarmata fuit, hoc est, ex Sarmatia oriundus, quæ completitur in se diuersos, attamen vnus linguæ, nempe Sclauonicæ populos, quales sunt Poloni, Cassubii, Bohemi, Moraui, Russi, Moschi & quamplures alii: Etsi vero Sarmata antedictus i pse Anonymum se fecerit, tamen ex dicterio ipsius facile nomen occurreret, si

*Sclauonica
lingua di-
uersi popu-
li.*

cui operæ precium videretur: At satius est, vt maneat sub silentio, donec ipse sui dicterii sensum magis exposuerit: Ad hunc, tanquam concessus postremum, Aduersarius sese contulit, languidus &

D.L.G.A.

Acce

flacci-

flaccidus tot illi resistentium & se opponentium
relis (quorum quædam ictus ei; licet non sangui-
ne stillantes, tamen immedicabiles infixisse non
est dubium) inter spem & metum hærens de victo-
riæ, qua iam pridem deiectus erat, euentu: At nos
prius Anonymos reliquos huic adiungemus, ne
solus personatus hoc in conuentu compareat, &
post Mensas secundas adornabimus.

SATVRNVS HVMECTAT TERRAM
portantem Solis flores & Luna.

A Noxymy Sarmata, (cui quidam hoc testimo-
 nium perhibet, quod sit *Helicatharus Borea-*
lis, cuius tincturæ admirabilem potentiam
 in diuersa metalla proiectæ ipse viderit suis
 oculis, eorumq; in aurum optimū cōuersi-
 onē) aut vitam & mores, aut scripta velle e-
 uoluere, cum & ipse & eius tractatus habeantur & tam
 mente quam oculis à plurimis obseruentur, nobis hic non
 fore necessarium arbitramur. De iis, qui in locum, omni-
 bus

M. S.
 Of. Cr.
Helicatharus Borea-
lis à
 Grollio die
 1716.

bus mortalibus communem, hinc decesserint, alia est nostra opinio, utpote quorum vltimæ lineæ rerum nihil addi aut detrahi, salua veritate, possit, quod in viuentibus secus se habere sæpenumero animaduertitur: Anonymos igitur illi adiungemus, licet non congentiles, tamen nominis non contemnendi artifices & authores quorundam librorum, quos, ut orphanos, Chymici amplectuntur & in honore habent.

ANONYMI AVTHORES LIBRORUM Sarmatis adscripti.

*Anonymi
authores
Sarmatis
adscripti*

Author *Cymbali aurei*, quod incipit, Artis nostræ vna tantum extat res: *Nicol. Barnaud.* meminit in suis comment. Chymicis, quod senex medic⁹ *Anshelmus de Bood*, qui tractatum de gemmis eruditissimum edidit, cum ante aliquot annos ex *Belgio, Brugis*, supellectilem suam *Pragam* adferri curasset, inuenerit inter patris sui libellos hui⁹ authoris tractatulum rudi modo compactum & inueteratum, cuius tegumentum cum rimaretur, dicitur incidisse in cauitatem quandam, cui particula pergameni inclusa esset, cum descriptione exigui processus Chymici non ab similibus *Ferneliani*, in vltima parte eius librorum de abditis rerum causis contenti: Hæc inuenta Tincturæ descriptio in fine habuit verba huiusmodi: *Hæc vera esse, probauit puluisculus hic inclusus vnius grani quantitate. cuius dimida pars proiciatur in 3. ij. Mercurij & mutabitur in aurum*: Postquam dictus *de Bood.* hæc vidit & legit, qui alias à Chemia abhorreret, iuit ad aurifabrum, vbi experimentaretur antea relata; quod cum fecisset, optimum aurum inuenit; Vnde aurifaber stæpefactus non aliter sibi persuadere potuit, quin subfuisse dolum aut impositionem. Petiit igitur puluerem
vt ipse

*Tinctura
puluisculus
admixtus
processui.*

vt ipsemet omnia imponeret ad ignē & puluisculum projiceret, quod cum ab eo denuo repetitum esset, rem verissimam & absque fraude existere pro certo reperijt. Quicunque author fuit illius brevis processus, eumque in membrana descriperat & cum grano tincturæ huius tractatuli tegumento excavato imposuerat, idem & author huius cymbali aurei manuscripti & antea nunquam impressi, absque dubio extitit, quidque de eo ediderit, de hoc intelligi voluerit; Cum nimirum brevis ille processus multis superfluis & sophisticis abundet, hic vero aliquanto longior saltem necessaria complectatur: In fine primæ partis hæc habentur: *Visa albedine, in frigida opus tuum, in frigidando enim Lunam, inuenies calorem solis. Morare prope vas & intueri mira, quoniam albescit & citrinescit citius. quam in tribus horis diei: Huius tamen rei germinatio est viridis: Hoc subito si videris, admiratio, timor & terror tibi euenient, nam apparebit tandem in albedine, quæ omnes albedines mundi vincit.*

Anonymus quidam (cuius sectæ tamen is fuerit, iam satis innotuit) ante paucos annos venit in ciuitatem satis celebrem, quam propter certas causas non nominabo, ibique apud pharmacopœum, Chemiæ valde amantem I. M. diuertit. Fuit ille peregrinus non admodum senex, vestitu & habitu non precioso, sed vulgari, in sermone valde parcus, & si interrogaretur, in Chymicis alijsque rebus satis expertus visus; singulis diebus exiuit & in templis sæpissime versatus est, pius in gestu, actu & colloquio; Mansit apud eum supra duas septimanas: Cum vero hyems esset durissima, atque hic vir bonus eius vehementiam timeret, cum non esset contra eam prouisus vestibus pelliceis & idoneis ad iter eius temporis, abiturus orauit hospitem suum vt togam pelliciam sibi accommodaret, quam cum vulgarem (forte io. florenorum) illi mutuo dedisset, iam currui, quem pro

Historia a-
lia proie-
ctio
ni ii. An-
76.

se conduxerat, inessurus, gratias egit hospiti pharmaco-
poco, (qui liberalis alias nihil pecuniæ pro hospitio cõmu-
nicato recipere voluit (eique parum pulueris rubei dedit
in remunerationem dicens, vt hoc non sperneret, sed acci-
peret libram j. plumbi, cui ad ignem positæ hunc puluiscu-
lum inijceret, vnde multi colores & post vnus color, nem-
pe aureus exoriturus esset: Hoc dicto abiit & quidem eo,
quo nostra enigmata spectant superius proposita; Pharma-
copoco autem narrat se togam pelliceam ab auriga nõ re-
cepisse: Paulo post voluit ludibundus quasi experimentari
hunc puluerem, & posuit secundum dictum modum &
quantitatem plumbum ad ignem, cui liquefacto puluerẽ
iniecit, & post multos colores visos & pereuntes, dimidiæ
horæ spacio, color aureus, apparuit, quo viso, admiratione
& timore percussus optimum aurum, cum effunderetur,
inuenit: Ex hoc auro centum ducatos à monetario sibi cu-
di curauit; tantum enim fuit, nec plus, nec minus: Hoc vir
fide dignus absq; iuramento, iurauit verum esse & mone-
tarium, adhuc viuum, in testem vocauit: Hic peregrinus
qui pro hospitio paucorum dierum tantum precij soluit,
nempe circiter 130. thaleros, potuisset sibi emere 10. flore-
nis tunicam pelliceam, ne opus ipse haberet alienam sibi
addicare & retinere: sed aurigam, qui reportare debuit, in
hoc casu excusatum habere nequeo.

*Lib. 6 pro-
posita.*

*Timura
exberimen-
tatio alia.*

*Author
Rosarii
minoris.*

Author Rosarii minoris: Vbicunque inueneris, inquit, Mer-
curium purum & fixum habe pro magno lapide: Aquam
quõq; solutiuiam omnium metallorum ex varijs salibus fa-
ctam, proponit, quam dicit esse clauem, qua portæ metalli-
cæ referentur, vt vna in aliam transire possit: At quilibet hic
cautus sit & à salibus, nisi forte in præparatione, abstineat.

Pandecte.

Codex veritatis.

Veridicus.

} Horum meminit *Bernhardus Comes.*

Summa

Summa textualis.

Clangor buccinae:

Scala philosophorum:

Ludus puerorum.

Aurora consurgens:

Testamentum Pythagoræ Huius quoq; facit mentionē Bernh.

Turba philosophorum; est aliquot formarum seu exemplariū.

Author ignotus:

Author incertus:

Author rosarij alterius abbreviati.

Author tractatus; Mercurius dum bibi, fugit.

Auctor speculi Chymix; quem dicunt esse Vlricum Poysellium, qui obiit A. 1471.

Author via vniuersalis.

Auctor tract. de Quinta essentia vini.

Auct. Lucis lucētis in tenebris.

Auct. Horti diuitiarum.

Auct. Processus pro tinctura.

Auct. tract. de lap. phil. 12. cap.

Auctor anonymus, qui collegit concordantias ex 8. aut pluribus authorib. Chymix classicis de subiecto artis vero.

Author, qui de Aurelia variorum colorum tractatū edidit.

Author splendoris solis.

Author antiquior, qui senioris tabulam explicauit.

Allegoria, quæ ascribitur Merlino.

Allegoria, quæ ascribitur Arisleo.

Author ænigmatum Chymix.

Authores in tot tomis Aurei Velleris Germanice editis con-

tenti: & his innumeris alij accensendi, qui memoriam no-

strā (& forte lectionē) fugiunt; cum in hac peregrinatione

omnino libris Chymicis & aliis. excepto vno vel altero, de-

stituamur ac poti⁹ fidē rememorationi & experiētix cū ra-

uione

Hi tractatus sunt satis cogniti ex li-
bris publicatis:

(Com.

Hi habentur in volum. Chymicis.

*Excusatio
Authoris, s.
qui autho-
res omisi.*

tionem coniunctæ inniti opus habuerimus: Nec vero rescribere licuit in tanta celeritate, qua vti cogimur.

Haëtenus Artifices in hoc opere Chymicos, quotquot occurrerunt, nominatim expressimus, tum ad Chemiæ defensionem, tum ad eius antiquitatem declarandam: Cum vero Anonymi hi nostri nullam nobis reliquerint occasionem de se se scribendi aut vitã & scripta eorum penitus perlustrandis & exponendis, hinc hoc loco Colophonem huic operi post argumenta & rationes adiectas, imponere deberemur, nisi nobis visum fuisset, huic Comœdiæ quasi lætam Catastrophen, & Auræ Mensæ iucunda bellaria seu lauticias pro secundis mensis addere, quibus nauseabundus lectoris stomachus refici & ad nucleum rerum hætenus propositarum gustandum incitari possit; Hoc est, Allegoriam quandam longo inuestigationis Veritatis Chemicæ vsu, nec non peregrinationis, operationis, scriptionis, sumptus, laboris, vigiliæ, meditationis, collationis concordantiarum, experimentationis, erroris, reiterationis, incredibilium continuatione probatam, summarix conclusionis seu generalis capitulationis vice hic in medium producam.

MENSÆ SECVN-

DÆ SEV BELLARIA,

HOCEST,

ALLEGORIA BELLA, VICE RECAPITV-
lationis aut conclusionis summaria totius operis posita; pluri-
imum & perspicua utilitatis & iucunda medi-
tationis lectoris menti exhi-
bens.

QViam potiozem vitæ meæ partem in li-
 terarum humaniorum, artiumque libera-
 lium studijs, ac cum doctioribus quibus-
 cunque, qui sapere quid præ vulgo vide-
 rentur, conuersationibus transegissem, ita
 vt quid firmioris iudicij partim assidua le-
 ctione, partim ipso rerum vsu acquisuisse mihi viderer, ce-
 pi mecum considerare acutius varias hominum actiones,
 plærumq; vel ad pompam & libidinem alijs prædominan-
 di & in honoribus anteferri, aut gulam & luxuriam corpo-
 ris promouendam, aliaue eiusmodi enormia vitia spectan-
 tes, & quod plærique per fas & nefas solis fere diuitijs cu-
 mulandis, omni conscientia respectu, pietatis aut virtutis
 zelo posthabito, præoccupati essent; Vnde diu anceps &
 incertus hæsitavi, an *Democritico cachinno*, an *Heracletio fletui*

Democri-
sus & Hæra-
cletus di-
uerso esse
hæsitandi
serunt.

eandem ob causam subscriberem, an vero cum Ecclesia-
 stico; *Omnia vanitates vanitatum* pronunciarem; Verum
 penficulatis singulis tandem ad me reuersus, post *Dei Opt.*
Max. agnitionem, ex *Fōntibus Israelis seu sacris Biblijs* hau-
 stam, nihil melius, prius aut antiquius inueni, quam rerum
 abditarum in natura existentium, hominique maxime v-
 tilium; inuestigationem, qualicunque modo institutam, si-
 ue domi per libros ab alijs relictos, meditatione præuia &
 experientia manuali pedisse qua, siue foris *magnū illum*
Mundi codicem peruoluendo; A nullo horum inquirendæ
 scientiæ modo abstinui, sed nunc huic, nunc alteri indul-
 gendo, quo plus hausi, eo magis, *Tantali* instar, siti: Aud-
 ueram vero inter cætera esse auem quandam in toto terra-
 rum orbe saltem vnicam; *PHOENICEM* dictam, cuius
 corporis exuuia, hoc est plumæ seu carnes haberentur
Medicina omnium Medicinarum præstantissima, utpote quæ
 foret *Remedium IRAE & DOLORIS* seu *NEPENTHES*,
 de quo legitur in antiquorum scriptis, quod *Helena, à Paride*
Troiano rapta, id præbuerit *Telemacho*, quo ille omnes præ-
 teritos labores, curas & dolores oblitus lætitia singulari
 exhilaratus est: Ad hanc itaque auem indagandam, vbi-
 cunque lateret, impetu quodam naturæ meæ mentisque
 raptus & quasi volens coactus sum; non quod sperarem
 potiri hac volucris integra (id enim mihi impossibile præui-
 di) sed saltem ut vel plumam exiguam eius, quocunque la-
 bore, sumptu & peregrinatione adipiscerer; De *Phenice*, an
 sitalycubi, permulti dubitant, at longe plures de Medicina
 iam dicta: Qui de illa sibi dubium faciunt, illos ad *Tacitum*,
Plinium & alios rerum mundanarum scriptores ab legatos
 velim; qui de hac, his hoc loco satisfiet; Inter quos ego ipse
 diutius extiti, qui non potui animum inducere meum, ut
 eiusmodi Medicinam simpliciter possibilem crederem,

quam-

Omnia vanitates vanitatum

Inuestigatione rerum abditarum nihil melius.

Auis Phoenix celebratissima semper fuit in scriptis sapientum. Remedium Irae & doloris.

Phoenix a suis an sit.

An sit Medicina Irae & doloris.

quamvis à nonnullis fide dignissimis viris eius mentionem fieri perceperam, sed eam vel suppositiciam aut fabulosam omnino; quemadmodū eiusmodi ab antiquis aut longinquis præter communem naturæ aut consuetudinis ordinē deducta plerumq; videri solent, præpostera mentis obstinacia putavi: Quis enim vnquam, dixi, medelam iræ professus est, nisi verbo tenus, nō autem remedijs naturalibus? Quis dolorem mitigantibus, Narcoticis, Opiatis & Laudanis, nisi in medicina parum expertus, tollere non nouit? Primum itaque vt non necessarium medico, sic alterum non insolitum, sed ipsa praxi frequentissimum accidit, vt non opus sit nouam de vtroque Medicinam desiderare aut expetere; multo minus aliquid laboris aut sumptus illi incurrendo impendere: Ad hæc legimus in antiquorum commentarijs; quomodo philosophus quidam præcipientem *Augusti Cæsaris* iram corrigere conatus est, nempe ne quid faceret ira præpeditus, antequam viginti quatuor literarum elementa tacite secum percutrisset, quæ si vera sunt auxilia, cuiuslibet in promptu habentur nec indigent expensis aut doctrinis alijs: Ne quid addam de moralium sententijs, tam dolore animi, quam iræ remedia pollicentibus, quibus ita proprium videtur; moderari mentem & affectus temperare; vt medico corpus à morbis liberare, eiusq; temperamentum optimum conseruare. Verum omnib. his, quæ nullam eiusmodi dari Medicinam inuestigatione dignam innuunt, consideratis, vice versa, & illa, quæ affirmando eam statuunt, produxi in hunc modum: *Frustra Ethicus* vel etiam *Theologus* præseribit alicui præcepta moderandæ iræ, si temperies corporis reclamet, vt pote calida & sicca, humorib. biliosis & retorridis exæstuans, vt patet in paraphreniticis, phreniticis, Maniacis & à diabolo obsessis, in quib. bilis flaua vel atra causa est præcipua aut sine qua non:

Diodorus Siculus facit eius Medicinam mentionem.

Contra iræ auxilium morale.

Francisci Petrarche de remedijs vtriusque fortuna.

Esse iræ remedia utilia.

*Iræ ex hu-
more calido
abundante.*

Medicus itaq; in eiusmodi casibus temperet vel expurget humores immoderatos & cessabit iræ rabies, non aliter, quam igne per aquam extincto cessat omnis combustio: Vnde medicorum antesignanus ille *Galenus* non inconcinne libro singulari testatum reliquit, *Quod mores animi sequantur temperamentum corporis*: Vt enim alias fortissimus & inuictus miles diutino & squalido carcere eneruari & conteri potest adeo, vt egre seipsum sustineat, ita & mens hominis, alias nec iræ nec furiosis affectibus mancipata, vitio solius corporis biliosi vel ab humoribus alijs contaminati, sæpissime inficitur & vincitur: Quod si auctoritate grauissimi medici & philosophi ad hanc rem probandam opus sit, ex multis vnus *Arnoldi Villanouani* testimonium adducam; qui libro de simplicibus, vbi portam secretorum omnium medicinarum ex tabulis qualitatum primarum, secundarum, tertiarum & quartarum, aperit, in hunc modum scribit: *Et si tu vis etiam facere tabulam eorum, quæ operantur per accidens, aut aliquo tali modo occulto, ex dictis potes habere; verbi gratia, si vis scire, quæ faciant bonam memoriam, bonum intellectum, bonum visum, & quæ faciunt amorem secundum viam naturalem, aut via occulta: Ad omnia enim ars medicina habet ingenium: Nam bonitas intellectus ad bonitatem sensitiua est virtutis: Igitur bonum intellectum sunt facientia bonam digestionem & confortantia cerebrum, & membra principalia, expurgantia superfluitates, prohibentia vapores ascendere, sanguinem clarificantia, & quæ respiciunt caput & cerebrum, & habent proprietatem ad bonitatem intellectus: Hac autem omnia intellectus supra dictis, inuenies, unde facies tibi tabulam ad omnem operationem, si vis: Et secundum hoc inuenies multos auctores dicere de suis receptionibus, quod faciant bonum intellectum, quia large prohibent multiplicari superfluitates, aut reprimunt vapores, aut confortant cerebrum generaliter, rectificans*

Mens patitur à corpore.

Arnoldi sententia de morbis animi.

Intellectum bonum facientia qua.

cant sanguinem & spiritum & alleviant sensitivam, ex qua provenit omnis bonitas intellectus: Audiuisti etiam, quod quadam medicina vocatur latificatiua, quia aggregat omnia confortantia membræ principalia & sanguinem clarificantia & generantia bonum sanguinem & spiritum: secundum hoc etiam potes dicere, quod quadam medicina ducit ad paradysum, quia est composita ex disponentibus sanguinem ad misericordiam & pietatem & mansuetudinẽ & benignitatem, quibus mediantibus sequitur bonus appetitus ad bona opera: Et quadam incitat amorem, quia auget sanguinem laudabilem clarum in quanto & in quali, & priuat ipsum à melancholia & phlegmate, quæ sunt causæ sollicitudinis, quæ prohibet conuersationem & curabilitatem & amorem: Sanguis verò multus clarus facit omnia contraria, incitat Venereum appetitum, unde de necessitate diligunt & faciunt ciuiles conuersationes, gaudia, liberalitatem, ex quo sequitur ipsum diligere & diligere & desiderari ab omnibus: Et quadam facit castum, religiosum, quia inclinât sanguinem ad frigiditatem & paucitatem, quo factò non appetit coitum, nec mulieres, nec ludum, nec cantus, nec similia: Et ut generaliter dicatur, potes cum medicinis scire dispositionem sanguinis ad quamcungꝫ qualitatem & tota differentia morum hominis fit ex sanguine calido, frigido, humido & sicco, & cum medicinis prædictis scis etiam facere circa hominem, quod vis: Tu audiuisti etiam ab authoribus, quod quadam medicina facit fatuum, quadam demoniacum, & si tu vis facere de istis secretis & firmari, respice in nobis familiaribus, nec multi homines sunt recti sensus nec boni ingenii, & si potauerunt multum vinum, quod non est medicina extranea, efficiuntur stolidi aut furiosi, aut habentes mores diuersos valde à seipsis non ebris: Et omnia mutantia sanguinem ad excessum calidi aut frigidi, permutant mores & intellectum à ratione: Vidisti, quod multoties comedit homo unum cibum & post comestionem redditur alacer & iocosus, cantans & valde diuersus à seipso antequam comederet: Aliquando contrarium est, quia sanguis & spiritus & complexio ex primore-

Medicina
qua lam la
tificatiua.

Medicina
duccens ad
Paradisum

Medicina
incitans ad
amorem.

Medicina
faciens ca-
stum & re-
ligiosum.

Medicina
quadam fa-
cit fatuum.

Ex multi
vini potu
stolidi fiunt
Cibus &
potus alte-
rant affe-
ctus in evo-
lum.

Etificatur & bonificatur ex alio vero corrumpebatur: Facit igitur medicus de auaro prodigum, de casto luxuriosum, de timido audacem, & generaliter sicut mutat complexionem sanguinis, necesse est mutare sequentes inclinationes & complexiones ipsius: Et hæc sunt secreta ipsius ultima artis medicina: Quandoque verò ipsa non facit ea nisi ex consequenti valde: Insipientes cum legerint in libris prudentum medicorum & senum, qui sciuerunt iam esse secretum medicina, cum vident eos facere bonum intellectum & facere fidelem, fortunatum, valde derident eos, & derisi valde elongati sunt à secretis medicina & non volunt audire, nec credunt, quod ad medicinam spectet, nisi curare dolorem capitis aut apostema aut febrem, & ipsi deberent curare seipsos de grossitie intellectus, donec possent intelligere ea, quæ propter tales, qui vituperant secretorum inuentores, tu audiisti, quod Hippocrates præcepit physicis, quos docebat, Quod secreta non pandant; Quia redundat in vituperium sapientum & in infamiam: quia si homo sit sapiens & inuestigans, bene veniet ad ipsa & participabit Nobiscum Donum Philosophia. Et paulo post: Et tu vidisti in libro experimentorum philosophorum, quod circa animæ passiones posuerunt pulcherrima, & mirabilia: Quæ enim Medicina est magis calefaciens, quam IRA? Et magis priuans amorem & generans discordiam, & quæ magis infrigidat, quam timor: & quæ magis confortat, quam gaudium? Et quæ magis cibatur & nutrit, quam bona spes? Et quæ magis interficit, quam desperatio? Cum ipsis enim philosophi fecerunt res valde pulchras. Hæc ille: Ex quibus patet, quod Medicina vis animo quoque succurrat eiusque affectibus, ipsi à corpore, aut vice versâ communicatis, & per consequens iræ quoque medelam profiteatur. Ad demus, iram expurgata biliosi humoris copia leniri, aut potius iracundiam refrenari posse, cum tamen vix

vllus eiusmodi Remedium expetat, inutile omnino videtur & superuacaneum: Ad hoc responderi potest; sufficit medicinam in natura extare, quæ priuatos affectus temperet, etiamsi ab aliis aut non agnoscatur aut æstimetur: Id enim eius vtilitati aut necessitati nihil detrahit: Nam etiamsi hoc tempore non sit in censu aliquo, tamen alicubi, vt olim fuit, sic post esse potest in maiori precio: Ita suo tempore antedictus *Galenus Germanos* ab omni medicina alienos, quibus vtpote ferocioribus gentibus Medicinæ præcepta non editurus erat, pronunciauit, qui nunc medicinam & amplectantur & excolunt, Græcis e contra in barbariem quandam iterum redactis & ab omni fere humanitatis literatura sub *Turcico iugo* valde remotis. Verum cum contrarium doctrina se maximè illustret, si dubium sit, an eiusmodi Medicina cum aliqua utilitate sit coniuncta, considerentur, saltem, quæ malâ ex immodica irâ aut iracundia contigerunt tam in principibus, quam priuatis hominibus, quæ cum sint absque numero, testibus historiarum omnium temporum monumentis, Inde & Medicina, quæ illam aufert vel auertit, est vtilitatis immensæ.

Quæ de ira dicta sunt, eadem quoque de dolore intelligi debent: Vt enim ira videtur ex affectibus animi maximè euidens & enormis, ita ex symptomatibus corporis dolor maxime est sensibilis & insignis, adeo vt ad se Medici curam non raro, ante euictum morbum seu expulsam causam, necessitate quadam inuitabili trahat. Non inconsultum itaque visum est, talem Medicinam amplecti, quæ dolorem simul è corpore

*Remedium
ira non ex-
petitum in-
utile visum*

*Omnium
rerum vi-
cissitudo.*

*Mala ex ira
innumera.*

*Dolor sym-
ptomatum
acerrimus.*

*Medicina
aut pra-
ualens.*

&

Peregrinatione medicina indaganda est.

Obiecto contra peregrinationem.

Rosar. phil.

Phœnicem esse non est dubium.

& iram ex animo eiiciat. Hæc, inquam, Medicina est, quæ auro longè præualet, dum modo Phœnix, vnde petitur, inueniri possit: Vbi quæram? Vbi inuestigem? quem percontet? Qui nouit, vix patefaciet, qui non nouit, nec narrare poterit: Interim iacienda est alea & tentanda via; cum domi desides vix quicquam discant arcani, audaces verò fortuna adiuuet. Vnde apud me certissimâ mentis resolutione constitutum est, patriam, quæ mihi cara, relinquere & ad exteros proficisci, vt vel vitam in peregrinatione absumerem, vel cum læticia medicinam optatam mecum domum tandem reportarem. Graue est, fateor, mutare solum & cœlum, à notis ad ignotos, ab inquilinis ad barbaros, à cognatis ad Antipodas, migrare propter spem dubiam medicinæ animo præconceptæ, quæ num sit in rerum natura, adhuc sub iudice lis est, dicent, quamplurimi: At hisce quod respondeam, non habeo, nisi quod Tullius olim suo Trebatio extra Romam agenti; Multi suam rem benè gessere & publicam patriâ procul. Omne initium difficile, & qui nunquam tristatus est, nec lætabitur, qui nunquam errauit, nec in veram viam reducetur. Vt enim Chymici dicunt, Esse in Chemia nobile aliquod corpus, quod de domino ad dominum mouetur, in cuius initio sit miseria cum aceto, in fine verò gaudium cum læticia, ita & mihi euenturum præsupposui, vt primò multa aspera, amara, tristitia, tædiosa gustarem, perferrem & experirer, tandem omnia lætiora & faciliora visurus essem: De Medicina ea, aut Phœnice, an sit, non dubitavi; nam si dubitasset, quomodo quæsissem? Si non quæsissem, quomodo spem inueniendi eam habuissem? Sufficiat mihi vmbra vidisse solis aut eius radios, etiamsi ipsum solem digitis non tetigerim: Fortè inutile foret nobis tam nobili & clarò corpori cœlesti, hac terrestri facie circumseptis coniungi & immediatè tangi

*Augustum
fuit angu-
stum.*

range: Quid augustum in rebus humanis, quod non in
 initiis suis angustum fuerit? Annon ipse homo ex humo?
 Quomodo itaque, inquam, Medicinæ, quam inquirō,
 perfectam noticiam haberem, antequam viderim aut teti-
 gerim? Quomodo magister euaderem, antequam discipulus
 extiterim? Eundem igitur est per mundi regiones diuersas
 Non enim omnis fert omnia tellus: Forte in vno loco id
 visurus, quod per somnium non cogitaram in alio: An pe-
 regrinatio mihi obesse poterit? Neutiquam opinor: Pere-
 grini enim nos omnes sumus in hoc mundo, etiam in pro-
 pria, nempe terrestri patria: Vnde ad ætherias illas clarissi-
 mas domus, quæ Saluator noster, qui præcessit, nos vocat &
 attrahit, migraturi tandem sumus: Respiciam hirundinem
 veris nunciam; græm, ciconiam; multasq; alias aues, quo-
 modo annuatim statim temporibus peregrinantur per aera
 in ignotas regiones naturæ instinctu & documento; vt ho-
 mini specimē & exemplar edant peregrinationis per mun-
 di partes instituendæ, ne semper fumo & fimo larium inse-
 nesceret: Auibus aer sublunaris vniuersus patet, & homi-
 ni globus terrestris: Respiciam cælum ipsum, ipsiusque
 magnum viatorem, Solem, quomodo motu continuo gau-
 deat & omnia soli & poli creaturas illustret & illuminet, ca-
 lefaciat & gubernet: Imò in proprium sinum pectoris, ad
 cor ipsum, mentem dirigam, quomodo hoc motu agatur
 perpetuo, dum vita manet, quod vitam vt metitur motio-
 ne illæ sã, sic sublata, læsa, vel impedita, finit: Naturale itaq;
 homini est, moueri de loco ad locum, de regione in regio-
 nem, dum in se, supra se & circum se respiciat: At cum o-
 mnis motus fiat ad metam, præsertim sensibilem & ratio-
 nalium, appetitu seu voluntate à phantasia vel intellectu
 directâ ad certum finem, hinc lucri sui gratiâ, per mare, per
 terras currit mercator ad Indos, pauperiem fugiens; Et alij

*Peregrina-
tio nulli ob
esse potest.**Aces pere-
grinationē
docentes.**Sol magnus
cæli viator
motu gau-
det.**Cor homi-
nis vitam
motu conti-
nuat.**Homini na-
turale est
peregrinari.**Vtilitas pe-
regrinatio-
nis.*

Propter merces animi peregrinantur. aliis causis impelluntur; Sic & nos propter merces animi, naturæ arcana, Dei dona, & scientias artesque conquiendas & inuestigandas quidni remotiora adiremus loca? Qui domi enim suæ contenuit, domi suam sapientiã quoque sepeliet, nec quid eorum, quæ in mundo sunt, agnoscat, nec ab aliis agnoscetur; nisi bis puer: lucundum quoque & admirabile est, cernere tot & tam varias gentes, ab omnium nostrum proauo maximo paterno maternoque, Adamo, propagatas, quæ relictum ab eo sibi patrimonium valde in æqualibus partibus subdiuisum possident: *Quid honestius*, quam anteuertisse Solem cœlestem circulo vnus die, h. e. totum terrarum orbem ab ortu in occasum perlustrando atq; hinc in patriam circulo absoluto redeundo, anticipasse vel itineris soliti eius se comitem exhibuisse? Dies n. omnibus, qui circumnauigant terrenum globum ab ortu in occasum deest, ab occasu in ortum, superfluit; cuius rei causa primitus obscura, at nunc sat cognita est: Imo quo quid, ad spiritualem essentiam propius accedit, à terrestri pondere purgatum & defœcatum, eo ad motum fit celerius & habilis: Terra ignaua quiescit, & merito, quia centrum est mundi immobile; At aqua mouetur & totus Oceanus fluit & refluit idque quater, 24. horarum spacio; sic fontes, & fluuij veluti parentes magnæ eius sobolis stato mouentur ordine; & Oceano suas aduehunt currendo quasi dulces delicias ad salum tẽperandum: Aer quãto impetu citetur, demõstrat vëti, turbines & nubeseis circûductæ, nec nõ nauium vastæ moles, & ipsæ mole: Ignis noster ab itinere continuo motu, vt retineri nõ possit, nisi semper nouus generetur ex inflammabilibus materiis: Cœlum ipsum quanta itinera conficit cum suis stellis tam grandibus corporibus? Imo stellarum & coeli raptus tantus est, vt homo eam celeritatem ne imaginari quidem possit.

Globus ferreus ex tormento vi pulueris Pyrij, si manente eadem semper celeritate terram totam ambire deberet, forte octiduum integrum requireret, antequam 5400. miliaria Germanica (hoc est, circulum terræ magnum) absolueret redeundo ad punctum vnde emissus foret; at Sol in tanta distantia à superficie terræ, vna hora plus spaciij conficit, quam tot miliaria; Imo forte in quadrante horæ, quam celeritatem nemo hominum metiri cogitatione potest, ne loquar de superiori cœlo Saturni aut primo mobili, quæ longe altius sole posita sunt: Quid hominum cogitationibus celerius? Nihil in humanis; At his intellectualibus substantiæ traduntur celeritate esse æquales, & moueri in ipso Nunc seu momento; vtpote indiuisibiles in indiuisibili, puncto, non in tempore: *Deus* vero, qui omnis motus expers vbique est, nec indiget eo moueri, vbi ante est: In multis itaque locis esse, cum homini impossibile sit, simul & semel (quod solius Dei proprium) diuinitati proximum est, diuerso tempore illis adesse, prout licet: Non ergo mihi sit tædiosum, sed longe iucundissimum, non inhonestum, sed multis modis honestissimum, non inutile, sed summa cum vtilitate coniunctum, multas mundi huius regiones perlustrasse, non vt videam saxa & sylvas, apud exteros, sed vt inquiram *Phœniceam Medicinam* in mundo apud homines sapientissimos consulendo, cumque illis conferendo de rebus, quas ignarum vulgus non tam suspicit, quam contemnit. Ad iter itaque longinquum me accinxi, omnibus, quæ videntur necessaria, comparatis, non hic recensendis: Primo *Europa regna & fines* perlustrare constitui, deinde si opus sit, in *Americam*, hinc in *Asiam* & denique in *Africam* transire, mecum deliberaui: Nam volucrem illam medicinalem in aliqua harum prægrandium terreni orbis

Cœli raptus incomprehensibilis imaginatio.

Cogitatio? nōs hominū celerima.

Angli dicti sur. moueri in nunc. Deus non mouetur, quia ubiq; est.

Cur peregrinandum sit

Quæ sit intentio & ordo peregrinationis.

partium delitescere, non dubitavi, cuius si saltem vel exiguam famæ auram persentiscerem, confidi, me ad eius perfectiorem noticiam successu temporis deuenturum: Quod si peragratis his omnibus Terræ continentibus nihil de tanto Dei Dono in audirem, me omni spe adipiscendi eius priuatum iri. Cur verò hunc ordinem suscipiendi itineris de vna parte in aliam transeundi, animo præconceperim, hæc causa sufficiens mihi visa est, quod naturalem elementorum seriem, qua illa ex crassis in subtilia, ex ponderosis in leuia migrant, imitari debeam: Sic enim **EVROPA** terræ, **AMERICA** aquæ, **ASIA** aeris, & **AFRICA** ignis imaginem & vires optimè repræsentat: Ex terra autem non fit aer; nisi intermedio aquæ, & ex aqua non fit ignis; nisi intermedio aeris: Hæc autem terræ partes dictis elementis appropriari sub singulis manifestius declarabimus: Hic satis fit; qualemcunque ordinis rationem inculcasse, cum ipsa res pro se loquetur vberius & intelligenti hæc breuitas sat verbosa videri possit.

*Ordo itineris
in cursu s.*

*Orbis terre-
ni 4. partes
elementis
mundi ap-
propriari.*

EVROPA :: TERRA.

*Europa ter-
ra assimilata
inr.*

*Europa ter-
ra constans
& basis or-
bis eur.*

EGRESSVS itaque solo patrio ipso **ÆQVINO-ECTII** Vernalis die **LVNA**, cum Sole in **ARIE-TIS** signo circa caput Draconis, vt vocant Astronomi constituta, **EVROPA** peragrarè primò constitui, vt aliquid certi cognoscerem; an ibi ipsa avis Phoenix, an verò fama alicubi de ea animaduertenda foret: Est autem **EVROPA** Terra constans tanquam basis & fun-

fundamentum totius orbis inhabitati propter causas sequentes: Terra, ut in globo terrestri viderelicet, longe superatur ab aquis circa superficiem; quamuis aquam sustineat & ipsa à nullo alio sustineatur elemento, nisi à seipsa seu manu præpotente Numinis: Hinc *Europa* cæteris terræ partibus longe minor est, at viribus, populis, fortitudine & animositate easdem longe antecedit. Sunt, qui cathenam naturæ elementorum mutabilium hanc seriem obseruare dicant, quod vnus pugillus terre det denos pugillos aque, centum aeris & mille ignis: Quæ si vera sunt; *Terra* excellentiam, compactionem, grauitatem & stabilitatem, præ reliquis elementis, facile innunt: Eodem modo *Europa* (pace aliarum partium orbis id dixerò) omnium est fortissima, armis maxime strenua & ad resistendū magis prompta: Imo cum matrem sua sequatur soboles in moribus, hinc *Europæi* bellatores, gentium aliarum dominatores & subiugatores semper fuerunt, ipsi alijs inuicti: Quod ut ab experientia demonstratur, respiciamus quatuor maxima mundi imperia, quorum in sacris Danielis prophetæ vaticiniis fit mentio: *Asia* primam monarchiam obtinuit, utpote à conditione prima felix, nec non secundam, at vix quicquam domini in *Europam* extulit; nisi forte paucillulum: Verum *Europa*, *Macedonico* illo iuvene, *Alexandro Magno*, immensum spacium ad *Indias* vsque in cæteris partibus sibi subiecit: Sic & *Iulio Cesare Romano Imperatore* dominatrix fuit *Asiæ* *Africæ* que magna ex parte: Hæc duo *Europæ* lumina vires & potentiam sui soli & populi circumiacentibus gentibus satis testatam reliquerunt, ut non sit opus plura in medium adducere: Hinc *Europa* in forma corporis *Virginem* refert, at animositate cordis *Leonem* reuera exprimit: Hic itaque *Virginis Leo* est initium nostræ perlustationis, in quo describendo, ut agnoscat, prima labor

Europa cæteras partes antecellit multitudine.

Cathena elementorum qua proportionem coherat.

Europa fortissima armis. Europæi bellatores. Imperia 4. mundi magna.

Europa duo lumina Alex. Magn. & Iul. Caf.

Europa virgo forma, Leo corde.

Europa cur virgo dicatur. ris in eundi meta proponitur : Virgo est, non solum facie externa & lineamentis corporis, sed & moribus, instituto & rebus.

Europa cur Leodicatur. Vim enim nullam *Europa* passa est ab alijs, quamuis procos innumeros habuerit : Leo est, quia dominatur multis subiectis & nulli subijcitur; Quotq; Reges nutrit, tot Leonina corda ostendit, quemadmodum in clypeis eorū passim occurrit: Inter planetas cœlestes *Sol Europa*, congruit, inter metalla *Aurum*, hoc est, in quolibet suo genere perfectissimum; Etsi enim *Sol* in *Europæis Terris* raro *Leonem* producit, nec aurum ita copiose, vt in reliquis ardentioribus partibus, tamen nouimus, quod neutris careat, licet aliu de adductis: Scimus quoque nostra ætate in *Albia Leones*, & alibi innumeris in locis aurum vberime prouenisse, ne *Europa* his donis infœlicior æstimetur cæteris. Hæc est terra illa, quam veneror; Hæc est ea mater, quæ virgo semper agnoscitur : Hæc est nutrix populorum ingeniosissima, quæ multa dona artificio subtilissimo à se inuenta sup-

In Anglia duo Leones nati nuper Jac. & Hen. Terra veneranda Mater virgo. peditaui: In hac *Vmbilicus Germanicus*, veluti centrum immobile, consistit, à quo vt *Axioma Imperialis Dignitatis* dependet, ita multæ artes, tanquam ex vberimo *Amaltheæ cornu* proflexerunt : In *Europa* variæ sunt dotes miraculosæ, quas recensere non est huius loci, nisi, quoad *Terræ elemento*, quod tractamus, conueniant.

Germania venter pinguis Europa.

Europa mirabilia. In quibusdam *Pannonia* locis homines sub aquis habitare scribunt, quia ex aquis induratis tophacei lapides concreuerint : In montanis *Carolinis* aquæ feruentes lapidescunt similiter : Alibi intra ignem viuos degere mortales asserunt, si silices ignem actu continent, vt *Castilia*.

Madruuii muri.

Quis non miretur succinam, lapidem pellucidum & odoriferum ex succis subterraneis gigni & per maris fluctus littoribus appellari, ut in *Sudavia*, maritima Borussiae ora? Ne quid dicam de Corallis Siculi maris, ex vegetabili seu frutice indurescente extra aquam in lapideum rubrum vel album virgultum: Vt taceam terram sigillatam *Germanicam seu Silesiacam* & innumeras fossilium erutorum ibidem formas; sufficiat nobis *Leoninam terram* indicasse. & intelligentibus, qui mente, non auribus solum nostra dicta capiunt, innuisse: Terra insuper ut in igne perdurat, nec resoluitur in aerem, licet flamma sit fortissima, sed *Auri* instar pretiosi, quibuslibet iniurijs resistit; sic & *Europa* nostra suis potentijs æquata & serata, veluti *Terminus Deorum* antiquissimus, nulli cedit; cuius encomium si non pro dignitate satis diximus, tamen pro veritate propositi, quod tractamus, ut potuimus, illustrauimus: Multis perreptatis celebrioribus locis in nullum incidere potui, qui de *Phenice* eiusque Medicina me certiolem faceret, Verum quamplurimos offendi, qui me veluti ludentem operam & oleum luserint potius, quam iuerint verbis, multo minus rebus: Quod quæris, dicebant, nusquam inuenies, ac quod inuenies, non est, quod quæris: Deceptus es ab alijs, qui te, quod non est, indagare impulerunt: Parce labori, sumptui & inquisitioni vocalis sine pondere bombi, qui velut *Echo* te *Narcissum* proprii ingenij admiratorem sequitur & ad omnia vocata, prout videntur, apta respondet, ad rem vero, quam inquiris, ineptissima: Nonnulli eorum, hæc est res abstrusior & intricatior, aiebant, quæ ut tibi, tuisque studijs cõueniat: Demus enim, esse eiusmodi Medicinam ex *Phœnice* petendã, at hominis vita per se admodum breuis perit, antequã indagetur: Interim multa alia cõmoda vocaciones

*Succinum
Borussia.*

*Corallusla-
pis ex fruti-
ce.*

*Leonina
Terra indi-
cata.*

*Auro simi-
lis Europa
cur.*

*Verba &
rationes il-
lorum qui
absterrere
voluerunt
quærentem
medicinam*

*Chymica
dicta ad ora-
nes animi
conceptus se
applicant.*

& pro-

*Qua. negli-
genda cum
Medicina
hac inquiri-
tur.*

*R. sponso
ad obiectio-
nes.*

*Chemia re-
quirit totū
hominem.*

*Medicina
Chymica
aliis bonis
anteferēda.*

& professiones negliguntur, sumptus atteruntur, tempus præterit & tandem nihil in maribus inuenitur: In res incertas certas pecunias, preciosum tempus vitæ impendere est hominis incerti & vani: Nihil ego, suggerebat alius, huic medicinæ impertiri vellem, nisi obiter eam querendo, alia, vnde lucrum mihi proueniret, opere veracissimo tractarem; quod si eodem modo feceris absque damno semper manebis: Ad primorum duriora monita oclusis auribus, alijs ita respondi; Medicinam hanc inquirere est hominis maxime industrij & laboriosi, ingenio & rerum cognitione valentis: qui si obiter saltem in hanc incumbat, idem est, tanquam nihil agat: Nam ne ad primum corticem vnamquam perueniet: Causa patet, quia res est occultissima, quæ profunda speculatione & multarum rerum huic non dissimilium vsu, præcedentibus circa idem subiectum varijs erroribus, tandem animaduertitur, nec vnamquam fortuito casu ab indoctis Emphyricis inuenitur: Vnde necessarium est, vt quis huic totum se dedat, aut totus ab ea abstinat: Et si vero ego talia & tanta dona in me non agnoscam, tamen nescio quo ductu aut nutu (credo, certe diuino) in has difficultates nolens volens rapior, spe indubitata præcõcepta, me Medicamentum quæsitū tandem, ex Dei gratia inuenturum esse: Cuilibet Regi vt sua Regina, aut sponso sponsa pulchra videtur, sic mihi hæc Medicina præ omnibus mundi bonis arridet & magnetica quadam virtute mentem meam sibi fascinat & astringit, vt vita & amicis cognatisque carere velim, si illa debeam. Quod Hippocrates de Medicina alias pronunciauit, Artem esse longam vitam breuem, iudicium difficile, experimentum fallax, id verissime de hac intelligi potest, Ad illam quam plurimi tamen, ad hanc paucissimi proueniunt: Ratio est, quia pulchra difficilia, & sudor ante virtutem & gloriam positus

.sit:

Tit: Per terram enim laboris tenditur ad quietem: Hęc mee
 responsionis summa fuit: Iamque magnam *Europa* partem
 peragrauerā, cum occurrit, *Hesperia ac Iberia* sæpissime men- Peregrina-
tio in He-
speriam.
 tionem fieri apud antiquos, vbi de arcanis agitur: Quo cir-
 ca ad hanc me conferre non destiti; vbi, cum post multo-
 rum dierum iter adessē, hic Arabum familias quasdam Geber, A-
uicenna &
alii.
 eiusdem medicinæ ante multos annos participes vixisse
 cognoui: De Geryone tricorpore insuper, Hercule, qui e-
 ius boues puniceos, illo trucidato, abegit, Hortis Hesperidum
 aurea mala in arboribus gestantibus, quæ idem Hercu-
 les abstulit, hic percontari doctiores non intermisi; Ex
 quibus percepi; *Geryonem Chrysaoris filium*, tribus corporib. Geryon
Chrysaoris
filium quis.
Hercules
quis.
 constantem; esse eum, de quo scribitur à philosophis: Vidi
 tres facies in vno parente; Et boues eiusdem intentionis ef-
 se: Herculem ipsum esse laboriosum artificē, vel huius me-
 dicinæ indagatorem, qui ad boues iturus, radijs solaribus
 nimium calefactus ira incanduit, arcumque in ipsum solē
 intendit, ob quam animi magnitudinem à sole *Aureo poculo*
 donatus legitur, quo ille vice nauigij vsus per oceanum ad
 boues traiecit: In quo poculo huiusmodi medicamenti ge- Hercules
aureo pocu-
lo à sole do-
natus vice
nauigii.
Poculum
 nus ad moderandam Herculis iram. absq; dubio contentū
 fuit, si non quo ad formam: tamen materiam: A sole itaque
Hercules Medicinam Irę & doloris accepit, quam ille secum
 deportauit: Nam de Phœnicis pennis exiguum quia fuisse
 in illo poculo omnes prudentes statuerunt: Cum vero *Hi-*
spania regnis multæ insulæ annumerentur ac inter reliquas
 Fortunatæ dictæ seu Canariæ, ex Europa discedere nolui,
 antequam & illas perlustrassem: Sunt hæ numero septem,
 utpote *Lancerotta*; *Bonauentura*; *Canaria maior*; *Tenariffa*; *Gome-*
ra; *Ferro* & *Palma*: quarum tres, nempe *Lancerotta*; *Gomera* &
Ferro suis Angulis regibus parent; De hac vltima, *Ferro*, in
 quam appuli, mirabilem hanc proprietatem & naturæ pri-
 uile-

*Allegoria.
Virgo hec
Alphidio
dicitur pul-
la habens
pulchram
faciem, cu-
sus oculi ni-
gri sunt &
supercilia
inmensa, pra-
gnans, te-
nens unum
uber.
Mulierum
imperium
quid secum
ferat.*

*Respub.
Platonica.
Hic inuenit
Aphidio
dicitur pul-
cher, nigri
capitis, ha-
bens pul-
chrum ve-
stimentum,
quia marem
est.*

uilegium narrant, quod aquam habeat in arboribus pro-
uenientem; Nam cum destituatur aqua dulci omnino hæc
insula, hinc homines & animalia hic degere non possent,
nisi hæc importaretur aliunde: Verum natura huic defec-
tui prouidit arboribus quibusdam lata folia habentibus,
ex quibus certo tempore destillat aqua dulcis in tanta co-
pia, vt toti insulæ sufficiat: Quod cum aduenæ vel pyrææ
in insulam aduenientes ignorent, ibi diu morari nequeunt
ob penuriam aquæ potabilis: Hæc ex historiarum relatio-
ne vera esse, quilibet obseruabit: Accidit eodem tempore,
quod *Gomera Regulus* absque hærede masculo obiisset, reli-
cta vnica filia pulcherrima, *Blanca* dicta, quæ licet in pater-
no regno legitimum succedendi ius haberet, nihilominus
subditi eius foemineo imperio immorigeros sese declara-
runt, nisi Regi alicui nuberet: Præterquam enim dicebant,
quod contra naturæ ordinem esset, foemineo sexui mares
subijci, effoeminationem quandam marium, inq; hos foe-
minarum dominationem hinc introduci, veluti constat ab
experientia illorum populorum, quibus foemine aliquam-
diu dominatæ fuerunt; Ibi enim mulieres fere viros & hi-
las repræsentant; & adulteria sunt a deo frequentia, maria-
tarumq; foeminarum, in secretis lupanaribus se alijs, ex læ-
narum nutu, prostituentium tanta multitudo impunita, vt
incredibile sit auditu: In quibus ciuitatib. liberi aut potius
spuriij habentur communes, tanquam in *Repub. quadam*
Platonica, cum fere & vxores communes habeantur: Ad hæc
indecorum putabant, vt ille sexus, qui propter ingenij im-
becillitatem animiq; inconstantiam ad patiendum sit na-
tus, omnium actiones regeret & gubernaret: Persuasum i-
taq; est Regiæ virgini vt de cõiuge eligendo cogitaret: Fuit
autem in *Insula Ferro* regius iuuenis, nomine *Brumazar*, ad
quem ipsa adiecit animum, interim ille vicissim *Blancam* re-
giam

giam virginē flagranti deperibat amore, adeo ut intermittere non potuerit, quin primo quoque die legatos ad illam mitteret conjugij inter ipsos celebrandi gratia: Cōsensum est à virginis parte, & nuptiæ mox celebratæ sub his conditionibus, utrinque confirmatis, primò quod ipsa pro dote secum adferret *Adamantem* immensi precij & magnitudinis, ac ille vicissim pro dono huic *Rubinum*, carbunculum à radiante splendore dictum; longe maioris valoris & æstimationis daret, quæ mutua munera millionem vnum & amplius valuerunt; hoc est decies centena millia ducatorum aureorum: Secundo, quod ipse ut maritus & rex eam, alias sua natura imbecillem, defenderet, tutaretur & regia sua potentia protegeret, ne à prædonibus, qui ibi frequentes, damnū pateretur: Vicissim illa promisit, quod semper sub eius dominio & imperio absque fuga aut tergiuersatione mansura sit. Quibus pactis & conclusis, nuptijs rite præcedentibus, matrimonium indissolubile, quale sperabatur, subsecutum est, in quo hi duo coniuges pacifice vixerunt & adhuc viuunt: Prædictum vero est illis, quod potentissimum monarcham insularum ex sese genitum visuri sint, qui ex omnibus hostibus eorum victoriam reportaturus, Trophæum, ad *Dionysi columnas* vsque in *India* extremas oras transferet, ibique statuet in monumentum perpetuum. Hęc commemoravi, ut quantum hic indagare licuerit, constaret, nempe me nihil de *Phænice* aut eius *Medicina* in tota *Europa*, aut illi adiunctis insulis *Fortunatis*, alijsve, rescivisse: Ab hinc in *Americam* vento secundo navigare constitui, ut & ibi inter barbaros, si forte *Phænix* eo turbine tenebroso delatus esset, *Medicina* tam preciosa quæreretur, iuxta poetæ monitum, qui sic inquit.

Nuptia celebrata quibus conditionibus. Adamas & Rubinus arrabones & dotes sibi invicem dantur à sponsis.

Mutua promissa sponso- rum.

Ex sponsis monarcha insularum oritur.

*Casus ubiq; valet. semper tibi pendeat hamus,
Quo minime credis gurgite, piscis erit.*

A M E R I C A, A Q V A.

*America,
aqua.*

IN *Americam*, nouum terrarum orbem dictum, seu *Indiam Occidentalem* iam præcognitam, nauibus cõtendere, non videtur res magnæ difficultatis, cum consuetudo & vsus assiduus quasi viam Regiam per Oceanum inuenirit, magnetis indicio: Verum illam primitus indagasse & in aliorum notitiã deduxisse, hoc opus hic labor fuit. Eam

*Aquila nigra in pup-
pinau,
qua Ame-
rica petita
est.*

Insulis Fortunatis relictis vt adirem, nauem conscendi, in cuius puppi *Aquila nigra* erat: Fluctibus Oceani de nocte horribiliter nigricantibus emensis, multisque periculis à monstrosis marinis & aduersis turbinib. ac procellis inflctis, exantlatis; tandem ad *Brasilia* littora læti appulimus, quæ magna *Prouincia est America* nemoribus continuis repleta: Mapalia colonorũ rara, rarissima oppida, & homines à doctrinis liberalium artium alienissimi sunt: Quos hic, inquam,

*Brasilia
qua.*

*Americani
litterarum
aut scriptio-
nis rudes
sunt.*

de arcanis naturæ occultissimis consulam; vbi incolæ pro miraculo non ita pridem habuerunt lectionem Epistolæ ab Hispanis inuicem scriptæ & transmissæ, putaruntque chartã loquacem & proditoriã factorum? Quem percõter de *Phænice* auium omnium rarissima? Hoc quidem indubitatum est, volucres diuersorum generum & colorum ibi reperiri, qualés non in his locis aut terræ partib. visantur, verũ cũ *Phænix* sit longe alterius naturæ & proprietatis, nõ est quod illũ inter vulgares aues quæramus: Nemora hic ex odoratis & varie coloratis arborib. sunt frequentia, in quæ dũ meditationibus occupatus aliquando deambularẽ; partim vt lætiori arborũ florumq; aspectu oculos reficerẽ, partim vt naturali auium cantillantium musica mentem à curis

Adegoria.

rela-

relaxarem, fortè fortuna incidi in pomum inusitatâ & mirabilis elegantia, quod dum omni à parte contemplerer, inueni inscriptionem huiusmodi :

Intus adest auia, quod tradas, inde resurgens

Filius, amplexus matris inire potest.

Inde renascetur paulo post nobilis arbor,

Agricola fœtus quæ dabit auricomos.

Pomi inuenio.

*Ænigma
pomo inscri-
ptum.*

His multum diuq; consideratis, tandem intellexi, quod granum intus latens auia, scilicet terræ, mandandum sit, cum mater eius pomi visa sit arbor, arboris verò terra : Assumpsi itaque hoc, veluti à Numine diuino oblatum donum donec occasionem haberem illud in experimentum ducere, ac probare, quemadmodum inscriptio docet : Modum vero procedendi talem existimo ; Quod semina huius pomi, fortè ex horto Hesperidum eo delati, sumere debeam, inque terram ponere, Tumbreui tempore excrescent virgulta eiusdem arboris, cuius est pomum : Post inquirenda erit aliâ arbor eiusdem generis, aut quæ proximè ad priorem accedat, eaque trunco tenus decapitanda aut abscindenda, & trunco dictum virgultum abscissum, veluti surculus, inferendum erit. Hæc duo cum coaluerint in vnam arborem, truncus illè longe nobilior euadet, quàm prius erat, propter insitionem surculi ; Quia omnino ad surculi insiti naturam conuertetur ; Et fructus, qui inde oriuntur, naturam surculi aut pomi, prius inuenti, referet. Hoc esse naturale artificium, quod tam naturæ quàm artis beneficio perficitur, nemo est, qui inficias ire possit : In eâdem regione ante aduentum Hispanorum constat nullos fuisse equos, & equitem illis hominibus mirabile quoddam animal primitus visum ; postea vero cum hi adducti essent vnâ cum asinis, horumque iumentorum opera ditiores vsi, audiuerunt esse & animal tertium ab vtrisque productum, at

*Ænigmati
pomo expo-
siti.*

*Processus in
cisione ar-
borum.*

*Allego-
ria alia.
Processus
mulus edu-
candi ex di-
uersa speciei
animalibus*

diuersum, mulum dictum: Ideirco ad hunc producendum omnes vires intenderunt. Fuit in primis quidam principe loco natus, qui huius rei curam habuit & equos iam sibi generosissimos procurarat: Asinos quoque laboribus ad dictos molarum aluit non paucos: Equorum gignendorum ex equabus ratio notissima fuit, vt & asinorum ex suo genere; mulorum non item: Vnde hæc res experienda fuit: Omnis autem experientia periculosa aut errorum plena, quæ fit absque rei cognitæ præhabito exemplo aut per rationem verissimam indagacione: Equo pabulum est præbitum magna cura & copia, ex cuius insultu in asinam nihil generatum est, absque dubio, qua vtrorumque seminum nulla fuit proportio: Cumque id tentatum sæpius esset frustra, omnis spes generandi muli succubuit: Tandem cum quidam ex illis qui naturam rerum & animalium scrutantur acrius, quam isti vulgares, eò loci aduentasset, ac dicto domino ea de reiteratam querelam animaduertisset, ipse, inquit, etsi non sim mulo medicus aut veterinarius, sed philosophus, tamen noscere mihi videor, quæ sit causa frustratæ conceptionis muli: Cumque à domino eam edicere oraretur, dicam, inquit, vt accepi & possum, & sic incepit.

Experientia periculosa.

Philosophus naturarum scrutatur acrius, quam vulgus.

Enigma de muli conceptione.

*Mulus vt edatur, patri similandus a sella
 Auribus & tardis passibus, hæc facito:
 Detur utriq; suis naturæ pondere pastus,
 Qui, si forte velis querere, quantus erit?
 Dimidia, quod agentis, & illius adiuce duplo,
 Ex asino mulum tum generabit equa.*

Quibus verbis parum obscuritatis habentibus ille fidem adhibens, experimentatione multiplici facta tandem mulum, animal patri magis simile, quam matri, ab vtroque tamen

tamen diuersum obtinuit. Hæc esse naturæ priuilegia, quis non videt, quod ex duobus generetur tertium, quod specie non conueniat cum utroque, sed formam habeat ab illis discretam; In quibus si quis naturam imitetur, absq; dubio multa alia animalium, vegetabilium & metallorum genera producet, id quod iam pridem multos naturæ acerrimos scrutatores ipso vsu probasse, pro certo affirmatur: Sūt n. qui dicant ex *Pardo & Leona* sic generatum *Leopardum*, ex lupo & canē fœmina; *lycisfam*, ex equo & asina hinnum seu mulam diuersam à mulo; Ex furculo seu ramulo vnus arboris & trunco alterius illi, non huic similem arborem; ex floribus certis coloribus mistis, alios flores coloratos, ex Tinctura seu puluere metallico ruberrimo eam argento uiuo in igne mixto, aurum, q̄ nec huic, nec illi per oīa est simile, & sic de aliis censendum: In metallicis quoq; præsertim in auro, hos *Americanos* populos singulare artificium præ reliquis callere narrant, nempe quomodo aurum per aquam quandam ad eò mollificari possit, vt instar ceræ digitis tractari, & ei lacunæ imprimi, gemmæque inferi, vndiquaque firmatis labris & oris, possint: quod sane artificium in Peru magis vsitatum, non contemnendum in natura & arte arcanum est; Non equidem ex corrosiuis ea aqua videtur esse, alias digitis tractari non posset, aut si sit, stylo aliquo viro auro formandum foret. Quomodo cunq; sit, Chemiæ id esse inuentum, nemo dubitabit, cum tales aquæ vix à natura, sed ab arte distillatoria proficiantur. Omnibus his perspectis, cum spes nulla medicinæ quæsitiæ hic superesset, quamprimum has partes relinquere ac in *Asiam* traicere data occasione cogitauit: Preciosissimum, quod hic in *Brasilia* vidi, lignum fuit *Hebeni* instar nigerrimum (vtrubrum illud Brasiliarum dictum præteream) magni ponderis & æstimationis,

*Mulus dicitur
nosus à parte
re & ma-
re.*

*Leopardus,
Lyciscam, hin-
nus; mixta
species.*

*Americano
rum artifi-
cium circa
aurum o-
mollendū.*

*Aqua Ame-
ricana mol-
liendi auri
Chymica.*

cuius

Niger color
America
proprius.

cuius nonnihil, in *Americæ* memoriam, mecum reportaui, propter nigrum colorem, quem in primis admiratus sum & in precio habui: Videtur enim hic *America* proprius propter populos nigricantes & terram variis coloribus imbutam; De qua *Monardes* doctiss. *Siuiia* medicus ita scribit in libro de medicinis ex India occidentali allatis: *Est res mirabilis & consideratione digna, varietas colorum terræ Peruanæ. Nam si minus quis obseruet, videbit multas soli partes diuersis coloribus tinctas, ut videantur panni varie colorati ad solem, ut excidentur, expositi. Vna enim pars terræ viridis, altera cærulea, alia alio colore, ut flauo, albo, nigro & rubro aut adhuc aliis, qui omnes sunt diuersa minera terræ: De nigro, cuius partem mihi miserunt, affirmare possum, quod ex eo optimum atramentum si cum aqua vel vino mistum foret, fecerim, ad scribendum valde conueniens, habet autem parum cærulei, unde melius apparet: Rubram terram dicit esse mineram argenti viui, qua *Indiani* illi se pinxerunt. Naue oblata, cuius signum vnicornis albi coloris erat, *Americam* reliqui & ad *Asiam* contendere, caput Bonæ Spei ad sinistram latus prospectans; Unde in sinum Persicum adueni.*

Variis mi-
rabiles colo-
res terrarū
Ameri. a.

Asia aer.

ASIA, AER.

Quatuor
terra partes
unde dictæ.

Asiam ab *Asio* *Manæ* *Lidi* filio dictam volunt, ut *Europam* ab *Agenoris* *Phænicum* regis filia *Europa*, à *Ioue* rapta & in *Cretam* abducta, *Americam* vero ab *Americo* *Vesputio* eiusdem inuentore, & *Africam* (quam *Græci* *Lybiam* appellarunt ab *Afro* uno ex posteris *Abrahæ* de *Cethura*, qui in *Lybiam* duxisse exercitum, ibique consedisse traditur: Unde cunque sit nominum ratio, hæc nihil ad rem spectat: Est autem *A-*

Asia terra
aeria.

Asia

sia tertium mundi continens, seu *terra aëria* & magis temperata naturæ, quam reliquæ partes: Vt enim *Europa* in quibusdam oris frigore, ita *Africa* calore molestat, *Asia* vero nec frigoris, nec caloris intensissimi particeps est, vnde aeris elementum optime nobis repræsentat, quod calet & humet, caliditate frigus & humiditate siccitatem temperante: Regiones enim in mari sitæ, etiamsi calidæ sint satis, tamen ab aquarum humiditate æstus, si sint frigidæ, & frigus ab eadem mitigatur. Nam si naturam aeris calidi & humidum bene consideremus eiusque genealogiam ex causis scrutemur, inueniemus calorem igneum ipsi patrem, humiditatem verò aqueam matrem existere, quorum parentum suorum qualitates magis actiuas Aer, quasi filius retinet, nempe caliditatem & humiditatem simul. Hinc mediator est inter contraria elementa iam dicta, eaque, utpote vtrique consanguinitate iunctus, in omni corporum mixtione amica reddit & coniungit. Tali modo *Asia* præpotens *Orbis* terreni pars colligat *Africam* & *Europam* intermedio quodam vinculo, siue ignem & terram, grossissimum & tenuissimum elementum: Alias enim nulla esset cohærentia vtriusque, nec vnum absque altero virtutes suas naturales in mixtione præstare posset. Ignis quidem terræ tanquam fomiti & foco libenter adhæret, at tolle aerem, vnde respiret, & mox disparebit. *Asia* igitur prærogatiua censetur, esse in medio orbis terreni, temperiem aeris sentire atque aërios fructus, quales sunt dactyli, balsamum; aromata omnis generis & ipsum aurum, nobis ministrare. In *Asia* ut primæ *Monarchiæ* hinc inde à *Nimrodo*, venatore coram Domino, ceperunt, ita primus homo conditus est, & quod omnium rerum præstantissimum, *Saluator* noster, ut homo, primam lucem hausit, vitam humanam egit, mortem subeundo

Asia terra aëria.

Asia cum aëris elementum refert

Insula cur minus calida & frigida sint.

Genealogia aeris calidi & humidum.

Aer, quorū filius.

Aer mediator inter contraria cur.

Asia colligat Africam cum Europa.

Asia prærogatiua quæ.

cundo sustulit, nosque omnes in eum credentes fide saluos fecit, à morte resurgens resuscitauit, in cœlum ascēdens eodem viam præparauit. A sinu *Persico* initio itaque itineris sumpto immensas regiones peragraui, donec in eam *Asiæ minoris* partem deuenirem, vbi *Iasonem*

*Ad Colches
metallarios
colonos Æ.
gyptiorm.*

*Allegoria
de aureo.
vellere inda
gata.*

*Iason in se
nis forma.*

*Iason inter
rogatus de
aureo vellere
quid respon
derit.*

olim fuisse ac *Aureum vellus* obtinuisse in libris antiquorum legeram & ab incolis audiueram: Quocirca cum antiquitatis cognoscendæ per cupidus essem, præsertim eius historię, die quodam egressus in campum, eò vbi *Martis* lucus, & *Actæ* régis, *Solis* filij, aula fuisse perhibetur, senem quendam obuium habui, venerandi vultus & auctoritatis, qui in me, vtpote peregrinum, ex habitu forte cognitum, oculos coniciens, salue, inquit, hospes: Cui cum *gratias egissem* pro tam amica salutatione, O inquam, amantissime senex, nisi molestum sit, doce me, quæ ignoro; Potes enim, quia experientia senili seu ætate edoctus ea calles: nec denegabis, quia singulari humanitate præditus videris: Qui cum amice responderet, quid est, bone vir, quod à me requiris? De voluntatè tibi benefaciendine dubites, si modo potestas ea apud me fuerit: Vtrumque, retuliego, est in te haud dubium: Vellem autem lubens cognoscere, num illa, quæ de *Iasone*, eiusque vellere *Aureo* à tot *Poesis* & historiis tradita, reueraita se habeant, an vero sint vana & falsa, solummodo ad delatandos homines introducta & huc vsque ad nos propagata? Multi enim his, ceu factis, fidem detrahunt, sed saltem vt fictis moralem expositionem inducunt. Ad quæ ille renidens paululum, en ego, inquit, sum ipse *Iason*, de quo quæris, qui tibi de me roganti omnium optime responsum dare vt possum, sic polliceor: Quo dicto, cum aliquantulum exhorrescerem, non est, ait ille, cur timeas;

Ege

Ego enim vt vivus nulli nocui, sed veluti *Medicus bonus* omnibus profui, sic nec vita defunctus, quamuis reuera mortuus non sum, sed fama, vt semper, vegetus & superstes: Hic foci mei *Aetna* regia sedes fuit, illi Sol pater, non ille coelestis, quod absolum esset à ratione credere, sed longe alius, illi tamen nomine, facie & dignitate proximè compar. Hic in *Martis* nemore pellem Arietis à Mercurio deauratam suspendit, quam non absque magnis periculis obtinere mihi licuit, quemadmodum tu forte nouisti: Cui respondi, quantum lectione scire possum, non me fugit, at narra tute, quibus mediis ad eam rem veneris: Faciam, inquit ille, vt possum & promisi, sed ita, vt mentem potius intendas, quam aures; sensum potius, quam verba respicias, quo rerum cognitione magis, quàm mole traditionum à me discedas: *Medea* mihi vt consiliatrix adfuit, sic ego tibi non deero. Illa ministravit modum vsurpandi strategemata in obtinendo victoriam contra tot beluas veneno, flammis, dentibus nocentissimas: Eadem tibi quasi per manus relinquam, si dictis meis morigerus fueris: Draco peruigil sopitus mihi est massa narcotica in eius fauces iniecta; Vnde mox torpidus sensim caput in fundum dimisit semi mortuus: Cui ita iacenti exanimi absque morâ dentes extrahendi fuerunt. Hi mox in humum propriam bobus igniuomis prius exaratam sepe liendi erant: Verum boues indomiti, prius sub iugum mittendi; quod magnæ industriæ & laboris fuit: Quocirca ad eos domandos aquam stillatitiam lympidissimam dedit, in fauces illorum ad flammam restinguendas, inspergendam; Præterea *Lunæ Solisque* imagines concessit, absque quibus nihil me efficere posse ait: At ego, vnde hæc omnia haberem, quæsiui? Satis tibi

Iason Me-
dicus.

Sol Aetna
pater, non
coelestis.

Iason qui-
bus mediis
ad velle man-
reum occu-
pandum in-
st. uctus fue-
rit.

dixi, respondit; Apud me enim non inuenies; qui eas
Medea ut accepi, sic ipsa has secum abstulit: Vbi igitur
 inuestigem *Medeam*, refero? Hoc incertum mihi, re-
 spondit. Postquam furibunda à me au fugit; nupta est *Æ-*
geo seni, ex quo *Medum* filium peperit; cumque eo in *A-*
siæ regionem, ab eo *Mediam* vocatam, abiit: His auditis
 plura alia ab eo percontari volui, sed ille defessus sum, in-
 quit, interim hæc in mei memoriam serues; quibus dictis
 euanuit. Ego verò cogitabundus super hac re diu ma-
 nens; quid significaret hæc relatio, apud me meditatus
 sum; & post collationem omnium reperi, nil nisi *Me-*
dicinam à me quæsitam subintelligi, quæ ex *Phœnice* reue-
 ra petitur, at per vellus aureum adumbratur. Pili enim
 animalis aurei & pennæ volucris *Phœnicis* eodem spe-
 ctant: Doctos viros præterea; quos quærerem eadem de
 re hic paucos inueni, quod tamen me parum mouit, cum
 fatis mihi fuërit; illam beatam terram aëriam agnouisse:

Medea ib
lasone fri-
 gens cas nu-
 pserit.

Medicinam
Chymicam
 sub *lasonis*
 vellere au-
 reo subintel-
 ligi.

In *Asia* est
 Terra san-
 cta.

Vide clan-
 gorem buc-
 cinæ.
Adonis ubi
 fingitur
 fuisse.

Balsamum
 sanctum
 sanctorum.

In hac enim mundi parte, inquam; *Syria* est & *Terra*
Sancta, quarum hæc *Jordanem* amnem; illa *Adonim*, flu-
 uium, hæbet notissimum: In *Iordane* *Naaman* *Syrus* se-
 pties lotus à lepra purissimus euasit, Diuino nutu: Per
 hunc quoque *Moses* *Israëliticum* deduxit populum: In *Sy-*
ria *Adonis* ab apro, *Martis* instinctu, interemptus legitur
Adonis qualis fuerit; supra libro secundo satis dictum
 fuit: Hic prouenit *Balsamum* illud laudatissimum, quod
 à putredine corpora humana præseruat & longissimæ du-
 rationi consecrat. Hic fuit illud *Sanctum Sanctorum*, in
 quod summus ille *Sacerdos Sanctissimus* tum ingressus
 est, cum sanguinem & vitam suam inter cælum &
 terram pro peccatoribus nobis Deo patri, offer-
 ret, tanquam sufficiens lytron & holocaustum;

ad quem, vt semper, sic nunc vota nostri cordis ardentissima dirigemus in hunc modum:

O summe & misericors Saluator mundi, IESV Vota & preces ad S. I. uatorem mundi.
 Christe, qui Deus ab æterno, homo factus es in tempore, vt Deum & homines Mediator coniungens, hoc est, vt æternæ infinitæque Diuinæ potentia ab homine ad iram perpetuæ damnationis provocatæ, adeoque tibi ipsi, Patri & Spiritui Sancto, Creatori, tu ipse factus creatura humana, vtpote ex purissima Virgine absque vlllo peccato natus, merito tuo satisfaceres, ideoque hanc terram tua natiuitate, vitæ cōuersatione, miraculis, passione, morte, resurrectione & in cœlos ascensione, sanctam reddidisti, Ego ex ima mentis meæ submissione, precibus, quas vnquam lingua & pectore suscipere possum, te, qui & Medicinam, humano generi vtilem per media ordinaria instituisti & dedisti, dumque ipse incurabiles morbos Diuina virtute tua in hac terra agens sustulisti & curasti, Medicam facultatem eo nomine super omnes alias artes & scientias, veluti Benedictam, eleuasti, oro & obtestor, vt tua gratia mihi adesse nunquam non digneris, quo Medicinam dictam, cuius causa tantum laboris, operæ, sumptus & periculi in peregrinando & inuestigando, vt tu nosti, subij & hucusque pertuli,

possim inquirere, inquisitam obtinere, obtentam ad nominis tui gloriam, multorumq; ea indigentium releuationem vsurpare: Tu siquidem, vt es scrutator cordium, nouisti meum propositum, cogitationes & vitę studium, quod nimirum mundana hæc vana & somniis similima æstimẽ, meq; tibi consecratum mente exoptem, si tu modo & Velle & Posse, hoc est, omnia concedas: Largire, quæso, vt charitatis opera, quibus vnice mancipari velim, absque numero exercere, hoc est, medicina illa multorum dolores tam animi quam corporis tollere & affectiones, siue irę & impatientię siue alterius commotionis, quoad licet humanitus, moderari valeam: Benedic Medicinę præclarissimo tuo dono, quod proxime post conscientię tranquillitatem vitęque cœlestis per te solum nobis impetratę beatitudinem præ humanis omnibus numerandum venit, vt vires à te ipsi inditas in morbis alijsque duris affectibus exercat & propaget, quo *Nomen tuum, Dei Patris & Spiritus Sancti*, hac quoque parte celebretur in hoc mundo & post per omnem æternitatem. Amen.

His effusis precibus ad illum, qui omnis boni & doni author est, animo succurrit, fuisse quoque in Asia, præter

ter terram hanc sanctam (quæ antiquitus dicebatur melle & lacte abundare, nuncautem barbarie*Turcica* subiecta valde sterilis est) *Paradisum* primæ creationis hominis in perfectione sua, eiusdemque lapsus ; Quocirca eo me conferre propius intermittere non potui : Constat autem eum fuisse locum non procul à *Babylone*, quo continuato itinere, nihil præter concursum quorundam fluviorum ibidem reliquum animaduerti : Abhinc ad Indiæ maritimam me contuli, vbi in florentissimam *Civitatem*, *Ormmum* dictam incidi, de qua incolæ hoc proverbum iactant, Quod si totus Mundus foret annulus, *Ormmum* eius gemmam videri ; In hac vrbe aliquamdiu moratus, animaduerti quamplurimos indies ex diuersis portis magna festinatione animique cupiditate excurrere, quorum cum vnum forte interrogarem, quo destinasset iter, adeo properans ? respondit, Ad *Paradisum* terrestrem ; Quid, inquam, an hic est adhuc *Paradisus* aliquis cum ego antiqui illius vix vestigiū aliquod reperire potuerim ? At ille me relinquens cucurrit, quo ad potuit : Ego vero in urbem reuersus apud me deliberaui, quid agendum esset, an eundem *Paradisum* vellem indagare, & si sic, qua via, an eadem porta iam dictum sequerer, aut alios ex alijs portis eodem instituentes viam : Verum ne quid nisi maturo consilio inciperem, incidit, me eodem strategemate vti debere, quo *Columbus* ille primus *Americani* orbis detector & inuentor vltus dicitur : Circumiui itaque totam Urbem & in singulis portis aliquamdiu stans exploravi auras, si quæ flarent, narius, quales essent, an lepidæ, dulces & aromaticæ, an alterius aut nullius odoris, & hac ratione tandem aduersus vnā portarum *Ethefias* placidas & odoratas spirare

Terra sancta
Babylon
barbarie
Turcica sub
iecta, quasi
deserta est.
Paradisus
in Asia.

Ormus qua
si gemma
orbis annu-
li.
Allegoria.

Paradisus
terrestris.

Strategema
Columbi
imitandū.

Bithesia vna
de spirantibus.

*Albissima
Margarita
prope Ormū
accepta.*

*Mercuria-
lis statua in
triuio qua-
lin.*

*Visus ob-
uia.*

*Auditui
obuia.*

Spirare sensi, quas ex illo *Paradiso* terrestri prouenire potius, quam aliunde cogitavi: Ex hac itaque porta iter meum vrgere incepti recta via, quam paucissimi ingrederentur: Progressus hac, mare quoddam traiciendum erat (siquidem *Ormus* in *Insula* situm habeat) in quo *Margaritarum* albissimarum & optimarum piscationem annotavi, Harum impetratis nonnullis prece & precio non exiguum me nature donum ad Medicinam spectans accepisse non dubitavi: *Albedo* enim vnionum maxime est speciosa & pulchra, sine qua omnis commendatio eorum perit: Continens terræ proximum contingens longo terrarum interuallo processi per diuerticulum valde angustum, donec ad triuium quoddam accesserim, vbi *Mercurialis* statua visebatur tota in argentata, excepto capite, quod deauratum erat. Hæc *Indice* manus dextræ rectam quandam lineam demonstrauit, qua ad *Paradisum terrestrem* eundem sit; quam cum sequerer, post aliquod temporis & loci spacium ad flumen deueni valde latum & profundum, quod absque naue transire erat omnino impossibile; Nulla autem nauis in toto illo littore inuenienda erat: Ex quo prospicere potui aduersus littoris oras *Paradiso terrestri* similimas; imo illū ipsum esse, quem quæsiueram, cuius fructibus ob defectum nauis tamen hoc tempore frui non possem: Quantum ex littori proximo colle animaduertere licuit, referam: Arbores diuersorum florum aureorum, arantiorum, citriorum, purpureorum & ruberrimorum ibi visæ sunt. Nec defuerunt semper virides lauri, buxi, iuniperi & aliæ eiusmodi: Flores omnium colorum & suaueolentium ibi copia magna fuerunt, nempe flores solis, amaranthi, lilia, rosæ, bellides, hiacynthi, narcissi & alii: Aures auium concentu omnifono nempe philomelæ, cuculi, psittaci, alaudæ, carduelis & innumerarum aliarum partim cognitarum, partim non, oblecta-

lectabantur; Nec defuit *Musica* arte instrumentalis, quæ
 facta erat cum rota suis clavis deprimente clauiculas Or-
 ganorum Musicorum; atque sic varias melodias 4. 5. vel 6.
 vocum, veluti digitis humanis, causante; follibus ventum
 afflantibus; dictaque rota à riuo quodam aquæ perenni,
 motis & circumductis; quemadmodum prope *Florentiam*
Italia in Prætolino olim vidimus & audiuimus: *Gustatus* quo- *Gustatus*
 que hic habuit, quo maxime caperetur; omne genus deli- *obuia.*
 tiarum ex fructibus arborum, alijsque, tantæ varietatis, vt
 cuiusque appetitui satisfacere & arriderent. *Odores* tan- *Odores*
 tæ virtutis & suauitatis vndiquaque spargebantur; vt alli- *obuia.*
 cerent merito omnes circum circa degentes populos ven-
 tis suis emissitjs, qui tamen horum causæ ignari obdurue-
 runt naribus in discernendis tot odoribus; quemadmo-
 dum & illi; qui ad *Nili cataractas* seu *Catadupa* habitant, ob *Ad Nili Ca-*
 perpetuum auribus captatum fragorem & maximum so- *catadupa sur-*
 nitum, ob surduisse feruntur. Verum nil profuit hætenus *dastris sur-*
 tanta & talia eminus iustrasse, cum donis; quæ ibi abscon- *uocola.*
 dita latuerunt, nec sensu notari potuerunt, carere neces-
 sum fuerit ob vnus, vt dictum, nauiculæ absentiam. Quo-
 circa locum hunc relinquens ea fiducia; quod quampri-
 mum possem instructior aut fortunatior redirem illius flu-
 minis transitum tentare vellem, ad intentionem mei itine-
 ris redii, nempe ad inuestigationem *Phœnicis* & ex eò de-
 pendentis *Medicine*; cumque *Asiam Aeriā* satis meo
 iudicio vidisse existimarer, recta quasi via ad *Africā*, vlti-
 mam orbis partem, anhelau, in quā si desiderium animi
 mei non explerem, me eo frustratum iri, omnino præsen-
 si. Ad sinum itaque seu oram extremam rubri maris iter di-
 rexi, vt inde naue in *Africæ* continentem transmittere-
 rer.

AFRICA, I G N E A.

Cum in *Africam* appulisset, integro exacto anno & eo
 amplius, iam *Sol* iterum *Leonem* ingressus fuerat, *Luna*
 tenente *Cancrum* sui domicilij fastigium, quod magnam
 mihi spem optimi augurij fecit: Protenditur autem *Afri-*
ca versus Meridianum solem ipsi *Asia*, unde longe calidio-
 ra sunt ibi anni tempora, quam alibi, præsertim æstas, quæ
 calidissima ibi sentitur: Atque hæc est præcipua causa, cur
 sit in maxima sui parte inculta, torrida, sitibunda, sterilis
 & vacua: In hac, ut fluij sunt rariores, ita feræ frequentio-
 res, ad aquas dulcès, vbicunque eæ sint, concurrunt, sibi-
 que inuicem etiam diuersarum specierum miscentur, vn-
 de noui fœtus, nouique oris animalia nascuntur & non
 sine causa *Africa* semper aliquid noui apportare dicitur:
 Ibi *Panes*, *Satyri*, *Cynocephali* & semihomines degere ferun-
 tur, præter innumerabiles beluarum species: Ibi *Oryx* in
 summo æstu sitibunda lachrymis quasi effusis & gemitu-
 bus iteratis ardorem solis detestari traditur: Ibi *Luna*
 montes & *Atlas*, qui cœlum humeris sustinet, ut mine-
 ris, sic serpentibus abundant: Ibidem sanguis draco-
 nis colligitur, quem draco ex *Elephante* exuxit, quo exa-
 mini concidente, ille contunditur & reddere, quem bibit
 cruorem, cogitur. Ibidem iuxta *Erythræum* mare fera
 quædam visa est, **OR T V S** nomine, cuius caput rubeum
 lineis aureis ad ceruicem vsque pertinentibus, oculi nigri
 & pedes, præsertim priores, albi, posteriores nigriores, os
 vsque ad genas candidum, fuere: Cuius exterioris formæ
 consideratione dum detineor, occurrit philosophi *Aui-*

Africa sem-
 per aliquid
 noui adfert.

Africa mon-
 tes & *mi-*
neris abun-
 dant.

Ortus ani-
 mal, cuius
 caput est ru-
 beum, oculi
 nigri, pedes
 albi:

ceennæ dictum, quod de consimili animali videtur intelligi; nempe, Res, cuius caput rubeum est, & pedes albi & oculi nigri, quid est? Hoc est magisterium: Per quod cum ipse eandem Medicinam, quam ego inquirō, interpretetur, in eo aliquid mysterij latere non dubitavi; omnia tamen ad Phœnicem referri debere pro certo sciens: Interim fama populari percepi, non procul abhinc fatidicam fœminam, Sibyllam Erythræam dictam, cuius extant tot vaticinia de venturo Messia alijsque maximi momenti rebus, in caua rupe habitare, ideoque eam imprimis ad eundam putavi; ut aliquid certi de Phœnice cognoscerem: Hæc de Christo carmen edidisse, Spiritus Sancti afflatu, traditur; cuius initiales literæ sunt huiusmodi: *Iesous Christos Theov vios soter stauros.*, In quibus describit aduentum Christi in carnem, qui Deus, futurus sit homo, ac aduentum eiusdem ad iudicium & multa alia: Eusebius de Sibylla in sua narratione histor. ita scribit: *Et hæc virgo perspicue vaticinari potuit: Hanc ego quidem beatam iudico, quam Servator providentia sua erga nos vatem elegit: Verum multi sunt, qui hanc ista vaticinatam non credunt. Quamvis Sibyllam Erythræam vatem fuisse confiteantur; sed suspicantur aliquem nostræ religionis, Poetica Musa non expertem, hæc condidisse carmina, esseque adulterina, & falso Sibyllæ vaticinia dici, cum vitales sententias habeant multam voluptatum licentiam amputantes & ad temperatam & honestam vitæ conservationem ducentes: Est autem veritas in propatulo: eo quod nostræ religionis viri tempora diligenter & exacte collegerunt, non posse coniectari, quod poema hoc à quopiam sit post Christi factum descensum, & iudiciū. Est enim in confesso Ciceronem poema hoc legisse, illudq; & in Romanam dialectum transtulisse & commentarijs suis inseruisse: Deniq; hunc imperante Antonio interemptum: Antonium vero ab Augusto superatū,*

Ad Phœnicem omnia obscura dicta referri.

Sibylla Erythræa de Christo vaticinium.

Ἰησοῦς Χριστός θεοῦ υἱὸς σῶτης σταυρός.

Sibylla carmina non esse efficta à Christianis

Ciceronem legisse Sibylla Erythræa carmina de Christo.

qui 56. annos imperauit, & huic Tiberium successisse, cuius tempore Christi aduentus illuxit, ac noua populi successio constitit: de quo eminentissimum Italiae poetarum loqui puto, vbi ait:

Prodyt in lucem hominum genus inde nouorum:

Et iterum in alio quodam Bucolicorum loco, vbi adijcit:

Vltima Cumai venit iam carminis atas &c.

Cicero ubi mentionem faciat Sibyllae de Christo. vaticinantis. Cicero inter presatur Sibylla verba de Christo quod. per eam salui futuri simus, de rege temporalis. Cicero perperam vult refutare versus Sibyllae, propter initiales literas aliquid significantes, quia ea sint furentis: at nos dicimus, quod non sint furentis, interim Sibylla, & vera.

Hæc Eusebius: Ciceronis locus, quem Eusebius citat, est libr. 2. de diuinatione: Sibylla versus obseruamus, quos illa furens fudisse dicitur: Quorum interpres nuper falsa quadam hominum fama dicitur in senatu putabatur, eum, quem reuera regem habeamus, appellandum quoque esse regem, si salui esse vellemus: Hoc si est in libris, in quem hominem, aut in quod tempus est: Callide enim, qui ita composuit, perfecti, ut quodcunque accidisset, prædictum videtur, hominum & temporum definitione sublatâ: Adhibuit etiam latebram obscuritatis: ut iidem versus alias in aliam rem posse accommodari viderentur. Non esse autem illud carmen furentis, cum ipsum poema declarat, (est enim magis artis & diligentia, quam incitationis & motus) cum vera ea quæ arguendo dicitur, cum deinceps ex primis versus literis aliquid connectitur, ut in quibusdam Ennianis, quæ Ennius fecit: Id certe magis est attentæ animi, quam furentis: Atque in Sibyllinis ex primo versu cuiusque sententiæ, primis literis illius sententiæ carmen omne prætexitur: hoc scriptoris est non furentis, adhibentis diligentiam, non insani: Hæc Cicero: verum axioma, quo Cicero vtitur, hoc carmen scilicet non esse Sibyllæ, quia non sit furentis, Sibylla autem furians carmina sua dixerit, falsum & suo nomine indignum est: Concedimus, tum Sibyllam furore non fuisse percitam, cum illud carmen ediderit, quid hoc rei veritati detrahet? Dicimus enim Spiritus Sancti afflatu, non diaboli Enthusiasmo seu furore eam motam fuisse: Adhanc postquam accessi, sedentem

inantro, arborum; ramis viridique cespite præcincto, salu-
 tati officiosissime. Quæ licet primo aspectu paululum per
 territa gradum ad interiora retulit; tamen precibus meis
 locum præbens; Quem tu hic quæris; inquit, peregrine?
 Ad virginem non licitum est viro appropinquare: Nulla,
 respondi temeritate præceps, at matura deliberatione præ-
 habita certus ad te contendere, ut quædam dubia menti
 meæ inhærentia dilueres, meque gratiosissimis tuæ dire-
 ctionis documentis instrueres; pro quibus, si te votis meis
 non auersam intellexero, vicissim omnia humanitatis &
 officij debita seruitia tibi polliceor & adstringo. Ad hæc di-
 cta clemētior mitiori vultu apparens, quid est, inquit, quod
 me rogas? Non tibi tuisque similibus, discendi percupidis,
 quicquam denegare poterō. Duo sunt, retuli, virgo diuina
 quæ me ingenue absque vlla tergiuersatione aut periphra-
 si docere digneris, nempe, an hic in *Ægypti Arabiae* finibus
 olim & adhuc avis illa totius mundi vnica, *Phœnix* dicta in-
 uenta & inuenienda sit (ut fama spargitur) & an *Medicina*
 quædam *Træ & doloris* ex ea vnquā petita & petenda; Quod
 si sic, vbi vtraque inuestiganda & volucris & medicina? Be-
 ne; inquit illa, dubitas non de rebus nihili aut nauici; sed
 magni precij; dubitatio enim est primus gradus scientiæ;
 qua te beare, quoad poterō, polliceor; Multi eadem quæsi-
 terunt per media nihil ad rem facientia; Tu verò, nec in
 loco, nec persona aberrasti: Regio enim, in qua nunc mo-
 raris; Arabia foelix est *Ægypto* contermina, quæ pa-
 tria *Phœnicis* vnica habetur: Personam, quam pereon-
 taris; nec huius rei ignaram scias; cui vtrique cum tuam
 fortunam credideris, hinc vtraque tibi rei quæsitæ verita-
 tem non denegabit: Ego te doctrina, hæc vero regio seu
Ægyptus oculari demonstratione beatum reddet: Quo-
 circa aures meis monitis & mentem rebus adhibe: Quæ-

Colloquiū
 cum Sibt-
 la E. ythra

Quæstio an
 & vbi sit
 Phœnix &
 Medicina
 inde peten-
 da.

Dubitatio
 primus gra-
 dus scientiæ

Phœnicis
 patria qua.

- Phœnix* & *Medicina non differunt.* *Organga medicinali- ra & do'o- ria.* *Phœnicis descriptio.* *Phœnix no- um ex cine- re prioris combusti.* *Phœnix quo migrat.* *De Phœni- ce dicta esse hieroglyphi- ca.* *Phœnicem curari my- stice ab Aeg- yptiis.* *Phœnix so- le gaudet.* *in mysticis non esse me- ram histo- riam nec fabulam querendam*
- stionem videris duplicem mouere, quam contemplatione diligenti adhibita, simplicem & vnicam experieris: *Phœnix* enim si affirmetur in rerum natura existere, *Medicina* illa (quæ alias *Organga* dicitur) negari non poterit; & vice versa, hac affirmata, illa quoque asseritur: *Phœnicem* vt melius perspicias, tibi ex suis coloribus depingam: *Arabia* felix, eique adiacens *Aegyptus* antiquitus hac gaudebat volucris, cuius collum aureus fulgor, reliquum corpus purpureus color in pennis cinxit: In capit. crista, corona instar, visa est: Soli sacra avis viuit annos 660 ad quam ætatem cum peruenerit senescens, casia thurisquæ surculus construit nidum, quem odoribus replet, conquassatisq; ad solis radios alis flammam excitat, qua cõburitur in cinerem: Ex hoc de- inde prodit vermiculus & inde pullus, qui priori ceu patri funera iusta reddens, totum nidum desert in urbem *Aegypti* *Heliopolim* Soli sacram, alias *Thebas* dictam, ibiq; in ara deponit: Hoc, qui pro fabula omnino habent, pueri & iniqui rerum æstimatores videntur, qui pro historia, vt verba sonant, facta, & illi falluntur suo iudicio: Hieroglyphica enim sunt hæc & menti potius dictantur, quam auribus, inscribunturque potius, quam oculis per certas figuras & picturas, quasi literas, quas sacras vocant: Qua de re si mihi fidem soli non adhibes, consule inter cæteros *Orum* *Apollinem* *Aegyptium* scriptorem, qui in Hieroglyphicorum suorum expositione narrat, vt ipse à vulgo accepit, *Phœnicem* post quingentesimum annum, cum iam est morti propinqua, in *Aegyptum* remeare, ac si praeueniat ante obitum, curari mystice ab *Aegyptiis*, & quacung; aliis sacris animalibus tribuunt, hæc & *Phœnici* omnia deberi: Gaudet enim sole maxime *Phœnix* in *Aegypto* præcipuè, vt pote illic vehementi: Hæc *Ori* verba te satis erudiunt, quod mystice accipiatur *Phœnix* ab *Aegyptiis*, prout mystice curatur: Non opus igitur erit, in mysticis historiam aut fabulam supponere discrete cum neutri simpliciter conueniat, at si pro fabulosa historia, seu fa-

bula historica, quæ allegoria est; coniunctim habueris, non
 aberrabis à scopo. Hæc est, inquit, *Phœnix* illa vnica totius Medicina
ex pennis
Phœnicis.
 mundi auis; ex cuius pennis circa collum aureolis; nec
 non aliis totius corporis, Medicina ad omnes affectiones
 humanæ naturæ contrarias in temperiem sanitatis opta-
 tam reducendas vtilissima, quæ antiquis Ægyptiis à qui-
 bus in *Heliopoli* (prout in *Diodoro Siculo* legere poteris) om-
 nium primò inuenta & vsurpata est, *Ira* & *Doloris* reme- Medicina
Ira & Do-
loris in He-
liopoli in-
uenta.
 dium habebatur: Quibus auditis supra modum lætatus
 sum & mox quæsiui, Anne viam aut occasionem vllam
 monstrare posset ad auem dictam ac *Medicinam* perue-
 niendi. Hæc enim, dixi, omnis meæ peregrinationis
 causa est; in qua si mihi subueneris, rem omnium gratif-
 simam præstiteris: Non te deseram; illa respondit, in
 tuis necessitatibus; quantum in me erit, at oportet te
 labore tuo vtramque indagare: Locum tibi certum,
 vbi inuenias, indicare nequeo; ac nihilominus non om-
 nino vacuum, consilio speue omni destitutum dimittam
 sed omnem rem, vbi illa sit indaganda, aperiam: *Ægyptus*, Ægypti v-
beritas om-
nis ex Nilo.
 vt vides, omnem suæ annonæ fertilitatem *Nilo*
 fluuiorum celeberrimo acceptatam refert, cuius fontes
 licet sint incogniti & imperscrutabiles; (incertum e-
 nim permanet, an sint in montibus *Luna*; necne) ta-
 men *Ostia*; quibus se exonerat in mare, mundo satis Nili fontes
non nosi,
sed ostia.
 innotuerunt. Hic (si *Tullio* fides habenda) *Mercurium*,
 quartum eius nominis genuit, quod tescire oportet: Pa-
 ter enim filio dedit potestatem monstrandi tibi *Phœni-*
cem & ex ea petendam *Medicinam*: Quocirca *Mercu-*
rium primo consulas, quem vt inuenias; abhinc ad se- Nilus Mer-
curii pater.
Mercurius
monstratur
Phœni-
cem, vbi
quærendus,
 ptem *Ostia Nili* te conferas, non quod opus habeas
 ad singula migrare; sed quia incertum tibi sit,
 vbi

vbi offendas. Non enim certam sedem alicubi habet, sed nunc in primo, nunc secundo aut tertio aut alio moratur: Hic te docebit illa, quæ maxime desideras; & modo non nimis infelix fueris, spectatorem te *Magnalium Dei*, natureque arcanorum faciet. His perceptis pro tanta humanitate & institutione *Virgini* dictæ gratias agens immensas, valedixi, neque nunc tandem in rectam rediturum viam spera-

Nili ostia
septem qua.

ui, inter meum ad *Nili Ostia* accelerando; quæ septem numerantur hoc modo: *Canopicum*, *Bolbiticum*, *Sebenniticum*, *Pelusiacum*, *Teniticum*, *Phaniticum*, & *Mendesicum*. Ad *Canopicum* primo me contuli, in qua viâ pericollam sepulturæ

1. Canopici
Nili ostium.

Christianorum à barbaris ibi quondam occisorum insignem profectus sum; cuius loci annua miracula, relatu dignissima, hic præterire nequeo: Nam certo quodam die Mensis *Maii* cadauera seu ossa sepultorum ab oriente sole vsque in meridiem sensim ad superficiem vsque tumbæ eleuantur ex sese, donec in conspectum eò concurrentium hominum deueniant, alicubi magis, alibi minus, tum à meridie versus occasum solis eodem modo deprimuntur, donec omnia ad pristinum statum redierint: Quæ si quis non diuina virtute, sed diabolica prorsus fieri affirmet; videat ne à superstitione nimium discedendo ad incredulitatem seu impietatem inclinet, *Deique omnipotentie* & liberrimæ voluntati hæc aut his similia miraculosa facta

Miraculum
non procul
à Memphis
Ægyptian-
no tempo-
re contin-
gens in ossi-
um ex terra
eluatione.

Resurrecti-
onũ corpo-
rum Exem-
plar.

deneget ac subtrahat: Hæc si vera sunt; vt testantur multi, qui viderunt, suis scriptis publicatis, Resurrectionis corporum humanorum euidentissimum exemplar exhibent, quemadmodum quoque Phœnicis noui ex cinere mortui resuscitatio: Ad *Canopum* insulam deueniens, *Nili* quoque ostium illi aduersum, de *Mercurio* quæ sui, annon ibi sedem haberet: Verum populi istius regiumculæ, quod responderent, vix inuenerunt: Eruditiores ex illis, *Ægyptus*, dicebant,

Ægyptus
cæli imago
est, *Hermes*
se esse.

Her-

Hermete, teste, cælum nobis refert, & septem Nili ostia eius totidem planetas, ex quibus Canopicum supremum est, cælique filio iuniori subiicitur. Rector navis Menelai Casobus hic sepultus, insulæ & portui nomen vt dedit, sic Planetarum summus quasi inspector senex propitius est, qui cum Mercurij à te quæsitus auus sit, non mirum, si ad auitam domum aliquando transeat: At iam non hic inueniri Mercurium, referebāt, sed in alio Nili eiusdem Ostio perennem residere. Attonitus ex hoc responso, post multum temporis & erroris commissi, animaduerti, ad alium locum, Mercurio magis familiarem, accedendum esse.

*Saturnus
Mercurii a.
1065.*

Ad secundum itaque recta concedere non dubitavi, Bolbiticum dictum. Verum cum nonnullos inde obuiam mihi factos percontatus essem, an non Mercurium Nili filium ibi vidissent mihi conueniendum, illique de Mercurio illius loci se nihil scire respondissent, vltius procedere nolui, ne frustra & tempus & sumptus tererem.

*2. Bolbiticū
Nili ostium*

De duobus *Nili ostijs* itaque certior factus ad tertium festino pede cucurri: Huic vrbs *Sebennitos*, vnde *Sebenniticum* dicitur, propinqua est, incolis non admodum frequentibus habitata, quorum mores cum adeò barbaros & rigidos experirer, vt ab omni humanitate alienos censerem, nolui ibi diutius moram trahere, nec quicquam de *Mercurij* sede amplius inquirere. Quomodo n. inquam, *Mercurius* omnis humanioris literaturæ & doctrinæ auctor apud tam feros populos maneret: Nam vel hi illum ferocem & barbarum, siue similem, aut hic illos mites & humanos diuturniore mora & vicinitate redderet: Oppidum itaque relinquens postquam egressus eram, interrogavi quendam eius loci agricolam, An non hic *Mercurius* aulam haberet? Qui respondit, aulam quidem hic habet munitissimam, sed nunquam eam inhabitat.

3. Sebenniticum Nili ostium.

4. Pelusiacum Nili ostium.

Ad quartum itaque *Ostium* perrexi *Pelusiacum*, vocatum, omnium famosissimum, ob ciuitatem eiusdem nominis ipsi adiacentem, cuius conditor, vt fama est, Peleus Achillis pater extitit: Hoc Asiam & Arabiam ab Ægypto diuidit, diuitiis olim abundantissimum: De eo postquam audiueram, eiusque dotes & conditiones perceperam, non dubitavi: Mercurialem sedem me ibi reperturum: Vt enim, inquit, absque *Pelide* seu *Achilla* Troia oppugnari non potuit ita nec *Mercurius* absque *Pelusio* obtineri: Hoc est temporium *Aegypti* nobilissimum, quod auro *Arabico* imprimis abundat: Quò cum accederem, *Mercurius* vbi resideret, rogauit: At ex incolis quidam respondit, non semper huic loco adesse *Mercurium*, quamuis acceptissimus hospes sit, cum adest: Ægre ferens tot itinera frustra huc suscepta, nolui pedem figere, antequam quæ restarent ostia, visitassem; non diffidens me tandem exoptatum *Mercurium* in subsequentibus coram conuenturum.

5. Teniticum Nili ostium.

Quintum in ordine *Teniticum* fuit ostium, cuius nomen etsi obscurius extiterit; tamen id adire quoque volui, ne vllam ego causam eius subterfugio præbuisse viderer: at tantundem inde reportavi, quantum ex prioribus, nempe omnino nihil, nisi quod didicerim ibi *Mercurium*, quem quærebam, neutiquam habitare: O me infelicem, inquam, adeò ne in sequi oportet eum, qui vel nusquam est, vel me insectantem, vt formosus ille *Alexis Corydonem*, fugit? An non satius fuisset, à posterioribus ad priora cancrum imitando, progressum? An fugax & petasatus ille iuuenis meum aspectum præfagiens fastidit, ideoque fugam arripit, antequam accedam? Sed non tandem euasurus est, nec diu celari potest, vbi vbi sit: Duo mihi restant ex omnibus Nili ostiis, quæ quoque fauente Deo, lustrabo ac deinde toti *Aegypto* valedicam.

Ad Phœniticum ergo sextum Nili ostium, quod ratione cœli
 Mercurio deberi exiitimaui, profectus sum, firma animi spe
 ductus, nunc tandem tot laboribus finem futurum: Sed &
 illa fiducia fefellit, vt antehac sæpius. Responsum enim ab
 eius loci incolis accepi; hic quidem habitasse Mercurium,
 sed iam pridem mutasse sedem, alioque migrasse: sæpenu-
 merode eo hinc inquisitionem à multis institui, at nunquam
 inuentum domi.

6. Phœniticum Nili ostium.

Postremum ab hinc iter suscepti ad Mendesium vsq; quo
 cum peruenissem, quæsiui de Mercurio, qui nec hic reper-
 tus: Nec verò se nosse Mercurium permulti responderunt.

7. Mendesium Nili ostium.

Atq; sic septem ex ordine Nili ostiis perlustratis, quem
 quæsiui, cum non offenderim, deceptum me à Sibylla ar-
 bitratus sum, quæ saltem in hosce labyrinthos iniecerit, vt
 animum falsa spe lactatum circumduceret, fortè ex inui-
 dia aut odio erga alienos præconcepto. Verum cum singu-
 la, quæ contigerant in itinere, reuoluerem; me forte ab in-
 quilinis quorumcunque locorum pessime deceptorum re-
 sponsione circumuentum coniectaui; ea ratione quod in-
 nata quadam ferocia omnes peregrinos fastidirent ac o-
 dissent: Ideoque quid circa primum, secundum ac terti-
 um, aliaque ostia, ab illis responsum fuerit, bene considera-
 ui, ex quibus quam plurima occurrerunt, quæ dubium an-
 te conceptum auerterent potius, quam eximerent: Vnde re-
 torsum vestigia relegendo ab ultimo versus primū regres-
 sus sum, ac tandem antequam ad primum redierim Mercurium
 inueni, in aliquo ostiorū, vbi incolæ visi esset antea negasse:
 Ad hunc accedēs post multos sermones inuicē habitos, ab
 eo dici, quæ ignorauerā; Phœnicē in primis demonstrauit, vbi
 cōueniri deberet, quem in loco, de quo ne cogitasse antea
 latere apertissimè narrauit, quo cum peruenissem, meo in-
 fortunio, exierat foras, (fortè tū Arbitrarius constitutus inter

Mercurius inuictus ubi.
 A Mercurio multa percepta.
 Phœnix v. bilatrat.
 Phœnix domi non inuentus.

Noctuanæ & volucres alias eam insectantes, de quo prælio a libi tradidimus) at post aliquot dies, pauca sive septimanas rediturus: Verum cū tã diu. expectare mihi in alienis terris non consultum foret, præsertim quia reditus Phœnicis valdè incertus foret, constitui domum quam primum adornare iter, satis existimans mihi esse pro tempore, cognouisse Mercurium, vbi ille resideret, nec non *Phœnicem Medicinæ* quæ sitæ patrem & causam efficientem, ad quos prima occasione oblata redire penitus apud me conclusi. Naue itaque conscensa ex *Pelusiaco* ostio in *Europam* iterum contendis, transnauigatis tot insulis & regnis circum circa, donec pedem *Germanico* inferrem solo, vnde primum egressus eram: Verum ne ingratus videar erga vltum, à quo quicquam beneficij in hoc itinere, in me collati, sensi, primò *Sibyllæ*, deinde *Mercurio*, ac demum *Phœnici* ac *Medicinæ* ipsi suos debitos honores ac Encomia epigrammatibus cuique dicatis retribuam.

*Phœnix
Medicina
quæ sita pa-
ter.*

*Reditus in
Germaniã.*

EPIGRAMMA IN HONOREM Sibyllæ Erythrææ, Herophyles dictæ.

*Herophyle
Sibyllæ Eri-
thraæ dictæ
celebrata
carmine.*

Ad te magna Deo (non demone) mota Sacerdos
Abinis Charitum gratia iusta redit:
Ille terga tibi non vertunt, grata sed ora,
Larga promittunt & sua dona manu:
Ad Nilo genitum quod tume miseris aquo
Tramite, Phœnicem qui mihi monstret auem.
Flamine plena sacro vates orâcla dedisti,
Venturum humano, dum canis, ore Deum:
Iudicii qui iusta ferens Examina summi
Arbiter omnipotens totius orbis erit.

Ille tibi cordi, quamuis sis Ethnica Virgo,
 Dicarisq; Dei nil sapuisse, fuit.
 Non Erythraa tui sunt antra capacia, Christo
 Vt tua spes, & eris tute reposta polo.

EPIGRAMMA MERCVRIO PHI-
 losophico dicatum.

Mercurium vocitant apta te voce Latini,
 Quod medius currens inter es ipse Deos.
 Interpret Graijs & habetis maximus Hermes,
 Teuthius Aegypti diceris esse solo.
 Est genitor tibi Nilus, agros prædiues aqua vi
 Latificans, magnas qui tibi liquit opes.
 Tu populis leges Aegypti rite tulisti,
 Quas tibi Vulcanus conscius arte dedit.
 Omnibus in toto tu gentibus orbe videris
 Gratus, at à paucis cognitus esse cupis.
 O quam multa tibi natura munera clausa
 Credita, thesauris sunt & aperta suis.
 Rubra tibi facies est propria, flauaq; ceruix,
 Pectus at ex albo forte colore nitet.
 Aptanturq; tuis pedibus talaria nigra,
 Virgaq; cum gemino nil grauat angue manum.
 Hic tuus est habitus, quo nosceris omnibus Hermes,
 Conueniens quadruplex est color ille tibi.
 Tu mihi Phœnicem monstrasti interpretis ore,
 Debitor hinc gratas, quas queo, reddo vices.
 Interea charta munuscula scripta loquaci
 Accipe, si maius quid dabis, ipse feres.

Mercurius
 philosophi-
 cus carmine
 laudatus.

Phœnicis
Encomium.

AD PHOENICEM ENCOMIUM
Epigrammate expressum.

O Miraculum Orbis, Monstrum vitio sine, Phœnix
Vnice, qui magnis appropriare sophis:
Purpureas indute comas atq; aurea colla,
Excellis cunctas inter aus & opes:
Namq; tibi nidus casia atq; è thure sabæo
Extruitur, quavis ditior hinc es aue.
Consciis appares aliquot post secula fati,
Quod natura dedit, quo renouandus eris.
Inde lubens Thebæ effæctum te sistis in ara,
Vulcanus faciem donet ut arte renouans.
Pennarum decus auratum Medicina scutis
Fertur & humanis commoda ferre malis.
Vnica spes residet morbi incurabilis in te,
Tuq; fucus iuuenum incedere more senes.
Cætera ne referam tua diuinissima dona,
Vix par est opibus persica Gaza tuis.
Diuitijs ego te cunctis, benedicta volucris,
Præfero, quod valida des medicamen opis,
Hæc mihi delicias optaui pluribus annis,
Mundana sine te non mihi cura rei est.
Abditus arcanis, ne sis cui prada, latebris
Conderis atq; soles, teste sine, ire foras.
Plinius antiquo visum te tempore Roma
Scribit, at (heu) miris fallitur ille modis.
Extraheret quis te ex nidis audaculus, aut quis
Detegeret, fatua sit nisi mente puer?
Tutus eris posthac, huc tutus ut vsq; fuisti,
Sit sapiens, pennas cui dabis, oro, tuas.

MEDICINÆ PHOENICIÆ, SEV Medicina
Phœnicia
law.
Hermeticæ Laus.

S I varijs montes opibus exsulentur & auro,
 Quid profunt homini, qui modo mortis erit?
 Auxilium præstet nisi quis diuinius illi,
 Quo redeat fausto Numine grata salus.
 Ergo nihil toto Medicinæ carius orbe
 Esse potest, hominum qua leuet arte malum.
 Diuitiæ cedant & opes, huic cedat & aurum,
 Cui mens non eadem, non homo, sed pecus est.

Aduersarius, cum vires sibi omnino deiectas sentiret, non confidit amplius proprij ingenij armis, quibus hæctenus vsus fuerat, quid obtinere, quocirca ad aliorum authoritates confugit, à quibus argumenta nunc vltimo sequentia deduxit.

34. *Argumentum Pyrgopolynicis Aduersus Chemicam & Sarmatam Anonymum.* Argum. 34.
negatiuum.

Julius Cæsar Scaliger vir tantus in philosophia Aristotelica, cuius iudicio nihil limatius vel syncerius, Chemicam damnat versibus quibusdam Hendecasyllabis, quorum hic sensus, quod Chymistæ cupientes mutare metalla in aurum, se mutant potius, quam illa, atque vtantur furnis suis pro Notuis.

Scaliger
Chemia ad-
uersarius.

ctuis ad captandum aliorum, nempe ditiorum hominum aurum, ipsique sint veluti aucupes, quorum fistula dulce canit, volucrem vt decipiant:

Hinc tale conficio Argumentum:

Si Alchymistæ suis farnis vtuntur pro noctuis, quibus aliorum ditiorum captent aurum, ars ipsa deceptorica est & damnanda.

Sed primum verum.

Ergo & secundum.

Minor autoritate iam dicta Scaligeri & experientia ipsa robatur, nec eget longa demonstratione: Videmus enim quomodo illi, qui titulum & nomen Alchymistarum sibi proprie vendicant, adornent sua, vt vocant, laboratoria, quam variarum formarum furnos, instrumenta, vitra & alia ibi ad conspectum omnium ponant, quæ nullam altam ob causam faciunt, quam vt inescant ignaros, qui hisce externis capiuntur, putantes aliquid magni & veri latere sub hoc ornatu: At illi nesciunt, hæc saltem esse retia, noctuas & auiculas captas ad sese allicientes alias suæ speciei.

*Responsio
ad 34. Ar-
gumentum
negatiuum.*

Responsio ad 34. Argumentum negatiuum.

SI autoritate aliorum argumentandum sit, nil vnicus Scaliger contra duos veros philosophos, Chemiæ veritatem attestantes, nedum contra centum aut plures, quos hucusque citauimus & produximus: Cadit ergo vnus autoritas contra tot illi contradicentes: Verum, vt *Scaligerum* virum

virum præstantem singulari eruditione in intentione sua saluamus, dicimus eum loqui de quodam carboniperda, deceptore Alchymista, cuius farinæ sunt innumeri omnibus fere in locis, atque ideo eum verissime loquutum esse: Hoc enim genus hominum omnia sua dicta & facta componit ad decipiendum alios; quod cum eorum proprium sit, nunquam ab ijs abesse poterit: Hi reuera habent furnos pro noctuis & linguam pro fistula, sua nugatoria opera ex auro, alijsve arcanis, si dijs placet, destillata, pro auiculis, laboratoria splendide exornata pro retibus: Et *Scaliger* non tantum de illis dixit, quam dici debeat: Hos nos in singulari tractatu, qui vocatur *Examen fucorum seu Pseudochymicorū*, suis coloribus, vt potuimus, depinximus, quem legere poteris. Verum hi ipsi *Pseudochymici* tam longè absunt à veritate Chemiæ, quam à cœlo terra, nisi quod vt muscæ ad illam inquinandam suis fæcibus aduolent: At quis potest animalculo tam exiguo, muscæ inquam resistere & contrahere, ne splendidis & politis ex stanno vel latone, imo ex argento & auro factis vasis insideat, illaque sua spurcitie contamineat? Multo minus quis his hominibus à suis functionibus aut opificijs profugis resistet, ne ad Chemiam, pollicentem sui inuentoribus diuitias, opes, honores & sanitatem, tanquam rem omnium preciosissimam & splendidissimam, conuolent, illam conspurcent, inficiant & male audire cogant. Hi sibi vendicant nomen, cum rei ne minimum possideant, quod illis condonandum venit; at non his, qui nomina & res confundunt, veros artifices & falsos, Alchymisticam deceptoriam & Chemiam veram nulli nocentem aut damna inferentem, nisi quod longo tempore, magno labore & sumptu inquiratur & vix à millesimo obtineatur, quod propter eius excellentiam contingit.

*Proprium
Alchymi-
starum de-
ceptorum.*

*Pseudochy-
mici vt
muscæ ad
volant ad
splendida.*

Argum. 35.
negatiuum.

35. *Argumentum negatiuum Aduersarij contra
Chemicam.*

Iuris Canonici tanta est authoritas, vt merito, quod condemnet, condemnandum sit, quod extenuet, extenuandum:

Hoc autem de Alchymistis vt falsarijs, mendacibus iudicatur: dum in C. spondent, Extrauagante, hæc verba posuit: Spondent, quas non exhibent ope, pauperes Alchymistæ.

Ergo Alchymistæ condemnandi & vt mendaces habendi.

Responso
ad 35. Ar-
gumentum
negatiuum.

Responso ad 35. Argumentum negatiuum.

Iuris Canonici authoritatem non infringimus, quousque se intra terminos suos contineat: si vero de temporalibus & naturæ arcanis, alijsque huiusmodi suam authoritatem interponere velit, eam vt dubiam, si admittimus, tamen non credere tenemur: Quocirca maiorem ad ecclesiastica saltem alligamus, & non ad alia.

Ad Minorem dico; quod *Extrauagantia* illa capitula sint *extra ius Canonicum*, à quodam interprete eius, appendicis loco, adiecta; ideo aut recipienda aut non: Ad hæc loquitur de *Alchymistis* falsis, deceptoribus, mendacibus, qui ab alijs pecuniam accipientes illis promittunt aureos montes, quorum ne minimum præstare possunt, cum ipsi interim sint pauperes, vagabundi & omnium rerum egeni: De his
verè

vere dixit interpres; at non de Artificibus veris, qui ut illi non cogniti fuerunt, sic nec quicquam ab alio mutuantur, quid pro quo pollicentes, utpote alieni non inopes, nec pauperes, sed viuunt sua sorte & donis contenti.

36. *Argumentum negatiuum contra Chemicam & Sarmatam Anonymum.*

*Argum. 36.
negatiuum.*

Natalis Comes Mythiologiæ author suo quoq; iudicio artem Chymicam vanam statuit his verbis: Quod autem vanam esse artem Chemicam putemus, & quid de arte illa sentiamus, ita in Epistola quadam aliquando expressimus, quam aduersus fuliginosas Chemicorum fallacias scripsimus, è qua nonnulla hic ascribenda putauimus.

*Ars fallax inuisa bonis, dulcedine captos
Iucunde ut perimis? dementibus improba Siren,
Naturam superare putas te posse per ignem?
Stulta quid insanis? te longis passibus illa
Deserit, ac tandem nil perficis: illa colorum
Te fallit, rerum te ludit mille figuris.
Sic fertur Protheus in multas vertere formas,
Cum fieret serpens dirus, cumq; unda vel ignis:
Vris opes properans, quas fumus portat in auras.
Inde ardens miseris torquet praeordia virus,
Exitialis amorq; auri, sauiq; dolores,
Quos semel insana fallacia ceperit artis.
Occupat hac nulli misero vesania mentem,
Ni pro peccatis hominum sator atq; deorum*

Supplicia ingentesque paret mox sumere pœnas:
 Mendici fiunt, semper caligine barba
 Squallet & immodico turpantur pallia fumo:
 Et noua quærentes semper mendacia iactant,
 Defecisse sibi vires, ubi nulla reperta est
 Mercurium ratio, qua possint sistere in aurum,
 Ad notos homines inde hæc contagia serpunt,
 Si quenquam arripiant qui stultis præbeat aures,
 Non prius effugiet, quam sit perpeffus eandem
 Fortunam, scopuloque ratem confregerit vno.

Quæ Natalis verba vnus argumenti instar mihi fuerint
 quamuis quamplura inde conformari possint.

Responfo
 ad 36. Ar-
 gumentum
 negatiuum.

Responfo ad 36. Argumentum seu carmen inuectiuum in
 Chemiam, carmine apologetico facta.

Chemia si vera est & certo sine potitur,
 Dic mihi num fallax, hac an diuinius arte
 Extet in humanis, magis aut mirabile quicquam?
 Vera sed est, quis enim neget hoc, nisi opinio mentem
 Cui mala detorsit, qui scilicet omnia sese
 Posse videre putet natura arcana sed ille
 Decipitur, ceu talpa, nihil dum lumine captus
 In tenebris animi degens intelligit amens:
 Quis non inquirat sumptu, natione, labore
 Tam præclara Dei Magnalia, quæ licet omni
 Cognita non fiant ex vulgo (qui ruit, instar,
 Ad sua pabla, asini, dum nescit, porrigat ad quid
 Os rude) vera tamen sunt, experientia quorum
 Certa fidem fecit, non ergo est improba Siren,
 Nec superare putat Naturam, at ducere in actum.
 Id, quod erat postum natura forte latebris.

*Inde nec hac stulta est, sapiens vestigia sed quæ
 Naturæ obseruet, quin sires ipsa fatenda.
 Naturæ opus est totum, nilq; artis habetur:
 Si quis in aduersuis vero tentare laboret,
 Mille coloratas ac sentiat inde figuras
 Mendaces, nihil hoc vera præiudicet arti:
 Est duplex hominum genus, huic quod se dedit, unum
 Naturæ gaudet mysteria condita miris
 Indagare modis & nulli vim facit æquum
 Insidias ve struit, qui sunt plerumque periti
 Artibus artifices: aliud nil sperat in illis
 Possesse tenebrosis veri se cernere libris,
 Hinc animum confert lucro, quo viuat, iniquo,
 Decipiendo alios periuria nulla recusans:
 Hi lolium, tribuli ac steriles dicuntur aenea
 Immixta tritico, Chymia lucrosus abusus
 Quæis magis est curæ, quam inuestigatio veri,
 Omnia quæ possunt dici contraria rebus
 Alchymicis de deceptoribus esse fatemur
 Vera, sed artificum puram non tangere famam:
 Nil ergo inducunt Natalis scommata, cum sint
 De Pseudo Chymicis tantum capienda dolosis.*

**Rationes pro Chemia affirmatiuæ
 Sarmatæ Anonymi.**

34. *Ratio ab autoritate aliorum deducta ac primæ
 ab Experientia.*

Ratio 35.
 affirmatiua
 pro Chem.

Quicquid Experientia mille exemplorum te-

statum, verum est absque omni dubio, & non necessarium est amplius probari:

Sed experientia testatur, verum aurum factum à quam plurimis.

Ergo est verum absque omni dubio, nec necessarium est amplius probari.

Maior per se vera est, quæ nisi esset, nulla veritas ab experientia pateret.

Minor probatur mille in diuersis locis editis projectionis experimentis, quæ partim ex superius sparsim dictis, partim ex aliorum hac de re publicatis libris, ut epistola *Theobald. ab Hohenland.* ad fratrem suum, aliisque perantur. Esse autem id aurum, sic projectione tincturæ veræ & legitime factum, verum ac naturali in omnibus simile, ita demonstratur: *Aristotelis* sententia est lib. 4. meteor. *Quod omne id, quod cum aliquo composito operationem eandem efficit, est idem per omnia illi simile, ut omne, quod operationem habet oculi, est oculus.* Haud secus, inquit *Zacharius*, cum aurum nostrum arte nostra compositum per omnia simile sit minerali (in quo versatur omnis controuersia disceptationis, utrum aurum à nobis compositum verum sit aurum) satis docuisse videmur ex philosophi sententia nostram artem esse veram & certissimam, satis fatebuntur ipsis probatum, qui viderunt eius experientiam, alijs vero non.

35. *Ratio affirmatiua pro Chemia eiusque
veritate.*

Ratio 35.
affirmatiua
pro Chem.

Iohannes Andreas Canonici iuris interpres, qui omni exceptione magis est, autoritate & fide valens, omnium hominum præstantissimus à Ludoico Romano appellatur. Item Thomas Aquinas, philosophus & Theologus absolutissimus, pro Chemia senserunt & sententiam suam affirmatiuam eius veritatis pronunciarunt, vt superius sub Arnol'do libro septimo & Thoma libro octauo demonstrauimus: Præter hos sunt innumeri alii præclari viri, in aliis scientiis versatissimi, Philosophi, medici, Theologi & Iurisperiti, qui eandem approbarunt suis testimoniis & rationibus Iurisperiti. arti fauentium maior est numerus, quam vt hic eorum sententiæ produci possint: saltem vnius mentionem faciemus: Oldradus iurisperitus libro consilii: quæstione septuagesima quarta vbi de Chemia affirmando loquitur; Nam videmus, inquit, quod quandoque ex re mortua producitur viua, vt videmus ex vermibus, ex quibus producitur sericum & aliis pluribus, & ex herba producitur vitrum: Multò magis ex metallis, in quibus maior est conuenientia & similitudo. Nam (vt ipsi tradunt, & habetur libro de proprietatibus rerum in cap. de Alchemia) omnia metalla procedunt ex eodem principio, scilicet ex sulfure & argento viuo: Cum ergo ars imitetur naturam ff. de adopt. l. si adoptio, non videntur isti alchemistæ peccare. Nam cum sint quasi ex eodem principio in similia, in habentibus symbolum facilius est transitus. Insunt enim, vt dicit Augustinus lib. de ciuit. Dei, rebus

corporeis per omnia elementa quædam occultæ feminati-
 rationes, quibus cum data fuit. oportunitas temporalis &
 casualis prorumpant in species suis modis & finibus. Hæc
 Oldradus & Ioh. Andræas.

36. Ratio affirmatiua pro Chemia & artifi-
 cibus Chemicis.

Ratio 33.
 affirmatiua

Omnibus Authoritatibus Chemiæ aduersanti-
 bus vnus viri genere, doctrina, iudicii acumine
 & experientia præstantissimi Iohannis Francisci
 Mirandulani Comitis Authoritatem non sine ra-
 tione opponimus, quæ sic habet:

Francisci
 Pici Miran-
 dulani au-
 thoritas pro
 Chemia.

L I B. 3. cap. 2. de auri artificibus, qui artem Chymicam
 magnificerunt, Nôrant, inquit, Deum & naturam nihil se-
 cisse frustra. Compertum habebant, hominem naturæ inferioris prin-
 cipem constitutum, cuius ingenio fieri per naturam posset, quod nun-
 quam fieret sponte naturæ, si ea esset hominis ingenio destituta; hoc in
 insitionibus arborum, in pictura, in medicina, in omni ferè vitæ mu-
 nere si conspicuum erat, cur esse deberet obscurum in metallis, adeo
 magna vincētis societate, vt aliud sæpenumero delitescat in alio: spe-
 ctare huc solertem naturam ingeniorum debere nôrant, vt contenti
 non sit generatim solum & incommuni res naturæ cognouisse, sed a-
 spirare suapte sponte ad noticiam, quæ per partes insinuetur, sensuiq;
 subiiciatur. Disputationes Cyclicas in incerto vagari & qui eis nimio
 plus sese dedunt, suas imaginationes pro veritate colere solere, at sen-
 sui patere & hominum publica consensione firmari, ex arte Chemi-
 ces provenire posse apud humanam societatem magnum & praelles
 emolumentum, quo mortalium multifariam succurratur egestati,
 quando-

Disputatio
 nes logicas
 pro & cõtra
 esse vanas.

quandoque inuenta esse plurima remedia vulnerum & morborum ex olei diuersis generibus confectis arte, ut loquitur vulgus Alchemistarum. Et paulo post cap. 3. seq. Cur philosophi nomen adscribam ei, qui philosophica auscultationis quosdam libros viderit, sed herbarum, fructuum, metallorum, lapidum illorumque potestatis & commissionis & conuersionis fuerit prorsus ignarus? Iustus ei competet appellatio philosophi, qui res primum natura generatim nouerit, deinde per partes sublunarium subterrenorumq; germinum vires perculluerit, ut hinc rerum inferiorum concordiam & litem, subindeq; generationem interitumq; mente percipiat, conscendatq; in admirationem Diuina Maiestatis, que homini non solum donarit, ut res abditas & in visceribus terra conclusas agnoscat, sed eas etiam domi construere queat. eius ipsius munere & adiumento natura, proindeq; multis nominibus iuuare mortales & in corporis bonis & in externis facile possit. Num qui hac tenuerit tanto garrulis antestabit disputatoribus, quantum corpus umbræ corporis? quantum veritas mutabundis & desultoriis operationibus? Nam si verbis antecellunt facta, si præstat facere grandia, quam loqui, competet verius eiusmodi viro philosophi nomen atque præstantius: An prætulit æquis rerum estimator eum, qui rem demonstrat, ponitq; sub oculos, illi, qui tantummodo suis imaginationibus fretus, vel per communes Dialecticæ facultatis locos, vel per metaphysicas conceptiones sibi quicquam sapere videatur, nunquam certus, semper anceps, semper in argumentis translatis occupatus? Huic certè sophistæ nomen, illi Sapientis antiquitas tribuisset, non reclamantibus peripateticis, quorum dogmata recidunt ad sensum, ex quo suas promere satagunt probationes, quo sensu Chemicæ facultatis periti spernentes eundem promunt in repugnantem aduersarium, sibiq; parant ex illo victoriam. Hinc eodem libro cap. 4. Certe, inquit, quod multis hominum millibus Germani Pannonique principes multis mensibus erunt è montibus speluncis profundissimis, quodq; etiã vix triennio

Chymicum
vire esse phi
losophum
non alium.

Chymicus
sapiens, dis
putator lo
gicus, sophi
stæ est.

Diuitia ex
Chymia,
quæ alia
magnis la
boribus ac
quæritur.

magna classe sibi parant Hispaniarum reges cum è Bethicis & Lusitanis portubus oram soluentes Atlanticos & Indicos fluctus metiuntur, ut ignotas inuisant regiones auri feracos, id artis aurea compos & minori impendio parat & maiori cum lucro, paucisque diebus vel domi vel in hospitio considens paruo, etiam sapius ministrorum famulatio, quam rem oculi in eis, qua antè citauimus, aureis, argenteisque anigmatibus carmine placuit significari.

*Enigma
aureum Picti
Comitis
de dignitate
Chemia.*

*Dives agri, diues pictai vestis & aula
Præcelsa & regni nunquam est, me iudice, diues
Nunquam etiam diues puppi si fretus Hibera
Per mare Atlanticum Borea contemptor & Austri
Usque coloratis gazas conuectet ab Indis:
Ille autem diues, celso cui mittit Olympo
Æternus genitor, votis optare secundis
Quicquid mortales possunt, curæ lumine recta
Imbutus fidei:*

Huc usque dictis *Hermes* silentium & finem huic disputationi imposuit in hunc modum.

HERMETIS ORATIO GRATIARUM ACTORIA.

*Hermes
gratiarum
actio.*

NON vos fugit, viri excellentes, quo consilio ac intentione conuocati fuerimus, nempe vt *Mercurialia* hæc festa ad Auream considendo Mensam celebrantes, *Pyrgopolynicem Chemiæ aduersarium* nostris armis rationalibus conuinceremus; quod cum plus satisfactum sit ab vno quoque vestrum; ipseq; aduersarius prorsus elumbis, excors & desperabundus incedat, quamuis foret de animi pertina-

pertinacia parum amiserit, nunc superest vt huic conuentui, prout Sol diei, finem imponamus: Neminem autem pœnitere debet huius tantæ moræ, qua detenti fuimus, cum melius sit semel hostem pro virili aggredi & expugnare, quam innumeris incursionibus irritare potius, quam superare: Domum itaque vestram cuiusque patrię vt, quam primum preces à me recitatae fuerint, vos conferatis, vestrae erit discretionis & voluntatis: Regia virgo Chemia vobis omnibus & singulis se propitiam ac clementem, vestrisque votis obsequentem imposterum fore, vt haetenus, pollicetur, Gratiasque immensas, quantas vnquam potest, suo nomine me agere voluit.

Hermetis Regenerationis Hymnus ex
Primandro Cap. 13.

VNi uersa mundi natura hunc audiat hymnum.

Audi terra, audite turbines imbrium, ô syluae silete, cantaturus sum creatorem omnium, totum & vnum.

Audite cœli, quiescite venti, circulus immortalis Dei rationem istam exaudiat.

Cano iam Creatorem omnium terrarum distributorem, cœlum aequilibrantem, iubentem ex Oceano aquam vndique fluere dulcem ad hominum alimentum, iubentem ignem fulgere superne ad actiones hominum atque deorum,

Hermetis
hymnus re-
generatio-
nis.

Agamus illi omnes una voce gratias, tranxisti cælos, naturamque creanti.

Hic mentis est oculus, hic potentiarum benedictionem libenter accipiet.

O mea vires laudate ipsum unum & omne.

Consonate voluptati mea omnes animi vires.

Cognitio sancta, qua tuo lumine fulget, per se lumen intelligibile cantans, gaudio mentis exulto.

Omnes potentia mecum una concinite.

Constantia canta mecum.

Iustitia mea per me iustum canat.

Communio mea totum ipsum laudet, per me canat veritas veritatem.

Bonum nostrum bonum denique canat.

O vita, o lux, o vobis in nos benedictio currit.

Gratias habeo tibi pater, actus omnium potestatum.

Gratias ago tibi Deus omnium potestas actuum.

Verbum tuum per me te laudat, per me mundus verborum recipit sacrificium hoc, mea vires clamant, totum cantant, voluntatem tuam perficiunt.

Tua voluntas abs te in totum sacrificium verborum ab omnibus excipe.

O vita, totum quod est in me, salua.

O lux, totum illumina spiritus Deus.

Verbum tuum me regit Spiritifer Opifex.

Tu solus es Deus.

Homo tuus hæc clamat per ignem, per que aerem, per aquam, perque terram, per spiritum, perque creata.

Ab aternitate benedictionem inueni, qua desiderio in voluntate tua quiescam.

Et

Et circa finem Asclepij:

Sacrilegijs simile est, cum Deum roges, thus atq; cetera incendere: Nihil enim deest ei, qui ipse est omnia, aut in quo sunt omnia: Sed nos agentes gratias adoremus.

Hæ enim sunt summae incensiones Dei, cum aguntur gratia à mortalibus.

Gratias tibi agimus ô Summe & Exuperantissime.

Tua enim gratia tantum sumus cognationis tua Lumen consecuti nomen sanctum & honorandum, quo solus Deus est benedicens religione paterna. Quoniam omnibus paternam pietatem & religionem & amorem, & quacumq; est dulcior efficacia, præbere dignaris, cum donas nos sensu, ratione & intelligentia: Sensu, ut te cognoscamus; ratione, ut te suspitionibus indagemus. Intelligentia, ut te cognitione cognoscentes gaudeamus, ac Numine saluati tuo gaudeamus, quo nobis te ostenderis totum: gaudeamus, quod nos in corporibus sitos æternitati fueris consecrare dignatus.

Hæc enim est sola humana gratulatio, cognitio Maiestatis tuæ.

Cognouimus te & Lumen maximum. Solo intellectu sensibile intelliximus te.

O vita vera via: O naturarum omnium fecunda prægnatio, cognouimus te, totius naturæ tuæ conceptu plenissime, cognouimus te æterna perseveratio.

In omni enim ista oratione adorantes bonum bonitatis tuæ hoc tantum deprecamur, ut nos velis seruare perseverantes in amore cognationis tuæ, & nunquam ab hoc vita separare genere.

INDEX AVTHORVM

CHYMICORVM, QVI HOC O- PERE CONTINENTVR.

A.

Bimezer	217	Albertus Magnus Germanus	236
Abraham patr. Israel: de quo dubium	62	Allegoria qua affcribitur Merlino	559
Abugazal	129	Allegoria qua affcribitur Aristeo	559
Abul	217	Alfarabi	216
Abumazar	217	Aloysius Marlianus	389
Abuzalem	218	Alphidius	209
Abrachali	217	Allmazarus	218
Abubacher	217	Amasis, rex Aegypti	32
Adarath	215	Anaxagorus Graec.	119
Ademarus	215	Anonymus Sarmata	553
Adfar Alexandrinus	32	Antroicus Episcopus	429
Adros	217	Apollonius	120
Aegidius Magister hospitalis Cerosol	429	Apuleius Madaur. de quo dubium	177
Aegidius de Vadis	487	Archelaus	390
Africanus	214	Arda discipulus Aristotelis	522
Alanus de Insulis	259	Aranus Medianus	513
Alaui	217	Aristoteles Chemista	522
Albertus Magnus Germanus	236	Arnoldus Villenouanus Gallus	318
Albertus Brierus frater	522	Artifices tres Londini congregati	477
Alexandri Epistola	522	Arisleus	219
Albateli	217	Artus rex	217
		Assesphilos.	217
		Augustinus Pantheus	388
		Auicenna Arabum princ.	191

Aulpha-

AVTHORVM.

<i>Aulphanes in p.medeclis</i>	348	<i>Bebazuria</i>	217
<i>Aurora consurgens</i>	559	<i>Belus Aegyptius</i>	36
<i>Author Rosarij Magni Philosophorum</i>	273	<i>Bendegid</i>	216
<i>Author dialogi Germanici inter aurum & la-</i>		<i>Berenhardus Comes Treuis</i>	253
<i>pidem</i>	275	<i>Berenhardus de Graua</i>	522
<i>Author Rithmorum Germanicorum cum si-</i>		<i>Blemidar Grac.</i>	129
<i>gura leonis aquile & stella</i>	277	<i>Bolzain</i>	26
<i>Author coniugij Massa solis</i>	389	<i>Bucas</i>	532
<i>Author lilij</i>	389	<i>Busiris rex Aegypti</i>	31
<i>Author studij florentini</i>	389		
<i>Author Rosarij abbreviati Toletanus</i>	429	C.	
<i>Author Cymbali aurei</i>	556	C <i>Admus conditor Thebarum</i>	33
<i>Author Rosarij minoris</i>	558	<i>Calid rex Aegypti</i>	32
<i>Author ignotus</i>	559	<i>Calu fil: Iazichi</i>	71
<i>Author incertus</i>	559	<i>Caradisse</i>	217
<i>Author rosarii alterius abbreviati</i>	559	<i>Carab</i>	218
<i>Author tractatus, Mercurius, dum bibi, fugit</i>	559	<i>Chemnis rex Aegypti</i>	32
		<i>Christophorus Parasiensis</i>	343
<i>Author speculi Chymia</i>	559	<i>Chora</i>	217
<i>Author via vniuersalis</i>	559	<i>Chronica metanostrica</i>	430
<i>Author tract de Quinta essentia</i>	559	<i>Clangor buccina</i>	559
<i>Auct. lacis lucentis in tenebris</i>	559	<i>Claron</i>	523
<i>Auct. horti diuitiarum</i>	559	<i>Clemens de secretis</i>	389
<i>Auct. processus pro tinctura</i>	559	<i>Codex veritatis</i>	558
<i>Auct. tract. de lap. phil. 12. cap.</i>	559	<i>Collegium Philosophorum Germanorum de</i>	
<i>Auctor anonymus</i>	559	<i>R.C.</i>	290
<i>Author, qui de Aurelia variorum colorum tra-</i>		<i>Constantinus</i>	349
<i>ctatum edidit</i>	559	<i>Costa ben Luca</i>	217
<i>Author splendoris solis</i>	559	<i>Cota hiua</i>	217
<i>Author antiquior</i>	559	<i>Cremerus Abbas VVestmonasteriensis</i>	480
<i>Author enigmatum Chymia</i>	559		
<i>Arinabam</i>	215	D.	
		D <i>Anaus Aegyptius</i>	36
B.		<i>Daniel in retractionibus</i>	348
B <i>Asilius Valentinus</i>	257	<i>Dantius</i>	214
<i>Bailanun.</i>	217	<i>Datin</i>	215
<i>Bauran</i>	522	<i>Dardanus</i>	129
			Del-

INDEX

<i>Delphinus Anonymus secreti maximi Author</i>	Geber Abenhaen	201
345	Georgius Ripheus	463
Demetrius	129 Gilgil Mauritius	209
Democritus Gracus	91 Gilbertus cardinalis	390
Demoschielis Iud. Epistola	430 Gratianus	347
Dionysius Zacharius	334 Guilielmus Parisiensis	343
Dipetes Aegyptius	36 Guido de Montanon	347
Dominicus	429 Gymnosophista apud Aethiopus	38
Dominicus Apostolicus	430	
Dominus Episcopus de ponderibus	429	H.
Dumbeleius	522	
Durandus Monachus	429	
E.		
E duardus Kelleus	481	
Efferarius Monachus	389	
Ephistus	349	
Erichtheus Aegyptius	36	
Estul	217	
Euclides	129	
Eumolpides	36	
Euthicia	215	
Euthices	215	
Eyyaralii Epistola	348	
F.		
F laton	523	
lorus	349	
G.		
G Alienus	214	
Galud	219	
Gallinarius	390	
Garfui Cardinalis	429	
Geber	217	
		I.
	I acob Albartarne	72
	Iacob Almonum	217
	Iannitius	349
	Ianus Lacinius	389
	Iahie Abendinon	217
		Iar-

A V T H O R V M.

Yarchas praeses Brachmanum apud Indos	24	Malchamêch scuius meminit Rosarius philos.	
Iesid Constantinopol.	218	522	
Idrid	217	Mahomet	214
Iohannes Euangelista, de quo dubium	72	Malus phil.	214
Iohannes Pontanus	264	Marcellus Palingenius	386
Iohannes de Padua	267	Marthonius	348
Iohannes Fernelius	339	Marbs	217
Iodocus Creuerus	208	Markos	217
Iohannes de Megu	343	Maria Hebraea	56
Iohannes Austri	348	Massarai	215
Iohannes de sacro Boso	348	Maximus Olybius	173
Iohannes Aurelius Augurellus	384	Melchior Cibinensis	577
Iohannes de Rupescissa	388	Melchior Cardinal & Episc.	522
Iohannes Crystippus	389	Mena Rex Aegypti	31
Iohannes Thebinus	389	Mercurinus	349
Iohannes de Aquino	390	Mezeleme	217
Iohannes Diafinus	458	Michael Psellus Grac.	127
Iohannes Dunscotus	481	Michael Scotus	481
Isaac Iudaus de Moiros	72	Miris rex Aegypti	32
Isaac Monach. Grac.	129	Mirtiganus	217
Isaac Holandus pater & filius	263	Mirneris	219
		Mirneris	348
		Miserula	349
		Mitigo	213
	217	Morienus Romanus	339
	217	Monarchus quidem Anglus	480
		Moses, Israel: dux, de quo dubium	59
		Musa Calidis discip.	72
		Musaeus Grac.	104
		N.	
		Nicolaus Flamellus	333
		Nilus Gymnosophista	38
		Nitafors	317
		O.	
		Olympiodorus Alexandrin.	129
		Ombre Abelhata	217

K.

K Alistis
Kesu

L.

L Ambspringius
Leuf
Liber de artibus Romanorum

Linus Gracus
Ludouicus Lazarellus
Ludus puerorum

M.

Magister Daulin

Kkkk

Ostha.

I N D E X

Osthanes Persa 39
 Orpheus Græcus primus 99

S.

P.

Palmarius author Palmarij Theosophia 523
 Pandeeta 558
 Pelops & Pelopida 111
 Pelagius 129
 Petrus de Villanoua Arnoldi frater 332
 Petrus Bonus Ferrar 386
 Petrus Monachus 429
 Philippus de Rouelasco 347
 Philippus Theophrastus Paracelsus 277
 Pizagros 217
 Plato iunior 129
 Plato Chymicus 218
 Plinius 523
 Pontinus 523
 Prior de Alexandria 429
 Ptolomeus 129
 Pythagoras Græc. 113

R.

Rafis in Maldea 217
 Rachaidibi 522
 Raymundus Massiliensis 248
 Raymundus Lullius 403
 Regor 219
 Rhafis Arabs 251
 Richardus Anglicus 458
 Rocherius Bacon 448
 Rhodiarus Phil. 522
 Rozinus 212

Salomon rex Isr. de quo dubium 67
 Sarnililium 390
 Saturni liber 522
 Sarniliarupir 218
 Seneca 129
 Senior 210
 Sedaceries 219
 Seneca ad Adros regem Arabia 219
 Serapio 522
 Sesostris rex Ægypti 31
 Sethon rex Ægypti, Vulcani Sacerdos 32
 Scala Philosophorum 559
 Simandius rex Ægypti 31
 Soryn artificium Ros. Phil. 523
 Stephanus Philosophus 348
 Stephanus Græc. ad Heraclium 129
 Summa textualis 539

T.

TAntalus 45
 Testamentum Pythagora 559
 Thebit 74
 Theophilus 129
 Theodorus 523
 Thomas Aquinas 163
 Thomas Northonus 467
 Thomas Daultonus 471
 Turba philosophorum 559

V.

Valerandus de Bosa 348
 Veridicus 558

Vin

AVTHORVM.

Vincentius Monachus
 Virgil Almordius
 VVillebi Scotus

332
 429
 481

Z.

X.

Xanulxis Pythag. discip.
 Xebilogar

Z Aib
 Zeber
 Zofinus Grac.

518 Zucrat
 217 Zubaibar

523
 217
 129
 523
 523

INDEX RERVM ET VERBORVM.

A. Aegypti historia de verissimo artificio 27

Aegyptios per Phoenicem intellexisse Tinctu-

ram auream. 30

de Lullio testimonium: Aegyptum qua causa moti peregrini adierunt.

413

Abeli falso ascripta. 20 Aegypti regina Cleopatra, Taphuntia, Maria,

Abel Patriarcha quibus oc- Medera & familia Chymica habita. 64

cupatus. 20 Aegyptiorum dii 12. 154

Abel an scribere potuerit, ignotum 20 Aegyptiorum & Romanorum comparatio.

Aces peregrinationem docentes. 167

Adamum sciuisse multas artes 22 Aegypti leges & omnia consilia à Vulcano.

Adamas & Rubinus arrabones & dotes sibi ui-

uicem dantur à sponsis. 189

Adamum non eguisse Chemia. 579 Aegyptiis duo genera litterarum. 202

Adarmath. 22 Aegypti vulgus qua occasione ad brutorum

Ademarus. 215 cultum accessit. 303

Adonis apud Syros cultus. 215 Aegypti vbertas omnis ex Nilo. 599

Adonis sol Philosophicus. 74 Aegypto caeli imago est, Hermete teste. 600

Adonis cuius filius. 74 Aegypti, Harpocrates. 133

Adonidis fabulae explicatio aliorum. 76 Aegidius de Vadis. 481

Adonis non fingitur fuisse. 77 Aelia Lalia non vir. 169

Adriani liberalitas in donando. 588 Aelia non mulier nec Androgyna. 170

Aduersariorum ratiocinatio puerilis. 166 Aelia nec puella. 170

Aegyptiorum duplex modus artem Chymicam 388 Aelia nec iuuenis. 170

tegendis. 17 Aelia nec anus. 170

Aegyptiorum fabulae de diis fictis. 17 Aelia nec meretrix. 170

17 Aelia nec pudica. 170

Aeliv

INDEX.

<i>Aelia omnia fuit.</i>	170	<i>Albertus Magnus Episcopus humilis.</i>	<i>ibid</i>
<i>Aequatio reuera est in auro.</i>	455	<i>Albertus Magnus Episcopatu se abdicauit, vo-</i>	
<i>Aequatio qualitatatum tinctura velum verita-</i>		<i>lens.</i>	240
<i>tis.</i>	455	<i>Albertus Magnus deditus Chemia.</i>	241
<i>Aer quorum filius.</i>	585	<i>Alberti Magni, libri Chymici</i>	241
<i>Aermediis cur inter contraria</i>	585	<i>Albertus Magnus Chymicus perfectus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Aerarij auctio ex testamentis</i>	161	<i>Alberti Magni peregrinationes propter Che-</i>	
<i>Aetas notanda cuiusq;</i>	297	<i>mia cognitionem.</i>	241
<i>Aeta pater Sol, non caelestis</i>	587	<i>Alberti Magni labores in Chemia.</i>	242
<i>Africa semper aliquid noni adfert</i>	594	<i>Albertum Chymicum qua indicia demonstrēt</i>	
<i>Africa montes serpentibus & mineris abun-</i>	244		
<i>dant</i>	594	<i>Alberto libros ascriptos esse eius reuera.</i>	244
<i>Alanus de insulis Chymicus</i>	259	<i>Albertus Magnus testibus Chymicis, Chymi-</i>	
<i>Alanus doctissimus in omni doctrina</i>	260	<i>cus est.</i>	245
<i>Alanus quantus existimatus</i>	260	<i>Albertus in aliis suis libris Chemiam quoque</i>	
<i>Alanus quae scripsit</i>	260	<i>asseruit.</i>	246
<i>Alani epitaphium Cisterciis</i>	261	<i>Alberto Magno quid prima metallorum ma-</i>	
<i>Alani dicta</i>	261	<i>teria.</i>	246
<i>Alano duplex ignis.</i>	261	<i>Albertus Magnus diligentissimus natura me-</i>	
<i>Albertus Magnus post Arabes primus Chemia</i>		<i>tallica indagator.</i>	246
<i>ignarus & Christianus</i>	236	<i>Albertus Chymicus non solum ex libro suo seu</i>	
<i>Albertus non a se ipso Magnus vocatus</i>	238	<i>operibus Chymicis.</i>	245
<i>Alberti Magni cognomen commune saltem</i>		<i>Albertus Magnus Episcopus quomodo soluit as</i>	
<i>cum duobus.</i>	238	<i>alienum semper studens.</i>	248
<i>Albertus quando natus</i>	239	<i>Albertus Magnus magnum as alienum soluit</i>	
<i>Albertus Magnus cum summis Philosophis</i>		<i>paruo tempore.</i>	<i>ibid.</i>
<i>comparandus.</i>	239	<i>Albertus Magnus doctrina factus est Magnus</i>	
<i>Albertus Magnus de quibus scripsit</i>	239	<i>& ex monacho Episcopus.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Alberti Magni commentaria in quos.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Albertus Magnus Phenicem produxit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Albertus Magnus Parisiis honoratus.</i>	<i>ibid.</i>	<i>Albertus Magnus senex & Episcopus artem re-</i>	
<i>Albertus in Physica professor Parisiis.</i>	<i>ibid.</i>	<i>sciuit.</i>	249
<i>Albertus Magnus a stultis pro mago habitus.</i>		<i>Alberti Magni praeceptum in obseruando silen-</i>	
<i>ibid.</i>		<i>tio.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Albertus Magnus Episcopus studiis occupatissi-</i>		<i>Albertus Magnus primus de concordantia Phi-</i>	
<i>mus.</i>	240	<i>los. scripsit.</i>	<i>ibid.</i>
<i>Albertus Magnus liberauit Episcopatum à ma-</i>		<i>Albertus Magnus cur Episcopatum reliquit.</i>	
<i>gno are alieno.</i>	<i>ibid.</i>		250

INDEX.

Albertus Magnus eruditissimus Europa sui aui.	250	molliendum America niger color proprius	583 584
Albertus Magn. ab Episcopatu recedens ma- iores labores subiit.	250	America terrarum varij & mirabiles colores.	
Albertus cur Magnus dici mereatur. dem	ibi	Anaxagoras Ægyptum quoque adiit. 119	
Albertus renunciauit sponte Episcopatu quia donum magna eleemosina à Deo ac- ceperat.	251	Anaxagoras primus ecclipsium causas docuit. ibid.	
Albertum aduersarij à Chemia saluare co- nantur.	ibid.	Anaxagoras quid prädixerit. Anaxagoras Chymicus citatur.	ibid. ibid.
Albertus Magn. vocitatus magus ab inuidis. 252	ibid.	Andreas Solea de metallis eruditus scripsit sep- turias.	51
Albert. Magn. senex non Chemie, sed hac habita Episcopatu valedixit. ibi- dem.	ibid.	Angli Kellei factum dum 17. libras auri in Mercurium resoluit.	187
Albertus Magnus quo etatis anno mortuus. 240	ibid.	Anglia reges artis participes futuros si emen- dent omnia.	468
Alchymia deceptorica & illicita.	388	Angli Saxones origine.	482
Alchymistarum deceptorum proprium	609	Anglici Histriones omnes populos vexant in suis comediis.	483
Albuga sal.	216	Anglia prouentus.	486
Allegoriis sub antiquis non sunt recondita vulgaria.	77	Anglia Erle & Comes Germanie vt differant.	488
Alfarabi.	216	Anglia tota muro cingenda à Bacone.	
Aloysius Marlianus.	389	453	
Alpes versus Germaniam habent fodinas me- tallicus.	436	Anglia rex se contra Turcas ire velle, promisit Lullio.	413
Alphidius.	209	Anglia rex vt promiserat, non contra Turcas, sed Gallos bellum incepit.	414
Alphonsi regis dictum præclarum.	430.	Anglia rex cum iuramento pollicitus est contra infideles pugnare.	415
Alphorsina tabula.	ibid.	Angli multas voces nec scribere nec pronun- ciare possunt.	495
America aqua.	580	Angli egressi extrapatriciam aliam pronun- tationem addiscunt.	ibid.
Americani simplices, ab Hispanis edocti. 434		Angli dicuntur moueri in Nunc.	571
Americani literarum aut scriptiones rudes fuerunt.	580	Anima spiritalis cum spiritali con- iun-	

I N D E X.

unctio est totius artis intentio.	108	Epidauris.	ibid.
Anonymus Delphinus.	343	apollonius demonem eiecit ab adolescente	
Anonymus Delphinus quando vixit.	344	ibid.	
Anonymi auctores Sarmatis adiuncti.		apollonius ab Empusa alium liberauit.	
556		ibid.	
Animal pessimam quod.	451	apollonius puellam mortuam resuscitauit.	
Animal pigræ quid agat.	455	ibid.	
Animus propter merces peregrinandum.		apollonius Satyrum vinxit.	ibid.
520		apollonius Roma accusatus & in carcerem	
Antonij auaritia.	162	coniectus.	ibid.
Antimonij varia loca natalitia.	379	apollonius obiecta crimina diluit.	122
antimonij Plinius meminit.	ibid.	apollonius ex oculis distantium disparuit.	
antimonium in auri fodinis Vngaria inuenitur.	ibid.	ibid.	
antimonium Philosophicum conuenit.	ibid.	apollonius ferocitatem equorum compefcuit.	
dem.		ibid.	
antimonium multorum opes attriuit.	380	apollonius Constantinopoli Stichioses erexit.	
antimonium magnis sumptibus à multis tractatum	ibid.	ibid.	
antimonium Philosophicum in mari profundo iacet.	ibid.	apollonij statua contra pestem.	ibid.
antimonio physico vtendum.	382	apollonij statua contra serpentes.	ibid.
apis cultus apud Ægyptios.	74	apollonius contra culices quid fecerit.	
apis subiectum Philosophicum.	ibid.	123	
apollo superauit Mercurium cursu.	109	apollonius aduersus crocodilos erexit Stichioses	
apollonius Tyaneus vbi natus.	120	ibid.	
apollonium fuisse Chymicum, qua attestentur.		& momentum Ephesi iudicauit. ibidem.	
ibid.			
apollonius de quibus Chymicis rebus apud Bra-		apollonius disparuit ex templo & postea nus-	
c himanes differuerit.	ibid.	quam visus.	124
apollonius ex tantali phiala bibit.	ibid.	apollonius data opera mortem suam celauit.	
apollonis liberalitas.	ibid.	124	
apollonii qua admiranda perfecit.	121	apollonius post mortem, vt Deus cultus Ty-	
apollonius pestem ab Ephesi auertit.	ibi-	neis.	ibid.
dem.		apollonij de miraculis iudicia aliorum.	ibid.
apollonius, vt incantator prohibitus à sacris		apollonium irrisit Maneton Magus.	ibid.
		apollonij opera cur Deus non euertit.	125

INDEX

apolloniꝝ facta pleraq̄, ex cognitione rerum naturalium.	125	archiepiſcopatus in Gallia quot.	350
apolloniꝝ fuit inſignis. Phyſicus & aſtronomus, eius ſq̄ libri.	126	archiepiſcopatus in Gallia qui.	352
apolloniꝝ ſcripſit de aſtologia.	126	aragonie reditus.	437
apolloniꝝ in minimis Chriſto comparandus.	126	arbores ſe inclinantes.	39
126		arabes quas ſcientias cognouerunt.	194
apolloniꝝ puellam ſuffocatam ex utero pro mortua vitæ reſtituit.	127	arabici medici excellentiſſimi	194
apollonium magiæ diabolica deditum fuiſſe vix eſt credibile	201.	arabicum aurum.	197
apuleius philoſophus Platonicus.	ibid.	arabia regina Saba.	197
apuleius triſmegiſti librum in latinum tranſtulit.	178	arabum rex Geber vocitatus à quibuſdam.	197
aqua per ſe collecta in ampullis.	176	ibid. arabici alii.	217
aqua miraculoſa in fortunata inſula.	271	ibid. arnoldus Villaxouanus quo tempore floruit.	319
aqua americana molliendi auri Chymica.	583.	319	319
		arnoldi medica opera præclariffima.	319
aquila quid in Chemia.	199	arnoldi commentaria.	320
aquila mater Solis vel buſonis.	ibid.	arnoldus in Chemia perfectiſſimus artiſex.	320
aquila & bufo vt aer & terra contrariantur inter ſe.	200	arnoldi vtraque medicina inſtructiſſimus.	320
aquile lapis.	212	ibid. ibid.	321
aquile lapis.	270	arnoldi Chymici libri.	320.
aquila due.	275	arnoldus papam & Frid. Neap. curauit à mortuo.	321
aquila nigra, in puppi nauis qua America perita eſt.	590	arnoldo honos conciliauit inuidiam.	322
argentum finum quod.	533	arnoldus curans agros in variis locis taxatur ab inuidis.	ibid.
argentum Poroſius quam aurum.	537	arnoldus an mercedem acceperit pro curandis agris.	ibid.
argentum ſeparandum ex antimonio.	539	arnoldum argui, quod fuerit auarus, pauper &c.	323
argentum viuum perficitur per ſulſur.	427	arnoldi auentinus meminit.	ibid.
argenti viui nomina philoſophica.	426	arnoldus vates fuit, quod patet à poſteriori.	ibid.
argenti viui corruptio quæ & eius generatio.	425	ibid.	ibid.
argentum viuum quo purius, eo ſplendidius.	424	arnoldum qui perfectum Chymicum negat, ignarus eſt rerum.	ibid.
arboris quid quæq̄ literæ ſignificent.	ibid.	arnoldi gloriæ nubecula obiecta.	324.
		arnoldi crimina nondum innotuere, quia nulla	324.

INDEX.

nulla.	324	artis pondera occultata à Philosophis.	384
arnoldus in quibus vates fuerit verus.	325	artis precepta esse media.	230
arnoldus probus in omnibus.	ibid.	artium in singulis speciebus possunt esse mo-	
arnoldus maior calumniatoribus suis.	328	narcha.	280
arnoldi in mortem calumnie.	329	artem cur. celauerint eius periti.	37
arnoldi frater.	330	arsenicum draco & fumus venenum.	529
arnoldi patria.	ibid.	artephius.	207
arnoldi epitaphium.	331	artephiij liber Chymicus omnino.	208
arnoldi magister in arte ignoratur.	ibid.	artifices veri Chemie non curant popularum	
arnoldus primo fuit clericus.	ibid.	auram.	257
arnoldus non artem inuenit, sed accepit ab a-		artifices de artis propagatione quidam solliciti	
lio.	332	289	
arnoldus reprehensus & excusatus iterum.	à	artifex Chymicus non est avarus.	324
Bernhardo Com.	ibid.	artifex verus cur interdum peregrinetur.	ibid.
arnoldi congenites.	ibid.	artifex non indulget otio.	324
arnoldus non Theoricus sed practicus in Che-		artis cognitione indigni laborare nolentes	
mia.	407	455	
arnoldus in presentia Lullij aurum fecit.	ibid.	ars imitatio natura.	458
arnoldi sententia de morbis animi.	364	ars naturam non transcendit.	460
arnoldus obiit in via ad papam missus ex Sici-		ars incipit vbi natura desinit.	ibid.
lia.	323	artifex quo opus habeat, vt sit cautus.	473
arnoldus obiit antequam in manus incideret		artifices tres veri Chemie vno tempore Londi-	
inimici potentissimi.	330	ni congregati.	477
ars Chymica etiam in Ægypto.	203	artifex quidam Londini que vaticinatus. ibi.	
arsicanus.	214	artifices, quibus à Deo hoc donum datur, pro-	
aristotelis freno indigere dixit Theophrastum		xime post sanctos habentur.	478
279		artifices plures olim in Vngaria fuisse.	513
ars cui operationi natura insistat.	309	artifex depictus	385
ars in quibus non existat doctrina Chymicis		asia aer.	584
vtilis.	338	asia terra aeria.	ibid.
ars à Dominico ad Albertum peruenit & sic		asia cur aeris elementum referat.	585
ad Thomam Dominicanos.	370	asia colligat africanam cum Europa.	ibid.
ars Chymica per se optima, cur male audiat,		asiaprerogatiua que.	ibid.
373		assatio & elixatio diuersæ intentionis cum	
ars sine auro & argento absolui nequit.		voluntate fiunt.	209
423.		aulphanes.	348
ars in aqua & terra fundata est.	427	auium qui voces intellexisset dicuntur	24

<i>Auaritia & crudelitas destruant.</i>	433	<i>aurum purum & homogeneum.</i>	235
<i>augurellus loculo donatus à Papa dictus:</i>	385	<i>auri equalitas in qualitatibus.</i>	ibid.
<i>aurellius vltimis versiculis sui libri sibi cani.</i>		<i>auri incorruptibilitas vnde:</i>	ibid.
<i>ibid.</i>		<i>auri naturalis in agrum granum.</i>	247
<i>augurelli Hyperbole.</i>	310	<i>aurum montanum Germanie.</i>	ibid.
<i>Augustum fuit Angustum.</i>	569	<i>aurum inuentum in capite humano.</i>	247
<i>Augusti Caesaris liberalitas.</i>	ibid.	<i>aurum ex sola sibi proxima materia genera-</i>	
<i>Augustinus Pantheus.</i>	388	<i>tur.</i>	247.
<i>Auicenne scripta medica qualia.</i>	194	<i>aurum ex lapidibus durissimis.</i>	270
<i>Auicenna Princeps.</i>	ibid.	<i>auri aqua.</i>	271
<i>Auicenna opera qualia.</i>	198	<i>auri aqua vbi inuenitur.</i>	ibid.
<i>Auicenna opera Chymica qua.</i>	ibid.	<i>auri aqua habens 30. fluuiorum vires.</i>	ibid.
<i>Auicenna porta elementorum.</i>	ibid.	<i>auri aqua in metallico vase custodienda.</i>	ibid.
<i>Auicenna triplex argumentorum genus</i>	ibid.	<i>aurum commune non esse aurum philosophi-</i>	
<i>Auicenna argumentum visionis quale</i>	ibid.	<i>cum.</i>	275
<i>Auicenna symbola emblematica.</i>	ibid.	<i>aurum Philosophicum non esse aurum vulgi.</i>	
<i>Auicennam Arabem in Hispania vixisse.</i>	176	<i>aurum Philosophicum non latificat cor ho-</i>	
192		<i>minis.</i>	ibid.
<i>Aureus ramus decerptus recrescit.</i>	180	<i>auro puro nihil fermentari posse.</i>	277.
<i>aureus ramus non vi, sed fato acquiritur.</i>		<i>auri portio est verum aurum potabile hoc est</i>	
<i>ibid.</i>		<i>tinctura soluta in liquore.</i>	326
<i>aurei rami multiplicatio.</i>	ibid.	<i>auri segregatio per aquas fortes ab argento</i>	
<i>aurculus cur dietus sit Paracelsus.</i>	ibid.	<i>non diu cognita.</i>	333
<i>aurelij donatiua. & c. veni.</i>	166	<i>aurum non nasci proprie</i>	339
<i>aurum pro terreno Deo habetur mundanis.</i>		<i>auri Pater inquiritur à Philosophis, matre na-</i>	
18		<i>ta.</i>	37
<i>auri aqua quid sit.</i>	44	<i>aurum fit ex sulfure & argento viuo breui tem-</i>	
<i>aurum non facile comburitur in puluerem.</i>		<i>poris spacio in igne.</i>	372
60		<i>auri forma descendit ex astris.</i>	377
<i>auri copia & argenti in Ierusalem ex Chemia</i>		<i>aurum volatile in Antimonio.</i>	79.
67		<i>aurum destructum à Mose.</i>	46
<i>aurum quomodo fiat.</i>	131	<i>auri color extractus à quibusdam.</i>	502
<i>auri & papilionis generationes mirabiles</i>	135	<i>auri diuersa genera, quia separari non potuit</i>	
<i>auri forma producenda in Chemia.</i>	188	<i>olim ab argento.</i>	524
<i>aurum licet arte productum naturale est.</i>		<i>auri exteriora accidenti a purificationis perlu-</i>	
225		<i>strata.</i>	ibid.
<i>auri forma.</i>	230		

INDEX.

aurum quot modis crescat.	525	Baco dicitur à vulgo in Anglia 7 laborasse an-	
aurum in granatis latens vix separabile.		nos, vt caput aliquod metallicum loqui ad-	
526		duceret.	453
aurum finum fit inuentum per se liquefcit & fit purum.	526	Bacon septem annos laborauit in Chemia.	
auri & Tinctura Genealogia.	258	ibid.	
aurum naturale finum, quod ignem non sentit, multis magnum spem facit ad aurificum.	526	Baconis effectus laboris 7. annorum vulgo non innotuerunt.	ibid.
auri dispersi congregatio per aquas.	ibid.	Bacon varia scripsit.	454
aurum quomodo separaretur à venenosis fuis, qui illud secum uehunt in auras.	529	Bacon ex libris editis artificem perfectum se declarauit	ibid.
Auri & argenti plus, in minima proba quam magna referuari & cur dem.	ibi-	Barbari colloquium cum nostrate.	435
aurum regulariter in argento continetur		Barbari hominis verba non imprudentis.	ibid.
530		Barbari spernunt diuitias superfluas nature donis contenti	ibid.
aurum finum quod.	533	Barbaria propheticus aut certe magis rex multa admiranda fecit	290
auri multa probationes.	534	Barones titulo tenus.	488
aurum cur non soluatur ab aqua forti.		Basilii Valentini.	257
537		Basilii Valentini vbi natus	ibid.
ausri regina ad Salomonem venit.	70	Basilii Valentini vbi vixit.	ibid.
author Rosarij abbreviati Toletanus.	429	Basilii Valentini quando vixit.	ibid.
author Rosarij minoris.	558	Basilij Valentini scripta que extant.	247
authoris excusatio, si qui authores amissi.		Basilij est Germanus Rhetor aut poeta	258
559.		Basilij clauis 12. reliquit ad arcem philosophicam aperiendam	259
		Basilij summa Theorica	258
		Basilica practica	ibid.
		Basiliscus vt ex ouo sic tinctura.	466
		Beia includit Gabricum in suo vrero	516
		Belus	36
		Belua menticosa quid.	43
		Belinus	216
		ibid. Belgici prouentus.	436
		ibid. Belgij prouentus	486
		451 Bendegid	216
		453 Bernhardus Comes Germanus	253
		ibid. Bernhardus Comes non est Italus	ibid.

Bernhardus Comes non Com. Pal. Rhens.	254	Brachmani & Gymnosophista cum Pythagor-	
Bernhardus Comes Trevisanus suo tempore		ricis conueniunt.	114
fuit sub imperio.	254	Brachmanarum modernorum vsus.	ibid.
Bernhardus Comes non Gallus.	244	Brachmanarum modernorum doctrina.	ibid.
Bernhardi Comitis errores & labores.	ibid.	Brachmana cur ex Tatali phiala biberint	113
Bernhardus Comes quando vixit.	ibid.	Brasilia qua	380
Bernhardus humaniter tractat. Medicum de		Britannia flanni mineras iampridem ha-	
Bonon.	255	buit.	436
Bernhard. Com. Chemia vera tandem pers-		Brumazar quid.	383
tisimus.	255	Brumazar est fermentum operis.	383
Bernhard. in Chemia Solem mercurio con-		Bryanus & Houltonus alchymista.	474
iungit.	255	Buso terram Philosophicam designat	200
Bernhard in Chymicis profundus.	ibi.	Busones in puteis.	201
Bernhardi liber potius ad Theoriam spectare			
debet, quam praxin.	256	C.	
Bernhardus inuidiam cum senio acquisiuit.		C Abera qua.	107
256		Cadmi allegoria que significet.	34
Bernhardi Penotisenis iudicium de Paracelsi		Cadmi nuptia cum Harmonia memo-	
libris.	281	rabiles.	ibid.
Blanca vitis originis per se considerata.	383	Caduca cur bona non Christianis vberiora,	
Blemidas.	129	quam Christianis.	195
Bononia Epitaphium.	168	Calid.	71
Bononia in Epitaphium qui commentati sint.		Calidis Musa discipulus.	72
169		Caligula conuiuium sumptuosum.	165
Bononiense Epitaphium cur positum.	ibid.	Caliphæ Sarateni A. C. 703. in Aegypto do-	
Bolzain.	216	minantur.	193
Bolbiticum Nili octium.	601	Calumniatoris natura	328
Bonus vbi vixit.	381	Calumniator tres vulnerat vno ictu.	328
Boni Margarita nouella, tractatus eruditissi-		Calumniator quas personas aggrediatur.	
mus.	381	ibid.	
Bonus Philosophicum sulfur optime depinxit.		Calumniatores que deceant	328
382		Calumniator pestis.	329
Borusse succinum	575	Calumnia succum fama alterius exugit	
Brachmanum crater igne plenus.	42	451	
Brachmanes que miracula ediderint.	43	Caluiniani Germani reformarunt religionem	
Brachmanum arcana fuisse Chymica.	43	Anglie.	491
Brachmanes philosophi non inuidi.	44	Calor congregat homogenea.	535
		Calor	

Calor repellit heterogeneum à se.	535	Chemia an Abraham gnarus.	62
Canaria Insula 7. qua.	577	Chemia cognitionem an Salomon habuerit	
Canonius Lichfeldensis versus Chymicus.		annon.	64
472		Chemia in memoriam Olympica instituta.	
Caput rubeum quid sit.	199	109	
Carbunculi pro lumine in ponte imaginario		Chemia per donum quomodo homo abstra-	
fatuit.	471	tax ab huius mundi miseria & reducatur	
Carmina aurea Pythagora.	117	ad caelestia.	143
Cathena elementorum qua proportione coha-		Chemia ad meditationem caelestium bonorū	
reat.	573	accendit artificem.	144
Causa quae ad aurificium concurrant.	187	Chemia aut hōres non ignoti.	185
Causa cur ex omnibus metallis fieri possit ar-		Chemia cogitur terminos & loquendi formas	
gentum & aurum.	308	ex omnibus artibus & rebus maturari	204
Causa quae sint separationum metallorum ab		Chemia errores ex amphibologia & synoni-	
inuitem in cineritio.	535	ma.	204
Causa separationis corporum per cementum		Chemia si esset plane scripta quae enormitates	
& alia examina.	538	secuturā.	205
Cocily summa facultatum.	163	Chemia quia allegorica, non praestigiatrix, at	
Caeli raptus incomprehensibilis imaginatione.		preciosior inde estimanda.	221
571		Chemia vera nulli dolum facit.	223
Cementatio quid, cur & quomodo fiat.	534	Chemia aurum esse uniuocum cum naturali	
Cementationis causa quae.	537	in omnibus proprietatibus.	224
Cementum unde fiat.	538	Chemia finis.	229
Centenarius doctimaisticus plurum est dragma		Chemia exosa ignorantibus.	241
vna vulgaris ponderis.	532	Chemia in fine differt ab alijs scientijs.	241
Censores de Fernelio falsi.	340	Chemia terra nepotes contradicant astute.	
Chemia initium vanē ad Adamum eiusve fi-		242	
lios refert.	21	Chemia aduersarij quomodo distinguant in-	
Chemia primus vsus cui asseribi possit.	22	ter Chymicos.	242
Chemia donum saltem Deo volente alicui		Chemia aduersarij nugatores.	243
conceditur.	37	Chemia deditos Minoritas contemnunt ad-	
Chemia lapis Pant aurea.	44	uersarij.	245
Chemia proprius Phoenix.	44	Chemia praesupponit varias artes.	248
Chemia ars preciosissima.	59	Chemia vasa quae propria.	257
Chemia Mosē rudem non fuisse ex coniectu-		Chemia ignis instrumentum.	267
ris quidam eliciunt.	59	Chemia ex mille exercentibus vix vnus eius	
Chemia Iosephus ignarus.	62	vero sine gaudet.	335

- Chemia veritatem cur magnates raro attin-
 gant. 336
 Chemia donum in manu Dei. 337
 Chemiam praesupponentes non esse veram om-
 nia pro libitu statuunt. 369
 Chemia clavis qua. 456
 Chemia opus quod conferat. 459
 Chemia aduersarii ex doctis qui. 504
 Chemia requirit totum hominem. 576
 Chironis discipuli, Hercules, Iason. 110
 Christianorum quorundam falsa opiniones de
 Chymicis. 24
 Christi miracula. 126
 Christiani quando ceperunt à Natiuit. Christi
 annos numerare. 148
 Christiani quidam Chymici ab Auicenna cõ-
 memorati, plerique Hispani. 429
 Christianis in China non licet degere in terris.
 430
 Christiani boni ex factis & virtutibus. 431
 Christophorus Parisiensis. 343
 Chrysorhois. 266
 Chymicos quosdam collegia fecisse. 38
 Chymicorum scriptorum duo genera. 49
 Chymica quae in Eleusiniis conuenta. 106
 Chymicas res denotare imagines in Eleusi-
 niis. 107
 Chymica duo monumenta in Italia inuenta.
 168
 Chymicum opus an flamma perpetua. 174
 Chymicorum librorum vnde obscuritas. 204
 Chymicorum concordia in omnibus. 229
 Chymica artis portae ad quas 12. clauis spectat,
 quomodo vocentur. 259
 Chymica pondera, duo & septem. 261
 Chymici excusandi obscuranda arte. 264
 Chymiae aduersarii quem sequuntur. 327
 Chymici artificum magnae difficultates & mo-
 lestiae. 334
 Chymicus non philosophus fatuus. 335
 Chymicos multos alios esse aut fuisse veros in
 Italia. 346
 Chymicorum vnicuique esse vagos Alchymistas.
 370
 Chymicorum opus ex sulfure & argento viuo
 fieri. 371
 Chymicis sulfur commune inutile est. 372
 Chymici veri cur agnoscere nolint. 373
 Chymici libri absque haeresi. 431
 Chymicus artifex tantum fidei quam nota-
 rius habet. 523
 Chymica numismata. 523
 Chymica dicta ad omnes animi conceptus se
 applicant. 575
 Cimmericus vertagus Papa. 325
 Cimmericus ignem & ferrum spirat. 327
 Cineritium differunt secundum magis & mi-
 nus. 531
 Cineritium vnde fit & quomodo. 532
 Cineritium in foco vel furno. 532
 Cineritium testarum vbi fiat. 532
 Cineritium est hospitale agrorum metallo-
 rum. 536
 Cineritium campus Martius perfectorum.
 536
 Cinis corpus rarum. 531
 Circulus aequalis sibi in omnibus. 232
 Claudii sumptus facti in aqueductus & mō-
 tem effodiendum. 160
 Cleopatra vniones, quo precio aestimati. 166
 Cleopatra vnio relictus, dissectus Veneris auris
 bus Romae in Pantheo applicatus. 166
 Clodii Aesopi Histrionis filii patina sum-
 ptuosa. 165
 Clodii

INDEX.

Clodii Aesopi filius adeo diues vt vniones in cō- uiuio deuorarit preciosos.	166	Corpus cum Mercurio in Me dum.	461
Cogitationes hominum celerrima,	571	Corpora agra non tingunt, sed tinguntur.	
Colchi.	35	462	
Colocasia quid:	118	Corpora qua magis ac minus durant in cemen- to.	538
Colores quasi mercuriales statua in viis.	423	Cor hominis vitam motu continuat.	569
Colloquium cum Sibylla Erythrea.	597	Corallus lapis ex fructe.	575
Collegia Chymica in diuersis gentibus.	288	Crassus opulentissimus Quiritum.	163
Collegii initium primum.	303	Crates abiicit aurum in mare.	435
Comitis mirandi de Alberto Magnopro mia testimonium.	245	Cremerus Abbas VVestmonasteriensis.	480
Comitatus Treuisanus nunc esse desit.	254	Crudeles in hospites qui.	482
Compositi Chymici punctum est à celo, circum ferentia ab igne nōstrate.	377	Crux cum honorabitur, ars regi communica- bitur.	477
Compositi Chymici forma corporea.	382	Culter dimidia sui parte mutatus in aurum à monacho.	481
Concordantiarum consideratio in libris ma- xime expetitur.	249	Cupelle vnde & quomodo fiant.	532
Continens continentum in se conuertens.	173	Cuprum cur faciat descendere argentum.	537
Constantinus.	349	Curius & Fabritius aurum spreuerunt.	435
Conclauē regis Franciæ, liber describit totam Galliam.	351	Cura sit in selectione seminum, quibus natura gaudet.	425
Conuersio in primam materiam est veluti pri- uatio principium.	426	Cupido avolauit à Psyche.	178
Coniugium matris & filii terminatur in mortem filii.	516	Cupido cur nōlit conspici.	178
Corona aurea Pythagoræ.	117	Curationis modus obsessorum à demone.	68
Corpus indiget ope anima, & hæc illius.		Cypri astelebra, quod est Venus.	76
382			
Corpus & anima in lapide non sunt, nisi simi- litudinarie.	382		
Corpora sunt reducenda in primam materiã.			
425			
Corpora solida soluenda in argentum viuum.			
426			
Corporis solutione sulfur elici.	460		
Corporis solutio est, vt glaciēs in aquam.			
461			

D.

D Ædalus.	405
Dalmatia reditus ex vrbibus.	393
Damcar, in Arabia sapientum ciuitas.	294
Damasci collegium sapientum.	197
Danaus.	36
Dantius.	214
Daniel.	348
Dardanū Democritus librum ex sepulchro ac- cepit.	92

INDEX.

Batin.	215	ante Chymica mortalibus seu filiis reuelauit.	45
Daultonus quod cuidam Delphis nomine fecerit aurum quater mille, Regalium talorum seu mille libras Starling.	472	Deorum nomina, quos nominare nefas esset.	107
Daultoni morituri preces & resignatio artis ad Christum.	473	Deo se gratum secundus & Chymicus prestare conatur.	144
Deceptus alium decipit.	459	Deorum euocatio apud Romanos.	153
Dei dona perfecta & non particularia.	61	Deorum trium locus.	297
Dei hoc dono ornatus si abutatur iram se concitat.	413	Deridentes secreta ab illis elongantur.	566
Dei dona duplicia, eterna & caduca.	195	Descensus ad inferos apud Poetas quid.	180
Dei donum lapis.	341	Deum Terrenum constare herbis & lapidibus.	14
Delphis dua aquila emissa.	272	Deus donum Chymia pro dilectis reseruauit.	143
Democriti peregrinatio in Aegyptum & Indiam.	91	Deus Aegyptius an Percicus potentior.	266
Democriti autoritas.	92	Deum habere multa media ad conuertendum Turcas vsque resistendum.	343
Democritus diues ex patrimonio.	92	Deus non mouetur, quia vbique est.	571
Democritum Chymica scripsisse.	92	Diapason regula in musicis.	232
Democrititia secta.	93	Dialogi author inter aurum.	275
Democritus cur obscurus.	93	Diabolus & calumniator nec nomine nec re differunt.	338
Democritus varias artes didicit.	95	Dies critici.	341
Democriti risus causa.	96	Dies deest vel abundat orbem terrarum circumnauigantibus.	570
Democriti etas.	97	Differentia inter Chymica tractantes.	444
Democriti opinio de atomis.	97	Dii Aegyptiorum Chymici fuerunt illi in vsu, vt literaria elementa.	25
Democritus plures mundos statuit.	97	Dii, dea & heroes, ad Chymiam spectant.	75
Democritus dicitur se occacasse.	97	Dii maiorum gentium.	154
Democritus inedia, vita satur, mundo valedixit.	98	Dii illi tres vbi conueniendi.	569
Democrito herba magica nominata.	116	Dionysiacae sacra esse Chymica.	101
Democriti sapientia Chymica a Psello predicatur.	128	Dionysius in Arabia deus Chymicus nutritus dicitur.	197
Democriti & Mercurii Trisimegisti Chymica caelestis aqua.	174	Diodorus Siculus facit eius medicina mentionem.	563
Democritus agros suos fecit communes.	435	Dionysius Zacharius.	53
Democritus & Heracletus diuerso affectui indulsuerunt.	561		
Deorum secreta Tantalus ad inferos detrusus			

INDEX

Dionysius Zacharius quando scripsit.	334	darias equari difficile est.	455
Dipetes.	36	Elementa tria mouentur.	570
Disputationes Logicas pro & contra esse va-		Elixir & lapis cur dicatur.	333
nas.	616	Ephistus.	349
Diuini quid lapis phil: vere habet.	341	Epitaphium Bonon. cur non deiciendū.	169
Diuinum in morbis quid communiter.	341	Episcoporum conditio qualis.	251
Doctrina Physica Brachmanum.	43	Encomium Villa noua.	330
Dolor symptomatum acerrimus.	567	Epicedion Gabrico mortuo dicatum.	518
Domus sumptuosa.	165	Equi fines varii.	226
Dominicus Chymicus statuitur ab Auicenna.		Eridos pomum in Paracelsi libris.	287
370		Erichtheus.	36
Dominicus multa monasteria fundauit Che-		Errores ex allegoriis non intellectis.	223
mia beneficio.	370	Errores tentantium non ascribendi artifici-	
Dominicus Apostolicus.	430	bus.	320
Donum philosophia Chemia opus.	566	Ethnicorum allegoriis Maria non vsa est.	63
Draco tinctura cur dicatur.	466	Ethesia vnde spirarint.	591
Draco quid.	520	Eumolpides.	361
Dubia cur moueantur.	291	Eumolpide sacerdotes perpetui Eleusiniorum	
Ducati inuenti in Vngaria magna copia.	513	sacerorum.	106
		Eumolpide cum Aurea clauē in lingua.	106
		Europa terra a simulatur.	572
		Europa terra constans & basis orbis cur.	572
		Europa ceteras partes antecellit multis modis.	
		573	
		Europa fortissima armis.	573
		Europæi bellatores.	573
		Europæ duo lumina Alex. Magn. & Iul. Cæs.	
		573	
		Europa virgo forma Leo corde.	573
		Europa, cur virgo dicatur.	574
		Europa, cur leo dicatur.	574
		Europa Sol & aurum conuenit.	574
		Europa venter pinguis Germania.	574
		Europa mirabilia.	574
		Europa cur similis auro.	575
		Euthicie femina philosopha.	213
		Euthicie & Rosini colloquium.	213

INDEX.

<i>Euthices.</i>	215	<i>Fessana schola doctrina.</i>	197
<i>Excusatio cur Paracelsus calumniatur alios me- dicos sequem monarcham vocet.</i>	280	<i>Fides politica non violanda.</i>	435
<i>Exempla notatu digna duorum qui pelle ven- debant ursi nondum capti.</i>	469	<i>Filii Philosophici de matrimonio.</i>	514
		<i>Filius Philosophicus propria matri fit coniunx</i>	
		514	
		<i>Filii Philosophici nuptiis omnes Musa & Cba- rites cum diis adfuere & sua dona ipsis de- dere.</i>	514
F.		<i>Filii & matris nuptiis, Epithalamium accan- tatum.</i>	514
F aba Pythagorica.	118	<i>Filius nobilior suis parentibus.</i>	516
<i>Fabula mira de viridibus pueris & aliis.</i>		<i>Fimus equinus eiusque utilitas in Chemia.</i>	
487		261	
<i>Facultates à Paracelso relictæ.</i>	285	<i>Fimi calor vis.</i>	262
<i>Falsarius regis filius repudiatus.</i>	380	<i>Fimorum in medicina vsus.</i>	262
<i>Falsitas est in figuris & tropis ad literam in- tellectis.</i>	456	<i>Fines varii rerum.</i>	225
<i>Fama ex libro quidam captant dubia.</i>	291	<i>Flamelli scripta.</i>	133
<i>Fama de Fr. R. C. ad exteros transit.</i>	290	<i>Flamma sulphurea apparens ubi sint Thesauri absconditi.</i>	176
<i>Familia quot seu domus Arrago sint.</i>	541	<i>Flamelli signa hieroglyphica.</i>	333
<i>Fernelii scripta media in quo censu.</i>	339	<i>Flamelli monumenta.</i>	334
<i>Fernelii tractatus de abd. rer. caus.</i>	339	<i>Flamellus quis fuerit.</i>	334
<i>Fernelius sibi labore gloriam hac inuidia com- paravit.</i>	339	<i>Florus.</i>	349
<i>Fernelium tantum virum non destitutum fu- isse iudicio.</i>	340	<i>Fluxus metallicus quia metallo præstet & vn- de fiat.</i>	531
<i>Fernelium cur docti quidam nullius iudicij censeantur.</i>	340	<i>Fodina auri in Hispania quantum dederint Romanis.</i>	162
<i>Fernelius quid vocet diuinum in istis libris:</i>		<i>Fonticulus ex terra.</i>	275
341		<i>Forma corrupta qualis.</i>	426
<i>Fernelio forma ex celo.</i>	341	<i>Fr. C. R. quales in professione.</i>	288
<i>Fernelio morbus forme dictus.</i>	342	<i>Franciscus Pettarcha de remediis vtriusq; for- tuna.</i>	563
<i>Fernelius intellexit morbos metallorum, non hominum in lib. de abd. rer. caus.</i>	342	<i>Francisci Pici Mirandulani authoritas pro Chemia.</i>	616
<i>Fernelius in fine libro de abd. rer. caus. ostendit qua de re loquatur.</i>	342	<i>Fusio per antimonium quid & quomodo fiat.</i>	
<i>Fernelii responsio contra aduersarios.</i>	342	534	
<i>Fernelii pro libro responsio.</i>	342	<i>Fusio per antimonium quomodo fiat.</i>	534
<i>Ferrum cur venenum metallicum absumat.</i>	529		

		Geber artem breuem extendit immensam ut circumueniret lectorem.	206
		Gebro adhibendum cribrum rationis.	207
		Geber sibi suum artificem depingit.	207
		Geber blasphematur deceptores & seipsum si talis sit.	54.9
		Geber Auicenna & alij.	57.7
		Genealogia aeris calidi & humidii.	58.5
		Gentes septentrionales omnes bibaces.	48.3
		Gentes alia quog, prater Christianos Dei fruntur donis vberrimis.	11.5
		Gentes singula habent sua vitia & virtutes.	286
		Georgius Ripleus Canonicus.	45.3
		Germania quot populos olim complexa.	253
		Germani authores Chymici, & Philosophi, incogniti & anonymi, latentes sub Symbolo R. C. inuitantur ad hanc mensam auream v symbolicam.	28.9
		Germania magnam argenti copiam dedat.	436
		Germania prouentus ex Botero.	48.5
		Germania Comes Regi par est in omnibus, excepta amplitudine regionis.	48.3
		Germania Barones.	48.3
		Germania principum magnus est numerus.	469
		Geryon Chrysaoris filius quis.	57.7
		Gigis annulus.	310
		Gilgil.	269
		Gilgilis opinio à Gebro tradita.	209
		Gilgilis sententia ex hypothefi posita.	209
		Gloria inuidia comes.	312
		Gratianus.	347
		Graci qui in Aegyptum doctrina gratia migrarunt.	100
G.			
	Abinii auaritia.		162
	Gallia encomium.		349
	Galli Germanica origini.		349
	Gallia prouentus.		349
	Gallia Episcop. quot.		350
	Gallia reditus sub Carolo 6.		550
	Gallia census sub Augusto.		350
	Gallia reditus sub Henrico 3.		350
	Gallia tres ordines Politici.		351
	Gallia ordinis ecclesiastici prouentus ad victu.		353
	Gallia cur prouentus narrati.		354
	Gallia reges locupletarunt Ecclesiasticum ordinem.		354
	Gallia inter Reges & Episcopos contentio pia olim circa alendos pauperes.		354
	Galienus.		214
	Gebri volumina.		201
	Gebri stylus.		201
	Geber in aperta perspicuitate obscurissimum omnium.		202
	Gebri protestatio.		202
	Gebri volumina multi legentes ob perspicuitatem in labyrinthos incidunt.		202
	Gebri clariora verba esse deceptoriam, ab erroribus patet.		202
	Geber tetricosus Bernharo dictus.		202
	Geber religiosus in scriptis suis.		205
	Gebri scripta.		206
	Gebri scripta ad cuiusque mentem accommodata.		206
	Gebri coqui multi.		206
	Gebri ex operibus quid expectandum.		206
	Gebri strategema in tradenda arte.		206

INDEX.

Græci alii Chymici.	129	Hermetis opus non magicum.	16
Greueri requisita.	267	Hermes cultus post mortem ab Aegyptiis.	
Greueri arbor philosophica.	269	19.	
Greueri duo secreta non reuelanda.	270	Hermeti statua dicata post mortem.	19
Gulielmus Parisiensis.	343	Hermetis in honorem superstitio orta.	19
Guido de Montanor.	347	Hermetis tabula Smaragdina.	24
Gymnosophistarum collegium, quo tempore		Hermetis sepulchrum Alexander Magnus in-	
floruerit apud Aethiopas.	38	uenit.	24
Gymnosophistarum Thestion praeses.	38	Hermetis tractatum 7. capitulorum esse.	
		26	
H.		Hermetis sequaces.	26
		Hermetis praoccupatio cur inter epulandum	
	217	pugna fiat.	46
	210	Hermetis vas quale.	63
	267	Hermes non fuit Moses.	186
	129	Hermetis forma solis non fit absque vase.	
	167	188	
	6	Hermes inuentor terra sulfurea.	427
	6	Hermes & Maria coniugii philosophici me-	
	7	minerunt.	516
	7	Hercules quis.	110
		Herculis 8. praeceptores.	110
	8	Hercules rex & philosophus.	214
	10	Hercules boues ex Hispania abegit.	434
	10	Hercules quis.	577
	10	Hercules aureo poculo à sole donatus vice na-	
	11	uigii.	577
	12	Herculis poculum quod Medicinam ira & do-	
		loris continuerit.	577
	12	Heracletus obscurus in scriptis.	119
		Heracleti qua dogmata.	119
	12	Herophyle Sibylla Erythraea dicta celebrata	
	13	carmine.	604
		Herisantes.	217
		Heterogenea & à metallis diuersa ad artem	
	16	non sumenda.	466

Archas Brachmanayates.	42	Hispanis Phœnicum vitia communicata.	
Hieroglyphicum genus literarum quale.		ibid.	
203.		Hispania primas auri fodinas habuit in Euro-	
Hippocrates quid vocet diuinum.	341	pa	436
Hippocentaurum natura non componit.		Hispania prouentus.	ibid.
466		Hispania 9. regnorum prouentus.	ibid.
Hippias omniscius haberi volens plurima igno-		Hispania quot Archiepiscopatus habet & qui	
rauit	504	eorum prouentus	ibid.
Historia ridicula de muliere	207	Homerus	105
Historia de Mauro	219	Homogeneum diuersa non admittit	232
Historia alia de Saraceno Philosopho.		Homo qui patrie fines non excessit omnium	
219.		imperitissimus.	338
Historia ridicula	380	Homo homini diabolus	472
Historia de iniusto & iusto iudice	432	Hominum vita lapsus simulandus non Chri-	
Historia de periculis alicui tinctura possessori		sti	510
intentatis	471	Homini naturale est peregrinari	569
Historia alia de rustico ditissimo pauperrimo		Hortulanus quando vixit & ex Anglia abiit.	
facto	527	456	
Historia alia proiectionis tinctura	557	Hortulanus quando rediit in Angliam.	
Hispani quid Gothice proprietatis adhuc ha-		457	
bent	430	Hortulanus qua scripsit.	ibid.
Hispani magis bellis, quam literis dediti		Hortulani interpretatio in tabulam Hermetis	
ibid.		ibid.	
Hispani armis fidem Christianam propagare		Hortulanus primus post Arabes Chæmiam in-	
instituerunt	431	dagauit	456
Hispani praefecti & centuriones seuitiam exer-		Humidum viscosum quid	227
cuerunt factum inhumanum Hispanorū.		Hydropicus simo & sole curatur	261
ibid.		Hyena calumniatores similes	327
Hispanorum crudelitas homine indignissima		Hyena natura	327
432			
Hispani factum immane & perfidum.			
ibid.			
Hispanus equus iudex contra iniquum.			
ibid.			
Hispania olim auri & argenti mineris ditissi-		I Archas Brachmanum praeses	42
ma	433	Iasoni templum dicatur apud Aberitas.	
		99	
Hispanos auri vsus Phœnices docuerunt	434	Ianua ascriptum epigramma.	331

I N D E X.

Tanus Lacinius	389	Index munerum regi datorum ab artificibus.	
Iason in senis forma	586	478	
Iason interrogatus de aureo vellere quid ponderit	ref-	Insecta quae transmutantur	135
Iason Medicus	587	Inscriptio Ianuae aperta in pari &c. quamdiu ianua clausa esse debeat	304
Iason quibus mediis ad vellus aureum occupandum instructus fuerit	587	Inscriptio in fine libri manualis velut epitaphium Fr. C. R.	ibid.
Idiotarum rationes debortantes à Chemia	334	Insula fortunata ad quem nunc spectent	577
Idiotarum rationum refutatio contra Chymicos	335	Insula cur minus calida & frigida sint.	585
Ignis eget aere & terra alias extinguitur.	175	Intentio quae sit & ordo peregrinationis.	571
Ignis in cuniculis sub terrenis profundis extinguitur	175	Intellecta non contempta	340
Ignium quatuor genera necessaria in Chemia totidem quae vasa	256	Instrumentum optica à Bacone insinuata.	
Ignis philosophi Pontano descriptus	265	Inuestigatione rerum abditarum nihil melius	562
Ignis philosophi nota & signa	ibid.	Iohannitius	349
Ignis philosophi quis poetis & Aegyptiis	266	Iodocus Greuerus presbyter Chymicus.	
Ignis securis & malleus philosophi.	267	268	
Ignis ex radiis solaribus deductus, idem elementum	377	Iohannes de Padua Chymicus.	267
Ignes tres & aquae tres in arte	465	Iohannes Fernelius medicus absolutus.	
Ignis est gladius nostro bellatori	520	Iohannes de Mehu	343
Ignis qualis in separando metalla per cineritium	532	Ioannes Austri	348
Imago caelestium in tinctura	144	Ioannes de sacro Bosco,	ibid.
Imperiaempta apud Romanos	168	Iohannes Aurelius Augurellus poeta & Chymicus	384
Impurum per purum purificandum	424	Iohannes Aurelius Augurellus ubi vixerit & quando	385
Imperatoris diuitiae & potentia	485	Ioannes de Rupefissa	388
Imperia 4. mundi magna.	573	Iohannes Chrysippus Fanianus	389
Indorum Brachmanum collegium	42	Ioannes Thebanus	ibid.
Inaequalitas quomodo qualitatum elementorum sit equanda	454	Ioannes de Aquino	390
Inaequalitas in auro potest esse qualitatum	455	Ioannes Dastinus	458
Inaequalitas hereditatum cur in Anglia	490	Ioannes miraculose fecit de virgulis aurum	

<i>rum</i>	439	<i>Iulius Caesar ex aere alieno addiuitias summas</i>	165
<i>Ioannes Duns Scotus</i>	482	<i>peruenit</i>	165
<i>Ioannis] Andreae testimonium de Arnol- do</i>		<i>Iulij Caesaris vnio</i>	<i>ibid.</i>
321		<i>Iustini iudicium de Apollonio</i>	125
<i>Ioannes Pontanus Germanus habetur</i>		<i>Iustum iudicium</i>	433
264		<i>Iustus & iniustus iudex in eadem gente.</i>	
<i>Ira ex humore calido abundante</i>	564	<i>ibid.</i>	
<i>Ira medicina calefaciens</i>	566	<i>Iuuentuti qui cocti restitui fingantur.</i>	112
<i>Ioannes Euangelista inter Chymicos numera- tus</i>	72		
<i>Ioannes Euangelista potius miraculosè quam per artem ea fecit</i>	73		
<i>Iouis certamen cum Titanibus quid</i>	109	L <i>Abore acquiritur praclarum opus</i>	263
<i>Isaac</i>	129	<i>Lampa dophoria</i>	108
<i>Isaac Hollandus pater Chymicus</i>	263	<i>Lambspringius</i>	272
<i>Isaac Hollandus filius</i>	<i>ibid.</i>	<i>Lanspringij Emblemata</i>	<i>ibid.</i>
<i>Isaac plurima describit opera</i>	<i>ibid.</i>	<i>Lapidis colores</i>	147
<i>Isin & Osirim esse Deos Terrenos</i>	13	<i>Lapidis pondus</i>	<i>ibid.</i>
<i>Isis & Osirim non esse Diis caelestibus.</i>		<i>Lapidis gustus</i>	<i>ibid.</i>
18		<i>Lapidis odor</i>	<i>ibid.</i>
<i>Isis non fuit causa mortis Osyridis, sed Typhon</i>		<i>Lapis bufonius à multis frustra quesitus.</i>	
517	201		
<i>Itali Idiota Idioticum iudicium de Virgilio.</i>		<i>Lapis ubiq; inuenitur</i>	213
179		<i>Lapis est in vallibus, montibus aere & flumine</i>	
<i>Italiae prouentus</i>	390	<i>ibid.</i>	
<i>Italiae laus</i>	<i>ibid.</i>	<i>Lapis in sterquilino calcatus</i>	<i>ibid.</i>
<i>Italiae ducatus.</i>	391	<i>Lapides duo albus & rubeus</i>	272
<i>Italiae torius diuitia</i>	<i>ibid.</i>	<i>Lapides duo gratis à Deo dati</i>	<i>ibid.</i>
<i>Italicum disterium</i>	433	<i>Lapis qualis ante preparationem & post.</i>	
<i>Italirerum Germanicarum imperiti</i>	486	276	
<i>Italiae alterum monumentum</i>	173	<i>Lapis primo senex postea iuuenis</i>	378
<i>Iudeorum Rabbinum testantur principes Tyri fuisse Chymicos</i>	35	<i>Lapidis vires sunt 3. ignes</i>	424
<i>Iudicia multorum de Fernelio circa lib. de ab- ditis rerum causis</i>	340	<i>Lapidis virtus est in tota terra</i>	427
<i>Iulij Caesaris liber alitas mira</i>	159	<i>Lapis eleuatus cum vento</i>	464
		<i>Lapidis materia dua</i>	476
		<i>Lapis vt homo se habet</i>	510
			<i>Lapi-</i>

I N D E X.

Lapidem a simulari creationi hominis	511	Lullius ob mulieris sanitatem recuperandam	ibid.
Lapidis conceptio quando	ibid.	sollicitus	ibid.
Lapidis coitus quando	ibid.	Lullius percupidus artium discendarum.	ibid.
Lapidis pragnatio quando	512	ibid.	
Lapidis ortus quando	ibid.	Lullius peregrinatus ob scientiam acquiren-	ibid.
Lapidis nutritio quando	ibid.	dam	ibid.
Lapilli puteorum preciosi apud Philosophos.		Lullius incidit in Arnoldum	ibid.
200		Lullius ab Arnoldo arti contradicendo radicē	
Lentuli opes.	164	artis expiscatus est	407
Leones duo in Anglia nati	574	Lullius Mediolanum concessit ubi Chemiam e-	
Leonina Ferra indicata.	575	xercere cepit	408
Leopardus, Lycisca, hinnus, mixta species		Lullij opus quando absolutum fuit.	ibid.
583		Lullius vinā non distillauit Mediolani sed lon-	
Libros qui legunt, absque intellectu se ipso de-		gē alia	409
cipiunt	285	Lullij experimenta, qua fecit Mediolani.	
Libri peregrini in Hispania non admittuntur.		ibid.	
470		Lullius per 3 annos nihil perfecit, hinc ad Ar-	
Lixus	104	noldum se contulit	ibid.
Lini scripta	ibid.	Lullius lethaliter vulneratus dum ignoraret	
Liuor vt hedera ascendit aliorum ope.		pondera	410
450		Lullius faretur se ab Arnoldo arcanum artis	
Lingua libera in Saturnalibus	156	resciuisse	411
Lollia Paulina ornatus sumptuosus.	164	Lullius per 3. annos fuit in societate aliorum	
Lolium Chemiam tegit	244	trium Mediolani	ibid.
Longeuitatis patrum ante diluuium causa		Lullius quo anno reuera opus compleuerit	
naturalis	21	ibid.	
Lothi vxor ipsa sibi sepulchrum	173	Lullius quid fecerit & socij eius completo opere	
Lotharingus artifex	477	ibid.	
Luculli facultates	164	Lullij oratio ad socios discessuros	412
Luculli cœna.	ibid.	Lulliuscum sociis iuramento adstrictus discessu-	
Luculli vestimenta pro comedio	ibid.	rus	ibid.
Lucius est herba alba crescens in monticulis.		Lullius cui rei consecrandus	ibid.
172		Lullius in Angliam profectus	413
Lullij Sophisma sapientes multos vexabit		Lullius qua occasione in Angliam migrarit	
263		ibid.	
Lullius fuit protheus	405	Lullius meminit sui itineris in Angliam	
Lullij occasio qua se Chymicis dedit	406	414	

INDEX

Lullius regi Angliæ Eduardo 3. dedicauit aliquot libros	gat	423
Lullius in multis libris suis testatur quod rex promiserit contra Turcam pugnare.	Lullij in memoriam epigramma contra calumniatores	428
415	Lullius unde fecit aurum potabile	465
Lullius ubi & quando fecerit suum testamentum nouissimum	Lullij duplex menstruum	465
ibid.	Lullius incarceratus à rege contra fidem.	
Lullij qui libri citantur in testamento nouissimo	Lullij aurificij in Cathalonia Testimonium.	
416	420	
Lullium apud Anglos præstitisse reuera illa qua prædicantur de eo	Luræen in vase vitreo	208
418	Luna lachrymans quid	258
Lullij calumniatores nõ animaduertunt quid dicant	Lysander qua spreuit	435
419	Lythargyrium philosophorum.	476
Lullius non impostor etiam si artem ingeniosam Lullianam scripserit		
ibid.		
Lullius à calumniis defenditur		
ibid.		
Lullius non fuit monachus sed politicus.		
420		
Lullius etiam si in vernacula lingua tamendoste scripsit		
ibid.		
Lullij testimonium aliud de instituto.		
421		
Lullij obitus		
ibid.		
Lullij ætas		
ibid.		
Lullij martyrium à calumniatoribus ; ut alia male accipitur		
ibid.		
Lullij mores Christiano digna		
ibid.		
Lullius cur Mauris Christum prædicarit.		
ibid.		
Lullius coclebs videtur fuisse		
422		
Lullij libri Chimici		
ibid.		
Lullius in Chymicis valde diffusus		
ibid.		
Lullij modus scribendi occultè per membranas perforatas		
ibid.		
Lullius in scriptis suis per excerpta intelligendus		
ibid.		
Lullius quid per quatuor ignes intelli-		

M.

M Adrutij muri	574
Magorum colloquium apud Persas	39
Magia quid nunc & olim significet.	
ibid.	
Magie gratia ad exteros philosophi Graci profecti nempe naturalis	ibid.
Magica naturalis quid & à quibus tractata.	
40	
Magia naturalis species	ibid.
Magia deprauata quid efficiat	ibid.
Magiam latere medicina sub specie quoque malam nec non sub religione & astrologia	
41	
Magiam illicitam extreme distare à Chemia.	
68	
Magia naturalis approbata à Diuo. Thoma.	
375	
Magia naturalis magnis viris probata.	
40	
Magici libri falsi	

452

I N D E X.

magici libri discernendi ab aliis	452	magis & artis differentia	168
magici multi libri absque characteribus:		marthonus	348
452		marcellus Palingenius Poeta & Sacerdos	
magisterium vna re incipi & finire	146	368	
magisterij huius vnum esse nomen & dispositionem licet plura nomina & plures confectiones tradiderint	147	marcasita philosophi quanti valeat	476
magister Daulin.	348	margarita novella honore digna	382
magisterium negantes pueris quibus similes.		mare quid	520
504		massarai	233
magisterium qui negat non est sapiens.		materia philosophica vbiq; inuenitur id est in omnibus elementis	171
404		materia philosophica vltis precij.	200
magus non statim, qui supra vulgum sapit.		mater appetit filium	274
252		mater quod cum filio matrimonio coniungenda sit	344
magnus est qui magna contemnit	253	materia Blanca	383
mahometani aliquid Arianismum retinent.		materia primo agit; post patitur	ibid.
196		materia non sine forma	426
mahometani barbari & crudeles qui modo literarum imperiti	193	materia succurrere debet immaturis.	
mahometani indigni Dei donis à Christianis aestimantur	194	264	
mahometanorum quale genus doctrina.		mauri cur Arabes dicti	192
196		maximus Olibyus Plutoni quid dicauit	
mahometus an Chemiam exercuerit	ibid.	174	
mahometus instructus literis	ibid.	medicina ex bufone philosophico	201
mahometus audacia dux, direptionibus oppidorum rex factus Arabibus	197	medicina Chymica leprosi mundaridi	230
mahomet	214	media Chemia cur obscurata	ibid.
malus	ibid.	244	
malicia ex ira innumera	567	medici macri dua herba procuranda Chemia.	
mariam hanc non esse fictitiam	557	medicamentum philosophicum, vt homo nascitur, tribus continentibus circumdata	257
marie symbola	63	medicina vires	274
maria gentis Iudaica femina vere Chymica.		medicamenta diuersa non faciunt diuersam artem medicam	288
62		medicina Hermetica efficacia	323
mars & Venus, à Vulcano colligati	152	medicina Hermetica quos morbos curet.	
mars & Venus fauent Romanis & hi illis tant	153	325	

medicina Hermetica vires	326	mercurius in aurum reduci potest, alia aqua	
medicina Chymica impossibilia non ascribenda	ibid.	neutiquam	125
medicina nostra ex Sole & Luna conficitur.	424	mercurius & ignis precepta dederunt Chymicis	266
medicina si venenosa sit, non est medicina.	459	mercurij caduceus qualis	273
medicina quadam latificatua	565	mercurius facit concordiam inter inimicos.	279
medicina ducens ad paradysum	ibid.	mercurius tres claves artis	464
medicina incitans ad amorem	ibid.	mercurius primus Leo viridis, medium coniungendi Solem & Lunam	ibid.
medicina faciens castum & religiosum.	ibid.	mercurius secundus Lunaris	ibid.
ibid.	ibid.	mercurius tertius sulfureus & solaris.	
medicina quadam facit fatuum	566	mercurium tinctura occidit, vt Basilicus animalia	465
medicina facit ex auaro prodigum	ibid.	mercurius monstraturus phœnicem, vbi quærendas	599
medicina vltima secreta que	567	mercurius inuenitus vbi	603
medicina auro praualens	568	mercurius philosophicus carmine lauditus.	605
medicina indaganda peregrinatione	586	mercurialis status & intrinico qualis	592
medicina dum inquiritur qua negligenda	586	merlino vaticinia supposita à monachis Anglis	588
medicina Chymica aliis bonis anteferenda.	ibid.	merces duplex in dedocendo	281
ibid.	ibid.	merculinus	349
medicinam Chymicam sub Iasonis vellere auro subintelligi.	607	mesis aurea	117
medicina phœnicia laus	462	metalla imperfecta imperfectius nobilitari.	53
melius peius perficere debet	462	metalla perfecta consumi posse	ibid.
medicina ira & doloris in Heliopoli inuenta.	599	metalla vertenda in aurum	220
mendesium Nili ostium	603	metallorum fines non certi	226
menstrua que quibus ignibus correspondant.	465	metallorum finis sub ordinato conuertitur in aurum	227
mendacia se ipsa refutant	228	metallorum reliquorum aurum cur finis dicitur	234
mepempsychosin Brachmania dunt	43	metalla omnia tendunt ad aurum nisi impediantur	235
mercurius à Vulcano eruditus	17		
mercurij ad Antrum homines adhortatur	104		
Orpheus			
mercurio dediti in martiales an sint.			

INDEX.

Metallorum materia infra & supra terram	Monachus in Chymicis desperatus incepit de-	
mere est passiva	cipere multos	ibid.
Metallorum arbor seu genealogia	308	Monachus tinctura possessor
Metallorum de affinitate Ænigma	344	480
Metallorum generatio	345	Monarcha insularum oriturus ex sponsis.
Metallorum semina in profundo	383	579
Metalla mortibus comparantur	425	Morienuſ vere Christianus philosophus
Metalla perfecta vim non sentiunt ab igne.	467	Morienuſ se mundo abdicat
536		141
Metalla omnia faciunt regulum in antimo-	Morienuſ vixit in sancta terra Eremita.	142
nio	ibid.	
Metekki Scipionis trielinaria Babylonica peri-	Morienuſ pie instructiones in libro Chymico.	
fromata	539	ibid.
Michael Psellus Chymicus præclarus	127	Morienuſ doctrina qualis
Michael Scotus	481	Morienuſ virtutes & mores
Mida tinctura aſimilatur	513	Morienuſ cur eremita
Minera sub terra inſtar arborum super terram	Morienuſ constantia & ſeueritas	ibid.
280		Morienuſ ingenuitas in tradenda arte
Mineralia in ſe inuicem mutantur	183	Morienuſ auum, vel tempus quo vixerit, incer-
Mirandula de Arnaldo ex aliis teſtimonia.	Morienuſ auidus doctrina	tum
321	Morienuſ non inuidus ob artem	148
Mirneris	348	Morienuſ non inuidus ob artem
Mirandulanus D. Thoma interpres quo ad	512	morienuſ Patria Roma
Chemiam conciliat	375	morienuſ aſimulatio lapidis cur hominis ortu
Miraculum non procul à Memphis	600	morienuſ mortificatio quomodo fiat
Miſerula	349	Mofen quid hauſſiſſe ex ſcriptis Trimegiſti o-
Mitigo	213	pinio falſa; Ficini refutata
Modus ſeparandi auri à duris lapidibus,	58	Mofis ſoror an Maria hæc ſit incertum an va-
525		teſ.
Modus argentum à volatilitate præſeruan-	58	Mofis artificium fabrile quid demonſtret
di in Saxonia	530	60
Modus ſeparandi aurum ab imperfecto nem-	ro	Mofis ſcientia mirifica non in comburendo au-
pe cupro	530	61
Modus liquefaciendi limos metallicos	530	Mofeſi à Deo non habuiſſet Chemiam tamen
Monumentum vbi hoc inuentum	174	alio modo habuiſſe potuit
Monachi vigilantis ſumma	469	ibid.
Monachus indoctus quid ſperat	470	Mofis tempore & longe ante Chemiam fuiſſe
	190	in Aegypto
		189
		Mofis Chymicum opus in combuſtione auri
		190

Moses etiam si non Chymicus nihil inde incō-	Nomina eor variata, in arte.	146
modi.	Nomen protestantium vnde.	490
Multa fiunt per artem, quæ non per naturam.	Nortonus quo tempore vixerit.	468
78	Nortoni prima præfatio.	468
Mulus diuersus à patre & matre	Nortonus hæres artis factus ab alio.	479
Mulier vnde Chymiam habeat cognitam qua-		
stio.	O.	
Mundus in tres partes diuisus.		
Musarum metra.	O Biecta tria in Eleusiniis præter Creatoris	
Musæus.	Solis Luna, & Mercurii imagines.	
	268.	

N.

N atura de quibus Arcanis & veris Chy-	Oculi nigri quid.	199	
micis Brachmana differuerint.	Oculorum subiectum seu visionis color.	423	
43	Odia cur inter medicos.	287	
Natura humana nouitatis amans, in	Olympica certamina.	109	
reita declinat.	Olympiodorus.	129	
207	Oleum & menstruum vegetabile simul elabo-		
Natura operationis rarus & secretus modus.	rari debent.	465	
309	Omnia nostra nobiscum portamus, hoc est a-		
Natura ignis philosophici vili papulo nutri-	nimi & corporis bona.	329	
tur.	Omnia esse vnum licet plura videantur.	147	
378	Operis prima pars in duabus auidibus.	210	
Natura continet in se quibus indiget.	460	Operis magni esse vnam operationem.	264
Nauarra reditus.	437	Operis magna pars in electione specierum exi-	
Neapolin prope facta à Virgilio balnea natu-	181	stit.	381
ralia.	330	Operis fermentum quale, non aurum com-	
Nemo felix ante obitum censendus.	165	mune.	383
Neroni bellaria apposita quo precio.	333	Opus quando incipiendum, quid velit.	
Nicolaus Elamellus.	410	256	
Nigredo prima paucis cognita.	410	Opus ex solo argento viuo non elicitur.	427
Nigredo quomodo fiat.	38	Orbis terrenus à quibusdam circumnaviga-	
Nilus Gymnosophista.	599	tus.	503
Nilus Mercuri pater.	600	Orbis terreni 4. partes ele mentis mundi ap-	
Nili ostia septem qua.	559	propriari.	572
Nili fontes non noti sed ostia.	337	Ordinis ecclesiastic in Gallia reditus.	351
Nil à Deo per vim extorquetur.	418	Ordo itineris curialis.	572
Nobile Raymundi.	419	Organga medici na ira & doloris.	598
Nobiles nummii vnde dicti in Anglia.			

Orpheus primus Chymiam cum religione ex Aegypto in Graciam attulit.	99	Paracelsi criminatio quid.	281
Orphei parentes.	101	Paracelfo plagiū ascribitur.	281
Orpheus de vellere aureo scripsit.	101	Paracelsi plagii excusatio.	282
Orphei medicina.	102	Paracelfo cur quidam in Chemia nihil tri- buant.	273
Orphei libri de rebus naturalibus.	102	Paracelsi discipuli duo.	283
Orpheus hoc loco omnes suas allegorias expli- cat.	103	Paracelsicus quidam aurificio aduersarius ex suo frustram opere.	283
Orphei obitus & sepultura, in Olympo.	103	Paracelsus aliquando proiectionem fecit fi- mulo presente.	284
Ostiris & Adonis Sol philosophicus.	517	Paracelsi regulis.	284
Osthanes Persa magus.	39	Paracelsi libri de Chemia.	284
Ostirnes Chymicus.	40	Paracelsus non adstrictus fuit quid aperire. subordinato.	227 284
Oua comesta sine vitimo non frustrantur at phicus.	181	Paracelsi qualis regulus.	285
		Paracelsi vita.	285
		Paracelsus liberius viuens tamen curauit mor- bos incurabiles.	286
		Paracelsi sequacium nullus, quos ille curauit morbos.	286

P.

P Alingenij morale opus.	386	Paracelsi libri si à calumniis purgarentur, non essent lectu indigni.	286
Palingenius lapidem descripsit vt viaticū viris doctis.	386	Paracelsici quidam fingunt multa ad se eue- hendos.	287
Palingenius Chemia magister.	387	Paracelsi interpretes, multum sibi sumunt in- Paracelsi opera.	287
Palingenio etiam mortuo inuidi infesti.	387	Paracelfo testimonium perhibetur ab incogni- tis fratribus Germanis.	288
Palingenii de obitu Historia.	387	Parallela.	134
Palingenii libri clauis.	387	Pardus allicit ad se feras suauitate oderis.	
Palingenii cadauer effossum & combustum ob inuidiam.	388	Paradisus in Asia.	591
Palingenii obitus.	387	Paradisus terrestris.	591
Pantaura lapis.	270	Patrimonii magnam partem suis ciuibus dat Democritus.	95
Pantaura sol philosophicus.	270	Patruini monumenti qua scriptores memine- rint.	174
Papa astutia.	280		
Papilio insectum speciosum at valde noxium homini quia flores & fructus crucis repleat & absumat.	299		
Paracelsi Helueticici nominis ratio.	279		
Paracelsus cur Germanice scripserit.	279		

I N D E X.

Patauni monumenti dubia circa flammam perpetuam.	176	philosophi regunt artem vbi aperte loqui videntur.	463
Patauninum monumentum videtur Plautinae statts.	177	philosophi comparés habent aetate prouectiores.	478
Paupertas studiosa.	388	philosophorum alius natus.	513
Pauperrimus ex ditissimo factus.	577	philosophorum filii natiuitati gratulatio.	
Pedes albi quid.	199	513	
Pelopida.	111	philosophus naturas rerum scrutatur acrius quam vulgus.	382
Perse & Aegyptij, inter se reconciliandi sunt.		philippi Beroaldi de Apollonio Iudicium.	
266		125	
Peregrinatio Medico non inhonesta.	322	philippus Paracelsus.	277
Peregrinatio nulli obesse potest.	566	philippus de Rouillasco.	347
Peregrinationis vtilitas.	569	phœnix auis in Aegyptio.	29
Peregrinationis iucunditas.	570	phœnicem credidere veteres reuera esse auem.	
Peregrinandum cur sit.	561	30	
Peregrinatio in Hesperiam.	576	phœnices.	33
Peregrinatio ad quid conducatur.	359	phœnix celebratus à scriptoribus admirabilis è Romanis.	151
Perticis donatium.	167	phœnicis esse ortum allegoriam non historiam.	
Personae vitia ne imputentur arti.	336	phœnix auis Arabica dicta licet Chynica sit.	
percepta multa à Mercurio.	603	382	
petrus Villanouanus.	332	197	
petrus Bonus Ferrariensis.	381	602	phœnices & Hispania aurum congesserunt.
petrus de Zalento.	382	603	phœnices multi in Hispaniam migrarunt.
pelusiacrum Nili ostium.		15	434
phanniticum Nili ostium.		202	phœnix auis sapientum semper fuit in scriptis celebratissima.
præbuit ansam præbuit idololatriæ.	15	205	phœnix auis an sit.
philosophorum causa obscuritatis.	202	217	phœnix an sit Medicina Ira & doloris.
philosophi scribunt vt palma maneat in medio.	205	266	phœnicem esse non est dubium.
philosophi Arabes alii quam plurimi.	217	384	phœnicis patria quæ.
philosophorum ignis cui non est similis.	266		phœnix & Medicina non differunt.
philosophorum aqua quæ ad dicatur.	384		phœnicis descriptio.
philosophorum argentum vitium non vulgi.		460	phœnix nouus ex cinere prioris combusti.
427		460	phœnix quo migret.
philosophorum sulfur quale sit.	460	463	phœnicem curari mystice ab Aegyptijs.
philosophorum sulfur vbi sit in terra.	460		
philosophorum consuetudo.	463		

INDEX.

Phoenix sole gaudet.	598	Prothei responsum.	297
Phœnicis medicina ex pennis.	599	Protheus dimissus.	297
Phoenix ubi lateat.	603	Principata hoc est elementata & non ipsi va-	
Phoenix domi non inuentus.	603	pores ad artem sumuntur.	372
Phoenix medicina quasita pater.	604	Proditores puniti.	473
Phœnicis Encomium.	606	Prometheus quis.	108
Phryges.	35	Pfelli colloquium cum Xiphilino.	128
Plato vnde diuina sua habeat.	24	Pseudochymici quidam ad malas artes desi-	
Platonicum Aenigma.	171	ciunt.	22-
Plato Chymicus.	218	Psyche Draconi nupta.	177
Plumbi laminati aestimatio in India.	226	Psyche non Draconem, sed Cupidinem sibi in-	
Plumbum supra tectum in argentum vinum.		uenit maritum.	178
235		Psyche Cupidini iterum coniuncta.	178
Plumbi quantitas in probatione.	536	Psyche & Cupido quid in Chymicis.	178
Plumbum auriga cupri in probatione.	536	Pugna lex ab Hermete proposita.	45
Plumbi minera quando dicatur argentea.		Pulli arte exclusi non artificiales.	225
530		Putcus Brachmanum.	42
Polycletus.	405	Pyronci Hispania metalliferi.	436
Pontanus non est Italus.	265	Pyrgopolynicis iactantia.	46
Pontani errores circa materiam.	265	Pythia.	111
Polypus se corrodit in fame.	230	Pythagoras primus Philosophorum in Aegy-	
Pontifex Romanus quantum ex Gallia ha-		ptium contendit.	113
beat.	354	Pythagoras anima migrationis auctor.	
Poetae describentes falsa & ficta in sine tamen	114		
id non fatentur.	386	Pythagoras quando floruerit.	115
Pontificis Romani reditus.	390	Pythagora discipuli qui.	115
Portugallia reditus.	437	Pythagora schola quamdiu durauit.	115
Porta 6. operatiua & 6. instrumentales.		Pythagoricorum facultates communes.	115
259		Pythagoricorum silentium.	115
Porta quo ordine necessaria sint.	259	Pythagora libri quos Plato emit magno pre-	
Principes Tyrii.	34	tio.	115
Principum tot qua causa necis.	168	Pythagoras an magus.	115
Protonotarius Imperatoris à Saracenis captus		Pythagoras an Chymicus.	115
& ab artifice Chymico dimissus.	220	Pythagoras qua miranda fecerit.	115
Productionis imperfectorum causa difficulta-		Pythagora ludicrum.	116
tes pre auro.	232	Pythagoras vera prædixit.	116
Protheus quaeritur.	297	Pythagora herba magica nominata.	116

Pythagora coniurationes an magicæ.	117	uanda Fratribus imitati.	305
Pythagoras morbos curauit.	117	Regis clamor ex profundo maris.	380
Pythagora aureum femur.	117	Regius filius non agnoscitur à mundo.	
Pythagorica Synodus.	117	380	
Pythagoras magister Chymicorum declaratus.	118	Regni Neapolitani prouentus.	390
		Regia aqua quid & unde fiat & cur aurum soluat.	537

Q.

Q uartatio seu superatio per aquam fortē instituitur ad aurum ab argento discernendum.	533	Relatio fama noue.	197
Quartatio vnde dicatur.	533	Relatio prima incerta.	290
Quartatio quomodo fiat.	533	Rem esse vilem ad opus sumendam.	463
Qui à Chymicis debortandi.	337	Remedium Ira & doloris.	562
Quid ex Antimonio factum sit.	378	Remedium Ira non expetitur inutile visum.	567
		Resurrectionis à mortuis ac translationis in cælum absque morte exempla.	24

R.

R arum & mirum quod in probatione per cupellam contingit.	314	Res extranea lapidem non emendant.	460
Rationes arti contradicentium sunt extrai ipsam artem.	407	Res premanibus existens amittitur propter peccata hominum.	473
Raymundus Lullius Maioricanus.	403	Res vilis precii.	476
Raymundus Masiliensis.	348	Res magni precii non agnoscitur.	476
Rebis quid.	461	Reuiuificatio se nutrimentū ingressus dicitur.	519
Reditus annui non ventri & pompæ dicantur omnes in Germania, sed magna eorum pars filijs reseruatur.	489	Rex in fonte.	256
Reditus in Germaniam.	604	Rex Chymicus balneo lauandus & in soporem ipsamq; necem reducendus.	267
Reditus ex Istria.	393	Rex sumit Tincturam ab igne.	519
Regula incerti, certum.	232	Rhasis.	211
Regina Gall. Margarita Iud. vxor quid de Alano dixerit.	260	Rhasis epistola optima.	211
Regis membra contabescunt balneo.	267	Rhodus Ophiusa dicta propter serpentum multitudinem.	34
Regula optima, & rationi conuenientes obser-		Richardus Angelicus.	458
		Ripleyi libri quæ.	464

INDEX.

<i>Saladinus Christianos ex terra sancta expulit.</i>	<i>Senioris tabula explicatio breuis.</i>	210
220	<i>Senior.</i>	210
<i>Salmacis.</i>	268	<i>Senioris parabola.</i>
<i>Samothracia solennia.</i>	107	<i>Senes quales iuuentuti medicina restituat</i>
<i>Sanguis humanus estimatus materia lapidis.</i>		<i>Chymica.</i>
474		348
<i>Sapientum Brachmanum vrbs.</i>	42	<i>Septimii seueri donatiua ingentia.</i>
<i>Sapientia descriptio.</i>	67	167
<i>Sapientes tres qui.</i>	156	<i>Septentrio quid.</i>
<i>Saraceni in AEGypto se literis tradiderint.</i>	193	466
<i>Saraceni Africa maritima omnia occuparunt</i>		<i>Separatio perfecti ab imperfecto per cineritiū.</i>
194		531
<i>Saraceni Philosophi humanitas.</i>	220	<i>Separatio per cineritiū fit quinque de causis.</i>
<i>Sardinia reditus.</i>	437	535
<i>Saturnalia vnde apud Romanos.</i>	155	<i>Seruitus nulla sub Saturno in aurea atate.</i>
<i>Saturnus quid denoret.</i>	258	156
<i>Saturnus pater, omnia metalla in se congregat.</i>		<i>Serui cur dominantur dominis Chymice esse proprietatis.</i>
<i>Saturnus Mercurii auus.</i>	601	156
<i>Saturnalium mos.</i>	291	<i>Sibylla Erythrea de Christo vaticinium.</i>
<i>Scaliger Chemia aduersarius.</i>	607	595
<i>Sbenniticium in Vngaria auriferas fodinas habet.</i>	525	<i>Sibylla carmina non esse effecta à Christianis.</i>
<i>Sbenniticium ferrum mutatur in cuprum.</i>		595
525		<i>Sibylla carmina à Cicerone esse lecta de Christo.</i>
<i>Scientia cetera ad Chemiam colata sunt veluti ancilla ad Dominam.</i>	371	595
<i>Scripta Chymica non varia apud Hebraeos modernos.</i>	58	<i>Sibylla de Christo vaticinantis vbi Cicero mentionem faciat.</i>
<i>Scriptura sacra quoque allegorica.</i>	221	596
<i>Scriptio ad Nortonum à magistro artis.</i>	479	<i>Sibylla verba de Christo dicta, vbi Cicero interpretetur, quod per eum salui futuri sumus de rege temporali.</i>
<i>Scrutale Laconica.</i>	428	596
<i>Sebenniticium Nili ostium.</i>	801	<i>Sicilia prouentus.</i>
<i>Secretum primum non reuelandum.</i>	270	390
<i>Secretum primum non reuelandum.</i>	271	<i>Silentium omnium philosophis impostum apud omnes gentes.</i>
<i>Secretum retinendum.</i>	408	249
<i>Secreta non pandenda.</i>	566	<i>Simulatio non est doli expers.</i>
		418
		<i>Slauonica lingua diuersi populi.</i>
		553
		<i>Smaragdina ex tabula multi Chymicum artificium cognouerunt.</i>
		25

INDEX.

<i>Smaragdina tabula interpretationes varia.</i>	<i>Stultorum corrector, cur dicatur Richardus</i>	
26	Angl.	465
<i>Smaragdina tabula omnibus aetatibus admirabilis.</i>	Subtilitas inscribenda quæ.	428
	26 Sulfur & argentum viuum conaturalia.	
<i>Socratis eadem de iisdem semper docuit.</i>	424	
282	Sulfuris & argenti mistio.	425
<i>Socrates cur cicutam bibit.</i>	16 Sulfuris nomina.	427
<i>Socrates ipse pergracatus legitur.</i>	285 Sulfura ex perfectis elicienda subtiliter.	
<i>Soluens & solutum in solutione vera uniuertur absq; separatione vlla.</i>	460	
255	Sulfur an ex agris corporibus haberi possit.	
<i>Sol & Luna cœlestes cum terrestribus comparantur.</i>	462	
269	Sulfur fœtidum & adusibile agra corpora cõtinere.	462
<i>Solem Lunam & Mercurium non esse vulgares.</i>	424 Sulfur natura ex quo fiat.	465
512	Sulfur cum incipit agere, vita resumitur.	
<i>Solis & Luna concubitus intemperato loco fit.</i>	520	
513		
<i>Sol cur non comburatur cemento.</i>	538	
<i>Sol magnus cœli viator motu gaudet.</i>	569	
<i>Soror & Frater, patiens & agens, Mercurius & sulfur.</i>	466	
<i>Speciem futuram vnã, si ad perfectiorẽ speciem contenderent metalla.</i>	82	
212	Species non diuersæ ex diuersis nascuntur.	
<i>Spiritus quomodo figatur.</i>	466	
<i>Spiritus non cognitus humana volumate.</i>	451	
570	<i>Spirituale magis mobile.</i>	
<i>Sphinges obscuritatem non inquirendam denotarunt.</i>	38	
<i>Statuta ex herbis & lapidibus Chymica.</i>	18	
290	<i>Statuta prima, Fr. C. R. sunt aqua & mirabilia.</i>	
129	<i>Stephanus.</i>	
499	<i>Struma vnde curentur quibusdam.</i>	

T.

T antali statua.	44
T antali phiala cum humore incorruptibili.	44
T antali sub pœna Philothesion, propinatum in silentii symbolum.	44
T antalus Chymicus.	45
T antali allegoria.	45
T antali phiala.	112
T antali diuitia ex Chymia.	112
T antalus punitus quod deorum arcana aliis aperuerit.	113
T atij Ruffi diuitia.	165
T emplorum ornatus non nocet.	493
T eniticum Nili ostium.	602
T erra veneranda Mater virgo.	574
T erra partes quatuor vnde dicta.	584
T erram esse matrem omnium elementorum	
511	

Terra

I N D E X

Terra sancta nunc sterilis, olim fecunda	193	Thome interpret Syluester pro Chemia loquitur	375
Terra philosophica non pura terra	200	Thome interpret Iohar Lygur contra Chemicam	375
Terra basis in opere	ibid.	Thomas Dei magna dona Chymica non neglexit qui cetera minora curauit	376
Hebarum Bœotia Cadmus conditor	33	Thoma materia terra nigra, seu antimonium	378
herma in Vngaria ad Strigonii Oppidi inferioris muros	268	Thomas Nortonus Chymicus perfectus	467
heophrastus Aristotelicus naturam accusauit moriturus	234	Tiberius quantum reliquerit	167
Theophrasto Aristotelico mel ingeslum in os ab apibus	278	Timidos quales Medicina faciat audaces	326
Theophrasti responsio pro eloquentia	279	Timor quid prestet gaudium.	566
Thomas Angelicus doctor	365	Tinctura philosophica mentio in Apocalypsi.	73
Thomas ad aduersariis nil pro Chemia sensisse presumitur	366	Tinctura in proiectione seu auri animæ esse magica transmirationis animæ	117
Thomam Chymicum fuisse, patet ex eius Chymicis libris	367	Tinctura quid sit	131
Thome cur Chymici libri eius sint & non alterius	367	Tinctura proiectio vulgata	219
Thoma de libris mirand.	368	Tinctura proiectiones circumcurrendo facientes deceptores	219
Thomam ex fama consiat fuisse Chymicum	368	Tinctura proiectionum exempla	231
Thomas fuit Chymicus ex Chymicorum consensu	369	Tinctura latificat cor hominis	277
Thoma descriptio lapidis per sua elementa visibilia	369	Tinctura subiecta mundana opes	349
Thomas quando vixit	370	Tinctura se habet vt Basiliscus	514
Thoma preceptor Albert. Magn.	370	Tinctura puluisculus adiunctus processui	556
Thoma testimonia ex aliis libris petita, quæ ipsum Chymicum declarant.	371	Tinctura proiectio facta	557
Thomas prudenter descripsit & tractauit Chymica	ibid.	Tinctura experimentatio alia	558
Thoma lib. Chymici cur aliis non sint aggregati	373	Tingendum cum auro & argento	463
Thoma arguta sententia de aurificio	373	Tonsilus Alchymista	474
Thomas teste assererat aurum fieri posse per artem	374	Tonsili falsis receptis occupatus	ibid.
		Tonsili quæstiones Nortono proposita	475
		Trentirensis ditio non comitatus nec Bernhardo paruit	267
		Tripater in arte necessarius	372
		Tria præcienda ad aureum vellus impetrandum	35

<i>Tubalcain inuentor fabrilium artium</i>	22	<i>Veritas semper eadem</i>	282
<i>Turca prouentus pro corollario</i>	539	<i>Veritas supprimitur</i>	418
<i>Turcici prouentus diuersi traduntur</i>	ibid.	<i>Verba seu uia uox quam vim habeat natu-</i>	
<i>Turcici reditus ex Spandagino</i>	ibid.	<i>ralem</i>	452
<i>Turcici reditus ex Botero</i>	540	<i>Veritas in profundo scriptorum Chymicorum</i>	
<i>Turcici reditus ex Sansouino</i>	ibid.	<i>falsitas in aperto</i>	456
<i>Turcici reditus ex Louio</i>	541	<i>Veritas haurienda ex libris</i>	459
<i>Turcici reditus ex Nauagerio</i>	ibid.	<i>Verba & rationes illorum qui absterrere vo-</i>	
<i>Turcici reditus ex Viginario</i>	ibid.	<i>luerunt quarentem medicinam</i>	575
<i>Turcicus prouentus quotidie quantus</i>	543	<i>Vesta dedit leges Xamolxidi</i>	118
<i>Typhonis draconis & Echidnae filius à Cadmo</i>		<i>Vesta primo mundi curis vacua</i>	144
<i>interemptus, Chymiae subiectum</i>	33	<i>Vesta Romanis culta</i>	154
<i>Tyrii Rex Hiramus in negotiatione Indica Sa-</i>		<i>Vesta & Vulcanus dii Aegyptij</i>	ibid.
<i>lomonis sodalis</i>	66	<i>Vestalium virginum ritus & vita</i>	ibid.
<i>Tyriorum commoditas ad nauigandum</i>	ibid.	<i>Vestalium virginum poena</i>	ibid.
<i>Tyro Chymicus quid studere in primis debeat.</i>		<i>Vesta sacra cur instituta, ignotum</i>	155
458		<i>Vesta ignis est</i>	ibid.
<i>Tyranni regi saepe proximi</i>	472	<i>Vestam esse deam Aegyptiam Hieroglyphicam</i>	
		<i>ibid.</i>	

V.

V <i>Alerandus de Bosco</i>	348	<i>Vini ignis spiritus sub aqua forma</i>	175
<i>Vegetabiliu migratio vnus in aliud</i>	182	<i>Vincentius monachus</i>	332
<i>Velleris aurei allegoria vnde</i>	35	<i>Vincentij monumenta</i>	333
<i>Vanitates vanitatum omnia</i>	562	<i>Vincentius fatetur se artem noscere</i>	ibid.
<i>Venus rosas albas rubeas tinxit</i>	74	<i>Virgilius & Homerus non mendici</i>	179
<i>Venus rubea quid</i>	258	<i>Virgilius Augusto Casari familiaris</i>	179
<i>Veneturum prouentus annuus</i>	391	<i>Virgilij aureus Remus</i>	ibid.
<i>Veneti ex quibus rebus lucrum capiant</i>	ibi.	<i>Virgilius Nigromanticus à quibusdam statui-</i>	
<i>Veneturum ciuitatum subsidia</i>	392	<i>tur</i>	181
<i>Veneturum particularis enumeratio tributo-</i>		<i>Virgo casta non de honestanda cum meretrici-</i>	
<i>rum ex oppidis</i>	ibid.	<i>bus.</i>	224
<i>Venetæ Reip. prouentuum omnia summa</i>	394	<i>Virgo manes</i>	ibid.
<i>Verba non delenda ab aduersariis</i>	28	<i>Vita humana cui rei similis</i>	98
<i>Verris auaritia</i>	162	<i>Vita primo mundi curis vacua</i>	144
<i>Verba in aurem Chymicis dicenda</i>	260	<i>Vulcano Aegypti maxima templa dicata</i>	18
<i>Verisimi philosophici Nota</i>	ibid.	<i>Vulcanus mundum incendit suis flammis</i>	75
		<i>Vulcanus honoratus in filijs</i>	108
		<i>Vulcanus quis</i>	ibid.

I N D E X.

ulcanus moderatè fruatur ignem	256	Vrina indigesta somno digeritur	161
ulcanus cogit dissidentes ad concordiam	273		
ulcanus pater regis	519	X.	
ulgus in Aegypto nesciuit qua de re illa animalium Hieroglyphica essent	203	Xamolxis Pythagora comes itineris	118
ulgus vnde pro sacris coluit animalia	ibid.		
ulgus delectatur nouitate rerum.	454.	Z.	
Umus arbor vocem edens	38		
Umbra est remouenda à Radice	377		
Uocarhadumia, quid sonet	388	Zacharij liber. qualis.	337
Ungaria commoda & incommoda	524	Zacharius patriam reliquit	338
Ungariam fertilem minerarum auri fuisse ibi.	ibid.	Zacharius in Germaniam concessit	ibid.
Ungaria bella cum Turcis	343	Zosimus.	129

P. Ag. 3. l. 10. pro hemicyclis, lege hemicyclii partibus: p. 14. l. 16. idolorum: p. 15. l. 9. omnipotente: p. 15. l. 15. relinquunt: p. 19. l. 11.
 oticu: p. 20. l. 11. sumi usum: p. 25. l. 2. Semi: p. 25. l. 20. potuerit: p. 25. l. 21. philosopho: p. 28. l. 10. extenuent & floccifaciant.
 l. 2. futurorum: p. 29. l. 15. Soffridus: p. 38. l. 13. abstrusum: p. 39. defecit: p. 39. l. 2. alterum: p. 43. l. 3. Metastichosus: p. 44.
 l. ult. confiderant: p. 47. l. antepenult. illud: p. 53. l. 27. dele punctum: p. 60. l. ult. vehementem: p. 61. l. 25. tum: p. 66. l. penult. in-
 numerata alia: ib. l. ult. inferuerunt: p. 67. l. 14. l. ea: p. 69. l. 10. Commenus: p. 73. l. 14. numisma: p. 76. l. 10. Cyprum: p. 76. l. 28.
 Quid sit: p. 81. l. 1. iuglandibus: l. 2. cerrobarbarum: p. 84. l. 1. deef, diua: p. 91. l. 3. quantus: p. 69. l. 5. infans: p. 97. l. 8. ibi: p. 101.
 l. 21. Tanate: p. 103. l. 27. contentione: p. 104. l. 15. e Phania: p. 105. l. 28. regnante: ib. l. 30. interdiu: p. 106. l. 6. Danai: p. 106. l. 6. qui
 ritum: p. 106. l. 14. Esmopolidarum: p. 106. l. 16. Diodorus: p. 106. l. 18. πρὸς ἄλλους: p. 106. l. 24. Amythaeus: p. 107. l. 26. Cabela:
 p. 108. l. 4. illas: p. 108. l. 6. feruari: p. 109. l. 7. Philosophus: p. 111. l. 19. hic: p. 111. l. 16. inquit: p. 114. l. 19. potiri: p. 116. l. 7. exarata:
 p. 116. l. 26. Hippophouada: p. 116. l. 27. vellat: p. 117. l. 2. in scriptis: p. 117. l. 21. l. 2. Egiptio: p. 119. l. 7. & Ioli: p. 121. l. 5. asseruere:
 p. 122. l. 3. sint: p. 136. l. 3. fao: p. 138. l. 10. ipse: p. 142. l. 13. luxuria: p. 148. l. 1. etia: p. 149. l. 2. Copronymo: p. 149. l. 5. abditioru: p. 150.
 l. 29. quinguerimes: p. 152. l. 9. vltiores: p. 153. l. 6. Anclia: p. 153. l. 9. fuso: p. 155. l. 15. respondeant: p. 157. l. 30. Casca: p. 162. l. ex re-
 bellibus: p. 164. l. 31. austa: p. 165. l. 22. emit: p. 165. l. 32. cui: ib. l. 30. conulerat: ib. l. 31. Paulo post: p. 167. l. 2. Marci: p. 167. l. 26.
 quantum hi: p. 169. l. 30. opera: p. 170. l. 11. gessat: p. 170. l. 20. nouisset: p. 171. l. 6. aut lufius: p. 172. l. 18. fiens: p. 174. l. 5. in criptio-
 nis: p. 181. l. 6. Caelius: p. 175. l. 7. distillata: ibi l. 30. occlusis: p. 176. l. 8. frigiditate: ib. l. 28. ad eam: ib. l. 31. Democristi: p. 183. l. 1. infan-
 tia: p. 187. l. 3. fidere: p. 197. l. 31. conuulit one: p. 200. l. 8. uilitate: p. 202. l. 18. siue: p. 206. l. 30. Lynca: p. 207. l. 10. oratione: p.
 207. l. 26. tergum: p. 208. l. 27. Arsefium: ib. l. 17. uidi te: p. 216. l. 25. citandu: p. 217. l. 32. Rafis: p. 228. l. 32. Eleusinia: p. 230. l. 7.
 fra: p. 232. l. 31. fundamentum: p. 233. l. 14. terra apparet: p. 239. l. 14. à Triethimo: p. 243. l. 21. aliz: ib. l. 22. abdicabunt: ib. l. 31.
 pessumdanda: p. 245. l. 11. futuru: ib. l. 14. Silebi: ib. l. 24. Charenti: p. 248. l. 14. post acquifitionem Apudantiam: p. 251. l. 13.
 nostratus: p. 252. l. 1. recenferunt: ib. l. 5. dele diuinus: p. 254. l. 18. à quodam: p. 255. l. 21. ex vitroque: p. 256. l. 14. placit: p. 258. l. 11.
 metallicus: p. 260. l. 23. reueretur: p. 262. l. 8. calca: ib. l. 50. montanorum: p. 264. l. 16. sulphur: p. 266. l. 4. esse: p. 268. l. 17. ue-
 fium: p. 272. l. 22. mirabilis: p. 274. l. 18. comparat: p. 275. l. 2. perfecte: p. 278. l. 24. Paraphemifis: p. 279. l. 30. thesauros: p. 280. l. 13.
 l. 23. aliu: p. 283. l. 3. frustratim: ib. l. 5. Theophrasto: ib. l. 14. dele magis non: & pone, nobis: ib. 283. l. 18. scriptam: p. 285. l. 27. ipse:
 p. 287. l. 7. alterationis: p. 288. l. 31. huc vsque: p. 293. l. 19. maximum: ib. l. 21. morte: p. 294. l. 16. Namus: p. 296. l. 4. ut nec: ib.
 l. 17. equidem: ib. l. 3. parua: p. 298. l. 9. metior: ib. l. 12. renouit: p. 299. l. 23. redarguar: p. 303. l. 16. duffus: ib. l. 20. declarate: p. 307.
 l. 7. illorum: p. 310. l. 4. reliquum: ib. l. 28. purpura uste induant: ib. l. 19. bubulo: p. 312. l. 20. intempere: ib. l. 22. impuritate: p.
 313. l. 17. quam ante: ib. l. 24. dele drach. pone uncias: p. 315. l. 14. parte sit: p. 316. l. 1. quod tutia: ib. l. 30. illu: p. 321. l. 27. aff. & ibi:
 p. 322. l. 1. in omnia sunt: ib. l. 23. mansit: p. 323. l. 13. Baucaris: p. 327. l. 3. tantum: ib. l. 5. Iobac hamini, quem: p. 329. l. 13. Siculo: p.
 332. l. 4. uti Bernhardus: p. 341. l. 7. suo sensu: ib. l. 17. p. 22. pone 20: p. 346. l. 31. remanent: p. 352. l. 10. Parochias: p. 359. l. 18. fir-
 mioru nodi: ib. l. 10. ammadarretur: p. 366. l. 9. t. t. t. p. 376. l. 2. demirantur: ib. l. 6. supra hominem: ib. l. 16. ignorant: ib. l. 32. ab-
 struffima: p. 379. l. 4. argenteum: p. 380. l. 23. quantum ipse philosophorum: p. 381. l. 10. debet: p. 386. l. 31. occidit: p. 392. l. 31. S.
 Piatro: p. 396. l. 7. colore: ib. l. 12. unam: p. 397. l. 11. à regibus: p. 400. l. 18. procerum: p. 401. l. 24. sub ambiguo: p. 408. l. 4. ad utem:
 ib. l. 11. remanent: ib. l. 16. fudeat ibi tegrum: ib. l. 30. à abinit: p. 413. l. 22. aliquam: p. 420. l. 22. dele. ea: p. 421. l. 20. im-
 marcoribilib: p. 423. l. 31. depurationem: p. 425. l. 12. perfellitur: p. 427. l. 21. de populo: p. 432. l. 2. receptiuos: p. 435. l. 17. au: p.
 438. l. 7. si solo: p. 439. l. 9. certe precium: p. 440. l. 31. effi: xii: p. 441. l. 32. habeant: p. 450. l. 33. monachum: p. 455. l. 3. seu fedecim
 gradus: p. 461. l. 4. tantumdem: ib. l. 19. reuertari: ib. l. 3. qui ad firmat: ib. l. 20. dele. ricium: p. 459. l. 15. intercatuata: ib. l. 24. taliter:
 p. 464. l. 18. calculum: p. 465. l. 14. lapid: p. 466. l. 24. deo in qualitate: p. 468. l. 2. ac si: p. 469. l. 13. l. 19. p. 470. l. 15. fultia:
 ib. l. 13. miserabile: ib. l. 15. tam bene: p. 473. l. 4. ad quem: ib. l. 11. - fu: ridendo: ib. l. 18. si fer uisere: ib. l. 19. timens: ib. in fir-
 num: p. 476. l. 17. per lucos: p. 477. l. 13. minor: cui: ib. l. 32. habentia: p. 481. 23. potit: ib. l. 20. sicre perfellit: p. 484. l. 31.
 grammaticifer: ib. l. 19. finibus exter: p. 487. l. 17. si possunt: p. 487. l. 31. ultra 800. ann. ib. l. 9. falsarii: p. 488. l. 9. ettingit: ib. l. 1.
 31. Conuictus: ib. l. 12. uisus priat: p. 493. l. 4. cum l. r. bitum: p. 495. l. 12. gratia: p. 497. l. 27. si fatu: p. 501. l. 18. etiam ha-
 bilitus: p. 502. l. 11. dele. auri: p. 505. l. 6. negent: p. 507. l. 9. comparat: p. 511. l. 6. ex composito: p. 515. l. 15. ea cedat: p. 516. l. 27. uispe-
 rino: p. 517. l. 3. ratione caliditate: ib. l. 7. eum: p. 518. motem huius: p. 518. l. 9. damni patetis: p. 519. l. 9. humore connaturali: ib.
 l. 17. nosto augmento: ib. l. 21. mortuus uinit: p. 521. l. 19. micat enim: p. 523. l. 20. inuenerit: p. 531. l. 9. & uisio: ib. l. 23. & 24.
 p. 532. l. 11. coleres: p. 537. l. 26. uitium aquae: p. 533. l. 30. quod uinitur: p. 536. l. 13. mairi cupro: p. 537. l. 30. maneat au-
 rum: ib. 5. ratione & magis: p. 538. l. 19. resulat fessio: p. 545. l. 25. illorum futua: p. 553. l. 8. o inndus: que: ib. l. 17. confiffus: p.
 556. l. 23. probat: p. 560. l. 11. debentur: p. 563. l. 14. inquerentia: ib. l. 21. tum dolor: ib. l. ult. sine qua non: p. 567. l. 11. ampelliana:
 strabus: ib. l. 14. cura centrariorum: p. 569. l. 1. tange: p. 570. l. 10. inaequaliter: p. 573. l. 15. inandemur: p. 576. l. 2. in manibus: p. 577. l.
 24. exitum: p. 581. l. 17. eff. pomum: ib. l. 19. priorem accedat: p. 582. l. 12. quia utroqueque: ib. l. 17. ac à dicto: p. 587. l. 15.
 instructus à me: p. 592. l. 4. inargentata: ib. l. 16. eundem sit: p. 594. l. 21. exsi: xii: p. 600. l. 7. meque nunc: ib. l. 2. iter meum: p.
 602. l. 3. inquam: absque: p. 603. l. 9. iter fiseper: ib. l. 29. al o didici: p. 604. l. 11. contendit: ib. l. 16. Tugue facit: p. 608. l. 12. pro-
 batur: necip: 611. l. 20. se in multas: p. 612. l. 23. sumptu: rationes: p. 613. l. 4. in aduersis: p. 614. l. 7. qua nisi: p. 615. l. 4. m. aior: ib.
 ib. l. penultim: principio similia: p. 616. l. 2. ut contenta: p. 617. l. 31. quandoque: ib. l. 28. quamuis forte: p. 621. l. 2. incendet: ib.
 l. 16. inuellit: xiiiius:

OREGON
RULE
CO.

1

U.S.A.

2

3

4

5

OREGON RULE CO.

1

U.S.A.

2

3

4

5

